VYCHOVATEL.

ČASOPIS
VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN
JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XXXI.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST."

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY:
VLAST. JELÍNEK.

REDAKTOR VĚSTNÍKU KATECHETSKÉHO
JAR. SLAVÍČEK.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:
GYMN. PROF EMANUEL ŽÁK.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.
1916.

Obsah Vychovatele roč. XXXI.

Články:

Autorita. Napsal dr. Ignác Rath. 154, 163, 174, 194, 202.
Boj o školu 133.
Dnešní názor na pracovní školy v Německu. Podává prof. dr. Lubomír Petr. 62, 71, 82.
Dozor při náboženských cvičení. Napsal Fr. K. 186, 196.
Etické hodnoty v technické práci. Napsal Em. Žák. 9, 21, 29, 41, 49, 61, 69, 81, 89, 101, 109, 121.
Katechismus v článcích. Píše Fr. Košák. 206.
K 86. jmeninám Jeho Veličenstva. 153.
K revisi žákovských knihoven. 184.
Mnoho pravdy. 54.
Náboženská cvičení žáků. 157.
Náboženství v budoucí škole. 1.
Návratu k přírodě lic a rub. Napsal prof. dr. Lubomír Petr. 103, 110, 122, 135, 150.
Názor na dějiny ve školních knihách. 25.
Návrhy na zakoupení učebných pomůcek pro náboženství katolické na středních školách. Podává dr. Josef Hanuš. 178, 189.
Nový životní styl jako výchovný ideál. Podává prof. dr. Lub. Petr. 3, 11, 23, 30.
Obrazy z dějin české katechetiky. Sestavil Fraut Košák. 64, 73, 85, 92, 105, 112, 124, 137, 147, 155, 168, 176.
O lidské duši. Příspěvek k induktivní katechesi pro vyšší třídy podává dr. Josef Kašpar. 5, 13, 24, 32, 42, 50.
O příčinách zpustlosti mládeže. Píše František Kraus. 90, 115, 126, 140.
Problémy školství po válce. Napsal Emanuel Žák. 145.
První katechetská konference v Těšíně. Sděluje prof. dr. Josef Smrček. 204.
Svěcení neděle a mládež. 197.
Tažný pták. Podává prof. dr. Lub. Petr. 166, 183.
Výchovná síla modlitby. Napsal J. V. Bena. 34, 44, 53 74, 95, 116, 128.
Výchovný význam vědění. Podává Em. Žák. 161, 173, 181.
Úmrtí J. V. císaře a krále Františka Josefa I. 193.
Zpráva o valné schůzi středoškolských profesorů náboženství v Rakousku, ve Vídni 14. února 1916. Podává dr. Josef Hanuš. 56, 65.

Feuilleton:

Český Jammes Podává Josef Hronek. 6.
Dramatický ráz lyriky Březinovy. Glossuje Josef Hronek. 96.
Křížová cesta. Dvě řady postních kázání professora Em. Žáka. Referuje prof. dr. Lub. Petr. 15.
O pěstování úcty k padlým a raněným vojínům. Podává Alois Dostál. 77.
Rabindranáth Tágora, básník lásky k dítěti. Podává Josef Hronek. 141.
Ruskinova theorie aesthetické výchovy. Píše Josef Hronek. 36, 45, 58.
Z cyklu o dětských nectnostech. Nepozornost. Napsal Antonín Ježek. 179.
Z cyklu nectností dětských: Svéhlavost. Napsal Antonín Ježek. 208.

Směs

7, 18, 26, 39, 47, 59, 66, 79, 87, 98, 107, 118, 130, 151, 159, 171, 179, 190, 199, 209.
Zasláno Akademie křesťanské v Praze. 100.

Literatura.

20, 28, 172, 192.

ČÍSLO 1. V PRAZE, dne 1. ledna 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zahotově. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenácty zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženství v budoucí škole. — Nový životní styl jako výchovný ideál. — O lidské duši. Feuilleton. — Směs.

Náboženství v budoucí škole.

Válka způsobila všeobecný mravní otřes v lidských myslech. Duše nábožensky vlažné se probudily, jenom duše v nevěře zatvrzelé zůstaly nezměněny. Zprávy z bojiště stále nám zvěstují, že duch vojska je náboženstvím rozněcován a posilován, že vytrvalost, odvaha, statečnost a všechny mravní schopnosti vojínů v náboženství mají svůj *nejstálejší a nejúčinnější zdroj.* —

Kol tohoto faktu nemohou a nesmějí tvůrcové budoucí reformy školy choditi slepí. Skutečnost, vyvolaná válečnou vichřicí, velmi důkladně rozmetala všechny theorie, jež vytvořily snivé a fantastické duše v době pohodlného míru.

A jinou skutečnost rovněž nelze popříti. Svoji vytrvalost, přesnost v každém jednání, svůj velikolepý smysl pro organisaci každé práce, důkladnost a nezdolnou víru v konečný úspěch Němci přičítají své *konfessionelní škole.* — Bezvěrecký proud výchovy, rozvířený nepřáteli církve, dodělal se jakýchsi »úspěchů« výhradně v zemích románských, ve Francii a Italii. V Rakousku a Německu, u národů slovanských a germánských, nezískal valně půdy. Jeť duše těchto národů příliš hluboká, než aby dala se slákati povrchními hesly, jež chtí zasypati a sežehnouti nejvniternější prameny a kořeny duchovního života. Jednotlivci a jednotlivé třídy ovšem i zde odcizily se náboženskému cítění a životu, ale nikoli národové. Jsou to buď duchovně slepí, či spíše zaslepení, nebo antipathií zaujatí lidé; — a slepota nenáleží k lidské přirozenosti, ale je chorobou ať již sporadickou či epidemickou.

Duševně zdravé vrstvy lidu a vážní, zodpovědnosti své vědomí vůdcové zůstali věrni náboženské tradici a náboženské škole. Poznali příliš dobře, že v odvěkých studnách náboženství jsou ustavičné věčné zdroje mravní síly národů. Liberální dějepisec, *Paul Lagarde* právem volal: »Bez náboženství není výchovy, poněvadž není výchovy bez ideálu, bez věčného života, bez zodpovědnosti před nejvyšším soudcem.«

Náboženství je hlavním činitelem ve výchově mládeže. Proto i tehdy, když měnily se školní zákony a střídaly se učebné metody, náboženství zachovalo si

v učebných osnovách své místo. Jeť s dostatek známo, že význam a důležitost náboženské výchovy zdůrazňoval i tvůrce nynějších našich školních zákonů, tehda ministr vyučování, rytíř *Hasner*, netuše ani zdaleka, co pozdější vykladači jeho zákonů do nich vkládati budou.

Také přední filosofů a z psychologů německých, *Wundt*, v časopise: »Zeitschrift für paedagogische Psychologie und experimentalle Paedagogik« (roč. 1912. čís. 9.) otevřeně prohlásil, že jsou tři činitelé, které podmiňují vzdělání člověka: umění, věda a náboženství. »Bádání v oboru lidové psychologie dokazuje, že vždy, kdekoli jsou lidé, na všech stupních svého rozvoje hleděli svůj poměr k okolnímu světu upraviti nábožensky, umělecky a vědecky. Z toho vyplývá pro náboženství zvláštní význam; pro jeho podstatu nelze je v systemu vzdělání nahraditi žádnou jinou vložkou, a svým vlivem je daleko universálnějš nežli umění a věda. I při největší stupňové různosti kultury může býti náboženství statkem celého národu, kdežto účast na uměleckých a vědeckých statcích je podmíněna stále četnějšími okolnostmi; a proto kruh těch, kteří v těchto oborech ať tvůrčím způsobem či jenom vnímáním jsou činni, je omezen.«

Proto týž Wundt, maje na zřeteli německé poměry školské, nepokrytě prohlašuje, že ráz školy musí zůstati křesťanský. Praví: »Vzhledem k německým poměrům možno právem žádati, aby křesťanské náboženství stalo se základem náboženské výchovy. Počet dissidentů a jinověrců mizí v počtu občanů, kteří náležejí k některému náboženskému vyznání, a pro ty, kteří jsou mimo ona vyznání, je potřebí mimo školu opatřiti náhradné vyučování.« Tak přední filosof německý nerozpakoval se prohlásiti. U nás podobný výrok byl by označen jako nejosudnější reakcionářství.

Přesvědčení, že nelze náboženskou výchovu nahraditi žádnou theorií, vedlo k tomu, že vedoucí kruhy státní vždycky se vzpíraly zřízení tak zvané *»volné školy.«* A kde pod tlakem stoupenců »volné školy« přece bylo dáno svolení k jejímu zřízení, jako na př. v Bavorsku (Mnichově, Norimberku, Augsburgu), kde známí propagátoři *Hornefter a Wynecken* svými agitacemi získali pro svoji myšlenku řady náboženských liberálů, praxe její ukázala, že *tato škola pro základy státu stala se nebezpečenstvím.*

Proto výnosem bavorského ministerstva vyučování ze dne 18. června 1914 byly všechny tyto školy zavřeny. Výnos zcela otevřeně prohlásil, že beznáboženská mravouka s křesťanským charakterem národní školy a s duchem státního zřízení je nejenom neslučitelna, ale že také z paedagogických důvodů nemožno ji trpěti. Ze studia dotyčné literatury, která dala podnět beznáboženskému vyučování, vysvítá, že mravní závazky nejsou zdůvodňovány věrou v spravedlnost Boží a budoucí odplatu, a proto nemohu nahraditi ony mravní motivy, které skytá náboženství. V této beznáboženské literatuře vedle mlhavého pantheismu šíří se přímo atheistické a materialistické názory; potírá se víra v osobního Boha; tato literatura vychovává k atheismu, vydává vratké vědecké hypothesy za bezpečné výsledky vědy; i bezkonfessijní mravouka je v ní atheistická, nepřátelská zjevnému náboženství, protikřesťanská a užívá hojně hypothes jako najisto postavených událostí. Ale stát, který je založen na zásadách křesťanských a jehož základním principem je dekalog, nemůže strpěti, aby dětem

ve škole byly vykládány hypothesy na místo všeobecně uznaných pravd a tak základy socialního a státního zřízení byly uváděny v nebezpečí rozkladu.

Výnos ministerstva vyučování v Bavorsku jistě všestranně osvětlil cíle volné školy a její nebezpečí. A co platí o volné škole v jedné zemi, platí všude.

Doufejme, že vedoucí kruhy právě válečnými událostmi nejlépe budou přesvědčeny o potřebě prohloubení náboženské výchovy, o nutnosti výchovy charakteru na základě náboženském. Doufejme, že do školství zavane nikoli *»duch reakce,«* který ničí, co doba dobrého a užitečného vytvořila, ale *»duch revise,«* který pilně prozkoumá, co se v těžké době zkoušky osvědčilo; který prohlédne staré základy budovy státní a sociální, je posílí, opraví a zdokonalí, a rozpozná, co bylo mělkou frasí a osudovým poblouzením. *r.*

Nový životní styl jako výchovný ideál.

(Podává prof. Dr. LUB. PETR.)

»Já jsem cesta, pravda a život. Kdo věří ve mne, nechodí ve tmách Proto jsem přišel na svět, abych zůstavil vám příklad, v němž byste chodili,« řekl Kristus Pán. A jediný Bůh ví, kolik dobrých skutků na světě stvořila tato snaha žíti po vzoru božského našeho vychovatele, a kolik výchovné síly a vzpruh bylo v úsilí upraviti svůj život pozemský podle života Kristova, ideálně dobrého, dokonalého a krásného. »Kdybys nevěděl, jak se v kterýchkoli poměrech životních máš zachovati, zeptej se, jak by byl Kristus na tvém místě jednal; zachovej se také tak a buď jist, že nechybíš,« praví kdesi Leo Tolstoj.

Ale uznávati Boží autoritu, žíti podle příkladu jiným daného, to je příliš mnoho na moderního pohana, jenž, jak dí Josef Holeček v knize *»Naši«*, »oddal se nejpodlejšímu modlářství, jaké dějiny znají: kultu sama sebe.« Proto nedivme se, že ztroskotaly i pokusy (Mořice z Egidy a Jana Müllera), bez ohledu na náboženství a dogma vytvořiti ze vznešené postavy Nazaretského duševně účinný vzor, nebo pokusy učiniti z Goetha a Nietzsche životní ideal a příklad moderního člověka.

Moderní individualism, jenž zašel až k výroku, že každý člověk musí býti zakladatelem vlastního náboženství, nechce uznávati žádného učitele a mistra a hledá si svůj vlastní individuelní životní sloh.

Není ovšem pochyby, že taková nejistota v nejzákladnějších otázkách nemůže zůstati bez škodlivého účinu na vytváření charakteru lidského. Odtud pokusy najíti náhradu za dřívější, zkušeností osvědčený výchovný moment dobrého příkladu individuelního; pokusy, jež všecky mají společnou vadu, že zásadně vyhýbajíce se všemu, co bylo životem vyzkoušeno a věkem posvěceno, na svých dobrodružných cestách po nových objevech uchylují se do oblasti abstraktních, bezkrevných a pedagogicky neúčinných mátoh.

Z pravidla toho nečiní výjimky ani kniha *W. Börnera »Charakterbildung der Kinder«**) se svým pokusem »o nový styl životní«, jemuž dle učení Börnerova

*) Mnichov, Beck, 1913.

náleží budoucnost; neboť skromnost nepatří do rejstříku moderního člověka. Pasovský dr. *Fr. Ritzer*, jenž knihu Börnerovu v »Zeitschrift für christliche Erziehnugswissenschaft« (únor 1914, čís. 5.) podrobuje důkladnému rozboru a ocenění, dospívá však k závěru poněkud jinému.

Börner vyhovuje individualistnímu rysu doby, béře sice za základ svého nového stylu životního lidskou zkušenost, ale nikoliv zkušenost jednotlivcovu, nýbrž »duševní a dějinné zkušenosti *lidstva.*« Na základě těchto zkušeností má býti vytvořen nový vzor životní, nikoli »v napodobení *jedné* osobnosti, *nýbrž v uplatnění všech duševních popudů, jež vyšly z lidí vniterně velikých, silných a bohatých.* Správný výklad těchto zkušeností má subjektivistovi, jenž se příliš lehko od starých stylů životních emancipuje a při tom bohužel »věčné a neproměnné hodnoty charakteru« odhazuje, opět dáti bezpečné vodítko k náležitému oceňování relativních a absolutných hodnot životních a svědomí učiniti vnímavějším vůči velikým »charakterovým imperativům«, jež egoismus a sofistika náruživosti snadno pokládají za zbytečné, ač získány byly zkušeností.

»Ocenění a uplatnění všech duševních popudů« Börner správně prohlašuje za pravidlo, za normu. Chybuje však v provádění tohoto principu, ježto nejpodstatnějšího činitele duševních a dějinných zkušeností lidstva, náboženství, zůstavuje nepovšimnuty a je zásadně z utváření dětského charakteru vylučuje. Tím způsobem ocitá se v rozporu s vlastní zásadou o nutnosti uplatnění všech duševních vzpruh.

»Fakt, o němž lze říci, že není dnes již nikým v pochybnost brán a že jest definitivně rozřešen,« praví *Le Roy* ve své knize: »*Náboženství přírodních národů*«, »jest všeobecnost, trvalost a indentita náboženstev v podstatných jejich bodech.« Zakladatel srovnávací vědy náboženské *C. P. Tiele*, 1902 zemřelý, dochází k závěru: »Náboženství v nejširším slova smyslu pojaté lze právem nazvati jevem, všemu lidstvu vlastním.« Pocítilo li lidstvo ve svém celku potřebu náboženství, uzavírá z toho Le Roy, jak jest náboženství podstatným požadavkem jeho přirozenosti; a projevuje-li se tak potřeba jako podstatný prvek a jako nedobytná touha, pak jest to tím, že lidská přirozenost utvořena jest s ohledem na vyšší cíl, na jiný svět, jenž jediný s to jest plně ukojiti touhu lidského srdce. »Konec konců lidstvo jest a zůstane hledatelem božství,« praví *Cohausz.*

Proto naděje Börnerova, že jeho životnímu stylu náleží budoucnost, musí býti označena za utopii; »próton pseudos« jeho theorie spočívá v neúplném rozboru správného jinak principu: »Uplatnění všech duševních popudů, jež vyšly z lidí vniterně velikých a silných.« Neboť nepatří-li původci veliké náboženské myšlenky k těmto velikánům, kdo smí činiti si nárok k této cti? A namítne-li Börner: Já tvořím svůj životní styl jen pro moderního člověka, jenž náboženských potřeb nemá, pak námitka ta jest naprosto neudržitelna. Nikoli subjektivní, nýbrž objektivní potřeba smí býti v životě pokládána za normativní. Uznává-li Börner správně za »*životní požadavek*«, *aby v člověku všecky duševní stránky byly pokud možno rozvinuty, pak ani moderní pedagog nemůže zůstati ušetřen výtky jednostrannosti, jestliže náboženský rys, hluboko v lidské přirozenosti tkvící, chce nikoli probuditi a posíliti, nýbrž potlačiti.* Budoucnost náležeti může jedině životnímu způsobu, jenž jest prost vší jednostrannosti. (Pokračování.)

O lidské duši.

Příspěvek k induktivní katechesi pro vyšší třídy podává Dr. JOSEF KAŠPAR.*)

Průprava.

Duší (duch, dýchati, dech) vůbec rozumíme životný princip (podklad, zdroj) živoucího organismu. Živoucí organismus jest trojí; proto jest trojí životný princip.

1. *Organismus rostlinný.* Jeho životný princip je duše rostlinná (anima vegetativa); přijímá chemické látky a vyměšuje je; působí vzrůst a rozvoj rostlinný. Je poutána na hmotu a s ní zaniká.

2. *Organismus zvířecí.* Jeho životný princip je duše zvířecí (anima sensitiva); je podkladem zvířecí, smyslové činnosti; jest rovněž vázána na organismus a hyne s ním. Duše zvířecí nemá vyššího cíle mimo život sensitivní a proto s ním zachází.

3. *Člověk vynikající rozumovým myšlením a chtěním.* Jeho životný princip jest duše rozumná (anima intellectiva), která nevykonává vyšších těchto výkonů — myšlení a chtění — tělesnými orgány, není nutně poutána na tělo, nýbrž žije i po jeho smrti. Je u člověka principem nejen života duchovního, nýbrž i vegetativního a sensitivního.

Zjevení Boží a církev (sněm lat. IV.) učí o lidské duši těmto pravdám:

1. *Duše lidská jest od těla rozdílná, je samostatná podstata, samostatný duch.*

»Učinil tedy Hospodin Bůh člověka z hlíny země a vdechl ve tvář jeho vdechnutí života, i učiněn jest člověk s duší živou.« (1. Mojž. 2, 7.). Dvojí tvůrčí čin Stvořitelův, který napřed tvoří tělo z »hlíny země« a pak »dech života,« duši, značí tu složitost lidské bytosti, t. j., že člověk skládá se z těla a od těla rozdílné duše.

Kazatel 12, 7.: Navrátí se prach do země své, odkud byl, a duch návrátí se k Bohu, kterýž jej dal.«

2. *Duše lidská je bytost duchová, t. j. nehmotná, jednoduchá, která má rozum a vůli.*

Sv. Pavel mluví v aeropágu k Athéňanům: V Bohu živi jsme a hýbáme se i trváme; jakož i někteří z vašich básníků pravili: Jeho zajisté i plémě jsme. Jsouce tedy plémě Boží nemáme se domnívati, že by božství zlatu nebo stříbru neb kamení řemeslem anebo důmyslem lidským vyrytému podobno bylo. (Sk. ap. 17, 28, 29.). Sv. Pavel tu soudí z duchovosti duše na duchovost Boha.

3. *Duše lidská je nesmrtelná.*

Ve St. zákoně patriarchové národa israelského pokládali život pozemský za dobu putování (1. Mojž. 47, 9.), a smrt za shromáždění k lidu svému. (1. Mojž. 35, 29.).

Místo, kde zemřelí se shromažďují, slove šeol (místo, jež k sobě všecko volá, jakoby nenasytné nebo podsvětí); pro spravedlivé je to předpeklí, očistec (2. Mak. 12, 43.), pro bohaprázdné peklo. (4. Mojž. 16, 30. Job 26, 5.).

Pravím pak k vám: Nestrachujte se těch, kteří tělo zabíjejí, a potom nemají, co by více učinili, ale bojte se toho, kterýžto, když zabije, má moc uvrhnouti do pekelného ohně. (Luk. 12, 4. 5.).

---

*) K laskavému podnětu p. prof. Em. Žáka, jemuž za cenné pokyny srdečně děkuji.

Nechceme pak, bratři, abyste nevěděli o těch, kteří zesnuli, abyste se nad nimi nermoutili jako i jiní, kteří nemají naděje. Nebo jestliže věříme, že Ježíš umřel a z mrtvých vstal, tak Bůh i ty, kteří skrze Ježíše zesnuli, přivede s ním. (1. Sol. 4, 12. 13.).

Čemu zjevení Boží a církev učí o lidské duši, potvrzuje rozum. Ukáží tak články následující.

A) *Duše lidská jest od těla rozdílná, je samostatná podstata, samostatný duch.* (*Existence duše.*)

To plyne:

1. *Z proměnlivosti těla a z neproměnlivosti* (*stálosti*) *sebevědomí.* Učenci (fysiologové) zjistili, že hmota, z níž se skládá živé tělo, je podrobena stálé změně. Za 7—9 let hmota lidského těla se úplně změní, obnoví. Krev působí výměnu látek. Přes to však člověk i v pozdním stáří je si vědom, že je stále jeden a týž od lét své mladosti (vědomí téže osobnosti, sebevědomí), vzpomíná svých mladých let a cítí se za ně zodpověděn. Tělo nemůže býti ani nosič ani původce (princip) tohoto vědomí, protože se zatím úplně změnilo. Musí proto býti v člověku mimo tělo něco, co se nezměnilo; ještě jiný nosič, princip života, zvláštní já, které zůstává totéž, byť se i tělo změnilo. A tento princip vnitřního života zoveme duší.

2. *Z nezávislosti vnitřního života na vnějších dojmech* (činnost uvědomovací, uvědomění). Smysly, na př. zrak a sluch, donášejí duši dojmy ze zevnějšího světa. Jdu kolem známých budov, ale jako bych jich neviděl; hudba hraje vedle mne, ale jako bych jí neslyšel. Mám sice zrakový anebo sluchový dojem, ale neuvědomím si ho. A proč? Protože ve svém nitru zabývám se něčím jiným, jsem zabrán jinými myšlenkami.

Žák pracuje úlohu a neslyší tikání hodi, jeho duše jest upřena na něco jiného.

Stává se take nejednou, že člověk zapomíná na všechen okolní svět. Tak Archimedes jsa v koupeli, vynalézá pověstný hydrostatický zákon, který má po něm své jméno. I vyskakuje prudce z vody, běží městem volaje: Našel jsem! Našel jsem. (Známé »heuréka«.)

Slavný Ampére přichází z nenadání na rozluštění jakési záhady; zastavuje se na ulici za povozem, myslí, že stojí před tabulí a píše na zadní část povozu rovnice. Povoz odjíždí, ale Ampère běží za ním, neustávaje ve psaní.

Tyto zjevy ukazují, že v mém nitru jest něco, co žije svůj vlastní život, nezávislý od dojmů smyslových, t. j. duše. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Ceský Jammes.

(Podává JOSEF HRONEK.)

V duchovní poesii české máme několik vzácných klenotů, ať již jmenujeme žhavé sonetty eucharistické *Xavera Dvořáka*, nebo křišťálně průhledné básně *Dostála-Lutinova*, nebo mistrného překladatele Verdaguera, *S. Boušku*, — než tím ještě jsme nevyčerpali všech zdrojů básnických hodnot doby nejnovější. Opodál těchto stojí básník a překladatel, který zasluhuje svrchované pozornosti naší.

Autor, který napsal úchvatnou sbírku »*Notantur lumina*«, interpret díla sochařemystika Fr. Bílka, překladatel sv. Bonaventury a sv. Hildegardy není veden v seznamu officiálních básníků českých, veřejnost literární až na několik zasvěcenců o něm neví.

A přece jest básník — píše jeden z předních kritiků a vlastní tvůrce moderní kritiky české, *F. X. Šalda* — jest básník mnohem větší a opravdovější než nejeden, jehož jméno tiskne se .několikrát měsíčně v novinách. Stačí přečísti několik stránek z něho, abys poznal, že má svůj výraz, silný i jemný zároveň, své duševní zkušenosti, svou vnitřní optiku a melodiku, že rty jeho posvětil uhlík bolesti a že slovo jeho řeřaví jím posud; že tvoří si formu svou z vnitřní nutnosti a že co tísní se v jeho slově, jsou duševní dálky zabrané výbojcem, jehož paže má ve svých chvílích zoufalou odvahu své jedinečné teskné sudby.

A tímto básníkem opravdovým a vzácným jest *Jakub Deml*. Vystižný medailon, ražený tak jemně kultivovaným ciseleurem jako jest Šalda, doplňuje následující charakteristika poesie Demlovy hodna svého tvůrce: Deml zná smutnou alchymii bolesti, muky a strázně duševní, a jako jiní světlo, rozkládá on v prisma tmu. V těch chvílích zjevuje se cosi ze »zkušenosti druhého zraku«, abych užil slova Březinova, čeho nedovede zapomenouti ten, kdo pochopil; v těch chvílích při vší své fragmentárnosti nebo někde snad i mlžnosti jest opravdový a ryzí básník; v těch chvílích může mnohému a mnohé učiti se od něho officiální poesie česká, propadlá ve své většině tak žalostným bludům a klamům hmotařským a churavící těžce v samém svém koření.

Není úkolem těchto řádků podati snad úplnou bibliografii prací Demlových, ani sledovati vývojovou linii jeho duchovní práce; zastavujeme se jen u knížky nepatrné sice velikosti, ale nadmíru krásné obsahem. Když autor poslal příteli dílko své »*Moji přatelé*«, připsal ve věnování, že nalezne v této kytici i kvítka, jež se dotkla Velebné Svátosti: jak se chvějí a jak ráda umírají!

A jest tomu tak! Vedle poesie Verdaguerovy, nebo Francise Jammesa, francouzského idyllika, neznáme něžnějších květů nad Demlovu kytici »Moji přátelé«.

Kladu vedle sebe prostě nejkrásnější:

»Blatouchu, příteli včel, služebnic oltáře, bez tebe bych nerozuměl Proroctví, jež dí: Máslo a med jísti bude, aby uměl zavrhnouti zlé a vyvoliti dobré. Na místech, která nevysýchají, když všichni tvoji bratři a sestry hynou žízní, blyskotá kalich tvůj hlubokým světlem zlata jako kalich mešní o Božím Těle, a člověk se chvěje, že tvoje poupata každým okamžikem mohou rozpuknout a že se při tom stane veliké zjevení Krásy.

Slunečnice, tvář tvoje zvědavostí duši moji vypíjí; ó sestro, střez se vrabců! Mlč, mlč, — hle, kat z »Ballady o žaláři v Readingu« . .

Slzičko Panny Marie, co vše vyvažuješ svojí čistou a ostře těžkou krůpějí — díky, díky, i mé srdce žene do květu, a vítr Svatodušní unáší všechny vůně daleko, daleko z této země — —

Pivoňko, v měsíci zasvěceném Božskému Srdai rozjímáš o velikém tajemství granátův a planouc stínem, umožňuješ našim očím, aby patřily do Slunce Eucharistie . .« — —

Tak květ za květem z kytice této bylo by třeba předložiti, abychom mohli užíti závěrem slov Šaldových, že v čistotě a naivní sladké něze svého zraku, v tichém melodickém způsobu, jakým klade Deml své duševní barvy, připomíná velkého moderního křesťanského idyllika francouzského, Francise Jammesa; jen pozadí Demlovo jest temnější, a duha, kterou zanítí občas tato zmučená duše, kvete z hluboké černé melancholie — ale právě proto svítí pelem tak duchovým.

SMĚS.

Našim přátelům. *Začínáme 31. ročník »Vychovatele.« Proto obracíme se na své přátele s žádostí, aby listu našemu zůstali věrni a šířili jej ve svém okolí. Celé řady uveřejněných článků svědčí, že »Vychovatel« pilně si hledí všech časových proudů vychovatelských, o nichž své čtenáře stručně a jasně informuje, a důsledně i neunavně hájí náboženskou potřebu výchovy a náboženský ráz školy. Tomuto úkolu bude potřebí nyní věnovati pozornost ještě větší. Také obracíme se na pp. kollegy, kteří se věnují studiu časových otázek, aby svými příspěvky pomáhali zvýšiti cenu i zajímavost listu. Vítáme rádi každého spolupracovníka.*

Připočítání válečných let při vyměřování výslužného v nynější válce. Císařským nařízením ze dne 9. června 1915. se stanoví: § 1. Ve všech oněch

případech, ve kterých při vyměřování výslužného třeba připočítati válečné roky, mohou se ohledně tohoto připočtení pro nynější válku nařízením stanoviti předpisy, odchylující se od ustanovení prvního odstavce § 10 zákona ze dne 27. prosince 1875 říš. zákona č. 158. Dle § 2. nabývá toto nařízení platnosti dnem uveřejnění, tudíž dnem 12. prosince 1915. — Na základě tohoto císařského nařízení vydal ministr zeměbrany výnos ze dne 10. prosince 1915 (uveřejněný ve CLXX. listu říš. zák. čís. 362, vydaném dne 12. t. m.), kterým se stanoví: »Oněm osobám, kterým přísluší připočtení válečných let v nynější válce, připočte se při vyměřování výslužného jeden rok jako rok válečný, jestliže a) za války nejméně 3 měsíce byly v aktivní službě, b) bez ohledu na délku služby zúčastnily se bojů, nebo následkem válečných námah, tudíž také následkem nakažlivých nemocí, staly se služby neschopnými. — § 2. Osobám, které za války byly v aktivní službě ve více kalendářních letech, připočte se při vyměřování výslužného za každý kalendářní rok po jednom roce jako roce válečném, jestliže v každém z těchto kalendářních roků a) nejméně tři měsíce, nebo b) bez ohledu na dobu za podmínek v § 1 b) uvedených byly v aktivní službě.« Nařízení toto nabylo platnosti dnem 12. prosince 1915. — Četným kollegům nyní v činné vojenské službě se nalezajícím, bude míti tento výnos při vyměřování pense zajisté významný vliv. *r.*

O reformě národní školy praví »*Věstník*« ústředního spolku učitelstva v úvodním článku ze dne 17. prosince tato pozoruhodná slova:

»Nemusíme zavírati oči před hotovou snad již skutečností, že v té formě, jako dnes, nynější škola dlouho nepřežije éry světové války. Že dočká se změn dalekosáhlých, neboť nedá se ani mysliti, aby tak světodějné události, které zahrnuje v sobě nynější válka, byly beze vlivu na školství. Nelze dnes diskutovati o povaze těchto změn, poněvadž nelze o nich diskutovati s tou otevřeností, která byla by žádoucí, a snad tu onde špatně by se vykládala. Ale třeba se jen ohlédnouti kolem sebe, abychom viděli, že pozvolná přeměna školska na všech stranách nastává. Proto už dnes musíme míti na zřeteli, aby tato pozvolná přeměna školství odpovídala našim národním zájmům kulturním, ovšem těsně se všude připínajíc k rámci naší říše. Ale v přípravách na budoucnost ozývá se všude a s důrazem šíří heslo sjednocenosti. Politické strany v národě se sjednocují, sjednocují se různé zájmové společnosti, sjednocujeme se organisačně i my. To jsou přirozené důsledky nastalých poměrů, ale my potřebujeme specielně vedle toho všeho jednoho potřebného: sjednocení v názorech, v ideách na školu, na výchovu a na její prostředky.

Žádná forma, a tudíž i reforma není s to, aby provedla hlubší sjednocení naše, jež má vésti k užitku národní výchovy, pokud nejsme sjednoceni v idei, jak si školu budoucnosti představujeme, a jakou ji míti chceme.«

K tomu podotýkáme následující: Sjednocení vnější musí ovšem předcházeti dorozumění a sjednocení vnitřní, dohoda v názorech a ideách. S těmi, kdo z paedagogické zkušenosti a vnitřního přesvědčení potřebu náboženské výchovy uznávají, zajisté snadno se shodneme. S těmi, koho ani přítomná, těžká doba nevyléčí z fantomu »školy laické,« ovšem marně bychom hledali dorozumění až do soudného dne. *r.*

Český gratulant. Jednota katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »*Český Gratulant*«. Cena K 1·20, poštou K 1·35. Objednávky jen za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n.

Vlastenecké homilie.

Díl I. Sebraných kázání. — Doplňuje P. V. Váchal, farář. — Vyšel sešit I.—XI. v ceně 12 K. Probírají celý církevní rok. Poslední, XI. sešit, stojí 1 K 20 haléřů.

Objednávky přijímá a vyřizuje:

Administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. 26 n.

Knihtiskárna družstva Vlast v Praze.

ČÍSLO 2. V PRAZE, dne 15. ledna 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zahotově. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Nový životní styl jako výchovný ideál. — O lidské duši. Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

To nebyl Boží hněv, to byla láska Boží,
když cestou trnitou a plnou hloží
archanděl Adama hnal od bran ráje.
Tou cestou Bůh mu zjevil světa taje.
— — — — — — — — — — — —
Bůh z člověka tím darem činil syna,
vždyť tvůrcem stal se jím, kdo dřív byl tvor.
— — — — — — — — — — — —
Jeť práce žebřík, — pevně stav naň nohu,
jenž z prachu země vede ke mně, k Bohu.
(*Mat. A. Šimáček*: Z kroniky chudých.)

I.

Moderní studium psychologie obrátilo značnou měrou pozornost vychovatelů *k fysické, tělesné* práci člověka. Jaký je vztah mezi duší pracujícího člověka a jeho dílem? Jakým vlivem působí technická práce na jeho duši a celou jeho povahu? Tělesná práce zušlechťuje, povznáší, zdokonaluje, anebo spíše strhuje, snižuje a ničí jeho charakter? To jsou otázky, které zajímají psychology, a jež přirozeně i na *směry* a *cesty výchovy* mají rozhodný a dalekosáhlý vliv.

První, kdo na vnitřní souvislost mezi tělesnou prací a mravní výchovou poukázal, byl veliký švýcarský vychovatel a filanthrop, *Pestalozzi*. Ovšem první jeho snahy v tom směru vycházely z národohospodářských důvodů. Bylo mu nesmírně líto tělesné i duševní bídy nejchudších lidových vrstev, proto chtěl v nich vzbuditi lásku k práci, roznítiti v nich touhu po lepší existenci, jejíž pramenem měl býti slušný výdělek z práce pocházející.

Hlubší *výchovný* a *řekněme* i socialní cíl sledoval ve výchově k práci *Fellenberg*, agronom a veliký lidumil v Bernu (zemř. r. 1844). Povzbuzen humanitními snahami Pestalozziho obrátil všechnu svou pozornost k nižším, duševně hmotně pokleslým vrstvám lidu. Ujímal se s oteckou láskou dětí v tomto prostředí žijících, aby soustavnou výchovou a hlavně návykem k užitečné práci vypěstil z nich šlechetné lidi, pevné charaktery, kteří by se stali v lidské společnosti

užitečnými pracovníky a nikoli jejími nebezpečnými záškodníky. R. 1799 koupil s otcem svým statek v *Hofwylu*, nedaleko Bernu, kde založil *zemědělskou školu*, později i průmyslovou školu, učitelský ústav pro řádné vzdělání budoucích učitelů zemědělství a jiné menší odborné školy. Ony měly za účel nejen čeliti fysické bídě mladých lidí, kteří z těchto škol vyšli, ale měly též vyhladiti z jich duše osudnou lenost, surovost, sklon k různým přečinům, ba zločinům, a tak pozvednouti vzděláním jich mravní život. *Fysická práce měla tu v prvé řadě působiti na zušlechtění ducha, založení řádného charakteru.*

Vedle toho však i veliké sociální cíle tanuly Fellenbergovi na mysli. Hlubokou propastí od sebe oddělené třídy lidstva, bohaté a chudé, Fellenberg chtěl ve svém ústavu sblížiti. Bohatí měli poznati obtíže, útrapy a strádání, jimž vydán je život chudých, těchto »vyděděnců z vyšší lidské společnosti«, ale spolu též měli se naučit zakoušet oné radosti a spokojenosti, kterou přináší řádně vykonaná práce; *měli prací zvykati trpělivosti, sebepřemáhání, soustředění duševních sil k určitému cíli*, tedy ctnostem, jichž nejednou se jim nedostávalo, a které jsou *základní podmínkou* radostného života i těch, již šťastnými okolnostmi nejsou nuceni prací v určitém povolání v životě se probíjeti. Měli poznati radost tělesné práce a každé práce si vážiti. A chudí, kteří se v ústavech se syny zámožnějších tříd stýkali, měli pochopiti, že jenom za upřímné součinnosti zámožných vrstev je možný všeliký pokrok; že jsou *u všech lidí*, ať bohatých či chudých, *tytéž podmínky, na nichž vpravdě spokojený a radostný život spočívá*: ustavičná, pravidelná činnost a užitečná práce. Měli odkládati všeliké předsudky, zaujatost a nenávist proti zámožným třídám lidské společnosti. —

Idea byla nalezena. *Tělesnou práci učiniti podstatnou částí etické výchovy.* Šlo jen o to, myšlenku vtěliti v čin. Jasně si uvědomiti, kolik mravních hodnot v technické práci je ukryto a tak tělesnou práci dáti do služeb výchovy. *Salzmann*, *Fröbel* a řada jiných vychovatelů pracovali na jejím uskutečnění. Pomalu zakládány byly »*pracovní školy*«. Vědění považováno bylo v nich za méně důležité; vypěstění tělesných a duševních schopností zároveň bylo jejich heslem. Školy rolnické, zahradnické, ovocnářské, školy ke zpracování dřeva, zhotovování všelikých produktů z papíru, modelování, pro dívky školy pro šití oděvu a prádla, pletařské, hospodyňské hojně zakládány ve Švýcarsku a Německu. A neměly za jediný účel zjednati odborné znalosti svým žákům, ale tělesnou prací vypěstiti charakter člověka. —

»*Vive labeur! Ať žije práce!*« Tato slova, napsaná kdysi prostou rukou v průčelí rodného domu osvoboditelky Francie, panny orleánské, *Jeanny d'Arc*, stala se ponenáhlu heslem výchovy. —

II.

»Každá práce je čestná, záslužná. Žádné povolání nesnižuje člověka, ale člověk snadno snižuje svoje povolání. Prsty mohou býti zamazány, ale srdce může býti čisté, protože hmotná špína nezostouzí člověka, ale špína mravní!« (Samuel Smiles.) To jsou dnes tak jasné, ba skoro samozřejmé maximy, že zdá se naprosto zbytečným je dokazovati.

A přece nebylo tomu tak vždycky. I národové nejkulturnější prožívali doby, v nichž tělesná práce byla považována za nedůstojnou člověka.

Praví *buddhisté*, t. j. ti, kteří řídili se ve všem životě naukou Buddhovou, aby jednou došli neosobné blaženosti v nirvaně, měli v opovržení práci a vzdalovali se každé tělesné práce. »Mnich tělesně nepracuje; neboť mnich, který zemi vzdělává a kope, koná vlastně pokání za svá provinění. Květiny, záhony, keře a stromy pěstovati, mnichu nenáleží,« praví jich předpisy. Všechna kulturní práce je úkolem »laiků«, t. j. oněch lidí, kteří o vlastní učení Buddhovo a vlastní cíl buddhistického životního názoru se nestarají, a jichž poměr k Buddhovi spočíval jedině v tom, že starali se o hmotné potřeby a zaopatření Buddhových učedníků. Odměna za jich tělesnou práci nebyla právě valna. V buddhistickém katechismu, jejž napsal *Subhadra Bhikšu* se praví: »Nemůže ten, kdo pozemským starostem se věnoval, dojíti osvícení a vykoupení? *Nikoli*; to je nemožno,« zní odpověď. Mnichové buddhističtí zásadně vzdalují se každé tělesné práce. Nevěří, že by v ní mohly spočívati nějaké vzdělavací prvky.*) (Pokračování.)

Nový životní styl jako výchovný ideál.

(Podává prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Ač náboženská potřeba jest požadavkem lidské přirozenosti, není ve všech lidech stejna. Známe mnoho lidí *od přirozenosti* nábožensky hluboce založených, jimž jest prostě nemožno nábožensky nemysliti a necítiti. Nebylo-li by největším násilím spáchaným na duši, zbavovati tyto lidi již v dětství nejsilnější jejich vzpruhy duševní prostě proto, že nový styl životní určen jest člověku modernímu, jenž náboženské potřeby nemá? O kom to lze již v dětství tvrditi?

Po této všeobecné úvaze buďtež tu rozebrány hlavní známky nového stylu životního.

První byla již zmíněna. Je to *mnohostrannost*. „Jest požadavek životní, aby *všecky základní stránky duše byly rozvinuty.*« Staví-li Börner do popředí požadavek, s nímž se od staletí v dějinách paedagogiky setkáváme, činí to proto, aby energicky zdůraznil »*praktické provádění* v theorii vytknutého výchovného cíle harmonického vzdělání,« kdežto praktická výchova, počínajíc s jednostrannou tělesnou výchovou mládeže spartanské, vždycky pěstovala jen *některou* stránku na úkor ostatních. Zdánlivě protilehlé dvojice vnitřního života duševního, jež vlastně nejsou než korrelativa, vzájemně se podmiňující, totiž konservativní a pokrokový moment, mužský a ženský, nebo činný a trpný princip, moment individualistický a sociální, rys naturalistický a idealistický, má býti novým životním stylem uveden v soulad. Nutno jest pouze, aby duševní stránka byla co možno nejvíc dovedena k nadvládě.«

Jak uskutečniti však tento v pravdě křesťanský požadavek, neuznává-li a nemá-li subjektivismus jediné takové jednotící myšlenky jako že »křesťanství ve středověku dospělo ke všeobsahující synthesi, jež celý svět člověka podřizovala

*) Srovnej O. Maas: Buddhismus v dávných a nynějších dnech. 76 a násl.

náboženství?« (*Eucken.*) Žádné ze svrchu zmíněných duševních snah nemůže býti toto vynikající místo přiznáno, ježto její korrelativ si rovněž žádá harmonického rozvoje. Zbývá jen momentu náboženskému. Přiznáme-li individualismu právo, duševní a dějinné zkušenosti lidské z oboru náboženství odmítati jako prostředky k vytváření charakteru, jak mohli bychom mu odpírati totéž právo v kterémkoliv jiném oboru lidských zkušeností? Nechceme-li dopustiti, aby mravnost a náboženství se pronikaly, stává se životní požadavek, aby všecky základní stránky duševní byly pokud možno rozvinuty, vůbec illusorním, a životní styl takovou jednostranností trpící nedovede uskutečniti vytknutý si cíl: učiniti svědomí vnímavějším vůči velikým charakterovým imperativům, jež egoismus a sofistika vášní snadno přezírají.

Druhou známkou jest *uplatnění života.* I tento požadavek, dí Börner, byl častěji středem životního stylu, ale »před mnohými stoletími byl asketickými živly zatlačen do pozadí. Radost a veselí staly se podezřelými, poněvadž tento život pokládán byl za pouhé stadium průchodné.« — Toto obvinění namířeno jest na křesťanství, ovšem na křesťanství, jak je zbarvil *Dühring*, *Nietzsche* nebo *D. F. Strauss.* Objektivně uváženo, křesťanství nemá posledním cílem popření života, ani na tomto ani na onom světě, naopak cení život vysoko, chce život silný, i tensivní a obsažný, nechce lidskou velikost a svobodu potlačovati, nýbrž nanejvýš rozvinouti.

Ale i Börner zavrhuje výslovně heslo »*vyžíti se*«. Zde shoduje se s pravým křesťanstvím, jež svou naukou o mrtvení a trpělivosti „nikdy nechce potlačovati to, co jest veliké a vznešené, nýbrž co vysiluje a přináší smrt.“ Křesťanské popření individuálního práva k „vyžití“, čili křesťanské sebezapírání jest pouze „vítězstvím vyššího já nad nižším“. Ta jest jediná cesta k cíli, dopomoci duši k vládě. „Křesťanství zamítá hrubost povahy, faktory život ničící. Křesťanství jest nejdůslednějším odsouzením všech sil smrt přinášejících Jest nepřekonatelnou aristokracií síly.*) Kdo zná *Kepplerovu* knihu „Víc radosti“, jež v 60.000 exemplářích rozšířila se po světě, ten ví, že ve skutečné radosti křesťanství člověku nikdy nebrání. „I požitek dal Bůh za popud k velikým činům. Vezmi člověku radost a požitek z tvorby, a umění vymře, život vyschne a smrtelná strnulost položí se na všechnu kulturu. Nikoli požitek zavrhuje Kristus, nýbrž výstřelky požitku.“ **) Ovšem jest pravda, že leckteří vyznavači křesťanství pochopili a vyznávati je poněkud jednostranně, ale ve své podstatě křesťanství toho nežádá.

Zní-li tedy životu přející heslo nového způsobu životního: Tvořiti, působiti, života využíti, „memento vivere!“ naproti starému: „memento mori!“, a posunuje li toto heslo *práci* do popředí životního pojetí, pak lze říci, že i křesťanstv uznává „práci božskou cestou následování Kristova“. U známého jenského profesora Euckena shledáváme se se zajímavým poznáním, že se lidstvo silným zdůrazňováním práce *nevědomky* k Bohu zase přibližuje; neboť Bůh jest ustavičná činnost, od věků do věků plynoucí činnost v nejvyšším myšlení a nejryzejším chtění, a čím dokonalejší byla bytost v den svého stvoření, tím byla činnější.“ *) „Naplňte zemi a podmaňte si ji,“ čteme hned na počátku Starého zákona.

*) Savicki, Der Sinn des Lebens, Paderborn 1913, str. 32.

**) Cohausz, Wege und Abwege, str. 74.

***) Gotthard, Alte und moderne Bildungsideale, II-667.

Ovšem „moderní“ názor, jenž odvrací se od náboženství a metafysiky a tvrdí, že život může svůj smysl obdržeti jedině od práce, staví se mimo křesťanství, které všecku práci podřizuje posledním cílům mravně náboženského života. Toto podřízení práce řečeným vyšším cílům neznamená však znehodnocení práce kulturní, naopak, propůjčuje jí tím vyšší posvěcení. Jen při takovém pojetí hesla „memento vivere!“ spočívá přesvědčení o veliké ceně života na spolehlivém základě.

Ten schází však Börnerovi. Börner staví své přesvědčení na sypké půdě subjektivismu, na heslu, jímž moderní lidé domnívají se, že klestí jednotlivci cestu k pravé velikosti: ty sám jsi všeho hledání velikosti prostředkem a cílem.

Ale právě „kdo nás do lidství zavírá a jím ohraničuje, činí nás malými. Je-li jen lidská stránka omegou hodnot, pak je veta po velikých činech. A to malé a drobné, jemuž často povinni jsme zasvětiti svůj čas a svůj život, promění se teprve v bezvýznamné a bezútěšné nic. Proto shodují se pantheisti a theisti v tom, že člověku velikosti musí se dostati od něčeho většího než jest sám, v poslední řadě od božství, jež si všichni představují jako něco největšího.“ Kdo mimo tuto cestu velikosti hledá, dožije se toho, co napsal *Humbolt* na sklonku svého života: „Celý život je největší nesmysl. Kdybychom aspoň věděli proč jsme na světě. Ale život jest a zůstává mysliteli záhadným a největší ještě štěstí jest naroditi se hloupým.“ *)

Oč výše stojí křesťan ve velikých otázkách o smyslu a ceně života! Tu projevuje se opět bezpečnost a jistota křesťanského názoru světového.

V čem Börner a jiní moderní lidé spatřují popření života, v tom spočívá právě jeho velikost; v přesvědčení totiž, že život vezdejší není než průpravou k vyššímu životu, že není posledním cílem, nýbrž mostem k němu, „lanem, jež podél propasti jest upevněno a od tělesnosti do duševního světa vede. Úsilí, práce, zápas charakterisují křesťanský život a správná askese nikdy nesmí ustrnouti v lenost a bezživotnost.“

Radostné uplatňování se individua má své přirozené hranice v jeho možnosti a v energetických potřebách druhých lidí. S tím souvisí třetí známka. *sociální* ráz životního stylu. (Pokračování.)

O lidské duši.

Příspěvek k induktivní katechesi pro vyšší třídy podává Dr. JOSEF KAŠPAR.

(Pokračování.)

3. *Činnost duševní se nemenší ztrátou některého tělesného údu.* Utni ruku, činnosti duševní nezmenšíš. *Ba ani když všecko tělo sesláblo stářím nebo nemocí, často není pozorovati ani nejmenšího úbytku duševních schopností.* Je sice pravda: »Ve zdravém těle zdravý duch.« Vidíme však také, že lidé úplně zdraví nevynikají zvláštní činností duševní; ano pitva často ukázala, že lidé s nejzdravějšími tělesnými orgány byli choromyslni. Je dosti častý zjev: »Slabé tělo, ale silný duch (sv. Pavel); silné tělo, ale slabý duch«.

I v těle chorém a stářím sešlém ukázala se činnost duševní někdy až podivuhodná. Ukazujeme tu jen k Sofokleovi, jenž v 90 letech napsal Oidipa na Koloně. Sokrates v 70 letech rozmlouval v den své smrti se svými přáteli o nesmrtelnosti duše a roz-

*) Esser a Mausbach, Religion, Christentum, Kirche, I, 399.

mluva tato je z nejznamenitějších výkonů lidského ducha. (Platonův Faidon § 29.) Žák Sokratův Platon zemřel v 81 roce svého věku s perem v ruce. Sv. Terezie přes svou dlouholetou nemoc byla stále bystré mysli. Kepler, Newton, Leibniz, Lev XIII., Palacký, Tomek dožili se vesměs velikého věku a obohacovali vědu stále a stále novými plody svého ducha.

Duševní rozvoj člověka nejde stejným krokem s jeho tělesným rozvojem; u mladého člověka často ano, často nikoliv. Ale když ve 40 letech vývoj tělesný je dokonán, duševní vývoj jde dále. Kdyby to, co nazýváme duší bylo pouhou výslednicí sil tělesných, nutně musila by duševní činnost bráti se vždy souběžně s činností tělesnou. Je proto u člověka zdroj činností duševních rozdílný od podkladu činností tělesných, t. j. duše lidská je rozdílná od těla.

4. *Člověk může jednati proti žádostem těla.* Chce se mu jísti, ale postí se; chce se mu spáti, ale bdí; trpí na těle a nejeví při tom ani známky bolesti. Kdyby člověk byl jen tělo, nemohl by proti němu jednati, ale byl by ho vždycky jen poslušen. Proto jest v člověku mimo tělo ještě jiný zdroj životní, duše.

Z toho všeho je zřejmé, že člověk skládá se ze dvou částí, z těla a ze samostatné, od těla rozdílné duše. Tělo a duše spolu je teprve celý člověk. *)

Duše jsouc v člověku spojena s tělem, je ovšem také na těle z části závislá (viz stať: duše a mozek), ale ve svých nejvlastnějších činnostech, i rozumu a vůli, v myšlení a chtění, není od něho odvislá.

B. *Duše lidská jest bytost duchová, t. j. nehmotná, jednoduchá, která má rozum a vůli.*

To vysvítá z duchovních činností naší duše.

1. *Člověk má rozum, myslí t. j. poznává nejen věci, které působí* v jeho smysly (smyslové věci), nýbrž i věci takové, kteréž v ně nepůsobí a jež smysly samy poznati nemohou, t. j. věci nadsmyslné (abstraktní).**)

Člověk ze smyslového vjemu tvoří si pojem (*činnost abstrakční*), pojmy spojuje v úsudky a z nich činí závěry (*činnost úsudková*). Člověk tvoří si pojmy i o takových věcech, jichž nikdy neviděl (básnická činnost obrazotvornosti) a pamatuje věci dávno minulé (*činnost paměti*). Z viditelných jevů ve světě soud na jejich příčiny a poznává neviditelné světové a přírodní zákony, na př. zákon o dostatečné příčině. Poznává předměty čistě duchovní, jako jsou pravda, dobro a krása, právo a povinnost, idea spravedlnosti, idea věčnosti a Boha. Poznává i negaci jsoucna, nic.

Zvolím-li za předmět svého poznání a přemýšlení svou vlastní osobu, mám o sobě vědomí, sebevědomí (*činnost úvahová, reflexní*). Sebevědomí praví člověku, že je a co je, co ví a co chce, co smí a co nesmí.

Tyto věci poznati a tyto činnosti vykonávati není schopen žádný atom, žádná hmota, žádná hmotná síla ani hmotný, tělesný smysl.***) Proto rozum — schopnost poznávací a myslící, — kterou poznáváme předměty nehmotné, nadsmyslné, duchovní, není hmotná, nýbrž na hmotě nezávislá, je schopností čistě duchovní. Tato schopnost čistě duchovní žádá pak pro sebe nutně zdroje téže

*) Vylož si úsloví: Der Mensch ist ein tragisches Doppelwesen. (Förster.) Der Mensch ist ei Bürger von zweier Welten. Symbol tajemného spojení duše s tělem je starověká sfinga.

**) Počítání není nic smyslového; při čtení vidíme jen písmeny, značky, nikoliv myšlenky; těch nechápeme okem, nýbrž duší.

***) Stínem můžeme zajisté jen obdržeti obrazy zastíněné, nikdy barevné; hmotným, tělesným smyslem docházíme proto jen představ zhmotněných, smyslových, nikoliv nehmotných a nadsmyslných, jako jsou na př. pravda a j.

přirozenosti, principu nehmotného, duchového t. j. duše. Je známa zásada: Actio sequitur esse, jaká bytost je, tak jedná.*)

2. *Člověk má vůli, t. j. chce.*

Člověk však nechce a nesnaží se jen po dobrech smyslných, jako jsou na př. pokrm a nápoj, nýbrž i po dobrech nadsmyslných, čistě duchovních jako jsou věda, umění, svoboda, pravda, ctnost, čest, Bůh. Již pouhá snaha po těchto dobrech čistě duchovních připravuje nám nejčistší radosti. To by nebylo možné, kdyby duše byla hmotná, pak by ji lákala jen dobra smyslná, po nadsmyslných by netoužila, jako po nich nebaží zvíře.

Sv. Augustin dobře poznamenává: Si pecora essemus, carnalem vitam amaremus et nihil aliud quaereremus. (O městě Bož. XI. 28.) Kdybychom byli zvířata, milovali bychom tělesný život a ničeho jiného bychom nehledali.

Vůle naše je svobodná. Volíme mezi rozdílnými věcmi a pro jednu z nich se rozhodujeme. I nejsilnějšímu zevnějšímu popudu (na př. strachu, bázni, vášni) může člověk, chce-li, odporovati a se brániti. Svou vůlí můžeme odpírati, jak výše jsme řekli, chtíčům tělesným, ba podstoupiti i samu smrt pro dobro duchovní, pro ideu vznešenou (viz na př. křesť. mučedníky (sv. Vavřince), hrdiny národní (Scaevola), členy přísných řeholí).

Turenne, francouzský maršál, pocítil jedenkráte v předvečer bitvy mimovolný strach. Jakmile však jej zpozoroval, řekl: Ty kostro se chvěješ?! Oh jak by se's teprve chvěla, kdybys věděla, kam tě povedu zítra! Kdož by v těchto slovech neviděl, nezávislost lidské vůle na tělesném ústroji?

Člověk je schopen citu. Jen u něho spatřujeme cit pro čest, pro povinnost, cit zbožnosti úcty a nevážnosti, cit radosti a žalu.

Je známo úsloví: Incipe, parve puer, risu cognoscere matrem. Začni, dítě, po smíchu poznávati matku.

Chtíti a cítiti hmota však není schopna. Chtění a cítění nejsou proto (stejně jako schopnost poznávací) schopnosti smyslové, hmotné, nýbrž nehmotné, duchovní, na těle nezávislé, a žádají zas zdroje, principu nehmotného, duševního, t. j. duše.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

»Křížová cesta«.

(Dvě řady postních kázání professora *Emanuela Žáka.* V Praze 1916. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.) Cena K 2·40.

»Úchvatností svých výjevů«, praví prof. Em. Žák v předmluvě, »jimž do vznešenosti a dojímavosti není v historii rovných, lákalo vždy utrpení Páně přední homilety a kazatele, že volili je za předmět svých úvah a kázání«. Prof. Em. Žák nepřistupoval tu tedy k látce nové. Ale jisto jest, že i staré pravdy potřebují nového roucha, nemají-li pozbývati na své působnosti.

A po té stránce dlužno říci, že prof. Žák vykonal zpracováním tohoto jímavého předmětu záslužný čin a že se ctí obstál v řadě nejpřednějších homiletů, kteří si toto thema byli obrali za předmět svých kázání. Neboť nejen osvětlil je s mnohých nových hledisk, ale — což zvláště budiž zdůrazněno — vhodnými prostředky přizpůsobil je i duchu doby a jejího cítění.

»Křížová cesta« rozdělena jest ve dva cykly po sedmi zastaveních. Obsahuje tedy celkem čtrnáct řečí, ucelených nejen svým

*) Ukazujeme ještě k těmto zvláštním jevům činností duševních, na př. ke snům, na rozřešení těžkých duševních úkolů během spánku; povšimnutí zaslouží rozmanité předtuchy, zjevy, telepathie, hypnotismu, somnambulismu, jasnozření, suggesce, spiritismu. Jevů těch, ač třeba o nich mluviti s největší opatrností, přece nelze popírati. Nelze však jich nikterak vysvětliti jen pouhou fysickou, hmotnou silou; jevy ty žádají nezbytně rovněž jen principu duchovního, nehmotného, duše.

předmětem, ale i svou vnější strukturou. Po úvodě, v němž z pravidla professor Žák pěkným příkladem podchytává pozornost a upravuje si náladu posluchačstva, následuje, pojednání ve dvě části tak rozvržené, že obě části tvoří samostatný celek, a mohou tudíž po případě s malou úpravou býti použity i za promluvy dvě, když by spojeny v jediné kázání zdály se kazateli vzhledem k vyměřenému času příliš dlouhy. Každá z obou částí začíná vylíčením utrpení Pána Ježíše, o němž v příslušném zastavení rozjímati máme, a přidržuje se v tomto předmětě jednak evangelia, jednak tradice. Vhodným a přirozeným způsobem vyvíjí pak autor z utrpení Páně nebo z okolností je doprovázejících mravoučnou pravdu, jejíž šťastná volba a krásnými příklady oživené zpracování tvoří obzvláštní cenu této knihy.

»Na počátku svatopostní doby,« začíná ku př. prof. Žák zastavení první, »chodívali křesťanskými městy a vesnicemi lidoví pěvci, kteří za zvuku houslí nebo harfy zpívali písně zvláštní jímavé melodie a smutného obsahu. Pěli o bolestech a utrpení Páně. Prostými slovy lidové poesie líčili smrtelný zápas Kristův na hoře Olivetské, Jeho zajetí vojíny, Jeho bičování a trním korunování v domě Pilátově. Jeho cestu na Kalvarii a všechny přebolestné chvíle Jeho smrti. Jedna z oněch dávných písní končila při každé sloce refrainem:

»O žel, že radosti když užíváš
mne sotva někdy vzpomínáš!«

A lid s pohnutím naslouchal jejich tesknému zpěvu. Veselý rej dětí ustal. Myšlenky všech platily mrtvému Kristu. A kdo hlouběji té chvíle vmyslil se v utrpení Syna člověka, tomu slza vkrádala se do očí.« —

Po pěkných příkladech o Heinovi, Oskaru Wildovi a Tolstého mužících k Božímu hrobu putujících, autor líčí nespravedlivé odsouzení Kristovo a z Pilátova smutného konce, jak o něm vypravuje tradice, vyvozuje srdcem otřásající pravdu o *mukách svědomí*. Takovým způsobem autor snaží se i z ostatních zastavení těžiti pro poučení a mravní povznesení posluchačů.

Tak v zastavení druhém — Pán Ježíš béře kříž na svá ramena — jest to povzbuzení *k trpělivé křížové cestě* životní, jež prof. Žák z krásného příkladu *Chamissovy »Přehlídky křížů«* vyvozuje; ve třetím — Pán Ježíš pod křížem poprvé klesá — přechází k výkladu o *nevolnictví hříchu*, ve čtvrtém — Pán Ježíš se potkává se svojí matkou — promlouvá o *Marii trpitelce a Marii* útočišti hříšníků, v němž autor zvláště vřelými slovy nejsvětějších strun lásky mateřské se dotýká, v pátém — Šimon Cyrenský pomáhá Pánu Ježíši nésti kříž — po velmi zdařilém úvodu o opatu Božetěchu kříž do Říma nesoucím, vřele mluví o *křesťanském milosrdenství* a ve druhé části o *sv. zpovědi*, jež pro hojnost nových a pěkných příkladů jistě bude katechetům velmi vítanou pomůckou při velikonočních rekollekcích.

V šestém zastavení — Veronika podává Pánu Ježíši roucho — autor sebral legendární látku o prvních obrazech Kristových a promluviv o *soucitu*, povzbuzuje k vytrvalému úsilí *zachovávati vždy v duši neporušený obraz Boží*. Zastavením sedmým — Pán Ježíš pod křížem podruhé klesá — v němž autor uvažuje o *příčinách a následcích hříšné recidivy a hodném přijímání*, rovněž k velikonočním rekollekcím výborně se hodícím končí cyklus *první*. —

Také *druhý* cyklus zahájen jest velmi případným a zdařilým úvodem. »Nejkrásnějším výtvorem řeckého bájesloví jest pověst o šlechetné a čisté sesterské lásce dcery Oidipovy, Antigony. Když thebský vladař Kreón v návalu hněvu poroučí, aby v zápase padlý Polyneikos, bratr Antigonin, nebyl pohřben, nýbrž na pospas vydán zvěři, k žalu a hanbě všech jeho přátel, přichází Antigona, sype prsť na pohozené tělo bratrovo a koná příslušné oběti. A když Kreón vyčítá jí tento čin a hrozí smrtí, Antigona pevně a směle odpovídá:

»A já jsem nemyslila, že má takovou
tvůj příkaz moc, by nepsané a nezvratné
kýs smrtelník směl bohů rušit zákony.
Vždyť nejen dnes neb včera, ale po věky
ty žijí

(Sofokles, Antigona.)

Láska ženina zvítězila nad krutými zákony vladařovými. A když Kreón poroučí, aby Antigona za trest byla za živa pohřbena ve hrobce svých předků, Antigona klidně odchází u vědomí, že vykonala svoji sesterskou povinnost. Přirozený soucit ženy září tu jasně z postavy milující sestry, pevné a odhodlané Antigony.«

Autor přechází z tohoto příkladu ke starozákonným vzorům statečných a soucitných žen a uvažuje v jedné z nejlepších

svých řečí o *slzách soucitu a slzách pokání*, k nimž volí zvlášť jímavé příklady ze života světců a světic Božích. Vřelá slova o pokání tvoří účinný kontrast k promluvě *o následcích zatvrzelosti*, jež autor vyvodil ze zastavení devátého — Pán Ježíš klesá pod křížem po třetí. Odstrašujícím příkladům smrti Voltairovy a Nietzscheovy zní z pomořanského jezera Virchovova potopený a přec neumlčený *zvon svědomí* jako věčná výstraha Božího řádu, jenž nesmířené vině nedopřává klidu, ani zde ani na věčnosti. »Já jsem tvé zlé svědomí. U Filippi se sejdeme,« ta jsou slova ducha Caesarova k vrahu Brutovi. Zda mohl býti volen vhodnější symbol kletby, jež každý zlý čin stihá železnou důsledností?

Vzorný příklad pěkného rozvinutí thematu promluvy podává autor i v zastavení desátém: Pán Ježíš zbaven roucha svého. Umučení sv. Háty a sv. Anežky Římské poskytlo mu vhodný úvod k ocenění ctnosti, jež byla křesťanství tolikerý půvab propůjčila a jež shrnuta jest v blahoslavenství Kristově: »Blahoslavení čistí, neboť Boha viděti budou.« Jako leknín nad kalnými vodami zvedá se tu křesťanská čistota nad rmutem soudobé mravní porušenosti; jako tlakoměr, jímž vždy bylo lze bezpečně měřiti mravní úroveň a vážnost reformních snah kterékoliv epochy dějin křesťanských.

Tragika křížové cesty Kristovy začíná vrcholiti v zastavení jedenáctém: Pán Ježíš přibit na kříž. A se stoupající tragikou stoupá i vřelost kazatelova. To není jen nadání autorovo svého úkolu šťastně se zhostiti, to je i vřelost věřícího srdce, jež tyto stránky prodýchává a je zvláště činí drahými. Co zde autor podává, staví se po bok nejlepšímu, co o utrpení Kristově bylo podáno. Thema, *»o čem nám mluví Spasitel přibitý na kříž?«* je psáno krví srdce a bude věrně reprodukováno jen tenkrát, dovede-li se kazatel po příkladě autorově vmysliti ve všechnu tragedii výkupné smrti Kristovy, jež sama předmětem jest zastavení dvanáctého: Pán Ježíš umírá na kříži.

Kolik bolu pociťuje autor nad smrtí Kristovou a kolik útěchy vyvozuje z ní! »První naše bitva,« sděluje autor vypravování českého vojína z trvající války, »strhla se v Bukovině s početně daleko silnějším nepřítelem u lesa, na jehož kraji vypínal se mohutný, kamenný kříž. Při této srážce mnohý z našich vojínů klesl buď raněn, buď ihned usmrcen. My, kteří jsme zůstali zdrávi, vítězně jsme útok odrazili, nepřítele zahnali a pronásledovali. A když jsme se vraceli zpět, abychom ošetřili raněné a pochovali své mrtvé kamarády, kteří u kříže byli padli, — jaké dojemné divadlo naskytlo se našim zrakům! Všichni byli hlavou obráceni k velikému kříži u cesty, ba i mrtví upírali ještě ztrnulé své otevřené oči na kříž! Ve chvíli umírání obraceli se ke Kristu, k Jeho zásluhám, s poslední prosbou, aby jim odpustil a dal život věčný. Hledali očima Jeho kříž, protože utěšovala je víra, že na Jeho přímluvu bude jim odplatitelem a milostivým soudcem.«

Zastavení třinácté: Tělo Pána Ježíše s kříže sňato a položeno v klín jeho matky. Je vám jakobyste se z pohřbu vrátili, kde uložili vám do hrobu bytost nade vše drahou. Vyplakané oči smutně dívají se po opuštěném bytě a srdce zármutkem choré hledá útěchy v odevzdanosti do moudré Prozřetelnosti Boží. Zvířená vlna bolu uklidňuje se a svatý klid klade se na hrob, kde Kristus odpočívá po vykonaném díle svém, aby očekával slavného vzkříšení. Pán Ježíš položen do hrobu. — Odešel Kristus, aby vzal odměnu v slávě Otce svého, ale prázdný hrob jeho vždy zůstal předmětem všeobecné úcty jako symbol lásky, jež život svůj dala za bratry své..

Jest zbytečno podotýkati, že »Křížová cesta« prof. Žáka zachovala si všecky přednosti, z dřívějších jeho sbírek známé. Je psána vroucně, slohem jasným a poutavým a podává nový doklad autorovy sečetlosti a jeho širokého rozhledu po literatuře homiletické i po soudobé literatuře světské.

Jeho příběhy ze současného života, jeho citáty ze Schillera, Goetha, Wilda, Nietzsche, Uspenského, Voltaira, Heina, Leightona, Vrchlického, jeho příklady z Wilda, Tolstého, Chamissa, Roseggera, vhodně volené a rozvinuté, nejen oživují promluvy prof. Žáka, ale přibližují je i cítění moderního člověka. Proto vhodně a s užitkem sáhnouti může ke sbírce prof. Žáka nejen kazatel lidový, ale i kazatel ke vzdělanému posluchačstvu promlouvající.

Že oba cykly mohou posloužiti i kollegům na středních školách působícím jako dva cykly řečí postních, vrcholících ve velikonočním cvičení, upozorňuje v úvodě

prof. Žák sám. Není pochyby, že posluchačstvo sledovati bude tyto poutavé a vřelé promluvy s rostoucí pozorností a rostoucím pohnutím, nejvhodnějšími prostředky, jimiž srdce se kypří k dobrým odhodláním a dobrému životu.

Prof. Dr. Lub. Petr.

SMĚS.

Znamení doby. *Věstník* učitelských jednot ve svém čísle ze 7. ledna píše:

»Nepřítomnost otců vojenskou službou povinných a mnohé tíživé starosti existenční soustřeďují a vyčerpávají všechen zájem zbylých členů rodiny, hlavně ovšem matek. Život rodinný jest proti minulosti vzrušenější a uzavřenější. Starosti rodinné a události veřejné absorbují mysli všech tou měrou, že zájem o děti utuchává měrou až povážlivou. Změnou domácího pořádku uvolnila se kázeň dětí. Tyto pak těžíce z nebývalé volnosti s lačností vrhají se v pestrý rej života veřejného, jenž svou rušností a stálými novostmi mysl dětskou tolik vábí. Bez dozoru, jsouce ponechány náhodě a pánubohu (!) loví v tom ruchu dojmy bez ladu a skladu a vssávají tak v duši i všechen prach a špínu, jak je kalné vlny dne přinesou.

Nezvyklé prostředí, v němž jest hojně potravy pro všechny horší dětské pudy, shovívavost veřejného mínění, náhodná, ne vždycky vybraná společnost s hodně uvolněnými mravy a konečně stále zvířená veřejná atmosféra, ve které snadno proklouznou drobnější delikty všeho druhu — toť momenty, které přirozenou sklonnost k nevázanostem a špatnostem nejen provokují, ale přímo podporují a vydatně živí. Čím větší místa, tím hůře. Přihrublost a vyzývavost vystřídávají dětskou přítulnost a prostotu. Neblahý všeobecný tento zjev vyhrocuje se však ve velmi vážné nebezpečí, neboť *u dětí množí se značně případy takových deliktů, jež spadají v pravomoc soudů.* Citlivější veřejnost trpí tím a žaluje, a zraky všech utkvívají na škole.«

Jinými slovy znamená tento nářek, že methoda nynější výchovy intellektuální naprosto nedostačuje. Ve vzrušených dobách schází dítěti i dospělému mravní těžisko. Proto na základě zkušeností v době válečné získaných bude potřebí hledati »nové cesty výchovy«, či spíše revidovati celý školní system, pro který mnozí již nenalézali dosti slov obdivu a chvály. *r.*

Česká sekce professorů náboženství konala schůzi 15. prosince 1915 po prvé v místnostech Křesťanské Akademie (Ferdinandova tř.) za četné účasti (18) kolegů o 5. hod. odpolední. Přítomni byli Předseda Dr. Lub. Petr, univ. prof. Dr. Fr. Stejskal jako host, professoři Em. Žák, Kocmích, Šprongl, Dr. Kašpar, Fr. Schindler, Gust. Verich, V. Houza, Dr. V. Mutl, Fr. Pluhař z Nymburka, J. Maťějka z Berouna, Dr. J. Smrček, J. Soldát, Dr. J. Čihák, Vojt. Průša, V. Jiruš a jednatel.

Předseda uvítav srdečně tak mnohé kolegy, dává čísti protokol, jenž schválen a podepsán. Pojednáno o některých otázkách dějin církevních, zvláště vzhledem k nesprávnému pojetí jich některými učebnicemi všeobecných dějin (*kde zvláště děkovati dlužno odborníkům* univ. prof. Fr. Stejskalovi a Dr. J. Čihákovi za vzácný referát a důležité pokyny). O vlivu biografu na výchovu mládeže studující promluveno. U dnešních biografů nehledí se na výchovnou stránku, naopak se podkopává. Podnikatelé mají obchodní stránku na mysli, hledíce spíše sensačními snímky přivábiti zvědavost mladého světa než jej vzdělávati. Výjevy vzrušující obraznost mladou ze života výstředních lidí, představující zločiny, výbuchy vášně, mstivosti, nemravnosti, nevěrnosti, úskočnosti, otvírají mládeži svět nízký, bořící všecko vyšší, zušlechťující. Takové výjevy mocněji zakotví v mladých duších než nějaké pozadí mravní, které snad autor zamýšlel v nich vzbuditi. S této stránky biograf ničí všecko dobré štípené rodiči a vychovateli ve škole, proto nutno proti takovému směru bojovati. Potom zvláštní chvat, kterým děj následuje, zvláštní přehnaný výraz tváře představovaných osob ničivě působí na soudnost logickou, obraznost až chorobně roznícena, obrazy tak rychle nakupené v duši přivádějí mladého ducha do jakési strnulosti, působí nechuť k vážné práci duševní, což patrno při vyučování, a co se týče mravní stránky, jak zhoubně působí, patrno z mnohých výstředních kousků nerozvážného hocha obraznosti více podrobeného.

Nelze však všeobecně významu biografu podceňovati, mohl by přispěti velice k obohacení vědomostí a zušlechtění povahy,

kdyby pro studentstvo byl program přizpůsoben, obrazy zeměvědné a zeměpisné, přírodopisné, dějepisné, vzaté z pokroku umění a průmyslu, ze života charitativního. V tom směru byla by představení vítána.

Co se týče přednášek nebo rozprav žáků o otázkách náboženských při vyučování náboženství, mohly by se konati jen v mezích zákona a dle učebnic (zvl. Kašparových), kde na takové rozpravy zřejmě ukázáno (o potřebě náboženství pro vzdělance, o atheismu, o duši lidské atd.). Dle návrhu kol. Žáka jsou vřele vybídnuti kolegové, by takové rozpravy a zvl. *exhorty apologetické zasílali »Vychovateli«*, kde pro informaci druhých a použití jich budou uveřejněny.

O nařízené revisi žákovských knihoven usneseno, by kolegové o svých názorech a zkušenostech o jednotlivých knihách ve schůzi se poradili nebo sekci dopsali, by se jednomyslně postupovalo. Filosofická jednota žádá, by některý odborník měl v ní přednášku informativní o náboženství katolickém. Slibeno a povolaní odborníci dohodnou se o rozsahu a výběru látky přednáškové s předsedou jednoty, by v ní některý přednášel a jiní po případě by k debatě se přihlásili. Křesťanská Akademie slibuje ústy člena výboru Dra Stejskala zahájiti své obvyklé přednášky, k nimž zve členy sekce naší, otvírá jim svou odbornou knihovnu a časopisy, jež budou v místnostech Akademie vyloženy ku přečtení, tam také budou i časopisy odebírané sborem doktorů theologie, jehož členy jsou mnozí kolegové naši. Předseda vzdává díky za vzácnou blahovůli Akademii.

Přednáška o náboženství katolickém po stránce filosofické, ethické a esthetické konána bude v Umělecké Besedě (Jungm. tř.) o 7. hod. več. Přednášeti bude Dr. Jos. Kašpar a katech. Novotný.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Novou cestou. Pod tímto titulem přinesl »*Věstník*« učitelských jednot v čísle svém z 10. prosince článek, v němž mezi jiným praví:

»U nás precisován byl konečný účel veškeré práce školské těmito slovy říšského zákona ze dne 14. května 1869: Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dítky v mravnosti a nábožnosti vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, vědomostí a dovedností, jchž mají k dalšímu vzdělání v životě potřebí, jim poskytovaly a byly základem, by se z nich stali hodní lidé a občané. — Již samotnou stilisací naznačuje zákonodárce, že výchovu cení nad vyučování a duševní kvalitu nad intelekt. Zákon tento podstatou svou cílil již k nejnovějším a nejsmělejším ideálům výchovným století XIX.

— — — — — — — — — — — — —

Dnes empirická psychologie přesvědčuje, že jako k rozumu vede otevřená brána i k citu, a že vedle obohacování vědomí novými pojmy musí i it býti zušlechťován a vůle ztužována přímým působením, aby chovanec vyspěl v člověka ukázněného, duševně ušlechtilého a mravně zodpovědného. Než přece jen stále více se vyučuje a méně vychovává. Schopnosti poznávací, rozumové jsou rozvíjeny a hýčkány, třeba srdce při tom stůně. Důsledek starých nesprávných teorií pedagogických.«

Poznává se nemoc celého našeho školního systemu. Kéž se najdou též prostředky k jeho ozdravění. *r.*

Počtu dítek školou povinných ubývá. R. 1913 bylo dle zprávy, vydané c. k. zemskou školní radou, školou povinných dítek 1,158.190. Roku 1914 udává zpráva téhož úřadu 1,145.742. Tedy o 12.448 méně. Protože počet obyvatelstva u nás vlastně vzrostl, je přirozeno, že pokles dítek je zjevem nezdravým, vážným, a žádá všestranného vysvětlení. Společnost eugenická, pokud má na zřeteli zlepšiti podmínky narozených, sotva asi se dočká utěšenějších výsledků a stěží odstraní tento zjev. Spadáť tato otázka v obor mravní, je to problem vypěstěného svědomí, otázka vyšší úrovně života rodinného. A toho všeho nedá se docíliti bez hlubšího pojetí života, založeného na náboženství. *r.*

Válka a počet učitelstva ve školním roce 1914. Na školách měšťanských poklesl počet učitelů z 2502 na 2277, takže ubylo 255 učitelů a to 130 v okresích českých, 95 v německých. Za to přibylo učitelek na měšť. školách o 44. Na měšť. škole vyučovalo s vysvědčením jen pro obecné školy dříve jen 23 učitelů a 28 učitelek, nyní 89 učitelů a 38 učitelek a jen s vysvědčením dospělosti dříve (1913) 8 učitelů a 6 učitelek, nyní 29 učitelů a 13 učitelek. Počet pomocných učitelů na měšť. školách poklesl ze 351 na 293. Na školách obecných ubylo 3448 učitelů, ale přibylo 1015 učitelek. V českých okresích ubylo 1824

učitelů a přibylo 683 učitelek, v německých okresích ubylo 1624 učitelů a přibylo 332 učitelek. Kdežto v r. 1913 nebylo na školách obecných vůbec učitelské osoby bez formální způsobilosti, bylo v r. 1914 takových učitelů 21 a učitelek 11. Jak patrno, zasáhla válka do ústrojí školního silně.

Učitelů náboženství ustanovených školními úřady je 528 (za služné) a 116 za odměnu. Od církví ustanovených učitelů nábož. je 3781. Všech industriálních učitelek je 3328 (2011 v čes., 1317 v něm. okr.). Předepsané způsobilosti nemá 20 ind. učitelek. Na soukromých školách bylo 367 učitelů a 562 učitelek, úhrnem 929 osob (335 v okr. čes., 594 v něm.). *r.*

Seznam darů. Z kruhu čtenářstva časop. »Vychovatel« darovaly Zemské úřadovně pro král. české vdovského a sirotčího pomocného fondu veškeré ozbrojené moci v Praze následující *další* dary: Prokop Slama, učitel v Boskovicích, 2 K.

O další dary prosí zemská úřadovna pro král. české vdovského sirotčího fondu veškeré ozbrojené moci v Praze-II. Václavské nám. 1.

LITERATURA.

Ženský katolický časopis »Eva« zahájí v tyto dny třináctý svůj ročník v nové typografické vzorné úpravě a i jinak po zevnějšku zdokonalený. Ovšem i obsah bude cenný. Z poučných statí už v prvém čísle zahájena bude delší studie známého prof. dr. F. W. *Foerstra* o poměru služebných k pánům a naopak, dále článek o ženském služebním roce a jiné. Pro další čísla nachystány jsou články o alkoholismu, o zhoubnosti kinematografů, o výchově dospívající ženské mládeže a pod. Ze zábavné části uvádíme věci opravdu trvalé ceny literární: román Jar. *Nováka* V okovech Molocha, čerpaný z prostředí dosud málo kterým autorem využitého a humoresky Jar. Řehulky, jenž nám jich zadal několik, tak že bude lze uveřejňovati je v každém čísle. V lednovém sešitě bude už roztomilá humoreska »Srna«. Mimo to má redakce připraveny práce od *M. Pavlíčkové*, *M. Simerské*, *A. M. Kadlčákové* atd., básně od *A. Pavelčíka Záhorského*, *Fr. Střížovského*, † *Rud. Linharta*, † *Ondřeje Becka*, *M. Liškové*, *Joely Skalské* atd. »Evu« proto vřele doporučujeme. Ročně stojí jen 3 K. Číslo ukázkové zašle administrace »Evy« v Olomouci.

Některé naše **Kněžské problémy.** Aforismy, které napsal Dr. Frant. Xav. Novák, C. SS. R. Díl I. Cena 3 K 50 h. Ve Vídni 1912. Nákladem vlastním. Kdo četl knihu téhož autora: »Pohledy do života bohoslovců a kněží« (421 str.; cena 2 K 40 h; vyšla v Brně nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských r. 1902 v Duchovní knihovně), která kritikou tak nadšeně byla uvítána (viz »Vlast«, »Obzor«, »Časopis katol. duchovenstva«, »Hlídka« atd.), sáhne zajisté toužebně i po tomto novém spisu (str. 396), jenž v jedenácti částech nadepsaných 1. Bůh, 2. Věda, moderní věda a víra. 3. Církev. 4. Reforma. 5. Pessimismus. 6. Revoluce. 7. Celibát. Theorie. 8. Intermezzo. Problémy pohlavní. 9. Celibát. Praxe. 10. Právo a poslušnost. 11. Duchovní život — podává řadu myšlenek o otázkách, které jak dobře praví vldp. spisovatel, vždy hluboce zajímaly kněze, které však za doby poslední, z příčin všeobecných i místních, u nás zvláště ostře vystoupily do popředí... Kniha tato nechce býti lehkým románem, ani pestrým feuilletonem — povstala meditací a předpokládáme zase meditaci, a její poslední cíle odnášejí se k Pahrbkům věčným... Doporučujíce pozoruhodné dílo toto, podotýkáme, že objednati je lze přímo u autora ve Vídni-I., Salvatorgasse, 12. jakož i ve všech katol. knihkupectví v Čechách a na Moravě. *Šeb. Rada.*

Český gratulant. Jednota katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »*Český Gratulant*«. Cena K 1·20, poštou K 1·35. Objednávky jen za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Katolíci, pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 3. V PRAZE, dne 1. února 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Nový životní styl jako výchovný ideál. — O lidské duši. Názor na dějiny ve školních knihách — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Podobně bylo i u *Egypťanů*. Jejich kněží nesměli pracovati; nejvýš oddávati se úkolům válečným. Je význačnou jich gnoma: »Rozeznávej dobře dohlížitele od dělníka. Neboť tělesná práce je ponižující, nepracovati čestným.« *) Rovněž tak, jak jemnocitný řecký dějepisec *Herodot* poznamenává, »*Thrakové*, *Skythové*, *Peršané*, *Lydové* a skoro všichni barbaři neměli ve cti ty, kteří se učili řemeslům, a jich potomky ještě méně; ty však, kteří se vzdalovali řemeslné práce, považovali za vznešené, nejvíce pak ony, kteří se věnovali službě válečné.« (Herodot, Historie II. 167.) Je pozoruhodno, co *Herodot* k tomuto výroku připojuje: »To přisvojili si pak *všichni Řekové*.«

Je dobře známo, jak pohrdavě soudili Řekové klassické a po ní následující doby o tělesné práci. I největší z řeckých filosofů nedovedli se vybaviti z názorů svého prostředí o nedůstojnosti fysické práce. *Sokrates* často obchází dílny řemeslníků, aby jim dokázal, že nemají práva názory a úsudky pronášeti o věcech, jež jsou mimo obor jich tvrdé denní práce. »Ne sutor ultra crepidam.« — Jeho největší žák, *Plato*, ve své nauce o státním zřízení jenom třetímu stavu dovoluje pěstovati rolnictví a řemesla. Odpoutání se od hmoty je ideálem výchovy, neboť stýkání a zabývání se s hmotným světem poskvrňuje duši a odcizuje jejímu pravému určení. Jako pravý aristokrat připisuje Plato tělesné práci *velmi neblahý vliv na povahu člověka*, tak že nelze politické a vojenské zdatnosti očekávati od těch, kteří se fysické práci věnují. Jediné zabývání se světem ideí je pramenem cti a vážnosti, a tělesná práce přivodí vždy jen neúctu, poněvadž strhuje k hmotě. Tak filosoficky odůvodňuje Plato méněcennost toho, kdo tělesně pracuje. »Konáním tělesné práce zakrňuje tělo i duše.« (Rep. 495. D.)

I nejmoudřejší Stagirita, *Aristoteles*, nedovedl se povznésti nad všeobecně rozšířený názor o nedůstojnosti tělesné práce. Vše, co kdo koná pro výdělek, je

*) Sawicki: Der Sinn des Lebens. 125.

nečestné. Je to řemeslné zaměstnání, které člověka nečiní lepším, ale snižuje. »Řemeslník je v jistém smyslu otrokem; jenom že otrok je otrokem od svého narození, ale řemeslník nikoli. »(Aristoteles. Polit. I. 13.) »Mezi těmi, kteří konají nezbytné práce, jest rozdíl pouze v tom, že ten, kdo je vykonává jenom pro jednoho, je otrok, ale kdo je koná pro všechny, jmenuje se řemeslník.« (Polit. III. 3.) »Proto řemeslník ručně pracující je vlastně nesvobodný jako otrok, protože pro jiné pracuje; jeho práce činí jej omezeným a pro vysoké zájmy bezcitným.« (Polit. VIII. 2.) — Tyto názory největšího z řeckých filosofů ovšem pak vedly k závěru: »*Práce a vzdělání se vylučují; při tělesné práci nemůže se dařiti ctnosti.*« (Polit. IV. 9.) »Třída obyčejných řemeslníků, kupců a nádeníků vede špatný život, a jich činnost nemá co činiti s ctností.« (Polit. VII. 4.)

Důsledek těchto názorů na tělesnou práci, jak je vůdčí duchové řeckého národa hlásali, byl ovšem ten, že již ve 4. století před Kristem, jak kulturní historik *Jakob Burkhardt* poznamenává, rozšířila se po celé Helladě všeobecná nechut, ba odpor k práci, a vytvořily se některé společenské třídy, které za žádnou cenu nechtěly pracovati. Práce nebyla jim pramenem mravnosti, ale spíše zdrojem špatnosti. — —

Řekům duševně nejbližší byli *Římané.* V prvních dobách republiky byla u Římanů tělesná práce ve vážnosti. Hlavně *práce rolnická.* Ruce od pluhu upracované třímaly nejednou v rukou odznaky největší občanské i vojenské hodnosti. — Tak *Plinius ml.* vypravuje, že vítězní vojevůdcové i jich mužstvo radostně vraceli se k rádlu. »Ipsorum tunc manibus imperatorum colebantur agri; ut fas est credere, gaudente terra vomere laureato et triumphali aratore. Tehda rukama samých vojevůdců vzdělávána byla role, a země, jakož lze věřiti, radovala se z rádla vavřínem věnčeného a z oráče vítězstvím proslaveného.« Orba těšila se značné vážnosti. Sám *Cicero* svědčí: »Nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil libero dignius. Nad vzdělávání rolí není nic lepšího, nic hojnějšího, nic sladšího, nic svobodného muže důstojnějšího.« (De officiis. 42.) Byť ve výroku tomto bylo mnoho řečnického pathosu, přece jen vyjadřuje úctu, s jakou Římané kdysi na práci rolnickou nahlíželi. Klassické je v tom smyslu svědectví *Horácovo*, který praví: »Beatus ille, qui procul negotiis paterna rura bobus exercet suis. Blažen, kdo dalek starostí, otcovské role vzdělává svým spřežením.« Z hloubi srdce volá k rolníkům *Vergil*: »O fortunatos nimium sua si bona norint agricolae. Ó, šťastni rolníci, kdyby znali své statky!«

Za to však o řemeslech, které konaly se za plat, pronáší *Cicero* zcela opačný názor, když praví: »Neslušná a bezectná jsou všechna řemesla, která se provozují za mzdu, a při kterých platí se práce a nikoli umění. Každá dílna řemeslnická je něčím opovržení hodným pro svobodného muže. (Tamže.)

Ovšem později, když bohatství a poživačnost v říši se rozmohly, když ke všem pracím užíváno bylo otroků, všechna tělesná práce byla považována za nečestnou a nedůstojnou člověka. S tohoto názoru *římské právo* rozdělovalo všechnu práci na *opera libera* (práce mužů svobodných, hlavně zaměstnání duševní), a *opera servilia* (práce otroků, zaměstnání služebná, práce tělesná.) — Je významno, co křesťanský spisovatel *Eusebius* vypravuje o císaři *Domitiánovi* (r. 81—96). Když slyšel, že potomci židovského krále Davida, o nichž šla pověst, že jednou se zmocní vlády celého světa (říše Messiášova), žijí v Palestyně, poručil Domitián přední z nich k sobě přivésti. Byli to prostí venkované, vnukové apoštola Judy

Tadeáše. Ale když spatřil upracované, mozoly pokryté jejich ruce, opovržlivě je propustil v té víře, že tací lidé nemohou býti nebezpečni jeho žezlu. (Eusebius: Histor. eccles. 3. 20.)

Reakcí proti těmto všeobecným názorům na práci tělesnou bylo učení *cyniků (škola Antisthenova)* a *stoiků* (škola Zenonova), dle nichž tělesná práce nebyla nikterak nedůstojna, a mnozí stoupenci těchto filosofických směrů z opposice proti všeobecnému mínění věnovali se práci tělesné. Tak *Kleanthes*, který po smrti Zenonově byl hlavou stoiků, než by přijal podpory na výživu, raději vodu nosil a těsto hnětl; konal práci otrockou, aby si opatřoval potřebné prostředky k životu. Ale tato nová etika, jež tělesné práci vracela ztracenou důstojnost, v široké vrstvy národu nevnikala. (Pokračování.)

Nový životní styl jako výchovný ideál.

(Podává prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Sociální charakter křesťanského způsobu života dosvědčují dějiny, počínaje od Skutků apoštolských až do sociálně-charitativních řádů a sdružení našich dnů. Ale navzdor těmto výmluvným svědectvím klopýtají modernisté velmi často přes nepochopené instituce, zdánlivě nesociální, s nimiž se zvláště v katolicismu shledávají. Také Börner nepropracoval se tu k jasnějšímu poznání. »Ryze individualistický ideál jest dnes nemyslitelný,« praví. »Poustevník, mnich, od světa odloučený podivín nemůže již býti životním ideálem.«

Ale i moderní duchové stýskají si *na zlý nepoměr bohaté a plodné vnější kultury a úplné nejistoty i prázdnoty nitra* a ukazují, že trancendentní prvek nesmí scházeti ivotu, nemá-li býti těžce poškozen celek. Oproti naší jednostranné materielní kultuře jest zdůraznění transcendentálního prvku života řádového dvojnásob nutno, nemají-li lidé úplně propadnouti materialismu. Vždyť předně není pravda, že nejvnitřnější podstata života spočívá ve všeobecně užitečném snažení a konání, neboť to by znamenalo nové zaměňování etiky s utilitarismem; a za druhé jest i to nesprávno, že by lidé v ústraní žijící museli sloužiti tendencím protisociálním. Největší mystikové, jako *Tomáš Akvinský, František z Assisi, Ignác z Lojoly* náleželi k nejpronikavějším reformátorům své doby.

Ve velikém organismu musí býti provedena nejrozsáhlejší dělba práce. Kdežto však vnitřní kultura jest každému jednotlivci nejvlastnějším úkolem životním, zavazuje materielní kultura práce lidstvo jen povšechně. Kdo se jí vymyká, aby posvětil své síly vyšším zájmům lidstva, tomu může jen velmi jednostranné pojetí života činiti z toho výčitky. Pro lidstvo jako celek vede ovšem cesta k Bohu světem, ale i nejvyšší stupeň dokonalosti může býti dosažen v každém stavu a v každém způsobu života. Také tu jest bezpečnost a cílevědomost křesťanského názoru životního patrna: cesty mohou býti rozličné, ale cíl jest jediný. — —

Jinou známkou nového stylu životního jest *vnitřní aktivita*: »Nikoliv napodobiti, nýbrž z nitra na venek tvořiti, tak zní imperativ.«

Ale jako jsme nahoře ukázali, že ve smyslu křesťanském práce není než cestou následování Ježíše Krista a zpodobnění s Bohem, tak odmítáme i výčitku, jakoby v křesťanském ideálu života nebyly vlastní »aktivní« ctnosti dost pěstovány a uplatňovány. Kristův obraz jest příliš silný, mnohostranný a tvořivý, aby opravňoval k domněnce, že opravdové následování Krista vede k podlomení radosti, k ochromení iniciativy a zmenšení sil. Apoštolát duší, náboženská věda, svět lidumilných skutků, nesmírný počet světců ze všech stavů dosvědčují, jak mocně nejvěrnější učedníci Kristovi pěstovali aktivitu a jak uměli svou oddanost ke Kristu, k jeho přikázáním, jeho radám a vzoru spojiti s energickou prací a počinem.

Vycházejíc z těchto zásad, *zdůrazňuje křesťanská pedagogika aktivitu ve výchově mládeže.* V knize »Základ a pěstování charakteru dle sv. Tomáše Akvinského« vyvozuje *Mausbach*: Nikoli pouhé vědění a chtění, také ne nadšení, nýbrž především čin jest to, jenž vychovává. Ovšem *při pěstění aktivity nesmí býti zapomínáno ani na její korrelativ, na passivitu*, na východní princip vnitřní soustředěnosti, na ducha modlitby, nač v naší sehmotnělé době zvláště *R. V. Teine* energicky poukazuje. Na rozvoj charakteru může zhoubně působiti každé jednostranné pěstění činorodosti a produktivity, jestliže by se dálo na útraty receptivního klidu a nezištnosti. »Vznikají pak oni nesnesitelní lidé, kteří nechtějí nikdy přislouchati, nýbrž vždy jen sami mluví, lidé, kteří nikdy nemohou dospěti k pokoře a pravé sociální kultuře, poněvadž jsou stále opojeni vlastní činností a nemají trpělivosti, ady mohli vnímati cizí utrpení s hlubokou receptivní účastí. Takové jednostrannosti otupují život citový a vytvářejí pánovité povahy, povrchn herce a nepoučitelné svárlivce, kteří mají vždy a ve všem pravdu. Pak i aktivita znenáhla pozbývá vnitřního obsahu a hlubší inspirace, jež vyplývá z modlitby,«[1]) slova, jichž by nemělo přeslechnouti nynější hnutí školní o počin a počin neustále usilující.

(Pokračování.)

O lidské duši.

Příspěvek k induktivní katechesi pro vyšší třídy podává Dr. JOSEF KAŠPAR.

(Pokračování.)

Z uvedených dokladů vysvítá jasně, že naše duše je *bytost duchová*, t. j. nehmotná a proto jednoduchá, že není tělo, nýbrž duch. Duše je schopna činností duchovních, a proto její přirozenost vedle zásady »actio sequitur esse« musí býti a je rovněž duchová, nehmotná, jednoduchá.*) Svou činnost ukazuje hlavně tím, že myslí a chce, t. j. duše lidská má rozum a svobodnou vůli. (Ci spadá pod vůli).

C. Jedinost duše.

Člověk má jen jednu duši, která je zdroj jeho života vegetativního, sensitivního i rozumového.

Člověk je si jasně toho vědom, že v něm je činné jedinné a totéž já (jeden a týž činitel), když jí, i když pociťuje chut pokrmu, i když přemýšlí o jeho původu a složení.

[1]) Fr. W. Förster, Schule und Charakter, str. 104.

*) Jako přirozenost každé rostliny poznáváme z listů, květů a ovoce, které vydává, tak přirozenost každé bytosti poznáváme z její činnosti.

Poruchy v životě vegetativním nebo sensitivním působí u člověka neblaze v činnost rozumovou (na př. hlad, nemoc, otupení smyslů), přepínání v činnosti duševní škodí ve směru vegetativním a sensitivním (nervosa je příčinou chátrání těla, prudká bolest, těžké starosti způsobí i smrt). Z toho lze poznati, že podklad všech těchto činností je společný všem, jest jeden a týž, jedna a táž duše. Vždy jest to jedno a totéž, jednoduché, nedílné já i při tisíci činech a myšlenkách (jednotnost sebevědomí).*) Proto není správný názor *Platonův*, který vedle duchové duše (νοῦς) ještě v člověku uznával duši zvanou animální (ψυχή).

D. Vznik duše.

Tělo lidské Bůh mohl stvořiti ze hmoty, která tu již byla; duchovou, nehmotnou duši musil však právě pro její jednoduchost stvořiti přímo a pak ji spojiti s tělem.

Tomu také učí Písmo sv.: Učinil tedy Hospodin Bůh člověka z hlíny země a vdechl ve tvář jeho vdechnutí života i učiněn jest člověk s duší živou. (1. Mojž. 2, 7.)

S tím také souhlasí všecka zdravá filosofie, učíc ústy *Aristotelovými*: Duše člověka zvenčí (θύραθεν) přichází. (Pesch. Velké záh. sv. I. 656). *Cicero* napsal: Animorum nulla in terris origo inveniri potest: nihil enim est in animis mixtum atque concretum, aut quod ex terra natum atque fictum esse videatur; nihil ne aut humidum quidem, aut flabile, aut igneum. His enim in naturis nihil inest, quod vim memoriae, mentis, cogitationis habeat, quod et praeterita teneat et futura provideat et complecti possit praesentia: quae sola divina sunt; nec invenietur unquam, unde ad hominem venire possint, *nissi a deo*. (Tuscul. I. § 66.)**) (Pokračování.)

Názor na dějiny ve školních knihách.

Pro revisi školních knih jest vhodno připomenouti výnos ministerstva k. a v. ze dne 5. října 1850, čís. 7224 (Marenzeller, I. Theil, I. Band, S. 62), svědčící zemským školním úřadům, jímž oznámena byla osnova náboženského vyučování, stanovená rakouským episkopátem. Při odstavci, v němž pro IV. třídu vyššího gymnasia určují se církevní dějiny, praví se: »Původní protestantismus opíral se o tvrzení, že církev jest zcela zkažena; aby to dokázal, falšoval dějiny. Když zášť proti křesťanství ve Francii počala býti mocí, neobmeškalo se hlas minulosti pro sebe zabaviti. Voltairovy dějiny až po Karla Vel., již neuvěřitelnými a nejsměšnějšími omyly překypovaly, daly vzor, jak zacházeti s dějinami v duchu osvícenství. Německé osvícenství bylo v tomto, jako v každém jiném směru, žákem francouzského, a falšování dějin, jež vycházelo z protestantských zájmů, připravilo namnoze látku. Tak všem předsudkům, jež myslím proti katolické

*) Já jsem, já myslím, já se modlím, já pracuji, já jásám, já lituji, já pracuji o svem povolán a karakteru.

**) Na zemi nelze nalézti nijakého vzniku duší; neboť nic není v duších smíšeného ani hmotného ani co by se zdálo ze země zrozeno a utvořeno; ba ani nic není při nich tekutého ani plynného ani ohnivého. Neboť v těchto přirozenostech není ničeho, co by mělo schopnost paměti, mysli, úsudku, co by mohlo podržeti (v paměti) minulost, předvídati budoucno a obsáhnouti přítomnost; toto vše jest vlastností jediné bytosti božské a nikdy se nenajde, od koho by se toho mohlo člověku dostati, leč od Boha.

Učení církevní jest, že Bůh tvoří duši pro každého člověka zvlášť. Učení to sluje kreacinismus. Učení tomu příčí se

praeexistencianismus (učení o praeexistenci duší), podle něhož Bůh stvořil všechny duše najednou a spojuje je postupně s tělem;

generacianismus, jenž má za to, že rodiče, jako jsou původci těla, tak jsou i původci duše svých dětí. Názor ten vyvrací Písmo sv. známým výrokem matky makkabejské: Aniž pak jsem já vám ducha a duši a život darovala a údů jednomu každému jáť jsem nespojila, ale Stvořitel světa. (2. Makk. 7, 22. 23.) Právě proto, že duše je bytost duchová, nehmotná a jednoduchá, nemůže vzniknouti u jednotlivých lidí tělesným plozením, nýbrž jediné tvůrčím činem Stvořitelovým.

církvi a křesťanství byly vštěpovány, zneužitím událostí bylo propůjčováno zdání dějinného základu, a toto zdání musí býti odstraněno, má-li křesťanské smýšlení opět kořeny zapustiti ve stavech, jež účastní se vzdělání a předvzdělání doby.

K tomu mají směřovati dějiny křesťanské církve, a činí-li tak, budou tvořiti nejlepší závěreční kámen vyučování gymnasijního. Než tyto snahy budou marnými, přizvukuje-li profesor dějin pojetím, jež u polovzdělaných stále ještě považují se za neklamné a nezbytné vůdčí hvězdy vědeckého pojímání minulosti. Není pochybnosti, že by takové počínání přímo odporovalo úmyslu vysokého ministerstva, neboť osnova žádá »*součinnost všech učebných předmětů k ideím náboženství a mravnosti jako k svému společnému středisku.*« Tato zásada musí býti pravdou zvláště při dějepise, nemá-li býti zfalšován světový názor žáků a tím působení učitele náboženství v cestu položena překážka téměř nepřekonatelná.

Co se tkne zvláště dějin českých, zaslouží pozornosti a uvážení slova prof. dra. *J. Sedláka* v knize »*M. Jan Hus*«, na str. V.: »Pro historická fakta rozhodují pro každého historika prameny, s nimiž jest historik povinen nakládati dle zásad kritiky, nikoliv dle subjektivního stanoviska. Pravda historická jest absolutní vládkyně, před níž se musí skláněti badatel, katolík jako nekatolík. *Pře Husova* pak musí býti posuzována *se stanoviska katolického*; nezáleží zajisté na tom, co o předmětu pře soudí spisovatel, nýbrž co o něm soudila, jak o něm učila katolická církev, ať s ní spisovatel souhlasí čili nic. Jen na *úsudek o významu činnosti Husovy* po stránce věroučné a církevně politické má stanovisko historikovo nesporný vliv, jemuž se nelze vyhnouti: *V odboji proti autoritě církevní, v nepoddajnosti proti učitelskému úřadu církevnímu vidí katolík vinu Husovu, protestant nebo stoupenec směrů, jež jsou dnes zvány pokrokovými, Husovu zásluhu.* Katolický historik lituje, že se dal Hus v ušlechtilé snaze opravné strhnouti Viklefem k revolučním naukám a proudům, jež národ český z veliké části na dlouho odtrhly od jednoty církevní a od víry otcův, a vidí v tom kořen utrpení, jež potom národ prožívá; historik protestantský nebo pokrokový má právě ten průlom do pevné bašty autority církevní za vrcholný význam Husův a velebí mistra jako předchůdce Luthrova, jako hledatele pravdy a hlasatele svobody bádání, *jímž Hus nikdy nebyl.* Jak patrno, není to soud objektivní hisiorie, nýbrž subjektivní filosofie dějin, soud dnešních názorů věroučných a církevních. A stanovisko katolické je aspoň tak oprávněno jako stanovisko protivné. *K.*

SMĚS.

Z nových pedagogických proudů. I u nás všeobecně se pociťuje, že školství po válce půjde vstříc novým, důkladným reformám. Ovšem reformy tyto jsou ještě příliš mlhavé, nezpracované, než aby bylo možno důkladně je posouditi. »Věstník« učitelských jednot ve zvláštním článku ve svém čísle z 21. ledna upozorňuje mezi jiným na myšlenku t. zv. »*jednotné školy*«, která hlavně v Německu je živě přetřásána. Praví: »V německé odborné literatuře je to zvláště známá otázka *jednotné školy*, pro niž její přívrženci shledávají právě ve válce nejsilnější důvody, dovozujíce z jednotnosti a jednomyslnosti ozbrojeného národa a z jednostejnosti těžkých povinností s obranou vlasti spojených rovná práva na jednotné vzdělání k jednotnému národnímu cíli směřující.« —

Zajímavo je, že všudy ozývá se hlas po tom, aby výchova mládeže zhostila se všeho mazlíčkování a falešného hovění náladám a

rozmarům mládeže, a stará ovšem rozumná kázeň opět byla uplatňována. »Věstník« o tom poznamenává: »Tuhá tato výchova nesnese dosavadní upřílišené zjemnělosti a měkkosti, již vyznačovaly se nedávno panující estetické směry pedagogické. Jakás zněžnělá, skoro zženštělá estetičnost pronikla prý v poslední době nejen výchovou, ale veškerou moderní kulturou. Válka tuto zjemnělost rázem odstranila a učí mysliti i jednati *mužně*. Válka patřičně hodnotí přísnost a potřebnou disciplinu. Mnoho hluku před válkou se dělalo v pedagogice se slovy: volnost, samostatnost, a princip práce ve výchově školní měl právě do školy volnost a samostatnost vnésti. Dnes však je prý patrno, že bez kázně a autority volnost i samostatnost žákova nejsou myslitelny. Staré slovo »disciplina« zase dochází cti. Válka učí, že mládeži náleží *poslušnost*.

Rovněž k nové cti dochází starý *idealismus*. I tomu válka naučila, že mladež bez ideálu není národu ku prospěchu. Je potřebí plniti mysl a srdce mládeže vyššími ideami, než jaké vyrostly v požitkářské a hmotařské době předválečné. Proto poznovu a poznovu ozývá se příkaz, aby škola pěstovala více *vlasteneckého smýšlení, více obětovnosti*.«

Ovšem tyto ideály vlasteneckého smýšlení a obětavosti sotva bude možno pěstiti bez hlubokého náboženského základu. *r.*

»Jiskrou v temnotách« je podle »Věstníku« učitelských jednot (14. ledna 1916) snaha českých politických stran po sjednocení. Správně mezi jiným »Věstník« praví: »Nebyla neštěstím národa roztříštěnost jeho jako to, jak *ošklivě* roztříštěnost se jevila. V posledních dobach každý, kdo necítil na sobě tuhé kůže, která by vzdorovala nekvalifikované kritice, podceňování a ponižování a pomluvám veřejnosti, chránil se veřejné práce, prchal od ní a uzavíral se ve své domácnosti. Útěk z veřejného života do soukromého charakterisoval naše poměry. Bylo vyslovené dogma, že příslušník té oné strany musil se pohybovati jen a jen v jejích mezích. Nesměl na příklad příslušník jedné t. zv. »pokrokové« strany napsati řádku do tiskové publikace druhé t. zv. »pokrokové« strany, neměla-li ho stihnouti klatba a vyloučení ze strany jeho. Každý »pokrok« měl specielní ráz, měl vymezený diktát, vymezené dogma a tato ztrnulost byla překážkou našeho kulturního i sociálního života. Proto státi »nad stranami« a »mimo strany« bylo touhou všech ušlechtilejších duchů, kterým zošklivil se veřejný náš život.«

Doufejme, že orgán organisovaného učitelstva vezme si sám k srdci vlastní doznání. Úcta k přesvědčení druhého, byť toto bylo valně odlišné, je první, ale také nezbytnou základnou k společnému spolužití a k společné práci. Zůstane-li v duších starý kvas nesnášelivosti a nevraživosti, vyzní na prázdno všechno volání politických proroků po sjednocení národu. *r.*

Školství v Polsku. O školských opatřeních německé správy v oněch krajích Polska, které jsou obsazeny německým vojskem, přinášejí listy některé podrobnosti, jež jsou obsaženy v německém školském věstníku pro Polsko. Zakládání škol a jmenování učitelů jest v rukou krajského přednosty. Pro úpravu zevnějších záležitostí každé školy jest ustanoven zvláštní školský představený. Vydržování škol připadá politickým obcím. *Při zřizování obecných škol, pokud možno, dlužno bráti zřetel k náboženskému vyznání.* Vyučovacím a úředním jazykem na německých školách, k nimž se čítají též židovské, jest němčina, na polských školách polština. Ruština jest z oficielního styku zcela vyloučena. Počet dítek na jednotřídních školách nesmí převyšovati 50 (v Prusku 80); při větším počtu dítek nutno pomýšleti na zřízení nové, druhé třídy. Povinné vyučovací předměty na školách jsou: náboženství, jazyk (polský neb německý), počty a měřictví, zeměpis, dějepis, přírodopis, kreslení, zpěv, tělocvik a pro dívky ruční práce. —*š*—

Aprobace k vyučování náboženství a odpadnutí od církve. Před správním soudem ve Vídni konáno bylo počátkem ledna líčení o stížnosti Dr. Frant. Doubravy proti ministerstvu kultu a vyučování pro zřízení českého soukromého gymnasia ve Vídni. Úřady odmítly schválení z důvodů, že Dr. Doubrava nemá zmocnění církevních úřadů k vyučování náboženství a ku správě ústavu rovnajícího se střední škole. Zástupce dra Doubravy, advokát dr. Zd. Auředníček, hájil ve své řeči názor, že dru Doubravovi, jako doktoru theologie, pražská konsistoř současně s udělením doktorského diplomu udělila také aprobaci k náboženskému vyučování. Tato aprobace nemohla býti odvolána a také odvolána nebyla i přes to, že dr. Doubrava zatím přestoupil k evangelické

církvi. Dr. Doubrava je tedy oprávněn k vyučování náboženství a ku správě ústavu, a kdyby proti tomu měl někdo námitky, mohl by to býti církevní úřad, nikoliv zemská školní rada nebo ministerstvo vyučování. Zástupce ministerstva vyučování trval na stanovisku, že přestoupením k evangelické církvi dr. Doubrava pozbyl aprobaci k náboženskému vyučování. V zamítavém rozsudku stížnosti dra Doubravy poukázal předseda J. Ex. baron Schwartzenau v důvodech k nálezu tomu, že pokud jde o aprobaci pražskou arcibiskupskou konsistoří, že *aprobace pozbyla moci práva tím okamžikem, kdy dr. Doubrava přestoupil k evangelické církvi. Pražská konsistoř mohla dru Doubravovi dáti aprobaci k vyučování náboženství v době, kdy náležel ještě římsko-katolické církvi*, kdežto v nynějším případě právo to příslušelo by evangelickému úřadu církevnímu a v tomto ohledu dr. Doubrava důkazy soudu nepředložil. — Tak tomu bývá, páni církev opouštějí, ale z výhod, jichž v ní nalezli, chtějí těžiti i potom! —š—

Nestejná míra. U nás byly »Volná myšlenka« i »Volná škola« rozpuštěny, německá »Freie Schule« trvá však dále a pracuje. Počala vydávati měsíčně kalendář, v němž uloženo jest vždy několik agitačních článků. »Freie Schule« má úmysl kalendaře tak rozšířiti, aby z nich vzrostl protilist proti »St. Bonifatiusblattu«. Z toho je viděti, že »Freie Schule« nezahalí ani v době války a že se připravuje na další a prudší boj po válce. Hock a Ofner povedou tedy boj o výchovu lidu dále. Rozpuštění u nás dělá dojem, jakoby měla býti odvrácena pozornost od těchto podvratných živlů. —š—

Bezcenné knihy. Charakteristickou radu rodičům přináší »Berlin. Tageblatt«. Varuje, aby nekupovali v nynějších dobách pro své studující děti atlasy, učebnice obchodního a politického zeměpisu a podobná díla. Už nyní nemají valné ceny a po válce, kdy bude svět, a zejména Evropa jinak rozdělena, budou vůbec bez ceny. —š—

Německá ústřední knihovna pro slepce. V roce 1894 založen byl v Lipsku spolek, jenž měl opatřovati slepcům spisy »tištěné« vysokým písmem a příležitost k práci. Spolek založil také pro slepce zotavovací ústav ve Grimmě. Chtěje slepce zásobiti dobrou četbou, zařídil hned v prvním roce svého trvání »německou ústřední knihovnu pro slepce v Lipsku« a brzy na to tiskárnu. Knihovna čítá teď 3.400 svazků. Svými slabikáři a cvičebnými knihami přichází nyní vhod osleplým ve válce vojákům.

—š—

LITERATURA.

Dědictví Maličkých pod chrámem sv. Karla Boromejského v Hradci Králové přineslo v podílu 58. údům svým poutavou povídku od Jana Miloty: »Ztracený statek«, kde pěkně vylíčeno, jak uškoditi může neposlušnost rodičů a shon po panských zábavách; první prohřešil se syn rolníka Líchy v Blatně Josef, který postavil se proti otci a odejel do Ameriky, kde velice mnoho zkusil. — Druhým provinil se švagr jeho Sekvard, jenž hospodařil na Líchově, ale přivedl ho úplně na mizinu.. Výstražný to obrázek nejen pro mládež, ale i pro dospělé! V čele tohoto podílu jest vřelá vzpomínka sv. Otce Pia X. se vzletnou básní Vlad. Homova, ke konci pak volba a životopis Jeho Svatosti Benedikta XV. se zdařilými obrázky obou. V době, kdy jeden časopis zaniká za druhým, bylo by záhodno, upozorňovati rodiče a vůbec přátelé na toto záslužné »Dědictví«, jehož údem může býti každé dítko hned po křtu sv. za vklad 5 K 50 h, začež dostává každého roku krásnou knihu v ceně 80 h až do 16. roku svého věku! Doporučujeme.

Jos. Fabian.

Na c. k. ústavě ku vzdělání učitelů v Soběslavi jsou pro přihlášky ke zkouškám v I. polovici r. 1916 stanoveny tyto lhůty:

Do 15. března přijímá *c. k. zkušební komise* prostřednictvím c. k. okr. škol. rad žádosti za připuštění ke zkouškám učitelské *způsobilosti* pro školy obecné a měšťanské, jež započnou 10. dubna.

V téže lhůtě přijímá *ředitelství ústavu* žádosti externistů a externistek ke zkoušce učitelské *dospělosti* pro školy obecné, a *do 15. dubna* žádosti externistek ke zkoušce způsobilosti *z ženských ručních prací.*

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 4. V PRAZE, dne 15. února 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Nový životní styl jako výchovný ideál. — O lidské duši. Výchovná moc modlitby. — Feuilleton. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

III.

Ale přes toto znehodnocování fysické práce u národů, ve starověku podle našeho měřítka nejkulturnějších, přece nelze všeobecně říci, že by starověk vůbec technické práce si nevážil.

Pokud je známo z dávné historie *Číňanů i Japonců*, u nich vždy tělesná práce, vzdělávání rolí i řemesla, platila za čestnou a důstojnou každého člověka.

Staří *Germáni*, jak *Tacitus* svědčí, neměli valně vysokého názoru na práci fysickou. Lenost se jim sice protivila, klid hnusil, za to však lov a válka byly jim ideálem zaměstnání pro muže. »Nesnadno bys jich přemluvil, aby orali půdu a čekali na žeň. Zbabělým bylo by prací domáhati se toho, čeho lze získati za cenu krve.« (*Tacitus, Germania* c. 14.) Germani a Gallové v tom se shodovali, že práci ukládali jiným. V domě ženám, na poli nevolníkům. Za to o *Slovanech*, zvláště polabských, jednomyslně dávní historikové svědčí, že nevyznačovali se ani tak bojovnou myslí, jako spíše klidnou prací hospodářskou, řemeslnou a domácí. — —

Obzvláštní úctu k tělesné práci, svým náboženstvím přímo nakázanou, vždy měli podle svědectví Písma sv. *Židé*. Již ve velikolepé *kosmogonii Mojžíšově*, která podle slov předního botanika, dra *J. Reinke-ho*, »jest jedním z největších duševních činů dějin a v níž pravda a poesie jsou podivuhodně spojeny« (*Reinke*: *Die Welt als Tat*; str. 505.), Hospodin líčí se jako dělník, který 6 dní pracuje, tvoří, a o sabbathu odpočívá. Sám Bůh dává Israelitům příklad a vzor práce, nakazuje a posvěcuje práci. Práce zůstala vždy čestnou povinností mužů svobodných, ano i učených a společensky vysoko vynikajících. I kněží a levité nebyli zproštěni povinnosti provozovati řemeslo neb jinou živnost. Vždyť denně zpívali slova žalmu: »Z práce rukou svých jísti budeš, blahoslavený jsi a dobře tobě bude.« (Žalm. 127, 2.) *Gedeon*, velký soudce israelský, z humna, na němž mlátil obilí, povolán byl Hospodinem k úřadu soudcovskému. Slavní

vykladači Zákona vedle studia rádi se věnovali tělesné práci, ba stavěli ji tak vysoko, že ústy *rabiho Jehudy* prohlašovali: »*Kdo nenaučil syna svého nějakému řemeslu, naučil jej loupežiti.*« Odtud chápeme, že i *Šavel* (*Pavel*) *Tarsenský*, zprvu nejhorlivější farisej a nenávistník učení Kristova, později největší apoštol evangelia, pocházející z bohatého rodu, již v mládí svém přiučil se v domě otcovském řemeslu stanařskému, a později, když pro své obrácení ke Kristu byl vyděděn, touto prací, nechtěje nikomu býti na obtíž, živobytí si vydělával. —

Přišel *Ježíš Kristus*. Prohlásil strážcům, otcovských tradic židovských: »Nepřišel jsem Zákona rušit, ale naplnit,« a sám svým slovem i příkladem tělesnou práci posvětil. Do 30 let v dílně nazaretské věnuje se řemeslu. Hotoví pro rolníky nazaretské pluhy, jha, různe nástroje domácí a polní. (*Justin*: Dialogus cum Tryphone.) Mezi chudými dělníky a rolníky nalézá nejvděčnější posluchače a učedníky. Z prostých rybářů a rolníků volí své apoštoly a rozesílá je do světa naplnit mysli lidstva novými ideami a novými ehickými normami. »*Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.*« volá k zástupům. Neznějí slova tato jako veliký hymnus na technickou práci, a necítili se všichni, kdo kupili se kol něho nesmírně vyznamenáni, když slyšeli o své důstojnosti z úst Bohočlověka? —

Ale slyšeli též námitku: Což neučí bible již na prvých svých stránkách, že tělesná práce je kletbou člověka? Je pokutou, trestem za hřích? Neprohlašuje, že pramenem práce bylo zlo, t. j. hřích? —

Jasně a krásně na to odpovídá *Dr. Pavel Vilém Keppler*, biskup rottenburský: »To je veliké neporozumění. Nikoli práce, ale hořkost práce vidíme prameniti z hříchu. Tím je mučivá záhada rozřešena: kterak to, že práce, která je člověku tak podstatná, nutná a přirozená, je mu současně tak hořká, tak těžká a protivná. Kletba hříchu ji stihla; ale my nikterak nepravíme, že se stala kletbou a kletbou musí zůstati.« (*Keppler*: *Mehr Freude*: str. 225.) — — (Pokračování.)

Nový životní styl jako výchovný ideál.

(Podává prof. Dr. LUB. PETR.)

(Dokončení.)

»V centru nového způsobu života stojí duchovní samostatnost jednotlivcova ve svých třech formách: autonomie duševní, emancipace člověka od okolního světa a vnitřní samostatnost jednotlivcova oproti celku, Výchovu k samostatnosti utváří pravé pěstění osobnosti.« Praví *Börner*; (Charakterbildung der Kinder, str. 272.)

K tomu nejprve poznamenáváme, že dojde-li k prohlášení »duševní autonomie«, dá-li si individuum samo zákon, pak postaví se nikoli *pod*, nýbrž *nad* mravnost a zvyk, tedy »stranou dobra a zla«; neboť býti autonomním a mravným se vylučuje.[2])

Ale jakým právem prohlašuje člověk na poli mravního úsilí absolutní autonomii, je-li ve všem svém duchovním vývoji odkázán na podporu zvenčí? *Právě nynějším lidem, kteří jsou svědky toho, jak všecko se viklá a kolísá, jest ocelově pevná autorita přímým postulátem.* Na skálopevném základě Boží myšlenky

[2]) Habrich, Paedagogische Psychologie, 32.

musí býti zbudován mravní ideál, nemá-li se před dokončením stavby shroutiti. A duševní autonomie? Mravní ideál a mravní *autonomie* jsou nerozlučny, rozumíme-li autonomním jednáním život podle zákona, jejž si člověk vnitřně přisvojil, t. j. objektivně závazným uznal. Dokud člověk nosí ve svém nitru »obraz a podobenství« Božího vzoru, dotud opravdová »heteronomie« a opravdová »autonomie«, bude harmonicky splývati v theonomii.[3]) —

»Emancipaci člověka od okolního světa«, doporučoval již za křesťanskou životní zásadu *sv. Pavel* Korintským: »Nebuďte služebníky lidí!« (I. Kor. 7, 23.) »Emancipace«, osvobození od duchovního nevolnictví a sociálního poručníkování znamená »vlastní a nejrozhodnější boj za svobodu individua vůči společnosti.« »Jednotlivec může společnosti teprv tehdy něco dáti,« jestliže »překonal tuhé sociální nevolnictví lidské bázně a snahy po zalíbení, není-li již jejím otrokem a její ozvěnou.«[4])

»Vnitřní samostatnost individua vůči společnosti,« samostatný charakter za výchovný cíl prohlašuje Spasitel ve známé chvalořeči na svého předchůdce (Luk. VII, 24.) řka: »Co jste vyšli na poušť vidět? Třtinu-li větrem se klátící? Aneb co jste vyšli vidět? Člověka-li měkkým rouchem oděného?« atd. Právě bázeň Boží chrání před bázní lidskou, jež charakter porušuje. »Kdo však, jako moderní člověk, bezpečně již nezná cesty, rozpačit na křižovatce se zastavuje a žádostiv pomoci po domech se rozhlíží, okolo toho shromáždí se vesnická mládež a posílá ho po libosti na levo nebo na pravo, ku předu nebo do zadu.[5])

Výchova k svobodě, t. j. probouzení schopnosti k sebeurčení, prohlašována jest opět a opět křesťanskými paedagogy jako *Auerem*, *Mausbachem*, *Savickým Habrichem* atd. za cíl výchovy. »Ve šťastném splnění tohoto úkolu spočívá nejvyšší triumf výchovy, jež opravdu chce osobnosti vytvářeti.«[6])

I kdyby církev chtěla své děti na každém kroku poručnikovati, nikdy nestačily by její zákony k tomu, aby říditi mohla všechny jednotlivosti života. A tak v jednotlivostech vždycky mnoho zbude zůstaveno soudu a iniciativě věřících. A žádá-li církev i od nejzralejších svých dítek poslušnosť ke svým zákonům, pak jest to především v zájmu všeobecné kázně, jejíž nutnost pro průměrného člověka trefně naznačuje *Carlyle*: »Množství volá: řiď mě, vychovávej mě. Jsem ubohé nic a neumím se sám vésti. Jistě ze všech lidských práv jest nejméně popíratelno právo nevědomého lidu, aby byl moudřejšími veden a jimi mírně nebo přísně na správné cestě udržován.«

»Poslední známkou jest ještě *kulturní optimismus*. Vůči přítomnosti můžeme býti snad pessimisty, ale nemůžeme a nesmíme jimi býti vůči budoucnosti.« Své naděje do budoucna čerpá Börner z pokroku »humanisace.« Křesťanský vychovatel zavrhuje toto anthropocentrické stanovisko jako pramen kulturního optimismu. Jeť optimistou proto, že

»Nesmrtelno jest dobro
a vítězství musí zůstati Bohu.« (Weber.)

Kniha Börnerova »*Charakterbildung der Kinder*« vyniká živostí výkladu, jemným chápáním mladistvé duše a obsáhlou znalostí literatury a má proto »nárok na jakési povšimnutí se strany vážných paedagogů.« Bohužel positivním

[3]) Sawicki, Individualität und Persönlichkeit.
[4]) F. V. Förster, Lebensführung, str. 71.
[5]) F. V. Förster, Lebenserziehung str. 68.
[6]) Savicki, Individualität und Persönlichheit, str. 42.

směrem se beroucíliteratura paedagogická jest v ní téměř úpně zanedbána. Celá stavba dala by se docela dobře umístiti ve křesťanské nauce vychovatelské, spatřující v náboženství nejcennější pomůcku k vytváření charakteru, kdežto Börner jako volný myslitel a průkopník beznáboženské školy chce vytváření charakteru založiti empiricko-psychologicky, při čemž náboženský prvek smí býti nanejvýš pomůckou vedlejší. Toto příkré odmítavé stanovisko k náboženství byl by Börner pravděpodobně zmírnil, kdyby byl větší pozornost věnoval spisům nábožensky založeným.

»Mnohým moderním pedagogům společna jest mylná domněnka, že budou s to vychovávati dřív než sami se zachránili z vratkých stavů subjektivních a zachytili se na pevné půdě. *Vychovávati znamená spojovati čas s věčností, pomíjející s nepomíjejícím.* Kdo se sám v nejvyšším dobru nesoustředí, aby z něho organisačně vnikal do vnitřního chaosu, kdo své pomíjivé hypothesy učiniti chce východiskem výchovy lidské — ten nemá zdání o základě a cíli vší výchovy. Není pochyby, že by mravně-paedagogická zkušenost i leckterého radikálního paedagoga důkladně poučila, kdyby byl vůbec poučení přístupný.«[7])

»Člověk může náboženství popříti i zavrhnouti, ale není s to, aby tím hluboce nesnížil svůj život a vnitrně ho nerozvrátil.«[8]) Dějinné a duševní zkušenosti lidstva potvrzují, co napsal protestant *V. Köhler*, navázav na události francouzské revoluce: »*Tak hlásá právě tato episoda officielního státního bezkřesťanství pro všechny časy poučení: Národ žádá ke své existenci náboženství, skutečného a pravého náboženství a nedá se uspokojiti náhražkami rozumu.*«[9])

Křesťanský názor světový jest nejen pevný, ale i obsáhlý; neboť křesťanský ideal jako v ohnisku spojuje i Platonovou tendenci k onomu světu i Aristotelovu kulturu tohoto světa, životní přísnost cyniků i životní radost epikurejců, ale všechny tyto směry očisťuje od přimísených bludů a spojuje je ve všestranně urovnaný celek. Jen náš křesťanský ideál jest s to, aby lidstvo dovedl k opravdové ušlechtilosti. Naproti tomu, podle vší zkušenosti soudíc, jest Börnerovo očekávání pouhá fata-morgana: »Nový životní styl ve smyslu zde vyloženém bude pak znamenati i novou duševní šlechtu.«

O lidské duši.

Příspěvek k induktivní katechesi pro vyšší třídy podává Dr. JOSEF KAŠPAR.

(Pokračování.)

Mozek a duše.

Mozek a duše. Materialistický monismus snaží se vysvětliti duševní činnost člověka a jeho duševní převahu nad zvířetem velikostí a útvarem lidského mozku. K tomu dlužno odpověděti:

1. Mozek lidský není absolutně ani relativně nejtěžší. Nejtěžší mozek mají velryby, vážíť 6700 gr.,*) mozek slonův 4000 gr. Jsou zvířata, u nichž váha mozková k váze tělesné stojí v poměru 1 : 14, u člověka je poměr ten obyčejně 1 : 22 a klesá na poměr i 1 35, u osla činí 1 : 212, u koně 1 400, u slona 1 : 500. Z toho je viděti, že intelligence a mozková velikost nikterak spolu ne-

[7]) Fr. W. Förster, Schule und Charakter, 493.
[8]) Eucken, Können wir noch Christen sein? str. 24.
[9]) V. Köhler, Katholicismus und moderner Staat, str. 15.
*) Balaenoptera Sibbaldi Gray, velryba Sibbalda Graye. Pesch, Velké záh. sv I. 174, 1907.

souvisí. Ani u lidí nikoliv. *Živa* praví: Kritickým rozborem bylo zjištěno, že inteligence a mozková váha jsou veličiny na sobě naprosto nezávislé, ani vyšší váhy mozků lidí vynikajících nám ničeho nepraví, převyšují sice průměrnou váhu mozku vůbec, nikoliv však vyšších tříd společenských, jimž muži ti příslušejí. (Živa, 1910, 224.)

Mozek Turgeněvův vážil 2012 gr., velkého Cuviera 1830 gr., fysika Helmholze 1440 gr., politika Gambetty 1100 gr., kdežto mozek 21letého idiota vážil 2850 gr. (Pesch. Velké záh. sv. I. 175.)

Dokonalé mozky nalezly se ve hlavách velkých myslitelů, ale také ve hlavách lidí praobyčejných, ba i pomatenců, u nichž podle mater. monismu měl by se aspoň ukázati částečný rozklad. Usuzovati z váhy mozkové na inteligenci a duševní schopnosti je bez veškerého reálního podkladu, praví *Weigner*, (Živa 1910. 224.).

2. *Moleschott* vyslovil kdysi větu: Bez kostíku není myšlení. Čím více je kostíku v mozku, tím je prý větší inteligence. *Liebig* dokázal, že kosti obsahují 400kráte více kostíku než mozek. Je-li myšlení pouze fosforescensí mozku (světélkování), dlužno se tu tázati, proč naše kosti nic nemyslí? Anatom *Hyrtl* dokázal, že mozek ovčí a husí má více fosforu než mozek lidský. (Co by se z toho dalo souditi?) (Dreher, Věrouka, 13. vyd. 43.)

3. *Mozkové závity* (giry) a *rýhy* (sulci) nemají rovněž *žádného účinku* na vývoj duševní, na inteligenci. Je to již patrno v životě zvířecím. Bobr, kočka, pes mají závity a rýhy velmi mělké, kdežto osel, vůl a ovce mají značně závitů a rýhy hluboké. Stejně je tomu i u člověka. Mozkové závity a rýhy nemají naprosto žádného vztahu ke stupni duševního vývoje, ke genialitě nebo inteligenci. Mozek Australcův nedá se rozeznati od mozku Evropanova, právě tak jako mozek muže geniálního od mozku člověka nejomezenějšího. (Živa, 1910, 224.)

4. Učenci ukazují, že kolem 8. roku stáří je dětský mozek úplně již vyvinut. Kdyby mozek byl příčinou myšlení, nelze si tu vysvětliti převelikého rozdílu mezi myšlením dětským a myšlením dospělého člověka.

5. O funkcích (úkonech) mozku velkého a malého rozcházejí se naprosto mínění fysiologů.

Fysiolog *Schiff* na př. praví na základě vlastních výzkumů, že funkce malého mozku jsou úplně neznámé. Pokusy připisovati určitým částkám lidského mozku určité duševní funkse, na př. paměť, nadání pro matematiku, filologii, vůbec se nezdařily. (Pawlicki-Mergl, Mozek a duše. 1900. 24.). Fysiolog *Mareš* píše důrazně: Bylo by omylno klásti výhradně jen mozek a zvláště jen kůru mozkovou za orgán psychických funkcí. Taková »lokalisace (umístění) psychických funkcí« v mozku chová předpoklad, že nervový ústroj, zvláště nervové buňky a zejména v šedé kůře mozkové jsou obdařeny zvláštní »nervovou« nebo »psychickou energií«, tedy zcela zvláštní a novou kvalitou. A podle toho usuzuje se též mylně, že psychické výkony jsou možny jen skrze mozek nebo vůbec nervový ústroj. Takovéto velmi běžné nauky nejsou dostatečně prokázány, ano neodpovídají ani skutečným poměrům. Pociťujeme tlak, teplo, bolest v kůži, únavu ve svalech, ano světlo promítáme vždy z oka ven do prostoru. Jsou-li pocity »lokalisovány« v kůře mozkové, proč neznamenáme jich tam, nýbrž v čidlech. Prohlašuje-li se, že *fysiologie dokázala jakožto fakt, že každému jevu psychickému odpovídá určitý fysický děj v mozku, zejména v šedé kůře mozkové, je to klam, před nímž fysiologové důtklivě varují. Ze všech axiomů a principií není žádný povážlivější a omylnější než právě postulát (požadavek), že každému psychickému musí odpovídati fysické.* (Mareš, Fysiol. I. 264.)

6. Kdyby mozek myslil, věděl by o sobě, měl by vědomí o svém myslícím já. Ale tisíce lidí, kteří říkají já, ani nepomyslí, že mozek mají.

Není proto pravdivé tvrzení mater. monismu, že činnost duševní v člověku jest jen organická činnost mozku a nervové soustavy. Mozek a nervy nejsou příčinou myšlení a chtění, nýbrž pouze nástrojem duše, tak jako umělecká hra na housle není výkon (výtvor) houslí, nýbrž výkon umělcův, jemuž housle jsou pouze nástrojem. K mluvení potřebujeme jazyka i hrdla, leč ani hrdlo ani jazyk nemluví. Stejně k poznávání a k myšlení je třeba mozku i nervů, než ani mozek ani nervy nepoznávají a nemyslí, nepřipojí-li se k nim činitel vyšší, jenž těchto činností je schopen, činitel duševní, duše. *Mozek je nástroj, ale ne duch sám.* Nervy a mozek donášejí duši dojmy ze zevnějšího světa, jimž duše potom věnuje pozornost. Jsou-li nervy a mozek zdrávy, donášejí duši zprávy spolehlivé, jsou-li porušeny, donášejí zprávy nespolehlivé a klamné nebo žádné. Podle toho činnost duše je normální nebo abnormální.

Mareš praví: »Myslící hmota«, »myslící mozek«, »myslící pohyb atomů«, je čirá abstrakce s hlediska výlučně objektivního. Skutečně nemyslí ani hmota ani mozek, nýbrž živý člověk myslí. (Fysiologie I. 7.) *Branca* napsal: Říci, že myšlení je pohyb molekulí je jalová fráze, při níž ani původce její nic rozumného si pomysliti nedovede; pohyb je změna místa, nic víc. Kdo pak tím chce vysvětliti vědomí? Je prý to (vědomí) zvýšená chemická energie, kterou lze však zase proměniti v původní. Proč však nelze myšlenek proměniti zpět v chemickou energii? Či řečník, jenž davy elektrisuje, provádí v nich také jen pohyb molekulí či chemickou energii? A Haecklova »Zellseele« (duše buňky) je jako nešťastný »bathybius« jen vytáčka z nouze, aby duchový princip byl položen někam hodně do temna a hluboka, kde ho nikdo nemůže kontrolovati a na něm pak už vesele mohlo se fantasírovati dále. Že ducha nevidíme, necítíme atd., je právě taková námitka, jako že nejnadanější pes o filosofické práci svého pána nemá potuchy (duše naše je našim smyslům jednoduše nepoznatelna.) (Branka, Něm. Revue 1912. Hlídka 1912, 590.)

(Pokračování.)

Výchovná síla modlitby.

(Napsal J. V. Bena.)

»Vždy se mi zdává, jak by ruka něčí
mne vedla, neviděná, po té zemi,
jak broučka nejmenšího vede s péčí;
a jak by vládl mými činy všemi,
mou každou myšlenkou i mými city
kdos ve všem vůkol i v mém nitru skrytý.
I pravím si: Vše v důvěře mu vzdej !«

(Svatopluk Čech, Modlitby k Neznámému, 1896.)

Často se mluvívá o hodnotě, o ceně člověka. Avšak ani lepý zevnějšek, ani statná postava, ani povolání anebo stav, jejž si člověk vyvolil, ani učenost, kterou si svou námahou osvojil, ani bohatství a moc, jichž svou pílí nabyl, nedodávají člověku pravé ceny, nýbrž jediné jeho *povaha, charakter, stupňuje jeho hodnotu nebo ji snižuje.* I možno zde zase mluviti o povaze dobré, andělské, o ryzím charakteru, a o povaze špatné, o charakteru zločinném. Všechno záleží na tom, jak kdo byl při normalních schopnostech vychován, v jakém prostředí se ocitnul v mladých letech a jak člověk dále sám sebe vzdělával. Toť jsou staré a známé poznatky.

Kdysi otázal se kterýsi žák řeckého filosofa Sokrata (* 470 př. Kr., zemř. 399 př. Kr.), v čem záleží umění vychovati člověka. A Sokrates prý odpověděl: »Za tři leta ti odpovím.« Za nedlouho, tváře se, jakoby na onu otázku zapomněl, vedl své žáky k znamenitému sochaři Feidiovi. Nalezl jej ve skladišti, an právě

vybírá ze zásob karrarského mramoru veliký balvan. »Již tě mám; z tebe musí býti Apollo,« řekl Feidias, ukazuje na kámen. — Po několika měsících zase přišel Sokrates se svými žáky k Feidiovi, a tu viděl ho v dílně, jak mohutnými údery dláta Apollina z hruba již měl vypracovaného. — Po půldruhém roce navštívil Sokrates se svými žáky opět Feidia po třetí. I nalezli už mistra v uměleckém sále, kde bylo mnohem světleji nežli v dřívější pracovně, a sledovali jej, jak jemnými nástroji pracuje na ušlechtilém výrazu Apollinovy tváře. »Nyní bude již Apollo brzy dokončen,« řekl Sokrates, »chladný mramor promění se v boha světla.« — Po roce konečně přišel Sokrates se svojí družinou naposled. Již nenalezli sochu Apollina ani ve skladišti, kde ležely nezpracované balvany mramoru, ani v pracovně, kde se díla jenom z hruba obdělávala, ani v uměleckém sále, kde se sochám dostávalo konečného propracování, ale v sále výstavním, kde Apollo jako umělecké dílo prvého řádu byl obdivován četnými návštěvníky.

Teprvé nyní na tomto díle Feidiově vykládal Sokrates svým žákům, v čem záleží umění vychovati člověka. Člověk v tom stavu, v jakém přišel na svět, jest jako onen mramorový balvan. Jest jako vzácný, ale dosud nezušlechtěný materiál.*)

Tedy již za staré doby chápali osvícení mužové, že člověk musí býti především zušlechtěn, má-li nabýti jemných, příjemných rysů povahy, ušlechtilého výrazu charakteru. *A toto zušlechťování povahy člověka nazýváme výchovou.* Jest tudíž úkolem výchovy vésti člověka od dětství k tomu, aby se snažil býti dobrým, šlechetným, ve všech křížích a trampotách pevným a neohroženým, ve všech radostech a ve štěstí skromným a pokorným, a k bližnímu svému by se ve všech okolnostech života zachoval dle slov Páně: »Všecko, cožkoli chcete, aby vám lidé činili, i vy čiňte jim!« (Mat. 7. 12.). Slovem, úkolem výchovy jest vštípiti již dítěti v srdce snahu, aby podrobovalo svobodně a samostatně svoji vůli vůlí Boží. Avšak výchova vůle člověka není snadná; náležíť k nejdůležitějším, ale též k nejtěžším úkolům na světě.

V tom souhlasí s námi všichni znamenití vychovatelé. Vždyť člověk jest následkem dědičného hříchu nakloněn více k zlému než k dobrému. A pak v jakém prostředí vyrůstá mnohdy člověk-dítě, zvláště v místech průmyslových, v městech a krajích kolem měst? Co tu vidí denně, ba v každém okamžiku špatných a svůdných příkladů a »vzorů«, jež jeho vůli dávají docela opačný směr! Co tu vzniká pro dobrou výchovu různých vnějších a vnitřních překážek, o nichž by se mohly napsati celé knihy. Abychom mluvili se sv. evangeliem, nepřítel přichází neustále a rozsévá koukol mezi pšenici. — Ovšem nikdo z nás není tak bláhovým, aby se domníval, že jen v městech a jejich okolí stavěly se překážky výchově, a že na venkově jich není. To by byl klam! I na vesnicích i na těch nejzapadlejších dědinách horských se s nimi setkáváte. I tam nepřítel seje koukol mezi pšenici. Na důkaz stůjtež dva příklady, na něž si jen namátkou vzpomínám:

Bylo to na hranicích slezských, v horách v zapadlé dědině. Od nového školního roku byl ustanoven na tamnější dvojtřídní obecné škole mladý, 19letý pan učitel. Líbil se jak svým zevnějškem, tak svou milou povahou. Dle poměrů byl nucen stravovati se u pana šéfa, jenž se rád honosil svou pokrokovostí. Dle všeho bylo možno souditi, že

*) Uvádí Jan Michael Sailer, nejlepší německý paedagogický spisovatel. Citováno dle Em. Žáka: Řeči cyklické, Praha 1912.

mladý pán jest úplně spokojen v rodině svého nadřízeného. Ale nebyl. Arci nestěžoval si nikomu a pracoval pilně ve svém úřadě ve škole. Až najednou někdy v květnu — anebo v červnu počkal si na katechetu a upřímně si jemu postěžoval, jak je jeho učitelský úřad stěžován ne snad někým mimo obyvatele školy, nýbrž právě »osou celého domu«, paní šefovou. U řídícího byli totiž bezdětní; a tož si vzali na vychování 12letou Aninku, neteř se strany mužovy. Hodné, nezkažené děvčátko. Ale teď ta výchova! »Paní řídící« s ní o ničem jiném nemluvila, leč o vdavkách a to s mladým pánem, jenž byl dosud jejím učitelem. A jak mluvila! Mladý vychovatel mládeže si tedy stěžoval: »Kdyby aspoň takto přede mnou nemluvila. Všechny děti si již o tom vykládají a onehdy, když jsem káral jednoho nezbedu, řekl pološeptem: »Trestej si svou Hanu.« »Jakou pak mám míti úctu ?« Končil: »Možná, že se i sám záhy o tom přesvědčíte.« A katecheta se přesvědčil . . . Nelze ovšem psáti o způsobu, jakým otravovala ona nerozumná žena mladou duši své schovanky. A pan šéf? Jen se usmíval — a mlčel, aby neporušil domácího míru. Nechtěl dávati pohoršení, neboť prý jest psáno: »Běda tomu, z koho pohoršení pochází.« Než, jaká to převrácenost! Místo aby svým rozumným, ale rázným slovem zamezil pohoršování dítěte svou ženou, mlčel zapomínaje, že právě tímto neprozřetelným jednáním staví vysokou překážku sobě, svému podřízenému a i katechetovi v dobré výchově dítěte. A že tento způsob výchovy na nezkažené srdce děvčete měl veliký vliv, bylo lze velmi dobře postihnouti: Přestala býti ve škole pozornou, zabývajíc se asi jinými myšlenkami, o nichž se jí v otcovském selském domě ani nezdálo, málo se učila a snad se i málo modlila. Učitel, aby se vyhnul klepům, hlásil se raději na jiné místo.

Jiný doklad. Odcházel statečný manžel, chalupník, aby obětoval krev i život za císaře, za vlast svou. Při odchodu prosil manželku: »Prosím tě, ženo, vychovávej dobře ty naše troje drahoušky a veď je k Bohu. Ať se také za mne modlí! Buď zdráva! Na shledanou, dá-li Bůh. po válce!« Možná, že těch slov bylo víc, ale jisto, že slzy kanuly z očí všech. — Čas kvapil a žena-matka vychovávala své děti . . .

Stalo se, že potřebovala pro svou rodinu výpisy z matriky. I přišla k faráři se všemi třemi. Bálať se je nechati samy doma, aby prý něčeho nesvedly. Nejstarší 10leté děvče, méně nadané — 8letý hošík, velmi nadaný — a nejmladší 5letý mazlíček rodičů. A jak již ani v této těžké době býti nemůže, začla si matinka před dětmi stěžovati faráři, jak je jí smutno a těžko bez muže, jak se musí o všechno sama starati atd. Duchovní správce těšil, jak uměl, a uváděl nadpřirozené motivy, ale slova jeho nenalézala dosti sluchu u výřečné řečnice. Sotva dokončil farář potěšující větu, hned začla svým břitkým jazykem jezditi po sousedech, jací prý jsou to necitové — a což teprve jejich děti: nejohavnější rozpustové pod sluncem. Nedají prý pokoje v celé vsi živému, mrtvému. Tropí jen zlo všeho druhu. Ale její dětátka, toť prý jsou hotoví světcové. Tiché jako beránci, hodné, poslušné a zbožné. Těžko se poslouchala taková řeč, a zaveden rozhovor o něčem jiném. Nic však platno! Žena se opět vrací k pomluvám, a toto všechno slyší její děti. A věru naslouchaly slovům matčiným pozorně, tak pozorně, že každé slovo zrovna hltaly. Nebylo lze toho déle poslouchati, ale nebylo také možno býti neomaleným, a proto byl dán roztomilé matičce jemný pokyn k odchodu. Porozuměla a odešla. Bude-li to však míti i vliv na její pochybný způsob výchovy, jímž tato žena — a s ní podobně mnoho jiných — staví veliké a strmé hory překážek křesťanské výchově svých dítek, jest načisto jiná otázka. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Ruskinova theorie aestetické výchovy.

(Píše JOSEF HRONEK.)

»Vkus vytváří i charakter.«

Nepůjdu do podrobnosti tvorby velikého britského myslitele, *Johna Ruskina*, neboť jest tak mnohotvárná a všestranná, že povšechnou charakteristikou bylo by málo pověděno. Zájem náš poutá Ruskin jako *aestetik* a archaeolog. Těžko však jest místy odloučiti impresse aestetické od myšlenky sociálně-politické, průmyslové a národohospodářské, které se vzájemně prostupují. Pokud a jak správně bylo v tomto posledním momentu horlení Ruskinovo, necháváme stranou.

I.

V theorii aestetické výchovy, kterou u Ruskina na podkladě jeho děl dovoditi chceme, není nějakého určitého systému. Neboť nic tak se neprotivilo Ruskinovi jako vědecká moudrost učenců ve věcech umění se týkajících, proto také byl proti všelikému aestetisování. Praví o tom (Aratra Pentelici): »Stejně pokládám skoro všecko aestetisování za zbytečné a bezúčelné. Buď sami najdete zálibu na věcech, které toho zasluhují, a nestane-li se tak, pak váš odpor proti nim neodvrátí se přednáškami o umění a o zásadách dobrého vkusu. Celá aestetická věda zahrnuta jest ve své podstatě v jednom místě druhého dílu *Goetheova »Fausta«*, v onom pozoruhodném místě, jež následuje po zpěvu Lemurů, když nebeské zástupy vedou spor s ďábly o Faustově nesmrtelnosti. Přicházejí zpívajíce: »Hřích odpustiti, prach oživiti —.« Mefistofeles je slyší a obrací se k svým zástupům: »Ký zlozvuk slyším, drnkání a jeky —.«

Zde máte extrém špatného vkusu v hudbě. Andělé počnou pak růže sypati, což působí v ďábelském zástupu pocit nepříjemný. Maně obrací se Mefisto proti nim: »Co škubete se v chomáč? Držte se! Je v pekle zvyk to? Nechte květy dštíti.« To je špatný vkus vzhledem ke zraku a čichu. Celé toto místo jest pak nepopíratelným dokladem fakta, že *celá aestetika závisí na duševním a tělesném zdraví, na jejich spolupůsobení a jejich pěstování, ne ovšem po několik let, nýbrž po celé generace.«*

Správným jest tudíž úvodní slovo *Šaldovo* k *»Sézamu a lilii«*: »Řekne-li se o Ruskinovi, že je aestetik a umělecký kritik, nejen že se nic o něm nepovědělo, ale dává se i čtenářstvu, jež je vychováno západní aestetikou, ať německou, ať anglickou, falešný zorný úhel a falešné hledisko na jeho myšlenku a dílo. Neboť Ruskin není ničím méně než aestetikem nebo kritikem v běžném smyslu, jaký mají slova ta u nás. Celý Ruskin dá se naopak pochopit jen jako *nejpříkrejší protiva* této odborné, učené, školské a vědecké aestetiky, ať je to už německá aestetika formová (Kant, Schiller, Herbart), nebo moderní anglická aestetika evoluční (Herbert Spencer) — protiva radikální a naprostá, ve všem všudy. *Je hymnicky nadšený a lyricky intuitivní..*.«

Ruskinovi každá školská klassifikace se protivila. Proto nedělí umění v jednotlivé skupiny, ale každé umělecké dílo jest mu *projevem celého tvůrčího ducha a vnitřního života.* Naopak zase všude tam, kde tkví se příliš mnoho na systému a formalitě pravidel a kde pokládají se za více než pomůcku pro děti, ubezpečuje, že vznešené umění netoliko není pochopeno, ale tím méně dosaženo. Proto je proti doktrinářskému předpisování ve věcech umění a praví k mladým malířům; »Řekne-li vám někdy některý učenec, že se dvě barvy špatně doplňují, zapamatujte si to, abyste je co nejčastěji kladli vedle sebe.«

Ruskin totiž vychází z toho stanoviska, že »každý napsaný zákon, nebo takový, jenž bude napsán v oboru věcí uměleckých, jest pouze pro dětinné neznalce. Na počátku cvičení lze říci, že to a ono tak či tak má se dělati, a zákonům barvy a stínu lze se asi tak učiti, jako učí se mladý hudebník harmonii. Avšak v tom okamžiku, kdy muž stává se něčím, co označujeme jménem umělce, jest pro něho vše, čemu můžeme ho naučiti, věcí, jež rozumí se sama sebou. *Jediná črta, kterou provede veliký umělec, prozrazuje více zákonů, než dá se jich v celém svazku sepsati.* Jeho vědění jest tak nesmírně jemné a tvůrcem jeho mu vštípené, že nemůže žádným jiným způsobem býti sděleno a nápodobeno. A stejně nemůže nám žádný zákon umění psaný neb určitě zachovávaný umožniti, abychom něco velikého vykonali. Správným rozdělením a odvážením kvantit barevných jest možno, abychom stěnu pokoje tak pomalovali, že oko naše není tím uráženo. Avšak zákonů takových, jež zachovávajíce, stali bychom se Tiziánem, není. Jest možno slabiky tak měřiti a děliti, že tvoří harmonické verše, avšak není žádných zákonů, dle nichž mohli bychom napsati Iliadu. Z básně nebo obrazu hotového můžeme svazky zákonů odvoditi a studovati, abychom básni nebo obrazu lépe rozuměli, ale nikoliv proto, abychom jinou báseň napsali nebo jiný obraz vymalovali, právě tak, jako nám není možno, abychom na základě objevení zákonů vegetace uskutečnili vzrůst stromu.«

Zdánlivý paradox proti tomuto právě uvedenému tvrzení Ruskinovu tvoří přednáška jeho v sále Royal College of Science v Dublíně, pojatá v *»Sézamu a lilii«*, v níž mluví o vyjádření umělcově stran svého díla. Místo v ní po ruskinovsku upřímné paradox vyvrací: »Vzkázali jste pro mne, abych k vám mluvil o umění; a já

vás poslechl a přišel jsem. Ale hlavní věc, kterou vám mám říci, jest — že o umění se nemusí mluviti. Skutečnost, že se vůbec o něm mluví, znamená, že je špatně provedeno nebo že nemůže býti provedeno. Žádný pravý malíř nemluví mnoho nebo nemluvil nikdy o svém umění. Největší nemluví nic. Ani Reynolds nečiní vyjímky, neboť psal o všem, co nemohl sám provésti, a mlčel uplně o všem, co sám provedl.

Ve chvíli, kdy muž dovede opravdu vykonati své dílo, oněmuje o něm. Všecka slova jsou mu marná — všecky theorie. Potřebuje pták theoretisovati o stavbě svého hnízda nebo chlubiti se tím, když jest hotov?«

II.

Ruskin v theorii umění v mnohém razil nové směry. Jednotlivá umění a umělecký průmysl, který zvláště na mysli mu tanul, nerozděluje příkře od sebe.

Jak mohli bychom zásadně odděliti malířství na plátně a malířství porculánu, nebo jak toto od malířství na skle? Kde mluvíme o vlastnostech umění, smíme mluviti pouze o té velké umělecké schopnosti, která jest s to, aby rozvinula na pevné ploše barvy trvale a v jejich vzájemných vztazích nezměnitelně, nehledě k tomu, jedná-li se o malbu na plátně nebo o pestré barvení látek, o email na kovu či o barevné obložení stěny. Právě tak i pojem sochařství, ačkoliv dá se zcela definovati jako umění, které z pevné hmoty odřezáváním této hmoty tvoří plastická díla, musíme si pro svoje pozorování vymeziti jakožto vědomé dávání tvaru nějaké beztvárné látce, ať jest již jakákoliv a ať již jakéhokoliv nástroje užíváme. Jest to totéž, vysekáváme-li tvar ze skály žulové nebo řezáme-li ho z kusu zimostrázu, zda ku práci užíváme kladiva nebo dláta, zda užíváme vody, abychom hmotu změkčili, nebo ohně, abychom ji učinili plastickou: kdekoliv utváříme z beztvárné hmoty obraz, činíme tak za všeobecných zákonů umění sochařského. Když jsme takto malířství a sochařství zběžně vymezili, shledáme, že jest jistě jedno umění, které nesnaží se v podstatě ani po barvách ani po tvarech, nýbrž které svůj materiál, jejž zpracovává, postavuje a sestavuje a sice s tím zřetelem, aby byl schopný klásti odpor zevnějším silám . . . (t. j. architektura). Máme tedy jednoduše tři různé obory umění:

1. předně takové, které dociluje svého účinu tím, že činí nějakou substanci krásnou pomocí barvy;

2. dále takové, které dodává jí tvaru, ale nehledí k účelům konstruktivnímu;

3. za třetí takové, které zpracuje a využije hmotu s hlediska vypočítané síly

Všechna krásná umění jsou v těchto třech skupinách zahrnuta.« (Aratra Pentelici.)

Na tvůrčím umělci žádal Ruskin, aby byl prodchnut věrou a měl smysl pro veliké mravní ideály lidské. Jen tehdy, tvoří-li ve stavu milosti — abych užil slova Březinova — *v klokotném rašení víry* jest každý projev tvůrčí práce dorozumívacím prostředkem, jímž se dává poznati duch duchu. Praví: »Jakmile umělec zapomene na svůj úkol, je ztraceno jeho umění. *Jeho povoláním jest, podati jakýmikoli prostředky, třeba nedokonalými, představu krásné věci a ne jakýmikoli prostředky, třeba dokonalými, realisaci věci ošklivé.*« »Vštěpte si v srdce jako vůdčí princip vši práce a pramen každé zdravé energie životní — že vaše *umění má býti chválou něčeho, co milujete,* musí býti *výrazem vaší opravdové radosti* ze skutečné věci, lepší než umění.«

Ruskin hlavní důraz klade na to, aby umění sloužilo vlastním potřebám vezdejšího života. »Snad jste překvapeni« — praví k posluchačům university oxfordské — »slyšíte-li mě nazývati to jeho hlavním úkolem. Nicméně tomu tak v pravdě jest. Dodati jasu malbě je mnoho, ale dodati jasu životu je víc. A pamatujte, že byť i to byly pouhé šablony, nemůžete přece mít obrázky bez skutečností. Nemůžete mít obraz krajiny od Turnera, aby k němu neměl krajinu, nemůžete míti portrét od Tiziana, aby neměl člověka, kterého by portrétoval *Počátkem umění jest očistiti naši zemi a náš lid učiniti krásnějším.* Ujišťuji vás, že toto je potřebná práce, s níž umění má začíti.«

O hluboké účelnosti a vnitřním duchovém smyslu krásy byl Ruskin přesvědčen tak, že neopomíjel nikdy příležitosti se vší důstojností opět a opět to připomenouti. Tak ve »*Výkladech o umění*« praví o této účelnosti:

»Všechna velká umění mají za účel buď podporu neb povznesení lidského života, zpravidla obojí; a jejich důstojnost a na konec zrovna jejich bytí závisí na tom, že jsou μετὰ λόγου ἀληθοῦς, to jest, že napřed počítají z důvodných příčin s povahou materiálu, s nímž pracují, s povahou věcí, k nimž se odnášejí nebo které představují,

a s povahou schopností, k nimž promlouvají. To nejvyšší, co umění může dokázati, jest postaviti před nás *věrný obraz přítomnosti lidské ušlechtilé bytosti.* Nikdy nedokázalo víc než to a nemělo by dokázati méně. (Pokračování.)

SMĚS

K otázce úpravy učitelských platů. »*Věstník*« učitelstva píše ve svém úvodním čísle z 4. února takto: »Společný permanentní výbor českých zemských organisací učitelských podal počátkem měsíce srpna 1915 zemské správní komisi a zemské šk. radě pamětní spis, kterým se domáhá vzhledem k nynější kritické situaci učitelstva uzákonění předlohy o úpravě platův učitelských, usnesené permanentní školskou komisí sněmovní, cestou nařizovací. Spolu požádal Německý zemský spolek učitelský, aby se k této akci připojil. Předsednictvo i výbor Něm. zem. spolku však usnesly se nedomáhati se provedení předlohy a toto stanovisko schválila i valná hromada delegátů spolku dne 28. prosince 1915. Když pak počátkem ledna císařským nařízením uzákoněny byly i poslední berní zdroje, určené ke krytí nákladu na úpravu platův učitelských, společný permanentní výbor českých zemských organis. učitel. *obšírným pamětním spisem* ze 6. ledna 1916 znovu se obrátil na Něm. zemský spolek a také na Něm. spolek učitelstva měšťanských škol, dovozuje podrobným vylíčením změněné situace, kterak jest nutno, aby všecky organisace učitelské v král. Českém solidárně usilovaly o to, aby předloha školské komise byla uzákoněna. Dne 26. ledna pak zaslán Něm. zem. spolku *návrh pamětního spisu pro vládu* se žádostí, aby byl projednán a s eventuelními změnami kolegy německými navrženými všemi organisacemi učitelskými z král. Českého vládě podán. Za tím účelem, aby bylo dosaženo vzájemné shody a jednotného postupu všech zemských organisací, odložil spol. permanentní výbor již dříve usnesené intervence u vlády, které by měly daleko větší význam, kdyby se dály jménem a za podpory všech organisací. Předsednictvo Německého zemského spolku odpovědělo však dopisem z 29. ledna t. r. znovu zamítavě a odůvodňuje své rozhodnutí mezi jiným takto: »Kdyby nebylo došlo k válce, byl by asi již náš zákon o platech v bezpečí; takto však musí se posud učitelstvo spokojiti provisoriem, poněvadž zemské prostředky na více nestačí.

Zdroje kterýchkoli zemských pramenů příjmů jsou dnes slabé nebo vůbec žádné. Zemské přirážky, pivní dávka, úděly — všechno vynáší daleko méně nežli za doby normální. Zvláště pivní dávka, která slibovala býti pro království České zdrojem příjmů prvého řádu, klesla velmi značným omezením výroby piva následkem nedostatku ječmene as na 40% výnosu. Pro nedostatek dělnictva a surovin nepracují mnohé továrny a podniky anebo pracují ve velmi omezené míře; to stlačuje přirozeně také na všeobecných daních závislé zemské přirážky. *A v této těžké době* mají býti podniknuty *rozhodné* kroky v naší otázce platů! To není moudré a neslibuje výsledku. Jsme o stavu věci v zemi i v říši tak důkladně poučeni, že *nyní* s takovými kroky nemůžeme souhlasiti, poněvadž velmi odvážné, ba nemoudré jest, tak důležitou věc vystaviti nebezpečí odmítnutí. *Tu přes to, že máme nejlepší vůli všecko pro naše učitelstvo nasaditi, nemůžeme spolupůsobiti.*«

Ke koncentraci českých politických stran praví »Věstník« učitelský ve svém čísle z 28. ledna t. r. mezi jiným toto: »Válka svým gigantickým rozmachem ukázala nám naši maličkost. Nikoliv jen kvantitativně, ale především kvalitativně. To právě vidíme v novém hnutí českém. Ke koncentraci jsme puzeni nikoliv rozvojem svého probuzení, ale tlakem z venku. Koncentruje se všecko kolem nás, koncentrujeme se i my. Ale nikoliv s tou vehemencí a širokým, uvědomělým pochopením a přesvědčením jako jinde.

Jsme-li tlakem zvenčí vedeni, abychom o koncentraci národa našeho usilovali se vší energií a se vší upřímností již nyní, musíme i chtíti, nejen doufati, aby tímto procesem probuzen byl náš národ k novému životu. K novému životu ve všech oborech. Všecken náš život musí býti zkoncentrován, máme-li vytvořiti platnou jednotku, posilující mimo svůj osobitý cíl i hodnotu státu.« Souhlasíme úplně. Poznamenáváme jenom, že potřeba nejprve, aby se každý koncentroval v duši, chce-li se koncentrovati společensky a sociálně. »Duší každé reformy je reforma duše.« *r.*

Zákaz návštěvy kinematografů školními dětmi. Okresní školní rada v Chebu vydala přísný zákaz návštěvy kinematografů školními dětmi i v průvodu rodičů. Ze zákazu vyjmuta jsou pouze zvlášť úředně povolená představení. K dodržení přesného tohoto zákazu mají správy škol dožádati za součinnost po případě i policii neb okresní hejtmanství. Na přestoupení zákazu stanoví se přísné tresty. —š—

Válka mezi dětmi. Orgán anglické dělnické strany »Labour Leader« píše: »Na jakési národní výstavě loutek měl setník Wiseman tento proslov k rodičům: »Vidíte-li své děti, jak se rvou, nekárejte je proto. Nenaučí-li se bojovati pokud jsou dětmi, nenaučí se tomu nikdy až dorostou, a dle mého mínění jest bojovná zdatnost mužů jedinou věcí, na níž spočívá naše bezpečnost.« —š—

Školy pro válečné poškozené ve Francii. Poblíže Veenonu ve Francii byla před nějakou dobou zřízena skupina odborných a průmyslových škol pro belgické invalidní vojíny. Šedesát obývacích baráků a školních místností tvoří celou vesnici. Prostranství bylo poskytnuto zdarma baronem Brayensem, který jest také organisátorem celého podniku. V přítomné době dostává se výchovy 800 válečných mrzáků v nejrůznějších oborech. Po dokončení staveb má se dostati přijetí asi 4000 osob. Vychování bude se udělovati ve 44 oborech, i kursy elementární pro analfabety budou zařízeny. Vyučování děje se v řeči francouzské a vlámské. Belgie má ve své »Université du Travail« v Charleroi již starší ústav, kde dostává se dělníkům přišlým k úrazu výchovy v nejrůznějších živnostenských odborech. —š—

Americký úsudek o německém školství. Předseda »Svazu pro zavedení nucené školní návštěvy« v Americe, mr. Bondine v Chicagu, napsal ve výroční zprávě svého spolku: »Kdyby v Německu nebylo nucené školní návštěvy, kdyby žactvo se duševně a tělesně nevyvinovalo, nedokázalo by Německo v dnešním boji toho, co dokazuje. Dík svému školství a duševní i tělesné výchově své mládeže může se honositi Německo soustředěností v boji.« —š—

Němčina v Pešti, maďarština ve měšťanských v Pešti bude místo frančtiny zavedeno vyučování němčině. Maďarské listy přinášejí radostnou zprávu, že v rakouském ministerstvu vyučování bylo ustanoveno, aby na vídeňských středních školách bylo vyučováno maďarštině jako nepovinnému předmětu. Přihlásilo se 1800 žáků, ale vyučuje se na čtyřech ústavech jen 100 žáků. —š—

O vlivu cestování na mládež. O tom, jaký vliv má cestování na vývoj dětí, přinesly denní listy obšírné zprávy na základě podrobného pozorování, jež konal berlínský lékař dr. Röder. V celku, dle pozorování dr. Rödera, sluší cestování počítati k oněm sportům, které přispívají co nejvíce vedle posílení tělesného také k osvěžení duševnímu a k vyvolání i oživení radosti ze života. —š—

Lvovská universita vykazuje v zimním semestru letošním 1102 posluchače, z nichž 233 bohoslovců, 365 právníků, 164 mediků a 340 filosofů. Řádných posluchačů je 1007, mimořádných 88 a hospitantů 7. —š—

Český gratulant. Jednota katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »*Český Gratulant*«. Cena K 1·20, poštou K 1·35. Objednávky jen za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Vlastenecké homilie.

Díl I. Sebraných kázání. — Doplňuje P. V. Váchal, farář. — Vyšel sešit I.—XI. v ceně 12 K. Probírají celý církevní rok. Poslední, XI. sešit, stojí 1 K 20 haléřů.

Objednávky přijímá a vyřizuje:
Administrace družstva Vlast

ČÍSLO 5. V PRAZE, dne 1. března 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — O lidské duši. — Výchovná síla modlitby. — Feuilleton. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Čím více kvasem křesťanství byly mladé mysli národů, kteří počátkem středověku ponenáhlu vystupovali na jeviště dějin, pronikány, tím čestnější místo zjednáváno bylo práci tělesné. V tichých zdech kláštera znělo heslo, jež bývalo často napsáno zlatými písmenami na čelo fortny: »*Ora et labora.*« Již sv. *Augustin*, biskup hipponský (zemř. r. 430.), byl jeden z největších duševních průbojníků názoru, že jakási trvalá vznešenost, ba něco posvátného spočívá ve fysické práci. V menším svém spise: »*De opere monachorum*« hlásá, že Bůh sám práci člověku nakázal, a že spojování modlitby s prací je spasitelnější nežli samá, jediná modlitba. Ideál lidského života spočívá dle názoru tohoto velikého myslitele v harmonickém spojení práce tělesné a duševní.

I mnichové žijící na poušti oddávali se z povinnosti fysické práci. *Monfat* ve své knize »*Les vrais principes*« vypráví, že když mnich Makarius přišel kdysi návštěvou k otci poustevníků na rovinách thebaidských, *sv. Antonínu*, ihned jakmile se bratrsky objali a společně se pomodlili, posadili se k práci. Makarius po celou práci ni jedinkráte očí nepozdvihl. Jakmile jednu rohoži měl hotovu, tiše položil ji za sebe do kouta celly, kde jí sv. Antonín, pohroužen při své práci v hluboké myšlenky, nemohl viděti. A když druhého dne sv. Antonín, překvapen, shlédl množství rohoží Makariových, šel k mladému mnichu, uchopil obě jeho ruce, hluboce dojat uctivě je políbil a pravil: »*V těchto rukou spočívá veliká ctnost.*« (Les vrais principes str. 189.) —

Podobný doklad veliké úcty k tělesné práci uvádí *Montalambert* ve své proslulé kulturně-historické knize: »*Mnichové západu.*« Každé neděle při bohoslužbě rozdával opat *Ermenfried z Cusanzy eulogie*, t. j. požehnané (nikoli konsekrované) chleby mezi přítomné chudé. A když při této příležitosti spatřil tvrdé, mozoly pokryté ruce venkovanů, hluboce se před nimi uklonil a líbal upracované jich dlaně. Montalambert krásně k tomu poznamenává: »Znám letopisy různých národů starého i nového věku. Nenalezl jsem však v nich ničeho, co by mne do té míry dojalo a mně lépe pravou příčinu vítězství křesťanské nauky nad starým světem vysvětlilo, jako obraz tohoto Germána, tohoto syna ví-

těžů nad Římem a dobyvatelů Gallie, který v neznámém koutě jurských hor stává se mnichem a před oltářem Kristovým líbá mozolovité ruce gallského venkovana.« (*Montalambert*: Die Mönche des Abendlandes II. str. 545.). —

Pracovati znamená skrytou, dřímající energii tělesnou a duševní proměňovati v čin; *znamená žíti.* Známý professor ethiky na universitě *v Jeně, Rud. Eucken*, praví, že lidstvo kladouc důraz na práci a vzbuzujíc pro ni náležitou úctu, novou cestou vrací se tak k náboženství a k úctě Boží, neboť Bůh podle theologie je »*actus purus*«, ustavičná činnost, čirý kon, od věčnosti do věčnosti proudící činnost v nejvyšším myšlení a nejčistším chtění. »A jestli slunce ve svém nesmírném majestátu koná svoji velikou pout dnem i nocí, jestli živou silou dostředivé a odstředivé energie určuje měsíci a hvězdám dráhy, a tyto poslušně jimi se béřou, uloženou práci konají a tak jsou účastníky veliké práce všehomíru, jak má dnešní člověk k tomu pomáhati, aby práce opět došla svého, přirozenosti odpovídajícího a dějinně idealního významu!« (*Gotthardt*: Alte und moderne Bildungsideale; str. 667.)

IV.

Když jsme tak aspoň letmo přešli názory různých dob a různých národů na fysickou, tělesnou práci, není již nesnadno ukázati na *mravní hodnoty, které v této práci se skrývají.*

Tělesná práce i když tohoto významu užíváme pro každou t. zv. *technickou práci*, v níž ve hmotě a ve svalech skrytá energie se mění v čin, přináší člověku *důstojnost a čest.* Ona je tvůrkyní národohospodářských hodnot, na nichž všechen fysický život spočívá.

Je významné, že *Napoleon*, kdykoli si prohlížel nějakou práci mechanicky dokonalou, velikou úctu projevoval k pracovníku, a louče se s ním, hlubcko se ukláněl. Když jednoho dne procházel se na ostrově sv. Heleny s paní Balcombovou, přišli jim v cestu sluhové, nesouce jakési břemeno. Dáma zlostně jim kázala, aby šli s cesty. Ale Napoleon klidně jí pravil: »*Mějte v úctě břemeno.* I lopocení nejnižšího dělníka přispívá k všeobecnému blahobytu společnosti.« (*Smiles*: Práce.) *Píseň o důstojnosti práce*, jež se často ozývá se rtů pracujících zástupů, pramení z křesťanského životního názoru; z něho jediné přešla do theorií národohospodářů, byť snad oni v základech svých dávno již s učením Kristovým byli se rozešli. Krásně mluví o důstojnosti, kterou zjednává práce člověku, *Schiller* ve své *Písni o zvonu*, když dí:

»Arbeit ist des Bürgers Zierde,
Segen ist der Mühe Preis;
Ehrt den König seine Würde,
Ehret uns der Hände Fleiss.«

(Pokračování.)

O lidské duši.

Příspěvek k induktivní katechesi pro vyšší třídy podává Dr. JOSEF KAŠPAR.

(Pokračování.)

Duše lidská jest nesmrtelná.

Duše lidská i po smrti bude žít osobně a věčně.

Osobní žití naší duše po smrti záleží v tom, že duše i pak může býti činna svými schopnostmi, může poznávati, mysliti, chtíti a cítiti.

I. *Duše po tělesné smrti* bude *osobně žíti dále. Toho žádá*:

1. *Její přirozenost.* Duše jest jednoduchá a rozdílná od těla.

a) Jako bytost jednoduchá, nehmotná, nemůže se rozložiti v části ani nemůže býti zničena. Nehyne-li (podle zákona o zachování hmoty a energie) ve světě nic, proč by právě duše, bytost ve vesmíru nejvyšší, a jen ona jediná měla zahynouti? Není proto rozumného důvodu.

b) *Myšlení a chtění*, jak jsme se přesvědčili, jsou ve své podstatě na tělesném organismu nezávislé. Proč by proto nemohla duše, odloučí-li se od těla, býti dále činná, a to činností sobě nejvlastnější, pouhým duchovým myšlením a chtěním (rozumem a vůlí; život dokonale duchový!).*)

2. *Touha* (pud) *po poznání celé pravdy a po dokonalé blaženosti, jež náleží k přirozenosti lidské duše.*

Felices esse volumus et infelices esse nolumus nec velle possumus. (sv. *Augustin.* Mayenberg. Úvahy o duši 1904. 15.)

I sebevrah ukazuje tuto touhu; sebevražda jest jen zvrácenou touhou po štěstí. Na světě však tato touha po pravdě a po štěstí nedochází svého plného upokojení, a proto jistě ho dojde v životě lepším po smrti. Sic jinak by bylo říci, že Bůh učinil zvíře šťastnějším nad člověka, nebo pro ně je v přírodě uchystáno vše, čeho potřebuje, a jež, když upokojilo své pudy, nežádá si již ničeho. Pravdu by pak měl básník *Theognis*: Nejlépe se nenaroditi, potom po narození zemříti. To však je neslučitelné s božskou dobrotou.

A přijde čas, kdy vyrván věčna víru
mdlé oči svoje navždy zavru v míru,
bych otevřel je v Boha věčné záři.

A. Aleardi-Vrchlický.

3. *Mravní řád, jenž žádá nutně spravedlivého vyrovnání na věčnosti.*

Ctnost na světě je často zneuznána, za to nepravost — hřích — zůstává mnohdy nepotrestána, ba jest i velebena; proto musí po smrti nastati spravedlivé vyrovnání, v němž se ctnosti dostane náležité odměny a nepravosti zaslouženého trestu.[2])

II. *Duše lidská bude žíti věčně. Jen věčná odměna může plně a dokonale ztišiti naši žízeň a touhu po pravdě a blaženosti.*

Cicero právem soudí: Nam si amitti vita beata potest, beata esse non potest. (De finib II. 26.). Štěstí není jistě pravým štěstím, musíš-li se stále báti, že ho pozbudeš. Vzpomeň prstenu Polykratova.

Bůh jediný mohl by duši zničiti. Bůh však toho neučiní, protože právě sám jí nesmrtelnost propůjčuje a protože by se to příčilo

1. jeho *moudrosti*. Bůh ve své moudrosti stvořil duši jako bytost duchovou a nezničitelnou; proto ji také zachová.

2. jeho *dobrotě*, která sama vštípila v lidskou duši touhu po pravdě, po plném štěstí, po nehynoucím, věčném životě; proto ji také upokojí.

3. jeho *spravedlnosti*, která tu na světě nechává často dobro neodměněno a zlo nepotrestáno; proto si zůstavuje dokonalou odplatu pro jiný, budoucí život. (Pokračování.)

*) Tasí-li se meč z pochvy, je jistě mečem, natož pak zbraní. Zničil-li se hudební nástroj, i tím ještě po umění umělcově.

**) Mohlo by se namítnouti, že ze záhrobí se ještě nikdo nevrátil; jakž tedy je život posmrtný? Námitka taková nebyla by nová ani pravdivá. Nebyla by nová; neboť již Písmo sv. mluví o některých lidech: Takoví praví: Není navrácení po skonání našem, protože zapečetěno jest a nikdo se nenavrací. (Moudr. 2.). Nebyla by ani pravdivá, protože již ve St. zákoně děje se zmínka o vzkříšených (pachole vdovy sareptské 3. Král. 17, 22.; pohřbený v hrobě Eliseově 4. Král. 13, 21 a j.): Kristus sám vzkřísil mnohé, mezi nimi Lazara, čtyři dni v hrobě pochovaného. (Jan 11. 44.). Přímluvy svatých a zázračná jich vyslyšení, nejsou-liž to patrné důkazy o životě záhrobním a nesmrtelnosti lidských duší? Ostatně platí slovo Kristovo z podobenství o bohatci: Ani byť i kdo z mrtvých vstal, uvěří. (Luk. 16, 31.).

Výchovná síla modlitby.

(Napsal J. V. BENA.)

(Pokračování.)

Jsou to černé obrázky; ale jsou ze zkušenosti, jsou tedy pravdivy jako na tisíce jiných v našem století. A tu rojí se křesťanskému vychovateli také tisíce myšlenek pessimismu. *Všechna snaha vychovati z dětí povahy dobré jest za naší doby opravdu těžká*, velmi těžká. Nicotná, když právě rodičové sami lámou a ničí krásné květy v útlých srdcích svých vlastních dítek, když tak záhy otravují jejich představy a city, jež jsou přece prameny pozdějšího chtění. Jako můra tísní vychovatele a učitele myšlenka: Mám klásti v dítěti základy dobrého charakteru; ale co všechno platno, utvrzuji-li ve škole dítky v mravních zásadách, rozněcuji-li cit pro krásno, vznešeno a dobro, obracím-li jejich ducha k Bohu a cvičím-li je v křesťanském sebezáporu, nepracuje-li se mnou bok po boku otec, matka a jiní vychovatelé dítěte? Málem bych klesal na mysli.

Než nikoli! Takové malomyslné myšlenky, takový pessimismus nejsou na místě a nevedly by nikdy k cíli. Jen mužně vpřed a zachraň, co ještě možno zachrániti. Pomni slov Žalmisty Páně, jenž k nám volá slovy docela srozumitelnými: »*Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují, kteříž stavějí jej. Nebude-li Hospodin ostříhati města, nadarmo bdí, kdož ostříhají ho.*« (Žalm 126. 1.) Chápeme jistě, co nám tím svatý pěvec uvádí na mysl, že totiž zdar nějakého díla a tudíž i díla nejdůležitějšího na světě, výchovy mládeže a lidstva vůbec, nespočívá jediné v rukou lidských, v dovednosti a učenosti toho kterého vychovatele. Ale ruce Boží to jsou, jež vedle rukou lidských spolu pracují na každém díle, Bůh jest to, jenž pomáhá stavěti chrám Ducha svatého v nás. A proto pro každého vychovatele lidstva bude dobré a prospěšné, bude-li ve všech okolnostech pamětliv slov Apoštola národů »Já jsem sázel, Apollo zaléval, ale Bůh dal vzrůst.« (I. Kor. 3. 6.) a »Všechno zmohu v tom, jenž mne sílí.« Nuže s důvěrou v Boha a s vroucí modlitbou na rtech ze srdce vyvěrající mužně se chopiti dláta!

Ano, modlitba přichází ti při tvém těžkém vychovatelském úkolu na pomoc jako osvědčená síla. Moc modlitby jest mohutným činitelem ve výchově charakteru člověka. »Ze jest v křesťanské škole nezbytno, aby se modlitbou nebo (duchovním) zpěvem vyučování začínalo a končilo, netřeba dokazovati, neboť kde se žije křesťansky, je modlitba potřebou, je dechem duše. Kde život ještě nedospěl takového výkvětu, mějž škola za podstatný úkol svůj pracovati, aby život takový se zase probudil a oživl, vyučuj tedy modlitbě a cvič ji. Učiteli, jenž umí zužitkovati tento důležitý prostředek milosti, přibyl značný pomocník výchovy a učitel ať je jist, že tím ušetří mnohou vyhrůžku a mnohý trest a že v duších dětských nasazuje ovoce, jež obveseluje Boha i lidi.«*) Tak píše školní rada dr. *Kellner* jeden z nejslovutnějších paedagogů a nejčelnější autorita ve všech otázkách školy a výchovy se týkajících.

Chceme-li však mluviti o modlitbě jako důležitém prvku výchovy, musíme si především uvědomiti, co vlastně jest modlitbou, neboť často se pokládá za modlitbu, co jí jinak není. — Jest mnoho vychovatelů, ať rodičů nebo jiných, kteří se domnívají, že křesťansky již dosti vychovají dítky tím, naučí-li je pouze zevnějším formám jako: dělati správně kříž, klečeti, bíti se v prsa, odříkávati ne-

*) F. Pinkava, Úryvky z přednášek o katechetice, Olomouc 1912, str. 140.

srozumitelná, mnohdy velmi zkomolená slova jistých, třebas krásných modliteb, choditi do kostela a p. Avšak tyto zevnější úkony naprosto nestačí k výchově křesťanské. Pouhé zevnější projevy modlitby: posuňky, postavení těla, klečení, pohledy a jiné podobné úkony jsou arci nutny při modlitbě, neboť sama přirozenost lidská toho vyžaduje, a nutno jest i k nim při výchově modlitbou přihlížeti, avšak samy srdce člověka ještě nevychovávají, nýbrž samy výchovy potřebují, by správně mohly sloužiti svému účelu a aby snad nebyly pokládány za víc nežli jsou. Pouhé bezduché vykonávání zevních úkonů není křesťanství. Jediné »*duch jest, který obživuje,*« a křesťanství jest duch, život a pravda. Kristus a jeho svaté učení jedno jsou.

Tudíž, spokojuje-li se kdo jen pouhým povrchem, zevnějškem, nechápe a ani chápati nemůže vznešeného náboženství Kristova a dlužno jej jenom litovati. Anebo shledává-li kdo v křesťanství a tedy i v křestanské modlitbě jen pouhý mechanismus a ničeho více, o takovém již dále mluviti není třeba, neboť takový člověk sám nemyslí a odsuzuje sám sebe. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Ruskinova theorie aestetické výchovy.

(Pokračování).

(Píše JOSEF HRONEK.)

»Vkus vytváří i charakter.«

Velká umění tvořice tak jednu dokonalou osnovu lidské dovednosti, jejíž jedno odvětví není správno nazývati čestnějším, ač může snad býti subtilnější nežli jiné, měla a mohou míti pouze tři hlavní směry účelné:

1. pomáhati k platnosti náboženství člověčenstva;

2. zdokonalovati ethický stav člověčenstva;

3. býti člověčenstvu na hmotný užitek.«

A ještě jednou vrací se k své hluboké víře v přesvědčení, že umění je pravda, dobro a krásno, které činí člověka úplným charakterem, neboť u Ruskina není možné umění bez pravé mravní ušlechtilosti; »a nyní« — praví — »sepisuje pod bezmračným klidem sněhů chamonixských, co má býti opravdu posledním slovem knihy, již inspirovala jich krása a již vedla jich síla, cítím se schopným, maje srdce radostnější a pokojnější, než bylo kdy před tím, utvrditi svoji nejprostší přesvědčenost a víru — že totiž *poznání toho, co jest krásné*, je pravou cestou a prvním stupněm *k poznání věcí, jež jsou dobré a blaživé*, a že zákony, život a radost krásy v hmotném světě Božím jsou stejně věčné a stejně svaté strany jeho stvoření jako ve světě duchů ctnost a ve světě andělů zbožnění.«

III.

Integrující částkou svérázného názoru Ruskinova na život a umění jest jeho vášnivá *láska k přírodě*. Ten, který se narodil v ovzduší »ohromného, ohavného Londýna,« jak sám rád rodiště své tituloval, ten, který vyrostl v okolí tak šeredném, jako byly sudy jeho otce, obchodníka s vínem, v atmosféře čadících komínův továrních a pověstných špinavých cihlových budov, zahořel láskou k přírodě, která jej přivedla ke studiu geologie. »*Kdo miluje přírodu* — nadšeně hlásá — jest *proniknut vždy čistou vírou v Boha.*« »Nebude-li láska k přírodě pěstována lehkomyslně a s neznalostí, nýbrž bude-li pěstována jako přísná povinnost, vzniknou z toho důsledky, jichž důležitosti nemůžeme dnes ani tušiti; z nich poznal by člověk asi pravou podstatu svého života, hranice své působnosti a *pravý vztah k svému Tvůrci.*«

S jakou láskou lnul k přírodě, ano i k těm nejnepatrnějším zjevům, ukazují mnohá místa jeho spisů a přednášek nesoucí se mluvou téměř biblickou. »Ostny šípku zeleného, toť jsou ta trápení, která si člověk působí sám svými vášněmi, slepými, sobeekými. Podzimní jahůdky šípkové, které se červeností svou stkvějí i nad růži zahradní, toť jsou soužení, která nám sesílá Bůh k našemu napravení.« — A jinde praví

s něžností téměř františkánskou Ruskin, odchovanec puritánské rodiny: »Rostliny, které k vyvýšenému vrcholku svému spějí v nejnádhernější květ, nejspíše truchle vadnou zdola. Čím nádhernější bývá koruna, tím více bývá pod ní usýchajícího listí. Proto mám rád mech. Je skromný, nízký, ale zelený až ke kořenu, trouchní neviditelně a hned zúrodňuje prsť.«

Z lásky k přírodě vyrůstalo jeho *nadšení pro každou věc dobrou a krásnou, ano krásnou dobré podřaďuje.* »Myslíte, snad, že ptačí hnízdo od Williama Hunta je lepší než skutečné ptačí hnízdo? A my opravdu platíme velké peníze za ono a sotva se staráme, abychom hledali nebo zachránili toto. Ale bylo by lépe pro nás, aby všecky obrazy světa zahynuly, než aby ptáci přestali stavět hnízda.« Obraz Teniersův, představující opilé hráče natahující se u kostek, jest dle něho naprosto podlý a zlý, ač technické dokonalosti mu svrchovaně přičítá. Odpor v něm budí proto, že jest to obraz rozkoše, vyplývající z delšího pozorování věci ošklivé a potěšení v tom jest »neslušná« nebo »nemravní« vlastnost. Jest to špatný vkus v nejhlubším slova smyslu, jest to vkus ďáblů; na druhé straně obraz Tiziána nebo krajinky Turnerovy vyjadřují rozkoš, plynoucí z ustavičného pozorování věci dobré a dokonalé. To jest vlastnost naprosto mravní — jest to vkus andělů. A veškerá rozkoš v umění a veškerá láska k němu rozplývají se v prosté milování všeho, co je milování hodno.

Proto praví, že není věc lhostejná, zdali milujeme to nebo ono, ale jest to právě *životní výkon veškeré naší jsoucnosti. Co milujeme, rozhoduje o tom, co jsme,* a jest známkou toho čím jsme, a *vštěpování vkusu nevyhnutelně vede k formování charakteru.*

Řekni mně, co se ti líbí a já ti povím, kdo jsi. Vyjděte si na ulici a zeptejte se prvního muže nebo ženy na jejich »vkus«, poznáte, odpovědí-li upřímně, jejich tělo i duši. Od jedince postupuje k celku — národu. »*The Stones of Venice*« (Kameny Benátské) dokazují obšírně, že za každé doby národa nepravosti nebo ctnosti byly vepsány v jeho umění: vojenskost v dávném Řecku, smyslnost v pozdější Italii, vidinářské náboženství Toskánská skvělá lidská energie i krása Benátek.

IV.

Impresse krajinných scenerií na Rýně, malebnost starých zřícenin švýcarských a nádherné poklady bohatých museí italských, v nichž zvláště díla umění ranné renaissance se zálibou a veškerou duchu jeho vlastní intensivností po deset let studoval — to bylo školou pro Ruskina, z níž vyšel s bohatým fondem duchovním a pevnou snahou znovu povznésti pravé umění. Kterak cestoval a jakým průvodcem dovede býti, ukazuje jeho kniha »*Mornings in Florence*«, v níž projevuje svou nesmírnou lásku k středověkému umění křesťanskému.

»Zajímáš-li se skutečně o stará umění, znáš zajisté *sílu třináctého století.* Víš, že *charakter* této doby soustředil se v jejím nejlepším králi, v *Ludvíku Svatém,* v němž dospěl nejúplnějšího výrazu. Víš, že Ludvík Svatý byl františkán a že *františkáni,* pro které *Giotto* na radu *Danteho* stále pracoval, byli na něho pyšnější než na všechny ostatní královské bratry a sestry. Byl-li tudíž někdo, koho si Giotto pečlivě a s nadšením představoval, byl to zajisté sv. Ludvík, měl-li Giotto náhodou někde jej malovati. Víš také, že Giotto byl vyzván, aby vystavěl campanile dómu, poněvadž byl tehdy nejlepším mistrem v sochařství, malířství a ve stavitelství ve Florencii, a poněvadž se mělo za to, že v ohledu tom nepřekoná ho nikdo na světě Jestliže bychom chtěli tedy najíti něco od něho a především pro počátek — řekli bychom: Fresko . Vyčkej tedy dokonale jasného jitra, vstaň se sluncem a jdi do Santa Croce — rovně do kaple na pravo od chóru. Tvůj Murray ti praví, že tato kaple Bardi della Libertà, v níž se nalézáš, pokryta jest freskami Giottovými . Jsi v kapli poblíže hlavního oltáře velkého františkánského kostela ve Florencii. Několik set kroků na západ jest baptisterium florentinské, kam můžeš dospěti za 10 minut, a pět minut západně od něho jest veliký dominikánský kostel Santa Maria Novella. Podrž těchto několik geografických a architektonických fakt v paměti. Uprostřed jest toto osmistranné baptisterium, deset minut odtud františkánský kostel Santa Croce, pět minut východně odtud dominikánský kostel Santa Maria. Nuže toto malé osmistranné baptisterium stálo již v osmém století tu, kde podnes stojí. Jest to centrální budova etrurského křesťanství — evropského křesťanství. Od toho dne, kdy bylo dostaveno, konalo kře-

stanství v Etrurii a jinde po čtyři století své poslání nejlepším způsobem. Ale toto nejlepší zdálo se býti velmi málo, když povstali dva mužové, kteří zaslíbili Bohu, že má se konati více. A oni se také postarali o to, aby k této zvýšené činnosti došlo. Oba ti mužové, byli ti velcí náboženští *reformátoři třináctého století*, kteří soustředili v sobě náboženskou moc, *sv. František*, jenž křesťanské muže učil, jak mají jednati, a *sv. Dominik*, jenž je učil, jak mají mysliti. Krátce — jeden *apoštol činu*, druhý *apoštol víry*. Každý z nich poslal zástup svých žáků do Florencie, aby tam učili a kázali, sv. František r. 1212, sv. Dominik r. 1220.

Když tam ve svých domech rozvinuli činnost a skoro po celé století kázali a učili, rozohnili Florencii, jak byla, do té míry, že křesťanská poesie a architektura vyšlehly těmi plameny, o nichž tolik slyšíš mluviti. Projevily se pracemi Arnolfovými, Giottovými, Danteho, Orcagnovými a jiných osob, k vůli nimž pravíš, že jsi přišel do Florencie, abys dílo jejich viděl a pochopil . «

Z Florencie odchází Ruskin nadšen pro Giottovo dílo — »byl to muž největších schopností i největšího praktického rozumu«. Mezi italskými velikými malíři vyznamenával se tím, že byl mužem praxe; o čemkoli jiní mužové snili, to on konal: pracoval v mosaice, pracoval v mramoru, maloval a stavěl a cokoliv dělal, to dělal cele. Proto nazpět k němu, *nazpět k primitivům středověku*. Umění má býti věno přírodě, Rafael byl první, který s této cesty vybočil. (Dokončení).

SMĚS.

Drahotní přídavek pro učitelstvo. »*Věstník*« ústředních jednot učitelských píše ve svém čísle z 25. února, že je zajistě jen úkon spravedlnosti, aby i učitelstvu udělen byl po příkladě statních zaměstnanců drahotní přídavek. Praví mezi jiným takto: »Musí býti jistě přiznáno, že učitelstvo v Čechách žije v týchž poměrech jako státní úředníci; při tom jest však uvážiti, že se státnímu úřednictvu dostalo zákonné úpravy jeho služebních příjmů v letech 1907 a 1914 (služební pragmatikou), ke kteréžto úpravě pro nás učitele — přes to, že již *od roku 1907* horlivě se pro ni pracovalo — se posud nepřistoupilo; pouze zatímní přídavky byly od 1. ledna 1914 povoleny, což však *není ještě ani polovinou* toho, co by nás postavilo na roveň se státními úředníky XI. až VIII. hodnostní třídy. Nyní obdrželi státní úředníci drahotní přídavek, *učitelé nikoli*. Země nemá nic, jenom s obtížemi udržuje zatímní přídavek, tak se říkalo a říká posud. Ale je doba válečná, jeden druhému musí pomáhati, jako všude; proč nám nepomáhá *stát*, když zemské prostředky selhávají? Naše učitelstvo dostálo své povinnosti vrchovatou měrou; mělo by tedy býti podepřeno a chráněno zrovna tak jako státní úřednictvo.« Že je nejvýš nutno za nynější hospodářské tísně pamatovati na existenční minimum učitelstva, zajisté netřeba dokazovati. *r.*

Dvě rozhodnutí správního soudního dvoru. Ministerstvo kultu a vyučování zrušilo rozhodnutí pražského místodržitelství, jímž uděleno bylo šestistokorunové stipendium B. B., určené pro »schopné budyňské žáky,« žáku vinohradského gymnasia M. V., poněvadž ministerstvo bylo přesvědčeno, že za budyňského žáka nutno pokládati žáka budyňských škol, ne žáka jiných škol rodem neb příslušenstvím z Budyně. Podané stížnosti dal však správní soud za pravdu, zamítnuv důvody ministerského rozhodnutí jako nesprávné. Slovem budyňský označujeme pravidelně toho, kdo rodem, původem, bytem je z Budýně.

Za předsednictví presidenta sv. pána Schwatze rozhodl nejvyšší správní soud o stížnosti Emila Schöllera z Jablonce nad M., který, jsa bez vyznání, byl vyzván okresním hejtmanstvím, aby dal své dvě školou povinné děti vyučovati v některém náboženství státem uznaném. A v podobném smyslu rozhodlo jeho odvolání i ministerstvo. Také správní soud zamítl Schöllerovu stížnost a připojil se k důvodům ministerstva vyučování, že *náboženství je jako povinný předmět podstatnou součástí školního vyučování*. Jestli rodiče dětí, bez vyznání jsoucí, jimž je vyhraženo voliti pro ně vyučování v některém z uznaných náboženství, práva toho nepoužiji, mohou úřady samy ustanoviti náboženství, v němž se má vyučování díti. *Š.*

Proti špatné literatuře pro mládež. Královská vláda ve Šlétíně vystoupila energicky proti jistému druhu literatury pro

mládež, která mává sice vlasteneckým praporem, ale jinak jde po cestách špatné a mládež otravující literatury. Skoro současně vystoupil náměstek velitele XI. armádního sboru v Kasselu se stejnou ostrostí proti takové hanebné literatuře pro mládež. Jest jistě příznačno, že jak civilní, tak vojenský úřad vzepřely se literárnímu otravování mládeže. Vojenský úřad nespokojil se však s opatřením negativním, nýbrž učinil i opatření positivní. Vydal netoliko seznam zakázaných děl, nýbrž přiložil k němu také seznam dovolených. Tento seznam dovolených knih pro mládež ukazuje, jak »Berl. Tagbl.« uvádí, že vojenský úřad dobře dovede rozeznávati dobré zboží literární od špatného. — U nás nařízena důkladná prohlídka žákovských knihoven školních. Aby knihy závadné nebo pochybné ceny byly z knihoven vyřaděny, o to je pečovati i katechetům. Moravská »Hlídka« (1916 č. 2.) upozorňuje, že zákon dává jim právo, býti přítomnu při zkoumání knih pro žákovské knihovny a každé chvíle do knihovny nahlédnouti. (Rozhod. min. kultu a vyuč. dne 3. června 1893 č. 4646.). Š.

Nové desatero pro německou mládež. Bruno Clemenz z Lehnice, autor »Válečného zeměpisu«, vydal knihu »Deutschlands Zukunft,« věnovanou známému švédskému cestovateli Sven Hedinovi. Své poznatky a zkušenosti shrnuje v této knize v desatero, věnované mládeži německé. Zní takto: 1. Válka přichází neočekávaně. 2. Ve válce je každá síla ještě potřebnější a nutnější než v míru. 3. Zdatnost musí pěstována býti už v míru. 4. Válka nepotřebuje pouze vojáků, ale každého muže, každé ženy, každého dítěte. 5. Prvou věcí přede všemi vědomostmi a schopnostmi je zdraví. 6. Těžké doby nevydržíme bez důvěry v Boha. 7. Nejlepší pozemskou ochranu poskytuje silný svobodný stát. 8. Je-li člověk sám na sebe odkázán, je bezmocný. 9. Válka vyvolává v národě dřímající schopnosti, často ani netušené. 10. Naše vlast je větší, než jsme ji znali. Š.

Nové university za války. V ruském Polsku otevřena byla německou vládou universita ve Varšavě a obnovena na ni katolická fakulta theologická; rakouská vláda zřizuje v Cholmě jakousi universitu lidovou. Německý generální guverner v Bruselu chce splniti dávné přání Vlámů, míti v Gentě universitu, a dal za tou příčinou do rozpočtu belgického ra rok 1916 položku na přeměnu university v Gentě v universitu vlámskou. Š.

Školství v obsazeném Srbsku. V okupovaném srbském území byl povolán ku správě školství školní inspektor komitátu Bacs-Bodroyského Jan Farago, který již po deset let péči měl o rakousko-uherskou školu obecnou, vydržovanou konsulátem rakouským v Bělehradě. Vyučování na znovuotevřených školách bělehradských převzali chorvatští učitelé, kteří byli proto zproštěni vojenské služby. Š.

Milion korun pro učitele obecných škol v Haliči. Dle zprávy polských novin na prosbu haličského zemského výboru a klubu polského povolila vláda milion korun na podporu učitelům obecných škol, kteří válkou utrpěli újmy. Š.

Z Poličky. Ředitelství c. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Poličce přijímá prostřednictvím příslušných c. k. okresních školních rad žádosti v jarním období za připuštění ke zkouškám učitelským do 31. března. Zkoušky se počínají 26. dubna. — Žádosti externistův a externistek za připuštění k doplňovací zkoušce maturitní přijímá ředitelství c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Poličce do 31. března — Žádosti za připuštění ke zkoušce způsobilosti ze ženských ručních prací přijímá ředitelství tohoto ústavu do 15. dubna.

Seznam darů. Z kruhu čtenářstva časop. »Vychovatel« došly Zemské úřadovně pro král. české vdovského a sirotčího pomocného fondu veškeré ozbrojené moci v Praze následující *další* dary: Tomáš Šlegr, biskup. ceremoniář v Budějovicích K 2·—; Jos. Tichovský, farář v Bratronicích K 4·—; Ign. Weiss, farář v Chotči 2·—.

O další dary prosí zemská úřadovna pro král. české vdovského sirotčího fondu veškeré ozbrojené moci v Praze-II., Václavské nám. 1.

Katolíci, pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 6. V PRAZE, dne 15. března 1916. ROČNÍK XXXI.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — O lidské duši. — Výchovná síla modlitby. — Mnoho pravdy. — Zpráva o valné hromadě. — Feuilleton. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Práce je též jediným pramenem *pravé radosti a spokojenosti života*. Jenom vědomí, že něco užitečného konáme nebo že jsme vykonali, uspokojuje nitro člověka, a rozlévá radost v jeho duši. *J. Payot* ve svém pozoruhodném spise »*Výchova vůle*« věnuje zvláštní kapitolu *radostem z práce*. Praví mezi jiným toto: »Není smutnější myšlenky nad onu, kterou plodí trapný únik našeho života Pohlednou-li nazpět ti, kteří mrhají časem v malicherných zaměstnáních, kteří nezanechávají děl, jež by rýsovala prošlou cestu, zakusí zvláštní dojem: léta, zanechávající jen vzpomínku na úsilí, která je plodně vyplnila, zdají se prázdnými. Proběhlý život rozplývá se ve vlastním vědomí v nic, a neodolatelně rodí se pocit, že minulost byla jen marným snem Jenom radostná, klidná a plodná námaha může dáti životu všechnu jeho chuť. A již tím, že pracující člověk uniká trampotám, malichernému soužení, nesnesitelné chmurné omrzelosti zahálčivých, jest jeho život závidění hodným . .

Lenoch je »heauton timorúmenos«, popravčí sebe sama, a naprostá nečinnost ducha i těla způsobuje tížící, bolestnou nudu. Mnoho bohatých lidí, které zprostil osud spásonosné nutnosti práce, lidí, nemajících odvahy podniknouti nějaký stále zaměstnávající úkon, zakusilo brzy tuto bolestnou a tížící omrzelost. Tonou v nudě, vlekou svoje přesycení všudy, kde hledají ve smyslných radostech vyražení, které v brzku zdvojnásobuje jejich útrapy přesycením

Když nemá duch povznášejících zaměstnání, je brzy zaplaven malichernými předsudky. *Kdo nemá co dělat, má čas na to, aby žvýkal a přežvykoval svoje drobná protivenství. Toto přežvykování neživí ducha, ale ničí ho.* Neusplavněná síla smyslů, nemohouc přetéci, by je zúrodnila ve výšinách naší bytosti, rozšiřuje se v hlubinách smyslnosti a tam se zvrhuje. Jak je vidět, není nečinnost »velkých pánů« závidění hodnou.« (*J. Payot*: Výchova vůle, str. 42—44.)

A jestli právem nazýváme zahálku matkou všech nepravostí, hlavně rozbujnělé, vše jako oheň ničící smyslnosti, je zase *tělesná práce drahocenným*

a nejúčinnějším prostředkem v boji proti žádostivosti smyslů. Vážná, namáhavá práce tělesná spotřebuje fysickou energií svalů, a tak je nejlepším svodičem smyslnosti. Výrazně vystihuje *ethický vliv* tělesné práce hluboký anglický myslitel *Carlyle,* když dí: »Či není požehnaný zápal práce v muži jako očistný oheň, v němž se ztravuje všechen jed, a sám odporný dým stává se jasným, požehnaným plamenem? Páchnoucí močály člověk odstraňuje prací a na jich místě rozkládají se úrodná role a zdvihají se nádherná města; ale současně přestává i sám člověk býti močálem a páchnoucí, nezdravou pustinou.« —

S přirozeného tohoto hlediska již *Pestalozzi, jako nejlepší prostředek k mravní výchově člověka navrhoval časné navykání mládeže k svědomité tělesné práci (Pestalozzi*: Lienhard und Gertrud.) — A tutéž methodu k vytváření mravního charakteru člověka doporučuje i dánský paedagog *Palmgren* ve svých «*Vychovatelských otázkách*«. Tento muž, který o rozšíření řemeslnických škol ve své vlasti získal si nesmírných zásluh, tvrdí, že vyšší, ethické vzdělání žen větším dílem pochází odtud, že jich duše uvykla domácí prací, oduševňovati každou konkretní práci a ji stále kontrolovati, kdežto u mužů jich duševní činnost rozplývá se v abstrakcích.

O tělesné práci jako výchovném prostředku praví *Palmgren* toto: »Tělesná práce byla by jinochu dobrou pomocí v jeho mravním vývoji. I v mladistvém věku chce každý zdravý hoch svých sil tělesných používati. A je v této době vývoje ze zdravotních ohledů pro jinocha škodlivo, má-li největší část dne sedě při své práci ztráviti a tělo zůstaviti bez zaměstnání. Je to škodlivo, poněvadž velmi to živí smyslnost. Právě *v létech, kdy smyslnost počíná se probouzeti a dostavují se první, silná pokušení, právě tehda má se tělo skloniti pode jho práce,* zlá žádostivost má se pod ním tlumiti, a jinoch má se učit pracovati v potu tváři. Jestli však místo toho hocha nepřetržitě usazujeme na školní lavici, ačkoli již podle řádu své přirozenosti nemůže býti tichý, nedivme se, že jinošský věk je pln nesmyslných, klukovských pošetilostí. A tak často náš způsob výchovy zakrývá smutná tajemství, hříchy, jež vtiskují svědomí neblahá znamení a zaviňují rány, které duševní i tělesné síly ničí, způsobují smutek a smrt . . Chce-li výchova tato svá opomenutí napraviti, nechť skloní zase mládež pod zákon tělesné práce.« (Citováno u *F. W. Förstera*: Sexualethik und Sexualpaedagogik. Str. 216.).

(Pokračování.)

O lidské duši.

Příspěvek k induktivní katechesi pro vyšší třídy podává Dr. JOSEF KAŠPAR.

(Dokončení.)

III. *O nesmrtelnosti duše a věčném jejím životě jsou přesvědčeni všichni národové.**)

Svědčí o tom jejich literatura a umění, jejich pohřbívání (balzamování, pyramidy, pohřebiště, jejich pomníky a nápisy). Víru v nesmrtelnost duše měl již i předhistorický člověk diluviální, jak toto dokazuje památný nález v Le Moustiersu. Tuto víru hlásali básníci, na př. *Homér* (Ilias I. 3—4)**) *Ovidius* (Metam XV. 875)***), *Horatius* (III.

*) Slovanské tradice o duši a životě posmrtném viz Máchal, Nákres slov. bájesloví. 1891 18.—19.

**) Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἀΐδι προΐαψεν ἡρώων. Mnoho silných bohatýrských duší Hádovi odeslal.

***) Super alta perennis — astra ferar. Nad vysoké hvězdy se vznesu, věčně jsa živ.

30. 6)*) a myslitelé všech dob pojednávají podrobně o této pravdě, zvláště *Platon* (Faidon, § 80)**) a *Cicero*. (Disput. Tusc.). *Sokrates* poučoval před svou smrtí své žáky o nesmrtelnosti duše (Faidon, § 80). *Cicero* napsal: Permanere animos arbitramur consensu nationum omnium. (Disp. Tusc. I. § 36). Víra v nesmrtelnost duše je pro člověka stálým pramenem naděje, nenucené činnosti a sebeobětování. *Cicero* dobře řekl: Nemo sine magna spe immortalitatis sese pro patria offerret ad mortem. (Tusc. I. § 32.).

Goethe napsal:

Zwei Seelen wohnen, ach, in meiner Brust,
die eine will sich von der andern trennen;
die eine hält in derber Liebeslust
sich an die Welt mit klammernden Organen;
die andre hebt gewaltsam sich vom Duft
zu den Gefilden hoher Ahnen.

Dvě duše, ach, v mých ňadrech hostí skrýš,
jak odloučit se, o to spor jde tuhý.
Ta jedna — křepký lásky vzruch a zmach,
se ústrojím vším světa drží chtivě,
co druhá, deptajíc pod sebou prach,
lne v oblast velkých dědů snivě.

(Goethe — Vrchlický, Faust.)

G. Duše lidská a tak zvaná duše zvířecí.

(Duševní rozdíl mezi člověkem a zvířetem.)

Duševní rozdíl mezi člověkem a zvířetem. Principem (zdrojem) vegetativního (t. j. vzrůstu, rozvoje) a sensitivního (t. j. smyslového vnímání a úmyslného pohybu) života u zvířat je duše, zvaná zvířecí.***)

1. *Duše zvířecí nemá rozumu.*

a) Zvířeti přísluší instinkt, pud, kterým zvíře je vždy vedeno tak, že účelně jedná, aniž je si toho vědomo. Zvíře může v paměti podržeti i smyslové dojmy, kteréž vnímá (smyslová paměť) a při vhodné příležitosti je vybaviti. Může se proto i něčemu naučiti (dresura) a podle toho i způsob své činnosti účelně měniti. Tyto zjevy zvířecího duševního života často se označují názvem: zvířecí inteligence. Není to však skutečná, opravdová inteligence, rozumové lidské myšlení. Zvíře rozumu nemá a jako člověk nemyslí.

b) Zvíře není schopno rozvahy, nepoznává poměru mezi prostředkem a účelem, mezi účinkem (zjevem) a příčinou. Nemá schopnosti abstrakční. Je sice schopno, aby přijímalo představy ze vnějška (vjemy, představy smyslové), nepoznává však vztahu mezi nimi, nedovede jich srovnati a vytvořiti z nich pojmu. Protože není schopno pojmu, zvíře není také schopno myšlenky. A není-li schopno ani pojmu ani myšlenky, chybí mu dojista i schopnost pojmotvorná i myslicí, t. j. rozum. Psychologové naší doby, jako v Německu Wundt, v Anglii Morgan, ve Francii Claparéde, u nás Mareš, došli souhlasně toho poznatku, že i vyšším obratlovcům dlužno jest odepříti jak možnost vytvořiti si pojem, tak i všecku myslicí rozvahu. (Hlídka, 1912, 220.).

c) Zvíře nemá sebevědomí, neví o svém já, a proto necítí se také odpovědno za »proč« svého jednání. Zvíře proto není »já,« není osobou.

d) Všecky t. zv. duševní úkony zvířat lze vysvětliti buď činností instinktivní (pudovou anebo smyslovou pamětí) a netřeba jim nikterak přikládati rozumové schopnosti

*) Non omnis moriar. Ne všecek zemru.

**) Po smrti vrací se duše, jestliže čistě žila, k bytosti, která jest jí podobna, k bytosti božské, nesmrtelné a nejvýš moudré, u níž jest jí popřáno, aby byla šťastna. (c. 29.). Platon ve Faidonu dokazuje ohnivými slovy, že duše, která se obrací k »Čistému«, »Věčně jsoucímu«, »Božskému« a »Nesmrtelnému«, musí býti nesmrtelná.

***) Čti Wasmann, Instinkt a intelligence v říši zvířecí. 1905. Herder, Freiburg v Breisgavě.

lidské. Zvíře nemá žádné vlastní a opravdové inteligence a proto také nemá duchové duše. Zvíře nemá žádných vyšších zájmů a tužeb, jeho všecka snaha směřuje jen k »smyslnému«, jen ke »službě těla«, a v tom ukazuje se jeho čistě hmotná přirozenost, kterou se podstatně liší duše zvířecí od duše lidské. Duše zvířecí je ve veškeré své známé činnosti závislá na těle, nedovede se povznésti k »nadsmyslnému a nadpřirozenému«, má za cíl jen život smyslový a hmotný. Proto také není schopna života nadpřirozeného, není nesmrtelná a zaniká s tělem.

2. Že zvířata nemají schopnosti pojmotvorné a myslicí, t. j. *rozumu*, že nejsou schopna myšlení, o tom nás přesvědčují ještě tyto zjevy:

e) Ve zvláštních výjimečných případech zvíře nedoved si pomoci, neprohlíží situace, nemyslí o ní, neuvažuje a neusuzuje.

Opice tvoří snadno smyslové asociace (je učelivá), ale není schopna porozuměti vztahům, nedovede ani napodobiti proti vší své pověsti. Ukáže-li se hladové opici, jak otevříti klíčem skřínku, v níž je milá jí potrava, a položí-li se klíč vedle skřínky, nechá jej ležeti, nedovede ho upotřebiti. Opice stojí intelektem hluboko pod člověkem. (*Mareš*, Fysiolog. I. 300.).

b) Zvíře nečiní pokroku, ani ne v tom, co umí, protože nepátrá a nedovede pátrati po prostředcích, jak by se snáze a dříve dostalo k cíli. Včela staví své šestihranné buňky stejně jako před 3000 lety, kdy ji pozoroval Šalamoun (proč nemísí na př. do vosku silničního prachu?), ta vlaštovka staví své hnízdo ještě dnes tak, jako je popisuje před 2300 lety Aristoteles. Zvíře je velmi jednostranné a setrvačné. Provádí divy po obvyklé cestě, ale ukazuje se zcela neschopno, aby našlo nové cesty. Intelekt však osvědčuje se právě v poměrech neobvyklých a nových, dí jistě správně *Mareš* (Fysiolog. I. 296.). Zvíře se vždycky drží starého, o nové se nikdy nepokusí.

c) Každá třída zvířat má svou určitou, přesně *vymezenou schopnost a dovednost*, jak toho žádá jejich výživa a zachování; pro všeliký však jiný způsob účelné činnosti nedostává se jim ani schopnosti ani porozumění. Včela staví jen buňky, pták jen hnízdo a každý ptačí druh staví je zas jen po svém způsobu. Zvíře není schopno vzdělání, jen výcviku — dresury. I když pak nějaká dovednost byla mu vštípena výcvikem, zaniká s ním a nemá významu pro ostatní bytosti jeho druhu. Ba přestane-li se zvíře cvičiti, ponechá-li se samo sobě (kůň, pustí-li se na prérii), vrací se zas ve stav původní divokosti. Pravdu má proto *Goethe*, praví-li o zvířatech:

Ich finde nicht die Spur
von einem Geist und alles ist Dressur.*)

Zvířata mají svůj »přírodopis«, ale žádný kulturní dějepis«.

d) Protože zvíře nemá ani pojmů ani myšlenek, nemá ani, čeho by povědělo, nemá proto *článkované řeči*. Zvuky zvířecí jsou buď jen přímým výrazem jeho pocitů (zvířeti stačí interjekce) nebo, jsou-li mluvidla zvláště vyvinuta, nerozvážené a přečasto pošetilé »papouškování« lidských slov. Zvíře, jež se naučilo něčemu z lidské mluvy, je jen živý fonograf. Řeč je Rubikon, dí známý *Max Müller*, jehož žádné zvíře nepřekročí. (Procházka-Podlaha Mravouka 1899, 24.)

e) Zvíře *nemá náboženství*. Kdyby mělo rozum, pátralo by po příčinách věcí, až by došlo k příčině poslední, k první, k Bohu.

3. Protože zvíře *nemá rozumu*, nemá *ani svobodné vůle*. Svobodná vůle bez rozumu není možná. Má-li se člověk rozhodnouti pro jednu ze dvou rozdílných věcí, musí je napřed znáti a o nich uvažovati. Toho zvíře není schopno. Zvíře má pouze pud sebezachování. Tento pud je pohání k činnosti. Proto zvíře nerozvažuje před činem, nelituje svého činu, nestydí se za něj, ani nečiní předsevzetí pro budoucnost. Podáme-li psu chléb a maso zároveň a vezme-li od nás vždy jen maso, nečiní tak na základě rozumové úvahy, nýbrž pouze na základě smyslového dojmu (čichu). Maso lahodí smyslům dravcovým více nežli chléb.

---

*) Stop žádných nevidím,
že duch tu je,
dresuru ve všem zřím. (Přel. V. Hornof.)

Z toho všeho poznáváme, že duše lidská jest *podstatně a jakostně* (kvalitativně) rozdílná od duše zvířecí. Mýlí se proto ti, kteří myslí, že duše lidská liší se od duše zvířecí pouze vyšším stupněm dokonalosti (kvantitativně). Kvantitativní rozdíl jest mezi duší dítěte a dospělého člověka, mezi duší člověka nevzdělaného a vzdělaného.

Je nepopíratelná skutečnost, že v potomstvu člověka fossilního mezi syny divochovými nalézti lze člověka civilisovaného, ba i geniálního. Naproti tomu u zvířete a jeho potomstva přese vší dresuru jeví se naprostá jednostejnosť; rozum, jenž uvažuje, zpovšechňuje, vynalézá a neustále vpřed pokračuje, chybí u něho vždy a naprosto. A tak mezi jakýmkoliv člověkem a jakýmkoli zvířetem je týž poměr jako mezi jakoukoliv veličinou a nulou, to jest nepřeklenutelná propast. (Duillhé Projet, Apolog. křesť. 260).*)

Výchovná síla modlitby.

(Napsal J. V. BENA.)

(Pokračování.)

Třeba však také zpytovati svá svědomí, zdali při výchově modlitbou sami nezdůrazňujeme formální stránky na úkor vnitřnímu pozdvižení mysli. Třeba si uvědomiti, že všechny zevnější úkony, dějí-li se bezmyšlenkovitě anebo s myšlenkami jiným směrem se ubírajícími, než jest úkolem modlitby, anebo dokonce s hříšnými myšlenkami, vychovávají člověka ne k Bohu, ale k přetvářce. Navyká-li někdo dítky takovéto přetvářce, klame je a vede je na cesty bludné a nebezpečné. A kde pak zůstává život nadpřirozený? Kristus Pán o takové modlitbě se vyslovil zcela jasně, uživ slov Isaiáše, proroka: »Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jejich jest daleko ode mne.« (Mat. 15. 8.)

A když pak nepřátelé Kristovi a jeho sv. učení vidí mnohého křesťana, an se tak tuze jen zevnějškem modlitby obírá, nedbaje docela ducha, není divu, že zvolají anebo napíši: »Tohle má býti modlitba! Tohle bezmyšlenkovité odříkávání naučených vět a k tomu tak nesrozumitelně a zkomoleně pronášených? A proto záleží na nás, abychom oněm nepřátelům křesťanství a snad náboženství vůbec vyrazili z rukou zbraň proti modlitbě a tím jsme je zbavili vydatné zbraně proti veškerému křesťanství. Neboť vězme, že chyby, jichž se křesťané dopouštějí ve svém jednání a ve svém životě vůbec, jsou pařeništěm nepřátel víry Kristovy. Zbavme se chyb a nedostatků hlavně při modlitbě a zbavíme se zároveň mnohých nepřátelských pomluv. Leč nejen to, nýbrž i sobě samým, svému nitru, své duši prospějeme *a vychováme dobrou modlitbou a vznešenými myšlenkami sebe samy i své svěřence v ryzí charaktery národu, církvi a Bohu, od nějž pocházíme a k němuž se vracíme.* Jsouť pravdiva slova sv. Augustina: »Ten umí dobře živ býti, kdo se umí dobře modliti.« (Hom. 4. ex. 50.)

Co jest tedy správnou modlitbou? Místo odpovědi stůjž zde příklad. Bývalý profesor na c. k. bohoslovecké fakultě v Olomouci, nyní ve Vídni, dr. *Alois Musil*, proslulý badatel v arabské a syrské poušti, vypravuje, že jednou za jasné a teplé noci seděl se svým průvodcem — Beduinem — na poušti před stanem. Mezi řečí

*) Z nejznámějších příkladů tak zvané zvířecí inteligence z poslední doby byl r. 1904 moudrý »Hans« (der kluge Hans) v Berlíně, ruský hřebec, kterého pán z Ostenu (von Osten) předváděl obecenstvu. Tento zázračný kůň uměl, jak se zdálo, výborně počítati, ba i ztrojmocňovati. Ale berlínský profesor psychologie Stumpf podrobil koně přísné zkoušce, jejíž výsledek zněl: Kůň ten neumí ani čísti, ani počítati. Jeho podivuhodné výkony záležejí v tom, že dlouholetou dresurou se naučil dávati pozor na nejnepatrnější, nezasvěcenci sotva znatelné pohyby svého pána a na ně úhozem předních kopyt reagovati. Totéž dlužno říci i o koních alberfeldských.

tázal se svého průvodce, zdali se také modlí. »Ano,« odvětil syn pouště. »A kterak?« pokračoval badatel. A Beduin odpověděl: »Bože, ty víš, že konám jen to, co myslím, že se tobě líbí. Ty zase mi dej vše, co by mně bylo k dobrému.« — »A kdy se modlíš?« byla další otázka. — »Každé chvíle; pořád,« odpověděl průvodce; »často volám k Bohu: »Bože, ty's učinil, že vidím slunce vycházeti; dej mi, bych zdráv viděl je také zapadati.« — A to je správná modlitba, jež vychází z duše naplněné věrou, důvěrou a láskou k Bohu.

Někteří sv. Otcové nazývají modlitbu dycháním duše a životem jejím, neboť jako dýchání těla dosvědčuje, že člověk žije tělesně, tak vydychování modlitby k Bohu svědčí o duchovním životě. A proto také znamenitý spisovatel dr. *Fr. Novák* v knize »*Kněžské problémy*« nazývá modlitbu »nejvonnějším květem duchovního života.« *) — Často čteme: »modlitba jest myšlením na Boha, rozmluvou s Bohem, jednáním v Bohu, s Bohem a pro Boha.« A známý obhájce víry, *Hettinger*, píše o modlitbě: »Modlitba jest dechem duše, jest jejím dnem svátečním, jejím hodem, její věčnou poesií. Modlitba jest nejvyšším a nejkrásnějším činem člověka, jest nejvznešenějším projevem jeho života, jež třídí a čistí podstatu jeho, jest nebeskou září, která se rozlévá po všech skutcích jeho a jim dodává pravé ceny. **)

Takových různých definicí a parafrasí o modlitbě, arci stejně vznešených mohli bychom citovati velmi mnoho, ale to není naším úkolem. Jen na jeden citát v ohledu tom dovolíme si ještě na tomto místě upozorniti.

Německý spisovatel *Rosegger* ve spisu »*Moje království nebeské*« pronesl mezi jiným následující myšlenky o modlitbě: »Kdybych se byl stal venkovským farářem, zavolal bych si mladé lidi. Děti, — řekl bych — modliti se můžeme i v myšlenkách. Každá dobrá myšlenka na Pána Boha, na bližního potřebujícího pomoci, každé přání státi se lepším, Bohu a jeho vyvoleným se přiblížiti, jest modlitbou. Kdo však se chce také modliti hlasitě, slovy, tomu Spasitel snesl několika větami vše, co se máme modliti. Ale modlitba Páně je příliš dobra na to, abyste ji jen tak pokaždé bezmyšlenkovitě odříkávali; tu se pomodlete jen ve chvílích obzvláště slavnostních, a je-li vám teplo u srdce, stejně zbožně, jako byste klečeli před oltářem a přijímali Tělo Páně. Neboť jako vám kněz klade na jazyk svatou hostii, tak Spasitel sám položil vám na jazyk svou modlitbu.« — Myšlenky zajisté pěkné, o nichž lze přemýšleti! (Pokračování.)

Mnoho pravdy.

Farář ve výslužbě přijal z ochoty vyučování ve třech vyšších třídách obecné školy, načež jmenován byl zvláštním katechetou s remunerací za každou třídu 140 K. C. k. školní inspektor žádal na něm účast na měsíčních konferencích. To zdálo se dp. faráři proti právu, že snad jako farář na pensi není vázán touto povinností a snad jen tehdy, kdyby vyučoval ve všech třídách. O radu žádal v »Čechu« (30. ledna 1916.).

Kdyby byl nahlédl do příručky vydané r. 1908 nákladem k. a. knihtiskárny v Praze: »Školní zákon říšský a nejdůležitější nařízení a výnosy úřadů státních a církevních ve věcech školských k potřebě důstojného duchovenstva českého«,

*) Dr. František Xav. Novák, C. Ss. R. Některé naše kněžské problémy, díl I. Vídeň, 1912. str. 361.
**) Dle soukromých výpisků z knihy »Apologie des Christentum«.

byl by tam nalezl (str. 104), že dle řádu školního a vyučovacího ze dne 29. září 1905. § 141: »Členy konference jsou všechny učitelské osoby zaměstnané na škole a expositurách k ní snad náležejících, čítajíc mezi ně i učitele náboženství.« Ve vrchnopastýřském poučení, daném duchovenstvu v Čechách nejd. Episkopatem dne 31. ledna 1907. k řádu školnímu, byl by četl (na str. 188) k §§ 140 až 148 že »biskupské ordinariáty zvěděly s politováním, že se duchovní správcové, náboženství vyučující, porad učitelských často straní. Očekávají tudíž, že se porad těch v zájmu školy a církve pilně budou účastňovati, a pokládají účast tuto v případech, které ad § 144 prov. nař. uvedeny, jsou *za povinnost* atd.«

Ve prospěch dp. faráře mluvilo by jediné znění § 144 řádu šk. a v., že z více vyučujících, když se rokuje o všeobecných záležitostech »toliko jeden z několika na téže škole zaměstnaných učitelů náboženství« může se účastniti. Jinak, poněvadž je ustanoven zvláštním učitelem náboženství s remunerací, i dle zákonů školních i dle nařízení církevního konferencím přítomen býti má, zvláště jedná-li se o věcech náboženství se týkajících, jež uvedeny v onom vrchnopastýřském poučení.

Nemůže tudíž býti pravdou odpověď, jaké se dp. faráři dostalo v »Čechu« (5. února): »Dle výnosu c. k. zemské školní rady dne 27./I. 1874 nejsou faráři povinni účastniti se učitelských konferencí. Zmíněný p. farář ve výsl. jest zástupcem místního faráře, tudíž není povinen do konferencí choditi. Kdo poměry zná, ví, že svrchupsané vynesení nebylo vydáno bez příčiny tehdy před 40 lety, což teprve nyní! Před 30 lety psal učitelský časopis, že se kněžím jenom jedná o nadvládu ve škole, při tom pak — jednalo se o místo ředitele školy neb inspektora — pravil: »Ano, kdo s námi snášeli břímě dne i horka, těm to právo ponecháno.«

Nesouhlasíme ve všem s odpovědí v »Čechu«, již vzhledem k uvedenému námi vrchnopastýřskému poučení, ale i z té příčiny, *že dnes více než kdy jindy je třeba, aby kněz hájil práva náboženství ve škole*, kterých je pouhý zbytek; a když by je kněz nehájil, zanikla by úplně, ale souhlasíme s dalším. Citovaná věta z učit. časopisu před 30 lety ponechávala asi místo v konferencích zvláštním katechetům se stálým platem! A tu úplně souhlasíme s tím, co píše se v odpovědi v »Čechu«: »Nuže, *mnoho-li katechetů je řediteli škol neb inspektory?* Ani jeden — tak se časy mění. Jinde tomu tak není.«

»Čtu v katalogu kladském, tam ku př. v Habelschwerstu stojí po kněžstvu v duch. správě: Praefectus scholae civ. puerorum; R. D. Paul. Sebauer etc. V Neurode: R. D. Jos. Tribanek, rector scholae civ. puer. et puell. etc. Tak jest tomu jinde na školách ne soukromých, ale státních. Jen v Čechách jest kněžstvo vyňato a k tomu při své veliké práci ve škole prohlašováno za nepřítele školy.«

I u nás v Čechách bývalo jinak. Citujeme jen z nedávné četby o starých časech (»*Paměti Fr. J. Waváka*«; vydává J. Skopec, nákl. Děd. sv. Jana Nep. v knize I. část I. str. 82 pozn. 3.): Katecheta Ant. Herites, roku 1777 ustanoven ředitelem školy poděbradské, odešel však hned roku 1778 a po něm byl ředitelem kněz Hynek Medek, později farář v Sadské.« Ano, časy se mění, a u nás se změnily v posledním desetiletí velmi.

A pravdu má opět autor odpovědi: »Viděli jsme v této válečné době *vysvědčení školních dětí z Haliče*; dole byl podpis ředitele školy vedle katechety (s tištěným nadpisem), pak třídního učitele. Jen u nás podpis katechety vyhodili

(oproti starému zvyku a výnosu z. š. r.), že prý tam musí býti razítko! Nejlépe pak to učinili v třídních knihách, které (mimochodem řečeno) jsou každý téměř rok jiné«. Tam čteme nejprv podpis řídícího, pak třídního učitele, konečně pak »ostatních učitelů«. Tam se může na konec jako »ostatní učitel« podepsat: katecheta jako zástupce prvního dle zákona předmětu! Rádi bychom věděli, kdo s takovými stálými vyzývavostmi jako tichošlápek přichází před z. š. r., neboť tam přece musí tyto nové tiskopisy vždy býti schváleny! Co chcete pak od nás ještě v konferencích? Je přece jisto, že jeden hlas proti pěti neb šesti ničeho nezmůže, dávati pak ojedinělá vota nebo něco do protokolu znamená — celkem nulu. Zůstaňte si jen ve své republice sami, a nám nechte to, co nám po zákonu patří.«

Mnoho pravdy je v těchto uvedených slovech, zvlášť pokud se týče podpisu katechetova na vysvědčení. Zde aby se o místo stále soudil a je hledal. Ale nedalo by se věci odpomoci jinde, v jiné konferenci? Na Moravě, tušíme, zemská školní rada vydala nařízení o podpisech katechetů a jsou i vysvědčení tak upravena; nebylo by možno i u nás v zemské školní radě to upraviti?! *K.*

Zpráva o valné schůzi
spolku středoškolských profesorů náboženství v Rakousku, ve Vídni 14. února 1916.

Dle zaslaného pozvání všem členům české sekce konala se valná schůze spolku rakouských profesorů náboženství ve Vídni 14. února 1916 ve velkém sále hotelu »Johanneshof« v Johannesgasse l. o $^1/_2$10. hod. ranní. Česká sekce zastoupena byla jednatelem Dr. Jos. Hanušem. Přítomno bylo 42 členů většinou z Vídně, Horních a Dolních Rakous a Štýrska.

1. Za přítomnosti c. k. komisaře předseda spolku Dr. L. Krebs zahajuje schůzi, pozdravuje všecky přítomné, předčítá omluvné listy J. E. p. kardinála vídeňského, minist. přednosty v. Zschokke a jiných, blahopřeje 2 přítomným kolegům ke školnímu radovství. Pak podává podrobnou zprávu o činnosti spolku v roce minulém, jež nebyla pro poměry válečné takovou, jakou bylo lze čekati. Zpráva schválena; bude vydána tiskem.

2. Pokladník *Rud. Gmeiner* vykazuje příjmy a vydání spolku; dána opět podpora časopisu Phönixu, za to spolkem vydaný zpěvník přinesl velký zisk na krytí všech výloh. Všech členů spolku jest ku konci r. 1915, 376.

3. Když revisory účtů byla schválena pokladní zpráva, předseda vybízí kol. Dra J. *Rademachera*, by jako redaktor zpravil přítomné o stavu časopisu studentského »Phoenixu«.

Redaktor svým obvyklým vážným a nadšeným tonem prohlašuje finanční stav časopisu poprvé za uspokojivý. Počet odbírajících časopis stoupl na 3800, takže může si sám cestu klestiti bez zvláštních podpor. K takovému zdaru časopisu blahopřeje redaktoru Msgr. Wolny. Msgr. Schranzhofer však žádá, by časopis byl řízen směrem přiměřenějším duchu studentskému, by studenti rádi sáhli sami po časopisu; články buďtež brány pouze vybrané a nejlepší. Ježto však bylo málo přispěvatelů do časopisu, navrhuje se, by požádáni byli nejlepší

spisovatelé, aby svým jménem a příspěvky povznesli úroveň Phoenixu. Každá diecese ať má zvláštní kruh přispěvatelů i odběratelů. Také uznáno za nejlepší, by katecheté sami vybírali předplatné a přímo sami zasílali, studenti spíše dostojí závazku svému ohledně odbírání a placení.

4. Prof. *J. Preiss*, jenž řídil změněné čtvrté vydání »Modliteb a zpěvníku studentského«, odůvodňuje krok spolku k vydání samostatného zpěvníku studentského, ač jest diecesní modlitební a zpěvní kniha předepsána. Studenti rádi zpívají písně nové, jiné, odlišné od obecných. Proti tomu namítají správně někteří, že pak zobecnělých písní lidových studenti neznají a tím lidovým pobožnostem odvykají. První náhled hájí zkušený dlouholetý učitel zpěvu v Kalksburgu prof. P. König S. J.; ovšem všude naříkáno na klesající lásku studentstva ku zpěvu. Odporučuje se povzbuzovati žáky promluvami zvláštními k větší lásce ku zpěvní modlitbě a více péče budiž věnováno k nacvičení písní, po případě by zpívali žáci všichni ve dvou střídavých sborech nebo i vícehlasně.

5. Předseda Dr. *Krebs* začíná rozpravu o jednotném rozdělení učebné látky v 1. a 2. třídě a prvním pololetí třetí třídy na všech gymnasiích a reálkách v Rakousku. Poslal oběžníky a dotazy o rozdělení látky náboženské na všecky diecése rakouské a odpovědi spořádal v přehledu litografovaném a rozdaném přítomným kolegům. Sluší litovati, že není jednoty, nýbrž že každá země ano i diecése jednotlivé jinak si látku rozdělily.

Hlavní rozpor jest v tom, že v některých diecesích látku (katechismus a liturgiku) celou probírají pouze v I. a II. tř., dějiny zjevení Božího ve St. zákoně pak v obou pololetích třídy III.

Tak ve vídeňské arcidiecesi v I. třídě I. a IV. část katechismu, k tomu z liturgiky církevní rok a příslušné části katechismu (obřady); ve tř. II. ostatní části katechismu a obřady mše sv.

V brněnské, linecké, olomoucké a sekavské diecesi ve tř. I., I. část, období vánoční v I. běhu; IV. část, dobu velkonoční a svatodušní, obřady křtu a svěcení v II. běhu; ve tř. II. v I. běhu II. a III. část, z lit. pobožnosti oltáře, obrazy atd., ve II. běhu III. část (církevní přikázání) a IV. část o mši sv. a ostatní z liturgiky.

V diecesích tyrolských (Brixen, Trident), ve Vratislavi, Pole, Přemyšlu, Solnohradě jest trojí praxe: První skupina v I. tř. I. a IV. část katech.; v II. tř. II.—V. část; k tomu o posledních věcech člověka v posledních článcích víry, svátost pokání a poslední pomazání v II. třídě, o roce církevním krátce v I. tř., ve II. třídě pak obšírně, ve třídě III. opakování o církevním roce ze tř. II., o posvátných místech, svátostninách, pobožnostech.

Druhá skupina ve tř. I., I. a II. část, ve tř. II., III., IV., V. část katechismu, k tomu část III. katechismu v tř. I., o církevním roce při I. přikázání církevním, ve třídě III. o liturgice všeobecně a začátek zjevení B. ve St. zákoně v I. pololetí.

Třetí skupina probírá I. a III. část katechismu ve třídě I., ostatní části ve tř. II., ve třídě III. pak církevní rok a zbývající části liturgiky a pak o svátosti pokání obšírně.

Tyrolští kolegové navrhují dvojí rozdělení látky: První by vzaty byly ve třídě I., části I., II. a III., ve třídě II., část IV. a liturgika celá, ve třídě III. zje-

vení Boží Starého zákona po celý rok; k tomu článek V. katechismu o ctnostech a hříchu, vyložiti a objasniti na význačných osobách starozákonních; druhé v I. tř. Starý zákon, ve tř. II. Nový zákon, ve tř. III. a IV. katechis. a liturgiku. Pak rozpředla se živá debata, při íž někteří kolegové snažili se odůvodniti hlavně rozdělení látky katechismu a liturgiky na 2 roky a vhodně uvésti stati liturgické s příslušnými naukami katechismu někdy až příliš nuceně a bezúčelně.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Ruskinova theorie aestetické výchovy.

(Dokončení.)

(Píše JOSEF HRONEK.)

V.

Již dříve než vydal toto heslo, Ruskin rozčeřil hladinu mezi odpůrci malíře *Jos. Turnera* břitkým útokem na jeho kritiky. Stařičký Turner nemohl míti lepší obrany nad Ruskinovu essay »*Josef M. W. Turner a staří*« rozšířenou později ve spise »*Modern Painters*« (Moderní malíři). »Strávil jsem deset let, svých nejsilnějších let (od 20 do 30) ve snaze, ukázati výbornost díla muže, o němž jsem věřil a správně věřil, že je největší z malířské školy od Reynoldse.« Ano Ruskin jde ještě dále a označuje místo Turnerovo vedle Michelangela nazývaje je největšími mistry uměleckých dějin. »To zní paradoxně, ale jest to přece velmi jemně myšleno« — podotýká k tomu *Richard Muther* — »proti největšímu mistru formy staví se největší mistr bezformovosti, lapidární básník světla a vzduchu.«

Případ Turnerův vyvolal nadšení, ale zároveň zášti. Umění Turnerovo, velikého pojednou mistra v krajinářství, obsaženo v těchto verších *Thomsonových*:

»Tam tryská na východě vznešený
dne vládce. Mizící tah oblaků
i azur žhavý, skalné vrcholy,
oblity zlatem, zvěstují již s jásáním,
že slunce blíží se. O vizte, teď
se leskne oku zcela odkryto,
a vzduchem červeným a rosou zemskou
a lije na ně vůkol denní jas,
na skály, chlumy, věže, řeky proud,
jenž blyskotá se v dál. Ó, živé světlo,
ty první, nejlepší z všech těl a bytostí,
ty Boha výrone a řízo zářivá
složená na bezmezném stvoření,
jež, kdybys proměněním neoblívala
nic vůkol, příroda by pohřbena
pak v žalném temnu ležela:
zda, slunce, smí má píseň k tobě vznésti se?«

Jak by mohl Ruskin strpěti zběsilosti kritiků proti Turnerovi, který první namaloval nádheru zapadajícího slunce nad Canale grande v Benátkách, o němž známá jsou slova, jimiž ji Pietro Aretino dávno před Turnerem popsal: »Ovzduší bylo přerůzně odstíněno od jasu do soumraku; mraky nad střechami ztrácely se v šedé paře, nejpřednější zářice jasně jako slunce, vzdálenější rozpouštějíce se v pruhy jemně nadechnuté — tu modré, tam modravě zelené, onde žluté a prudce červené. V hrůze a požitku vzdychal jsem: O Tiziane, kde jsi a proč toho nemaluješ!«

Ruskin, vášnivý milovník přírody, viděl lásku svou v plátnech Turnerových tak představenou, jak od umělce žádal, neboť »*největší věcí jest viděti jasně a říci, co vidíme, jasným způsobem.*« A Turner to dokázal »všecko žije u něho, všecko se chvěje a dýše. Ještě mariny starých Hollanďanů byly portréty lodí, zátiší, nature morte. Turner první ukazuje moře hrozivé, lichotné v neustálé změně, ukazuje vlny, fosforeskující, zářivé, jak se dmou, zdvihají se a klesají. Ukazuje lodi, jak jako ořechové skořápky se kolébají na vlnách; plachty, které se svíjejí pod nárazem větru, a lidi, kteří v šíleném spěchu bojují se zuřícími živly «

Tak, jak hájil Ruskin Turnera r. 1842, dnes uznává se všeobecně a Richard Muther dokonce praví: »Turner jest faenomen, před nímž stojíme uděšeni jako před silou přírodní. Piero della Francesca první, který pohlédl do slunce, oslepl. Zolův Claude za-

hynul, poněvadž zoufal, že by mohl snésti oheň promethejský s nebes. Turner jest ze všech, kdož se odvážili Ikarova letu do slunce, jediný, který tam dospěl. Jako u nás se jménem Hostinského spiata sláva Smetanova, tak sláva Turnerova děkuje obraně Ruskinově.

VI.

Po letech studia a cestování, která vyznačena jsou ve spisech »*Seven Lamps of Architecture*« a ve »*Stones of Venice*«, Ruskin opět pouští se do boje; ale tentokrát ne již sám, nýbrž s družinou, z níž nejznámnější *Dante Gabriel Rossetti*, *) John Everett *Millais*, a praktický realisátor theorií Ruskinových, energický William *Morris*. Spisem »*Pre Rafaelitism*« stal se mluvčím mladé družiny »*Praeraphaelity Brotherood*«, Předrafaelského bratrstva — a zároveň obávanou kritickou autoritou.

V době největšího agitačního úsilí Ruskinova vznikly »*The two Paths*« (Dvě stezky), přednášky konané v museu kensingtonském, v nichž vrací se opět ke své thesi a praví k posluchačům: »Máte na vybranou; před vámi jsou dvě stezky: žádá se od vás, byste hotovili konvenční ornament a můžete přistoupiti k práci, jako to dělá Ind nebo Arab, beze vší přirozenosti, s možností, že přibližně se vpravíte ve schopnosti Indův a Arabů, nebo jako se to dělo Velasquezovi, že nikoli s možností, ale s jistotou!« Stěžejní touto myšlenkou ukazuje Ruskin ony *dvě stezky* t. j. umění, jehož účelem rozkoš, a umění, které usiluje o pravdu, která musí býti výrazem opravdové radosti, chválou něčeho, co milujeme a co stavíme nad sebe i svoje umění — *chválou Boha.*

Ruskin byl přesvědčen, že umění nemožno obroditi bez obrození celého života národního, neboť opravdová krása každého umění jest jen vnějším ukazatelem mravní čistoty a vznešenosti citu, jež vyjadřuje či spíše jest mravnost sama. Velký britský myslitel snaže se učiniti život i sebe chudšího člověka krásným, zakládá v Scheffieldu »museum pro dělníky«, které chce viděti šťastnými a silnými. Vrstvám vyšším vytýká, že *život bez práce je zločin a práce bez umění zvířeckost.* Nikdy nepromluvil laik slov tak ostré prudkosti proti životu pro zábavu jako Ruskin: u něho pravý život spočívá v maximě Ora et labora. Tím již však impresse aestetická rozšiřuje se důsledně v myšlenku ethickou a sociální. Kterak jednal dle toho, o čem mluvil ve spisu *Unto this Last* a *Fors Clavigera* ukazuje okolnost, že *veškero své jmění věnoval »aestetické výchově lidí«*, jak nazýval sám svou práci ohnivého propagatora mravních ideálů člověčenstva. Zhoubu a zdroj demoralisace a bezútěšnosti viděl v továrním velkoprůmyslu, v němž radost z krásy ruční práce dělníku odňata a intelligence jeho zotročena obsluhou hlomozících bezduchých strojů.

Ruskina potkal osud podobný osudu všech velikánů, nemo propheta in patria. Úsilné boje za očistu pravdy, dobra a krásna podťaly jeho tělesný organismus, ale duch přece zvítězil, protože *jasně viděl a řekl, co viděl, jasným způsobem.*

*) Čti o něm studii V. Bittnera v Meditacích r. 1.

SMĚS.

K úpravě platů učitelských. »Věstník« organis. učitelstva ve svém čísle z 10. března t. r. sděluje, že německé učitelstvo, sdružené ve svém zemském spolku usneslo se jednomyslně vzhledem k nutné úpravě učitelských platů na následujícím:

»Pokud se týče osnovy zákona o úpravě platů, nežádáme přirozeně jen její brzké úpravy, aby byla způsobilou k sankci, nýbrž *jejího brzkého uskutečnění.* Válka překročila asi svůj vrchol; schyluje se dle všeobecného názoru k míru, k čestnému míru. Jestliže poměry nynější tak se vytvářly, že přes to přese všecko svolání nového sněmu bude potom ještě odsunuto, pak musíme rozhodně žádati, aby také náš návrh zákona byl uskutečněn v této abnormální době jediné možnou cestou, totiž císařským nařízením. Když sněm král. českého již v r. 1911 uznal, že učitelstvo obecných a měšťanských škol zákonné úpravy svých příjmů již tehdy *nejnaléhavěji* potřebovalo a všecky přípravy k tomu dosazením dvou stálých komisí učinil, nebude přece dnes po *5 letech těžkého strádání a s ohledem na panující drahotu* více žádné námitky, když se jedná o uskutečnění osnovy zákona o platech učitelských touto cestou. Věc jest zralá k rozhodnutí — je *bezpodmínečnou nutností.*«

Po těchto vývodech referent navrhuje:

1. »Požadavky, které vznesl Německý zemský spolek učitelský dne 6. listopadu a 31. prosince 1915 (drahotní přídavek, výplata 10%, přídavek substitutům a započítávání zatímního přídavku vyslouživším do výslužného) jest úsilovně hájiti a jest se jejich rychlého uskutečnění rozhodně dožadovati.

2. Budiž žádáno za společnou poradu zemské správní komise a vlády se zástupci učitelstva kral. českého, kteráž by již v nejbližší době upravila s konečnou platností úplný a k sankci způsobilý text zákona na novou úpravu učitelských platů, jak se na něm usnesla stálá školská komise v r. 1913.

3. Jelikož zdroje příjmů zemských, které již byly zavedeny, v budoucnosti úplně zabezpečují úhradu této předlohy a poněvadž do konečné úpravy předlohy sotva dojde ke svolání nového sněmu, budiž předloha o úpravě platův učitelských, upravena k sankci, uzákoněna císařským nařízením.

Předsednictvu se ukládá provedení těchto usnesení.« —

Za války. Z podnětu J. Exc. p. místodržitele připravuje se na Moravě akce pro zásobení obyvatelstva levnou obuví s dřevěnými podešvemi. Zvláště pomýšlí se na to, aby bylo postaráno o *dřevěnou obuv* pro školní děti, jak tomu jest již dnes v Německu. — Obuv s dřevěnými podešvemi pro školy počaly zaváděti školní úřady v Pešti. Obuv, která stojí 6—12 K, osvědčuje prý se velmi dobře. — I u nás v Čechách, jak denní listy oznamují, začíná mládež ve městech nositi dřevěnou obuv. — Následkem nedostatku papíru doporučují a vybízejí listy k *šetrnosti papírem*, zvláště ve školách, kde prý pro kaňku neb špatně napsaný řadek často se vytrhne celý list. Cena sešitu 6 hal. stoupla na 8 haléřů a papír kreslící je za cenu dvojnásobnou. *Břidlicové tabulky*, které v posledních letech skoro úplně z našich škol zmizely, přicházejí opět ku platnosti. Výnosem c. k. okresní školní rady v Karlových Varech doporučuje se učitelstvu šetřiti papírem a zavádění břidlicových tabulek, zvlášť na školách venkovských. — Na německé universitě v Praze zavádí se *kurs vyučování turecké řeči*. Dvorní rada prof. dr. Max Grünert bude vyučovati dvakrát v týdnu v Karolinu a kurs bude trvati 4—5 měsíců. I jinde zavádí se vyučování jak turečtině tak i *bulharštině*, a rakouská vyučovací správa má v úmyslu doplniti vyučování řečem přednáškami o politických, náboženských, zeměpisných a obchodních *poměrech na Východě*. — Na *zaopatření potravin chudým školním dětem* povoleno v Berlíně obecním zastupitelstvem 300.000 marek. — Koncem ledna konána *oslava narozenin císaře německého* a krále pruského jak v Německu tak v Rakousku. »Pražské Noviny« (2. II.) podávajíce zprávu o těchto slavnostech v Čechách píší: »Všechny budovy veřejné i četně soukromé oděly se již v předvečer slavnosti praporovou ozdobou v barvách říšských i zemských. Na všech školách národních i středních konány přiměřené slavnosti školní, při nichž mládeži vylíčen význam a důležitost dne s poukazem na skvělé činy válečné, jež spojené armády naše a německé v této světové válce vykonaly. V některých obcích sloučeny v den oslavy v katolických kostelích slavné služby Boží za účasti mládeže školní s učitelstvem, místních úřadů samosprávných a četného obecenstva. Po službách Božích konány vhodné slavnosti školní.« — V Německu nyní za války ponechaly učitelky v úřadě, i když se vdaly; v Berlíně jedná se s učitelkami, které se vdaly válečným sňatkem, stejně jako s jinými nevdanými. To rozvířilo otázku t. zv. *celibátu učitelek* i u nás a denní listy přinášejí o tom dosti zpráv. I známá Yvonna, bývalá to učitelka, podala v Nár. Politice obšírný výklad o této otázce, při níž nejedná se tak o celibat, jako spíše o výchovu a plnění povinností. — Vyreklamovaní a dočasně osvobození *učitelé na Moravě*, jak oznamuje okresním hejtmanstvím doručený výnos, budou povoláni v nejbližší době k službě vojenské. — Z Budapešti se oznamuje, že v polovici dubna bude *na středních školách* uherských *zastaveno vyučování*. V Praze po prvém pololetí zastaveno vyučování na c. k. reálce a c. k. reál. gymnasiu na Král. Vinohradech. Místností školních jest použito k účelům nemocničním. — »Učitelské noviny« zaznamenávají, že z *českého učitelstva* z Čech a Moravy do 31. prosince 1915 padlo 247 a raněno bylo 628 členů. — *Barevné čapky* pro žactvo středních škol zavádějí ve Vídni i jinde. Ústavům ponecháno, aby stanovily barvu čapek.

— *Š.* —

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze

ČÍSLO 7. V PRAZE, dne 1. dubna 1916. ROČNÍK XXXI.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Dnešní názor na pracovní školy v Německu. — Obrazy z dějin české techniky. — Zpráva o valné hromadě. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

V.

Práce jako nepřetržitá, trvající forma námahy, je výbornou *vychovatelkou vůle člověka.* Ona posiluje vůli a činí ji vítěznou vládkyní nad všemi rozmary přirozenosti. Práce, obzvláště ona denně se opakující, svědomitě vykonávaná práce, jest *ustavičnou askesí člověka.* Žádáť na člověku obět, sebepřemáhání, vytrvalost, trpělivost, sebeovládání. Ona denně ponořuje člověka v hořké vody námahy, obtíží a nesnází, ale stává se mu při tom pramenem mravní síly a ušlechtilého charakteru. Každá překonaná obtíž posiluje vůli a utvrzuje charakter. Tato denní poslušnost, kterou nám ukládá zákon práce, jest stálým, vždy nově dobytým vítězstvím nad přirozenou leností a náklonostmi, které povolání našemu odporují. Ona je *elementární školou mravně silné vůle.*

Veliké dílo sebezdokonalování a sebevychovávání je výslednicí nekonečné řady pokroků v jednotlivých, snad i nepatrných pracích, jež nám život ukládá. »Tato mravní, denní mzda roste v naší duši ve veliký kapitál, který nás přenáší přes krise života a nese stále vyšší úroky. Denní práce povolání pomáhá k duševní stálosti a k důslednosti v jednání. A právě ony malé, všední činy, které nám ukládá povolání, mají pro zdokonalování člověka nemalý význam, poněvadž svým ustavičným opakováním vtiskují své stopy do duše člověka.« —

Nejlepším prostředkem k tomu, aby člověk navykal vytrvalosti, je právě ono *svědomité plnění malých a drobných povinností života.* To je onen universální prostředek, který nám život den co den v největší hojnosti skýtá. Život převážné většiny lidí je vyplněn velikou řadou malých a všedních prací; velké, nápadné činy náležejí k vzácným výjimkám. A je tak dobře. Neboť veliké a významné činy přispívají daleko méně ku vzdělání a vypěstění vůle člověka nežli ony malé a nepatrné. Ony první sice vábí nás svým zevnějším leskem, ale tím také tají v sobě mnohá nebezpečí. Tyto spíše nás odpuzují svojí vnější bezvýznamností, ale za to skýtají hojně příležitosti k sebepřemáhání a trainování vůle

Ony mají své velké, ale obyčejně jenom krátký čas trvající, ale tyto své malé, ale ustavičné, ale tím vlastně velké obtíže. A čeho i těmto pracím se nedostává na velikosti, to nahrazují tisíckrát svojí početností; a čeho velké skutky jenom velmi zřídka vyžadují, toho žádají na nás tyto svojí tuhou důsledností, následujíce téměř stále jedny za druhými. Jimi stále se cvičíme v trpělivosti, sebeovládání a přemáhání. A tím ustavičně vyvíjí se v nás ona *energie vůle*, shromážděná jako v akkumulátorech, která nás potom jako mohutný proud síly činí schopnými největší a nejobtížnější práce, tak že i zde maličkosti tvoří velikost a dokonalost. Ve velkých činech upokojuje se naše sebeláska obdivem a uznáním jiných; v drobných skutcích plyne život v stálém sebezapírání; neskýtá ovšem vnějšího lesku a slávy, ale zjednává nám vnitřní zásluhy pro korunu věčnou.*) —

S hořkostí vzpomínaje ztraceného svého života napsal *Oscar Wilde* ve své osobní zpovědi, kterou uložil v díle »*De profundis*«: »Zapomněl jsem, že každý nepatrný skutek všedního života charakter buď utvrzuje nebo ničí, a že to, co jsme skrytě konali ve světnici, jednoho dne hlasitě bude voláno se střech.« Slovy těmi chtěl zajisté naznačiti, že dle toho, jak jsme konali tisíce skutků, na pohled bezvýznamných, vychovali jsme se sami buď v přesnosti, svědomitosti a poctivosti, nebo v ledabylosti, povrchnosti a náklonnosti ke klamu.

Kanadský paedagog *J. Hughes*, poukazuje na tento vliv všedních našich prací na povahu člověka, správně dí: Nic není maličkostí, co působí na charakter; povinnost je snad nepatrná, ale z ní pocházející zvyk je nesmírně důležitý. Poctivost žádá přesnosti, a kdo vychovává k noncholanci v malém, ten ohrožuje charakter v jeho základech. Způsob, kterak nepatrné věci konáme, ustaluje všechnu naši methodu v plnění povinností.« (Citov. u *Fr. W. Förstera*: »*Schule und Charakter*«; str. 247.)

Práce, jak praví *J. Payot*, »vytrhuje nás z bídného otroctví myšlenek, které činí z člověka nezaměstnaného loutku, zmítanou vnějšími okolnostmi; nedovoluje všedním zájmům nebo nízkým myšlenkám, by zabavily ducha. K těmto nepřímým dobrodiním připojuje pracovitý život jiná: utvrzuje vůli, zdroj trvalého štěstí, tvoří z nás *obyvatele města slunečného*, obydleného výkvětem lidstva a připravuje nám konečně šťastné stáří, plné úcty a vážnosti.« (*Payot*: Výchova vůle strana 47.)

(Pokračování.)

Dnešní názor na pracovní školy v Německu.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

Poznaňský profesor *Kammler* podává v loňském »*Pharu*« hlavní ideje, jimiž ovládán jest v Německu onen obor školství, jenž vytkl si za úkol vychovati mládež školou povinnou k větší ruční dovednosti. Školy ty slují v Německu Arbeitschulen, školy pracovní. Ježto tento druh škol jest u nás ještě úplně zanedbán a čeká teprv svého zavedení, nebude nevhodno naše čtenáře s jejich vůdčími myšlenkami seznámiti a na jejich nedostatky upozorniti

Dnes ovšem princip školy pracovní neomezuje se pouze na to, aby zdůraznil požadavek většího zřetele k manuální zručnosti; dnes hnutí to jest prohloubeno základními myšlenkami moderních snah hospodářských, sociálních i uměleckých, a usilujíc o větší kázeň a opírajíc se o poznatky školní hygieny,

*) Viz F. Konrád Mohr: Mehr Wille, str. 338.

moderní psychologie, zvláště psychologie mládeže a o názory moderní ethiky, směřuje po stránce mravně-paedagogické přirozeně do sféry snah ethického hnutí.

Rychlý přerod Německa z agrárního států v průmyslový vyvolal potřebu zvláštními kursy lépe připraviti mládež k řemeslu a uměleckému průmyslu a učiniti ji tak způsobilejší k soutěži s cizinou. K tomuto politicko-hospodářskému hnutí přidružila se snaha přes Dánsko z Finska přišlá, jež vytkla si za cíl buditi a podporovati *píli domácí*. Byl to zvláště *E. z Schenckendorffu*, původce spolku pro ruční dovednost hochů, jenž ujal se v Německu tohoto směru a založil v Lipsku seminář a při mnohých školách kursy ručních prací. V dalším svém vývoji bylo hnutí toto prohloubeno poukazem na *výchovný účinek ruční práce* a na způsobilost její *vyvolati* v člověku *dřímající schopnosti a síly duševní*.

Silného zdůvodnění dostalo se myšlence pracovních škol socialním proudem paedagogiky, vzrostlým ze sociálních potřeb a problémů mas, v průmyslových centrech se kupících, ze sociálního směru našeho ducha doby. *Pestalozzi* chtěl prací vychovávati k práci. Ale rozvoj průmyslu a dělba práce v moderním životě hospodářském překládá práci víc a víc z domu otcovského do továrny. Mládež nevidí již doma vzniku různých tovarů, nevidí již námahy, ale také ne píle otcovy a jeho chuti k práci, úspěchů jeho práce; jeho příklad nepůsobí již povzbudivě na ni. *Mládež nevžívá se, nevrůstá již do práce otcovy*, nýbrž vidí jen jeho únavu při návratu domů a slyší jen jeho stesky na špatné mzdy. Tu je nutno ukázati zase práci také s jiné stránky a využitkovati jejího výchovného vlivu. *Kerschensteiner* pokračuje nyní: Cílem výchovy v našich veřejných a soukromých školách v zájmu státu musí býti *státní občan*.

Cesta k užitečnému státnímu občanu vede však přes člověka užitečného v užším kruhu, v kruhu jeho povolání. Proto v obecné škole a zvláště ve škole pokračovací, jež chovance připravuje většinou k povolání řemeslnému, musí výchova k státnímu občanu začíti výchovou k povolání, k řemeslníku, kupci atd. S touto výchovou k povolání spojí se organicky výchova k státnímu občanu tím, že práce vyučovací koná se podle principu práce společné. Jdeť při výchově k státnímu občanu hlavně o ctnosti socialní, altruismus, obětavost atd. Jednotlivým skupinám žáků přidělí se různé práce, jež provedou se sice společně, ale tak, aby jednotlivé činnosti se střídaly, jako ku př. pořizování jednoduchých přístrojů, vývin kyselin, určování specifické váhy atd. Takovým způsobem *radost ze zdaru vlastní práce spojí se s radostí z celkového úspěchu a mládež uvykne vzájemné pomoci i vzájemným ohledům*. Společná práce vede k poznání: »*Smysl života není panovati, nýbrž sloužiti.*«

Hnutí umělecké výchovy, již umělci většinou kladli za cíl vychovávati *k umění*, k porozumění současných uměleckých produktů, nabylo znenáhla povahy jiné: vychovávati *uměním, vlastní uměleckou prací*. Prvnímu názoru odpovídalo potírání špatné literatury, šíření laciné četby pro lid a pro mládež, umělecká výzdoba školních budov nástěnnými obrazy, květinami, vlysy, péče o pěknou výpravu knihy, silnější zdůraznění četby oproti mluvnici a pravopisu. Výchově *vlastní* uměleckou činností odpovídá dnešní požadavek uměleckého tvoření ve volném slohu, v kreslení, modelování, illustrování, zahradničení atd., jak se v pracovních školách praktikuje. (Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

Mnoho již bylo napsáno o novotách školských za Marie Terezie dle plánů *opata Felbigera* po roce 1774 u nás zavedených. *Dr. Alois Soldat* počínaje v »Rádci Duchovním« (1894 roč. I.) článek: Dějiny pastýřského bohosloví na vysokém učení pražském,« píše: «K nejmladším disciplinám theologickým patřící theologie pastorální děkuje původ svůj u nás přečetným reformám studijním, které za dob Marie Terezie na radu pověstné osvícené dvorní komise studijní jen jen pršely.« (str. 595). A podobně můžeme říci, že i *k zařízení zvláštní stolice katechetiky na universitě pražské dán podnět již za školských oprav Marie Terezie*, třeba by katechetika tehdy a potom ještě půlstoletí, spojována byla s »novou disciplinou« — pastorálkou.

Počátkem XVIII. stol., t. j. před dobou Marie Terezie, bylo studium theologie čtyřleté a přednášelo resp. diktovalo se latinsky o předmětech: dogmatice, hebrejštině, výkladu Písma sv., morálce a kasuistice. (*Jan Šafránek:* Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů. Díl I. Praha 1913, str. 72.) Když nastoupila vládu v zemích rakouských Marie Terezie r. 1740, byly poměry školské v zemích českých neutěšené, a Marie Terezie snažila se ihned zaváděti opravy, aby vysoké učení bylo opět zvelebeno. Ještě za pobytu svého v hlavním městě českém po své korunovaci vydala dne 17. října 1743 nařízení, aby komise od otce jejího pro reformy universitní zřízená v pracích rychleji pokračovala. Dne 20. června 1746 vydala dekret, kterým se nařizovalo zřízení nové komise. V král. dekretu bylo podrobně uvedeno, jaké reformy ve vyučování mají se na jednotlivých fakultách zavésti, a kterým novým předmětům dle příkladu cizích universit má se na nich vyučovati. Proti zavádění oprav na fakultě theologické a filosofické protestovali Jesuité. Ale námitek jejich nedbáno, a již dne 19. října 1743 prohlášen byl *nový studijní řád* pro university pražskou a vídeňskou, vypracovaný Nizozemčanem *Gerhardem van Swietenem* tělesným lékařem rodiny císařské. —

Poněvadž zdálo se vládě, že komise nejeví dosti horlivosti a věci se nelepšily, císařovna nemilostivým reskriptem ze dne 26. října 1751 dala senátu universitnímu a komisi projeviti svou nespokojenost, a dne 25. června 1752 vydala nový řád pro učení na fakultách bohoslovecké a filosofické. Na fakultě bohoslovecké měly býti zřízeny zvláštní učitelské stolice pro patristiku, liturgii, církevní dějiny, pro řeckou, arabskou a sýrskou řeč a i pro výmluvnosť kněžskou. Zavedení nového pořádku dnem 4. listopadu 1752 stalo se v Praze skutkem. (*Šafránek*: Školy l. c. 124; Josef Svátek: Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha V. str. 341 a násl.)

Přednášky konány na fakultě bohoslovecké latinsky a na ostatních fakultách německy; na právnické fakultě latiny se mohlo užívati jen *při církevním právu*, poněvadž přednášky o něm byly také závazné pro bohoslovce. (Šafránek: Školy. 126.)

Dozor nad universitou byl na každé fakultě odevzdán řediteli, který byl sice podřízen biskupovi jakožto protektoru vysokých škol, ale od vlády byl ustanovován a placen (Svátek l. c. 346). Prvním ředitelem fakulty bohoslovecké byl P. *František Hoffmann T. J.*, ale ředitelství záhy mu odňalo r. 1746, a odevzdáno

duchovnímu světskému a to kanovníku *Michalu Hertschovi z Herzensteinu* (Svátek l. c. 350.).

Roku 1774 jmenován ředitelem theologické fakulty pražské university *František Štěpán Rautenstrauch*, opat broumovský. Dvorní strana vyhlídla si ho za tím účelem, aby jeho přispěním provedla nový studijní plán. Strana ta měla sice celý plán už dopodrobna vypracovaný, ale jsouc si toho dobře vědoma, že císařovna mnoho na to dbá, když nějaký církevní hodnostář jako autorita pro novotu neb opravu jakousi se vysloví, vyzvala Rautenstraucha, aby také sám nějaký nový studijní plán vypracoval. Rautenstrauch podal plán, který s plánem vídeňských pánů »podivuhodným způsobem« úplně souhlasil. (Dr. *Frant. X. Kryštůfek*: Dějiny církve katolické ve státech Rakousko-Uherských. Díl I. 43).

V návrhu svém dal Rautenstrauch život nové disciplině theologické: pastorálce, která až dosud nedílně s bohoslovím dogmatickým a morálním se přednášela. Učební plán Rautenstrauchův »*Verfassung der theol. Fakultät*« přes protesty vídeňského kardinála, arcibiskupa Migazziho a j., již dne 3. října 1774 publikován a s ním vešla i v život nová stolice na c. k. fakultách theologických. (*Soldat* l. c. 595.) Rautenstrauch povolán za ředitele fakulty theologické do Vídně, a nástupcem jeho v úřadě ředitele fakulty bohoslovecké v Praze stal se převor kláštera břevnovského P. *Jeroným Fritz*, který v duchu Rautenstrauchovu pokračoval. (Svátek VI. 182.)

Rozhodnutím císařovny Marie Terezie ze dne 13. června 1775 musel Pražský arcibiskupský alumnát dosavadní sídlo své v Králově Dvoře opustiti a přestěhovati se do Klementina. (Arcibiskupské školy zrušeny a alumni od těch dob studují na fakultě bohoslovecké (*Český Slovník Bohovědný*, díl I. str. 335. 1.).

(Pokračování.)

Zpráva o valné schůzi

spolku středoškolských profesorů náboženství v Rakousku, ve Vídni 14. února 1916.

(Dokončení.)

Jednatel české sekce, upozorniv předsedu, že kolegům arcidiecese pražské nebyl poslán dotazník o rozdělení učebné látky a také nebyl ovšem zodpověděn, namítá k vídeňskému rozdělení za souhlasu většiny přítomných, že není možno při dvouhodinném týdenním vyučování náboženství probrati celý katechismus a liturgiku za 2 léta. Odůvodňuje rozdělení látky platné v diecesích českých jako nejlepší. Ve třídě I. věroučná, ve třídě II. mravoučná část katechismu, z liturgiky pak ve třídě I. při nauce o svátostech probrati jest obřady vyjma liturgii mešní, při příslušných článcích víry zmíniti se o kruhu vánočním, velkonočním a svatodušním, ve třídě druhé podrobně pojednati jest o církevním roce, a to dle postupu roku, pak o pobožnostech při příslušné části katechismu. Ve III. třídě pak zbývající část liturgiky a hlavně obřady mše sv. Ježto pro druhé pololetí, tak krátké, celé

dějiny zjevení Božího ve Starém zákoně jsou předepsány, navrhuje spolu se štýrsko-hradeckými kolegy, by liturgice byla vyměřena doba ve III. tř. až do vánoc a od vánoc by bylo počato s dějinami Starého zákona.

Názory vyměněny, ale ke konečnému nějakému rozhodnutí nedošlo.

Přednáška *prof. Dra Th. Deimela*: »*Vypracování apologetické pomocné knihy*« odpadla, ježto Dr. Deimel nemohl se schůze súčastniti. Byla by zajisté velmi časová a vítána; zpráva o ní bude v časopisu Chr. Pädagogische Blätter.

7. Redaktor spolkového časopisu Chr. P. Blätter, W. Jaksch prosí přítomné, by odbornými články z různých oborů náboženských snažili se povznésti časopis, a tím sami odstranili výtky jemu činěné.

Mezi volnými návrhy byla projednána naše žádost k ministerstvu loni zaslaná, by vymezena byla 5% kvota z roční dotace na náboženské pomůcky a podobně asi 2% nebo určitý obnos věnován pro pěstování zpěvu církevního. K témuž návrhu přistoupil i Msgre. Wolny, jenž byl původně pro určitý obnos asi 50 K ročně na náboženské pomůcky. Žádost tato bude podána ministerstvu kultu a vyučování.

Ježto čas velmi pokročil, usneseno požádati právě přišedšího kol. Dra Bayera, by po společném obědě přednesl své vzpomínky z francouzského zajetí. Týž účastnil se Eucharistického kongresu v Lurdech, pak odejel do Španěl, odkud v srpnu z Barcelony chtěl se přeplaviti spolu s mnohými Rakušany přes Italii domů. Ale v Marseillu byli všichni rakouští příslušníci počtem asi 80 zadrženi a odtud převezeni na ostrůvek Chateau d'Ive a pak na Korsiku, kde mnoho útrap snášeli s ostatními internovanými. Po osmi měsících pak propuštěni domů. Přednáška jeho velmi živá a zajímavá odměněna zaslouženou chválou a bude uveřejněna ve Phoenixu.

Předseda poděkovav všem přítomným za účast, s přáním hojného zdaru ve školách valnou schůzi ve 3 hod. odp. ukončil.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

SMĚS.

Ve chvíli sebepoznání. »Věstník« organisovaného učitelstva, uvažuje o našich českých poměrech, plných svárů a sporů, napsal ve svém úvodním článku z 24. března mezi jiným tato vážná slova:

»Všechny naše poměry jsou prosáklé osobními spory. Spory tyto mají původ jednak v osobním nazírání na naše osoby i věci, v nazírání více méně správném nebo nesprávném, a potom v oněch úmyslech, které mohou býti poctivy jako neupřímny a jen tendenční. Můžeme říci: v našich poměrech je tolik stínů i tolik světla, aby neprozíravému a nepronikavému pozorovateli představovalo se vše jako chaos, z něhož nikdo neví, kudy kam.

Musí to býti poctivá kritika, která oddělí světlo od stínu a stín od světla, a která, ať již třeba zápasem, *probije se k pravdě.*«

Zcela správně. Je největším a nejdůležitějším naším úkolem probíti se k pravdě. Zanechat všech frasí, a hledati starou, dávnou pravdu. Neprobijeme-li se k pravdě, pravda pobije nás. *r.*

Česká sekce spolku středoškolských professorů náboženství konala 22. března 1916 členskou schůzi v Křesťanské Akademii za účastenství předsedy Dra Petra, profesorů K. Kocmícha, Em. Žáka, Dra V. Kašpara, J. Šprongla, G. Vericha, V. Houry,

Dra J. Smrčka, J. Soldáta, Dra Čiháka, V. Průšy, V. Jiruše a jednatele.

Po přečtení a schválení zápisu předešlé schůze předseda podává zprávu o průběhu přednášky kol. *Dra J. Kašpara ve Filosofické jednotě.* V náboženských večerech pořádaných Filosofickou jednotou v Umělecké Besedě přednášeli 21. ledna 1916 katech. Novotný a Dr. J. Kašpar. Kol. Novotný přednášel na thema: Podstata katolicismu jest Ježíš Kristus, Bůh a člověk; kol. Dr. J. Kašpar mluvil o katolicismu 1. po stránce filosofické a poukázal na novější jeho filosofické směry, jmenovitě na novoscholasticismus, 2. po stránce mravní vytkl zvláště mravní význam Eucharistie, kultu marianského a sv. zpovědi. Ke konci zmínil se o utěšeném zjevu konvertitů a missijní činnosti církve katolické. Po přednášce rozvinula se debata, ve které bylo ještě 22. února pokračováno a která se brala a také vyzněla celkem klidně. Večeru súčastnil se předseda Dr. Petr, kol. Dr. Čihák, V. Průša a V. Jiruš. Potom jednatel zpravuje přítomné kolegy o *valné* schůzi spolku, konané 14. února ve Vídni za účastenství 42 členů. Zpráva uvedena zvláště ve Vychovateli. V rozhovoru o ní vysloven souhlas s rozdělením učiva náboženského v církevní provincii české zavedeným, že liturgice (zvl. obřadům mše sv.) vykázána samostatná doba školní (I. sem. III. třídy) a nikoli jako v přemnohých rakouských diecesích, kde se jí vyučuje současně s katechismem v prvních dvou třídách. Tím se její význam ztrácí a znalost obřadů příliš snižuje. Pro dějiny Starého zákona stačí II. běh třetí třídy nebo počínaje od vánočních svátků. — Přečteny 2 dopisy jednateli zaslané od kollegů mimopražských. Jeden o smutných poměrech náboženských na některých středních školách vzat v úvahu a promluveno o prostředcích možné nápravy. — Druhý dopis o nových předpisech týkajících se zkoušky katechetské pro střední školy obnovil rozhovor žádati za přiměřenou úpravu doby pro aprobaci středoškolskou.

Na zaslaný oběžník o revisi knihovny žákovské došlo několik odpovědí; některé negativní, že pro zabrání budovy vojskem nemožno knihovny revidovati, některé uvádějí již výkaz knih závadných. Bude sestaven seznam z nich; jen bylo by velmi vítáno, kdyby takových odpovědí bylo více, by práce byla usnadněna. Předem za kollegiální námahu srdečný dík.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Abiturientkám z lyceí, které chtějí se podrobiti maturitě na gymnasiu, neuděluje se nyní zpravidla dispens od doplňovací zkoušky z náboženství. Jest třeba, by dělaly zkoušky z apologetiky, dogmatiky, mravouky a dějin církevních. Může býti vzat snad zřetel k tomu, že se učily apologetice ve tř. IV. (2 hod.), věrouce ve tř. V. a mravouce v VI. tř. lyceí (1 hod. týdenní), ale ve velmi omezeném rozsahu, který nedá se srovnati s látkou probranou na gymnasiích a reálkách. Takové kandidátky mají býti vyučovány soukromně od aprobovaného (pokud možno) učitele náboženství; s jeho vysvědčením a potvrzením, že plnily náboženské povinnosti, mají se vykázati při žádosti o připuštění ke zkoušce maturitní u ředitelství ústavu.

roční zprávy c. k. zem. šk. rady, na školách měšťanských 3294 (2134 čes.), na školách obecných 16.720 (10.338 čes.). Učitelů náboženství ustanovených školními úřady za služné bylo 528 (357 čes.), ustanovených za odměnu 116 (96 čes.), ustanovených od církví neb náb. společností 3781 (2291 č.). Světští učitelé vyučovali náboženství zcela neb částečně při 1142 (624 čes.) školách veřejných. —*š.*—

Zakázané písně. Úřední list »Pr. N.« 17. II. uveřejňuje nález zemského trestního soudu v Praze jako soudu tiskového, který uznal k návrhům státního zastupitelství ze dne 11. unora závadným „Zpěvník pro školy obecné i měšťanské«. Ferdinand Sládek. Díl III. (Pro III. školní rok.) V Praze 1910. Nákladem Zem. ústř. spolku Jednot učitelských v království Českém. Tiskárna Dr. Ed. Grégr a syn v Praze.« Závadnými shledány tyto písně: »Mí zlatí rodiče. — Kdybys byl Jeníčku. — Na stokrát děkuju. — Košilička roztrhaná. — Překrásné hvězdičky. — Počkej Brandeburku. — Zle matičko zle! —*š*—

Kvinkvenálky zatímních učitelů. Správní soud rozhodl opětně, že zatímním odborným učitelům v Čechách náležejí kvinkvenálky, jichž nabyli v době svého působení na měšť. škole, ve výši 250 K a nikoli 200 K. Nález správního soudu otištěn ve »Škole měšťanské« č. 2. *Povšimnutí hodno i pro katechety!* —*š*—

(Zaslán o.)

Veledůstojnému duchovenstvu.

Sirotčinec »*Útulek sv. Josefa pro opuštěné dítky na Král. Vinohradech*« v krutém zápasu o denní potraviny prosí veled. duchovní pány, aby dle možnosti převzali ve prospěch 138 sirotků tohoto ústavu nějaké *mešní intence.* Předem »Vřelé zaplať Bůh!« Přihlášky přijímá

Antonín Hoffmann,
farář na Král. Vinohradech.

Slepý učitel. V lužickém Zhořelci působil na obecné škole učitel Kuche, který ve válce jako záložník přišel o obě oči. Když byl jako nezhojitelně osleplý propuštěn z nemocnice vrátil se do Zhořelce a byl dosazen na svou školu, kde vyučuje dále s nejlepším výsledkem. Vyučuje však místo všem předmětům v jedné třídě nyní pouze několika předmětům, ale v několika třídách. Učí náboženství, dějepisu a zpěvu. Jeho manželka přivádí ho do školy a jest pravidelně vyučování přítomna, aby mu v případě potřeby byla po ruce. —*š.*—

První sv. přijímání u dětí v Limburské diecesi stanoveno jak »Hlídka« brněnská oznamuje na 11. rok. U nás jsou prý děti vyspělejší a v dozírné asi době stanoveno bude na rok sedmý! —*š.*—

Museum starožitností biblických zřídí vedle knihovny učitelské a katechetické Matice Cyrillo-methodějská v Olomouci t. j. její odbor »Paedagogická akademie«, za příkladem u nás před léty zřízeného prof. Dr. Jaroslavem Sedláčkem: »Musea starožitností biblických« a v Brně zřízeného »Katechetického musea«. Podnět ke zřízení musea v Olomouci dal prof. Dr. Jan Hejčl, složiv ihned 300 korun a slíbiv další peněžitou i věcnou podporu. —*š*—

Německý Schulverein a vojsko. Schulverein vydal k vojsku provolání, v němž praví: »Příjmy následkem všeobecných poměrů klesly tak, že jsme museli zastaviti velkou část podpor školám a opatrovnám. Každý z nás ví, že i skvělý úspěch zbraní nezbaví nás péče o zachování německé jazykové půdy, z mnohých důvodů, které právě mluví pro válečnou oddanost německých branců. Chcete-li zachovati ve své nepřítomnosti německé dědictví, pak sbírejte a zasílejte nám dárky z lásky.« —*š*—

Učitelských osob na školách v král. Českém na konci roku 1914 bylo dle vý-

Pobožnost křížové cesty.

Upravil farář Vlastimil Hálek.

Schválena nejdůst. kníž. arcib. Ordinariátem pražským. Vyšla nákladem družstva Vlast a prodává se po 20 h. Objednávky přijímá:

administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 8. V PRAZE, dne 15. dubna 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Dnešní názor na pracovní školy v Německu. — Obrazy z dějin české katechetiky. — Výchovná síla modlitby. — Feuilleton. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Tělesná práce je uznávána od mnohých vychovatelů za *výborný prostředek mravního rozvoje člověka.* Práce duševní odpoutává duši od těla a odsuzuje tělo k nečinnosti, ukládá mu passivitu. Naproti tomu práce tělesná, vyžadujíc stálé kontroly rozumem a upoutání vůle, soustřeďuje *člověka po jeho duševní i tělesné stránce k jednomu cíli.* Proto každá *technická »oduševnělá« práce* chová v sobě výchovné prvky. Má-li se dařiti, duch musí stále sledovati každý pohyb, jej dirigovati a naň dohlížeti. Ona žádá ovládání a účelné vykonání každé akce rukou.

Tím, jak vysvětluje *Fr. W. Förster*, »rozvíjí, zajišťuje a utvrzuje se spojení mezi reflexivní činností mozku a motorickými pohyby údů, a právě v tomto spojení spočívá jádro lidského vzdělání. *To je oduševnění či zduchovění člověka.* V tom smyslu snad každá osobní služba má největší etický význam, skýtá nejčetnější příležitosti, abychom se cvičili v trpělivosti, v sebepřemáhání a sebekontrole.« (*Förster*: Jugendlehre, str. 524.)

S tohoto hlediska každá jednoduchá ruční práce anebo práce v domácnosti má pro vytváření charakteru značný význam. Každá práce toho druhu vyžaduje koncentraci všech duševních schopností člověka, a tím má pozoruhodný vliv na duševní jeho vývoj. Proto již *Pestalozzi* poukazoval na etický význam každé řádně konané ruční práce. I on pro mravní výchovu jinochů i dívek doporučoval, aby od útlého mládí byli přidržováni k pečlivé práci v domácnosti, aby jim tak přítomnost a součinnost ducha při každém činu stala se druhou přirozeností a oni ponenáhlu odvykali každé lehkomyslnosti, která by se jim mohla jednou stát osudnou. Tak má »prudkost pudů cvičením v pořádku a v rozvažování býti omezována.«

Förster ve své výborné knize: »*Jugendlehre*« podává řadu příkladů, kterak lze dopátrati se etických stránek v každé, i na pohled nepatrné technické práci.

Uvedeme aspoň v stručnosti jeho stať: »*Čemu se může člověk přiučiti při otírání prachu.*«

Starší bratr sedí z rána u stolu nad latinskou grammatikou, co zatím sestra obchází a stírá prach. Dívka trochu do něho vrazí; bratr vyrušen začne rozčileně jí láti. — »Jak mi tu dokazuješ málo vzdělání, jestli myslíš, že toto láteření ku vzdělání náleží! Ale nemám ti je ve zlé, neboť sebeovládání z grammatiky sotva se kdo naučil,« praví sestra. A nyní dává bratru krátkou lekci, čeho všeho je potřebí k řádnému očištění všech předmětů v domácnosti. Je potřeba silné vůle a trpělivosti, aby denně svoji práci řádně vykonala; pozornosti, aby každý kout a každou ozdobu nábytku čistě otřela. »*Každá ruční práce je duševní prací, jestli ruka při ní je vedena pozorností, trpělivostí a pečlivostí.*«

»Kdo v malém je věrný, ten i ve velkém věrným se stane.« Aby člověk dorostl k nejvyšším úkolům života, musí začíti s nejmenšími a nejnepatrnějšími činy. Otírání prachu nemá co činiti jen s prachem a nábytkem, ale *s celým člověkem*. Kdo poroučí svým prstům, vzdělává se při tom i duševně, neboť cvičí se v tom, aby všechno jeho jednání bylo řízeno a kontrolováno duší. »Kdo však čte učené knihy, ale nenaučil se své jednání a svá slova oduševňovati, tak že mu každé chvíle něco hrubého, divokého, sprostého z úst vyklouzne, ten zůstane nevzdělaným, byť i všechny živé i mrtvé řeči dokonale ovládal.« — A ještě dále praví Písmo: »Kdo setrvá až do konce, spasen bude.« Aby kdo vytrval ve velkých věcech, musí začíti s malými. Kdo trpělivě koná svoji práci, i když se mu zdá jednotvárnou, zdlouhavou a nudnou, nebo něco jiného jej láká, kdo dále otírá až do posledního koutečka, ten bude spasen, t. j. v něm roste nejlepší síla člověka, svatá *spolehlivost, důkladnost a poctivost.* —

A nestačí jenom různé ty ozdůbky a sošky utříti pouze *z předu*, byť zadní strana jich zůstala příchozímu neviditelna. Kdo si myslí, že není toho vidět a neotře prach i všudy tam, kam cizí oči nedohlédnou, ten pracuje jen povrchně, pro oko; ten bude vždy jen dbáti zevnějšku a pod ním zůstaví prach a všelikou špínu. *Řečtí umělci*, pracujíce sochy, jež měly zdobiti jich chrámy, stejně pečlivě vypracovali přední i zadní jich strany, byť těchto oči návštěvníků nikdy neshlédly. »Pracovali pro bohy, jichž oči všechno vidí.« — Tak je potřeba konati každou práci pozorně, abys ničeho nezkazil, svědomitě, pečlivě, poctivě. I *všední práce* stírání prachu *je ustavičnou školou mravních schopností a ctností člověka.* (Jiné ještě příklady, na nichž Förster ukazuje eticke hodnoty technické práce, jako Oduševnělé ruce, Proč pracujeme, Čemu lze se přiučiti při psaní atd., uvedeny v řečené »*Jugendlehre*«, na niž tu jen poukazujeme.)

VI.

Poněvadž tělesná práce je výborným prostředkem k posilování vůle, ana ji upoutává jedním směrem, odvádí mysl od pozorování sebe sama nebo od opětovaného upadání v smutné, tísnivé myšlenky, a tak ponenáhlu stírá každou duševní depressi, proto je též *účinným lékem v chorobách*, jež v prvé řadě mají svůj neblahý kořen v neuklidněné duši a v nedostatku sebevlády.

Proto je více nespokojených a nervosních lidí »v hořejší třídě desíti tisíců«, kteří nemají vážných starostí a existenčních, neodkladných povinností, nežli ve stavech pracujících. Neboť jako pluh jenom tehda se leskne, když je používán k práci, a zaháleje brzo pokrývá se rzí, tak i člověk jenom tehda jeví se v plném

lesku svého duševního i tělesného zdraví, když pracuje. Technická samostatná práce vybavuje ho z osudného kruhu chmurných, někdy i přímo zločinných myšlenek, jež nezaměstnaného činí hříčkou těkavých nálad. Práce nedovoluje duševně zneklidněnému utápěti se v malicherných starostech a tíživých myšlenkách. Slova *Goetheova*: »*Arbeite nur, die Freude kommt von selbst*,« mají hluboký psychologický smysl. Lidé smutní, melancholičtí, nervově podráždění, nalézají klidu v přiměřené tělesné práci. Císař Dioklecián nalézá jej v pravidelném zahradničení v rozsáhlých zahradách svého paláce v Saloně. *Karel V.*, v jehož říši slunce nezapadalo, vzdav se vlády, odchází v San Just v provincii estremadurské, a zabývá se hodinářstvím. —

I v předních sanatoriích pro léčení nervově chorobných lidí různá technická práce je účelně zavedena, aby zde každý dle svých osobních náklonností tu či onu si zvolil, svoji mysl uklidňoval, a léčením duše léčil své nervy a posiloval všechen svůj tělesný organismus. (Pokračování.)

Dnešní názor na pracovní školy v Německu.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

»*Víc radosti a méně nátlaku*« jest dnes hlavní heslo zastánců škol pracovních. Opírají se při tom o *Fröbela*. Fröbel vyvodil ze svého pantheistického názoru světového toto: »Ježto člověk jest částí božství, jest každý oddíl lidského vývoje božským, dokonalým stavem. Proto výchova musí chovanci umožniti, aby každé stadium svého vývoje plně vyžil. Není třeba býti starostliv o příští vývoj, neboť je-li v člověku božství, jest přirozeně i cesta vývoje dokonalá a musí i bez našeho přispění vésti k cíli.«

Tato základní pedagogická myšlenka, ovšem bez metafysického, nábožensko-filosofického zdůvodnění Fröblova, jest i základním tonem *Siebrových* vývodů v »*Leipziger Arbeitsschule*«. *Sieber* praví výslovně: »Zákon a pravidlo vší výchově má dáti vývoj dítěte« a v čelo svého úvodu klade slovo Fröblovo: »Silný a úplný vývoj každého následujícího stupně spočívá na silném, úplném a zvláštním vývoji všech a každého jednotlivého z předcházejících stupňů životních.« Sieber jde ještě dál: Přítomná potřeba dítěte má býti směrodatna. *Proto pro školu odmítáme všecky požadavky, jež jsou odůvodňovány nutnostmi příštími anebo odvozovány z jiných pramenů, mimo vývoj ležících.*«

Požadavek tento jest ovšem silně upřílišněný, ježto úplně přehlíží cíl výchovy, jenž jest »příští nutností«. Ale oprávněn jest požadavek, aby výchova byla mládeži přiměřenější, jak o to usilují nyní zvláště zastánci tak zvané »*Jugendkunde*« *(Stanley Hall, William Stern)* a zastánci *experimentální pedagogiky.*

Na tento požadavek měla vliv i myšlenka lepší *hygieny mládeže.* Protiváhou k duševní práci a klidnému sedění bylo dožadováno více dětské jarosti, her, sílení těla. Postulátu tomu dostalo se ještě většího důrazu poznatky fysiologické psychologie, jež závislost duchovních úkonů na průběhu nervových processů

nově osvětlila a ukázala na význam zdravého nervového systému a zdravého těla pro zdárný vývoj duchovní vůbec.

Dalšího prohloubení dostalo se těmto snahám *ethickým hnutím*, jež mělo nahraditi odpad širokých vrstev od náboženství. Byla-li víra ztracena, aspoň mravnost měla býti zachráněna. Odtud úsilí o ethickou kulturu, o ethické prohloubení motivů práce, o sociální zdůvodnění nutnosti práce a mravnosti. Z tohoto hnutí vzešly i cenné návrhy *Fr. W. Foerstra* směřující k praktickému a sociálně-ethickými hledisky orientovanému učení mládeže a jeho požadavek postaviti všechno vyučování do vztahu k charakteru, aby stalo se patrným, že morálka hluboce tkví v bytosti člověka a v lidské společnosti. Ethické prohloubení pohnutek práce jest také protiváhou naproti *novému evangeliu práce* z průmyslových středisk šířenému, jež bylo hlásáno s velikým nadšením zvláště *T. Carlylem*. V souhlase s programem škol pracovních jsou i Foerstrovy návody k praktickému cvičení vůle: pokusy sebeovládání, povzbuzování k askesi, ke spoluvýchově mladších sourozenců, k pomoci mravně slabým, k ovládání hladu a žízně atd. Také jeho návrhy a odůvodňování *systému školních obcí* vycházejí z těchto hledisek. S druhé strany Foerster silným zdůrazněním ethických motivů uchraňuje moderní pedagogiku sploštění výchovného ideálu, jež jí hrozilo z jednostranného akcentování výchovy k činu a k pracovitosti.

Ve všech těchto prouděních shledáváme tendenci k samočinnosti, k samostatnému nalézání a tvoření, převádění poznaného v čin. Tento obrat, v posledních desítiletích rychlejším krokem se beroucí, v menší míře táhne se vší historií pedagogiky. Kdežto *Plato* pronesl formuli: »Cena člověka spočívá v poznání ideje«, *Rousseau*, *Pestalozzi*, *Fröbel* žádají vždy energičtěji samočinnosti. Energický požadavek posledních desítiletí má svou příčinu ve vývoji psychologie z intellektualismu ve *voluntarismus*. Ještě *Herbart* prohlašoval na základě své představivé psychologie: »Jak se myšlenkový kruh chovanců utváří, jest vychovateli vším,« a »estetické znázornění světa jest hlavním úkolem výchovy.« Moderní psychologie zdůrazňuje: Samotná představivost není jediným základním principem duše; irrationální procesy vědomí, cítění a chtění, jsou stejně původní. *Nikoli vědění dává cenu duši, nýbrž konání.* Připraveno bylo toto moderní hledisko *Schopenhauerovým* učením o vůli. Objasněno a za vědeckou hypothesu pracovní použito bylo *Wundtem*. Z tohoto hlediska vyplývá pro výchovu: *V první řadě nezáleží na učení, vědění, nýbrž na jednání.*

K výchově mravného jednání nestačí chovancům dobro předváděti, nýbrž musí býti cvičena *proměna vědění v čin*. Neboť experimentální psychologie o nervovou fysiologii se opírající ukazuje stále zřetelněji nutnost, aby častěji byly probíhány dráhy associační, spojení různých sensorických a motorických buněk a buňkových středisk, a aby častěji opakoval se nervový proces od podráždění k reakci, od vjemu do projevu. *Zákony cviku*, platné obzvláště pro funkce mozku, platí i pro všechen system nervů a svalů.

Ježto naše doba vyžaduje mužů, kteří neuchylují se v tichém zahloubání do říše snů, nýbrž za své ideály činorodě zasahují do poměrů, mužů, kteří nejen poznávají a chtí, ale svou vůli i v čin proměniti *dovedou*, mají přirozeně zákony, jimiž se tato dovednost cvičí, pro výchovu dalekosáhlý a základní význam. Moderní výchova musí býti tedy tak upravena, aby přihlédajíc k biologickým záko-

nům a k nervově-fysiologickému založení, vedla organické schopnosti k uplatnění *ve směru mravním* a cvičením dala zráti osobnosti, jež zvykla *mravní idealy proměňovati v čin.*

K voluntaristickému pojetí psychologie druží se zásada *moderní ethiky.* Ta zdůrazňuje, že nezáleží jen na tom, aby člověk zlo míjel, nýbrž aby především konal mravně cenné skutky. Postihujeme tu týž pokrok, kterého dodělala se novozákonná morálka (se starozákonnou srovnána) v požadavku účinné lásky k bližnímu. *Goethe* zosobnil moderní ethický ideál ve Faustu, jenž teprve v práci pro všechen národ nalézá uspokojení: v práci na vlastním harmonickém vývoji a v práci na pozvedání celku. (Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

1. *Katechetika spojena s pastorálkou.* Pastorálce učilo se nejprve pouze hodinu denně, a sice ve čtvrtém roce. Když však dle nového řádu studium bohoslovecké prodlouženo ještě o jeden rok, tak zvaný praktický, přednášel profesor pastorálky denně dvě hodiny. (Soldát l. c. 595.)

Císařovna Marie Teresie ustanovila dne 18. října 1777 *novou osnovu pro studium bohoslovecké* a nařídila, aby se pastorálka na bohoslovecké fakultě v Praze přednášela v jazyku českém. »Vidouc, že by to bylo neslušné, kdyby praktické umění, kteréž se v mateřské řeči vykonávati má, v cizím jazyku se přednášelo, nařídila, aby se vykládalo v mateřské řeči.« (*Giftšic.-Stach*: Počátkové pastýřské theologie. Úvod XX.)

Fakulta bohoslovecká dle nového řádu měla 9 professorů, z nichž dva vykládali o dogmatice, dva o pastorální theologii, a to jeden česky a druhý německy. Jedinou českou stolici tu na fakultě udržovati bylo nezbytností, aby se theologové připravili na správu svého úřadu mezi českým lidem. Kromě uvedených nauk byli profesoři pro církevní dějiny, pro hebrejštinu a výklad Starého zákona, pro řečtinu a výklad Nového zákona, pro patrologii a dějiny literatury theologické, pro církevní dějiny a pro mravouku. R. 1794. theologické studium místo dosavadního pětiletí sníženo opět na čtyři léta, a snížení to zůstalo i v plánech studijních z roku 1804, 1814 a 1824, jen s některými omezeními a změnami v pořádku jednotlivých předmětů. (*V. V. Tomek* Geschichte der Prager Universität. 334.)

Prvním professorem nové vědy theologické na universitě v Praze jmenován již r. 1775. *Frant. Kristian Pitroj*, kněz řádu Křižovnického s červenou hvězdou, který počal přednášeti začátkem školního r. 1776 latinsky o trojím hlavním odvětví své discipliny: *poučování* o udílení svátostí a příkladném životě duchovního pastýře. (Soldát l. c. 596.) Roku 1777. dne 5. listopadu zřízena dle nového řádu druhá stolice a druhým řádným profesorem bohosloví pastýřského jmenován praemonstrát Strahovský *P. Jiljí Chládek.*

Chládek vydal první českou učebnici pastorálky ve třech dílech v letech 1780 a 1781 s titulem: *Počátkové opatrnosti pastýřské.* Díl první obsahuje: *vše-*

obecná a zvláštní pravidla katechetiky, homiletiku, pravidla o trestání a napravování, nauku o soukromém vyučování, spravedlnosti a učení o potěše, kterou má duchovní skytati zarmouceným. Tato pastorálka rozšířená vyšla také německy v letech 1801—1804, ač i *Pitrof* vydal: »Anleitung zur praktischen Gottesgelehrtheit nach dem Entwurfe der Wienerstudien Verbesserung verfasset, und zum Gebrauch öffentlicher Vorlesungen eingerichtet, von Franz Christian Pitrof der Pastoralwissenschaft K. O. öffentlichen Lehrer.« (Prag 1778—1779. 3 Bde.)

Přičiněním P. Chládka, který ve své knize, na počátku dílu prvního podal *první českou katechetiku*, vydán zvláštní katechetický spis: »*Tři katechisací kostelní na modlitbu Páně*, vydané na průbu *od Pražských Pastoralistů Českých*, v Praze 1788. Je to výsledek praktických katechesí bohoslovců, za vedení P. Chládka. Též asi z jeho popudu a přičiněním vyšlo: *Potřebné rozebrání a poznání pravdy Výkladu na VI. prosbu modlitby P. od česk. Pražských PP. pastoralistů učiněného v r. 1788* a vydaného v Praze bez autora 1791.

Pastorálka Chládkova zůstala nějaký čas školní rukovětí; ale již r. 1788 byla zatlačena spisem *Giftschitzovým*, který z rozkazu vlády byl zaveden, a který skoro slovně přeložil profesor pastýřského bohosloví v Olomouci *Václav Stach* (známý veršovec): »*Počátkové* k Weřegnému w Cís. Král. zemích předepsanému vykládání *Pastýřské Theologie* vydání v německém jazyku od Františka Giftssice, Cís. Král. veřejného řádného učitele pastýřské Theologie při vysokých školách Vídeňských. Z nejvyššího rozkazu k veřejnému českému vykládání přeložení od Václava Stacha, Cís. král. veřejného řádného učitele pastýřské theologie při vysokých školách Holomouckých.« (V Praze u Jana Josefa Diesbacha, kněhtlačitele a kupce 1789. 2 svazky). Spis věnován jest *Dobrovskému*, jako vicerektoru general. semináře v Olomouci za pomoc, kterou Dobrovský věnoval jazykové stránce spisu. Dle této knihy přednášel pak Chládek až do své smrti (1806).

Po Chládkově smrti obě stolice pastorálky, česká i německá (na kteréž po křižovníku Pitrofovi jmenován praemonstrát *Mika*, a po něm r. 1805 Frant. X. Faulhaber), spojeny v jednu a přednášeno latinsky. Ale pro nepraktičnost latiny jen do r. 1812, kdy zavedena němčina.

Když vládním výnosem z roku 1804 omezen počet hodin bohosloví pastýřského na 9, a r. 1812 dle nové učebnice *Reichenbergrovy* (Pastoral-Anweisung zum akadem. Gebrauche) ze systemu pastorálky katechetika vymítěna, poslouchali bohoslovci pražští výklady katechetské a methodické jen v malostranské normální a hlavní škole. (Pokračování.)

Výchovná síla modlitby.

(Napsal J. V. BENA.)

(Pokračování.)

Ale také z jiného, nám nepřijatelného stanoviska se píše o modlitbě, a to zvláště nyní v době válečné. Citujeme dle brněnské *Hlídky*, sešit 8. roč. 1915: »Hindenburg prý řekl, že za druhé mazurské bitvy bylo pozorovati úbytek modlitby u Němců. Tato slova zbožňovaného vojevůdce přijata nyní v Německu s neobvyklou šetrností; ale zajímavo jest, jak si je novináři na př. v »Hamburger Nachrichten«, bývalém orgáně Bismarkově, vykládají. Jest prý v době Marconiho

tak nesnadno věřiti v účinky do dáli? Nemohou tajemné paprsky myšlenek obletovati zeměkouli a jako tiché fluidum působiti na vnímavá srdce a mozky? Milující, kteří vroucně na sebe myslí, mohou prý o tom vykládati. Není nikterak nemoderní představou, že v dobrých myšlenkách sídlí moc žehnací. Naplňujeme éther silou daleko dochvívající. Do řady realních mohutností duše náleží i vyzařovací moc modlitby. My jsme se odnaučili tohoto střelného stroje používati (diese Schleudermaschine zu handhaben), my nesebraní modernisté« atd.

Bez odporu, pěkné to nápady, jakož i další, jak zdárně by působily dobré myšlenky v sebranosti pojaté a do lidstva vysílané. Ovšem: společná, veřejná modlitba — znásobněná modlitba. Avšak scházelo by jí ještě pořád to hlavní, o čem »oni moderní« se ani nezmiňují, totiž: *Bůh.* A to jest velmi smutným příznakem takových úvah z onoho nám protichůdného světa: mnoho nadšení pro velikost, mnoho sentimentality, trochu spiritismu a okkultismu, ale žádné náboženství.« Tolik Hlídka.

A my definujeme modlitbu s katechismem: »Modlitba jest nábožné pozdvižení mysli k Bohu.« Tedy, modlím-li se, musí se moje mysl ochotně obírati Bohem a věcmi božskými. Ale ani to by nebyla ještě pravá modlitba, nýbrž jen theoretické probírání pravd o Bohu. K tomu všemu musí ještě přistoupiti *cit, víra, důvěra,* láska, chvála, radost, úcta, bázeň a p. Toto-li se v našem nitru děje, pak jest to modlitba v širším významu, protože se modlíme, abychom Boha pro jeho vlastnosti a dokonalosti velebili, jak toho jakožto nejdokonalejší bytost a nejvyšší Pán nebes i země zasluhuje. —

Někdy však zase převládá v našem citovém zájmu myšlenka na nás samé. Myslíme na své potřeby a na svou nedostatečnost a nemohoucnost, na svou bídu, — a takto pokračuje cit úcty a bázně k lítosti a cit důvěry k modlitbě v užším významu. Obracíme se k Bohu s prosbou, by nám ráčil uštědřiti ve své nekonečné dobrotivosti svých milostí pro duši a potřeb pro tělo. A to jest modlitba prosebná. A mnozí, mluvíce o modlitbě, jen prosby mají na mysli, což nemůže býti v každém ohledu a vždy správno a dostatečno. Neboť především je zde Bůh, Stvořitel veškerenstva, a jeho oslava. A člověk jest také k tomu cíli zde na světě, aby především Boha poznával a ctil, jej miloval a jemu sloužil a tak došel věčné spásy. Teprv na druhém místě jest člověk a jeho časné potřeby a zájmy, jak sám Učitel lidstva jasně praví v evangeliu sv. Matouše: »Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho; a toto všecko (čeho potřebujete pro život časný) bude vám přidáno.« (Mat. 6. 33.) —

Jak jsme se již výše zmínili (příklad z Hlídky), nenamítají ničeho proti modlitbě a její síle, a tudíž jistě ani proti její výchovné moci, lidé z tábora nám protichůdného. Ba ještě k ní vybízejí, arci svým způsobem! I volnomyšlenkáři a lidé nevěřící připouštějí modlitbu, možno-li to vůbec modlitbou zváti. *Pokládají totiž modlitbu za jakýsi druh autosugesce.* Člověk chce na příklad něčeho dosáhnouti. Pořád na onu věc myslí, stále si svůj úmysl opakuje s přáním, aby jí dosáhl. Chce býti bohat a proto se modlí: »Pane Bože, dej mi zbohatnouti.« Při tom stále se pachtí po bohatství, a čím vroucnější je jeho modlitba, tím energičtější bude také jeho úsilí po bohatství, až se mu to podaří a zbohatne. A jak praví Rosegger v uvedené knize: »Modlitba se splní, tentokráte dokonce bez Boha.« —

Proti takovému výkladu autosugescí nebudeme polemisovati; jen tolik podotýkáme, že to s modlitbou, vlastně se splněním modlitby bez Boha, není jen tak prosté. Kolik pak lidí již chtělo býti bohato! Modlili se, pachtili se po bohatství, ale marně. »Modlitba bez Boha« nepomohla, neboť Bůh, jenž jest Pánem i takového nevěrce toužícího po bohatství, nepopřál milosti, nebyla to jeho sv. vůle. Proto nelze se s onou autosugescí tolik honositi a výsledky modlitby jí, pouze jí připisovati. Důkazů toho máme nyní ve světě dost.!

Ostatně nikterak zde nepopíráme blahodárného účinku dobrých myšlenek. Jest přece známo, že na př. zdařilý článek, báseň, dobrá kniha účinkovala i účinkuje na lidské mysli a činy, ačkoliv jí není vzývána žádná bytost nadlidská. Ale také je s dostatek známo, že i sugestivní vliv zlých myšlenek, na př. u zlodějů, zločinců atd., vykonal již nejednou svou úlohu a přece žádnému z nás nenapadne, abychom myšlenky ničící Bohem stanovený mravní řád pokládali také za modlitbu, — leda snad za modlitbu k daemonům.

Věřící křesťan má však o modlitbě ponětí daleko vyšší. »Modliti se« znamená jemu: pozdvihnouti ducha i srdce k Bohu. A tomuto ponětí dává výraz v jedné z nejkrásnějších mešních písní:

»Pozdvihni se, duše, z prachu, zaleť k rajským končinám
s bázní, ale beze strachu vejdi v onen věčný chrám;
Onť tam, jenž tě ostříhává jako svojí zornice,
jenž tě pod svá křídla brává jako plod svůj orlice.«*)

Tedy modlitba jest jemu *pokornou odevzdaností sebe i všech svých záležitostí do vůle Boží.* Křesťan se cítí šťasten ve spojení se svým Tvůrcem a ve všech prosbách k Němu tane mu vždy na mysli třetí prosba modlitby Páně: »Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.« — A právě tím jsme již vysvětlili, jak blahodárně působí síla modlitby na nezkažené srdce křesťana. Modlitba vychovává člověka k přesvědčení, že důvěra v Nejvyššího, všemohoucího, nejvýš dobrotivého a věrného Boha jest životní nutností, že jest podmínkou lidské spokojenosti a nevyhnutelnou částí životní filosofie. A tato důvěra v Boha a podřízenost vůli Boží vede člověka ke skromnosti a zdrženlivosti; učí jej často si něco odepříti, ba i podříditi své názory a přání náhledům svých bližních.

Skromnost a zdrženlivost jsou pak v srdci lidském prstí, z níž ponenáhlu vyrůstá základ všech ctností — pokora. Čím více se kdo dobře modlí, tím více přičítá všechno dobré Bohu a tím více uznává svou vlastní slabost a hříšnost, a proto se rád ponižuje. Modlitbou vychovaný člověk často si připomíná slova Písma sv.: »Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost svou, (I. Petr 5.) a »Kdo se povyšuje, bude ponížen« (Mat. 23. 12.), a neunavně vytrhává v srdci svém hlavní plevel přirozenosti lidské, jež sluje pýcha. A pak ani na okamžik se nerozpakuje a pevnou závorou uzavírá dvéře jiným pokleskům a hříchům, jež by se mohly vkrásti do nitra a zhyzditi mu povahu, charakter na čisto a na vždy. A tak potírá hydru pýchy, ničí nezřízenou samolásku a chlubivost; dychtivost po slávě a žárlivost; pohrdání Bohem a náboženstvím, církví a bližním; různice, hádky a sváry; tvrdošíjnost a neposlušnost atd.

Nyní však důležitá otázka: *Kdy se má začíti dítě modlitbou vychovávati?* Duch sv. nám jasně odpovídá: »Máš-li dítky, vychovávej je hned z mládí!«

*) Kancionál olomoucké arcidiecese

»Nedávej (dítku) moci v mládí, a nepřehlížej obmyslů jeho. Shýbej šíji jeho z mládí dokudž jest malý, aby se snad nezastavil a nevěřil tobě, a měl bys bolest duše. Uč syna svého a pracuj na něm, abys mrzkostí jeho uražen nebyl« (Sirach 30. 11.—13.).

Ovšem nová paedagogika jest jiného názoru, jenž se již — bohužel — i do mnohých katolických rodin vplížil, totiž že dítě ještě zhola ničemu nerozum, z náboženství a z náboženských věcí vůbec, tedy ani modlitbě; jest prý ještě příliš slábo a smyslno, a nemůže pochopiti vznešených a hlubokých pravd a a představ, jež jsou v náboženské nauce obsaženy. Proto prý není s nábožení skou výchovou dítěte tak na spěch, ale nutno vyčkati, až dítě vyspěje, až se vyvine jeho rozoumek

Avšak tito vychovatelé z daleka netuší, jaký nerozum vyslovují. Kdo vlastně může náboženství vystihnouti? Kdo pak může pochopiti nekonečnou Všemohoucnost, moudrost, dobrotu nevyzpytatelného a nepochopitelného Boha? Není to bláhová myšlenka? Či snad už pochopil někdo všecko, všecinko, když se na př. dožil 40., 50., 70. roku věku svého? A tož byl by vychovatel tak bláhovým, aby žádal na dítěti porozumnění, pochopení hlubokých pravd sv. náboženství? Snad ani vychovatelé nové doby, kteří přece připouštějí »jakous takous« náboženskou výchovu, nebudou toho žádati, ale radí, aby se počkalo, až dítě nabude »užívání rozumu«. (Pokračování.)

FEUILLETON.

O pěstování úcty k padlým a raněným vojínům.

Podává AL. DOSTÁL.

Vychovatel mládeže k mnohým ctnostem navádí mysl dítek, četné dobré vlastnosti při nich probuzuje a šlechetné city pěstuje. Jest řada těch ctností, na něž třeba během roku poukázati, a některé nutno co nejhlouběji vštěpovati na příkladech i přímým poučením a napomenutím na př. zbožnost, poslušnost, vděčnost, spravedlnost, zdvořilost, slušnost v chování a obcování s lidmi, opatrnost, milosrdenství ku spolubližním i k němé tváři, trpělivost atd. Některé ty ctnosti přímo náležejí k učení náboženskému.

Doba přinesla nutnost poučovati mládež, jak se má chovati k těm, kteří pro císaře a vlast obětovali zdraví a život. —

K vojínům, jdoucím a jezdícím do války, mládež chovala se dosti slušně. Někde místo provolávání slávy a na zdar poskytovala hladovícím pokrm a žíznivým občerstvení na nádražích, kde zastavil vlak.

Děti ochotně vykonávaly vojínům posílky, odnášely jim dopisy do poštovních schránek, podávaly nápoje i pokrmy. Katecheta jistě toto počínání pochválil a k němu povzbuzoval. Pro vojíny snášeli žáci byliny, jako ostružiny, jahodové listí, žačky pak pracovaly pro ně teplé součástky oděvu. Kdesi při těch pracích učitelé i s katechetou střídali se ve čtení pohádek a vypravo ní dojemných příhod.

Ale ti vojíni také se vrátí domů jako ranění, povlekou se s bolavými údy, přijdou jako jednonozí, bez ruky. Těm a podobným nešťastníkům nesmí se mládež posmívati vůbec; ty doby snad už minuly, nebudou se posmívati zvláště raněným vojínům. Tito si ani nepřejí, aby se jim příliš soustrast projevovala, aby byli obdivováni, aby na ně bylo upozorňováno. Ve škole nutno poučiti o tom mládež a naváděti k tomu, by srdečně a laskavě chovala se k raněným, byla jim nápomocna, ale také se jim valně nevtírala. Ať každé dítě má to vědomí, že ten raněný mnoho učinil, že

bojoval za vlast, že nasazoval život a snášel mnohé práce a trampoty.

Raněným rádo dítě ať poslouží, jako vůbec lidem nemocným. Každého raněného vojína ať považuje jako za svého bratra. Příklady lze uvésti dle novin. Do obce z dráhy těžce přibelhal se muž do nohy raněný, domov jeho byl ještě kus cesty vzdálen. Občané mu poskytli nejenom nasycení a nocleh, ale příštího dne vyvezli ho kus cesty.

A raněný zůstane mrzákem v obci. Má malou rentu, sousedé mu poskytnou lehčí přiměřené zaměstnání a děti se k němu nejenom slušně chovají, ale dle možnosti ho podporují v chůzi, v pracích. Dovedou ho do kostela, zvednou mu ochotně berlu, nakrájí mu soust, nemá-li ruky, vedou slepce, předčítají mu, sedí-li na lavici, podají mu nástroje, robí-li něco z dlouhé chvíle nebo ku svému přilepšení. Naskytne se mnoho příležitostí, kdy dítě může prospěti zmrzačenému a dobýti si jeho vděku. Ovšem potřebuje povzbuzení, vyzvání k tomu a toho se mu dostane ve škole.

Písmo svaté obsahuje mnoho zářivých příkladů, jak Spasitel ujímal se slepých, kulhavých, dnou sklíčených, a jinakými chorobami stížených.

Než katechetovi nadejde i povinnost, aby poučil své žáky o vojínech padlých. Přijde taková zpráva, že ten neb onen z osady nebo sousedství padl na poli cti. Byla to snad známá osoba, ať vynikající neb obyčejná, otec dítek školů navštěvujících, nyní sirotků. Mluví se o tom, čtou se noviny, žáci sami to ohlašují. Nesmí katecheta přes takovou událost přejíti mlčením. Toť vhodná příležitost k poučení, k povzbuzení žáků, aby si vážili padlých vojínů. Příležitost se k tomu naskytne kdykoliv.

Opatří si kněz noviny, v nichž byla zpráva, sežene bližší data o padlém, podívá se do matrik, přeptá se a sestaví krátký životopis, v němž hlavně vylíčeny budou dobré skutky a poukázáno na činnost vojenskou, životopis přečte, rozebere, hrdinství pochválí. Zemřelý daleko bude odpočívati od svého domova, od své vlasti, ale přece neupadne tím v zapomenutí. Jeho jméno jest mezi těmi, kteří se vyznamenali, císaře a vlast chránili s nasazením života, kteří padli pro blaho spolublížních.

Lze-li, ukáže katecheta dětem na mapě, kde ten a onen rodák padl, kde asi hrob jeho. Vysvětlí, že nebyl zahrabán, jak se mnozí domnívají, jak četli, že se dříve dělo, ale že má svůj hrob, snad na některém hřbitově, že ho druhové slušně pochovali, u hrobu se pomodlili s polním kurátem a místo poznamenali křížem a českým nápisem. Po čase může býti převezen do vlasti, ač jest všudy země Páně a při nynějších komunikačních prostředcích pozůstalí mohou se k hrobu podívati a u něho se pomodliti.

V časopisech nalezne kněz vyobrazené hroby a památníky padlých vojínů; některý z nich dětem ukáže a označí.

Za čas padlých je několik, katecheta o všech promluví a případně napíše jména jejich na desku, kterou pověsí nedaleko kříže, aby byla na očích žákům při modlitbě. Sami vzpomenou na ty zemřelé, ale jsou také k tomu povzbuzeni od katechety.

Ku konci školního vyučování vybídne děti: »Pomodleme se za naše padlé vojíny...«

Jindy připomene žákům, až budou rozsvěcovati svíčky za zemřelé na hřbitově, aby pamatovali též na vojíny.

»A kam je dáme?« ptal se při takové příležitosti školák.

»Třeba ke kříži uprostřed hřbitova. Ten je totiž pro všechny, kteří zde i jinde odpočívají.«

Podobně i s věncem, který dívky upletou na památku padlých vojínů; i ten mohou na prostřední kříž zavěsiti.

Též v kostele s mládeží často modlí se za padlé vojíny vůbec a pocházející z osady zvláště.

Připomeneme žákům, že *spolek Černého kříže* stará se o hroby zemřelých vojínů a že nutno i jeho snahy hmotně podporovati, aby vznešenému svému účelu dostáti mohl. Jistě spolek ten i hroby domácích v pořádku udrží. Praha vykázala těm, kteří v městě tom zemrou, na Olšanech čestné místo jakož i jiné obce, v nichž jsou nemocnice pro raněné a kde ob čas některý zemře. Hroby ty nutno ctíti a jako hřbitov vůbec třeba považovati za svaté pole.

V Žižkově na vánoční svátky školní dívky snášely dárky pro raněné do nemocnic; každý kvítek vojíny velice potěšil. Děkovali za ně co nejsrdečněji. Tak se má díti nejenom o svátcích, ale i jindy, a dítky mohou raněným dodávati stále dárky,

hlavně noviny od rodičů, knihy, které v domácnostech leží už přečtěné a odložené. U každého kostela jest pokladnička pro sbírky na Červený kříž; i dítky ze svých úspor mohou dáti menší peníz na spolek, který se stará o nemocné vojíny.

Tím a podobným způsobem projevujeme lásku a úctu k těm, kteří pro nás nasadili život a ten buď čestně ztratili nebo jako zmrzačeli nadále mezi námi vésti budou.

SMĚS.

»Věstník katolického duchovenstva« a »Vychovatel«. Veledůstojní pánové, p. t. Jan Pauly, farář na Smíchově, a Emanuel Žák, c. k. professor náboženství při českém reálném gymnasiu na Smíchově, vyhověvše laskavě mému pozvání, a projednavše a osvětlivše si vzájemně články, ve »Vychovateli« a ve »Věstníku katol. duchovenstva« z r. 1915 uveřejněné a nedorozumění působící, upustili přátelsky od dalšího jednání v přesvědčení, že nebyla tu snaha ani úmysl osoby urážlivě se dotknouti, čímž věc skončena. V Praze, dne 3. dubna 1916. Prael. Dr. Jos. Tumpach.

Návrh na sjednocení učitelstva. »Věstník« organisovaného učitelstva přináší ve svém čísle ze 7. dubna t. r. návrhy, kterak by veškeré učitelstvo bez rozdílu působení utvořilo jednotnou zemskou organisaci. Podává tři způsoby sjednocení učitelstva; a to 1 sloučením posavadních zemských organisací v jeden spolek se zřízením okresním a župním, a dva návrhy na utvoření svazu posavadních zemských organisací na širším či užším základě při zachování nynějších organisací. Členy svazu byly by dle těchto návrhů posavadní zemské spolky učitelské: Zemský Ústřední Spolek Jednot Učitelských, Zemská Ústřední Jednota učitelstva měšťanských škol, Zemská Ústřední Jednota Učitelek, Ústřední spolek učitelek ženských ručních prací, Zemský svaz městského učitelstva případně Svaz spolku učitelstva Velké Prahy. Pro Spolek katolického učitelstva není v tomto návrhu místa. Významné. *r.*

Zajímavé doznání. U mnohých činitelů veřejně pracujících vzplanutím války světové způsobena byla změna nejen v názorech politických, ale i v názoru na svět vůbec, tedy zvláště v otázkách filosofických. Dokladem toho jest článek pod názvem: *Zduchovnění* uveřejněný v 6. čísle letošního ročníku *Akademie*, revue socialistické, jehož autorem jest známý kritik, spisovatel a předák soc. dem. intelligence, *F. V. Krejčí.* A co píše tento hlavní sloup českých bezvěrců, sdružených ve spolku Augustin Smetana a později ctitel Ostwaldův a šiřitel jeho monismu, který považuje vše duševní za projev energie a jenž vyhlašuje zrovna za prohřešení vyslovit pouhé slovo duše?

Jakoby zapomněl na své monistické credo a na svůj energetický mravní imperativ, píše Krejčí ve zmíněném článku mezi jiným takto: »Civilisace nynější byla ve své podstatě materielní a nestačila zajistit nejzákladnější podmínky pro klidné soužití národů. Její nejslavnější vymoženosti neměly nejmenšího téměř vlivu na morální stav lidstva. — A táže se Směli bychom ještě dnes říci, že Evropanu z těchto let žije se na zemi lépe než jeho předkům z konce středověku? Zmírníme tím utrpení někoho, poučíme-li ho, jak se člověk vyvinul z opice nebo ukážeme-li mu, jak podivuhodným strojem jest lidské tělo? — Poznatky moderní vědy dle něho nedovedou v nejtemnějších hodinách osvětliti duši a dodat jí síly; proto uznává, že je potřebí hlubšího produševnění všeho života a větší úcty k lidské duši, než měly předchozí periody positivismu a materialismu.

Upozorňujíce na článek Krejčího, z něhož úryvky podáváme, jsme daleci jej přeceňovati, nepřátelství proti katolicismu jistě i na dále u něho potrvá; avšak projev hlavy českých monistů — mající známky idealistické — jest zajímavým doznáním proto, že uznává chudost energetického imperativu mravního: Neplýtvat energií. A zároveň dosvědčuje nepostačitelnost důsledného materialismu nebo positivismu pro vážného myslitele. — — *F. Kraus.*

Biblická dějeprava ve vyučování náboženském.

Této důležité otázce věnoval VIII. ročník *»Věstníku Jednoty katolických duchovních diecése brněnské«* širší pozornost. Popudem byly články Ed. Gryce v ročníku VII., na něž navázal Ed. Rozmahal v rozhovoru: »K úpravě katechismu« (čís. 2.) a Kalvoda-Greif: »Význam biblické dějepravy ve vyučování katol. náboženství« (čís. 4.—9.). Z toho vyvinula se živá di-

skusse, již se súčastnili Fr. Jeduš, Al. Krejčí, Em. Masák, Jos Matoušek, Ed. Pospíchal. Greif a Kalvoda podali pak: »Ukázku z bibl. dějepravy Panholzerovy a Rückertovy.« (čís. 10.)

X. jednatelská zpráva Jednoty podává o tom zprávu: »Letošního roku rozproudila se čilá debata ve »Věstníku« o otázce, jak používati biblické dějepravy ve vyučování náboženském. Dle dosavadních předpisů byl hlavní učební knihou katechismus a biblických příkladů mělo se jen užívati na doplnění a osvětlení nauky obsažené v katechismu. Všeobecným jest přání, *dopřáti co nejvíce místa dějepravě* ve škole, neboť zkušenost potvrzuje, že vědomosti takto nabyté nejen trvaleji se zakoření v paměti, ale působí také mohutně na vůli dětskou, která příklady dočasnými je nadšena a povzbuzována k následování. Ovšem setkáváme se zde s velikou potíží: nemáme totiž ještě příručky, která by odpovídala svým zpracováním věku dětskému. Nynější biblické dějepravy všechny jsou příliš těžké, články v nich dlouhé, zpracování težkopádné. Snad v tomto roku již dočkáme se vydání nové biblické dějepravy dle vzorů německých, z nichž přines! »Věstník« také ukázky.«

Referujíc o tom moravská »*Hlídka*« píše: »Odezíráme-li i od toho, že zmíněný vzor není nijak nejlepší bibl. dějepravou německou (vyniká jen stručností a jednoduchostí), vtírá se přece jiná otázka: což jsme opravdu takoví ubožáci, že se nezmůžeme ani v tomto oboru na samostatnou práci? A to zvláště teď, kdy jsme se dočkali nového, pěkného překladu Bible! Máme snad zase na dlouhá léta spokojovati se při knize, dětem i katechetovi nejmilejší, pouhým překladem, a to dle všeho jen na rychlo upraveným? Pak jedná se také o obrazy! Nebylo by lépe při tak důležitém podniku počkati ještě nějaký čas a poraditi se vzájemně? Naším heslem musí býti: Českým dětem českou Bibli!« —

Souhlasíme úplně s návrhem referenta »Hlídky« a přáli bychom si u nás v Čechách *čilejší porady* vzájemné o této věci. Na valné hromadě katechetského spolku učiněna zmínka o bibl. obrazech katechety Tatzauera. Nebylo by možno spojiti je s novou *původní českou biblickou dějepravou?* Lépe zajisté by bylo *sečkati*, až bude překlad Bible celý vydán! Zatím mohlo by se pomalu pracovati o textu na základě již vydaného překladu, vše připraviti a uspořádati a pak knihu vydati. Doufáme, že i o pracovníky u nás nebyla by nouze, jen jim dáti příležitost, pokyny a čas příhodný. I my voláme: *Dejte nám již konečně jednou českou biblickou dějepravu! Dobrou, původní!* —š—

Vyznamenání. Jeho Výsost, pan arcikníže František Salvator, udělil čestný odznak II. třídy dp. Janu Karáskovi, faráři v Kácově n. Jiz., pro zvláštní zásluhy o Červený kříž. Mimo to byla mu udělena dvě pochvalná uznání od slav. praesidia rady a magistrátu král. hl. města Prahy a diplom od okresní válečné pom. úřadovny v Praze za účinnou pomoc v humanních akcích válečných.

Nová špatná literatura pro mládež vznikla za války v Německu. Časopis »Schule und Haus« udává, že vyšlo 20 různých serií asi s 300 svazků, jež »líčí naší mládeži válku s perspektivy lupičův a vrahů, nebo vypravují o hrdinách, při nichž za polní šedou maskou třpytí se pernatá ozdoba indiánského náčelníka.« —š—

Zdravotní čítanku pro obecné školy navrhuje »Vídeňský denník«. Věc sice dobrá, ale co těch čítanek bylo by už ve školách, kdyby všechny návrhy měly býti uskutečněny! —š—

Vypsání uprázdněných učitelských míst bylo za války provedeno ve Vídni. Ve »W. Ztg.« počátkem března byl vypsán konkurs, dle něhož obsazuje se 27 míst správců škol a 277 míst učitelských včetně s učiteli náboženství. I u nás učitelstvo se domáhá, aby konkursy na uprázdněná místa byly vypsány. Mužské síly jsou tím zkracovány proti učitelkám, jejichž místa se vypisují a obsazují. —š—

Český gratulant. Jednota katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »*Český Gratulant*«. Cena K 1·20, poštou K 1·35. Objednávky jen za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Knihtiskarna družstva Vlast v Praze

ČÍSLO 9. V PRAZE, dne 1. května 1916. ROČNÍK XXXI.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Dnešní názor na pracovní školy v Německu. — Obrazy z dějin české katechetiky. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Celá tato therapie práce, jež si všímá nervově nemocných, abnormních lidí, je však i pro paedagoga nejvýš důležita, poněvadž ona mu ukazuje jaký podivuhodný význam má práce pro vypěstění vůle, charakteru a všeho duševního zdraví člověka. Zde *psychický význam fysické práce nejjasněji vystupuje v popředí.* Proto s plným porozuměním duševních vlivů technického zaměstnání na člověka vyzývá *Eschle* ve svém pojednání: »*Die Erziehung zur Arbeit und durch Arbeit als Mittel der psychischen Therapie*« technickou práci »regulatorem všech psychických funkcí, výstředností, jednostranností v jednání a sdružení chorobných představ.« (Citováno u *Fr. W. Förstera*: Schule und Charakter, str. 240.)

Výchova technickou prací je vlastně výchovou k soustředění všech fysických i psychických našich schopností k jedinému cíli a za jedním směrem. A jí přímo se čelí každému zbujnění mnohých neurasthenických sklonů v člověku.

Mnohé těžké duševní poruchy pozdějšího života, které se jeví na př. jako *agorafobie*, nesmírné rozčilení, má-li kdo jíti liduprázdnou ulicí, náměstím, velkou síní, a která má ihned za následek chvění se na celém těle, zvýšený tluk srdce, závrať a jj., nebývá často než stupňovanou formou nedostatečného podřízení těla a všeho nervstva pod silnou vůli. Počátky této poruchy často již se objevují ve věku školním, v těkavosti, nedbalosti a všeliké nepřesnosti a ledabylosti v konání uložené práce. Zde vytrvalé cvičení vůle v technické práci, jíž duše k celému postupu díla je mocně připoutávána, má neobyčejně příznivý vliv na duši a skrze ni i na celou nervovou soustavu duševně neklidných a těkavých jinochů. *Eschle* ve svém pojednání zdůrazňuje, jakým léčebným prostředkem je cílevědomá, ukázněná technická práce oproti stálé nerozhodnosti a kolísavosti vůle a oproti nestálosti v práci, a to obzvláště u oněch psychopathických lidí, kteří »stále začínají a nikdy nepokračují, anebo pokračují, nikdy řádně nezačínajíce.« (Ibidem.)

Význam technické práce pro uklidnění duše, zjemnění a zušlechtění její, došel též pozornosti v *kriminalogii*, v domech korrekčních a věznicích. *Förster*

ve své »*Jugendlehre*« uvádí, že v tak zvaném »reformatoriu« mladých provinilců v Elvíře je zvláštní oddělení, v němž se tělocvičnými pochody a prací působí na intellektuellní a morální schopnosti chovanců, aby se tak ponenáhlu v nich vypěstila *kontrola těla uklidněnou, disciplinovanou myslí.* S téhož paedagogického hlediska dály se v káznicích japonských pokusy s technickým výcvikem káranců. Musí do měděných ozdob v nádobách vkládati jemné ornamentované, emaillové vložky; práce to, která vyžaduje největší pozornosti, veliké dovednosti a nejdokonalejšího ukáznění každého pohybu rukou. Tak naváděni jsou pokleslí lidé k sebeovládání. A jak účinný je tento způsob technické práce na chovance, o tom svědčí výrok kteréhosi anglického pozorovatele, jenž se o této práci vyjádřil: »Nikdy bych tomu nevěřil, že lidské oko může být tak přesné, lidská ruka tak jistá, a lidská mysl tak trpělivá.« —

Stejné methody léčebné užívají i v moderních trestnicích amerických. Tak v státu *Illinois* jsou při mnohých trestnicích založeny veliké skleníky a rozsáhlá pařeniště, kde trestanci zabývají se pěstěním květin a zeleniny. Zde násilnické a impulsivní povahy neléčí se pouhým zavřením v zločineckou cellu; ale buzením jich smyslů pro jemnou, všechnu pozornost vyžadující práci, utišuje se duše a dává se myšlenkám jiný, užitečný směr. — Methoda případnou, schopnostem a osobní zálibě obzvláště odpovídající technickou prací působiti na ethické znovuzrození provinilcovo je zajisté tak krásná a humánní, že ve svém praktickém provedení přinese jistě mnoho jasu, radosti a mravní síly v ponuré a v hrobové ticho pohroužené zdi káznic a žalářů. První pokusy s výcvikem v technické práci, jichž hlavním účelem ovšem je *etické posílení* delinquenta, a nikoli výdělečná konkurrence s obchodními domy a průmyslem, dějí se již po řadu let též ve věznicích rakouských, jako v Kartouzích, na Pankraci, na Borech a jinde. Jak zdárně chce se tu uplatniti pravda sentence *Herderovy:* »*Arbeit ist des Blutes Balsam, Arbeit ist der Tugend Quell'!*« — — (Pokračování.)

Dnešní názor na pracovní školy v Německu.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Dokončení.)

Tyto různé hospodářské, kulturní, psychologické a ethické prvky, jež stajeny jsou v myšlence pracovních škol, musí dle mínění profesora Kammlera ve svém významu pro výchovu a ve svém vzájemném vztahu teprv býti kriticky zváženy pedagogickými potřebami, vyplývajícími *z analyse charakteru.* Hnutí pro školy pracovní nevyšlo odtud. I nyní setkáváme se jen s ojedinělými náběhy a částečným jen zkoumáním tohoto úkolu. Jak působí vyučování na charakter?

K rozvoji nejdůležitější vlastnosti charakteru, *síly vůle,* přispívá vyučování napínáním duchovních sil, pěstěním energie. Ale toto napínání vůle jest jen jednostranné. Mnohostranněji pěstována jest síla vůle účinnými životními silami *zvyku a práce.* Proto musí vyučování více přihlížeti k těmto dvěma životním silám, jež vedou k mohoucnosti a k činu.

Druhá vlastnost charakteru, *důslednost jednání,* vzdělávána jest tím, že vyučování zvyká důslednému, logickému myšlení. Ale cvik v logickém myšlení musí býti založen a provázen cvikem a návykem jednati ve směru mravním. K tomu jest nutna organisace výchovy a vyučování, jež používajíce v důsledném

jednání národních, stavovských a náboženských mravů, vedou jak ke službě celku tak k rozvoji vlastní osobnosti. Tomuto účelu dobře se hodí různé návrhy školy pracovní, jako společná práce, system školních obcí atd.

Třetí vlastnost charakteru, *samostatnost v jednání*, vychovává vyučování, chrání-li důrazně žáky před slepým následováním masy cvikem v samostatném myšlení, zkoumání, cvičbou vlastní síly a buzením důvěry v ni. To jsou formálné vlastnosti charakteru.

Obsahové určitosti charakteru slouží školy pracovní tím, že kladou hlavní váhu na samostatné vytváření *ideálů a zásad*, na jejich největší motivační sílu, *radostnou* samočinnost, aby žáci nejen dobro činili proto, že *mají*, ale také že *chtějí*. Vedle toho musí býti žáku k dosažení ideálů, k práci na vlastním charakteru poskytnuta pomoc, jež určována jest povahou žákovou, jak o to *Foerster* »přirozenými podněty« usiluje.

Tím jest tedy dnešní pojetí myšlenky školy pracovní v hlavních rysech naznačeno. V literatuře o tomto druhu škol nebylo dosud docíleno jednoty. Dle východiska zastánců tohoto hnutí bývá někdy zdůrazňována hospodářská stránka, technická dovednost, někdy umělecko-výchovný moment, jindy psychologické zdůvodnění nebo kulturní úkol přítomnosti. Nicméně různé známky nasvědčují tomu, že se vývoj bráti bude cestou zde naznačenou: *pracovní škola žádá, aby nebyly podávány příliš veliké a proto neužitečné hromady vědění, nýbrž aby žáci sami se propracovali k omezenému počtu cenných zkušeností.* Chce šetřením psychologických a fysiologických zákonů cvičby vésti k *činu* a tak na *utváření vůle* působiti; chce větším zřením k uměleckým a technickým schopnostem docíliti *harmonie v utváření vůle.* Takovým způsobem doufá vychovati *lidi přítomnosti*, náležitě vycvičené a ochotně k tomu hotové, aby mravnými a zákonnými prostředky uskutečňovali ideály a zásady, jichž se vlastním úsilím byli dopracovali. Kerschensteiner pronáší to stručně: Pracovní škola *jest školní organisace, jíž utvoření charakteru jde nade všecko.* — —

Praxe jest od vědomého uskutečnění těchto zásad ovšem ještě hodně daleka. Jednak »mlčí prakse svou srozumitelnou řečí«, jednak uskutečňuje principy této školy v jednostranném manuálním způsobu. Zajímava jest kritika, jíž podává průkopník tohoto druhu škol, *Kerschensteiner*, ve svém posledním spise: »*Begriff der Arbeitsschule*«: »Poněvadž práce jest zpravidla činností ruční, byl domněle problem pracovní školy rozřešen tím, že s každým dosavadním předmětem vyučovacím spojena byla nějaká ruční činnost. I vyučování dějepisu ve vyšších třídách obecné školy dáván byl ráz pracovního učení tím, že žáci modelovali si rytířské hrady, vyřezávali si z lupenky stavby starých slohů, kreslili plány bojišť atp. Obrázky epických básní a biblických příběhů musely přisluhovati k oslavě nového principu. Ale jako se nikdo nepropracuje k pojmu kategorického imperativu, obkreslí-li si Kantův dřevoryt, tak zmíněné ruční práce nemají nic společného s duchem principu práce. Všecko vyučování, jež musí se opírati o skutkový materiál tradicí dochovaný, jako řeč, dějiny, náboženství, může se díti *jen prací duševní*, má-li býti produktivní a má-li působiti na utváření charakteru. *Ruční práce jest jen tam cenna, kde pojmy a poznatky vyrůstají z faktů denní zkušenosti* a kde materiál představ musí býti získán smyslovým pozorováním. Všecky časem se vyvinuvší duchovní obory práce mají svůj vlastní *specifický způsob pracovní.* Pracovního principu jest jen tehdy šetřeno, jestliže práce při

vnikání do kruhu představ a do způsobu myšlení tohoto oboru přiměřena jest oněm skutečným methodám pracovním, jež se uvnitř těchto oborů ducha vyvinuly s psychologickou nutností.«

Tak Kerschensteiner. Nicméně sám, zakládaje první pracovní školu v Mnichově, zacházel příliš daleko v požadavcích řemeslně-technické dokonalosti. Jí k vůli žádal docela řemeslně-technicky úplně vzdělané odborníky za učitele. Jeho pojetí se tedy od té doby prohloubilo. Blíží se nyní spíše názoru *Gandigově*, jenž v ruční dovednosti nespatřuje záruku produktivity nebo samostatnosti, ježto nebývá než smutnou činností kopistů.«

Jednostranné manualní pojetí pracovní školy jest výchově vážným nebezpečím. Ještě dosud převládá domněnka, že hlavně na tom záleží, aby hned do prvního ročníku bylo zavedeno co možná nejvíc techniky: kreslení a illustrování, vystřihování pestrého papíru, práce lepenková a dřevařská, práce lýkové, modelování v hlíně a plastilinu, práce na pískových a hliněných skřínkách, zahradnictví a k tomu ještě ruční práce ženské. Ale příliš mnoho techniky vychovává *k povrchnosti* a zvrhává se snadno *v hravost.* Škola má však vychovávati od hry *k práci,* k vážné, svědomité práci.

Zůstavujeme proto celou řadu technik opatrovně a cvičíme nejprve jednu, totiž kreslení, pak teprv zavádíme ještě techniku druhou nebo třetí. Také Kerschensteiner to prohlašuje za postačující: »Vše, co můžeme žádati, jest jen to jediné, aby zvolené techniky vyvíjely se ke větší a větší přesnosti.. *Všichni apoštolé pracovní školy budiež si vědomi, že by bylo zločinem na naší škole spáchaným, kdyby princip práce měl býti postaven na jiný základ než na základ důkladnosti a spolehlivosti, jimž německý národ děkuje za nejpodstatnější své úspěchy.*« (»Begriff der Arbeitsschule« str. 67.)

K povážlivé stránce manuální jednostrannosti při školách pracovních druží se ještě i omezování všeobecné platnosti theoretických základů. »*Jednati jest princip charakteru*«, zdůrazňuje škola pracovní.

Ale jest i velmi důležito nepřestřelovati v tomto směru, neodváděti všechny síly lidské na produktivitu, aby nenastalo ono osudné zúžení ideálu karakteru, jež *Foerster* zove amerikanismem upřílišněného principu práce. Již i v Americe lze znamenati reakci proti tomuto jednostranně aktivně-produktivnímu typu. Její průkopník *Ralph Trine,* poukazuje s důrazem na to, že vedle západního ducha práce i východní princip vnitřní sebranosti, *duch »orare«*, duch kontemplativní ctnosti, musí uhájiti svých práv v souboru lidského vzdělání.

Fr. W. Foerster při všem uznání principu práce správně připomíná, že *receptivní a produktivní* způsob života musí se tak nutně střídati jako vdechování a vydechování, ježto jednostranné pěstění samočinnosti a produktivity na útraty receptivního klidu mohlo by míti osudné následky. Vyrůstají pak oni »nesnesitelní«, kteří nechtí nikdy naslouchati, nýbrž vždy sami mluviti, lidé, kteří nikdy neuzrají k pokoře a k pravé socialní kultuře, poněvadž jsou stále opojeni vlastní činností a nemají trpělivosti, aby v sebe přijali cizí život s hlubokou receptivní účastí. Takovými jednostrannostmi tvrdne život citový a utvářejí se pánovití karakterové, povrchní herci, nepoučitelní hádalové, kteří vždy podržují pravdu. A *také z činnosti mizí znenáhla vnitřní obsah a hluboká inspirace, jež jediné ze světa »orare« přichází.*« (Schule und Charakter, 11. vyd. str. 104.) —

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

2. *Katechetika v pastorálce Giftschitzově.* Dva malé svazečky, takřka kapesního formátu, ani ne po 300 stranách, toť první, vládou předepsaná učebnice pastýřského bohosloví, sepsaná profesorem Giftschitzem, dle níž v překladu Stachově profesor Chládek od r. 1788. přednášel na bohoslovecké fakultě v Praze. Tři současní profesoři na třech fakultách ve Vídni, v Olomouci a v Praze. Jak bylo asi profesorovi Chládkovi, který sám vlastní učebnici napsal — které, bohužel, nemáme nyní po ruce — když nucen byl přednášeti podle učebnice sepsané jiným, která od jeho vlastní asi hodně se lišila! Ale ponechávala mu učebnice Giftschitzova hojně svobody. Hned první nahlédnutí do knihy dává nám tušiti, že jsou tu shrnuty jen věci nejhlavnější a literatura dosti četně citovaná, výklad pak že ponechává úplně profesorovi a ostatní studiu a práci posluchačů.

Kniha skládá se z krátkých číslovaných paragrafů, z nichž málo který vyplňuje více než celou stranu. Ve svazku prvním po úvodě (I.—XXIV.) o původu, dějinách a pramenech pastorálky, pojednává Giftschitz »O posluhování slova, nebo o vyučování pravdám náboženství,« jež rozděluje na tři oddělení: *o vyučování náboženství vůbec, o katechesi a kázání, a o soukromém vyučování.*

Díl první rozdělen na 114 paragrafů. Počíná výkladem, že »vyučování právem přední místo má mezi všemi ostatními povinnostmi duchovního správce (1), který má proto vyučovati sám (2), neboť mu z toho plynou mnohé výhody a zavazují ho k tomu četná nařízení (3). Vyučování náboženství jest důležité (4) a proto při hodině jest vyučovati jen náboženství (5). Aby dosáhlo se cíle vyučování musí toto býti řádně spořádáno (6—14), řádně vykládáno a dokazováno (15—26), aby posluchači byli získáni (27—33). Při vyučování třeba dbáti řeči (34), postupu (35), žáků (36), i používati vhodné příležitosti a různých způsobů: »vyučovat, napomínat, trestat, těšit, vyvracet.« (38.) V dalších paragrafech 39. a násl. je poučení, jak jednotlivé pravdy a poučky náboženské vykládati.

Promluviv tak o vyučování vůbec, vykládá hned v druhém oddělení o »katechisaci (1—82) a kázání (82—161.) »Vyučování pravdám náboženským, kteréž duchovní správce farníkům svým povinován jest, dá se rozdělit . . Farníci buď zhola nic nevědí o náboženství, nebo jsou již prvním základům křesťanství vyučeni. Vyučování prvních jmenuje se vůbec katechisace nebo vyučování dítek.« (1.) Vykládá význam slova toho v Písmě sv., za nejstarších časů církve, ve IV. stol. (2) P. Ježíše a jeho učedníky vždycky třeba pokládati za první katechety v širším smyslu (3.)

Dějiny katechese: Z prvních dob křesťanských málo máme zpráv. Rodiče sami učili základům víry. (Leonydas, otec Origenův; sv. Monika; pak matka sv. Basilia a jeho bába, Makrina. Cituje tu: Arnolds Abbildung der ersten Christen, patrně ke studiu posluchače). To činí na mnoha místech, uváděje německé i latinské prameny. (§ 4.) Vykládá o vyučování katechumenů (5), o vyučování v chrámech (6) o školách katechetických (7). Již staří církevní učitelé nám mnoho poučení podali, jak vyučovati (sv. Cyrill Jerusalemský; v řečech svých sv. Řehoř Naz. i Řehoř Nys., Jan Zlatoústý a jiní (8.), hlavně však sv. Augustin dává návod ke katechisování. Později již nařizováno na sněmích vyučování dítek a vydáno mnoho spisů. Cituje různé spisy, zvlášť Gersona (10), přichází k nařízením na sněmu Lateránském za Lva X. a na sněmu Tridentském (11).

Vykládá pak krátce o *katechismu*: Erasma (12), Petra Canisia (13), římském a Belarminově (14), Klaudia Fleury, Montpellierském, Bossuetově (15) Ignáce Felbigera (16). Pomůckou k vyučování katechismu jest mu »znamenitá kniha«: Michael Ign. Schmidt: »Methodus tradendi elementa primae religionis sc. catechisandi.« Bamberg 1769. Do němčiny přeložena od Bened. Straucha s úvodem od Felbigera. I jiné dva spisy (Felbigera jeden a jeden Filipa Tangla) uvádí (17). Od času Luthera vyšlo mnoho protestantských katechismů (18), a mnoho k nim vydáno bylo navedení (19). Jedenáct jich uvádí!

Poněvadž nedbalost ve vyučování náboženství má špatné následky (20), jest třeba vyučovati řádně, jak vyloženo již v oddělení prvním všeobecně (21), ale u dětí zvlášť třeba šetřiti pravidel, jež uvádí (22—31). S vyučováním má se začíti hned v mládí (32) vypravováním biblické dějepravy, z níž se vyvozují naučení víry a mravů (33). Pak se vykládá, jak si počínati při vyučování o článcích, jimiž se naše církev rozeznává od jiných (34) a jak učiti mládež dorostlejší (35). Jak mají býti sestaveny katechismy vykládá v § 36.: Mají vycházeti od lehčí věci k těžší, nemá v nich býti theologie a polemika, dle tříd mají býti rozděleny a sepsány řečí, jež jest dětem pochopitelná.

Jak má katecheta počínati si při vyučování (37): má postupovati způsobem přirozeným (38), vyučovati názorně, od známého neb podobného vycházeti (39), působiti na cit (40). Postupovati třeba od přirozeného k nadpřirozenému (41), od jednotlivého ke všeobecnému (42) a vésti ku správnému úsudku (43, 44), všechno vyložiti jasně (45, 46), dokazovati (48) z rozumu (49) i z bible (50), a to tak, že důkazy z bible předcházející důkazům z rozumu (51). Těchto důvodů používá k tomu, aby pohnul vůlí, aby jeho vyučování se zakořenilo (52); proto také používá i jiných podobenství a příkladů (53), ale jen takových, které se hodí pro děti (54); při vymyšlených příkladech třeba opatrnosti (55). »Poněvadž všecky do smyslu padající a viditelné věci napomáhají zřetelnému představování, tím samým se *obrazy k učení náboženství* potřebují.« Bible v obrazích, rozdávání obrázků (56).

Vykládaje o obrazech, které k vyučování mohou dobře sloužiti, praví: »Dobří obrazové mohou nejmenším školákům k ponaučení a upamatování daleko užitečnější býti, nežli knihy, jichžto vazba z počátku se jim líbí, ale potom je ztěžka kdy do rukou berou.« A připomíná: »Však ale při obrazích také velikého pozoru zapotřebí jest, aby z nich něco nepošlo, co by proti hlavnímu cíli bylo. Pročež *a)* nemá se na nich vynacházet žádné potvorné, neb falešné, neb ošklivé vyobrazení; *b)* nemají se vyobrazovat nepochopitelné a pouhé duchovní věci, kteréž by mohly býti příčinou falešných a velmi hrubých myšlenek; *c)* jen ti obrazové s cílem svým se srovnávají, kde se představují takoví skutkové, kteříž by dětem k ponaučení, neb jinému užitku sloužili; *d)* představují-li se na obrazu následky nějakého skutku, musejí býti obyčejní.«

Jakých obrazů mělo býti používáno, hlavně jako odměn, poznáváme s připojené poznámky: »Správě země (praví Regierungsverord. vom 15. Now. 1785.) k známosti uvedeno bylo, že někteří katecheti v kostelích a školách nepříhodné a dílem neslušné dary mládeži rozdávají. Pročež vysoké řízení přikazuje, aby katechumeni zvlášť přede všemi obrazy obdarováni byly těmi lacinými a krásnými z života Ježíšova, kteréž k dostání jsou v kupectví normální školy sv. Anny ve Vídni a u knihaře Hartla.«

(Pokračování.)

SMĚS.

Za úpravou hmotných poměrů učitelstva. Denní listy přinesly zprávu, že deputace obou zemských spolků katechetských, jakož i deputace učitelstva odevzdaly J. Ex. panu ministru vyučování žádost, aby svého času sněmovní školskou komisí vypracovaný návrh o úpravě platů učitelských v království českém byl uzákoněn císařským nařízením. Petice učitelstva je odůvodněna vedle faktické potřeby mimořádné pomoci v nynější válečné době ještě následujícím poukázáním:

1. Uzákoněny jsou všecky finanční zdroje, které dle zákona o permanenci finanční komise sněmu král. Českého měly býti určeny *výhradně* ke krytí zvýšené potřeby na úpravu platův učitelských: povolena jest pivní dávka ve výši 4 K se 100% přirážkou po dobu války, zvýšeny jsou zemské přirážky o 20%, zemi dostává se zvýšených údělů z tak zvaného malého finančního plánu a nejnověji Nejv. cís. patentem z 29. prosince 1915 č. 404 ř. z. uzákoněny jsou zbývající drobné dávky. Odium všech těchto daní a dávek odnáší v občanstvu učitelstvo, ale ono z nich dostává kvotu velmi nepatrnou; ostatku velmi značného užívá se ke krytí od drahných dob trvajícího zemského deficitu.

2. Státním zaměstnancům dostalo se opětně úpravy služebních platů a to již v roce 1907, potom služební pragmatikou v r. 1914 a od 1. ledna 1916 byl jim povolen válečný drahotní přídavek.

3. Zemskému úřednictvu, jehož platy také byly přiměřeně před krátkou dobou upraveny, dostalo se rovněž válečného drahotního přídavku.

4. Tento přídavek poskytnut byl i soukromému úřednictvu jeho zaměstnavateli.

5. Dělnictvo, zejména tovární, z větší části dostává takovou mzdu, že se mnohým učitelským rodinám o takových příjmech nejednou ani nesní.

6. Všechny produktivní a obchodní vrstvy obyvatelstva, rolnictvo, živnostnictvo a obchodnictvo zvýšením cen svých výrobků a obchodních předmětů vyrovnaly svou zvýšenou potřebu.

7. Učitelstvu všech sousedních zemí zejména ve Slezsku a na Moravě, dostalo se před válkou pronikavé úpravy a zlepšení služebních příjmů.

Česká společnost eugenická, jejímž cílem jest zušlechtění národa, upozornila v poslední době na sebe programmovými letáky o svém účelu, výzvami v novinách a čilou činností přednáškovou. Pořádala totiž v období jarním eugenický šestipřednáškový kurs péčí lidových přednášek českých vysokých škol pražských a v měsíci dubnu cyklus přednášek v eugenice v Lidové škole Osvětového svazu.

Z přednáškového kursu zvlášť důležitou byla přednáška prof. biologie *Růžičky o dědičnosti*, jejíž rozluštění jest hlavním bodem snah eugenických a kterou prof. Růžička definuje jako podstatnou nezměnitelnost znaků nebo vlastností v řadě generací. Neuznává všemohoucnosti dědičnosti. Dle něho po rodičích dědíme $^1/_2$ znaků, po dědech $^1/_4$, po pradědech $^1/_8$ atd., a pokud *nemoci* se týče, ty nejsou zděděné, jen získané. Pouze disposice k nim dědíme, ovšem že u rodičů tuberkulosních jest disposice zvýšená. Ale jisto jest, že řádná výchova a příznivé podmínky životní zmenšují sílu dědičnosti. —

Zajímavé byly také výklady prof. techn. *Kolouška o problému plodnosti.* Před válkou ve všech státech evropských převyšoval počet narozených počet úmrtnosti, ano ve Francii přebytek narozených nad úmrtím průměrně ročně na 10.000 obyv. činil číslo 5. Ve válce ovšem poměry nejsou tak utěšené; ale prof. Kolouškovi doufá, že změnou hmotných podmínek živobytí v nejširších vrstvách lidových populace uvedena bude do kolejí předválečných. —

Rovněž sympatická jsou slova programu společnosti, že »podporovati chce všechny snahy nesoucí se k zlepšení *péče o rodičky*, *novorozence a kojence* jakož i *každý boj* proti alkoholismu a tuberkulose, pohlavním nemocem a jiným škodlivinám, podrývajícím samy kořeny národního bytí . . . « Takové snahy jistě každý vychovatel bude schvalovati. —

Též zřízení *hygienického musea*, o němž se rozepsal v »Nár. Listech« známý odborník v nemocech nervových a předseda české eug. společnosti prof. *Haškovec*, velice by přispělo k zvýšení úrovně vzdělanostní ve zdravotnictví. Když však eugenikové volají po nucené prohlídce lékařské před sňatkem, a zapomínajíce na cit usilují pouze o křížení zdatných jedinců, a pokud bývají označovány snahy eugenické jako *náboženství budoucnosti*, vidíme v tom *pouhé*

theoretisování a nemůžeme se ubrániti nedůvěry k takovým cílům, třebas že prof. *Čáda* označuje skepsi jako největšího nepřítele eugeniky. *F. Kraus.*

Za války. Na německých universitách bylo zapsáno v druhém válečném zimním semestru *4820 studentek*, o 900 více než roku 1914—1915. Říšsko-německých příslušnic je 4600, ostatní jsou z Rakouska, Švýcarska a Ameriky. Pokud náboženství se týče jsou protestantky a židovky silněji zastoupeny než katoličky. Nejvíce studentek je na universitě v Berlíně, totiž 1224. — Pokroková strana lidová podala v německé sněmovně návrh, v němž se vláda žádá, aby zřídila na universitě berlínské co nejdříve *stolici pro madarštinu a madar. dějiny.* — »Tägliche Rundschau« píšíc o tomto návrhu, přimlouvá se za zřízení *stolice pro dějiny specificky rakouské.* — Professorský sbor vídeňské filosofické fakulty chce zříditi novou *stolici pro uralsko-altajské nebo uralsko-finské řeči*, při čemž by bylo hlavně dbáno maďarštiny. — *Studijní léta na universitách v Rakousku* budou studentům-vojínům, juristům a filosofům zkrácena o rok, medikům se umožní skládati rigorosa. — Na bulharských obchodních školách byla zavedena *němčina a madarština* jako povinné předměty. — »Pražské Noviny« uveřejnily vyhlášku, kterou c. k. zemský soud v Praze nařídil *zabavení jmění professoru Dr. Tomáši Masarykovi* z Prahy pro zločiny velezrády a proti válečné moci. — Ve Valaš. Meziříčí byl městskou radou jednomyslně zbaven čestného měšťanství bývalý poslanec Dr. Masaryk. — V titulním listě »Našeho Domova (u Benediktinů v Brně) byl censurou zabaven *obrázek znaků* zemí Čech, Moravy a Slezska se svatováclavskou korunou nad nimi. — Německá *škola v Luttychu* byla zřízena německou správou města. — Zemská školní rada v Tyrolsku stanovila *nejvyšší ceny školních sešitů* pro obecné a měšťanské školy a nařídila, aby jich vzhledem k nedostatku papíru bylo šetřeno a co nejvíce využitkováno. — »Zeit« oznamuje z Berlína, že na tamní výstavě ženského spolku jsou *šaty pro děti* ode dvou do sedmi let, *zhotovené z uniforem*, jež neodpovídají předpisům. — V Tyrolsku byla vydána vyhláška, kterou se zakazuje nositi *vojenské dětské stejnokroje* společné armády nebo uniformy spojeneckých států. Přestoupení zákazu trestá se a trest odpykati musejí rodiče neb zodpovědní dozorci. Před časem byl podobný zákaz vydán v Morav. Ostravě. — *Jednota českého učitelstva v Dolních Rakousích* se sídlem ve Vídni byla výnosem ze dne 10./II. t. r. § 1268 *rozpuštěna*, ježto spolek za doby války šířil pohlednice s obrazem české školy v III. okrese s nápisem: »Zapečetěná česká škola ve Vídni — pomník rakouské spravedlnosti.« —š—

O vojenském výchovu mládeže zajímavě jedná moravská »Hlídka v č. 3., přinášejíc úsudky vynikajících odborníků v Německu. O téže věci pojednává i v čísle 4. Na články ty v brněnské »Hlídce« upozorňujeme naše čtenáře. —š—

Školství po válce. Denní listy přinesly počátkem dubna zprávu: V ministerstvu vyučování pracují o návrzích pro reformu školství po válce. V arcibiskupském paláci vídeňském konají se horlivě porady o reformě školství. Vídeňský spolek »Freie Schule« po zevrubných a svědomitých poradách vydal program pro obnovu rakouské výchovy a rakouského školství. —š—

Pro postátnění veškerého školství vyslovila se velká schůze severočeského německého učitelstva před Velikonocemi. —š—

Liturgický řád mše sv. Na malém oktavovém lístku vydal náš pražský kollega »Liturgický řád mše sv.«, upravený dle diagramu Dra Jana Nep. Sedláka. Výtisk tento určen jest k tomu, aby žáci středních, měšťanských i obecných škol mohli dle něho *v kostele samém* pozorovati postup mše sv. a učili se tak znáti prakticky jednotlivé její části, a co při nich mají dělati. Jak oživne tímto způsobem zájem a pochopení mše sv., ví každý katecheta, který to již psanými přehledy zkusil. Kdo obědná tyto lístky, prospěje tím velice věci samé a zároveň dá nepatrnou almužnu opuštěným. Expedujeme pouze *za hotové*: 50 kusů za K 1·60, 100 kusů za K 3·—, každých dalších 50 kusů za K 1·30. Domov opuštěných, Král. Vinohrady, Hálkova tř. 19. Doporučujeme vřele.

Tři synové arcivévody Leopolda Salvatora učí se chorvatsky. Učí je Františkán P. Augustin Čičič, člen chorvatského katolického akadem. spolku »Hrvatska« ve Vídni. —š—

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 10. V PRAZE, dne 15. května 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychazi 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zanotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — O příčinách zpustlosti mládeže. — Obrazy z dějin české katechetiky. — Výchovná síla modlitby. — Feuilleton. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

VIII.

A přece v tuto jásavou píseň na technickou práci a její etické vlivy zaznívá též ostrý tón disharmonie. Ve světlo, které ona má šířiti v lidském nitru, zapadá temný stín, plíživé výkřiky hněvu, ba i kletby. Jsou totiž některé druhy technické práce, které dělníka nerozradostňují, nepovznášejí, ale snižují v něm člověka, jeho duši sesmutňují, ne-li zotročují. Jsou to některé *práce strojové.*

»Dělba práce«, pokrokem techniky přivoděná, má do sebe mnoho výhod pro dokonalost a zlevnění jejich produktů. Ale má také na svědomí přemnohou *vinu.* Stroj, tento nejvyšší technický výtvor lidského genia, či i člověka svým nevolníkem, ba otrokem. Řady lidí stojí u velkého stroje a obsluhují jej. Nejsou jeho pány, ale jeho služebníky. Tovární dělník je si vědom tohoto svého stavu, a myšlenky, jež se v jeho duši zvedají, nejsou radostnou písní života. »Především chválím muže, který si k práci své zpívá«, volal kdysi anglický myslitel, *Carlyle.* Ale v továrně, kde tisíce koleček, pák a různých transmis hlučí svým melancholickým tónem, nebývá místa pro jásavou píseň, vytrysklou z radostné mysli pracujícího člověka. A odkud to?

Poněvadž *dělník nevidí ovoce své práce.* Jeť dílo strojů výslednicí přemnohých rukou, a poněvadž stroj *nežádá všech jeho duševních sil, ale zaměstnává jej příliš jednostranně.* Tovární dělník den za dnem zhotovuje pouze malou část práce a to beze vší změny, po níž duše jeho podle své přirozenosti prahne; on vlastní svojí prací netvoří nic celkového, dokonalého.

Chamberlain ve svém hlubokém díle: *»Základové 19. století«* (II. 837.) otevřeně praví: »Zdá se mi, že 19. století je nejbolestnějším ze všech známých věků, a to hlavně následkem náhlého rozvoje strojů.« Stačí jediný pohled do moderní továrny, na beznadějně jednotvárnou službu v těžkém ovzduší nesčíslných koleček, šroubů, pák a transmis, nebo na blízku horkého parního kotle, a

pochopíme, že v tomto místě dopadajících parních kladiv, šumících koleček a hlučících kladek není místa pro čistou radost. Rozdělení práce, jdoucí až do nejmenších součástí celkového díla, má na mysl pracujícího člověka velmi neblahý vliv. Ono z člověka činí ponenáhlu živoucí stroj a působí velmi neblaze na jeho psychické a mravní potence. Strojní práce jej *oddušev̌ňuje*, a tím přirozeně člověk se cítí *znehodnocen.*

Hluboký myslitel *J. Ruskin* napsal o vlivu tovární práce na duši člověka tato významná slova: »Správně řečeno není to práce, která zde se dělí, ale *lidé.* Rozkouskují je zde v bezcenné zlomky a kousky života, tak že trochu té duševní síly, která člověku zůstává, nedostačí již k tomu, aby vyrobil jehlu či hřebík, ale nutí jej, aby vytvořil pouze špičku jehly či hlavičku hřebíku. Je snad žadoucno mnoho jehel za den vyrobiti; ale kdybychom mohli sledovati, jakým krystallovým pískem jich špičky jsou přibrušovány — pískem lidských duší, který nutno je násilně zvětšovati, aby pokládán byl za to, čím jest — musili bychom při tom mysliti na vážné ztráty. Velký stesk, který se ozývá ze všech našich továrních měst zřetelněji nežli dým jejich vysokých pecí, pochází vlastně z toho, že tvoříme tam vše, jenom ne lidi. Bílíme vlnu, tvrdíme ocel, raffinujeme cukr, vyrábíme hrnčířské zboží, ale jednu jedinou živoucí duši vybíliti, ji utvrditi, očistiti, vytvořiti, to při vypočítavosti našeho prospěchu nepadá na váhu.«

Tím ovšem nejsou vinny stroje, ale *materialistický duch doby, jenž zbavil duše pracujících lidí potřebných vysokých ideálů a nadzemských hledisk na tuto tvrdou, těžkou a mysl člověka znavující práci.*

Trošek oné duševní práce, který tovární dělník k obsluze stroje zprvu potřebuje, během času stane se reflektorickým pohybem svalů, a od té chvíle počíná mu mechanická, stále táž jednotvárná a přece po celý život trvající práce, která u milionů lidí jako dusivý, těžký mrak se rozestřela nad slunnými kdys kraji jejich života. Tato mechanická, ponenáhlu otupující práce obsluhování strojů, jednotvárně stále pracujících, snižuje ponenáhlu člověka na lidský stroj, na pouhou sílu. V práci, kterou koná, není již jeho duše, jeho rozum a intelligence. A to působí na jeho mysl deprimujícím, ba přímo osudným vlivem. Dělník ponenáhlu poznává, že dokonalost předmětu závisí více na stroji nežli na jeho vlastní činnosti, že rozdělení práce až do nejmenší podrobnosti činí jeho životní povinnost jednotvárnou, nudnou, duchamornou. A to přímo ochromuje jeho vůli. Tu mizí všechna čilost a radost ze života. — — (Pokračování.)

O příčinách zpustlosti mládeže.

Píše FRANTIŠEK KRAUS.

Téměř každé číslo novin přináší zprávy a stesky na zpustlost mládeže. A zpustlost mládeže vskutku patří mezi smutné jevy sociální, jichž tíha pociťována byla nejen za vzplanutí nynějšího požáru světového, ale které již za míru vystupovaly do popředí a které k četným anketám a spisům dávaly podnět. — U nás z kruhů laických zvláště prof. *Foustka* za spisy své o otázce péče a ochrany dítěte a ušlechtilá žena *Marie Červinková-Riegrová* za snahy své o mládež opuštěnou a zanedbanou zasluhují zmínky. Ano *k zamezení zpustlosti* konal se ve dnech 18., 19. a 20. března *r. 1907 ve Vídni kongres.*

Sjezd ten, byť uplynulo již devět let od jeho zasedání, zůstává pro vážnost svou stále aktuelním a přímo vyžaduje, aby jako nejvýznačnější anketa k zamezení zpustlosti mládeže pro obsažné zprávy odborníků naší říše zvlášť byl jmenován.

Důležitost sjezdu, na němž podrobně probrány byly příčiny zpustlosti mládež, plyne z jeho *účelu*, který dle § 1. stanov byl následující: »Šířiti a prohlubovati zájem pro otázky ochrany dítěte, objasňovati předpoklady zdravého vývoje duševních a tělesných sil, jakož i mravního pojímání mládeže, skutečné poměry přesně určiti, vady vyšetřiti, o prostředcích sloužících k jejich odstranění pojednati jakož i podati návrhy pro zákonodárství a vládu.«

Sjezdová jednání byla vydána tiskem ve třech objemných svazcích, z nichž zvláště jest důležitý svazek první pod názvem »*Příčiny, formy a rozšíření zpustlosti u dětí a u mladistvých v Rakousku.*«

A neblahý sociální zjev zpustlosti mládeže, při kterém mimoděk vstupuje na mysl *otázka akademie v Dijonu* z r. 1749 Zda pokroky věd a umění přispěly k ušlechtění mravů, Rousseauem záporně zodpověděná, — zasluhoval projednávání odborníků i kongressového rokování.

Proto i v listě našem, přihlížejíce — pokud příčin zpustlosti se týče — k referátům právě vzpomenutého sjezdu vídeňského, chceme poukázati na hlavní příčiny zpustlosti mládeže, zejména když v nynější době zpustlost mládeže stále víc a více se rozmáhá za slabé a nedostatečné mnohdy kázně matčiny, ježto odchodem otců jejich pevná a přísná ruka, při výchově rovněž potřebná, často doma schází

Na zpustlosti mládeže hlavní vinu mají *zbědované poměry hospodářské*, jež nastaly přílišným rozvojem průmyslu a továren, a které uči ily dělníka strojem stroje. Otec obyčejně s manželkou svou ráno odchází do práce a večer znaven se vrací. Děti ponechány samy sobě, z nedostatku dozoru zaměstnání se potulují, různá uličnictví provádějí, napomínání starších drze se vysmívají, smyslu pro rodinný život pozbývají, mají nenávist k dětem lépe postaveným, oddávají se zahálce — matce nepravosti, živící všechny zločiny — a konečně pustnou tělesně i duševně. Rovněž děti dělníků v dolech a v hutích, dělníků při stavbách a zemědělství, zejména však děti krmičů a kočích v hospodářských dvorech při časté změně pracovního místa jsou ve špatném okolí odkázány samy na sebe, postrádají dozoru a výchovy, a obyčejně se stávají břemenem společnosti. Prostředí — okolí, ten důležitý sociální činitel, — když se ještě uváží důležitost pudu nápodobovacího a návyku pro budoucí rozvoj dítěte, a když rodiče často pokyny a vzkazy školy podceňují a jich nedbají, — bývá-li ono špatné, zpustlost mládeže ještě více vždy podporují. To je zřejmo ze sjezdového referátu *Fr. Janische*, dle něhož v polepšovně v Králíkách mezi 145 mladistvými chovanci, od r. 1905 v ní se nacházejícími, k zpustlosti přivedla 51 chovanců (tedy víc než 35%) práce rodičů mimo domov, a tím i nedostatečný dohled na dítě

Že i *otázka bytová* na zpustlost mládeže má vliv, všeobecně se uznává. Jak může tělesně a mravně prospívati dítě, když se svými sourozenci a rodiči tísní se v malém, vlhkém a dusném bytu, který jest zároveň jídelnou, ložnicí a prádelnou? Jakou mohou míti radost ze života děti v takových bytech bydlící? Zda neposkytuje takový byt půdy k prostituci? Přimyslíme-li si k tomu ještě *nedostatečnou výživu*, zvláště v době nynější, kdy dětem často se nedostává těch nejdůležitějších potravin, chleba a mléka, nijak se nebudeme diviti tělesné, duševní a mravní zakrnělosti velké části našich nešťastných a ubohých dětí prole-

tářských. Bohužel, návrhy směřující k reformě otázky bytové zůstávají a zůstanou i po válce na dlouhou dobu pouze zbožným přáním.

Hygienická výstava drážďanská, která dala podnět k mnohým zdravotnickým opatřením i u nás v Rakousku, vzbudila pozornost půdorysy společného domu pro šest rodin jakož i sympatičtějšího rodinného domku se zahrádkou pro jednu rodinu. Výsledkem jejím byly četné články a úvahy. Ale ke skutečnému řešení této nutné otázky téměř od r. 1911 se nepostoupilo, neboť ten nepatrný počet rodinných domků v některých průmyslových našich městech nemůže padati na váhu.

Také návrh pražského fysika *dr. Procházky*, aby zřízeni byli *stálí inspektoři*, kteří by dohlíželi, aby byty odpovídaly aspoň poněkud zdravotním předpisům, jest sice doporučení hodný, avšak dříve bylo by potřebí přísnější a pilnější kontroly při schvalování bytů k obývání zdravotní komisí obce, aby se nestaly smutné případy, že stáje více vyhovovaly zdravotnictví než lidské příbytky. Kéž by se aspoň k těm legiím ubohých dětí bral zřetel! (Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Vládní toto nařízení má na mysli obrazy z »*Gallerie*« arcibiskupa brixenského, *Jana Bernarda Galura* (* 1764).

Tento vznešený kníže církevní, který r. 1829 stal se arcibiskupem a byl jedním z nejučenějších katolických theologů Rakouska, vydal mnoho spisů z dogmatiky, pastorálky, církevních dějin, askese, paedagogiky a katechetiky, celkem přes 50 menších a větších knih, jimiž v oné kritické době ducha křesťanského vzpružil a posilnil. Již roku 1793 napsal: »*Základy pravé (Sokratické) katechetické methody*«. Roku 1804 vyšlo nejlepší katechetické jeho dílo: »*Křesťanské náboženství v rozmluvách otce se synem*« (v otázkách a odpovědích). Roku 1806 »*Úplný katechismus křesťanské nauky*«, který svým vlastním, originelním způsobem rozdělil.

Po výkladu o člověku, andělech, Bohu, stvoření světa, hříchu a jeho následcích, o zaslíbení Vykupitele, odpovídá na tři předložené otázky: 1. Co učinil Bůh, aby nám nebe dal? 2. Co musíme činiti my, abychom do nebe se dostali? 3. Které prostředky nám Bůh k tomu dává? — První část obsahuje: biblické dějiny Starého a Nového zákona, učení o církvi a o čtyrech posledních věcech člověka; druhá: o povinnostech vůbec, o víře, naději a lásce, povinnostech k sobě, bližnímu a svého stavu; třetí: o prostředcích milosti (modlitba a svátosti), o přikázáních, slibu a pravidlech křesťanského života. --

Poslední jeho prací bylo vydání »*Gallerie*«, litografovaných obrazů znázorňujících pravdy křesťanského náboženství. Obrazy ty velmi se rozšířily. »Prošly jako tiší missionáři evangelia mnohé země Evropy, ale našly cestu i do jiných dílů světa. Galurovy biblické obrazy najdeme ve stanech kočovníků v Mezopotamii a i v džonkách*) křesťanských rybářů v Číně.« (*J. F. Benda*: *Der katolische Religionsunterricht in der Volksschule.* Prag 1879 str. 137.) Tato »Gallerie«

*) Džonka, typická lod čínská, neohrabaná sice, ale lehce stavěná a velmi rychlá, s níž se setkáváme v Číně, ale i mimo Čínu až i v Singapúru a na Javě.

vyšla nákladem skladu katechetického fondu ve Vídni, který vydával výběr knih a věcí za praemie pro katolické školy národní se hodící.

Bylo totiž při onom tak zv. »*skladu katechetického fondu*« ve Vídni, ku vydávání katechismů, zpěvníků a modlitebních knih nadání, založené r. 1696 farářem ve Fischamentu v Dol. Rakousích, *Sigmundem Sauterem*, rodákem tyrolským, který toho roku 2000 zlatých a později 650 zl. složil koleji jesuitské u Sv. Anny, aby z úroků každoročně vydávány a zakupovány byly spisy katechetické a lidu rozdávány. Jesuité ošetřovali pilně toto nadání a rektor, *P. Gabriel Henevesi*, rozšířil základní jmění na více než 15.000 zl., z něhož na tisíce katolických knih dostalo se do rukou mládeže i dospělých. Po zrušení řádu jesuitského byl tento tak zvaný »*katechetický knihosklad*« připojen ku knihoskladu a spravován c. k. ministrem kultu a vyučování za souhlasu knížec. arcibiskupské konsistoře vídeňské. Vydávání a rozšiřování na náklad nadání toho vyšlých knih obstarávalo ředitelství c. k. školního knihoskladu. Věci vydané z nadání Sauterovského označovány: »Ve Vídni ve skladu katechetické knihovny,« »v knihoskladě školy normální«, »k dostání v knihoskladě mezi katechetickými spisy.« —

Po spojení se školním knihoskladem vydány nejprve nákladem katechetického fondu katechismy a zpěvníky, Benedikta Straucha katechetické úvahy, jakéhos katechety dvě knihy »O skutcích Božích« a j. Vše ovšem německy. Později vydány biblické dějepravy, modlitební knihy a j., jichž výčet uvádí Helfert. (System der österreichischen Volkschule, Praha 1861. str. 318.)

Vyšla také: »*Gallerie svatých obrazů k usnadnění vyučování ve školách, kostelích i domech*« *arcibiskupa Brixenského Bernarda Gallura* (v německém, českém, polském, rusínském, chorvatském, italském vydání), ale vydány tu i »Obrazy přírodní z říše rakouské« (58 vyobrazení) v českém vydání i v německém (100 obrazů) od Jos. A. Moshamera.

Osudy nadání faráře Sautera připomínají příhody nadání jesuity a spisovatele českého, *Václava Matěje Šteyera* (* 1630, † 1692), který spolu s matkou svou Marií, pekařkou a měšťankou Nového města pražského, dal již r. 1662 podnět k »*Dědictví sv. Václava*«, jež r. 1669 bylo založeno za účelem vydávání a šíření katolických vzdělavatelných knih českých mezi lidem, a které do roku 1751, tedy ani ne během sto let, vydalo a rozšířilo na 80.000 exemplářů knih českých, mezi nimi zvláště významnou Bibli svatováclavskou, k níž dal podnět arcibiskup Matouš Ferdinand z Bilenberka a jejíž vydání obětavě podporoval i jeho nástupce, arcibiskup Jan Bedřich hrabě z Valdštejna. (Bible ta vyšla prvně r. 1715, po druhé r. 1769.)

Ačkoliv zakladatelé »Dědictví svato-václavského« složili jen 1300 zl., přece jistina novými vklady více vzrůstala, tak že v XVIII. století činila 16.000 zl. Z ročních příjmů se tiskly bible, legendy, kancionály, *spisy katechetické* a mravoučné, kteréž se mezi lid zdarma rozdávaly, aneb v levné ceně přišly do prodeje. (*Borový*: Dějiny diecése Pražské str. 368.) Správu dědictví vedla novoměstská kolej jesuitská v Praze. Po zrušení řádu r. 1733, nadační listina (vyhotovená provinciálem řádu *Danielem Krupským* r. 1670) odevzdána c. k. úřadu komornímu. Dvorním dekretem ze dne 22. června 1777 spojeno bylo »Dědictví svato-václavské« se školním fondem, a z jeho jistiny v částce 15.676 zl. jdoucí úroky obraceny byly ročně jednak na rozdělování katolických knih mezi lid, jednak na podělování chudé mládeže školními knihami. Po roce 1785 odpadlo rozdělování knih

mezi lid a »dědictví« úplně přivtěleno k normální matici školní. (*Dějiny Dědictví sv. Václava«*, obšírněji vylíčil *J. Sedlák* v »Časop. katol. duchovenstva« 1901.)

Dnes z »Dědictví sv. Václavského« zůstává nepatrná vzpomínka, že každoročně knihami ze školního knihoskladu podělovány jsou školy, a to tak, že na každého žáka připadá obnos 6 haléřů. Počet žáků školy násobený 6, dá obnos, za který dostane škola ze školního knihoskladu zdarma knihy, kterých z knihoskladu užívá a žádá. *Jsou-li to katechismy neb jiné knihy, záleží na usnesení konference, často jen na správci školy, když katecheta na výhodu tu zapomene, neb v čas o katechismy, jichž na každé škole jest třeba, se nepřihlásí.* —

Prohlížíme-li dále obsah katechetické části knihy Giftschitzovy seznáváme, že § 57. mluví o *písních*. »Písně jsou také prostředek, kterým se pravdy náboženské příjemně mohou do mysli vštípiti. Ony velmi dobře slouží k častému opakování toho, co se dětem přednášelo.« Vykládá pak, jaké mají míti vlastnosti, aby účelu svému hověly.

Ve vídeňském knihoskladu vyšly prvně takové německé písně nejspíše již roku 1773. Po druhé vydány r. 1779. (*Helfert*: Gründung str. 500 poz. 3.) Měly býti zpívány vždy na začátku a na konci katechese.

Vyučování začátečníků má se díti v rozmlouvání (58.), a vykládá, jak si počínati a kterých třeba šetřiti pravidel (59.). Nejlepší způsob vyučování jest v otázkách a odpovědích (61.). Obšírně vykládá, jaké ony mají býti (61.—70.), a jaké tyto (72.—77.). (V § 71. připomíná, že dříve dá otázku než vyvolá žáka a danou odpověď, je-li správna, sám opětuje.)

Pak vykládá o učení z paměti (78., 79.). O katechesi v kostele jedná § 80. Ve škole je nařízena cís. kr. nařízením od 20. února 1780, a náleží k povinnostem duchovního správce (81., 82.). Je rozdíl mezi katechesí ve škole a katechesí v kostele, ta je více lehkým kázáním než katechesí, a tak přechází v 83. ku kázání (až do § 161.).

Potom následuje třetí oddělení o soukromém vyučování.

Podivno, že překladatel knihy Giftschitzovy nepřipojil při hojném citování literatury ničeho z literatury české, ba ani nejmenuje Chládkovu pastorálku. Jedině v prvním oddělení v § 84., mluvě o bibli, píše: »Ještě nejlepší české nové vydání jest: písmo svaté nového zákona podle českého přeložení etc. od *Františka Faustýna Procházky*, v Praze 1786.« — Sklon jeho k liberalismu a hojné citování literatury protestantské, na př. při výkladech katechismu, přikázáních, nepřekvapí, vzpomeneme-li, že Stach jako katol. kněz a profesor překládal knihy luteránských spisovatelů i obranné proti katolíkům a i takové, které budily v kněžstvu katolickém nelibost. V knize je dobrá čeština tehdejší doby, ale ne zásluhou překladatele samého, ale spíše *Dobrovského*, jemuž na vyšší pokyn spis věnován za péči, kterou Dobrovský věnoval jazykové stránce spisu. Dobrovský a Stach velkými přáteli nebyli, příčiny byly jednak literární (rýmy Stachovy), ale i osobní, právě z doby pobytu Dobrovského v generálním semináři v Olomouci.*)

(Pokračování.)

*) Za laskavé vyhledání a půjčení knihy Giftschitzovy náleží upřímný dík P. Kazimíru Zapletalovi O. S. Fr., knihovníku kláštera OO. Františkánů v Plzni, který s ochotou i jiné knihy autorovi z knihoven kláštera půjčil.

Výchovná síla modlitby.

(Napsal J. V. BENA.)

(Pokračování.)

A dále ještě. V duši každého člověka, tedy už i dítěte, dřímá anděl i ďábel, zárodky dobra i zla. A máme snad ponechati zárodkům zla v duši dítěte volné pole k vývinu, aby mohly vzrůsti v plevel vášní a zlých náklonností dříve, než nasejeme dobrého semena? Máme snad k tomu přihlížeti, aby napřed se probudilo v dítěti zlo a pak teprv se snažiti z takového dítěte vytvořiti a vychovati anděla? Který pak rozumný vychovatel by nepostřehnul této zvrácenosti ve výchově!

Možná, že uvedené myšlenky by vzbudily trpký úsměv na tváři mnohého vychovatele nové doby. Ale zajisté se uznává všeobecně, že znamenitými vychovateli byli Komenský, Overberg, biskup Ketteler, Alban Stolz a j., kteří učí ve svých spisech: jakým jest kdo ve svém mládí, takovým zůstane po celý život. Ovšem jsou i výjimky, ale tyto jen potvrzují pravidlo.

Pracovala-li na nezušlechtěném políčku nitra svého miláčka neunavná, dobrá máti, a zasévala-li símě víry, lásky a zbožnosti v malé, vnímavé srdéčko dítěte, a když toto símě vzklíčilo, je opatrně pěstila, až povyrostlo, pak škola přejímá jen bujnou sazeničku, již jen dále a hlouběji má šlechtiti, vychovávati. — Ponechá-li se však vývinu zla v dětském srdci dosti času, pak nutno zvolati: Běda, přeběda! Bohužel, zdá se, že toto citoslovce již nyní ozývá se v mnohých krajích a rodinách. Pak se otče — matko nespolehej, že tě bude chrániti 4. přikázání Boží, a tím méně jiný lidský zákon, před zlobou tvých vlastních dětí.

K tomu všemu přistupuje okolnost, že Bůh vložil v přirozenost každého člověka touhu po síle, velikosti, vyniknutí. Arci tato snaha nemá vésti člověka ke zkáze, nýbrž má jemu býti vzpruhou k dalšímu pokroku a rozvoji, aby ve svých počinech nikdy neustával, ale spěl stále dál a výš. A tato touha po vyniknutí jeví se již u dítěte. Tážete se, jak? »Tím, že ničí a trápí vše, co je slabé a nemůže mu odporovati. Jde loukou, poli, a vědomí jeho síly se prozrazuje. Trhá květy, jež mu nemohou odporovati; trápí zvířata, která nemají síly jemu vzdorovati. Je to touha ničící vše, co zničiti lze. Ale myslíte, že tato vášeň je snad zcela bez významu a nezanechává stop v dalším životě dospívajícího člověka? Kdo pud tento v sobě nepřekonal, neztlumil, ale jemu povoloval, ten i v pozdějším životě bude míti pro slabšího, menšího jen pohrdání, úštěpky. Stane se hašteřivým a zlomyslným. Ve své hrdosti nepřijme cizích názorů bude nesnášenlivým k jinému mínění, ale všude jen svoje já bude stavěti v popředí.«

Slovem, je to *pýcha*. »Daemon odboje a pýchy stále šeptá člověku slova, jimiž svedl již první lidi k neposlušnosti a vzpouře proti Bohu: »Ví Bůh, že kterýkoliv den budete jísti se stromu vědění dobrého a zlého, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, vědouce dobré i zlé,« (Mojž. 3. 5.) A pýcha způsobí jeho odpad, ztrátu pokory i víry.« *)

Jak tomu předejíti, odpomoci? Vychovávej své dítě modlitbou, neboť tím je vychováš k pokoře, jež jest základem všech životních ctností. Pokora, plod dobré modlitby, učí člověka snášeti s náležitým klidem všechny strasti a svízele

*) Em. Žák, Řeči nedělní a sváteční, Praha 1913, díl II. str. 280 násl.

života. A v tom právě jest největší cena modlitby ve výchově. I kdyby modlitba člověka k ničemu jinému nevedla — jakože vede — leda jen k pokoře, dosti by toho bylo.

Ale vypěstiti v dítkách ducha modlitby je tak potřebno jako obtížno. Nezbytnost toho vyplývá z podstaty modlitby, jež je povznesení mysli k Bohu, bez něhož je modlitba, toliko naučená a nacvičená, modlitbou mechanickou nebo modlitbou retní, jíž Bůh povrhuje (Mat. 15. 8.). Obtížno je proto, že dítky jsou od přirozenosti roztržity a těkavy.

Vysvětluje dítkám modlitby řekni jim, které myšlenky a žádosti povznášíme k Bohu a vzbuď v nich také svaté city a svaté úmysly. Tyto jeví se přirozeně z části na zevnějšku. Náležitá zbožnost, jíž se duše povznese k Bohu, neobstojí bez pozornosti dítek. K té je jich třeba naváděti. Pozornosti se však nedoděláš, zdůrazňuje, aby pozor dávaly na slova a smysl jejich, co i dospělým bývá za těžko, nýbrž obdobou čině tento závěr: Dbá-li se pravidel slušnosti k osobám vyšším (žáci k učitelům a p.), je povinností šetřiti jich, když mluvíme s Bohem, Pánem svrchovaným.

Písmem sv. (Sir, 18. 23.): »Než se modliš, připrav duši svou, a nebuď jako člověk, který pokouší Boha,« pouč dítky, že třeba je před modlitbou vzbuditi dobrý úmysl, na nějž se budou modliti. *Albán Stolz* doporučuje časteji dítkám opakovati: Je trojí Otčenáš: zlatý, stříbrný a slaměný. Otčenáš je ze zlata, nemyslíte-li na nic jiného, než na Boha; je ze stříbra, obíráte-li se také jinými myšlenkami; je ze slámy, odříkáváte-li Otčenáš jenom jazykem, myslíce při tom na jiné.

Lásku k modlitbě vštípíš také obdobně, upozorňuje dítky, že rozmlouvati s pozemským pánem, na př. s knížetem nebo králem jest čestno. Modlitba však je rozmluva s Bohem, Pánem svrchovaným a člověk modle se, bývá povýšen až k andělům. Modlitba je tedy nejsvětějším a nejčestnějším zaměstnáním lidským.

Rovněž upozorni, že Bůh rád obcuje s lidmi; vždyť pravil: »Rozkoš má je býti se syny lidskými« (Přísl. 8 31.); řekni, že Bůh na lidi čeká! »Hle stojím u dveří a klepu; kdo hlas můj uslyší a otevře mi, vejdu k němu a budu s ním večeřeti a on se mnou« (Zjev. sv. Jana 3. 20.). Ukaž na tolikerá dobrodiní, jichž se doprošujeme modlitbou pro duši i pro tělo. Příběhy biblické zavdají s dostatek příležitosti tak učiniti.

Duševní vývoj dítek rozhoduje, kdy a jak jest pohnutky tyto dětem podávati.*) Tak poučoval zvěčnělý profesor František Pinkava, docent methodiky a katechetiky, posluchače ve svých přednáškách na bohoslovecké fakultě v Olomouci. Pro zajímavost a poučení citovali jsme celou stať a domníváme se, že jsme nechybili, uvádějíce v známost myšlenky tak výtečného učitele mládeže. Škoda jen, že toho nenapsal víc! — (Pokračování.)

*) Frant. Pinkava, l. c. str. 141 a násl.

FEUILLETON.

Dramatický ráz lyriky Březinovy.

(Glossuje JOSEF HRONEK.)

»A tvoje píseň je tichá,
jak řeka za horami klokotající, —
sladký ptáčníku duší!«

Březina.

Poesie Březinova zaujímá v české literatuře nesporně jedinečné místo. Březina jest básník velikého vnitřního napětí, entusiasticky vznícená, věřící a milující duše, která nalezla vykoupení v bolesti, práci a lásce, a která chvalozpěvy svými rozjasňuje každého, kdo ve smutcích života hledá zdroje, z nichž by vdechoval vůně přátelství, klidu a smíru, neboť provanuty jsou oním transcendentním altruismem, který jest původu křesťanského.

Nesprávně tvrdí se, že Březina jest pantheista. Poesie jeho vyvěrá z potřeby vniknouti nad vesmír — k Bohu. »*Pro hroby nesčíslných těl je země dosti hluboká, však duši rozletu nestačí celý vesmír, světy kvetoucí.*« Pojem Boha vyjadřuje výrazy »Nejvyšší«, »Věčný«, své chvalozpěvy pěje »Věčnému Zákonu«, apostrofuje: »ty, ó Věčný a třikráte Svatý«, »ó Moci Věčného Slova« a p.

Kult smrti v prvních básních Březinových jest známkou duševní krise, neboť »*nepoznány se míjejí duše, každá svou rozžatou svítilnu při potkání cloní, nedůvěřivá*«, proto básníku zbyla jen »*lítost němého setkání v smrti*«. Ale básník obrací se k Bohu, chce býti jeho poslem a vykonavatelem jeho vůle. Jistota a víra v Boha dochází nejvzácnějšího výrazu v »*Ranní modlitbě*«:*) »*Stan černý smrti, jejž rozpíná duše na cestě své, aby odpočinula. jsem svinul dle rozkazu tvého a obrácen k východu světla, — řekl jsem myšlenkám, klečícím na růžových kobercích jitra: Modlete se!*«—

Důvodně akcentuje tudíž F. X. Šalda,**) že »básník nalezl nejvyšší objekt, Boha, přiblížil se mu závratným parabolickým vlasaticovým letem a získal tím jednou pro vždy medium, které dává smysl nejen všem minulým dějům, ale i ospravedlnění a posvěcení každému jeho obrozenému úsilí příštímu. Není náhodné, že na prahu nové sbírky Březinovy pne se jako oblouk triumfalný »*Ranní modlitba*«, odpovídající si již názvem s protikladnou »*Modlitbou večerní*«, v níž právě vyvršil se jeho východečný illusivný nihilism a v které hedonistický pessimismus autorův vystupňoval se až v křeč sebevražednou. »*Ranní modlitba*«, báseň nejen nedoceněná u nás, ale vůbec neoceněná a neceněná v díle Březinově, jest z největších světových architektur básnických.«

V této básni zároveň vystupuje také *dramatický ráz lyriky* Březinovy. Březina jest veliký básník dramatický, který v mnohém jest velmi blízký u nás dobře známému dramatiku francouzskému, *Paulu Claudelovi*. Dramatický živel jest ve všech jeho básnických spisech; základní myšlenka jednotlivých jeho sbírek jej postuluje.

Po první básnické knize »*Tajemné dálky*«, knize to bolestného a hořkého smutku ze života, následuje kniha »*Svítání na západě*«, v níž vzmocněná touha nese duši výš, takže idealismus básníkův vyvrcholuje (»*Větry od pólu*«) a lyrismus jeho nabývá prorockého poslání (»*Stavitelé chrámu*«) a harmonickým akkordem končí (v poslední knize básní »*Ruce*«) v majestátních hymnech. Ze sensitivního básníka vyrostl Březina v dramatika.

Dramatičnost jeho dokumentují obrazy z katolické mystiky a liturgie:

»Pod *zvlhlými klenbami* dní jdu v myšlenkách, jak *chodbami opuštěného kláštera*, kde o *fresky stěn* třiští se vlny soumraku a zapomenuté legendy v zčernalých rámech se tmí«.

V překrásné básni »*Moje matka*« praví o ní:

»Šla žitím matka má, jak kajícnice smutná.
Na *vlhký mramor chrámů* klekávala v snění
v hrobových *vůních voskovic* a před oltáři,
a vonných útěch dešť i visí vykoupení
v své duše kalich chytala jak rosnou záři«.

O sobě mluví:

»a v chrámu Tajemství jsem klekl zadumaně«,
protože cítil smutek v duši.
»Je smutna duše má a plna vůně teskné,
má *myšlenka je voskovicí světla* mdlého,
jež *v těla svícnu nečistém* se třesouc leskne.«

Vedle těchto obrazů, k nimž přistupuje mluva rázu biblického, karakteristické pro

*) »Svítání na Západě« str. 56. (Básnických spisů Březinových, vydaných nákladem spolku výtvarných umělců »Manes« 1913).

**) »Duše a dílo« str. 204.

dramatičnost Březinovu jest jeho *oxymoron* (»údery padalo ticho«, »hle, v blescích ticho zahřmělo«). Zvláštní však dramatickou silou básnickou jest *Březinův rythmus*, nedostižný, jím rozřešený moderní problém t. zv. *volného verše*.

Vzníceným dramatickým rázem lyrismu Březinova realisován ideál nejvyšších aestetických hodnot. —

Proto mohl právem napsati Jiří Karásek ze Lvovic ve svých dokumentech k psychologii literární generace let devadesátých o díle Březinově, že představuje všemi soustředěnými psychickými silami, celou vhrouženou bytostí a magií úsilí přepiaténo v nejzazší možnost vyslovenou ideu. Je v něm mnoho lásky k životu a optimismu. Básník miluje život v jeho grandiosním toku. Březinova poesie rozkvétá ve světlou, vůněmi a barvami rozhýřenou zahradu a rozjasňuje se ve vzácnou duchovní slavnost každému, kdo se k ní přiblíží, aby se inspiroval jejím lyrismem a svrchovaným rozpětím myšlenky a snu.«

A při tom možno ještě říci o Březinovi jeho slovy »*a tvoje píseň je tichá, jak řeka za horami klokotající — sladký ptáčníku duší!*« — —

SMĚS.

Myšlence sjednocení učitelstva věnuje »Věstník« jednot učitelských řadu klidně psaných článků, z nichž aspoň několik názorů. P. *Jos. Černý*, známý předák a spisovatel z řad učitelských píše v čísle z 28. dubna mezi jiným toto

»*Velmi kladu na to důraz, abychom v této akci jednali mezi sebou s úzkostlivou delikátností, abychom se nejitřili výtkami z minulosti ani nepředhazovali jedni druhým, co by mohlo podrážditi. Ani justamentem ani zlehčováním ani pochybnostmi o míněních odchylných nebo terorem nesmíme chtíti způsobiti, co má vzejíti z klidné a dobré vůle, z rozumné úvahy a z uznání prospěšnosti.*

Jde-li nám o utvoření representačního a vůdčího sboru, pak i forma i skladba tohoto sboru musí býti representativní, beze znásilnění z dobré vůle utvořená. Jen takovému sboru lze s důvěrou svěřiti správní a výkonnou kompetenci ve všech společných duchovních i hmotných otázkách všeho učitelstva. »Zcela idealní snaha. Ovšem je otázkou, zda při známé různosti názorů je možno »starý kvas« odstraniti z duší tak, by po něm nezbylo ani stopy. Nesnášelivost v názorech je osudná chyba všech našich stran ať politických, národohospodářských, vědeckých atd. — P. *V. Jinovatka* v čísle z 12. května praví: »Je vůbec třeba mladému učitelstvu kráčeti cestami, jež vedly k úzkému diferencování, ba k nepřátelství? Organisaci pozvolna budou tvořiti ti, jimž do dřívějších nechutných bojů nic není či nebylo a nebude! *Mladé učitelstvo*, jehož *duše* učitelská je *tabula rasa*, nutno *vychovávati bez oné otravné šťávy cizopasné*. Toho docílí se *jednotným smýšlením jedinou organisací vychovávaným*. Je nevyhnutelno, aby starší zapomněli starých bojů a ran, jež beztak pocházely z ne pravé pýchy a závisti, jak napsal zvěčnělý Konrád Pospíšil.

Jsem též evolucionista; nepřehlížím však skutečnosti, jež učí, že *ve vývoji nejsou všecky kroky sobě rovny*. Doba nynější do nejblíže příští budoucnosti učiní krok sahodlouhý, podobně as, jako plod, jenž dokonal embryonální stadium a »zrozen jest«. — Myslíme, že ducha snášelivosti v mladé generaci učitelské potřeba je pěstovati dříve, nežli ho organisace ve svůj klín přijme; tedy již ve škole. »Die Seele jeder Reform ist Reform der Seele.« *r.*

Vyloučené učebnice. C. k. zemská školní rada nařídila, aby v základě vynesení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 17. března 1916 čís. 687 KUM vyloučeny byly z další vyučovací potřeby tyto knihy: 1. Kozel Lud.: Cvičebnice zpěvu pro měšťanské školy chlapecké sešit 1. a 11. — 2. Malát Jan: Zpěvník pro školy obecné a měšťanské IV. a VI. sešit. — 3. Müller Josef: Cvičebnice jazyka českého pro školy obecné III. díl trojdílného, IV. díl čtyrdílného a V. díl pětidílného vydání. — 4. Mojžíš-Šulista: Učebnice jazyka německého pro školy měšťanské, I. stup. — 5. Mazánek Jan: Cvičebnice zpěvu dle not pro žáky škol obecných I.—III. díl. — 6. Bergmann-Drůbek: Výbor písní školních pro mládež škol obecných a měšťanských sv. 2.—5. — 7. Koblížek M.: Škola zpěvu pro školy střední, měšťanské i pro vyšší stupně škol obecných. — 8. Moučka Jos.: Zpěvník pro obecné školy a měšťanské I.—IV. díl. — 9. Moučka Jos.: Zpěv-

ník pro školy střední a měšťanské I. a II. díl. — 10. Horčička Jos.: Česká mluvnice pro školy obecné. I.—IV. díl. — 11. Horčička Jos. a společníci: Česká čítanka pro měšťanské školy a) chlapecký díl I.—III., b) dívčí díl I.—III., c) chlapecké i dívčí I. díl. — 12. Horčička Josef: Čítanka pro pokračovací kursy při školách měšťanských. — 13. Říha Arnošt: Škola jazyka českého, mluvnice, pravopis a sloh v soustředěných kruzích pro školy obecné. I.—IV. díl. — 14. Hroník Jan: Zpěvník pro žáky měšťanských škol. I. stupeň. — 15. Svoboda Vojt.: Cvičebnice zpěvu pro školy měšťanské. I.—III. díl. — 16. Sládek Ferd.: Zpěvník pro školy obecné a měšťanské. III. až VIII. — 17. Říha-Frýba: Francouzská mluvnice a čítanka pro měšťanské školy. I. až III. stupeň. — 18. Tůma Adolf: Německá cvičebnice pro školy obecné I.—III. stupeň. — 19. Ulrich Jan: Cvičebnice jazyka německého pro školy měšťanské. I. až III. díl. — 20. Hoelzl J.: Zeměpis pro školy měšťanské III. díl. — Knihy ty byly vydány jak v c. k. školním knihoskladě, tak i u soukromých nakladatelů a nesmí jich býti ve škole užíváno, dokud nebude vydáno nové opravené vydání. *š.*

Výchova mládeže dostala se nynějšími poměry do nebezpečí, které odstraniti jest všeobecným úkolem. Ne tak na venkově je pozorovati smutné zjevy mezi mládeží, jako jest tomu u průmyslových středisk, ve větších městech, kde mládež celýma očima vidí velkoměstský život se všemi svými vlastnostmi. Jsou však i jiné příčiny toho, že mládež, nevšímavá k své budoucnosti, nezřízeným způsobem holduje karbanu, pustým pitkám a jiným škodlivým neřestem, které nemohou býti bez následků pro další její život. Všeobecný jest zvláště nářek na zdivočilost mládeže, vyvolanou nedostatečným dozorem v době války. Děti bez dozoru je ve velkých městech všude plno, a plno je neplech, které provádějí. Překážejí pobíháním a křikem, obtěžují žebrotou a ohrožují cizí majetek. Zvykají zahálce a touží po nepřiměřených požitcích svému věku. Oddávají se pochybnému požitku kouření a jsou návštěvníky automatů, sváří se při hrách o peníze a rozčilují se krvavými, rafinovanými biografickými představeními, jež napodobují. V Pešti chytila policie řádně organisovanou zlodějskou společnost 9—11letých kluků. Naučili se v biografech romantice detektivních a zlodějských kousků a společnými silami dali se do práce. Malých krádeží vykonali bez počtu, ale podařily se jim i loupeže. I těžkou wertheimku navrtali a vyplenili. Dle předpisů biografických pracovali vždy v gumových rukavičkách! Města pečlivá tělesného a duševního zdaru svého dorostu upravují proto takové vadné sklony dětské úředními zákazy. *V Saské Žitavě* a v jejím okrese je zakázáno hochům i děvčatům do 13 let potulovat se bezúčelně po ulicích a náměstích po 8. hodině večerní bez průvodu dospělých, nesmějí kouřit a navštěvovat hostince, kavárny a biografy; kdo by neuposlechl, vydává se přísným trestům. *V Bádensku* ve všech městech byla vydána přísná úřední nařízení o zostřeném dozoru nad kázní mládeže. Dětem pod 15 let není dovoleno bez průvodu dospělých meškat po 7. hodině večerní na ulicích a rovněž je jim zakázáno kouřiti. Přísný výnos proti zbujnělé mládeži od 14. do 18. roku vydal velící generál 11. armádního sboru *v Kasselu*, v. Haugwitz. Mládeži zakazuje se návštěva světelných divadel, není mládeži dovoleno bez účele sem a tam pobíhati na určitých místech policií naznačených. Prodej cigaret a lihovin mladým lidem je zakázán, jakož i návštěva kaváren a hostinců. Zakázány jsou automaty, kde kuřivo tu a tam je rozestaveno. Kdo by jednal proti zákazu, bude potrestán vězením do jednoho roku. — Jinde zřizují útulky pro mládež, která posud do školy nepatří a pro školáky v době, kdy nejsou ve škole, poskytuje se jim v něm místo k zaměstnání a hrám, a podělují se chlebem. Obecní výbor města *Bílska ve Slezsku* přijal návrh, pomocí kterého má se čeliti sesurovění školních dítek, jež jsou bez dozoru. Za tím účelem zavedeno bude při chlapecké měšťanské škole vyučování ručním pracím. Týdně vyučovati se bude po 4 hodinách ozdobnému knihařství a vyřezávání. Při přijímání do tohoto vyučování má se bráti zřetel především na takové žáky měšť. školy, jichž otcové jsou v poli nebo padli ve válce. — I u nás ve veřejnosti měla by býti věnována péče o mládež nejen na papíře, ale i skutky. Čteme na př. na oznámení biografu »mládeži nepřípustno«, a zatím uvnitř největší počet návštěvníků tvoří mládež! *š.*

Zákaz kouření učedníkům. Drážďanský školní inspektorát zakázal všem žákům městských odborných a vzdělávacích škol kouřit na veřejných místech. *—š—*

(Zaslánо.)

Akademie křesťanská v Praze založena byla před 40 lety v Čechách k tomu, aby v zemích českomoravských provincií církevních přispívala k rozvoji věd a umění v duchu církve katolické.

Kromě vědeckých snah theologických a reformy hudby církevní byly to zejména *potřeby našich chrámův*, o něž bylo se Akademii křesťanské starati a které důstojně mohly býti opatřeny jen ponenáhlou výchovou a založením dílen a výcvikem pracovníků za vedení umělcův a duchovních, znajících jak liturgické potřeby chrámové, tak i symbolický význam i historický rozvoj umění církevního.

Akademie křesťanská ze všech sil se starala *po čtyřicet let* o rozvoj umění církevního, hudebního i výtvarného, právě tak jako o vědu církevní. Dokladem toho jsou četné práce za tu dobu v Akademii křesťanské, nebo na její podnět a za její pomoci vykonané,

Páté desítiletí však naplnila by Akademie křesťanská ráda zvýšenou činností, k níž lze ovšem, pokud jde o umění výtvarné, přistoupiti jen na podkladě přímé potřeby a přímé objednávky.

Umělecké dílo pro ten který chrám vyžaduje, aby bylo jedinečným a vhodně i ladně zapadalo do okolí, pro něž je určeno. Při tvoření jeho sluší pak šetřiti všech okolností, z nichž vzešlo a v nichž vhodně se uplatňuje *vůle objednatelova.*

Bylo by vroucím přáním Akademie křesťanské, aby *v pátém desítiletí své činnosti* provedla pro naše chrámy a svatyně vedle stálých, menších běžných děl, *některá významnější díla, kterými by mohla trvale i pro doby příští dokumentovati, kam církevní naše umění domácí dospělo*, a jež by ve vhodné chvíli větší výstavou tohoto umění předvedla nejen důstojnému duchovenstvu, nýbrž i širší veřejnosti, skládajíc tím zároveň účet ze své půlstoleté činnosti.

Za tou příčinou obrací se k naší katolické veřejnosti, aby svými objednávkami uměleckých předmětů bohoslužebných ať již bohoslužebné nádoby, kalicha, kříže, monstrance, ať souboru neb jednotlivého roucha, antipendia, obrazu, sochy a p. dala Akademii křesťanské příležitost k provedení děl, jež by nejen pro časy budoucí zachovaly v našich svatyních trvalou paměť dárců, nýbrž byla dokladem uměleckého zanícení a zbožné mysli tvůrcův.

Neodstrašuje Akademii křesťanskou od této žádosti nepříznivá doba nynější, ba spíše zdá se jí býti přímo nezbytno učiniti vše, co by umožňovalo rozvoj a zkvétání prací, které vždy a všude tvořily nejcennější statky lidské. Sluší se právě v této době nezanedbávati potřeb chrámových a nedat zapadnouti četným dovednostem pro rozvoj církevního umění nezbytně potřebným. Ba právě doby valečné, návrat bojovníků z boje nebo trvalá zbožná památka na hrdiny padlé v boji za vlast vyvolají potřebu, aby pamatováno bylo vhodnými předměty na naše chrámy. Ať deska, obraz, kalich, roucho či jiný předmět vhodný, budiž to dílo umělecké.

Podaří-li se nám šlechetnou obětavostí přátel křesťanského umění zjednat i Akademii křesťanské řadu prací, bude tím zároveň zajištěn jak další žádoucí umělecký rozvoj, tak i zjednána dílnám, nedosti zaměstnaným, potřebná práce umělecká.

Jsme přesvědčeni, že tato žádost Akademie křesťanské, která se bez rozpaků může odvolati na svou po celá desítiletí trvající činnost, nevyzní na prázdno a nalezne ohlasu v naší katolické veřejnosti.

Jsme přesvědčeni, že právě hojné objednávky toho druhu v Akademii křesťanské prospějí našim krásným svatyním, poskytnou jim nejen díla liturgicky bezvadná, mysl povznášející a důležitého významu výchovného, nýbrž budou spolu vyvrcholením dosavadní činnosti na poli církevního umění a zachovají tak památku její pro věky budoucí.

V Praze, dne 25. dubna 1916.

Ředitelství Akademie křesťanské v Praze-II. 1370 Ferdinandova tř. 6.

Prelát Dr. Jos. Tumpach, předseda.

Kanov. Václ. Müller, jednatel.

Katolíci, pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze

ČÍSLO 11. V PRAZE, dne 1. června 1916. ROČNÍK XXXI.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Návratu k přírodě líc a rub. — Obrazy z dějin české katechetiky. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Lze vědomí této méněcennosti v práci paralysovati nějakou utopickou theorií o důležitosti technické práce dělníkovy pro veškerenstvo? Stačí kresliti mu obraz lidské společnosti jako nejsložitějšího organismu, v němž každý člen jako ten nejnepatrnější šroubek v ohromném stroji má svoji důležitost, a každý musí přesně plniti svůj úkol, má-li celek správně fungovati?

On, nepatrný šroubek plní snad svůj úkol. Ale plní také všechny ony jiné součásti živoucího stroje, jenž zoveme lidskou společností, správně svoji úlohu? Uspokojí jej ono vzletné slovo řečníkovo: »Vzpomeň, že jednou v listech Historie bude zaznamenán a oceněn i tvůj podíl na pokroku kultury?« Vždyť on jasně vidí, že v listech dějin je zaznamenáno celkem jenom velmi málo jmen; že historie šla přes miliony malých i větších lidí bez povšimnutí. Proto trpí pod tíhou práce bez uznání a ocenění. A žádný socialní motiv, že pracuje ku blahu celku, žádný ohled na lidstvo, jež v této abstraktní formě nebéře též pražádného ohledu na něho, nedovede podepříti jeho klesající vůli, nedovede pozdvihnouti jeho stísněnou mysl, aby svoji nezbytnou práci konal radostně a spokojeně.

Jenom vyšší hledisko, jež jeho práci osvěcuje světly s nadzemského světa, jež dává mu na ni patřiti *»pod zorným úhlem věčnosti«*, *sub specie aeternitatis* dovede mu práci zpříjemniti a učiniti ji záslužnou. Jenom víra jediná může tu ustavičně opakovati zázrak svého Zakladatele, že čiré vody promění v posilující a životodárné víno. — Mnichovský vrchní školní rada, *Kerchensteiner*, poukazuje na potřebu oduševnění této tovární práce a její nezbytné prosycení vyššími ideami, varovně volá k těm, kteří dělníka chtí všeho vyššího nazírání na jeho denní práci zbaviti »Olupte takou lidskou duši ještě o zbožnou odevzdanost hluboké víry, jež k němu praví: »Pane, buď vůle Tvá«, odlučte jej, který stále vidí své šťastnější spolubratry procházeti se na slunných výšinách života, ode všech ušlechtilých radostí a nadějí, které lidský život mohou pozdvihnouti, a on, nevolník

stroje, stane se chudším nežli otrok dávného Říma nebo Řecka. Práce, která všechno vykupuje, nevykupuje jenom jeho!« (*Kerchensteiner*: Grundfragen, str. 65.) Leč dosti té písně, kterou vždy jen smutným nápěvem lze zpívati.

IX.

Jest ještě jedna technická práce, která vyžaduje *celého* člověka a proto má veliký ethický vliv na povahu, a to je *práce žen v domácnosti.* Práce nad mnohé jiné důležitá, pro štěstí a blaho rodiny jistě základní; a přece *málo oceňovaná.*

Je dnes velmi mnoho mužů, kteří duševně pracujíce ať v úřadech, za kathedrou, ve vědeckém laboratoři či spisovatelské své pracovně, práce ženy v domácnosti a významu této práce pro sebe i celou rodinu prostě nechápou a jí náležitě neoceňují. Sami duchem svým takořka upadají v ony antické časy, kdy jenom »práce duševní« byla vysoko vynášena a jediná prohlašována za důstojnou svobodného člověka, kdežto každá práce fysická byla považována za práci služebníků. To nikdy nebyl a není názor křesťanství, jehož základní principy přece i tam, kde víra značně již pohasla, stále tvoří nejhlubší basi všeho nazírání na společnost a její etické normy.

Tichá, očím veřejnosti zpravidla unikající práce žen v domácnosti bývá velmi často podceňována. A přece tato práce vyžaduje *celé duše ženiny.* Žádá její intelligenci v posuzování a výběru toho, co pro domácnost je potřebno, její všechnu neochabující vůli, protože denně znovu a znovu se opakuje (a přece každý den ukládá jiné a nové úkoly), její pozornost, trpělivost, sebezapírání, stálé přemýšlení do nejbližší budoucnosti, jasný rozhled po základních hospodářských poměrech. Žádá nejednou toho, čeho práce mužova, svojí pravidelností značně již zmechanisovaná, více již nepožaduje. —

Třicátá první kapitola *Šalamounovy knihy* »*Přísloví*« je nejkrásnější panegyrikon na práci ženy. »*Mulierem fortem quis inveniet* — Ženu statečnou kdo nalezne? Jako vzácné zboží, které je přivezeno z nejzazších končin světa, jest cena její.« Její péče o muže a dítky, šlechetná mysl, její starost o služebnictvo v domě, dovednost v hotovení oděvu, její bdělost o zdar domácnosti, jež i za noci s lůžka ji pudí, její dobrotivost k nuzným, starostlivost o zdraví rodiny, jest věčným vzorem pro všechny ženy. Co ji tak utvrdilo v ctnostech, které s nadšením svatopisec vypočítává? Láska k práci a domácnosti, uznalost a vděčnost všech, kteří v jejím dohledu žijí. A ony ctnosti v ní vzrostly a utvrdily se *technickou* její prací v životě rodinném. —

Již dříve na příkladě z *Försterovy knihy:* »*Jugendlehre*«, kde sestra poučuje bratra o tom, kterak duše její je zaměstnána i při té všední a na oko nedůležité práci stírání prachu, ukázali jsme, kterak tato zdánlivě mechanická práce působí určitými etickými vlivy na duši ženinu. Kterak jiné, daleko složitější a nesnadnější práce a starosti o pořádek v domácnosti působí na ducha a celý charakter ženy, nelze tuto rozebírati. A jestli žena nejednou je duševně ukázněnější, osvědčuje-li praktický smysl v životních otázkách a svojí »*intuicí*«, instinktem, často luští problemy, při nichž mysl muže v abstraktních vědách stále žijícího, zůstala bezradna, jesť to zajisté výsledek oněch vlivů na její duši, jimiž stále na ni působí zdánlivě jenom technická práce domácnosti. — —

(Pokračování.)

Návratu k přírodě líc a rub.

(Napsal prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

Každodenní několikahodinové sedění ve škole, intensivní práce duševní, jíž školní přednášky a domácí přípravy vyžadují, zkažený vzduch v přeplněných třídách, těsnost bytů velikého města, jeho kouř a hluk, vrozená sesláblost organismů zplozených rodiči ovzduším velikého města denervovanými, jsou asi příčiny toho, že *bilance zdravotního stavu středoškolského žactva nedopadá příliš utěšeně.* Množí se stesky, že střední škola vychovává nám mládež tělesně slabou, nedokrevnou, neurastheniky slabé konstrukce tělesné a slabě vyvinutého svalstva; a bohužel nelze říci, že by tyto stesky byly bezpodstatné.

Pokud na mysli mám příčiny v samotné škole tkvící, mimochodem poukazuji, že nemálo k vysilujícímu přetěžování žactva přispívá i *nynější způsob zkoušek,* před několika léty na střední škole zavedený. Poněvadž ve třídách, z pravidla větším počtem žactva navštívených, málokdy bývalo možno žáky častěji než jednou za období zkoušeti, stávalo se pravidlem, že žák již jednou zkoušený do konce období předmět zanedbával, čímž přirozeně vědění jeho stávalo se nesoustavným a kusým. Proto vhod přišlo nařízení ministra vyučování Marcheta, aby učivo na konci každého období a běhu souborně bylo zkoušeno, a aby žák podal důkaz, že probranou látku v podstatě a hlavních rysech ovládá. Bohužel, jest toto nařízení, jež bylo dáno ve znamení úlev, málokde praktikováno tak, jak bylo míněno; neboť zhusta bývá na žácích žádán nikoli celkový přehled probraného učiva, nýbrž dopodrobna učivo všecko. Má-li žák v posledních čtrnácti dnech nebo v posledním týdnu období zopakovati padesát stránek z fysiky a tolikéž z přírodopisu, chemie, matematiky, dějepisu, zeměpisu, češtiny, frančiny atd., nedivme se, že v těchto dnech, šestkrát ve školním roce se opakujících, nervy žactva bývají nad přípustnou míru přepínány, a že na konci každého období bývá zdravotní stav žactva chatrný. Jest arci pravda, že mnohou absenci žáků lze vysvětliti i jinak. Ale zůstávají-li i hodní a pilní žáci v těchto dnech zkoušek hromadně doma, aby času získali k přípravě, zda není to novým jen důkazem, že jde o skutečné přetěžování?

Jest přirozeno, že hledány byly prostředky, jimiž by tyto nepříznivé účinky střední školy na zdraví žactva byly paralysovány. Tělocvik ve střední škole stal se předmětem povinným, žákům poskytuje se v letních měsících dvakrát týdně příležitost na školním hřišti si pohráti a proskočiti, doporučuje a usnadňuje se jim pěstování sportu, zřizují se feriální osady atd.

Bylo by nespravedlivo nedoceňovati blahodárného účinku těchto institucí na tělesnou výchovu mládeže. Ale rovněž není pochyby, že instituce ty účelu svému nevyhovují úplně. Týdenní dvě hodiny *povinného tělocviku* v zavřené místnosti a s větším počtem žactva, jež cviky, vyžadující tělocvičného nářadí, konati může jen po řadě a tudíž ve dlouhých přestávkách, nestačí přirozeně k tomu, aby vyvážily nepříznivé vlivy, jimž zdraví žákova na střední škole jest vystaveno. *Školní hřiště* jsou jen v teplých měsících otevřena a umístěna jsouce na vzdálené periferii města, jsou žactvu přístupna jen se značnou ztrátou času a bývají z tohoto důvodu mnohými žáky míjena. *Feriální osady* umožňují jenom praskrovnému počtu žáků z celého ústavu prázdninový pobyt na venkově. A *sport,* ať jízda na kole nebo bruslení, plování, veslování, lyžařství, tennis, vy-

žaduje poměrně dosti značného nákladu, a jest proto nepřístupen právě oněm vrstvám, jež by fysického zotavení měly nejvíce potřebí. — —

Z poznané nedostatečnosti těchto tělesně-výchovných prostředků vyrostlo před nemnohými léty hnutí, jež vytklo si za úkol vrátiti mládež přírodě a umožniti jí, aby po delší dobu mohla se těšiti z obrodných vlivů přírody na fysický i duševní svůj vývoj.

Hnutí to, jemuž pod jménem *skautingu* dal podnět výborný znalec přírody a spisovatel *Ernest Thomson Seton* v Americe, a generál sir *Robert Baden-Powell* v Anglii, rozšířilo se brzy po všech kulturních státech světa, přizpůsobivši se přirozeně i poměrům místním. V Anglii zovou se adepti tohoto hnutí *skauti*, ve Francii *Les éclaireurs de France*, v Německu *Pfadfinder*, v Čechách *junáci*, sledujíce všichni pod různými těmito jmény jeden a týž cíl, povznesení totiž své tělesné i morální zdatnosti.

Tomuto účelu sloužiti mají v dobách kratší prázdně polodenní nebo denní vycházky do přírody, o prázdninách pak stálý pobyt pod stany ve volné přírodě.

Skauti mají svoji organisaci, jejíž anglický způsob, ostatním zemím za vzor poslouživší, popisuje *A. B. Svojsík v »Základech junáctví«* takto: Nejvyšší hlavou anglických skautů *(Patron)* jest sám král Jiří V., náčelníkem *(Chief Scout)* princ Waleský. V jednotlivých částech říše, jako Anglii, Skotsku, Kanadě, N. Zélandě jsou, *Dominion Concils*. V každém hrabství, velikém městě nebo provincii jest skautská rada *(Scout Council)*, jež vede správu veškerých záležitostí v příslušném okrsku.

Důležitý úkol přikázán jest tak zvaným *Scount Commissioners*, ustanovených Councilem a Chief Scoutem; jsou zodpovědni ústřednímu sdružení za organisování oddílů. Pro každé město nebo pro skupinu menších míst jest zřízeno místní sdružení *(Local Association)*, rovněž složené z vůdců a všech, kdo se v tomto obvodě o skauting zajímají.

Skauti jsou seskupeni v oddíly (*Troops*), jichž vedení obstarávají vůdcové (*Scoutmasters*). Skautmastry volí místní sdružení; každý má svého zástupce (*Assistant Scoutmaster*). Vedle vůdců jsou ještě odborní učitelé (*Instructors*) pro jednotlivé obory skautingu.

Oddíl záleží nejméně ze tří družin (Patrols), každá o 6—8 skautech. Vůdcové jmenují v každé družině staršího skauta rádcem (Patrol Leader) a jeho *náhradníka*; jsou pověřeni vedením družiny na rok.

Podle tohoto vzoru seskupují se i u nás 6—10 členné *družiny* junáků v *oddíly*, z dvou až pěti družin záležející, v jichž čele jest *vůdce* a jeho *zástupce*. Vůdci ustanovují si v každé družině *rádce* a jeho *náhradníka*. Účty výdajů mohou obstarávati sami junáci, peníze však uschovává vůdce.

Junákem může se státi se svolením rodičů každý hoch v stáří od 11—18 let. Rodiče musí písemně prohlásiti, že znají podmínky skautingu, že povolují svému synu nepatrný měsíční příspěvek a že svolují k tomu, aby syn pravidelně súčastnil se junáckých cvičení a her. Nemůže-li junák ke cvičením nebo do tábora se dostaviti, jest povinen přinésti omluvenku rodiči potvrzenou.

(Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

3. Školy normální a katechetika.

Hlavním semeništěm katechetiky staly se školy normální. *Josef Messmer*, rektor školy u sv. Štěpána ve Vídni, podal císařovně Marii Teresii návrh, v němž žádal za zřízení školy normální, *kdež by se vzdělávali budoucí učitelé a katecheté*, a za ustanovení zvláštní dvorní školské komisse, v níž by i ředitel školy normální zasedal. Obojí tento požadavek stal se skutkem. Ale pokus o školy normální r. 1771 ve Vídni Messmerem a hrabětem Pergenem neodpovídal činěným požadavkům, a rok na to rada *Hägelin* vypracoval nový, ale ani ten nedošel stvrzení. Teprve když *Jan Ignác Felbiger*, opat Zahaňský ve Slezsku, zadal třetí návrh a zároveň s dovolením pruského krále do Vídně zavítal v květnu 1774, byv k tomu císařovnou pozván, zaveden tento jeho návrh jakožto zákonitý reformní statut škol normálních, hlavních a obecných, *výnosem dvorským ze dne 6. prosince 1774*. Platil ovšem původně jen pro školy německé v Dolních a Horních Rakousích, ale k návrhu nejvyššího kancléře *Jindřicha hrab. Blümegena* zaveden také v Čechách a ostatních zemích. Co do učebné methody *zákon tento může pokládán býti*, ač ne ve všem, *za pokrok*.

Všeobecný řád školní uvádí již v názvu svém tři druhy obecných škol, vesměs německých, a to: normální, hlavní a triviální. V hlavním městě každé země jest »jedna *normální* neboli *vzorná hlavní škola*, která podává vyučování takovým způsobem, takovými prostředky a takovými silami učitelskými, že všem školám národním té země vzorem býti může«. Podle ní mělo se říditi vzdělání učitelstva a vyučování vůbec. Státní úřady měly pak ve větších městech, třeba při klášteřích, nejméně však aspoň v krajském městě zříditi *školu hlavní o čtyřech třídách*, pod zvláštním ředitelem, s týmž vyučováním jako na škole normální. V městech, kde bylo možno otevříti jen tři neb dvě třídy, byly *školy městské*, v městysích a vesnicích, kde byly fary a filiální kostely, zřízeny *školy triviální*.

Normální škola měla svého řiditele a zvláštního katechetu; na školách hlavních a lepších školách městských byl také zvláštní katecheta, který byl zároveň ředitelem; na školách triviálních příslušela správa místnímu faráři. *Nikdo neměl býti na škole ustanoven, kdo by v normální škole nebyl zkoušen a za schopného shledán.* Katecheta na škole normální měl vyučovati dvě hodiny denně, na škole hlavní 3 hodiny denně, na městských 2 hodiny. Ale vyučovati musel i jiným předmětům (na př. latině).

Zajímavo ovšem, *jaký plat měli tehdy katecheti* na škole normální a školách hlavních. Obyčejný plat na normálních školách mimo Vídeň, jak tehdy se pravilo »tak skromně, jak možno vyměřený« obnášel 500 zl. u řiditele (měl i byt); učitelů a katechety 300 zl. Na hlavních a větších městských školách měl řiditel, byl jím obyčejně katecheta, 400 zl., 300 zl. první učitel a po 200 zl. ostatní učitelé. V menších školách městských dostával katecheta, zároveň ředitel, 250 až 300 zl., učitelé 200 nebo 150 zl. Plat to ovšem velmi malý, ale srovnáme-li tehdejší a dnešní drahotní poměry, plat dosti slušný. (*Jos. A. Helfert*: Die Gründung der österreichischen Volksschule durch Maria Theresia. D. I. Str. 403.) Na všech školách vyučováno bylo dle nové methody Felbigerovy. Nová methoda

záležela hlavně z pěti součástí: společného vyučování, společného čtení, písmenkového postupu, tabulkového znázornění a katechisování. (*P. Vavř. J. Wintera* O. S. B.: »Český živel ve školských reformách za Marie Teresie«. Časopis Katol. Duchovenstva 1906, str. 377.)

Řád Felbigerův zaveden definitivně *v Čechách guberniálním výnosem ze dne 31. srpna 1775.* Zřízena byla školní komisse zemská pro království České a vrchním inspektorem nad veškerým obecným školstvím v Čechách jmenován farář v Kaplici, *Ferdinand Kindermann*, rodák z Königswaldu u Šluknova, jenž byl neunavným v opravách školských a horlivě pečoval o zavedení nové methody vyučovací.

Již 15. *listopadu 1775* otevřena byla slavně *v Praze c. k. normální škola* v bývalé gymnasijní školní budově jesuitské na Malé Straně (nyní c. k. místodržitelství), která odtud roku 1784 přestěhovala se do ulice Karmelitské. Při otevření školy normální měl děkan Kindermann řeč: »*O vlivu nižších škol na občanský život a ostatní druhy škol.*« Prvním ředitelem školy normální stal se *Amand Schindler*, katechetou byl *P. Václav Lenhard.* Nová škola péčí Kindermannovou a ředitele Schindlera rychle zkvétala a byla záhy vším potřebným opatřena. Již r. 1776 počato s vyučováním kandidátů učitelství, r. 1779 zřízena knihovna a čítárna pro kand. učitelství. *Školní bohoslužby byly povzneseny tím, že žáci při mši sv. zpívali*, ku kterémuž účelu učitel *Steinský*, jemuž za toto zřízení děkovati jest, *složil zvláštní zpěvník.* (Helfert I. 416.)

Kanovník Locatelli, odsuzovatel Kindermannův jaksi z osobní nepřízně, vytýká Kindermannovi, že navrhl, aby jen těm čekatelům far dostalo se příznivého vyřízení žádostí, kteří prokáží, že na normálce nabyli způsobilosti k vyučování mládeže. Kindermann takového výnosu arcibiskupského ordinariátu skutečně vymohl, ale *každý kněz směl se dle libosti česky neb německy vzdělati.* Kníže-arcibiskup pražský, *hrabě Příchovský, ustanovil* již dne 10. října a 12. prosince *1775* a opakoval rozkazem ze 7. října a 11. prosince *1776, že příště žádný ku svěcení na kněžství nebude připuštěn, a kněz na žádné beneficium nebude dosazen, nemůže-li se vykázati, že vyučování v katechetice dle nové učebné methody si osvojil.* (Helfert I. 422.) Bylo to však *jen plněním přání Marie Teresie*, vysloveným v § 20. všeobecného školního řádu, kde císařovna doufá, že nařízení její od biskupů a ordinariátů bude ochotně podporováno. V nařízení se výslovně praví: »Poněvadž převelmi na tom záleží, aby duchovenstvo obzvláště proto, že má náboženství vyučovati a na venku k vyučování tomu dohlížeti, tohoto zlepšeného řádu školního dokonalou známost mělo, a touto methodou se řídilo, nařizujeme tímto, že budoucně *žádný kněz k nějakému se správou duchovní spojenému duchovnímu úřadu navržen býti nemá, lečby prve od katechety některé normální školy vysvědčením se prokázal*, že jak v předmětech učebných, tak o způsobu učení dostatečnou známost má, při čemž také přísně nařizujeme, že budoucně, když nyní již školství dobře spořádané bude, *do některého řádu žádný*, kromě fraterů, *přijat býti nemá, který by také ta umění věcí školních sobě byl nezískal*, a o tom vysvědčení ze školy normální představenému řádu neukázal.« Dvorním dekretem ze dne *16. listopadu 1776* bylo ordinariátům opětně oznámeno, že žádný duchovní bez vysvědčení od katechety ze školy normální k duchovní správě nemá býti připuštěn.

(Pokračování.)

SMĚS.

»V jeden příboj srazme plece.« Návrhy na sjednocení všeho učitelstva (patrně jenom »svobodomyslného«) v jediném spolku, anebo jako jiní navrhují, sjednocení stávajících spolků ve společný svaz, ve »Věstníku« jsou velmi horlivě uvažovány. Pod zvučným heslem, jež uvedli jsme svrchu, píše jeden z interessovaných v čísle z 26. května toto: »My už jsme dnes jiní lidé, noví, lepší, váhou doby vychovaní, nových názorů a cílů, kteří jsou si vědomi svého poslání a budoucích úkolů! Na minulost svoji pohlížíme jako na *zlý sen*, z něhož probudili jsme se k novému žití. A toto nové žití diktuje i novou stavbu společného našeho domova organisace! Novou stavbu, která nechce mít nic společného ba ani podobného s výtvory našimi minulými, poněvadž jsou jen důkazy naší malichernosti a škorpení, za něž dnes se *stydíme!*« K tomu poznamenáváme: Kéž je to vskutku! *r.*

Spolek »Freie Schule« ve Vídni ve své schůzi dne 8. května, v níž posl. dv. r. baron *Hock*, prof. víd. university dr. *Viktor Hammerschlag* a posl. *Leuthner* referovali o zprávách, že ministerium vyučování chystá reformy ve školství, aniž se veřejnost, zejména vrstvy pokrokové, čeho o tom spolehlivě dovídají. — Shromáždění usnesli se na resoluci, kterou uveřejnila »*Arbeiterzeitung*« 10. května: »Shromáždění se dovědělo, že v ministeriu vyučování uvažuje se o návrzích na změny ve školství, jež dle všeho vznikají ve vídeňském kníž. arcibiskupském paláci, v němž za účastenství státních funkcionářů se dějí porady o zmíněných změnách. Shromáždění pozvedá hlasu proti tomu, aby za války otřásáno bylo základy vychovatelství a školství, zejména však proti tomu, mělo-li by se to díti ve smyslu a k užitku reakcionářských skupin a stran. Shromáždění souhlasí, aby vláda na dobu po válce připravila reformu školství, žádají však, aby při předporadách nebyly slyšány toliko klerikálně konservativní kruhy, nýbrž také zástupci lidových mas, kteří hájí smýšlení pokrokové, směřující k vývoji pro budoucnost. Shromáždění jsou odhodláni ve smyslu spolku »Freie Schule« zápasiti všemi silami za dobrou a svobodnou školu jakožto prvou státní nezbytnost a opříti se nejostřeji každému zpátečnickému kroku.« *r.*

Katolická koncentrace. V »Našinci« dr. Kratochvíl v článku pod tímto názvem navrhl, aby i na poli literárním nastalo v katolickém táboře sjednocení, by nastala jednotná organisace tisku. Článek byl označen jako slovo k diskusi, a brzy v »Našinci« objevily se články podávající poznámky souhlasící s návrhem Dra Kratochvíla. V čís. 167. čteme o paedagogických časopisech: »V Čechách vedle »*Vychovatele*« byla »*Křesťanská škola*«; na Moravě vedle »*Vychovatelských Listů*« ještě je »*Katolický učitel*«. Nemýlím-li se, vycházel ještě jeden, pátý časopis toho druhu, jehož jméno určitě nevím. To je podle mého úsudku plýtvání a tříštění sil. »Křesťanská škola« nyní zanikla, takže teď v Čechách je naším paedagogickým časopisem starý, osvědčený »Vychovatel«. Na Moravě mohl by snad pro zjednodušení poměrů ubýti »Katolický učitel«, t. j. spojiti se s »Vychovatelskými listy«, jež vzbuzují nejlepší naděje do budoucnosti. Dva paedagogické listy, jeden v Čechách a jeden na Moravě, nám úplně postačí; budou-li jen dva, vzroste tím, budeme-li přičinliví a svorní, počet odběratelstva i kvalita časopisů samých.« V dalším přeje si dopisovatel, asi z Čech, jediný historický časopis, dodávaje: »Paedagogické časopisy můžeme udržet dva na výši doby, jeden v Čechách, jeden na Moravě, na historické dva naše síly nestačí.« Na další zajímavou a pozoruhodnou diskusi se těšíme.

—š—

První školní kinematograf byl zaveden v chlapecké obecné škole v II. okrese vídeňském učitelem Ferdin. Przibüllem (Přibylem!). Zřízen je v tělocvičně a předvádí obrazy zeměpisné, přírodopisné, něco veselého, scény ze života dětí, pohledy na Vídeň a scény dějepisné. Učitel obrazy dětem krátce vysvětluje. Přístup do školního kina je pro děti bezplatný. — Jak listy oznámily, bylo tomu 20. března dvacet roků, co v Rakousku zavedeno bylo kino. Tedy jubileum. Stálo by za to vyšetřiti, co na poli výchovném tímto zavedením vykonáno dobrého a co zlého. Byla by to asi práce ohromná a výsledek by se klonil spíše ku stránce horší než lepší. Až dosud zprávy přinášeny jen o zhoubném působení tohoto zařízení.

—š—

»Malý čtenář« ročník 25. z r. 1906 byl zemským soudem v Praze zabaven pro články »Junák z Port Arturu« a »O Komenského škole ve Vídni«. *—š—*

Škola a stát. Bývalý ministr *Dr. Fr. Fiedler* napsal do Nár. Listů řadu článků pod názvem »Orientační poznámky k správné reformě«. V článku IV. píše o školství: »Jaký význam má vzdělanost národů na př. pro brannou moc státu. *Idealisté očekávají od národnostní školské autonomie nezkrácenou volnost národa říditi vývoj vzdělání a osvěty svých příslušníků směrem, odpovídajícím názorům a potřebám národním. Utopie v státě národnostně smíšeném.* Školství odchovává množství čekatelů veřejných služeb. Stát jakožto největší odběratel školních odchovanců pro své úřady, podniky a různé instituce, určoval by i dále způsob a míru vzdělání těch, které by byl ochoten přijímati do svých služeb; těmto podmínkám musilo by znárodněné školství zrovna tak jako dnešní vyhovovati, chtělo-li by — a to by musilo — zabezpečiti odchovancům vstup do veřejných služeb. Musilo by se pro to zaříditi zase dle státních direktiv. Konečně otázka: nemá stát žádného zájmu, na jakém stupni nachází se vzdělání obyvatelstva? Mohl by lhostejně přihlížeti k tomu, kdyby některý národ své školství zanedbával, nebo řídil směrem státem neschvalovaným? V tomto významu školství pro celý státní život tkví smysl zásady, že »škola je politicum«. —*Š*—

Za války. Měšťanská slovinská škola otevřena byla počátkem dubna v Terstu, kde až dosud italská nadvláda znemožňovala Slovincům jejich kulturní pokrok. — Městská rada ve Zlíně odejmula Masarykovi čestné občanství. — V Sarajevu byla otevřena 8 třídní turecká škola, první toho druhu. — V Italii z důvodů úsporných zavřeno na 2000 škol. — Pruská ministerstva vydala podřízeným úřadům nařízení, aby šetřily papírem. — 50.000 korun obdržel německý »Schulverein« jak »N. Freie Presse« oznamuje, z bojišť. — Po příkladu Německa, kde po vypuknutí války nastalo hnutí posíliti zlatý poklad říšské banky, kterážto akce vyšla ze školy a vynesla bance 100 milionů marek, má i u nás každá škola býti sběrnou darů postradatelných zlatých předmětů. — Tureckou střední školu v Sofii zříditi prý chce bulharská vláda. — Maršálek Hindenburg dovolil užívati jazyka běloruského ve školách ve Vilně a okolí bez jakéhokoliv omezení. — První bulharská škola otevřena byla počátkem dubna v Niši. Nese jméno mnicha Payssya, podporovatele obrození Bulharska. —*Š*—

Konfiskace protikatolických spisů Volné Myšlenky. Úřední list uveřejňuje jedenáct konfiskačních nálezů různých tiskopisů vydaných Vol. Myš. Na př. zabaven spisek: »Náboženství a škola« v Praze 1908. (Zločin § 122. a přečin § 303 tr. zák.) »Listy katolického kněze abiturientům a jich rodičům« pro § 302 a § 303 tr. zák. a j. — Mělo se tak státi už dávno; bylo by méně pohoršení. —*Š*—

Příbytečné narukovavšího rozvedeného učitele. Počátkem dubna jednal správní soud o stížnosti učitele vídeňské obecné školy, jemuž po narukování přestaly úřady vypláceti příbytečné, přiznané učitelům, vedoucím vlastní domácnost, poněvadž je rozveden a nežije s chotí ve společné domácnosti. Správní soud připojil se k tomuto důvodu a stížnost zamítl. —*Š*—

Dnešní mládež. Před okresním soudem ve Vídni zodpovídala se koncem března společnost hochů, která spáchala více než čtyři a čtyřicet krádeží, nadělavši škody na půl tisíce korun. Pachateli hlavními byli dva třináctiletí a čtyři sotva čtrnáctiletí chlapci, kteří jednak provozovali kapesní krádeže, jednak i četná vloupání. Všichni se doznali a byli odsouzeni. —*Š*—

Nucená spořivost mládeže. Vrchní velitelství v Markách vydalo pro obvod města Berlína a provincii braniborskou nařízení, dle něhož dělníkům, kteří nedosáhli plného 18 roku, smí se z týdenní mzdy vypláceti hotově pouze 18 marek, a třetina obnosu 18 marek převyšující. Nevyplacený obnos má zaměstnavatel uložiti do spořitelny a dáti dělníkovi písemné potvrzení; spořitelní knížka musí zůstati ve spořitelně. —*Š*—

Proti zesurovění mládeže. Okresní školní rada v Liberci vydala správám obecných a měšťanských škol výnos, v němž je upozorňuje na zesurovění části mládeže a vyzývá učitelstvo, aby všude potíralo toto zlo. Také policie má prý býti učitelstvu při tom nápomocna. —*Š*—

Mládež a jateční poražení. V Plzeňské městské radě bylo usneseno, aby mládež školou povinná nebyla nadále připouštěna k jatečnímu poražení kůzlat, což — bohužel — se dosavad zhusta v Plzni dálo. Zákaz vydán z ohledu na nutnost pěstovati jemnocit mládeže. —*Š*—

Knihtiskárna družstva Vlast v Praze

ČÍSLO 12. V PRAZE, dne 15. června 1916. ROČNÍK XXXI.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Návratu k přírodě líc a rub. — Obrazy z dějin české katechetiky. — O příčinách zpustlosti mládeže. — Výchovná síla modlitby. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Právě toto nedoceňování práce ženiny v domácnosti vzbudilo v některých ženách víru, že jich činnost mezi čtyřmi zdmi rodinného krbu je méněcenná, ponižující, druhotřídní; a z této nepravé víry vznikly všechny jich t. zv. *emancipační snahy*, jež ženu lákají na totéž závodiště života, které dosud bylo považováno za výhradní doménu činnosti mužovy. — Tento *nepravý radikalismus o emancipaci ženy*, jak praví *Förster*, je *málo radikální*. Nejde na vlastní příčinu zjevu. Pravá emancipace záleží vlastně v tom, aby ženy ohražovaly se proti tomu, by jich práce v domácnosti, ať vlastní či cizí, byla považována za méněcennou a snad menší intelligence vyžadující nežli práce mužova v jeho vlastním povolání. Aby všudy přesvědčovaly, že jich práce, byť v jiném okruhu působnosti, vyžaduje stejného důmyslu, rozvahy a bystrosti, jako působnost mužova v oboru »sedmi svobodných umění«.

Anglická spisovatelka *Janet Erskine Stuartova* ve své pozoruhodné knize »*O výchově katol. dívek*« praví: »Nynější doba žádá na dívce výcvik obratné ruky, vypěstění pozorovacích smyslů, osvojení si realních znalostí, vytříbení vkusu v různých pro život potřebných oborech, do domácnosti obzvláště náležejících... Jaký vliv mají ruční práce na celou dívčí bytost, není dosavad náležitě oceněno. Ruční práce přinášejí rovnováhu a harmonii ve veškerý rozvoj dospívající dívky. S touto vnitřní rovnováhou posilují ruční práce i její zdatnost a pevnost jak v domácím tak společenském životě. Technická práce pěstí rozum a činí ženu schopnou překonávati obyčejné, v životě se vyskytující obtíže. Při denních nahodilostech v domě nevoláme po duchaplné anebo odborně vzdělané osobě, ale spíše se obracíme na nejpraktičtějšího a nejzručnějšího člena rodiny, který se svou radou i rukou jistě něco moudrého nalezne tam, kde zkušenost dosud chybí Kde specialista je bezradný, kde geniální člověk čeká na inspiraci, tam záchranně zasáhne praktická ruka, jako často pastýř napraví vykloubené údy bez odborného studia, ale k veliké radosti těch, jimž pomáhá V tiché domácí

práci tají se léčivá síla, jež mysl uklidňuje a v níž žena nalezá opět samu sebe. Kdo dovede rukou svých řádně užívati, nebude jich při náhlém neštěstí ani bezradně nad hlavu zdvíhati, ani, co stav ještě zhoršuje, jimi křečovitě na jiné se upínati *Tělesná práce je mocnou zbraní proti sedmi zlým duchům z nichž hlavní jmenují se lenost a jiný pýcha.* Tělesná práce založí v pozdějším životě zdravou duši v zdravém těle.« (*Janet Erskine Stuart:* »Uber die Erziehung katholischer Mädchen«; str. 83. 84. 85.)

Typické nápisy, které za dob největšího rozkvětu říše římské zdobily náhrobky i nejvznešenějších žen: »*Domi mansit et lanam traxit — Byla doma a předla vlnu,*« obsahovaly jistě více chvály na *etické* ctnosti ženy nežli vystihovala pouhá ona slova. — Že bychom těmito svými názory stavěli se proti výjimečnému, výhradně intellektualnímu vzdělání žen, anebo nehorovaly pro důkladné, theoreticko-odborné jich vzdělání v širém okruhu práce, k níž ženu vede vlastní přirozenost, doufám, že nikdo nebude z těchto málo řádků vyvozovati. —

X.

Bližší poznání etických hodnot v technické práci přivedlo mnohé paedagogy na myšlenku: školství pokud slouží k *všeobecnému* vzdělání mládeže, dáti jiný směr. Zavésti do školy více manuální práce. Nynější t. zv. »*naučná škola*« má postoupiti své místo »*škole pracovní*«.

Americké národní školství v některých Spojených státech začalo raziti první cestu této t. zv. »pracovní škole«. Prof. *Felix Adler*, zakladatel školy zvané »*Working mans School*« v New-Yorku, jest jeden z nejhorlivějších průbojníků myšlenky, že řádná, účelná tělesná práce blahodárně působí na charakter člověka a že tudíž v učebním školním plánu jest vykázati platné místo práci manuální. *Skandinavie* se svými »Söldsculen« a *Švýcary* začaly na mnoze velmi horlivě reformovati své školství v tomto směru. Proti školní theorii stavěly praxi; proti nauce zdůrazňovaly práci. V Německu přední paedagog, vrchní školní rada v Mnichově, Dr. *Kerchensteiner*, pak Dr. *Jak. Schreiber* a jj. jsou předními bojovníky za ideu pracovní školy. Kerchensteiner velmi důrazně prohlašuje, že doba ručního výcviku je nejlepší školou k získání určitých vlastností charakteru. »Čím těžší je tato mechanická námaha, tím větší nárok činí na trpělivost, vytrvalost, píli, svědomitost, čistotu, pozornost, sebepřemáhání žákovo.« Ba je přesvědčen, že k výchově mládeže v těchto základních ctnostech vyučování v technické dovednosti je nepostradatelné. »Tělesná práce vyrovnává jednostrannou intellektuální kulturu a její vady.« (*Kerchensteiner: Grundfragen der Schulorganisation* str. 48 a násl.)

(Dokončení.)

Návratu k přírodě líc a rub.

(Napsal prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Zajímavo jest, že v Anglii, kde na rodičích žádá se měsíční příspěvek pouhých deseti haléřů, doporučuje se skautům, aby si *peníze na svá vydání vydělávali sami.* Za zdroj příjmů udává se jim pomocná práce při žních, při česání ovoce, sbírání hub, brusinek, jahod, výroba a prodej hraček, prodej květin z vlastního pěstění, práce lupenkařské a řezbářské, chov kanárů, králíků, včel,

košíkářství, vázání knih atd. Spolu vštěpuje se mládeži smysl pro šetrnost. Skautem muže se státi jen ten, kdo vykáže se určitým nastřádaným obnosem.

Náš nováček, jenž na svou čest slibuje milovati svou vlast a sloužiti jí v každé době, prospívati ze všech sil bližním a plniti řádně všechny povinnosti junácké *i své vlastní*, může postoupiti po měsíci za junáka druhé třídy, a po čase za junáka třídy první, když se s prospěchem podrobil zkoušce, v níž osvědčii se spolehlivým plavcem a chodcem, znalcem semaforových a Morseových značek, když uspokojivě odpověděl k otázce, jak by se zachoval ve dvou naznačených mu případech první pomoci (otrava plyny, proboření na ledě, požár, umělé dýchání atd.), když dobře uvařil dvé jídel, když prokázal, že umí čísti mapu, určovati bez kompasu světové strany, vyrobiti nějaký předmět truhlářský, tesařský, určovati přibližně čas, vzdálenost, výšku a podobně. Také jest se mu vykázati nejméně dvoukorunovým vkladem.

Oblek našeho junáka po způsobu anglickém záleží z lehké vlněné košile, dostatečně porésní, jež v létě slouží i za kabát, ze širokého klobouku s řemínkem pod bradu, šátku kolem krku volně uvázaného, krátkých kalhot, pasu s odznakem a háčkem na nůž, punčoch a nepromokavé obuvi; na zádech nosí junák tlumok, v ruce dlouhou hůl, jíž používá ke stavbě stanů a k různým cvičením. Za chladna nebo deště obléká skaut svrchník.

Zásady tělesné výchovy, na nichž skauting spočívá, plně rozvinouti a uplatniti může družina nebo oddíl junáků nejlépe v táboře, kde pod dozorem vůdce delší dobu přebývá pospolu.

U nás táboření junáků ve volné přírodě jest arci možno jen o prázdninách, kdy žactvo v nejvhodnější roční době má téměř půl třetího měsíce volno. Život v táboře, jenž pokud možno rozbíjí se na slunném suchém místě u lesa a nedaleko vody, popisuje ze své zkušenosti MUDr. *Klika* takto:

»Stravování v táboře bývá s počátku, než se mužstvo zapracuje, dost tvrdým oříškem; obtíže jsou však brzo překonány: za zásadu platí skytati hochům stravu sice prostou, ale vydatnou a chutnou. Hlavní součástí jídelního lístku jest mléko, které svou nefalšovanou jakostí jest pro městské hochy pochoutkou; rovněž venkovský chléb, máslo a ovoce těší se veliké oblibě. Jinak přihlí´í se, aby strava byla smíšena: hochům dostává se masa i zelenin, jakož i moučných jídel v úpravě zcela chutné. Existující látky: káva, příliš kořeněná jídla a alkohol jsou nadobro vyloučeny. Že hoši nestrádali a hladu netrpěli, je vidno nejlépe z toho, že vesměs přibyli nadprůměrně na váze.

Ač loňské léto (1914) nebylo valně příznivé táboření, převládalyť dni studené a deštivé, přec bylo v táboře stále veselo a rušno. Hoši zvykli si nepohodě a otužili se ku podivu: vzhled jejich byl stále svěží, tělo do bronzova sluncem i vzduchem osmahlé, nálada bujná a povznešená — nikdo po celých 7 týdnů ani rýmou nezastonal — příruční lékárny zůstaly nepoužity.

Ze zařízení táborového zajímaly mne především stany. Uspořádání jejich bylo velmi účelné: spodní část stanu tvořila z krajinek zrobená ohrada, jejíž spáry byly mechem a hlínou ucpány, tak že se stran byli spáči dobře chráněni; nad touto ohradou zvedal se teprve štíhlý stan plachtový.

V každém takovém stanu byla dvě lůžka, sestávající ze slamníku, podušky senem vycpané a dvou houní; na polici nad každým lůžkem uloženy byly toiletní a různé potřeby. Každého rána byly stany rozevřeny a větrány, houně a

slamníky rozloženy na výsluní, zkrátka spaní v táboře bylo hygienicky zcela dobře opatřeno. Hoši ubírali se záhy na lůžko a spali jako zabití do 6 hodin ráno; spali s pocitem naprosté bezpečnosti u vědomí, že nad nimi bdí hlídka noční, každou druhou hodinu se střídající.

Tato noční stráž má nejen svůj půvab, ale i jistý výchovný význam. nutí skaut a ovládati se, potlačovati ospalost a strach, bystří sluch a pozornost. V odměnu může se strážce kochati v kráse měsíční noci a obdivovati se poesii nočních nálad ...

Každodenní život v táboře počíná prostocviky a cvičeními lehkoathletickými v plavkách, načež následuje koupání nebo aspoň mytí a úprava toilety. Zatím připravena v polní kuchyni, opatřené kompletním zařízením, snídaně: kakao nebo mléko s chlebem.

Po snídaní s chutí do práce! Poklidit tábor, umýt nádobí, nanosit vody a klestí, štípat dříví, shánět požívatiny, vyřizovat poštu; každý vykonává přidělený úkol s příkladnou horlivostí; pak se cvičí signalisování, telegrafování a provozuje truhlařina, sehraje se některá hra a než se naděješ, nastává hodina obědu. Ti, jimž svěřena ten den kuchyně, závodí o uznání ostatních, snažíce se ukuchtit oběd co nejlépe, a mohu dotvrditi, že jídlo bylo vždy chutné a vydatné: nejoblíbenějším pokrmem byly moučníky a řízky: mnohá kuchařka mohla by našim junákům záviděti zručnost, s jakou urobili ve chvilce 200 švestkových knedlíků.

Po obědě a krátké siestě podnikány výpravy a výlety spojené s pozorováním přírody, sledováním stop, studováním mapy a místopisu, odhadováním vzdáleností, určováním směru větru atd., občas provedena hra na plíženou nebo stihání po stopě druha, který dostal značný náskok, zkrátka za veselé a poučné nálady uplyne den, a večer shromažďuje junáky kolem táborového ohně, kde každý pojídá svou skrovnou večeři; zde vesele se hovoří, školy vzpomíná, zde žertovné příhody vyvolávají zdravý smích a zpěv zavznívá tichým večerem. Brzo počnou se ztráceti a do stanu se uchylovati nejospalejší, jichž za nedlouho následují ostatní, toliko jeden zůstává bdělým — ten, na něhož připadla hlídka. Tábor spí spánkem spravedlivých. —

Z letmo načrtnutého obrazu života v táboře skautů vidíte, že skautování slučuje v sobě tělocvik, sport, práci a hru za nejvýhodnějších podmínek v nejlepším prostředí, to jest na zdravém vzduchu a pod širým nebem. Tento stálý pobyt venku jest onen divotvorný prostředek, který našim skautům jde tak k duhu. Celodenním a po týdny trvajícím dýcháním zdravého, ozonem bohatého vzduchu z plných plic dostává se krvi toho, čeho v městě tak těžce postrádáme — nadbytku kyslíku, onoho fluidu, vyživujícího všecky orgány našeho těla a podmiňujícího zdárnou životnou činnost. Zde nevdechuje škodlivý prach ani kouř ani jedovatých miasmů; zde dýchá se vydatně nejen plicemi, ale i povrchem těla, kůží, jejíž póry netísní městský šat. (Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Dne *13. září 1777* vyšlo nové nařízení císařovny Marie Teresie, že *kandidáti úřadu kněžského mají si na nových školách normálních schopnost ke katechisování zjednávati* a jednotlivým *řádům nařízeno, aby určily některé členy své*

k návštěvě přednášek z katechetiky a paedagogiky na nově zřízené normální škole pražské, aby tak seznali novou methodu ve vyučování. Výnosem české duchovní kanceláře *27. června 1778* se připomíná, že *kand. kněžství k návštěvě připravovaných kursů* na veřejných školách normálních *jsou povinni.* Správcům duchovním pak císařským nařízením ze dne *20. února 1780 přísně nařízeno, nejméně jednou v týdnu ve své farní škole dle nové methody katechisovati.*

Alumnové museli poslouchati katechetiku na normální škole na Malé Straně, starší kaplani, ustanovení již v duchovní správě, museli si osvojiti novou vyučovací methodu při některé hlavní škole. *Kdo chtěl býti katechetou ve větším městě nebo v Praze, musel se dříve zkoušce na normální škole podrobiti,* přípravný běh mu nepostačoval.

Aby nemuseli Češi na katechetiku na hlavní školu ke sv. Jindřichu neb jinam docházeti, zřízena byla na podzim roku 1780 při malostranské normálce *professura české katechetiky* (Winter l. c. 380) a právě nově jmenovanému katechetovi této školy, *P. Alešovi Pařízkovi* uloženo, aby českým duchovním *vykládal katechetiku česky.* Ten úřadu svému s takovou horlivostí se věnoval, že až ochuravěl (Ottův Slovník Naučný XIX).

Znamenitý tento paedagog působil na škole normální přes 30 let, vychovav velké množství učitelů a katechetů (o něm viz dále: »První professor praktické katechetiky a jeho výklady«), vydav mnoho spisů katechetických, paedagogických a jiných.

Po Pařízkovi přednášel katechetiku a paedagogiku bohoslovcům a čekatelům pro hlavní školu, *Mikuláš Tomek,* který od dubna 1819 byl katechetou na vzorné hlavní škole v Praze.

Ten od roku 1822 zanášel se spisováním díla: »*Handbuch zu dem grossen Katechismus aus den besten Religionsbüchern zusammen getragen* . ., jehož první část vyšla již roku 1825. Roku 1828 vyšlo dílo to česky: »*Krátké vysvětlení katechismu k prospěchu učitelům a dítkám*« (str. 192) a pak ještě třikrát. Roku 1859 vyšlo české vydání čtvrté, německé dočkalo se i pátého opraveného vydání roku 1847. Tomek byl r. 1828 jmenován královským kanovníkem u sv. Víta a r. 1842 zvolen za rektora vysokých škol pražských.

4. Felbigerova kniha methodní.

O nové vyučovací methodě, které při vyučování všeobecně mělo býti užíváno, máme spolehlivé zprávy. Jeť obsažena celá methoda ta ve knize, která všemu učitelstvu byla nařízena (§ 7. řádu školního), aby se jí zevrubně spravovalo; v díle Ign. Felbigera; »*Methodenbuch*«, vyšlém r. 1775 ve 3 dílech. Zajímavo, že Šafránek (Vývoj soustavy obecného školství 1897 str. 11 a násl.) rozebírá pouze první díl a podobně K. Šmídek (v 2. vyd. své Paedagogiky III.). Dr. Otokar Kádner ve svém článku »K dějinám českého slabikáře v době obrození« Paedagogické Rozhledy XXI. roku 1908 str. 515 v poznámce 13., píše: »původního vydání dvojjazyčného této knihy neznám.« Ve svých »Dějinách paedagogiky« (Díl II. Praha 1910) však celou knihu uvádí a jednotlivých dílů podává obsah a praví o ní, že je to »*dílo dosud pozoruhodné a nedoceněné,*« (l. c. 622) v souhlase se Šafránkem, který píše, že »*záslužná tato práce po věcné stránce nebyla u nás dosud zevrubně oceněna*« (l. c. 12.). Můžeme však říci, dle toho co jsme uvedli, *ani dostatečně známa.*

Kniha ta ve třech svých dílech obsahuje vše, čeho třeba bylo znáti a dle čeho se říditi bylo učiteli a všem, kteří se školou měli co činiti. Dobře praví Šafránek, že *takových instrukcí za našich dnů škola obecná dosud nemá* (l. c. 12.). Původní kniha Felbigerova z r. 1775 byla přeložena do polštiny, vlaštiny, uherštiny a r. 1777 i do češtiny a »vytištěna v Praze skrze *Jana Adama Hagen, Faktora,*« a sice tak, že levé stránky ve knize jsou německé, na pravo vytištěn český překlad (chatrný.) Český název zní: *Kniha methodní pro učitele českých škol v cís. král. zemích, v níž důkladně a jadrně se ukazuje, jak by v školním řádu určitý způsob učiteli netoliko vesměs, ale i zvláštně při každé k učení nařízené věci zříditi se měl. Mimo přímosprávného ustanovení, jak by se učitelové školní ve všech dílech svého ouřadu, též podobně ředitelství, vrchní a jiní, kteřikolivěk dohlížitelové zachovati měli, by školnímu řádu náležitě zadost učinili.*« — Díl první jedná: »O způsobu učení vůbec a zvlášť« (391 stran), druhý: »O osobách, které o českých školách o způsobu učení se cvičiti, tam jiné vyučovati a vrchní zprávu držeti mají« (215 stran), a díl třetí knihy methodní »rozličné předpisy k zřízení a dobrému zachování českých školních věcí v sobě obsahuje« (231 stran a přílohy).

V knize, v níž shrnuta obecná i speciální methodika všech předmětů, tehdy ve škole obecných předepsaných, důležity jsou i pro nás některé části, jichž obsah, tu a tam i slovní znění, poopravené pro zajímavost uvedeme.

Díl první knihy methodní v prvním »rozvržení«, v částce páté (str. 59. až 83.), jedná o *katechisování* (Šafránek: »Vývoj« l. c. 17. nesprávně klade do druhého dílu knihy methodní, jejž vůbec nezná).

V § 1. »*Výpis katechisování*« vykládá obecně, že »katechisování zde nic jiného nejmenujeme, nežli tázati se a od těch, jichžto jsme se tázali, takové odpovědi vymáhati, kterými by se poznati mohlo, jaké vědomí ten, jenž tázán byl, o těch věcech má, o nichž otázka učiněna byla. Takový význam má tu slovo katechisování, které jest všem předmětům společné.« Vykládá pak, že původcem této methody byl *Sokrates*, který se tázal a žáci mu odpovídali; jiní chtěli jiným způsobem téhož výsledku dosíci a to tak, že žák se dotazoval a učitel odpovídal (Erasmus a Bellarmin).

Poněvadž však dobře se dotazovati není věcí tak lehkou a jak se mnohému zdá snadnou, vykládá v § 2. »*Pravé pokračování při dotazování.*« Jsou ta pravidla, která náleží k dobrému dotazování. Připomenuto, že při vyptávání třeba opatrnosti a vytčeny vlastnosti dobré otázky. Vykládá, jaká má býti odpověď a jak ji posuzovati co do věci a co do slov. Udává, jakých pravidel třeba šetřiti při výkladu. Zdůrazňuje, že učitel má vycházeti od známého k neznámému, má se vyjadřovati krátce, držeti se věci, nemá býti příliš obšírným, ani se opakovati.

§ 3. »*O užitečnosti katechisování.*« Dotazováním žáci navádějí se k pozornosti, přemýšlení a náležité výslovnosti. Učitel nemá přednášeti, ale zkoumati, zda mu bylo porozuměno, a pak sám snadno pochopí čeho se ještě nedostávalo. O vlastnostech dobrých otázek praví na str. 71.:

»Dobré otázky mají býti:

1. všemožně krátké,
2. zcela určité,
3. bez slov odvolávacích,

4. ne z vadných, ale dokonalých vět složené a tak spořádané, aby tázaný hned poznati mohl, co tazatel chce;

5. tazatel má užívati nejpovědomějších slov, které by každému, zvláště pak dítkám srozumitelné byly;

6. při dotazování má užívati slov ve vlastním, nikdy však v obrazném smyslu.«

Ku každému bodu uvádí pod čarou příklad otázky špatné, tak na př. ku 5.: »Proti tomuto pravidlu směřuje následující otázka: Budou-li při vzkříšení všichni lidé stejnou podstatu míti? Co se kde podstatou srozumívati má, sotva kdo uhodne. Tato otázka, jež v Bellarminově katechismu Amortova vydání od roku 1737 s mnohými ještě přídavky na str. 134 se nachází, za odpověď chce míti: že muži jako muži, ženy pak jako ženy z mrtvých vstanou. Bídně by na takovou otázku žádaná odpověď následovala.« — (Pokračování.)

O příčinách zpustlosti mládeže.

Píše FRANTIŠEK KRAUS.

(Pokračování.)

Neblahý vliv na rozvoj duševních a tělesných sil dítěte má také *nad síly konaná práce, jakož* i takové výkony, které nijak věku dětskému nepřislušejí, při čemž pomlčujeme o *východočeském otrokářství,* nutícím dítě ke kočovnému harfenictví a známém z výstižných statí okr. soudce *Bohuslava Gebauera.* Týkať se ono spíše mládeže škole odrostlé a nyní téměř již vymizelo. V některých našich krajích velký počet dětí, a to bytostí shrbených, vyhublých, s příznaky tuberkulosy, nervově oslabených a otupělých, po školním vyučování v bytech nezdravého ovzduší připoután bývá k úmornému *síťkování.* V našich předměstských obcích dětská práce spočívá hlavně v tom, že děti robí t. ř. *»patentky«,* a při této mechanické a nedostatečně placené práci, často do noci trvající, duševní život dětí jest zastaven. Radost ze života, krásno a ušlechtilost jsou takovým dětem zemí neznámou.

Jiné děti zase rodiči jsou přinucovány *k žebrotě*; v hostincích se *produkují a prodávají* zápalky, květiny, řetkvičku a pohledy. Známé jsou obrázky v našich předměstských obcích, že děti k večeru odcházejí a po půlnoci se vracejí; do školy obyčejně nechodí, a přijdou-li, ospale při vyučování sedí a mravnost, ostatních jsou na závadu, k napomínání jsou netečné, často drze odmlouvají, holdují alkoholu a kouření, ve tváři mají zvláštní výraz otrlosti se známkami předčasného stárnutí, a noční život, jejž u svých odběratelů mnohdy v lokálech posledního řádu poznaly, dodává jim určitého sebevědomí a zvláštním činí jejich způsob vyjadřování. Hoši po 14 letech obyčejně nějaký čas věnují se ještě prodávání, pak je i ta činnost omrzí, oni jen lenoší a kradou, a stávají se nebezpečnými svému okolí. Dívky obyčejně propadají prostituci.

I alkohol rodičů jest ve velmi úzkém vztahu k duševní méněcennosti, jevící se často v úplné zblbělosti, zpustlosti a zločinnosti mládeže. Statistika o zhoubném vlivu alkoholu, toho ďáblova jedu, jak se nazývá, podává nám poučné doklady; a neúprosný *zákon dědičnosti,* dle kterého děti jsou opakováním rodičů, zvlášť projevuje příkrost svou na dětech z rodičů propadnuvších démonu alkoholu.

Z četných případů uvedeny buďtež jen význačnější. Tak *Pelmann*, prof. univ. v Bonnu, sledoval řádění dědičného alkoholismu v rodině, jejíž hrozné dějiny sestavil. Žena, zvaná *Ada Jurke*, nar. r. 1740. zemřela na počátku XIX. stol. jako alkoholistka po životě tuláckém a zlodějském. Potomstvo její čítá 834 individuí, z nichž u 709 daly se zjistiti bližší známosti o jich životě: 106 narodilo se mimo manželství, 142 z nich bylo žebráky, 64 chovanci chudobinců, 181 žen stalo se nevěstkami, a 76 členů této rodiny bylo odsouzeno ze zločinů, mezi nimi 7 z vraždy. Za 75 let stála tato rodina alkoholistů stát přes 6 mil. franků a to za vydržování chudých, živení ve vězení a p. (Přír. časop. Živa roč. VII., str. 253.)

Tarde uvádí, že ve 43% zločinců byl otec i matka alkoholici, ve 14% duševně choří, a jen u 10% zločinců byli rodiče zachovalí.

Ellis prokázal, že mezi 6500 mladistvých zločinců v Novém Yorku bylo u 38% jeden z rodičů alkoholikem, u dalších 10% byla pravděpodobnost. U Kurelly jsou vlašská data, jejichž průměr činí také asi 37%. (Foustka: Slabí v lidské společnosti str. 100.).

A právem nazval polský malíř *Josef Meçina-Krzesz* obraz svůj, tvořený se zvláštním sociálním porozuměním a představující holdování nejhoršímu druhu alkoholu — absintu — »*Kletbou*«. Alkohol jest vskutku kletbou rodiny, kletbou, která zejména zaviňuje zchátralost, duševní i tělesnou zakrnělost a zpustlost dětí.

Děti z ovzduší rodiny alkoholické, které téměř denně jsou svědky hrubých výstupů a často i násilností, stávají se otrlými a surovými, pustnou; ano přihází se, že i samy počnou navykati větším dávkám alkoholu, buď že jim jej rodiče — alkoholici sami dávají, anebo posílají si je do prodejen a ony na cestě z koupeného upíjejí Když jsou většími a vydělají si nebo ukradnou nějakou částku peněžní, vydají ji obyčejně za kořalku a nezřídka v našich předměstských obcích možno pozorovati, jak strážník přivádí do školy hochy úplně zpité. A když třídy ještě jsou přeplněné a vychovateli se znemožňuje přihlížeti k individualitě žáků a k jeho rodinným poměrům, škola na výchovu takové mládeže jest téměř bezvlivná. (Pokračování.)

Výchovná síla modlitby.

(Napsal J. V. BENA.)

(Pokračování.)

Výše zmínili jsme se o některých rušivých vlivech ve výchově mládeže a nazvali jsme je »černé obrázky«. Ale nesmíme sevšeobecňovati! Jsouť ještě křesťanské rodiny, kde hospodář a hospodyně, chystajíce se ráno k denní práci, začínají zbožnou modlitbou, vrcholící ve vroucím přání k Bohu: »Dej ať tento celý den k Tvé cti a chvále strávíme.« A tyto zbožné myšlenky posvěcují po celý den domácí práci. V takovém domě je milo jako v kostele; požehnání Boží a s ním svaté požehnání vládnou v celé domácnosti. Jací rodičové, takové dítky, taková čeleď!

Bylo to pod posvátným chlumem Hostýnem. Chodec ubíraje se od odpoledního vlaku vesničkou do svého působiště a chtěje jednou ranou vyříditi nutnou záležitost, vešel tam do selského statku »na slovíčko« k hospodáři. Vstoupiv do síně zmíněného statku, zaslechl z kuchyně modlitbu bolestného růžence. Bylo to v době postní. Je-

likož modlící se byli už v posledním »desátku«, zaklepal host na dveře, a když se nikdo neozval, vstoupil bez pozvání dál. Bylo to ovšem proti všem pravidlům slušnosti, ale venku bylo zima a záležitost kvapila. Proto chodec předpokládal, že mu bude »formální chyba« odpuštěna — a byla! Jak mile byl překvapen tím, co spatřil: Všichni obyvatelé tohoto domu klečeli s růžencem v rukou a hospodář — muž v nejlepších letech — se předmodloval »zdrávasy a tajemství růžencová« tak zbožně, že příchozí byl hluboce dojat. Chtěli ustati v modlitbě, ale host pokynul, aby jen pokračovali, a tak host byl přímo nucen ve zbožném rozjímání dokončiti s nimi každodenní postní pobožnost. »Tak to u nás zde rok co rok v postě zvykem«, omlouval se hospodář po skončené modlitbě

Zajisté chvalitebný zvyk, jenž měl opravdu znamenitý výchovný vliv na celou domácnost, jak se pisatel později na vlastní oči i uši mohl přesvědčiti.

Bohudíky, že takové rodiny — nejen rolnické, ale i dělnické i úřednické — v našem národě ještě nevymřely a že chápou, čím vlastně modlitba člověku jest. Takových obrázků by se mohlo dozajista napsati o našich českých rodinách dosti a byly by nemálo zajímavé a potěšitelné. Mohly by se zde nadepsati třebas: »Z duchovní biologie české duše« Nyní ve válce jsme četli a čteme dosti případů, že duše mnohých vojínů — dříve nepříliš zbožných — se obrátily k Bohu. Vrátí-li se takoví po tomto hrozném, krvavém světovém dramatu s duší v těle k svým drahým domů, stanou se — jakož doufáme — apoštoly modlitby a dobrými vychovateli svému okolí. Dobrotivý Bůh jim toho dopřej!

Ještě jiný doklad.

»Ale, ale, Karlíčku, už zase jsi zapomněl! Sedáš k obědu, aniž jsi se pomodlil!« plísnila matka 4letého synáčka, an právě v poledne přiběhl ze zahrady, kdež skotačil s malým psíčkem a všecek hladov přisedl nyní k plnému talíři výtečné krmě — bez modlitby. Matka každým směrem výborná, pečlivá hospodyně a neméně zbožná, ryzí křesťanská duše, vzdělávala rozoumek svých dvou miláčků, Milady a mladšího Karlíčka, poučujíc je o Bohu, původci všehomíra, o andělech, o člověku a o světě, a ušlechťujíc jejich cit líčením krásy celého světa, jejž Pán Bůh stvořil z ničeho. Při tom nezanedbávala vychovávati jejich vůli k dobrému, především k modlitbě, dobře tušíc, že modlitba jest ve výchově mostem, po němž vůle člověka blíží se k dobru — a k dobru nejvyššímu — k Bohu a Bůh k člověku.

Proto také kárala synáčka, když sám zasedl za stůl a chutě bez modlitby se dal »do práce«. Tatíček dnes nebude doma obědvati, odjel do města za povoláním a jelikož byl feriální den a krásná pohoda, vzal i dcerušku Miládku s sebou. Matinka se ještě točila u kamen dopravujíc ostatní krmě pro hladového synáčka.

Karel zaslechnuv výtku matčinu, hbitě seskočil se židle a bez meškání zvolal zvonivým hláskem: »Maminko, já jsem zapomněl, nehněvej se na mne!« A již, dělaje kříž levou ručkou, se modlí: Otce i Syna a svatého amen. Otče náš, jenž jsi na nebesích, přijď vůle tvá, jako v nebi a chléb náš dej nám dnes a ode zlého amen. »Nu, to jsi záhy hotov, Karlíčku,« dí dobrá máti, »ale věz, tak jsem tě tomu neučila! Koukej, do které pak ruky béřeš lžíci, co?« »Vidíš, a to jest pravá ruka a tou máš pěkně udělati kříž; hleď takto . A jak pak jsi se to modlil? Nějak velice zkrátka. Modli se pěkně za mnou a dívej se tuhle na kříž« — a již přednášela starostlivá matka modlitbu Páně vyslovujíc každé slovo jasně, srozumitelně a s patřičným přízvukem, zároveň pak s vroucností a něhou, a pozorujíc laskavým mateřským okem, jak se synáček činí, snaže se matinku napodobiti jak ve výslovnosti tak i ve vroucnosti. Po skončeném posledním amen zasedla matka se synem ke společnému stolu, jehož jim požehnal Pán. Avšak kolik tu bylo matce zodpověděti nevinných otázek, jež se řinuly z malého, vnímavého rozoumku dětského . . .

»Maminko, zlobil by se Pán Bůh na mne, kdybych se nemodlil? A viděl by to? Pravila's, že všechno vidí, ale tu na kříži má oči zavřené? A můj andělíček rmoutil by se? A také on obědvá?« — A tak následovala jedna otázka za druhou a matinku poučovala ráda a opravovala chybné »názory« synáčkovy

A to se opakovalo nejednou, ne dvakrát! Matka i otec, — muž rázný, ale zbožný — poučovali své dítky při každé vhodné příležitosti hned v mládí o základních pravdách sv. náboženství a vychovávali je modlitbou v lásce k Bohu i bližnímu. Když pak Karel po dvou letech nastoupil do místní obecné školy, bylo radostí naslouchati jeho vědomostem a odpovědem. A jak předčil mnohého svého spolužáka ve stejném věku a v stejném nadání! Jest pravda, mnohý z jeho spolužáků pocházel z tak zvané lepší rodiny Byl slušně šacen a dbal úpravy šatů; slušně mluvil, slušně se ukláněl, slusně chodil a pozdravoval, slušně seděl, slušně jedl. Zkrátka, zevnější formy slušně prováádělí. Vždyť byl z lepší rodiny a k slušnosti byl veden od malička. Nejvyšší autoritou byl jemu také otec, matka, starší sourozenci, vychovatel, vychovatelka . . . a ti jej vedli svou výchovou k holým zevnějším formám. O Bohu, modlitbě a náboženství a životě dle něho však ani slechu! A co se často děje v nitru takového chovance, pozná dobrý učitel-vychovatel dosti záhy — a dobře aspoň tak.

O takové výchově píše znamenitý český sociolog a spisovatel:*) »Výsledek této výchovy pozorujeme všude ve společnosti moderní. Buďsi sebe mravnějším a charakternějším, nezachováš-li však nějaké formy konvenienční slušnosti, jsi v moderní společnosti často ztracen; vyznáš-li se však ve formách společenských, dovedeš-li zformulovati tvář a pohyby častým cvikem, jak toho právě potřebuješ, všeliký mravní poklesek se ti promine a máš cestu otevřenou. Hle, toť morálka moderní intelligence! Kolik se tu natropí nespravedlností, na to se morálka bez Boha netáže. V očích plno úslužnosti a zdvořilosti, potají plno škodolibosti, bezpráví a hříchu. Ovoce výchovy ke svědomí farisejskému.«**)

A dále: »Správná výchova svědomí musí započíti Bohem, neboť Bůh jest tvůrcem svědomí a vložil v ně náklonnost nezadatelnou, že jen dle jeho vůle správně vychováno býti může.« (Dokončení.)

SMĚS.

K sjednocení učitelstva. »*Věstník*« ve svém čísle z 2. června píše takto:

»V diskusi o soustředění učitelstva padlo heslo: *Nejsme k této akci dosti zralí!* A tímto nešťastným heslem, které snad bylo myšleno jinak než je vysloveno, šermují především ti, kdož usilují o to, abychom pluli dále zkalenými poměry dneška —

Žádná, jen trochu uvědomělá společnost, nevysloví takového hesla bez obavy, že veřejnost bude na ni podivně pohlížeti. Jakého respektu můžeme míti před veřejností my učitelé, když dnes taková hesla hážíme do světa? A to dnes, kdy úsilí o soustředění proniká *veškeren* český národ? Jak může k nám míti jen trochu respektu ta široká neše česká veřejnost, když v této době jako stav eminentně vynikající, a chtící býti vynikající, projevujeme se *opačnými* snahami, než jsou ty, jimiž proniknut je veškeren český národ, kráčející za cílem neodstranitelné nutnosti?

Máme my učitelé dominovati na jevišti českého života nad tou frází »nezralosti« ve chvíli, kdy všecko kolem nás uzrává tempem neobvykle zrychleným?« *r.*

Česká sekce profesorů náboženství sešla se ku členské schůzi 31. května 1916 o 5. hod. odpol. do místností Křesťanské Akademie. Přítomni byli kolegové: Předseda Dr. Petr, Dr. J. Kašpar, J. Šprongl, Fr. Trnka, Fr. Schindler, G. Verich, Dr. J. Smrček, J. Soldát, Dr. J. Čihák, V. Průša, V. Jiruš, Dr. J. Kadlec a jednatel. Předseda uvítav přítomné dává čísti protokol předešlé schůze, jenž schválen a podepsán. —

Jednatel podává zprávu o činnosti spolku v minulém roce. Schůzí bylo konáno šest za účasti 12—15 kolegů (5.|II., 7.|V., 25.|VI., 6.|X., 24.|XI. v kníž. arc. semináři, \ I. schůze 15.|XII. v Křesť. Akademii). Přednášeli Dr. J. Kašpar o duši lidské po stránce dogmatické a filosofické dle své dogmatiky pro

*) Dr. Josef Kachník. Časové otázky paedagogické, Praha 1912, str. 1

**) Hlídka, Brno, roč. XXX. seš. 8. str. 550—551.

VI. tř. gym., Dr. J. Čihák rozebral v učebnicích dějepisných názory nesprávné a tendenční proti církvi katolické, jednatel o principu mravnosti dle různých soustav mravních. Jednáno o žádosti v ministerstvu vyučování za přikázání 5% kvoty na učebné pomůcky náboženské z dotace celoroční a asi 30 K pro každé oddělení církevního zpěvy na zakoupení not. Žádost zaslána ústředí spolku a odtud byla letos odeslána c. k. ministerstvem jako záležitost celého spolku. Při zamýšleném na jaře projednání služebné pragmatiky v ministerstvu znova činěny kroky za splnění požadavků našich (započítání aspoň 8 let před nastoupením služby středoškolské po aprobaci) k projednání nedošlo.

Ve schůzích vyměněny náhledy a zkušenosti o revisi žákovských knihoven a stanoven postup ve věci té. Na zřeteli byla otázka kázně a mravního stavu žactva, o různých překážkách rušících náboženský život, o prostředcích proti tomu, přednáškách žaků z oboru náboženského učiva; také pěstován styk s mimopražskými kolegy, na jejich dotazy vždy ochotně odpovídáno. Sekce měla r. 1915 75 členů. Z pražských kolegů byli všichni členy až na dva. Ze sekce vystoupilo 6 kolegů: Al. Slovák (Brno), V. Blažek (Litomyšl), St. Kosan (V. Mýto), 3 vstoupivší do pense šk. rad.: Fr. Vacek (Praha), E. Cívka (Slaný), Š. Mathauser (Trhanov). Do sekce vtoupilo 5 kolegů: J. Stiebor (Slaný), Dr. Opatrný (Plzeň), V. Průša (Praha-Podskali), Dr. Eltschkner (Vinohrady), Dr. E. Fenzl (Budějovice.) Prostřednictvím sekce odebíralo 25 členů Vychovatele (5 K předpl.), 15 Chr. P. Bättcr (4 K ročně).

Jmění spolkové.

Členské příspěvky (à 5 K) zaplatilo roku 1915 69 kolegů, z nichž à 2 K zasláno ústředí. Jmění sekce jest 487·54 K; vzrostlo proti r. 1914 o 160·14 K.

Předseda jménem sekce děkuje za zprávu jednatelskou, uvádí, že není oprávněna výtka, jakoby sekce ničeho nebo málo činila pro zájmy stavovské. Pokud se týče zkoušek pro kandidáty středoškolské, nebyla sekce nejd. konsistoří brána v dotaz; přísnější měřítko při nich dá se vyložiti snahou, by středoškolský katecheta byl vyzbrojen vědomostmi odbornými tak potřebnými vůči světským kolegům a před žáky, bude však snahou sekce, by nejd. konsistoř kandidátům středoškolským dala příležitost brzy se uplatniti na středních školách a raditi kolegům mladým, kdo chce se věnovati dráze třesdoškolské, by pokud možno nejdříve zkoušky dělali, by neztráceli mnoho let před nastoupením služby.

Při změně nejd. arcipastýře zůstává ještě oddálena tužba sekce, by nejd. konsistoř vyvolila si některého člena sekce pro informace o potřebách a otázkách středoškolských katechetů.

Na dotaz kolegy mimopražského o pobožnostech na křížové dny a o vysvědčení o vyučování privatisty náboženství jako podmínce a připuštění ke zkouškám odpoví jednatel. Pobožností (mší sv.) o křížových dnech není v pražských středních školách, ač v normaliích jsou uvedeny, že mají býti před vyučováním. Na některých školách mimopražských jest mše sv. v 8. hodin. Záleží na blahovůli ředitelově. Podobně dle normalií jest výslovně žádati vysvědčení od privatisty, že byl vyučován knězem od nejd. konsistoře potvrzeným a že plnil své náboženské povinnosti (mši sv. o nedělích a svátcích, sv. zpověď velk.).

Sekce upozorňuje kolegy suplenty, kteří před válkou již vyučovali na školách, by podali si žádost o provisorní místa, ježto v oněch vypsaných místech jsou zajisté zahrnuta i uprázdněná místa katechetská. Dále, by každý z takových kolegů suplujících dostal přídavek drahotní i náhradu za pragmatiku s podotknutím, že do služného nesmí se započítati remunerace za exhortu pro ustanovenou výši 210 K. — Návrh kol. Dra J. Smrčka o započítání let na základě ordinace a zvýšení remunerace za hodiny náboženské dle obdobné odměny rabínům a učitelům protest. náboženství vzat na vědomí a bude projednáván v příštích schůzích.

Ku konci zavítal do středu našeho nejd. p. prelát Dr. J. Tumpach, jenž byv srdečně předsedou a členy uvítán, přál hojného zdaru činnosti sekce.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Katolická koncentrace. Po návrhu na sloučení svobodomyslného učitelstva v Čechách v jediné sdružení, navrhuje J. M. Kadlčák v »*Našinci*« čís. 218. sloučení v táboře katolickém, a jde dále než české svobodomyslné učitelstvo. Mí í, aby *veškeré učitelstvo, které se řídí ve výchově i životě pospolitém křesťanským názorem, sloučilo se v jediné sdružení bez ohledu*

na zemské hranice a druh škol, aby veškeré učitelstvo české ze všech škol, pokud je smýšlení katolického, bylo soustředěno v jediném spolku stavovském, v němž by pro důležité otázky zemské o ieb skupinové podle časové potřeby se mohli zřídit odbory. Představuje si to pak tak, že v první řadě na Moravě by přestalo roztříštění a různění, jakmile se provede sloučení na Moravě, mělo by se jíti o krok dále a sloučiti stavovské sdružení katolického učitelstva moravského i českého. Až bude všecko učitelstvo katolické z Čech, Moravy a Slezska a snad i odjinud sjednocené, pak třeba učiniti další krok, aby *veškeré učitelstvo katolické všech slovanských národů v Rakousku se sloučilo v jednotný útvar* a tato *říšská jednota rakouská všeho katolického učitelstva slovanského v Rakousku* najde pak již cesty a prostředky k jisté součinnosti s katolickým učitelstvem národů slovanských v Rakousku, po případě i u sousedů. —š—

Ochranná péče o mládež. Po válce jistě vzroste počet dětí zanedbaných a rozmnoží se řady sirotků a polosirotků. Proto již nyní v praksi i v theorii hledají se cesty, jak by se úspěšně čelilo tomu zlu. A věru velmi vhod přichází knížka dr. *Nedomy*: »Ochranná péče o mládež«, v nakladatelství Topičově vydaná. Autor, který již před léty uveřejňoval o otázce té práce své zejména ve Vlčkově Osvětě, vidí v ochranné péči o mládež důležitý předmět novodobé sociální politiky a domnívá se, že obec ani stát nemá litovati nákladů na osiřelé a zanedbané děti, ježto tím desateronásobně ušetří na nákladech policejních, hnaneckých, chudinských a nemocničních v době pozdější. — Aby obraz ochranné péče o mládež byl úplný a jasný podává autor přehled ochranné péče ve státech cizích a pak teprve přechází k zákonům a předpisům v Rakousku, které jsouc odkázáno většinou na dobročinnost a péči soukromou jest v otázce té za jinými státy dosti opozděno. Proto volá po nutnosti cílevědomé organisace co se péče o mládež týče v každé zemi zvlášť, a jest tudíž zcela na místě, když zhuštěně podává stanovy České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež. — Tím jest stručně vyčerpán obsah spisku. A jižto znalost otázky ochranné péče o mládež pro každého vychovatele zvláště v nynější době jest veliké důležitosti, a že *informativní a časový* spisek Nedomův látku thematu dostatečně vyčerpává, četné praktické podněty obsahuje a nečiní hrubých narážek na ochranná zřízení církevní pro mládež, jak obyčejně v takových spisech se děje — považujeme za svou povinnost naň upozorniti a jako úvod do studia celé té otázky k bedlivé úvaze doporučiti.

Kraus.

»Výchova mládeže« divadlem. Proč naše mládež, hlavně středoskolská, nemá z velké části smyslu pro zbožnost, vidno z malé ukázky: kvartán z lepší rodiny, ve svém zápisníku v rubrice: »Divadelní hry, kterých jsem se súčastnil, má tato data:

25./IX. »Mnoho žen a tak málo mužů,«
29./IX. »Která je ta pravá,«
7./X. »Povedená holka,«
10./X. »Pépi.«

Není-li, bohužel, ve škole výběr her dovolených kontrolován, není-li zákazu her pochybných ne-li špatných, dovolí-li rodiče žáka na vše do divadel i kinematografů, pak marna každá práce svědomitého vychovatele.

K případu Masarykovu. Pod tímto názvem přináší brněnská »Hlídka« č. s. 5. (str. 333—344) pozoruhodný článek, kde Dr. Pavel Vychodil obšírně probírá působení Masarykovo na universitě v Praze a jeho vliv na široké vrstvy lidu. Zajímavým je článek ten i tím, že poukázáno tu k poměru k Masarykovi a straně jeho redaktora »Hlídky«, který z jistých kruhů svého času jako Masarykův příznivec byl obviňován. Dnes, kdy Masaryk prchl do ciziny a u nás jmění jeho pro velezrádu je konfiskováno, pravdiva a uvážení hodna jsou slova Vychodilova, že dlužno míti stále na zřeteli: »*ohromnou odpovědnost Masarykovu a všech ostatních za náboženské a mravní spousty, v dorostu takto působené.*« — Masaryka charakterisuje dobře Václ. V. Tomek, když píše ve svých »Pamětích« (sv. II. 463) o roce 1886: »V tu dobu počal znovu spor o pravost rukopisů. Ke Gebaurovi připojil se professor filosofie Masaryk puzený pouhou ctižádostivostí, nemaje dokonce žádných odborných vědomostí, *hledaje toliko dosažení jakéhos náčelnictví* mezi odpůrci starších učenců českých.« — —š—

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze

ČÍSLO 13.—14. V PRAZE, dne 1. července 1916. ROČNÍK XXXI.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zanotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se cest procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Etické hodnoty v technické práci. — Návratu k přírodě líc a rub. — Obrazy z dějin české katechetiky. — O příčinách zpustlosti mládeže. — Výchovná síla modlitby. — Směs.

Etické hodnoty v technické práci.

Napsal EM. ŽÁK.

(Dokončení.)

Dr. *Schreiber* nerozpakuje se prohlašovati. »Etické, které vyrůstá ze zaměstnání, z povolání, z práce jako její vyšší, trvalá hodnota, tkví nejméně právě tak hluboko, a snad ještě hlouběji, než ono, které jinou cestou dostalo se do duše žákovy, a byť to bylo nejskvělejší mravní poučování, do něhož byla pohroužena vůle.« —

Proti tomu jiné paedagogické autority, jako *Fr. Wil. Förster*, univ. profesor v Mnichově, *Messer*, *Messmer* a jj. nikterak neslibují si od pracovní školy taký morální zisk pro charakter člověka, o jakém sní zastánci školy pracovní. »Při vší úctě k této methodě nesmíme přece jen zapomínati, že praktická cvičení sama o sobě nikterak nedostačují k výchově charakteru. Mládež vedle toho potřebuje důkladnější výchovy duševní, hlubší inspirace charakteru, soustavného pěstění mravního nazírání. Pouhá technická práce není jí žádnou ochranou proti pokušením,« praví *Foerster*. (Staatsbürgerliche Erziehung, str. 125.) —

Který z obou táborů má pravdu? Jisto je, že stoupenci *pracovní* školy nechtí nikterak theoretické poučování, předměty, jež skytají tak zv. »formální vzdělání«, ze škol vymýtiti, ale jen na nejnutnější míru omeziti. A na druhé straně obhájci nynější školy nejsou nikterak proti zavedení technické práce do učebné soustavy. Jedná se pouze o stanovení *řádného poměru* mezi vyučováním theoretickým a praktickým. Také zkušenosti se školami pracovními získané nejsou ještě tak spolehlivé, že by se již o ceně této či oné výchovné methody mohlo definitivně souditi. —

Škola vždy byla a vždy bude zrcadlem myšlenkových proudů, jež v určité době ovládají svět. Sklon naší doby k hodnotám materiálním a praktickým vymoženostem technické kultury zcela přirozeně se ukazuje i na roli výchovné. Jenom na jedno však chceme poukázati.

Všechnu zodpovědnost za výchovu mládeže přenášeti na školu, nebylo by správno. *Nejvlastnější půdou a těžištěm mravní výchovy mládeže zůstane vždy*

domácnost, rodina dítěte. Škola může jen tuto výchovu methodicky a důsledně podporovati. Technické výchově mládeže škola kreslením, rýsováním, leckde i modelováním, u dívek ručními pracemi, na středních školách mimo to praktickými cvičeními ve fysice a chemii, měřením ve volné přírodě slouží tak, na kolik jen možno. A nic zajisté nepřekáží *rodičům*, aby oni technickými pracemi své dítě doma zaměstnávali a přirozené jeho sklony a zálibu pro zaměstnání v tom směru co nejvydatněji podporovali. A domov, pokud význam technické práce pro etickou výchovu chápe, jistě v tom směru činí pro dítě vše, co je v jeho moci. Jest na školách všeho druhu značný počet dítek, která rodičům při jich fysické práci pomáhají, nebo samy tou či onou prací, jako lupenkářstvím, řezbářstvím, počátky elektrotechniky, chemie, prací v domácí zahradě mimo dobu školní s nejživějším zájmem, ba přímo s vášní se zabývají. *Toto technické zaměstnání lze jenom vítati*, a není snad ani možno ukládati v tom směru škole nové úkoly, s nichž ona naprosto býti nemůže. —

Jisto je, že v technické práci obsaženy jsou mnohé a vzácné etické hodnoty pro vypěstění řádného charakteru mládeže. A sotva asi *Schiller* věděl, jakou hlubokou paedagogickou pravdu pronesl, když ve své »*Písni o zvonu*« napsal:

»Das ist's ja, was den Menschen zieret
und dazu ward ihm der Verstand,
dass er *im innern Herzen* spüret,
was er erschaffe mit seiner Hand.«

Staročeský mythus vypravuje, že *Antaios* dotekem matky země nabýval vždy nových a nových sil ke svým zápasům s příchozími cizinci. Kéž naše mládež stykem se hmotou, jak se v každé technické práci projevuje, získává vždy mocných duševních sil a nejlepších mravních kvalit k existenčnímu boji, který ji jednou čeká! Tak nejkrásněji může uskutečniti ideu, jež vyjádřena je slovy: »*Corriger la terre par l'homme, et l'homme par la terre.*«

Návratu k přírodě líc a rub.

(Napsal prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)
(Pokračování.)

Velmi vhodná formou i uspořádáním jsou cvičení, jak je v táboře provádí a popisuje zakladatel českého skautingu, p. profesor *Svojsík*. Hoši v jeho táboře vstanou a opláchnou se vodou, v plavkách se skautskými holemi nastupují na lesní mýtině ke krátkým *úvodním cvičením prostným*, načež následují vydatné cviky na *paže;* vzpírání, visy a podpory na tyčích držených dvěma skauty, šplh, vzpírání břemen a j. Hned na to cvičí se cvičení prostná jako *cviky rovnováhy* neb chození po trámci, cviky *trupu*, zvedání a nošení druh druha.

Po těchto cvičeních *klusají* cvičenci ve svém jednoduchém cvičebním úboru — plavkách — po cestách a pěšinách lesních, stoupají do vrchů a sestupují do údolí, střídajíce chůzi, klus a různé druhy chodů. Na mýtině nebo palouce se zastaví, krátce oddechnou, a počne se s cviky v *házení* různými způsoby, kamenem, holí, oštěpem. O pět minut později již zase celá výprava cvičí *běh*, vzdalujíc se rychle polní cestou od lesa. *Závodem* jednotlivců ukončeny běhy a na příhodném místě cvičí se rozmanité *skoky*, o kus dále opět na hebkém trávníku *zápasy* a *odpory*, načež pohodlným pochodem dojde se k lesnímu jezírku, ukry-

tému mezi vrchy asi hodinu od tábora.. Těla zahřátá cvičením cestou se ochladila, proto možno ihned pustiti se do vody. Po *koupání* a *plování* vracejí se skauti veselým *pochodem za zpěvu* písní polními a lesními cestami do své lesní osady, kamž po dvouhodinné nepřítomnosti dorazí.

Leč na tom není dosti. Celodenní zaměstnání skautů vyplněno jest mimo to *tělocvikem přirozeným* a to velmi vydatným: štípáním dříví, kácením stromů, vypomáháním při pracích polních, prací truhlářskou a řemeslnou vůbec . . .*)

Snahy skautingu nesou se však výš, než k pouhému zlepšení výchovy tělesné; chtějí působiti i na *zdárný vývoj duševní a mravný.*

Viděli jsme již, jaké znalosti osvědčiti musí junák při zkoušce přijímací. Skauting chce docíliti u svých členů, aby nejen uměli si za všech okolností stačiti a pomoci, ale aby měli ke všem jevům přírodním otevřené oči, aby bystřili si svůj smysl pozorovací, všímali si života rostlin a stromů, života zvěře, ptactva, hmyzu, všímali si světových stran, hvězdného nebe, rozdílu časového, map, signálů, orientace tak, aby jejich *život v přírodě byl stálým praktickým studiem bez učebnic a planého verbalismu, stálým pozorováním a popularisováním vědy.*

Ve správném předpokladu, že nejspolehlivější cestou k sebeovládání jest *vnitřní ukázněnost*, žádá se na junáku radostná a ochotná poslušnost k uděleným rozkazům, aby vychovával se především *k silné vůli*, a tou k oněm vlastnostem, jež zdobívaly středověké rytířstvo. *V člověka ušlechtilého cítění a dobrého srdce, v člověka čestného, pravdomluvného, čistého, střídmého, k činu a oběti hotového; v člověka všude k pomoci ochotného má vyrůsti junák.*

Prvním vůdcem junáka jest *pravda*, cituje prof. A. B. Svojsík zákon skautský.**) Řekne-li skaut: »Na mou čest, tak to je«, pak je to skutečně tak, jakoby složil slavnou přísahu.

Řekne-li vůdce skautů: »Ukládám vám při vaší cti, abyste toto učinil«, je skaut zavázán provésti to bez odkladu, jak nejlépe umí.

Poruší-li junák své čestné slovo, ať by lhal nebo daný rozkaz neprovedl, odevzdá svůj skautský odznak a přestává býti pro vždycky skautem.

Junák jest *v pravém smyslu loyální*; je věrně dbalý povinností k rodičům, k své vlasti, nadřízeným i k svým zaměstnatelům. Stojí při nich v dobrém i zlém a proti každému, kdo jest jejich nepřítelem.

Junák jest *přítelem každému člověku a bratrem* každého skauta, ať náleží jakékoli třídě společenské.

Junák jest *zdvořilý* ke všem; zejména však jest ohledu plný k ženám a dětem, *k učitelům*, starým lidem a mrzákům.

Junák jest *ochráncem zvířat.*

Junák jest *poslušen* rozkazů svých rodičů, vůdců, rádců v družině, a vůbec každého představeného bez výhrady. Dostane li rozkaz poslechne rád, ochotně a vesele, ne loudavě a mrzutě. Neleká se obtíží, nestěžuje si, nekleje, nýbrž s úsměvem ujímá se díla.

Junák je *šetrný.* Schrání si každý haléř, který může ušetřiti a ukládá do banky nebo do spořitelny, aby měl zálohu pro zlé časy a nepřipadl na obtíž jiným, aby mohl jiným pomáhati, jsou-li v nouzi.

---

*) Dr. Klika, Názor lékaře o skautování, Knihovna junáků č. 8.

**) L. c. str. 674.

Junák je *čistý v myšlení, v slově i konání.* Pohrdá hloupým hochem, který mluví nestydatě, nedá se svésti k nečistým řečem ani myšlenkám, a tím méně skutkům, za něž by se musel před slušnými lidmi styděti. »Čistý je silný«; proto junák je ve všem *čistý, mysli jasné a mužný.*

Povinností junákovou jest býti jiným *užitečným* a pomáhati jim. Junák koná svou povinnost přede vším ostatním, nedbaje své zábavy, svého pohodlí, svého bezpečí, ba i svého života. Má-li na vybranou mezi dvěma činy, zeptá se: »*Co je lepší pro jiné?*« A učiní pak toto. Je hotov každé chvíle pomoci každému, zachrániti život ohroženému, přispěti raněnému. Dle sil svých se snaží *každodenně vykonati aspoň jeden dobrý skutek, skutek lásky.* (Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Druhé »rozvržení« prvního dílu knihy methodní, (od str. 85.) jedná o každém předmětě zvlášť. Část tuto možno považovati za jakousi speciální methodiku. — Na prvním místě (str. 87—163.) je »*o vyučování náboženství*« výklad obšírný.

Hned na počátku praví: »Dítkám nejpřednější náboženství pravdy vměstnávati vlastní sice rodičů povinnost jest: nicméně malý počet to činí; větší díl k tomu způsobni nejsou, poněvadž sami malou povědomost toho mají, jiným pak zaneprázdnění v tom překáží, mnozí pak opět držíce dítkám svým nějakého učitele, aneb je do školy a kostela k veřejnému cvičení posílajíce, již radosti činiti myslejí. *Farářů jest povinnost, své farníky,* následovně také *dítky své osady vyučovati*; církevní nařízení k tomu zavazují, školní mistři ano i zvláštní katecheti jim proto přidáni, i cesta vzdělána, kterak by oba tito v způsobu dobrého katechisování se vycvičiti mohli.« — Vykládá důležitost učení se na pamět, ale aby duchovní času neztrácel tímto cvičením »mistrům školním vším právem se ukládá, aby oni všecko, co se paměti dotýká, na se vzali,« a dokládá, že »se jim povoliti nemůže, aby se do vysvětlování neb rozkládání knihy školské, jež k náboženství patří, dále pouštěli; to činiti, jakožto učeno býti má nařiditi, a mnoho-li se mládež z toho, co jí uloženo a předneseno bylo, až dosavad naučila, zkoumati, duchovnímu náleží.«

Rozděluje dle toho kniha methodní své naučení na tři části: o knihách, o učiteli a o katechetovi. — Zajímavo, že rozdělení si určuje tak, že udává pořádek obráceně, ale jedná v pořádku, jak tuto uvedeno, a vykládá, proč tak činí: nejprve o knihách, protože jsou oběma společny, pak o povinnosti učitele, »ne jakoby nad katechetu znamenitější byl, nýbrž poněvadž onen dříve nežli tento s dítkami pracuje, a že podle přítomného zřízení vyučování katechetovo teprv po učitelově následuje.« (Učitel definice katechismu nejprve naučil, a pak katecheta teprve vykládal.)

§ 1. »*O knihách,* kterých katecheta a učitelové školní při vyučování náboženství užívají.« Předem připomíná, že se tu mluví jen o těch knihách, které k užívání v cís. král. dědičných zemích nařízeny jsou. »O užívání jiných, v rozličných biskupstvích zavedených katechismů ničeho se nepraví, poněvadž o těchto něco ustanovovati sem nenáleží.«

a) »Hned *v slabikáři* najdou se nejhlavnější částky, kterým se děti napamět učiti mají, s některými modlitbami a vzbuzováním víry, naděje a lásky.« Kniha methodní míní tu asi *nejstarší slabikář český*, který vyšel již roku 1775 ve smyslu reforem, jednotný již pro všecky české školy, jehož předmluva datována již 14. září 1774. Je to »*ABC aneb Slabikář*, obsahující v sobě způsob, jak se dítky mají učiti písmeny znáti, slabikovati a čísti. Ku prospěchu škol v císařských královských zemích. S jejich Ř. cís. též cís. král. apošt. milosti nejmilostivějším dovolením. V Praze nákladem školního učení 1775.« (Toto nejstarší vydání je v knihovně českého musea sign. 26. F. 14. *Ot. Kádner* v článku: »K dějinám českého slabikáře v době obrození« v »Pedagogických rozhledech« XXI. str. 717.) Slabikář ten stále otiskován a obsahoval v oddílu pátém: Otče náš, pozdravení andělské, vyznání víry, deset přikázání Božích, patero přikázání církevních, sedm svátostí, modlitbu ranní, před školou, po škole, večerní, vzbuzení víry, naděje a lásky. V oddílu dvanáctém byla mravná naučení v kratinkých povídkách: Dítě nábožné, šetrné, mlčelivé, bázlivé, žádostivé moc věděti. Čeleď. Ranní žádost. Úmysl. Proti zahálce. Stydlivost. Prosba dítěte. Nemoudrá žádost. Mysl se svým stavem spokojená.

Starší slabikář před dobou Marie Terezie, bez udání místa a roku tisku, je: »Český Sylabikář pod Tytulem Svaté Anny Matky P. Marye. K užitečnému Cvičení Mládeže.« Ten obsahuje abecedu a jednu stránku složek ku slabikování, pak modlitby obecné a zvláště výňatky z katechismu, písně: ranní, večerní, před — a po jídle, před spaním a za šťastnou smrt; na konci je násobilka.

K pamatování písmen jsou pod nimi položeny obrázky svatých a světic a sice: Alžběta, Bartoloměj, Cyryak, David, Eva, Florian, Jiří, Helena, Jakub, Kateřina, Leokadye, Magdaléna, Norbert, Olimpius, Petr a Pavel, Quiryn, Rochus, Saebastyan, Terezije, Urban, Vít, Xaverius, Yvan, Zacharyáš. — (Škola a život 1858. IV.) —

b) Vlastní učebnici pro žáky k vyučování náboženství kniha methodní uvádí slovy: »*První knihou, ze které se naše mládež v našich školách při cvičení ve čtení pravidlům náboženství naučiti má*, jest: **Kniha ku čtení.**« Německy vyšla roku 1774; v českém jazyku vyšla v pražské knihtiskárně normální: »*Kniha k čtení pro učence českých obecných aneb trywialních škol*; *I. díl náboženství 1776, 8*; *II. díl 1784.*« Ta častěji potom přetiskována, a byla pro žáky hlavní učebnicí náboženství. V předu I. dílu bylo otištěno: Privilegium římského císaře Josefa ze 26. listopadu 1773, pak římské císařovny vdovy, Marie Terezie, ze 13. června 1772 a Ordinariátní schválení kardinála arcibiskupa Kryštofa ze 14. října 1774 a předmluva, načež následovaly čtyři části, z nichž kniha se skládala.

Kniha methodní obšírně popisuje celé rozdělení této čítanky, jež obsahuje potřebné modlitby (1. č.), katechismus (2. č.), biblické dějiny Starého a Nového Zákona, rozšíření náboženství, obsahy knih Písma sv. (3. č.), jak se v různých okolnostech chovati, t. j. hlavní pravidla křesť. mravouky (4. č.); určuje, čemu se děti z jednotlivých částí napamět mají učiti; co důkladněji třeba probrati a co snažiti se všem i těm nejomezenějším v paměť vštípiti. Také za jakou dobu, která část může probrána býti s dětmi v jakém stáří, meth. kniha určuje. Je tu hojně citováno Písmo sv., hojně mravných naučení. Pravá to náboženská čítanka.

c) Jako pomůcku k této čítance uvádí kniha methodní »Knihu pro učitele a rodiče«. Česky vyšla s názvem: »*Kniha pro Učitele a Rodiče, z nížby ve ve-*

řejných Školách skrze náležité užívání Knihy ke čtení ve věcech Náboženství se týkajících cvičená Mládež zkoušeti se mohla. Též i Předmluva, v níž Spisovatel pravému užívání této knihy učí a na odpory proti ní sobě přednešené odpovídá. S jejich Řím. cís. též cís. král. apošt. Milosti nejmilostivější Svobodou. V Praze, Nákladem cís. král. pravidelní školské knihtiskárny, 1777. strana 214.« — Kniha methodní na ni upozorňuje rodiče, aby dle ni doma zkoušeli své dítky, i učitele, a zvlášť ty, kteří nemají »v způsobu vyptávání dostatečnou hotovost.« Šíře pak vykládá obsah a uspořádání této knihy.

d) Další knihou již možno při vyučování jako pomůcky užívati, jest *katechismus*, »kterýžto r. 1773 ve Vídni poprvé tištěný byl;« »sluje pak vysvětlený, poněvadž pro vysvětlení malého katechismu složený jest, z kterého druhá část knihy ku čtení povstala.« Má také, jak ukazuje, totéž rozdělení a pořádek jako první díl čítanky. V něčem úplně se neshoduje, bude upraveno v novém vydání (jak to zamýšlí učiniti, vykládá).

Tento katechismus ve Vídni r. 1773 tištěný, je německý *katechismus Zahaňský,**) který podle katechismu pro Slezské a jiné školy od *Františka Ignáce Felbigera* (v Bamberce a Vircburka vydaného 1771) složen a uveden byl do škol jako »vysvětlený katechismus«. (Pokračování.)

O příčinách zpustlosti mládeže.

Píše FRANTIŠEK KRAUS.

(Pokračování.)

Jiná příčina zhoubně působící na rozvoj dosud se vyvíjejícího organismu dětského bývá *kouření*, ježto síly dítěte kouření oddaného bývají seslabovány. Ono činí děti vytrvalé práce neschopnými, a učí je peněz si nevážiti. Dítě kouřením zvyká si předčasně na požitky, které nijak věku dětskému nepřislušejí, děti činí otupělými, a tím na zpustlost dítěte vykonávají vliv. A bohužel, kouření u mládeže školní přes četná poučování jest velmi rozšířené, jak dosvědčují občasné prohlídky žáků v některých školách předměstských vykonávané. Proto s povděkem bylo uvítáno *nařízení bavorského ministerstva* ze dne 1. prosince 1915., jímž se přísně zapovídá kouření tabáku, cigaret a doutníků žákům všech vyučovacích ústavů, a které ukládá za povinnost všem dozorčím úřadům, rodičům a poručníkům, aby bděli nad prováděním tohoto zákazu. Také v Rakousku potřebovali bychom takového zákonitého zákazu prodeje a kouření cigaret mládeží, avšak zároveň i bedlivého dozoru nad jeho prováděním. Potom by snad zmizely ty tlupy nedospělých hochů, holdujících nikotinu . .

Rovněž dlužno poukázati, že i *dětem nepřiměřená četba* různých detektivních knížek, jichž vydávání některým nakladatelstvím jest hlavním zdrojem příjmů, a které si libují v hrubých sensacích, zločinnost vychvalují a obratného podvodníka a úskočnost lstivého zlosyna obetkávají zvláštním kouzlem a vyličují jako vrchol lidské činnosti, dává špatný směr dětskému nazírání. Právě pod vlivem této četby vybočuje jednání u mnohých dětí k dobrodružnosti (na př. útěku z domova), k napodobování zločinů a k zpustlosti.

*) »Römisch-Katholischer Katechismus für die erste, zweite und dritte Classe der Kinder.« Dlouhého trvání se nedočkal.

Se škodlivostí špatné četby úzce souvisí *návštěva špatných biografů* předvádějících hrůzostrašné výjevy z ovzduší zločinu. Nehledě k tomu, že časté mihání obrazů v kinematografech způsobuje poruchy oční (únavu sítnice, svrbění očí, mžitky před očima) a malý zájem o vyučování a o školu vůbec, spočívá zhouba biografů zvláště v tom, že u dětí je navštěvujících otupuje se *cit esthetický* a vkus, který jest měřítkem citu tohoto, stává se nízkým. *Cit mravní* sledováním výjevů ze spodiny života zakrňuje, děti mnohé kradou rodičům, aby si umožnily návstěvu a klackovitému chování navykají a bujná a živá fantasie dětská detektivními obrazy v biografech drážděna jest často k výstřelkům jednání. — Proto dlužno jen schvalovati kontrolu programů policií jakož i zákaz večerních představení dětem školním. Také ušlechtilé snahy dr. J. Veselého k šíření *loutkového* divadla jsou doporučení hodné, ježto dětem má patřiti dětství a *jemné dětské zábavy*, jimi poskytneme dětem radost ze života a pomůžeme jim zachovati stud a ctnost. — —

Za jinou vážnou příčinu zpustlosti mládeže považována bývá *nedostatečná výchova*, ježto řádnou výchovou všemocnost vlivů prostředí, dědičnosti a náklonností pozbývá své váhy S tohoto hlediska jistě možno nazvati překonaným stanoviskem *determinism* šířený v Čechách zvláště univ. prof. dr. *Krejčím*, který ve spisu svém »*Svoboda vůle a mravnost*« (str. 47. III. kap.) píše: »Člověk podléhá vlivům a jeho jednání jest následkem vlivů těch, každý jeho čin má příčinu, která jest mimo něj, působíc jednak skrze jeho organism, jednak z vnějšího světa. Jednání lidské nevymýká se obecné zákonnosti světového dění. *Člověk jedná, jak jednati musí.*« Rovněž jest vyvráceno učení známého anthropologa italského *C. Lombrosa o rozených zločincích*, kteří k zločinu tělesně a duševně jsou předurčeni tím, že zdědili vlastnosti k tomu, a též nelze přeceňovati v příručkách paedagogické psychologie mezi poruchami duševními uváděná *vetřelá jednání* nebo *chorobné nutkání k zločinu* jsouť tyto chorobné úkazy mezi abnormality duševní patřící řídké.

Co pak se vlivů týče mohou se jistě zhoubně osvědčovati; avšak člověk právě výchovou, vzděláním a zlepšením poměrů hmotných má usilovati, by se nestal jejich hříčkou.

Vskutku, aby člověk se stal řádným členem společnosti lidské a svědomitě plnil ony tři známé povinnosti dekalogu: k sobě, k lidem a k Bohu, jest třeba při vznešeném tom úkolu *uvědomělé součinnosti výchovy školní a domácí*, která jest základem výchovy a že při výchově nutno dbáti též *náležité kázně*, uznává se všeobecně. Němec říkává: »Zucht, Ehr und Tugend, ziert wohl die Jugend. Wie die Zucht, so die Frucht.« —

Při kázni pak *otázka tělesných trestů* nejvíce do popředí vystupuje. Co se těch týče jest nesporno, že tělesné tresty *pro vychovatele jsou ponižující*. Avšak, když jiné mírné prostředky kázeňské nepomáhají, nebylo by s prospěchem použíti jich u hochů k zpustlosti náchylných, aby se aspoň špatný příklad, který na ostatní žáky vykonávají, zamezil? Zejména, když uvážíme malý počet polepšoven, v nichž tresty tělesné jsou dovoleny, budeme se dovolávati slov knihy Přísloví (29, 15): »Metla a kárání dává moudrost, ale pachole, kterémuž se dopouští vůle jeho, hanbu činí matce své. Trestej syna svého včas, abys pak nemusil zoufati nad ním.« (Př. 19. 18.)

V Německu při počtu 454 polepšoven, jichž seznam přehledně uvádí *Wilhelm Rein* ve své r. 1907 vydané Paedagogice (I. díl str. 203—219) tělesné tresty nejsou tak žádoucí, ale v Rakousku, kde při nepatrném počtu ochranoven a polepšoven jenom s velikými obtížemi zpustlého a zanedbaného hocha do polepšovny lze dostati, zasluhovala by otázka tělesných trestů znovu řešení na místech povolaných. Ovšem, zvrhá-li se tělesný trest, který vždycky má vykonáván býti s paedagogickým taktem, v *týrání*, jak bohužel, v mnohých rodinách nezřídka se děje a které zhoubnější se zdá než t. ř. »opičí láska« nevidoucí chyb na dítěti, nebo je-li dítě nerozumně trestáno pro každou malichernost, výchovná moc takových tělesných trestů není žádná, a tresty ty více škodí než prospívají, ježto nenávist k trestajícímu a pak otupělost a otrlost při častém opakování trestů mají v zápětí. (Dokončení.)

Výchovná síla modlitby.

(Napsal J. V. BENA.)

(Dokončení.)

Takoví rodičové, kteří vychovali své děcko na Bohu jakožto základě veškerého křesťanského života, jednali řádně, a Bůh je po zásluze odmění. A takové dítě může vším právem i po létech, vzpomínajíc vděčně svých drahých rodičů, kteří snad již odpočívají v posvátné půdě svatého pole, zapěti úryvek české národní písně: »Český otec, česká máti učili mne Boha znáti.« Neboť takové dítě, poznavší svého otce, bylo ihned poučeno o nejvyšším Otci na nebi, jenž ví a vidí všechno. A k tomu nebeskému otci naučilo se svou mysl pozvédati — se modliti — a zároveň naučilo se svou vůli tak ovládati, že ve všem a všude se chtělo dle vůle Boží říditi a jednati. —

Zde si vzpomínáme na krásná slova vychovatele *Albana Stolze*: »Návyk modliti se z mládí tak se zaryje do mladistvé duše, že mnohý, přestav věřiti a mravně žíti, přece stále se modlí své modlitby z dětství, ač je v tom nedůsledný. Lze to hlavně tvrditi o úctě k Matce Boží, již pěstují mnozí nábožensky mrtví katolíci a domodlují se mnohdy opravdového obrácení.«

»Na mnohých místech se naříká na nekázeň divočící mládeže. Zde prý vězí skutečně moderní nebezpečí: nedostatek úcty. Tomu nebezpečí se předejde, dostane-li se nám opět mužů, kteří nezměkčile a spravedlivě umějí rozkazovati Tak možno čísti v citovaném již německém časopisu »Hamburger Nachrichten« a výtečná brněnská revue *Hlídka**) dodává: »Opět všechno pravda; ale zase chybí základ, jehož nikdo nahraditi nemůže, jenž položen od — Krista.«

Zcela správně. Ježíše Krista a jeho učení nikdo nikdy nenahradil ani nenahradí. »Ovšem, že i před Ježíšem Kristem pojali mnozí veliké záměry,« — praví znamenitý český kazatel,**) strahovský opat, ve svých apologetických promluvách — »a někteří z nich že dožili se i úspěchů, ale srovnejte s tím, co Kristus zamýšlel a poznáte, jaký v tom nesmírný rozdíl. Co vykonali lidští velikáni? Někteří z nich založili mocné, slavné říše; na ty nevzpomínáme v tomto okamžiku; nechci a nedovedu pěti chválu těch, na jejichž díle lpěla kletba

*) Hlídka, Brno, roč. XXX., seš. 8., str. 550—551.

**) Method Zavoral, Kristus-Církev, str. 39—40.

a slzy Ale na ty myslím, kdož moudrými zákony zabezpečili mír a řád v obcích a státech, a na ty ještě víc, kdo odhalili světu nové obzory myšlenkové a otevřeli vědě nové cesty, nové dráhy. Jména jejich jsou a zůstanou zářivými písmenami zapsána v dějiny lidstva, a nám je svatou a radostnou povinností, hleděti k velikánům těm s nadšeným obdivem a vděcnou úctou. Ale dá se s tím vůbec srovnati, co Kristus zamýšlel? Z velikánů oněch pracoval každý jen pro národ svůj, Kristus však chce se zmocniti celého světa; jejich vliv uchvátil nanejvýš jen několik pokolení — Spasitel náš chce býti Bohem a Pánem všech příštích století. A rozdíl základní: všichni ti mužové geniální zasáhli v osudy světa jen po stránce časné, jen v tom, co s lidmi žije, ale co také s lidmi umírá. Kristus však první a jediný zmocnil se duše lidské, zmocnil se toho, co žije i za hrobem a je nesmrtelno jako Bůh sám. V tom právě stojí neskonale výše nade všemi, že lidským nadějím otevřel obzory záhrobní, a lidské touze po pravdě a štěstí otevřel svět věčné blaženosti. A tím již všechno, co ostatní geniové vymyslili a vykonali velikého, ušlechtilého a plodného, všechno, co trvalým požehnáním vykvetlo z jejich myšlenek a jejich práce, pojal i Kristus ve svoje dílo, ale dal všemu rozměry nadlidsky veliké a neskonale vyšší. Vše dobré, co oni chtěli, i Kristus chtěl, — ale všemu tomu dovedl dáti vyšší podklad a zabezpečiti trvání neskonale delší. Jen Kristovo dílo nese na sobě pečet všesvětovosti a věčnosti a tím i pečet božství.«

Jest opravdu třeba čeliti onomu modernímu nebezpečí: nedostatku úcty u mládeže, jak chce shora citovaný německý časopis. Ale toho nedovede pouhý rozum lidský, byť i byl to rozum toho největšího genia světa Jedině mužové, vychovávající mládež svěřenou na základě učení, jež nese na sobě pečeť všesvětovosti, věčnosti a božství, dovedou čeliti onomu modernímu nebezpečí. Věřících mužů, stojících na základě učení Ježíše Krista, jest nám opravdu třeba. Ale ještě více: mužů, vychovatelů modlících se je nám třeba, neboť onen nejlepší a nejdokonalejší paedagog lidstva pojal také do svého božského díla modlitbu. Viz sv. evangelium a najdeš tam dokladů toho dosti. Jestiť mnoho stránek Písma sv., kde potřeba a síla modlitby jak v ohledu přirozeném tak nadpřirozeném je mohutnými slovy a příklady vylíčena.

Již před Kristem se ovšem lidstvo k Bohu a k bohům různým způsobem modlilo; vždyť modlitba byla prvním projevem duchovního života každého národa a všech věků, a Kristus ji nezavrhnul, nýbrž očistil od různých přívěsků a všeliké zrůdy, určil jí pravý směr a vlastnosti a zanechal jí ve svém všesvětovém dílu lidstvu, by člověku mezi jiným sloužila k výchově jiných i sebe.

»Jakže«, zvolá snad udivený filosof nové doby — »modlitba že obsahuje nějakých výchovných prvků pro mne dospělého? Ničeho bych nenamítal, tvrdí-li se, že pomáhá vychovávati mládež, ta ledasčemu ještě uvěří, — ale že by modlitba na nás dospělé měla v ohledu výchovném také nějaký vliv, nechci ani nemohu věřiti.« — A přece jest to pravda — arci u toho, kdo se opravdu modlí náležitě.

Uvádím na doklad pravdivosti této myšlenky případ, jejž vypravuje velký středověký mystik *Jan Tauler**) o muži, prosícím Boha plných osm let, aby

*) Narozen pravděpodobně ve Štrasburce a žil (1290—1361.) Byl dominikánem a napsal knihu »O následování chudého života Kristova. Uvádí E. Žák l. c. str. 312.

mu ukázal člověka, jenž by ho uvedl na cestu pravdy. A tu slyšel kdysi hlas Boží: »Jdi před chrám, tam uvidíš člověka, který ti ukáže cestu k blaženosti.« — I šel a před chrámem nalezl chuďasa s rozedraným šatem. »Dej ti Bůh dobré jitro,« oslovil ubožáka. A ten odpověděl: »Děkuji Bohu, neměl jsem dosud jitra zlého. Přijímám vše, radost i žal, teplo i zimu vděčně z ruky Boží.« — »Dej ti tedy Bůh štěstí,« oslovil jej znovu. A chuďas znovu odpovídá: »Nebyl jsem nikdy nešťastným, neboť hledím vždy, aby vůle má se srovnávala s vůlí Boží; jemu vždy svoji vůli odevzdám.« — »Kdo jsi?« tázal se příchozí dále. — »Jsem král«, praví na to chuďas. — »A kde máš své království?« udiveně táže se cizinec. — »Ve své duši« odpovídá onen, neboť umím své vnitřní žádosti a touhy tak ovládati, že mne všechny poslouchají.« »A jak jsi došel takové dokonalosti?« táže se příchozí. A chuďas odpovídá: »Svými vysokými myšlenkami, svým spojením s Bohem, modlitbou.«

Nuže, dbejme modlitby; ta pomůže nám vychovati svěřenou mládež i naše vlastní srdce!

SMĚS.

Oznámení. *Příští číslo našeho listu vyjde 1. srpna.* *R.*

Chystaná školská oprava. Pod tímto názvem přináší »*Věstník*« jednot učitelských z 23. června t. r. článek, v němž mezi jiným praví:

»Proskakují zvěsti, že již se o veliké reformě rakouského školství obecného pracuje a že důkladná změna národního školství je na cestě. Co na zvěstech těch pravdy a po případě ve kterém směru a rozsahu reforma se chystá, o tom dnes těžko mluviti. Chceme se domnívati, že ohlašovaná oprava národního školství i když na krásně bude brzy provedena, nebude a nemůže býti tak rozsáhlá, aby dotkla se *základů* školské organisace nebo správy či vnitřního života.

Šlo-li by po těchto stránkách o reformu vskutku podstatnou — a té je po válce potřebí — nemohla by přece konstruována býti v ústraní, bez vědomí a činné účasti těch činitelů, kteří mají o školu přímý zájem a kteří celým svým životem jsou s jejím osudem spiati. Jde-li vskutku o opravu, která má školu zvelebiti a uzpůsobiti ji tak, aby ještě vydatněji než dosud sloužila státu a jeho národům, nelze si přece představiti, aby nebyli dříve slyšeni školští odborníci a vynikající znalci kulturních potřeb.

Škola není a nemůže býti výhradným zájmem jen některých stavů a tříd a ovšem nemůže učiněna býti výhradným zájmem odborníků školských nebo učitelstva. Avšak je nemyslitelno a odporovalo by všemu dosavadnímu způsobu a řádu, aby k dílu o školské opravě nebyli přizváni, kdož školu dopodrobna znají a prakticky v ní působí. I když sebe loyálněji chápeme zřetele k přítomné době a chceme konečně uznati, že mohou býti důvody, pro něž nelze opravné dílo v oboru tak citlivém, jakým je školství národní, dáti na forum nejširší, přece jen nemůžeme při nejkrajnější reservovanosti pochopiti, že by státu prospěla reforma, která by vydána byla jako hotové dílo bez poradního hlasu odborníků a znalců osvětových hospodářských potřeb lidových.« —

Zkušenosti s dostatek nás poučily, že v organisaci, v národní život tak hluboko zasahující jako škola, nelze nové předpisy pouze oktrojovati bez slyšení vážných a odborných hlasů povolaných činitelů. Takové opravy vedly by jen za změněných poměrů politických jenom k novým bojům a bouřím. Proto doufáme pevně, že k reformě zákonů školních, a hlavně *ducha* školy, přizváni budou vážní znalci, aby škola opravdu byla potřebám doby přizpůsobena. Litera nic není, duch je, který oživuje. *r.*

Celibát učitelek. Jak denní listy sdělují, dostavila se k ministru vyučování ryt. *Hussarkovi* deputace žen s prosbou, by působil na zrušení celibátu učitelek ve všech korunních zemích. Vyložila, že vzhledem na nynější zvláštní zájmy státu na rozmnožení obyvatelstva dlužno každou překážku

manželství odkliditi. *Ministr* uznal důležitost této věci. Jakkoli se proti ní činí námitky se stanoviska společenského a hospodářského, dlužno přece souhlasiti v tom, že důvody pro zrušení celibátu jsou v převaze. Na prospěch učitelek mluví důležité zájmy výchovné, neboť vliv matek ve veřejném vzdělávání školském má cenu velikou. Součinnost učitelek-matek nemůže býti podceněna. Ovšem jest na závadu, že věci tyto náleží do pravomoci sněmů zemských, nyní nezasedajících. Učitelky nechať jsou zatím ujištěny, že ministr nečiní žádných námitek proti zrušení celibátu. *r.*

Na ochranu mládeže. C. k. okresní školní rada v *Humpolci* rozesílá ředitelstvím a správám škol letáky, jež opatřeny byly nákladem okresní komise pro péči o mládež se žádostí, aby byly způsobem dle uvážení správy školy nejvhodnějším, rozšířeny v občanstvu, zejména dodány matkám a rodičům. Letáky vyslovují zásady: 1. Veďte mládež ke zbožnosti, pracovitosti, zdvořilosti a slušným způsobům. 2. Zamezujte mlsání, kouření nedospělých, každé utrácení vůbec a veďte ke spořivosti. 3. Netrpte večerního pobíhání, pokřikování, nadávek a potyček, házení kamením, pronásledování ptactva, ubližování zvířatům. 4. Nezdržujte děti od docházky školní, nepřipravujte jich o vzdělání, jehož budou nade vše potřebovati. 5. Varujte se použíti dětí k činům, jež zákon tresce (polní krádeže). 6. Stíhejte každou dětskou lež. Nemluvte před dětmi o věcech, kterých slyšeti nemají a kterým rozuměti nemohou. 6. Kárejte a trestejte skutečná provinění dětí a nezastávejte se jich, když trestu zaslouží. — C. k. školní rada v *Jindřichově Hradci* již v prosinci, jednajíc o chování se školní mládeže v této době válečné a projednávajíc zároveň podání okresního pomocného komitétu učitelského o věci, usnesla se: 1. dožádati všechny místní školní rady, aby byly učitelstvu v každé potřebě podporou při práci k zlepšení chování žactva ve škole i mimo školu směřující; 2. uložiti předsedům místních školních rad (jako starostům obcí) zvlášť, aby dohlédacím orgánům doporučili pečlivý dozor na mládež mimo školu; 3. vydati leták vychovatelského obsahu rodičům, v němž jsou upozorněni, jak a v čem mladý dorost chybuje, že je nutno v počátku zlu zamezovati a dětem, které stejně nesou tíhu doby a cítí ji jako újmu svého dětství, lásku, ochranu, péči věnovati a součinnost se školou pro dobro mládeže pěstovati. Vhodně leták se také obrací k veřejnosti: »Nebuďte, prosíme, snad jen soudci, ale také pomocníky při těžké a zodpovědné práci této.« Tento leták dodán všem rodičům v okresu, kteří mají děti ve škole.

—*š*—

Katolíci a péče o děti opuštěné a zanedbané. Již dávno před *Pestalozzim*, který v dějinách vychovatelství uváděn bývá jako nejvýznačnější představitel ušlechtilé lásky k opuštěným dětem, církev kráčejíc ve šlépějích svého božského Zakladatele v péči o dítě vynikajícím způsobem se osvědčovala. A ve vydatnosti laskavé pomoci církev ani v době nynější neochabuje, nýbrž porozumění její pro děti nešťastné ještě více se stupňuje. Jako doklad uvádíme některé praktické výsledky péče té v Čechách.

Na prvním místě jmenovati dlužno jednotu »*Dobrý Pastýř*« s vychovatelnou pro mravně ohrožené hochy v Praze, jejímž účelem dle § 1. stanov jest: zaopatřovati a vychovávati přijaté chovance ve svém ochranném domě u Dobrého pastýře po způsobu spořádané rodiny a poskytnouti jim školní vyučování ve své soukromé, právem veřejnosti nadané škole obecné a po dokončení 14. roku dáti je vyučit řemeslu pod dozorem a péčí opatrovníka pro každého z nich zvlášť zřízeného. Tedy *soustava péče rodinné*, jejíž úspěchy zvláště jsou patrny z pamětního spisu jednoty r. 1909 vydaného ta soustava, které proti jiným zemím tolik postrádáme, dlouhá léta již ve vychovatelně »Dobrého pastýře« jest domovem.

Kdo nevzpomněl by dále na *útulek sv. Josefa* na Král. Vinohradech; na *asyl milostného pražského Jezulátka* (v Praze a v Krči), který, jak v XIII. výroční obsažné zprávě se dočítáme, vychovává nyní 88 sirotků, a na válečný sirotčinec »*Joanneum*« pro dítky padlých vojínů, kteréžto ústavy, na dobročinnost soukromou odkázané, pečlivou výchovou sirotků hledí zabrániti zanedbanosti jejich a zmírňují již nyní bědy války.

Rovněž péče o děti zmrzačelé, slabomyslné, hluchoněmé a slepé v kruzích katolických vyvíjená zasluhuje zmínky.

Při tom práce v ústavech vykonávána jes *bez* veškerého *ohledu na uznání*, s příkladnou *skromností a trpělivostí*. Říká se, že trpělivost přináší růže. Kéž by tudíž aspoň přinesla všem činitelům pracu-

jícím ve vzpomenutých ústavech uspokojení nad zdárnými výsledky chovanců a kéž by uchráněni byli také mnohdy trapných starostí o finanční zabezpečení svých ústavů!

F. Kraus.

»Jest člověk jen hmota?« K této otázce uvádím 2 články z tábora světského. První z čítanky »Ertl-Grim-Vlček-Máchal« pro VIII. tř. gymn. str. 305—308, Fr. Drtina, »Filosofie XIX. stol. a vědy přírodní«; druhý z »Psychologie Dra Fr. Krejčího« str. 10, kde praví doslovně:

»Mezi stavem vědomí a jeho nervovým korrelátem jest poměr pouhé současnosti, ze které nemáme práva souditi, že by to, co se děje v nervstvu, *bylo příčinou* uvědomění . . Co je toho příčinou, jakož i to, co *je podstatou* uvědomění, *zůstane nás navždy tajno.* Proto svět duševní a hmotný jsou přese všechny vztahy a přes souběžnost od sebe odloučeny *mezerou nepřekročitelnou.«*

Tedy uznává se nedostatečnost empirické nauky, ale neřekne se, že tam, »kde končí výzkum vědy empirické, co nás navždy tajno zůstane« nastupuje náboženství, které nám praví: »příčina ta neznámá jest duše,« jak napsal v prvním citovaném článku Fr. Drtina (čítanka čes. pro VIII. str. 308). »Zde nastupují vědy duchové, a k nim se druží filosofie a náboženství.«

Kdy Bratr Jan Amos počal se psáti Komenským. K 324. výročí narozenin Komenského napsal Frant. Slaměník do Nár. Listů 85. článek,[1] v němž luští tuto otázku. Spor, zda Brod či Nivnice jest rodištěm Komenského, zůstává dle jeho názoru nadále nerozřešen. V Přerově jako jinoch 16letý přijal jméno Amos, kdy se stal čekatelem bratrského stavu duchovního. Po útěku z Fulneku skrýval Jan Amos netoliko sebe, ale i své jméno a počal se psáti po svém otci. První nový podpis jeho spatřuje se na jeho druhé svatební smlouvě v Brandýse nad Orlicí, když se *roku 1624* poprv podepsal Jan Komenský, vynechav z opatrnosti i své druhé jméno Amos. Od té doby máme Komenského, neboli při spisech a dopisech latinských Comenia, jak taktéž po prvé opakuje se pod latinskou dedikací Labyrintu Karlu staršímu z Žerotína. »Kdyby nebylo došlo k pohromě bělohorské, nebyli bychom měli Komenského, nýbrž Jana Amosa, kterýž by pak byl zůstal ve vlasti a psal pro svůj národ a svou církev toliko jazykem českým. Teprve rok 1620 způsobil, že Komenský nucen byl sloužiti také jiným národům evropským, získav si slavného jména učitele národů.« Tak končí p. Slaměník svůj článek, pověděv zároveň, proč Komenský začal psáti latinsky. —*š*—

Odsouzená učitelka. Časopis »Risveglio Trdentino« úředně oznamuje: Pensionovaná učitelka Marie Daniele nevážně se vyslovila o osobě císařově a proti sbírání kovů; dne 28. března byla rozsudkem zeměbraneckého polního válečného soudu pro jižní Tyroly odsouzena k smrti zastřelením, kterýžto rozsudek byl příslušným velitelstvím cestou milosti změněn v desítiletý těžký žalář. —*š*—

Příznivec katechetů obětí italské zloby. Účastník vídeňského katechetského kongressu a referent o něm papeži Piu X., biskup v Sutri a Nepi, msgre. *Döbling*, zemřel ráno dne 14. března v Římě. Narodil se roku 1858 v Münsteru. Od roku 1881 žil v Italii. Na počátku války bylo jméno jeho často jmenováno, poněvadž se energicky postavil proti italskému šovinismu. Žaloval »Messaggera« pro útoky na svou osobu. List však byl osvobozen. Po té opustil biskup svou diecési a usídlil se v klášteře San Francisco a Rja v Římě, kde také zemřel. Pohřeb biskupa Döblinga, který jako naturalisovaný Němec uštván byl ke smrti podezříváním z protiitalské propagandy, byl velkolepý. Celé město se súčastnilo pohřbu, a starosta, vloživ jménem města věnec na rakev, prohlásil, že všecko obyvatelstvo lituje předčasného skonu arcipastýře, který mu byl vzorem všech ctností. Testament biskupův, který pamatoval na chudé a všecky a katolické ústavy, učinil hluboký dojem. — Msgr. Josef Bern. Döbling OSFr. byl ve Vídni r. 1912 na kongresu katechetském a svou řečí v VIII. schůzi první sekce zalíbil se a zapsal krásně v srdce všech účastníků. —*š*—

Katolíci, pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze

ČÍSLO 15. V PRAZE, dne 1. srpna 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zanotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Zítná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Boj o školu. — Návratu k přírodě líc a rub. — Obrazy z dějin české katechetiky. — O příčinách zpustlosti mládeže. — Feuilleton. — Směs.

Boj o školu.

Jako Fenix, dle staré báje občas v ohni se spalující, získává nové mládí, nový život a svěžest, tak i říše, pohřížená nyní v požár světové války, touží po vnitřním obrození. Válka je koupelí, byť krvavou i strašnou, z níž idey, snahy a cíle mají vyjíti očistěny a zaskvíti se v novém jase a v novém životě.

Požár válečný ještě zuří, ale již pilně, a čím dále tím u větší míře vyskytují se reformátoři starého života. Stavitelé nebo aspoň oprávci budovy státní i národní. »*Das neue Oesterreich*«, veliká revue, v němž přední politikové, národohospodáři, finančníci a školní odborníci ukládají své myšlenky a názory o potřebných reformách v říši, je toho nejlepším dokladem, že jdeme vstříc dalekosáhlým změnám ve všech oborech, jež podmiňují veřejný a politický život v mocnářství.

Že škola, od dob císařovny Marie Terezie toto eminentní »politicum«, je rovněž předmětem úvah o nutných reformách, víme všichni. Vyšla již celá řada úředních nařízení, která v život školy hluboce zasahují. Ale týkají-li se tato nařízení spíše vnitřního života školního v trvající, nynější organisaci školství, uvažuje se nyní ještě o otázce, kdo má míti v budoucnosti otěže školství v rukou Je to otázka *sestátnění nynějšího zemského národního školství.*

Je nutno obecnou školu postátnit, či má školství, jako dosud, zůstati ve správě jednotlivých zemí? V tom ohledu význačny jsou u nás v Čechách dva protichůdné proudy.

České učitelstvo je u valné většině pro to, aby správa školství zůstala v rukou jednotlivých národů, respektive zemí. Ono trvá na stanovisku sjezdu slovanského učitelstva z r. 1908, který ve své resoluci praví:

»**Zdůrazňujeme co nejsilněji potřebu, aby národ sám určoval** *směr výchovy školské, aby sám určoval obsah školské práce a útvar svého školství«. — »Žádáme důkladnou reformu školské autonomie zákonodárné a správní v tom smyslu, aby byla naskrze odcentralisována, znárodněna a zdokonalena.« — »Neustoupíme od snahy, aby školství bylo odstátněno a dáno*

do vlastní správy a samostatného řízení národa jakožto orgánu, kterému po právu školství náleží, aby jím sám vládl a v něm svéprávně a samostatně rozhodoval.«

Oproti tomu *Německý zemský spolek učitelský v Čechách* je pro postátnění národního školství. Širší jeho výbor přijal 1. července na schůzi své v Liberci následující resoluci:

»*1. Německý zemský spolek učitelský v Čechách opětně prohlašuje sestátnění obecných a měšťanských škol za nutnou státní nezbytnost a za nutnou podmínku přiměřeného lidového vzdělání, odpovídajícímu příštímu velmocenskému postavení Rakouska a jednotné výchově mládeže pro společnou státní ideu i jakožto základ pro ona pravidla, kterých vyžaduje v zájmu branné moci nutné zavedení státu s německou státní řečí. Spolek vidí dále v sestátnění školství a státem převzatého placení učitelských platů jedinou možnost, zabezpečiti všemu rakouskému učitelstvu výplatu příjmů, jež stát již nyní učitelům na c. k. školách přiznává. 2. Německý zemský spolek učitelský v Čechách bude na valné hromadě delegátů Německorakouského svazu učitelského zastávati myšlenku státní školy a zasadí se o konečné snesení Svazu v této otázce. S jiné strany doporučované převzetí školských nákladů národními kmeny, které by se staly autonomními, musí Něm. zem. spolek uč. odmítnouti. 3. V našem tisku odborném, zvláště však v politickém tisku denním budiž podporováno rozšíření myšlenky státní školy vysvětlujícími články. 4. Zavedení státní školy vyžaduje prohlédnutí a částečné změny stávajících školských zákonů a nařízení, učiní však také nutnou opravu školské učebné látky. Německý zemský spolek učitelský připraví své návrhy k oběma těmto otázkám, aby mohl v příhodnou dobu své názory zastávati.«*

Jak viděti, jsou zde dva protichůdné směry. Tam decentralisace, zde centralisace.

V resolucích samých jsou též udány důvody pro tyto návrhy. Pro decentralisaci autonomie národů (ovšem v rámci společných zájmů celé říše), pro centralisaci intensivnější výchova a pěstění společné státní idey, větší zájem pro společnou brannou moc, lepší platy učitelstva.

Zajímavo, že naděje ve zlepšení platů od státu vyvolala i v českých kruzích učitelských jednotlivé projevy pro sestátnění národního školství a zařazení učitelstva do čtyř nejnižších hodnostních tříd státních úředníků. Naproti tomu moravský svaz německých učitelů vystupuje proti sestátnění národní školy.

»*Věstník*« organisovaného českého učitelstva ve svém čísle ze 14. července v článku: »*Státní škola*« poznamenává: »Dolnorakouský zemský spolek učitelský i spolek »Volná škola« (Freie Schule) ve Vídni stavějí se do řady těch, kdo přejí si, aby po válce zařízena byla škola na principu národním a nedoporučují, aby obecná škola byla sestátněna. Spolek »Freie Schule« ve svém propagačním spise »Obnova rakouské výchovy a rak. školství« prohlašuje výslovně, že si přeje, aby dozor nad školami vykonával pouze stát, ale dodává, že školy mají býti vydržovány národnostmi nadanými školskou samosprávou.«

Jak je viděti, velké otázky vrženy v theoretické boje duchů. Ony již nyní ukazují, jaké debaty a zápasy nastanou, až po šťastně skončené válce nastane čas pokojné práce a reforem.

My v této debatě na určitém stanovisku jsme se nesjednotili a také se nevyslovujeme. Je jisto, že na organisaci a řízení školství má životní zájem národ a rovněž stát. Jedná se v obou protichůdných návrzích vlastně jen o to, stanoviti správný poměr zájmů, práv i povinností obou těchto celků ke školství národnímu vůbec. *r.*

Návratu k přírodě líc a rub.

(Napsal prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Tato snaha, jakož i úsilí sloužiti vlasti ze všech sil, otevřela českému junáctvu široké pole činnosti, když r. 1914 se rozpoutala světová válka. Tuto činnost, jež získala skautům mnoho zaslouženého uznání, popisuje orgán skautů »*Junák*« v I. svém ročníku na str. 22. v podstatě takto:

Prázdninové tábory po vyhlášení mobilisace většinou zrušeny a junáci nastoupili k pomocným pracím buď u příbuzných nebo v Praze, kde za veden vrchního vůdce zřízena byla »*Pomocná akce českých skautů*« se stálou kanceláří.

Prací polních. pro něž s počátku akce tato hlavně byla určena, súčastnilo se 180 skautů. Mnozí skauti osvědčili se tu velmi dobře; někteří vůdcové převzali i vedení celých statků.

Vedle této pomoci na žních a v hospodářství brala se činnost junáků i jinými směry. Tak v *Ústřední kanceláři Zemského pomocného spolku Červeného kříže* roznášeli skauti dopisy, obstarávali posílky, roznášeli pokladničky, sběrací archy, přiváželi dary pěšky, na kolech i na vozících. Podobné práce vykonávali i *v Odbočce Červeného kříže v Žitné ulici a v Holešovicích, v Zemské pomocné úřadovně válečné*, ve sněmovně na Malé Straně, v *Dobrovolném pomocném výboru válečném* ve Schwarcenbergském paláci ve Spálené ulici, ve *Vyšší dívčí škole*, kdež měl ústředí pro tuto činnost *Ústřední spolek českých žen, v Žensk pomocné akci, v sanatoriu českých lékařů v Podole*, kde pomáhali při zařizován místností, v zahradě, konali službu vrátných, provázeli nemocné, informovali příbuzné, doprovázeli nemocné i na venek do domovů jejich, přiváželi léky atd.

Velmi cenné služby vykonávali čeští skauti i na *nádražích*, zvláště na dráze cís. Frant. Josefa. Hlídali vodu, potraviny, byli k ruce lékaři, roznášeli vodu a pokrmy vojínům projíždějícím a odjíždějícím, a to ve dne i v noci. *V chudinských kuchyních*, jež zřízeny byly pro mládež v Praze i na předměstích, prováděli zařizování, hlídky, tiskli příslušné vyhlášky a lepili je na rozích, roznášeli legitimace chudým dětem a přiváželi potraviny. *Na Letné*, kamž dítky mobilisovaných otců docházely si hráti a kde byly též stravovány, postavili přístřeší, kamna, pomáhali při rozdělování potravin i dozorem. Hojné práce kancelářské obstarávali i *ve vojenském referátě a v Zemské centrálce pro bezplatné sprostředkování služeb.*

Jakmile přicházely transporty raněných, vypomáhali skauti i tu. Donášeli nemocným občerstvení, květiny, knihy; prováděli je po Praze, předčítali jim, psali dopisy, krmili ty, kdo sami jísti nemohli a j. Otázka dodávání a získávání časopisů rozřešena byla tak, že požádáni byli kavárníci za uschování novin a některý skaut je pak z několika kaváren sebral a do nejbližších nemocnic odevzdával. *V Osvětovém svazu a na radnici staroměstské* pracovali junáci delší

dobu o sestavení knihoven pro raněné vojíny a obstarávali také přenášení jejich, třídili a rozesílali časopisy. Stejně horlivě účastnili se rozprodeje losů ve prospěch sirotků po padlých vojínech, pouličních sbírek ve prospěch dobročinných válečných účelů, při nichž pokaždé činno bylo přes 200 skautů.

Tato záslužná činnost českých skautů přirozeně musila se během školního roku omeziti, ale přes to trvá dosud a byla po zásluze mnohokrát oceněna representanty příslušných korporací i publicisticky.

Bylo již řečeno, že skauti z důvodů zdravotních i úsporných vedeni jsou i k tomu, aby *zdržovali se kouření a pití alkoholických nápojů.* Povážíme li, jak tento zlozvyk mezi studentstvem býval rozšířen, nemůžeme dosti pochváliti i tuto výchovnou činnost skautingu, jež jistě povede k šíření abstinentismu i v jiných vrstvách lidových.

A také po stránce pedagogicko-methodické sluší přiznati nepokrytě, že skauting všude má zření k osobitým vlastnostem jinošské duše a že vhodnými prostředky snaží se ji podchytiti, přesvědčiti a připoutati.

Taková jest tedy podstata skautingu. Po stránce tělesné výchovy jest založen na nejzdravějších principech, po stránce mravní oživuje a zdůrazňuje v mnohém směru požadavky a pravidla mravouky křesťanské. Chce vychovávati mládež k účinné lásce bliženské, kázni, poslušnosti, ochotnému plnění povinností, radostné mysli, obětavosti, lásce k vlasti, šetrnosti, dobromyslnosti vůči všemu tvorstvu Božímu, k pravdomluvnosti, čistotě v myšlení, slovech i skutcích.

Upozorňujeme-li tudíž také na stíny českého skautingu, nečiníme to z předpojatosti proti němu nebo ze zlého úmyslu, nýbrž naopak z dobré snahy prospěti mu; aby odstraniv tyto nedostatky, tím účinněji přispíval ke zdravé a ušlechtilé výchově naší mládeže, a aby odzbrojil i ty, kdo dosud nedůvěřivě ke skautingu vzhlížejí.

Skaut, přijímán jsa do junácké družiny, činí pod čestným slovem slib, že řádně plniti chce nejen všechny zákony skautů, ale i *všechny povinnosti své vlastní.* Má skaut snad jen se svými povinnostmi k Bohu činiti výjimku? Povinnostmi, jež jsou základem vší svědomitosti a nejsilnější její oporou? Do junáckých družin jsou přijímáni hoši od jedenácti let, tedy ještě děti; a mravní vývoj těchto dětí, jejž skauting tolik zdůrazňuje, má se díti bez nejdůležitějšího výchovného prvku, bez pěstování zbožnosti? Či slyšel někdo jen jednou, že mládež po celou dobu prázdninového táboření byla vedena k tomu, *aby ráno a večer vykonala svou denní modlitbu?* Slyšel-li kdo někdy, že v neděli a ve svátek junáci z tábora byli vedeni do chrámu, aby tam vykonali i svou povinnost náboženskou a dali Bohu, co jeho jest? Mají-li v junáctvu rytířské ctnosti býti obnoveny a dává-li se skautu za vzor uhlazenost rytířů, jejich štědrost, nezištnost, obětavost, úslužnost k ženám, poslušnost, zmužilost, *proč se úmyslně mlčením pomíjí jejich zbožnost,* jež tvořila základ ctností rytířských? Uplatňuje-li ve skautingu americkém větší měrou *moment náboženský**), proč by měl u nás býti z něho úplně vyloučen? Nezhostíme-li se nikdy oné osudné chyby na povahový vývoj našeho národa tak zhoubně působící, chyby, jež tak často každý projev náboženského našeho života stotožňuje se zpátečnictvím nebo s hrůzostrašným klerikalismem?

Ne méně než v táboře jeví se český skauting netečným k náboženským povinnostem junáků i *při svých vycházkách a pochodech nedělních.* Vůdcové ju-

*) A. B. Svojsík, Základy junáctví. str. 30.

náctva zajisté vědí, že žáci středních škol jsou v neděli a ve svátek vázáni povinnými bohoslužbami společnými. Pořádají-li celodenní vycházku od časného rána, co činí jiného, než že zbytečně staví své junáky do kolise povinností? A sami přec na junáku žádají slib, že vždycky řádně *všecky své povinnosti* bude konati! Jistě učitel náboženství v mimořádném případě nezbytí rád žáku dispens od společných školních služeb Boží udělí, ale může a smí-li to s dobrým svědomím činiti, kdykoli se vůdcům, tyto žákovské povinnosti přezírajícím, zlíbí? Nevychovává-li se tím zbytečně v žácích skautech nespravedlivá a bezdůvodná zahořklost vůči katechetovi, že se jejich vycházkám staví v cestu?

V té příčině bude tudíž nutno, aby hodina vycházky posunuta byla na dobu, kdy žáci svým náboženským povinnostem mohli dostáti. Bude jim to na prospěch i po jiné stránce. — —

Péče o tělesnou výchovu nesmí také zacházeti tak daleko, aby žák byl od předního svého cíle, od studia a náležitého prospěchu v něm vzdalován a odváděn. Zkušenosti, jež činí ve škole učitel s junáky po celodenních pochodech skautských, jsou skautingu a jeho snahám málo lichotivy. Žák nejen že bývá nepřipraven, ale jest celodenním trmácením ještě druhého dne tak unaven, že se sotva ve škole ubraňuje spánku.

Mohu-liž pro nutnost většího omezení délky skautských vycházek uvésti výmluvnější doklad nad ten, že na ústavě, jejž znám, v roce 1914 *z devatenácti skautů propadalo jich sedmnáct* a zbývající dva jen taktak že procházeli? A tytéž stesky slyšel jsem i z jiných ústavů.

Taková fakta mohla by skautingu velmi škoditi, kdyby skauting včas nedbal toho, aby hlavní příčiny jejich byly odstraněny nebo zmírněny. Získati mládež k tomu, aby ráda se súčastnila vycházek a her, aby ráda venku tábořila, si vařila atd., k tomu při známých sklonech mladé duše není třeba velikého umění. O skauting si spíše zásluhu získá, kdo mládež dovede k tomu, *aby své zanícení pro družinné vycházky uměla uvésti na pravou míru a ve správný vztah ke svým povinnostem stavovským.* (Dokončení.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Za souhlasu rakouských biskupů, vyjma biskupa Pasovského, bylo povoleno vysokým rozhodnutím ze 31. července a dvorním dekretem 31. srpna 1772, aby tak zvaný Zahaňský katechismus na útraty vídeňské školy normální byl vydán a ve všech dědičných zemích zaveden. Byl to onen později zvaný »malý katechismus« Brzo na to byl k vydání připraven katechismus pro dospělejší mládež nebo »vysvětlený katechismus«, který již v listopadu 1772. byl v tisku a r. 1773. vyšel. (Helfert: Die Gründung der österr. Volksschule str. 152.)

Onen malý, Zahaňský katechismus, byl první knížkou, která z vídeňského knihoskladu vyšla (r. 1772); potom roku 1773 vyšel zmíněný již »vysvětlený katechismus« a »čtení a epištoly«, neboli »malé evangelium« a nejspíše i katechetické zpěvy (Helfert: Die Gründung der österr. Volksschule str. 500.).

V Čechách vydáno bylo až do doby Marie Terezie mnoho katechismů. Jungmann ve své Historii uvádí na *35 katolických* katechismů. Ale katechismy

ty *byly vydány soukromými osobami.* Hlavně byl to *katechismus Canisiův*, který vydávala kolej OO. Jesuitů v Praze (r. 1572. s přípisem arcibiskupa Antonína Brusa), v Kutné Hoře a i jinde, ale i jednotlivci; na př. *Klaudius Václav Alois z Nepomuka*, farář u sv. Haštala v Praze (1654—1655.) vydal již jako »císařský alumnus« r. 1633 »Krátké otázky na katechismus P. Canisia s vysvětlením ceremonií mše sv.«; také vydal Canisiův katechismus r. 1671 arciděkan plzeňský *Václav Červenka z Věžova*; r. 1715 *Hlína Šimon*, kněz katolický. Vydali *svůj katechismus* i jiní kněží z řádu Jesuitského: *Jakub Horčický z Tepence*, *Jiří Ferus* (Plachý), *Bedřich Bridel*, *Max. Větrovský.* Mnozí jiní kněží pokusili se o sepsání neb přeložení katechismů, na př. *Jindřich Skribonius z Horšova*, probošt kapituly u sv. Víta, *Rešel Tomáš* z Jindřichova Hradce, farář v Jarošově, *Peit Jan*, probošt v Roudnici, *Červenka z Věžova* (překlad Jakuba Marchantia), *Heinschmidberský Ján*, farář ve Smidarech, křižovník *Jan Beckovský*, *Pelikán Václav*, děkan v Soběslavi, Praemonstrát Zabrdovický *Fabian Němec*, a jv. —

Biskupský katechismus vyšel prvně r. 1723. a to *Katechysmus arcibiskupství Pražského*, jenž na milostivé poručení nejdůstojnějšího a nejosvícenějšího Pána p. *Ferdinanda* z Boží a Sv. apoštolské Milosti arcibiskupa Pražského, rozeného legáta, sv. římské říše knížete a *hraběte z Khynburku* atd., na jevo vydaný, v celém dotčeném arcibiskupství mládeži a sprostým při obyčejným křesťanským cvičení stejně představen a vysvětlován býti má.« V Praze u Wolfganga Wickharta, arcibiskupského a Jich Milostí pp. Stavův království českého impressora. (8⁰ str. 336.) Přetisky r. 1725, 1737, 1755. 1766, 1784.

Druhý biskupský katechismus byl: »*Katechysmus biskupství Králohradeckého*, aneb kniha naučení křestianského z poručení a moci jeho nejdůstojnější arcibiskupské Excelencí pána p. *Antonína Petra*, z Boží a sv. Apoštolské Stolice milosti arcibiskupa, biskupa králohradeckého, obojích cís. a král. Milostí skutečný, tajný radda, osvícené knížecí milosti p. p. arcibiskupa pražského, svaté římské říše knížete a sv. apoštolské stolice legáta . . koadjutora a successora etc. na světlo vydaný léta Páně 1755.« Vytištěno v Praze u Ignáce Frant. Prusy (str. 184. 8:) J. Ježek praví, že katechismus ten zdá se býti překladem z německého. (»Z dějin českého katechismu.« Pastýř Duchovní VIII. 687.)

Tento katechismus rozšířený vydán podruhé v Praze r. 1766. (288 str. v. 8.) jako: »*Katechysmus arcibiskupství pražského* nebo *Cvičení víry křestiansko-katolický* z poručení a dané moci Jeho osvícené knížecí Milosti Pana pana *Antonína Petra* z Milosti Boží arcibiskupa Pražského, Sv. apoštolské stolice Legati Nati, Svaté římské říše knížete a hraběte z *Přichovský*, ze svobodných Pánův z Přichovic atd. k všeobecný a užitečný potřebě na světlo vydaný.« Z tohoto katechismu vyšel pak ještě roku 1778 v Praze (135 str. 8.) »*Veytah Katechysmu* Arcibiskupského. Z poručení arcibisk. Ant. Petra z Příchovský atd. Již v předmluvě ku katechismu z roku 1766. dovolává se arcibiskup Přichovský *jednoty katechismové* slovy papeže Benedikta XIV., řka: »Nic není nad takovou jednotnost vinšovanějšího, nic užitečnějšího a potřebnějšího k uvarování mnohého pochybení, které skrze mnohonásobný a na rozličný spůsob složený katechismus pojiti může (další viz *Ježek* l. c. 624.)

Této jednoty u nás v Čechách dosaženo záhy. V Praze vyšly česky roku 1778 a v letech následujících nové katechismy z německého přeložené, tak zv. »*katechismy císařské*,« které sestaveny byly pod dozorem vídeňského arcibiskupa

kardinála hraběte Migazziho zvláštní komissí dle vzoru katechismu Canisiova a na základě prvního a druhého dílu« jakož i »vysvětleného katechismu.« Na vyzvání císařovny biskupové, nespokojeni s katechismem zahaňským vytkli 197 míst z »vysvětleného katechismu,« jež sloužily za podklad úpravy katechismu oné komissi, které referentem byl opat Felbiger a která r. 1775 začala pracovati a záhy vydala nové německé katechismy. (Obšírnější pojednání o sestavování nového katechismu a jak komisse o něm pracovala, viz *Helfert* l. c. str. 509—518.). Byly rozděleny dle Canisia na pět hlavních částek a nelišily se příliš od katechismů starších. Tyto katechismy hned do škol zavedeny a dlouhou dobu byly užívány.

V Praze vyšel nejprve : »*Veliký katechyzmus s otázkami a odpovědmi*, spolu s uvedením do poznání základů náboženství a s dokazujícími z Písma sv. místami k užívání v císařských královských zemích. Nákladem cís. král. pravidelné školské kněhtiskárny.« (Str. 221.)

Tento katechismus má předmluvu ze dne 29. ledna 1778 Jeho kníž. Milosti *Antonína Petra*, arcibiskupa pražského, jenž vykládá, že po přání Jejich císařské královské a apoštolské Milosti kniha tato se vydává, aby cvičení křesťanské jednoho každého stavu z jedné knihy vzato a dle stejného výkladu a způsobu přednešeno bylo. Předmluva ta jest doslovně táž jako hraběte Migazziho ze dne 13. srpna 1777 německému katechismu.

Téhož roku vydán tento katechismus znovu, tu a tam opravený a přidáváním nových otázek doplněný: »*Veliký katechyzmus s otázkami, s odpovědmi k veřejnému a zvláštnímu vyučování mládeže v cís. král. zemích.*« (Str. 128.) Také vydán toho roku v Praze nákladem cís. král. pravidelné školské kněhtiskárny: »*Katechyzmus malý s otázkami a odpovědmi k vyučování městské i selské mládeže v cís. král. zemích.*« (Str. 79.)

Roku 1779 vydán v Praze »*Katechyzmus malý s otázkami a odpovědmi pro nejmenší dítky v cís. král. zemích.* (str. 20.) a roku 1782: »*Maly katechyzmus s otázkami a odpovědmi pro nejmenší děti císařský a královských zemí.*« (Je to výtah z Malé knihy ke čtení.) Katechismy ty byly skoro ročně otiskovány až do let padesátých XIX. století.

Doplňkem ke katechismu a čitance vyšla v Praze r. 1780 nová kniha: »*Biblický příběhopis aneb historie o Náboženství, jakožto třetí částka prvního dílu knihy ke čtení pro učence obecných škol.*« (8. str. 81.)

Kniha methodní poměrně krátce zmiňuje se o vyučování vlastního katechismu, snad že vše již vlastně pověděno při »prvním díle;« a pak nový katechismus, když kniha methodní vyšla (1775.), ještě nebyl vydán.

Další knihou, o níž kniha methodní mluví a které při vyučování první místo má zaujímati a které má se hlavně užívati, jest: *Evangelium*. V Praze vydána: »*Čtení a Epištoly jakož i Evangelia na všecky neděle a svátky přes celý rok, mimo pašije neb příběh umučení P.*« V Praze, tiskem pravidelné školy. 8°. 1776, (též r. 1780 str. 280. opět 1784 a často.)

Vykládá proto kniha methodní o uspořádání této knihy, jak se jí užívá ku čtení ve čtení, a k učení se částem na paměť; kdy třeba ji vykládati (v sobotu nebo v pondělí); jak při tom postupovati, a dokládá, že třeba větším žákům uložiti, aby obsah písemně vypracovaný přinesli do školy. V jakém pořádku má takový úkol býti napsán, ukazuje na příkladě (evangelia na neděli květnou.)

f) Konečně má dle knihy methodní pomůckou k vyučování náboženství býti také *13 katechetických písní*, v nichž náboženské pravdy jsou obsaženy. Užívá se jich při začátku a ku konci katechese. Katecheta obsah jejich a pravdy tu obsažené vyloží a učitel melodii a text v pamět žáků vštípí. Dle Helferta (l. c. 500 poznám. 3.), vyšly tyto katechetické písně ve vídeňském školním knihoskladě snad již r. 1773. V Čechách nevyšly.

V § 2. jedná kniha methodní »*o tom, co školní učitel při vyučování náboženství činiti má.*« Vykládá tu, jak má učitel býti vycvičen, jak knih používati, že je třeba je znáti, a jak to, co katecheta určil, s mládeží má opakovati a nacvičiti. Učitel má býti při vyučování katechetově přítomen, ticho a pozornost mezi žáky udržovati, a sám postup a výklad sledovati, aby dobře mohl se dotazovati. (Pokračování.)

O příčinách zpustlosti mládeže.

Píše FRANTIŠEK KRAUS.

(Dokončení.)

Jednou z nejpodstatnějších příčin pustnutí mládeže je zajisté *nedostatek náboženského cítění*. Všechny věty výmluvně ukazují, že s věrou rostla mravnost, s nevěrou zpustlost celých generací, tedy i mládeže. Náboženství má jistě veliký vliv na jednání člověkovo, jak na př. ukazuje mála *sebevražednost* ve středověku, kdy náboženství pronikalo veškeren život. Náboženství nemá záležeti hlavně na tom, aby dítě dovedlo odříkávati určitý počet náboženských pravd — někdy na dětský věk velice abstraktní — nýbrž má se také pěstovati *cit* a *výchova vůle* zvláště buzením smyslu pro povinnosti křesťanské. Proto věru vítanými možno nazvati snahy prof. Žáka, hledíc k větší platnosti přivésti tyto dvě často zanedbávané složky při výchově náboženské. A bez přehánění můžeme říci, že větší měrou prováděná praktická výchova náboženská, pomáhala by vydatně odstraňovati neblahé zjevy zpustlosti u dětí a u mládeže. —

Konečně, abychom vzpomenuli všech důležitějších příčin zpustlosti mládeže, dlužno také poukázati na to, že snadno zpustnou děti, *jimž oba, nebo jeden z rodičů zemřeli*. Takoví sirotkové nebo polosirotkové jsou obyčejně odstrkováni, zanedbáváni, týráni a prací přetěžováni, čímž stávají se otrlými, pustnou. Poučný doklad toho uvádí *prof. dr. Foustka* ve spisu: »*Péče o dítě*«, dle něhož ve vychovatelně města Prahy (v Libni), kamž dostávají se chovanci zpustlí (malí tuláci, žháři, zloději, mravně velmi zanedbaní a ohrožení hoši) bylo za dvacet pět let trvání opatrováno 381 chovanců a z nich: 56, kteří byli úplnými sirotky, 115, kteří ztratili otce, 66, kteří předčasně ztratili matku t. j. celkem 237 sirotků úplných nebo polosirotků.

Jak uznání a podpory hodnými jsou tudíž snahy v kruzích katolických *po zřizování útulků a sirotčinců* ve šlépějích světlého příkladu *sv. Vincence de Paula* pro tyto děti nešťastné!

Takovéto akce k odstranění a zamezení zpustlosti vedle konferencí rodičů učitelstvem byly by a jsou také jistě životnější než snahy t. ř. *eugeniků*, kteří — jak se to také projevuje v české společnosti eugenické letáky a přednáškami

v poslední době na sebe upozornivší — hlavní důraz kladou na positivní svou stránku »o vytvoření nových biologických hodnot«, by totiž pouze jedinci tělesně zdatní po náležité prohlídce lékařské před sňatkem vstupovali ve sňatek a na tomto theoretisovaní hlavně trvají, k odstranění těch nejnaléhavějších škodlivin ničeho nepodnikajíce. A chápeme protest slavného přírodozpytce a cestovatele *Alfreda Wallaceho*, jenž se ohradil proti tomu, aby byl počítán mezi členy eugenické společnosti těmito — byť poněkud drastickými — slovy: »Kde jsem kdy hájil tak zpozdilé theorie? Nikdy ani slovem nepodepřel jsem v nejmenším podobné mastičkářství. Vyloučení ke sňatku neschopných jest pouze předstírání, aby se mohlo zříditi lékařské tyranisování a toho druhu tyranisování máme právě dost. Svět nepotřebuje eugeniků, aby se napravil. Dejte lidu příznivé životní podmínky, upravte jeho okolí a vše ponese se ke snaze nejvyššího zdokonalení.« — (Živa 1913. XXIII. r.)

Ten rvavý život se svými sociálními neblahými úkazy, mezi něž náleží i zputlost mládeže, jistě by ostrost svou zmírnil, *kdyby lidstvo se vrátilo místo nejasného tápání a hledání k starým* — při rozumné politice sociální — *ideálům křesťanským*, které dějinami posvěcenou prospěšnost působnosti své nesčíslněkrát projevily. Co se v životě osvědčilo jako důležitá složka, kterou nesporně také jest náboženství, potrvá věčně. Kéž by tedy náboženství nebylo přezíráno a pomáhalo za součinnosti ostatních nutných činitelů a při využitkovávání všech novodobých prostředků výchovných a sociálních vytvářeti i nové lidství, nové pokolení a dětem zabezpečilo dětství.

FEUILLETON.

Rabíndranáth Tágore,
básník lásky k dítěti.

(Podává JOSEF HRONEK.)

Při dolním toku křišťálných vod posvátného Gangu a Brahmaputry v Bolpuru, ve věčně zeleném kraji bengálském, ve stínu mangovníků stojí »dům pokoje« Nobelovou cenou poctěného básníka *Rabíndranátha Tagore*, který pokládán za největšího spisovatele celé Indie.*)

Blízko domu básníkova stojí škola, jím založená, která má za účel vychovati zdravé, tělesně i duchovně vyspělé členy lidské společnosti. Výchovným účelům této své školy věnoval celou Nobelovu cenu.

Tagorové jsou stará šlechtická rodina bengálská, která se těší přízni u dvora anglického. Rabíndranáth narodil se roku 1861 jako nejmladší syn Débéndranátha Tagore, který patřil mezi vznešené osobnosti celé Indie. Bratři Rabíndranátha vynikli jeden jako filosof, druhý jako malíř, třetí je hudebním skladatelem a sestra vydává zvláštní revui, která vyniká ryzí bengálštinou. Jména jeho sourozenců nepronikla tou měrou, aby známa byla evropské kultuře jako jméno Rabíndranáthovo.

Širší zájem o tohoto nejmladšího potomka rodu Tagore lze přičísti zvláště té okolnosti, že se mu dostalo nedávno Nobelovy ceny. Rabíndranáthovi dostalo se pečlivé výchovy. Záhy ztrativ matku, trpce želel smrti její. Věnoval se studiu práv a za příčinou hlubšího vzdělání podnikl cestu do Anglie. Cítil však sklon k literatuře; proto opustil dráhu právnickou a začal psáti drobné realistické črty a básně — dnes pak jest obdivovaným básníkem, dramatikem a

*) V českém překladě F. Baleje u Šnajdra na Kladně 1914 vyšel výbor básní Tagorových »Oběť písní«. Tagore sám si své básně přeložil do angličtiny ve třech sbírkách, jednou jest i překlad Balejův nesoucí jméno »Gitándžali« s podtitulem Song Offerings — oběť písní. Nákladem B. Kočího vydala Věra Stephanova Tagorův »Přibývající měsíc« v Praze 1915.

filosofem, jako žádný před ním v celé Indii.

Tagore jako básník jest opěvatelem lásky k člověku. Básně jeho dýší radostí ze života a půvabnou svěžestí bengálské zeleně. V hymnicky vzletných verších, v nichž velebena nejvyšší bytost, stvořivší nebe i zemi, jest ne nepodobný našemu O. Březinovi.

Prvními básněmi »*Zlatého člunku*« ukázal zvonivými rýmy něžnou svou duši a zároveň odchylný svůj názor od tradice orientálů na ženu. Výlučné postavení ženino v poesii Tagorově jest podmíněno vroucí jeho *láskou k dítěti*, před níž i žena ustupuje úplně v pozadí.

Nebylo napsáno něžnějších básní, líčících drobné episody z dětského života, jaké podal Tagore. Básnická invence, jemný spádu dětské mluvy odpovídající rythmus, mateřský něžný výraz prostoupený teplem lásky, činí tuto jeho strunu poesie schopnou k jásavým tonům dithyrambů na dítě, které dle tradice domácí jest pro Hinda-otce vrcholem plnosti životní a štěstí zde na zemi, a zároveň známkou jeho nesmrtelnosti životem dítěte-syna podmíněné.

Žena-matka jest jen pro dítě, které jest obsahem celého jejího života. Modrojasné, blankytné oko novorozeňátka jest matce průhledem v radost nebeskou, odměňující ji královsky za přestálé bolesti.

Ukázkou na př. budiž »Přibývající měsíc« a z něho několik úryvků:

»Ví-li kdo, odkud pochází spánek snášející se na dětská víčka?

Ó, ano; povídá se, že v letním stínu kouzelného kraje, spoře ozářeném světluškami, visí dva čarovné květy.

Odtamtud snáší se políbením na jeho víčka.

Ví-li kdo, kde se zrodil úsměv pohrávající ve spánku dětskými rtíky?

Ó, ano; povídá se, že se kdys dotkl bledý paprsek přibývajícího měsíce obláčku; rozplynul se a v dřímotě zroseného jitra zrodil se úsměv.«

Anebo: »Kdyby jen děťátko chtělo, dovedlo by vzlétnout do nebe té chvíle.

Není tak zcela bez příčiny, že nás nechce opustit.

Rádo si hoví hlavičkou na matčiných prsou a nesnese ani, aby mu sešla s očí.

Děťátko mělo hromadu zlata a perel, ale přišlo na svět jako žebráček.

Není tak zcela bez příčiny, že zvolilo přestrojení.

Ten rozmilý, maličký prosebník předstírá úplnou bezmocnost, aby mohl žádat vše bohatství matčiny lásky. Ví, že v maličkém koutku matčina srdce je mnoho místa pro nekonečnou radost a že je uvěznění v jejím náručí sladší svobody.«

Dítě jest Tagorovi andělem, bílá duše jeho získala políbení nebe pro naši zemi.

Ač Tagore jest přívržencem v moderni roucho zahaleného filosofického systému starých upanišad, jichž učení není ničím jiným než *pantheismem*, básně jeho opěvující lásku duše jeho k dítěti vyznívají onou krásnou výzvou P. Ježíše: »Nechte maličkých přicházeti ke mně a nebraňte jim, neboť jejich jest království nebeské.« Ať duje kolem dětské tváře smutný vichr bolesti, který tvář matčinu rosí slzami, nebo ať zvoní jásavý smích — dítě pro to zde není, ono žije jiným životem — životem nad zemským. Skutečnost, že zde na zemi jest a činí otce šťastna, jest pro něho dokladem požehnání nebes.

Hind jsa nábožensky založen mnoho přemýšlí o náboženských otázkách a problemech, ale vznětlivost jeho povahy a touha po novotě jsou příčinou, že při ničem nevytrvá. Tak vystřídal se buddhismus, džinismus a hinduismus s přerůznými odstíny sekt. Největší vliv však na intelligentního Hinda mělo a má křesťanství. Proto nepřekvapuje, že mnozí drží se sice velmi elastického hinduismu, ale řídí se prakticky křesťanskou morálkou, a to zásluhou vynikajících missionářů.

Rabíndranáth Tagore jsa též vlasteneckým básníkem — ač právě vlastenecké jeho zpěvy nesnesou přísného kriteria, jsouce sentimentálně zladěné — zůstává členem společnosti vyznavačů Brahmových (= brahmasabha), poněvadž chce býti věrným vlasti synem, která jest mu nejdražším koutem drahého světa.

Nejvýše dospěl Tagore v básních mystického rázu, které upomínají na velebné křesťanské zpěvy hymnické, pro něž by ještě širšího rozpětí nalezl, kdyby přiklonil se ke směru oné části bengálské intelligence, která věří v »jediného pravého světce« Krista, neboť pak byl by na správné dráze a duše jeho na cestě k Bohu. Tak by také jeho náboženským traktátům a ideám v povídkách a románech propagovaných dostalo se určitého světla a přesného výrazu. —

SMĚS.

Příští číslo „Vychovatele“ vyjde 1. září.

Strach před zklerikalisováním školy zdá se býti všeobecným. »Volná škola« měla uši za dveřmi biskupských konferencí ve Vídni, a že strach má velké oči, viděla též, jak se děje tajné smlouvání církevních zástupců s vládou o zardousení moderní, liberální školy. »Národní Listy« z 18. července t. r. soudí následovně: »Kdyby škola byla postátněna, pak teprve by dolnorakouští, hornorakouští, solnohradští, tyrolští a jiní klerikálové mohli, ovládajíce většinu parlamentu, rozhodovati o obecné škole, na př. v neklerikálních Čechách za poměrů dosavadních však přece nikoli! »Z toho důvodu jsou proti sestátnění nynější školy. Opatrně ovšem mlčí o důvodech, jež pro sestátnění školy uvádějí zastánci tohoto návrhu. Jedno je jisto: Ze stínů školní autonomie právě liberální učitelstvo dovedlo vždy vytěžiti všechny výhody pro sebe a šíření svých zásad. Ty však při moudré reformě mohly by se odstraniti beze všech násilností. *r.*

Úprava hmotných poměrů učitelstva. Denní listy dne 13. července přinesly následující zprávu: »Zemská správní komise království Českého ve své včerejší schůzi po referátu c. k. místodržitelského rady *Dostrašila* ve smyslu jednání svého s c. k. vládou se usnesla, poskytnouti učitelstvu v Čechách vzhledem k mimořádným drahotním poměrům pro rok 1916 počínajíc 1. lednem dalších výhod a to:

1. učitelským osobám, které odcházejí na odpočinek, resp. které po 1. lednu 1914 na odpočinek vstoupily, udělí se na základě *dosavadního* mimořádného přídavku *zvláštní přídavek pensijní*;

2. *substitutům*, za nynějších dob obzvláště četným, budou t. zv. *mimořádné přídavky* vypláceny v oné výši a za oněch modalit, jak jim byly povoleny před vypuknutím války;

3. ostatním učitelským osobám poskytnut bude *mimořádný drahotní přídavek* ne výši $^1/_9$ mimořádných přídavků dosud jim vyplácených.«

Že tato úprava je naprosto nedostatečná netřeba dokazovati. Správně k tomu poznamenala německá Bohemia z 16. července: »Válkou stouplo zdražení všech životních prostředků a potřebných věcí o 50 až 300 procent. Nejtíže doléhá toto zvýšení cen na pevně placené stavy a k těm náleží také učitelstvo. Státní úředníci, obdrželi drahotní přídavky roční 240 až 960 korun; zemští a státní úředníci dělníci a učedníci obdrželi zvýšení svých příjmů; v jiných korunních zemích provedeny dříve usnesené, pro učitelstvo příznivější zákony o platech anebo dostalo se učitelstvu drahotních přídavků. Učitelstvu v Čechách naproti tomu dostává se »vzhledem k mimořádným drahotním poměrům« přídavků denních 5 až 28 h jakožto »mimořádného drahotního přídavku« a jmenuje se to »splnění nejdůležitějších požadavkův učitelstva.« — *r.*

Nová učebnice katol. náboženství. Právě vyšla vlastním nákladem učebnice katolického náboženství pro první tři roky škol obecných, již dle prostřední bibličky Doleželovy upravili katecheté Bláha z Mor. Ostravy, Jedlička z Čes. Budějovic a Volf z Klatov. Učebnice má církevní i státní schválení a může se tudíž inned ve školách užívati. Obsahuje úplný Starý zákon (34 články) jakož i Nový zákon (58 článků), k nimž vhodně druží se z nich vyvozované věroučné i mravoučné poučky katechismové, upravené tak, aby pochopeny byly i žáčky nejmenšími, 6—9 letými. Snahou spisovatelů bylo, podati naši nejmladší mládeži školní učebnici takovou, která byla by s to, učiniti jí náboženství předmětem snadným, zajímavým a jedním z nejmilejších učebných předmětů školních vůbec a při tom jí podávala pevný základ mravného života křesťansko-katolického. Nalézá se zde jak celá věrouka tak i mravouka, vyložená vždy předcházejícím článkem biblickým. Praktický moment náboženský je vůdčí myšlenkou celé knihy: mládež naše od nejútlejšího věku budiž vedena k zbožné modlitbě, horlivé návštěvě mše sv. a hodnému přijímání sv. svátostí. Proto jsou nejenom k jednotlivým článkům vhodně připojeny modlitby katolické a jejich výklad jakož i výklad mše svaté, nýbrž i na konci celé knihy položeny jsou ještě jednou, aby je dítky lehce našly a konečně je připojena též pěkná a dětem snadno pochopitelná příprava na první sv. zpověď a první sv. přijímání. Učebnice určena je pro první tři roky škol obecných v městech, kde chodí mládež do škol pilně. Ve školách venkovských není škol měšťanských, vystačí dobře na 4 r. takže pak by dítky měly 4 roky učebnici a 4 roky střední katechismus a nepotřebovaly by pak již zvláštní biblické dějepravy.

Cena 80 h knihy vázané a illustrované (45 obrázků) o 153 stranách malé osmerky, je zajisté za nynější všeobecné drahoty velice mírná a rozumí se beze slevy. Aby však umožněno bylo knihu tuto na všech školách zavésti, uvoluje se nakladatelství dodati na každých pevně objednaných 10 výtisků dva exempláře pro chudé žáky zdarma.

Veškeré objednávky obratem vyřizuje: Grafický umělecký ústav a nakladatelství Jul. Kittl v Mor. Ostravě.

Pedopsychologie. V poslední době bývá stále víc a více zdůrazňována náležitá znalost duševního života pro vychovatele a možno již zaznamenati pozoruhodné případy v prohloubení oboru toho. Tak město Praha před 3 léty přikročilo k zřízení *pedologického ústavu*, v němž, jak referoval J. Dolenský v okresní poradě učitelstva roku 1914, odborníky konány byly zejména studie o *vývoji těla dítěte*, — jestiť život tělesný v úzkém mnohdy vztahu k duševnímu, — o *výřečnosti, zraku a inteligenci* dětské, při níž se studovala *povaha a stupně myšlení* dětského. Avšak zvláště cenné příspěvky ze studia dítěte přináší *knihovna »Dítě«* za redakce známého pedopsychologa univ. prof. dr. *Čády*, který vedle prací v pedologickém ústavě i v přednáškových kursech učitelstvu znalost nového tohoto odvětví výchovného šíří. On doporoučí též, aby každý interessent sepsal si vzpomínky na vlastní dětství, sdělení o dítkách si zaznamenával, vzpomínkovou belletrii na dobu dětství čítával (na př. Tolstého, Světlou) a hlavně, aby sám studoval duševní život dítek a dle pozorování učiněných vyučování zařizoval. Ježto ve škole učitel i katecheta má dosti příležitosti k tomu, upozorňujeme, — když znalost psychologie jest pro každého učitele conditio sine qua non — na dobré tyto podněty k šíření znalostí pedopsychologických.

F. Kraus.

Výhodná výměna.

Katecheta měšť. škol vyměnil by místo v okresním městě v pěkné krajině. Nabídky pod zn. »Výměna 19« do adm. t. listu.

Český gratulant. Jednota katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem *»Český Gratulant«*. Cena K 1·20, poštou K 1·35. Objednávky jen za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze

ČÍSLO 16. V PRAZE, dne 1. září 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Problémy školské po válce — Obrazy z dějin české katechetiky. — Návratu k přírodě líc a rub. — Směs.

Problémy školské po válce.

Napsal EMANUEL ŽÁK.

Prorok *Ezechiel*, největší mezi symboliky Starého zákona, *přirovnává svůj národ ke lvici, jež vychovává svá mláďata. A když nepřátelé odňali jí lviče nejkrásnější a nejsilnější, vzala jiná z lvíčat svých a vypěstila je znovu ve lva mocného a statečného.* (Ezech. 19. 1.—6.) V tomto hlubokém podobenství znázornil prorok výchovné úkoly národu. Když lítice válečná oloupí vlast o nejzdatnější a nejnadějnější syny, národ ve jménu sebezachování je povinnen o to pečovati, aby nejmladší generaci vychoval v nové, zdatné a silné pokolení.

Tato úloha nastane po válce všem národům, kteří strženi byli v její vír. Otázka výchovy stala se válkou akutnější než dříve, a nutnost reformy ve výchově mládeže počíná se všude bezpodmínečně uznávati. Staré problémy hlásí se ke svému rozluštění; nové theorie hledají svého uplatnění.

V prvé řadě je tu *výchova školní*, jež žádá potřebám doby přiměřené revise. A to v trojím směru. Starý rozpor mezi intellektualismem a voluntarismem žádá svého rozluštění na prospěch výchovy charakteru. Nikoli vědění, ale [illegible] *konání* rozhoduje o ceně člověka. Proto výchova vůle musí býti prvním úk[illegible] m[illegible]y.

Vše, co neslouží vedle vzdělání rozumu zároveň k zušlechtění [illegible]le, nemá valné výchovné ceny. A naše nynější škola stále jenom měla na zřeteli zjednati mládeži hojnost poznatků, a pouštěla se zřetele výchovu jeho žádostí a citů.

Extremní intellektualismus příliš zanedbával vzdělání vůle člověka. Stále žili jsme v názorech *Sokratových*, že lidé chybují z pouhé nevědomosti a neznalosti; že stačí poučení rozumu, a vůle ochotně se podrobí jeho diktátu. Správně vyvrátil tento názor již Sokratův žák, *Aristoteles*, poukazuje na to, že podle theorie Sokratovy neměly by se vyskytovati hrubé poklesky a hříchy mezi lidmi vědoucími, t. j. učenými. A přece skutečnost dokazuje, jak často a jak rafinovaně právě »vědoucí« dopouštějí se těchže chyb jako nevědomí.

Proto velcí psychologové a paedagogové správně oceňovali význam výchovy vůle. Zdůrazňovali její vliv na rozum. Ukazovali na to, že *»rozum často je pouze referující ministr, skutečný tajný rada, a vůle činí rozhodnutí*, často volíc opak

toho, k čemu rozum radil. Vůle je souverénem, knížetem, králem.« O důkladnou výchovu vůle a charakteru půjde v první řadě v budoucí škole. V tom směru rozvrh, rozsah učebných předmětů i methoda volají po důkladné revisi.

První náběhy k této reformě vidíme v nedávných nařízeních školních úřadů, jež kladou váhu na *tělesný výcvik* a zdatnost mládeže. Trainování těla je základní podmínkou silné vůle. Je nesporno, že v tělesných cvicích spočívá mnoho vlivných prvků na ukáznění vůle. V prostných cvičeních je právě tak mnoho výchovného, jako v každé soustavné tělesné práci. A bude jen žádoucno, aby to, co v těchto »vojenských cvičeních« je výchovného, bylo přejato ve výchovu mládeže vůbec. Škola pěstujíc je, má vychovávati jinochy pevné a zdatné vůle. *Trochu spartanské výchovy je naši mládeži nejvýš potřebno.* Nikoli to, co v oněch pestrých cvičeních je vojenského, ale to, co ve vojenských cvičeních je správně a dokázaně výchovného musí býti školou respektováno. Škola ani později nebude vychovávati hotové vojíny; úkol vojínů je příliš vážný, než aby mohl býti degradován na školní hru. *Ale škola má intensivně pracovati k výchově pevného charakteru, který každému člověku, a ovšem i vojínu, je nejlepší zárukou jeho řádné činnosti.* Proto právem volá se po zavedení tělesných cvičení a manuelní práce do školy. — —

A jaká budoucnost čeká *náboženství* v příští reformované škole? Jisto je, že všechny *atheistické světové názory*, vytvořené mysliteli, kteří neznali skutečného života a jeho potřeb, v osudové válečné době *utrpěly dávno předpovídané fiasko.* Člověk v těžkých chvílích bez náboženství se neobejde. Statečnost, nadšení, odvahu, trpělivost, odevzdanost, vědomí, že zastává a bije se za věc spravedlivou, dodává člověku jediné náboženství. Ono skvěle ukázalo svoji nezbytnost, svoji sounáležitost k lidské přirozenosti. Zprávy vojínů s pole, četná svědectví v nynější hojné válečné literatuře německé, jasně to dokazují. »*Náboženská škola vítězí*«, píší odborné školní časopisy německé. Jisto je, že význam náboženské výchovy bude ve škole zdůrazněn.

Ale i náboženské vyučování bude nutno podrobiti důkladné revisi. Musí se i ono pohybovati více na konkrétní půdě života, nežli v abstraktních výšinách spekulativní theologie. *Náboženstvím skutečný život osvětliti, podepříti, prohřáti, bude úkolem náboženské výchovy.* Že k tomu cíli nejlépe může pracovati škola konfesionelní, ani nikoli bezbarvá škola interkonfesionelní, ani liberální paedagogové neupírají. Leč tato, zajisté neméně důležitá otázka, nestane se tak hned problémem, žádajícím brzkého a rozhodného rozluštění.

Církev naše katolická má svoji výchovnou praxi tisíciletou, vyzkoušenou a osvědčenou ve výchově nepřehledné řady generací a přečetných národů. Z mravního jejího fondu žijí i dnešní generace, jejímu učení již odcizené. Tráví z duchovního dědictví svých předků. A doufám pevně, že církev luštění nových svých úkolů chopí se s patřičným porozuměním potřebám doby a s nadšením pro božskou nauku Kristovu.

Jdeme vstříc velkým převratům. Kéž jednou historie znovu bude moci potvrditi slova liberálního vychovatele francouzského *Jul. Payota*, že *církev katolická je nevyrovnatelnou vychovatelkou charakterů.*

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Návod pro katechetu, jak jemu ve škole při vyučování náboženství jest si počínati, obsažen je v § 3. »*O tom, co farářové, jejich zástupci, obzvláště pak ustanovení katecheti při cvičení v náboženství činiti mají.*« (str. 137—160.) Na 13 stranách podána tu katechetika. Předem připomíná: »První, co se od každého učitele žádati může, jest toto: aby věc, v které jiného vyučovati chce, prve sám důkladně a obšírně věděl, a tak se vyjadřovati uměl, aby mu ode všech posluchačů řádně rozuměnu bylo.« Katecheta musí uměti se tázati, posuzovati odpovědi a je opravovati. Zvláště pak třeba jest:

1. Dobře rozeznávati žáky jak podle stáří, tak schopností; od žáků jen tolik žádati a jim ukládati, s čeho jsou, (myslí, že 2—3 stránky z čítanky za týden není mnoho).

2. aby katecheta sám ke každé hodině se připravil, učivo si promyslil, aby jen potřebné pověděl a náležitě.

3. aby katecheta zachovával pořádek při vyučování. Vyučování katechetovo začíná modlitbou neb písní, opakuje se předešlé, doplňuje a nové se vykládá. Při tom hledí vyvolati všechny žáky.

4. při vyučování řádně vysvětlovati a přesvědčovati, aby mysl žáků k plnění náboženských povinností náchylnou se stala. Proto při vyučování musí katecheta, kde toho třeba:

a) *vykládati*, t. j. slova a věci činiti srozumitelnými, aby žáci měli správný pojem;

b) *vysvětlovati*, t. j. slova, jež by nesrozumitelná aneb neznámá byla, známými činiti a srozumitelnými, věci pak příklady a podobenstvími učiniti pochopitelnějšími;

c) věty dlouhé a obšírné *rozděliti*, v kratší rozváděti, a to postupně. K tomu cíli má se katecheta sám z nejlepších knih připraviti;

d) náboženské pravdy má *odůvodniti* výroky ze Sv. písma, ze svědectví sv. Otců a sněmů církevních. Někde i také důvody z rozumu na pomoc bráti může. (Tu vykládá, jak třeba žákům vysvětliti, co jest Písmo sv.) Důvody nesmí se však příliš plýtvati, není však jich mnoho uváděti, ale mají se voliti výroky přiléhající a ne všude stejné a třeba je řádně vysvětliti.

e) Nejhlavnějším úkolem katechety při vyučování jest *pohnutí vůle*, jež v tom záleží, aby »náboženství z příjemné aneb z té stránky před mysl předváděl, ježto se co pěstitelka našeho blaha, naší spokojenosti a v souhlasu s tím ukazuje, co osvícený rozum o našich povinnostech sám od sebe může poznati.« Vykládá šíře o pohnutkách a jak jich používati. Ku konci katechese má se přidati napomenutí, buď rozmluvou (příklad uvádí), výrokem Písma sv., také povídkou neb příkladem ze života. Ale tu napomíná: »Hajte se však od žvanců vymyšlených a od povídek nejistých, velmi neobyčejných, a k víře nepodobné věci obsahujících, beřte je raději z Písma sv., aneb oněch užívejte, které jiní, avšak s dobrým pozsudkem, v hromadu sebrali.«

Po ukončení této první části druhého oddělení prvního dílu knihy methodní o vyučování náboženství jedná se v dalších částech o ostatních vyučovacích předmětech. (Obsah toho podává *Šafránek*: Vývoj l. c. 17. a násl.).

Díl druhý knihy methodní jedná »*o osobách, které v českých školách v způsobu učení se cvičiti, tam jiné vyučovati, a vrchní správu držeti mají.*« Díl ten má třináct částí. Katechetů týká se částka druhá a devátá, a část ze dvanácté.

Druhá hlavní část jedná obšírně o tom »*jak kandidáti k duchovnímu stavu v umění katechetickém cvičeni býti mají*« (str. 25—43.). Je to obšírný návod pro katechetu školy normální a i škol hlavních, jak si má počínati, když k němu na hospitace docházejí bohoslovci a kněží, aby se vycvičili v katechisování. Návod byl vydán proto, že »mnoho na tom záleží, aby byli řádně katecheti vycvičeni, a poněvadž posud taková navedení málo známa byla.«

Katecheta školy normální počne vyučování výkladem řádu školního (§ 6 a 20 zvlášť) »a také i výkladem nařízení *biskupa Kolberta z Montpellieru*, které ve francouzském vydání katechismu montpellierského je v předu otištěno a do jazyka německého bylo přeloženo. Je to nejdůkladnější biskupské poučení o tom, jak katechismus má se vykládati.«

Katechismus Kolbertinský neb Montpellierský napsal, jak Giftschitz (I. 105) udává, František *Amatús Bouget* s názvem: Instructions generales en forme de catechisme ou l'on explique en abregé par l'écriture fainte & par la tradition l'histoire & les dogmes de la religion, la moral chretienne, les sacramens, les prieres, les ceremonies, & les usages de l'Eglise imprimées par ordre de Messire Charles Joachim Colbert Evêque de Montpellier, avec deux catechismes abregez a l'usage des enfans a Bruselle 1722.

Vydán byl později vícekráte. — Sám Bourget přeložil tento katechismus do latiny a vydal ve dvou svazcích foliových. »Institutiones catholicae in modum catecheseos in quibus quidquid ad religionis historiam et ecclesiae dogmata, moresque pertinet, brevi compendio ex sacris fontibus, scriptura et traditione explanatur, ex gallico idiomate in latinum sermonem translatae, adjectis singulis e scriptura et traditione petitis probationibus et testimoniis. Auctore eodem et interprete Francisco Amato Bouget.«

Potom vyloží jim katecheta důležitost tohoto způsobu vyučování a uloží jim, aby si opatřili: knihu methodní, knihu ku čtení, knihu pro učitele a rodiče, je pilně pročítali a z nich potřebné vědomosti si osvojili. K tomu jim připomeneme, že při vyučování náboženství nemá se hleděti jen na pamět, ale i na rozum a vůli.

Po této přípravě počíná vlastní vyučování výkladem: co jest katechisování a jaký jest rozdíl mezi katechesí a theologickým výkladem. Vykládá jim dějiny katechese a poučí o knihách, jichž je třeba k dalšímu vzdělání, a upozorní na nedostatky dosavadního vyučování a v čem stalo se zlepšení a na jakých základech spočívá. Následuje výklad z knihy methodní o katechisování (Díl I. rozvrž. I. část V.), při čemž jim vyloží, co má katecheta při vyučování činiti a co učitel. Kandidáti mají míti po ruce při tom knihu a činiti si poznámky. —

Katecheta půl hodiny vysvětluje, co druhou zkouší, co předešlou hodinu vyložil, dotazuje se toho, brzo onoho.

Aby se pak skutečně cvičili v tom, co jim bylo vyloženo, rozdělí knihu ku čtení na lekce (pod čarou uveden návod rozdělení na 24 lekcí) a nařídí, aby na každou hodinu na jednu část byli kandidáti připraveni; pak při začátku hodiny vyvolá dva k dotazování a dva k odpovídání (po půl hodině). Když první se táží a odpovídají, druzí dávají pozor, jak si počínají, pak vytýkají a opravují.

Pak i ostatní kandidáti podávají svůj úsudek, a katecheta buď schvaluje neb vytýká a poučuje. Všichni kandidáti mají býti na lekci připraveni a proto už na počátku hodiny jsou voláni. Katecheta dbá, aby každý kandidát byl volán jak k dotazování tak i odpovídání.

Po této přípravě ukáží se jim skutečné katechese se žáky, a to jak u katechety tak i u učitele při cvičení na pamět. Také i při výkladu evangelia ve škole musejí býti přítomni.

Kniha methodní podává pak postup »vzorného cvičení«, jak je mají učitelové činiti, a postup »vzorné katechese« katechetovy. Ku konci je rozvrh pro katechetu, jak má při vzorné katechesi pravdy náboženské vyvozovati a aplikovati.

Toť obsah druhé části o přípravě kandidátů, jež v mnohém až posud se nezměnila a tu a tam stejným postupem se koná, třeba při obsáhlejším cvičení a lepších pomocných knihách.

Devátá hlavní částka druhého dílu knihy methodní obsahuje instrukci pro katechety nazvanou: »*Zpráva pro katechisty aneb vyučovatele křesťanského naučení*« (str. 177—185).

1. »*Co a jak dlouho katechistové v normálních hlavních školách učiti mají.*« Poukazuje se k 6. oddělení řádu školního, dle něhož mají duchovní ve škole normální a hlavních školách vyučovati: »katechismu, historii pravého samospasitelného vyučování, umění mravů, vykládání epištoly a evangelia, pravidlům mravopočestnosti a slušnosti«. Katecheta na normální škole učí denně dvě hodiny, na hlavních školách tři hodiny (učí tu i jiným předmětům na př. latině). V první třídě má katecheta týdně 1 hodinu, ve druhé hodinu denně, ve třetí a čtvrté po 2 hodinách týdně. Epištolu a evangelium začne vykládati ve třídě druhé.

2. »*Oč by se katecheta nejvíce starati měl.*« Poukazuje k § 8. šk. řádu (jak učeno býti má) a ku str. 135 neb 7 (instrukce pro učitely, že nemá se cvičiti jen na pamět, ale i rozum, atd.) připomíná, aby přihlíženo bylo k tomu, aby:

a) žáci zbytečně nebyli přetěžováni,

b) katecheta byl sám dobře připraven,

c) na mysli měl vznešenost svého povolání a příklad J. Krista; trpělivostí, tichostí a přívětivostí k srdcím dětí si cestu razil a se snažil, by božské pravdy si zamilovaly.

d) učil tak, aby náboženství si vážily a přikázání zachovávaly,

e) a to nejen zevně, ale i v duchu a pravdě!

f) starati se o všechny a nikoho nezanedbávati,

g) za měsíc opakovati, aby důkladně vštípeno bylo vše.

3. »*O povinnostech katechisty v obecných t. j. trivialních školách.*« Faráři a jejich zástupcové musí se říditi § 6. školního řádu. Jsou povinni toliko dvakrát týdně ve škole vykázané učiti, ale mimo hodin náboženských mají častěji do školy docházeti a na vyučování dohlížeti.

4. »*O katechetickém vyučování.*« Vyučování katechetické kandidátů duchovního stavu a dle § 20. řádu školního těch, kteří o tary a pod. žádají, náleží katechetovi školy normální neb hlavní, kde může také ředitelem, je-li kněz, udělováno býti. Po ukončení běhu dává pak ředitel písemné vysvědčení. Pouka-

zuje pak k dílu I. knihy methodní a dílu II., čemu se má odtud vyučovati (str. 59—63 a str. 23—43). Také při vyučování učitelů světských má katecheta školy normální šetřiti uvedených pravidel a hleděti vše jim důkladně vštípiti.

Dvanáctá hlavní částka druhého dílu knihy methodní jedná o tom: *jak by vzácnějším osobám, jenž vyučování v normální škole, pokud ono všem školám obecné jest, podle všech jeho dílů viděti žádají, se ukázati mělo,«* a dávají se tu pokyny, jak hosta takového prováděti, jak a co v jednotlivých předmětech se žáky opakovati, co jim ukázati a pod. V odstavci 5. je návod, »s čím by se tu měl katecheta obírati.« Vyloží nějakou částku, pak ji otázkami probéře; zopakuje něco staršího z katechismu, církevního dějepisu, mravouky. Zvlášť ukáže, jak se mají dávati správné otázky, jak pravdy náboženské dokazovati a napomenutí vyvoditi. Ku konci může se i nedělní evangelium z minulé neděle probrati.

Jak patrno, není v instrukcích na nic zapomenuto, a jak učitel tak i katecheta nalezl v knize methodní ke všemu radu a pokyny, často až příliš opakované a připomínané. (Pokračování.)

Návratu k přírodě líc a rub.

(Napsal prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Dokončení.)

Mnohem vřelejšího přijetí v české veřejnosti i u rodičů dochází skautské táboření pod širým nebem o *prázdninách.* Není pochyby, že mládež pohybující se bezstarostně od rána do večera na slunci, na zdravém vzduchu, otužující se denním koupáním, pochody, prostocviky, vrací se do města na zdraví svých plic, srdce, nervů velmi posilněna. Ale upozorňuji v zájmu dobré pověsti skautingu, že jest třeba *k udržení kázně, kázně tím nesnadnější, čím větší volnosti se junákům v přírodě dopřává, vůdců krajně ostražitých, zkušených a energických.* Nechci jmenovati nikoho, ale vím bezpečně o táboru, v němž krádeže daleko nebyly největším přestupkem, a co horšího, že přestupky ty nebyly neznámy vůdci tábora. »Co se tu dálo, neříkejte hoši doma,« byla slova, jimiž na konci prázdnin vůdce loučil se svými junáky.

Mládež jistě dá se snadno vznítiti pro vše dobré a krásné; ale aby vytrvala v tomto ušlechtilém vznětu, k tomu jest třeba víc než pouhých slov, pěkných hesel a pravidel, třeba i slibem spečetěných. Kdyby jen dobrá povzbuzování stačila, zda nedostává se jich školské mládeži denně? Nebude-li míti svědomitost skautů hlubší základy, rozplyne se jistě přes všecky sliby a závazky, jakmile se novota skautingu otře. Před nebezpečím sevšednění není jist ani skauting. —

Tyto a některé jiné stránky českého skautingu byly příčinou, že právě z řad středoškolského profesorstva, jež bylo myšlenku skautingu s nadšením vítalo, ozvaly se hlasy dost střízlivé, když v květnu roku 1914 *zemská školní rada* zaslala středním ústavům tento dotazník: »V případě, že mezi žáky tamního ústavu se pěstuje junáctví (skautství), ukládáme ředitelství, aby sem do 15. května t. r. podalo zprávu o organisaci, postupu výcviku a dosavadních výsledcích tohoto hnutí, jakož i o stanovisku, jež učitelský sbor zaujímá vzhledem na ně a na jeho vedení.«

Odpovědi zněly celkem dost souhlasně. Uvádím zde jednu z nich: »Sbor učitelský nestaví se proti pěstování skautingu; ale staví se proti dosavadnímu způsobu, na nějž škola neměla naprosto žádného vlivu.

Bylo poukazováno na to, že sport ten, jak u nás se pěstuje, spojen jest se značným nákladem a že se ho proto účastní většinou jen žáci rodičů majetnějších. Závažnější jest však okolnost, že tři čtvrtiny žáků zdejšího ústavu sportu toho se účastnících, vykazuje nedostatečný prospěch.

Také nelze zamlčeti, že značná část žactva středoškolského účastní se dvakrát týdně školních her, žáci pak dvou nejvyšších tříd cvičení střeleckých. To všecko vyžaduje značného času. Kdyby měl býti *během školního roku* i skauting ještě pěstován, je dlužno položiti otázku, kdy vlastně žák mohl by se učiti jednotlivým předmětům?

Vzhledem k tomu usnesl se sbor navrhnouti, aby tento sport byl pěstován o *prázdninách*, dále, aby středoškolští žáci tvořili zvláštní družiny a aby vedení jejich svěřeno bylo *středoškolským učitelům* dobrovolně se přihlásivším, kteří v oboru tomto se osvědčí.«

Jak jest patrno, návrh není namířen proti skautingu, jehož ušlechtilé snahy výchovné jsou uznávány, ale proti možnosti jeho zneužití. Zkoumajíc příčinu obecného téměř neprospěchu skautů v předmětech školních, staví se střední škola proti pravidelným vycházkám ve školním roce — v dobách delší prázdně by zajisté připuštěna býti mohla výjimka — a doporučuje v zájmu věci, aby skauti v prázdninových táborech studentských byli skutečně jen studenti a aby dozor k nim svěřen byl odpovědným odborníkům, jichž jména by poskytovala rodičům záruku, že děti jejich v táboře vychovávány budou skutečně v duchu zásad skautských.

Myslím, že opatření taková může skauting jen vítati.

SMĚS.

Vzhledem k technickým obtížím (opatření papíru, nedostatku personálu v tiskárně) vyjde příští číslo »Vychovatele« až 1. října.

J. M. nejdůstojnější Pán Msgre Dr. Jan Nep. Sedlák, kapitulní vikář arcidiecése pražské, slavil dne 8. srpna 40. výročí svého svěcení na kněze. Všechno kněžstvo vřele v ten den vzpomínalo jeho neunavné činnosti správní i spisovatelské, jeho bratrské lásky ke kněžstvu a obětavé pomoci všudy, kde radou či skutkem přispěti mohl. Katecheti a všichni kněží v Čechách, ve škole působící, vděčně vzpomínají, že poslední úprava platů právě v osobě zasloužilého jubilára nabyla svého nejlepšího referenta a že v prvé řadě jeho taktnímu jednání v komisi sněmu království českého sluší děkovati a vroucí přímluvě, že návrhy jeho v této otázce byly přijaty a provedeny. *Jménem všech kněží a katechetů, kteří stojí ve svorném šiku odběratelů Vychovatele, pronášíme tuto milovanému kapitulnímu vikáři, zasloužilému jubilantu, J. Mil. nejdůstojnějšímu Pánu, panu Msgru Dru Sedlákovi nejuctivější blahopřání. Bůh i na dále mu žehnej a jej nám zachovej!* *r.*

Nejosudnější vada našeho života. »Věstník ústředního spolku učitelské jednoty« ve svém čísle z 18. srpna píše:

»Jsou doby, kdy kritické napětí odhalí správně lidskou povahu. Můžeme říci, že nynější válečná doba je bohata na takové okamžiky. Člověk pevný, určitý, rozvážný nedá se překvapiti žádnou situací, která by uvedla jeho názory na nepravou, chybnou cestu. Nedá se svésti tam, kde ocítá se člověk

neurčitý, nepevný, s nedostatkem smyslu pro pravdu, pro skutečnost.

Dnešní doba způsobila v myslích lidských proto tolik chaosu, protože přímočarně přemýšlejících a k jádru věci prohlédajících lidí je tak maličko proti těm, kteří skutečnost nedovedou si ujasniti a náležitě představiti.

I náš učitelský tábor podává nám toto divadlo. Nejde o to, aby představoval jednotu duchovou podle určité formy, ale jednotu lidí pevných, jednotu určitě myslících mozků. Jde o to, aby ten, kdo má spolutvořiti jako podstatný činitel na díle výchovném, byl sebevýchovou ukázněn a inteligencí svého ducha zformován jako bytost s pevným základem. Nepotřebujeme třtin větrem se klátících, ale povah hluboce založených v půdě nejlepší a rozkládajících korunu života ke zdaru a k okrase tohoto života. A právě takové povahy to jsou, které dovedou správně posuzovati každou danou situaci, každý čin, každý výsledek lidské činnosti a také hodnotu každého člověka.

Ta míra kritické rozvahy je předůležitým elementem v proudění každé doby. Nedostatek kritického smyslu, nedostatek smyslu pro rozpoznání, co je pravda a co je pouhé zdání pravdy, ten nedostatek je nejosudnější vadou našeho života.«

Proto více kritické rozvahy! Tato pravdivá a mužná slova i my plně podepisujeme. Doufejme, že se jimi povolaní vůdci učitelstva v prvé řadě vždy spravovati budou.

r.

Drahotní přídavek učitelstva, navržený zemskou správní komisí, je tak myslitelně minimální, že ani z daleka není v poměru se závratnými cenami nejnevyhnutelnějších potřeb životních. Proto je zcela přirozeno, že nikde nemohl uspokojiti a ze všech stran ozývají se hlasy na jeho náležité, poměrům doby odpovídající zvýšení. Projevy v tomto smyslu místními a okresními školními radami vydané vrcholí v následujícím: »Zvýšení zatímního přídavku na němž se usnesla zemská správní komise dne 12. července t. r. a které činí u jednotlivých osob učitelských několik haléřů denně, je vzhledem k drahotním poměrům ubohou almužnou. Učitelstvo zaslouží za své věrné služby plnou měrou býti postaveno na roveň státním úředníkům posledních čtyř tříd hodnostních; dokud se tak nestane, žádá okresní školní rada c. k. zemskou školní radu, zemskou správní komisi a c. k. vládu, by způsobily, aby alespoň předloha vypracovaná permanentní školskou komisí sněmu král. Českého byla císařským patentem uzákoněna a ta budiž vzhledem k poměrům nynějším doplněna drahotním přídavkem válečným v té výměře, v jaké se ho dostalo státnímu úřednictvu.«

r.

Proti otravné knize. V Berlíně utvořil se spolek »Ústředna pro boj se šmejdovou literaturou«, v němž vynikající mužové, dbalí o budoucnost národa, mívají poučné výklady o záhubných účincích této prostituované literatury zvláště na mladou mysl, již rozpaluje ke zlému na místě k dobrému. — Školní rada okruhu düsseldorfského viděla se nucenou vydati okružník, kterým upozorňuje na stálé zlo šmejdové literatury a radí, jak od něho ochrániti školní mládež. — Také vojenská velitelství poznala nebezpečí, hrozící ze šmejdové literatury, a vydala rozkazy proti ní. Nejnověji učinili tak velíci generálové XII. a XIV. armádního sboru. — Pruské ministerstvo vnitra uvádí tyto rozkazy ve známost občanstva a při tom definuje, co se rozumí šmejdovou literaturou. »Jménem šmejdové literatury označujeme tisky, které jsou s to, aby podvrátily ponětí o mravnosti, a proto musejí býti vyloučeny z prodeje. Výkaz takových tisků podáváme v úředním oznamovateli. Vyjmenované tam knihy nesmějí býti rozšiřovány ani pod změněným titulem.« — Ve věci té také »Posener Zeitung« uveřejnil článek nadepsaný »Ein notwendiger Boykott« (»Nutný bojkot«), z něhož vyjímáme několik slov. »V úžasném velkém počtu vycházejí šmejdové tisky a dostávají se ve statisících mezi lid. Na to dostačuje papír! Zdá se, že ani válka neučinila újmy tomuto hanebnému řemeslu, podkopávajícímu morálné zdraví lidu.« Autor vyzývá rodiče i učitele ku bdělosti a radí bojkotovati ty obchody, které se zabývají rozšiřováním šmejdové literatury. Musí se státi rázný krok, aby mládež byla zdržena od nabývání i čtení historií o Indianech, o loupežnících, zlodějích a detektivech.

r.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze

ČÍSLO 17. V PRAZE, dne 1. října 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

K 86. jmeninám Jeho Veličenstva. — Autorita. — Obrazy z dějin české katechetiky. — Náboženská cvičení žáků. — Směs.

K 86. jmeninám Jeho Veličenstva.

Jestli dospělý svět a všichni rakouští národové vždy s upřímnou, stupňující se radostí slaví narozeniny svého nejjasnějšího mocnáře, malý svět školních dítek oslavuje Jeho vzácné *jmeniny*, poněvadž památný tento den spadá již ve školní rok, v dobu soustavné školní práce.

S povznášejícím srdcem slavila říše dne 18. srpna 86. narozeniny J. Vel. císaře a krále, a s touže rozradostněnou myslí oslavuje mládež, generace nejmladší, památný den 86. jmenin svého vznešeného vladaře. Třetí rok slaví je za třeskotu zbraní, za neklidu a krvavého ruchu války.

A v těchto dnech, jichž plná tíha právě na běloskvoucí hlavu našeho vznešeného mocnáře nejvíce doléhá, tím mocněji a nadšeněji projevuje nejjasnějšímu vladaři všechna mládež svoji lásku a úctu; svoji neochvějnou důvěru k panovnickému rodu, v jehož čele jako vzor vždy pečlivého, dobrotivého, jediné o blaho svých národů starostlivého panovníka stojí posvátná osoba našeho jubilára. —

Bylo to dne 9. října r. 1852, kdy veliký císař Napoleon III. při slavnostním shromáždění v Bordeaux zvolal památná slova: »*L'empire c'est la paix*«. Císařství znamená mír. Veliký mocnář chtěl zajisté říci, že posláním jeho není válka, jež hubí tisíce nadějných životů, obrací v pouště úrodná role a ničí města, ale účelem války je zjednati mír, který porušená rovnováha mezinárodních zájmů a snah válkou zničila.

Právem daleko větším, ohlédaje se zpět na širokou dráhu Své vladařské činnosti, může říci náš nejjasnější panovník: »*Císařství znamená mír*«. — Byl vždy knížetem pokoje, záštitou míru. Že válka, jaké nikdy svět nepoznal, vzplanula v jeseni Jeho života, již klidně hodlal stráviti v práci na kulturním povznesení říše, nebylo ni v nejmenší míře Jeho vinou ni tužbou.

Pečlivé, bystré Jeho oko nemohlo neviděti, kterak dávní nepřátelé trůnu rakouského potichu, potají, ale s horečnou pílí se smlouvají a strojí k válce proti Jeho říši. Čekali pouze na dokonalé připravení svých vojsk a zbraní, aby potom

s přesilou mužstva i materiálu vtrhli se na naši říši. Záminka vždy byla by se našla.

Nuž, panovník náš, sleduje toto nevražení nepřátel, jich úmluvy, spiknutí, komplot proti našemu mocnářství, a chtěje obhájiti jeho čest a slávu, jež zavražděním vznešeného následníka a jeho choti byly těžce uraženy, s krvácejícím srdcem podepsal vypovězení války. Nebylo vyhnutí, nebylo cesty jiné. Chtěl předejíti tomuto výbuchu, který nebylo možno odvrátiti, a který v pozdějších létech jistě byl by prudší a nebezpečnější. Chtěl zabezpečiti, dříve nežli oko Jeho zhasne, národům mír a pokoj. Chce odkázati a zůstaviti jako Svoje nejkrásnější dědictví Rakousko silné, svorné, očistěné a obrozené.

To jest Jeho přání. A my všichni, bez rozdílu národností, víry, stavu a věku, přejeme vznešenému jubiláru, by toužené té doby ve zdraví a plné síle se dočkal. Kéž zlatým pérem může jednou podepsati listinu míru. To jest největší Jeho přání, to je tužba všech národů, to je vroucí prosba těch, na jichž zástupech vždy nejradostněji spočinul Jeho zrak, a k jichž radosti, rozvoji, budoucímu štěstí dal nejbezpečnější základ svým pamětihodným heslem: »Vše pro dítě«.

V památný den jmenin nejjasnějšího vladaře statisíce českých dítek spínati budou své mladé ruce k nebesům s vroucí prosbou:

Bůh žehnej, ochraňuj a posiluj našeho nejmilostivějšího mocnáře! Hospodin dejž mu dočkati se slavného, vítězného míru, který bude základem obrozené, sjednocené, posílené Jeho říše pro dlouhé věky příští! *r.*

Autorita.

(Napsal Dr. IGNÁC RATH.)

Ve vnitřním životě rodinném by ovšem stačila autorita zkušených a moudrých rodičů. Blahobyt rodiny, její vzdělání a její význam však roste přátelskými a výhodnými styky s ostatní společností. Proto musí rodinu již ve svém vlastním zájmu udržovati spojení s okolím a respektovati zákony společenské, aby si zajistila přízeň a pomoc společnosti. Jestliže se však společnost, obec, kraj, země, říše, v níž rodina žije, dá ovládati zásadami nesprávnými, nesmí jich rodina v těchto chybách následovati, nýbrž aspoň ve svém oboru musí se říditi zásadami a názory správnými a pokud je jí možno, musí se také starati, aby vlivné, rozhodující kruhy společnosti, na jejíž zdravém rozvoji vlastní její blaho záleží, přišly k poznání a uznání svých chyb a ubíraly se správnou cestou.

A tak vlastní zájem, nezbytná nutnost zachovati společenský pořádek a podporovati zdravý rozvoj společnosti, hospodářský, kulturní i politický, vede jednotlivce i rodinu k tomu, aby neignorovala otázky všeobecného rázu ani v tom případě, když sama účinně nemůže zasáhnouti v řízení a upravení těchto poměrů, již proto, aby se dovedla aspoň sama orientovati a vyhnula se škodám, které se musí dostaviti při nesprávném směru ve smýšlení a jednání společnosti. Kdyby pak mohla vejíti v přímý neb nepřímý styk s rozhodujícími činiteli této společnosti, je vlastním jejím zájmem, aby je vhodným způsobem upozornila na nezbytnost změny a na prostředky, jimiž minulé chyby by se napravily a jimiž by byl zaručen další moudrý a blahodárný pokrok.

Jednotlivec, rodina i společnost potřebují k svému rozvoji nezbytně svobody. Sama přirozenost lidská touží po svobodě.*) Slovo »svoboda« je hned v mládí ozářeno půvabem a svobodě se koří i muž, jenž si volí dle své chuti a dle svého nadání dráhu životní. Volání po svodě zaznívá ze síní vědy a mísí se v hukot strojů v továrnách.

Jen pravá svoboda je však člověku na prospěch; přelud svobody nepravé přináší mu zkázu. Namnoze však zaujímá místo náležející pravé svobodě bůžek, třpytící se pozlátkem a ověšený padělanými drahokamy. Mnohého zaslepuje lesk tohoto bůžku tak, že by ve svém zmámení roztříštil i desky, na něž prst Boží napsal svá věčná a nezměnitelná přikázání.

Nikde a nikdy není tvoru dána svoboda ignorovati svého Stvořitele a Pána, a stavěti na jeho místo plod své obrazotvornosti, jejž jedni nazývají rozumem a jiní samosprávou. A není to žádnou svobodou, jestliže se člověk poddá nezkroceným vášním a nedbá věčných zákonů, jež do srdce lidského vepsal Bůh. Není to svobodou, nýbrž přeludem, ničí-li člověk pouta, jež jej víží k mravnímu zákonu. Přetrhne-li se řetěz, na němž visí kotva, a zlomí-li se kormidlo, pak je loď ovšem volna a svobodna, ale stává se hříčkou rozbouřených vln, které jí zmítají od úskalí k úskalí. Jestliže člověk pohrdá mravním zákonem a jedná proti svému svědomí, pak je také volným a svobodným, ale je vydán na milost a nemilost všem vášním a všem mocnostem smyslných chtíčů.

Je to pravá svoboda, oddá-li se muž, nedbaje svých povinností, bezuzdným rozkoším, zpřetrhá-li žena pouta, jimiž je spjata povinnost a svědomí, a jež udržují její důstojnost? Je to pravá svoboda, jestliže mladý člověk pohrdá každou autoritou, ubírá se po svých bludných cestách a bez životního cíle a bez životních úkolů otročí všem požitkům a hyne předčasně na těle i na duši?

Tato nynější svoboda, svoboda smyslnosti, tato bezuzdnost je přímo protivou svobody pravé, svobody vnitřní, která záleží v boji a vítězství ducha, utvrzeného v poznání své pravé lidské důstojnosti, nad nízkými pudy a smyslnými choutkami. Co má býti vlastně v člověku svobodným? Zajisté, že jeho intelekt a vůle jeho ducha. Nebo má býti propůjčena úplná svoboda všem jeho nápadům a předsudkům, jeho náklonnostem a vášním? Kdyby tomu bylo tak, pak by rozum a vůle zcela jistě nikdy nedosáhly svobody. Všechna důstojnost lidská byla by ztracena, co je v člověku vyššího, stalo by se otrokem nízké žádostivosti.

(Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Díl třetí knihy methodní »jenž rozličné předpisy k zřízení a dobrému zachování českých školních věcí v sobě obsahuje«, jest vlastní zákonník a obsahuje v první hlavní částce: »*Všeobecný školní řád*« vydaný císařovnou Marií Terezií dne 6. prosince 1774. Uveden pak obsah některých paragrafů.

---

*) Moralprobleme. Vorträge auf dem III. theologischen Hochschulkursus zu Freiburg in Breisgau im Oktober 1910. Dr. Julius Mayer: Kirche, Gesetz und Freiheit. 239 nn.

§ 2. stanoví, že na každé normální škole ředitel, čtyři neb pět učitelů, mezi nimi jeden duchovní, katecheta, býti má. Dle § 3. nemá příště nikdo na škole býti ustanoven, kdo by na normálni škole nebyl zkoušen a za schopného uznán.

§ 5. vykládá, čemu na školách má býti učeno. Na prvním místě jest náboženství. Má se mu učiti dle návodu uvedeného v katechismu, a to hlavně dle katechismu vídeňského, má se mu učiti systematicky a historicky t. j. na základě biblických dějin. I hlavní zásady mravovědy dle knihy ku čtení třeba vykládati a to jak na škole normální, tak v hlavních a triviálních školách.

Zvlášť zajímavým jest § 6., který stanoví, kdo vyučovati má: »Ve víře vyučovati zachovává se ve všech školách duchovenstvu. Při pravidelných a hlavních školách mají schvální duchovní učitelové k tomu se ustanoviti, kteří denně alespoň jednu hodinu učiti, katechismus, dějiny náboženství, mravovědu, epištoly a evangelia vykládati mají.

Povinnost farářů aneb zástupců vyhledává, aby týhodně dvakrát, aneb *aspoň jednou* katechisovali; poněvadž ale i také v malých městech a městečkách, též ve vsích se státi může, že farář, který více škol má, v každé své škole týhodně také ani jednou nemůže katechisovati, pročež My nařizovati ráčíme, že řeholní představení na požádání našeho zemského vladařstva své řeholníky tam poukázati mají, aby oni bezplatně ke katechisování se propůjčili a sice tak, že takový farář za tou příčinou jen při zemském vladařstvu ohlasí, ono pak duchovnímu představenému v nejbližším, tomu místu sa nacházejícímu klášteru, uložiti má, aby ten jednoho neb podle potřeby také i víc ze svých podřízených duchovních ke katechisování faráři poukázal, jakž i My také důvěřujeme, že se stejnou horlivostí k náboženství společně s Námi biskupové a Ordinariáty toto naše velmi užitečné zřízení podporovati budou, a sobě podřízené řádové představené k tomu přidržovati neopominou.

To katechisování musí podle předpisu a pod dohlížením faráře se díti a nemají podobní řeholníci také tak brzo odvoláni a měněni býti, nýbrž mají se nějaký čas při katechisovaní nechati, při čemž My všem klášterním představeným z moci Panovnické poroučíme, aby tomuto nařízení bez odporu zadost učinili, aneb v odporování naši nejvyšší nemilost očekávali.«

V dalším nařizuje tento paragraf, že učitelové mají se žáky opakovati a je zkoušeti. — Ostatní předměty mohou jak od duchovních tak světských osob učeny býti.

V § 7. se nařizuje, že dovoleno vyučovati jen dle knih předepsaných a jen takových že smí se užívati. Vyučovati jest dle pravidel knihy methodní.

§ 15. nařizuje hodiny opakovací pro mládež od 13. do 20. roku.

§ 20. stanoví, že ucházeči o místo duchovních se zprávou duší spojených a čekanci mnišství musejí míti předběžnou známost školních věcí. (Viz znění jeho v předu).

V posledním paragrafu (24.) připomíná řád školní výhody učitelů, kteří řádně své povinnosti plní, ku plnění povzbuzuje a praví: »Duchovní však, kteří v katechisování a obstarávání škol obzvláštní zásluhy sobě shromaždili, těšiti se mohou, že při propůjčování duchovních úřadů v našem patronátu na ně nejpřednější ohled brán bude«. Zádá, aby i na ostatních patronátech podobně se dělo.

K tomuto řádu školnímu přidány tabulky, kde jsou pokyny o rozvrhu hodin a počtu hodin, nařízení, že všichni žáci musejí míti knihy k náboženství, výčet knih a pod.

V druhé části tohoto třetího dílu jest škoní řád pro žáky: »*Ustanovení pro žáky českých zvláště pak pravidelných a hlavních škol v cís. a král. zemích*«. Tato pravidla vždy počátkem měsíce žákům měla býti předčítána, a to tím způsobem, že za každý běh (5 měsíců) celý školní žákovský pořádek žákům byl přečten a vyložen. Má šest paragrafů, každý měsíc čten jeden, pátý a šestý paragraf spojený v jedno čten poslední měsíc. Nařizuje § 1. kterak žáci k Bohu a v chrámu Páně se chovati mají (obšírný výklad na pěti stranách). 2. Co se od žáků ve škole zachovávati má. 3. Kterak žáci k učitelům svým chovati se mají. 4. Jak se každý žák ke svým spolužákům chovati má. 5. O chování žáků vůbec. 6. O chování žáků byli-li potrestáni.

V dalším obsahuje tato část knihy methodní pravidla a nařízení: O školní kázni (napomínání, výstrahách, pohrůžkách, trestech atd.); o školních radách; o prohlížení školy; o pololetním zkoušení; o premiích čili odměnách.

Kniha methodní, o níž obšírněji bylo pojednáno, byla výbornou pomůckou pro učitele a vyšla v několikerém vydání, zapadla však přece v zapomenutí, ač by právem, jak Šafránek (Vyvoj str. 21.) praví: »*mohla býti vzorem pro podobnou knihu, když by z vědeckých základů sebrané a odůvodněnou methodou osvědčené zásady měly shrnouti se v knihu instrukcí.*« Ale takové knihy instrukcí, i po vydání nového řádu školního a vyučovacího, škola obecná za našich dnů dosud nemá, ač, jak opět Šafránek správně píše, »za účelem jednotné a plodné práce školské, vydání jejich svrchovaně jest žádoucno, aby přestaly mnohé experimenty, jichž cena bývá většinou aspoň pochybna.« (Vývoj str. 12.)

(Pokračování.)

Náboženská cvičení žáků.

Opíraje se o nálezy říšského soudu ze dne 9. dubna 1913 č. 108 a ze dne 1. července 1915 č. 350, podle nichž *náboženská cvičení* tvoří pro žáky obecných a měšťan. škol *nerozlučnou část* povinného vyučování náboženského, zemská školní rada vydala výnos ze dne 5. července 1916 čís. I. 522/1, ai 1916 č. z. š. r. 34.345 ai 1916, jak si vésti při obmeškání náboženských cvičení dítkami škol národních. (Text viz »Vládní Věstník« č. VII. neb »Ordinariátní list« čís. 8.).

Podle tohoto výnosu mají býti vedeny *výkazy o zameškání náboženských cvičení a zapisovány obmeškání do měsíčních výkazů o zanedbání školy.* Rodičové dítka mají býti školními úřady napomenuty, zanedbává li dítko nábož. cvičení. Při trestání má se užíti všeobecných pravidel pro trestání zameškání školy. Před vlastním trestním řízením mají rodiče místní školní radou jen jednou upozorněni býti na svou povinnost. Vyřizování výkazů o zanedbání školy i nábož. cvičení má se provádětí jako nutné a má býti postaráno o to, aby pokuty v nejkratší lhůtě byly zaplaceny a tresty nejdříve odpykány.

Výnos je jen doplněním prováděcího nařízení k definit. řádu školnímu a vyučovacímu a vzhledem k stálému a množícímu se nářku na nynější mládež nanejvýš časový a vhodný.

A jak byl uvítán?

»*Bohemia*« oznamujíc, že zemská školní rada vydala tento výnos, hned ví, že »vydán byl za součinnosti konsistoří v Čechách«. Další její poznámky byly zabaveny k veliké žalosti českých liberálních listů (na př. »Plzeňského Českého Denníku«), které neměly bráti odkud rozumy.

Agrární »*Večer*« pospíšil (č. 196) pro rozum »N. Fr. Presse« a z ní otiskuje: »Výnos zemské školní rady bude ve veřejnosti působiti zvláštním dojmem. Jest však oprávněna otázka, zdali současná doba je způsobilou, aby ve věci, která právně jest velmi spornou, byla zavedena zostřená trestní ustanovení«.

Známá »*Reichenberger Zeitung*« pospíšila, aby se pochlubila se svou neznalostí zákona a píše »Jest samo sebou srozumitelné, že důstojné konsistoře poukáží své podřízené farní úřady, podle možnosti, jest před počátkem školního roku, aby opatřily chudší dítky botami a šaty potřebnými k docházce kostelní, při dnešních cenách nedosažitelnými».

Vídeňská »*Arbeiter-Zeitung*«, která dodává rozum listům opět jiné strany zaznamenala nápadně zprávu o »novém nařízení ohledně donucování děti k náboženským cvičením« a dodává. »Avšak nehledě k tomu, že nyní nemáme jiných starostí, než zavírati matky, neboť otcové jsou všichni ve válce, které provinily se takovým opomenutím, je to zajisté příspěvek ke proslulému »obnovení Rakouska«. Souhlasí zcela s podstatou tohoto neobnoveného Rakouska, že zemská školní rada funguje jako dráb konsistoři a nejznamenitější je zajisté, že náboženské city vynucují se vězením. Dál již to ani nejde«.

Že tyto listy neznají katechismu není nám divno, ale je s podivením, že neprohlédnou si aspoň zákony školní a nařízení, jež týkají se zameškání školy a omlouvání tohoto.

Z českých listů uvádíme poznámku odborného listu učitelstva měšťanských škol. »*Škola měšťanská*« (čís. 12.—13.) poznamenává: »O trestání zanedbání náboženských cvičení žáků jednalo se v zemské školní radě již r. 1903 při vydání prováděcího nařízení k definitivnímu řádu školnímu a vyučovacímu; ale tentokráte bylo (následkem odporu některých členů zemské školní rady) vydání předpisů odloženo na pozdější dobu. Poněvadž toto usnesení stalo se v plenu zemské školní rady, mělo i nynější vynesení býti projednáno v plenární schůzi zemské školní rady, ale nestalo se tak, a výnos vydán byl cestou presidiální«.

Snad ukázky tyto stačí, aby bylo patrno, jaký duch se u nás šíří a kdo ho šíří!

Že náboženská výchova je nutná a dobře prospívá mládeži, uznala *c. k. okresní školní rada v Hradci Králové*, která před vydáním onoho výnosu zemské školní rady vydala tento výnos:

»Bylo pozorováno, že nepřítomností otců v rodinách uvolňuje se kázeň mezi mládeží, ježto matky nemají namnoze dosti ráznosti, aby proti přestupkům dětským a porušování povinnosti ostřejším způsobem zakročily. Mimo jiné bylo shledáno, že také docházka kostela stává se nedbalejší, ba že z některých rodin děti vůbec do kostela nechodí. K výchově nábožensko-mravní jako podstatná část přísluší náboženská cvičení a návštěva služeb Božích tvoří s nimi podstatný celek. Dle rozhodnutí říšského soudu ze dne 1. července 1915 č. 350 jest návštěva pro děti povinná a zanedbání její trestá se jako přestupek proti docházce školní. Dle § 48

novely školní nutno učitelstvu k náboženským cvičením přihlížeti a tudíž i je kontrolovati. Dle § 10. řádu školního a vyučovacího nutno opatřiti *náležitý dozor, za nějž sluší považovati ten, při němž každá třída má svého učitele. Nelze tudíž připustiti, aby sborová konference se usnesla na jediné osobě, která zná jen děti své třídy.* Zvláště pak v době nynější, kdy tolik učitelů na školách chybí, nutno opatřiti dohled nejen silami literními, nýbrž i učitelkami ženských ručních prací, pokud nedozíraji na škole jiné. Ukládáme ředitelstvím a správám škol, aby dle nařízení toho přesně se spravovaly«.

Dobře píše Kroměřížský »*Pozorovatel*« o tomto výnosu: »Připojujeme, že tento výnos zákonitě úplně jest odůvodněn a správný, a že podobné zařízení neškodilo by i jinde; neboť, když učitel třídu svou k službám Božím doprovází, podporuje tak i příkladem svým, jak ve svědomí jest zavázán, dílo výchovné, čehož však nedostává se při paušálním, učitelskou konferencí vyměřeném dozoru, který mnohdy jeví se jako nedostatečný, aneb nedosti činný. Že nedostatky podobné odpadají při stanovisku, o něž opírá se hořejší výnos, netřeba vysvětlovati«.

Doplnění výnosu c. k. zemské školní rady o náboženských cvičeních jeví se nanejvýš nutným, a měl by býti vydán výnos nařizující řádný dozor. Jak mohou žáci býti nabádáni k docházce, když vidí ze sboru učitelského dva neb tři učitele při službách Božích a svého třídního učitele snad jen na počátku školního roku? *K.*

SMĚS.

Sestátnění či zemská autonomie školství? O této otázce rozepsal se »*Věstník*« organisov. učitelstva ve svém čísle z 1. září, a praví zde mezi jiným toto: »Kdyby vskutku národní autonomie byla tím prostředkem, který by konečně odstranil bývalé různice napořád ohrožující pokrok a rozvoj politický, hospodářský i kulturní a přece zabezpečil nám naše národní práva, pak zajisté bychom my učitelé byli první, kdož by nejradostněji vítali reformu státní správy na základě národnostní autonomie.

My všichni po mnohých zkušenostech jsme toho přesvědčení, že *národní autonomie sama o sobě není tím zázračným prostředkem, který by konečně úspěšně rozřešil národnostní problém rakouské říše* a plně souhlasíme se závěrečným soudem dra Fiedlera, že jediná cesta je tu: dobrý jazykový zákon, zákon o školství pro národnostní menšiny, zákonné předpisy stihající výstřednosti národnostní nesnášelivosti, zákonné předpisy, chránící národnostní menšiny před různými formami národnostních bojkotů a útisků; ačkoliv i tu, kdyby nakrásně všechny tyto zákony byly vydány, bude vždy ještě velice záležeti na tom, jaký duch zavládne v lidu a správě, vůbec na tom, jakým duchem a kterým směrem bude lid *vychován.*

Chceme jen upozorniti na povážlivou slabinu, o níž píše dr. Fiedler takto: »Idealisté očekávají od národnostní školské autonomie nezkrácenou volnost národa říditi vývoj vzdělání a osvěty svých příslušníků směrem, odpovídajícím názorům a potřebám národním.« To je podle dra Fiedlera utopií v našem smíšeném státě; neboť stát neustoupí a ustoupiti nemůže od toho, aby měl direktivu na školy vychovávající mu vojáky, zřízence, úředníky a p. v. Konečně stát musí míti vždy zájem, na jakém stupni nachází se vzdělání obyvatelstva. »Mohl by lhostejně přihlížeti k tomu, kdyby některý národ své školství zanedbával, nebo řídil směrem státem neschvalovaným? V tom významu školství pro celý státní život tkví smysl zásady, že škola je politicum. K této v rakouské správě od dob tereziánských uplatňované zásadě, že škola nemůže státu zůstati cizinkou, hlásí se též německá sociální demokracie, podřizujíc ve svých ná-

vrzích národnostní autonomii osvětovou státnímu zákonodárství.« *r.*

Vyloučení dosavadních čítanek pro obecné školy z užívání. C. k. zemská školní rada pro království České výnosem z 26. července 1916 čís. 422 pres. oznamuje: C. k. ministerium kultu a vyučování vynesením ze dne 19. července 1916 čís. 21.622 dalo věděti, že počátkem školního roku 1916/17 dlužno vyloučiti z vyučovací potřeby na všech obecných školách s českou řečí vyučovací všecky díly čítanky při školách těch dosud užívané. Spolu jest zavésti místo zmíněných čítanek c. k. školním knihoskladem nově upravené vydání trojdílné čítanky pro obecné školy s českou řečí vyučovací a to bez ohledu na počet tříd školy. První díl této čítanky, určený pro druhý a třetí školní rok, byl právě c. k. ministerstvem schválen, druhý a třetí díl pro ostatních 5 školních roků vydány budou počátkem školního roku 1916/17.« Jak se všeobecně říká, čítanky národních škol potřebují revise »nikoli pro to, co v nich bylo, ale pro to, čeho v nich nebylo.« *r.*

Vezmi si muže! Pod tímto názvem přináší v čísle 15. »Deutschböhmische Bürgerschulzeitung« delší článek, jednající o snahách učitelek za zrušení celibátu, který končí těmito návrhy: Učitelky mají u nás v Čechách týž plat jako muži, kteří z něho živí i rodinu. Učitelky buďtež povinny deset nebo 15 procent svého služného odváděti zvláštnímu fondu, který by byl pod správou státu a z kterého by pak každá provdaná učitelka po vzdání se svého místa požívala doživotní rentu nejméně 500 K ročně. Na její místo pak by byla ovšem dosazena jiná. —*š*—

Vypisování konkursů na uprázdněná místa učitelská i na školách chlapeckých nebude provedeno hromadným vypsáním, ale obvyklými konkursy c. k. okr. školních rad, jak bylo řečeno zástupcům učitelských zem. organisací u c. k. zem. šk. rady 21. VIII. (Škola měšťanská č. 12. 13.) —*š*—

Reformy ve školách za války. »Reichspost« oznamuje, že v *Srbsku* vyloučena z vyučování kyrillice a vyučovati se bude výhradně v písmu latinském. — Na *lipské* universitě bude se vyučovati jazyku tureckému, a budou přednášky o kulturní historii Turecka. — *Uherský* ministr vyučování nařídil reorganisaci vyšších dívčích škol ve školy sedmitřídní; od páté třídy bude oddělení gymnasiální a oddělení obchodní. — Školní rok na školách *v Uhrách* počne až 1. listopadu. — Vojenskou přípravu mládeže *v Německu* studuje rakouská vojenská komisse. — *V Rusku* zakázáno na školách vyučování němčině, na reálce v Troitskosawskim zavedeno vyučování mongolštině. — Na universitě *berlínské* ustanoven profesor řeči a literatury uherské dr. R. Gragger z Pešti. — Povinnost nositi uniformu na středních školách *v Haliči* zrušena. — V Holandsku zavedli na školách vyučování o ctnostech státních občanů. — Městská rada *vídeňská* se usnesla, aby na měšťanských školách obmezeno bylo vyučování francouzštině a zavedeno vyučování maďarštině. — Učebnice pro *české školy* obecné: »Zeměpisné učení o říši rakousko-uherské« byla zabavena. — Na středních školách v *ruském Polsku* bylo zakázáno vyučování v jazyku ruském. — *Japonsko* se rozhodlo zavésti písmo latinské. — Dosud neměly náboženské školy mohamedánské *v Bosně a Hercegovině* žádné učební osnovy. Každý učitel vykládal dle svého a jak dlouho chtěl. Světským předmětům nebylo vůbec vyučováno. Nyní byl tento system odstraněn a dnem 1. září otevřena v Sarajevě první reformovaná vyšší náboženská škola. Vyučuje se náboženství, turečtině, arabštině, matematice, zeměpisu a jiným předmětům. Zavedeny rozvrhy hodin, ročníky, semestry, známky a vysvědčení. Náboženství bude vyučováno v řeči mateřské. Staré školy budou vesměs nahrazeny školami reformními. — Na vysoké škole technické *v Berlíně* zřízena učitelská stolice architektury církevní. — V *Rusku* od září t. r. zavedena všeobecná povinnost návštěvy školy od 6—13 let. — Středoškolské studentstvo *v Italii* na vyzvání ministra vyučování súčastňuje se prací při výrobě střeliva. —*š*—

Moderní jazyky na středních školách uherských. Ministr vyučování šl. Zankovič podal v zahajovací schůzi uherské sněmovny 6. srpna novelu k zákonu o středních školách. Novela obsahuje mimo jiné také ustanovení o zavedení vyučování moderním jazykům na středních školách v Uhrách a to srbskému, rumunskému, slováckému, francouzskému, anglickému a italskému. —*š*—

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 18. V PRAZE, dne 15. října 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zanotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Výchovný význam vědění. — Autorita. — Tažný pták. — Obrazy z dějin české katechetiky. — Feuilleton. — Směs. — Literatura

Výchovný význam vědění.

Podává EM. ŽÁK.

Je nesporno, že náš věk významu pouhého vědění pro charakter člověka naprosto přeceňuje. Škola, počínaje nejnižší až do jejího vrcholu, university, je v zajetí nejkrajnějšího intellektualismu, který věří, že v poučení rozumovém, *ve vědomostech* spočívá výhradně pevný základ pro budoucí charakter člověka.

Ale nelze vlastně tomu se diviti; běh celého světa k tomu svádí. Vědy přírodní, technika, chemie jsou neunavně činny a svými výsledky uvádějí skoro denně celý svět v úžas. Tisk denní a objemné vědecké folianty všudy roznášejí zprávy o podivuhodném pokroku exaktních věd, a člověk věru žasne, k jakým až výsledkům dospívá rozum lidský ve svém bádání. Svět obdivuje vymoženosti vědy.

Proto je vysvětlitelno, že dnešní škola snaží se i mládež důkladně poučiti o tom, co světem hýbe a v čem hledá budoucí své štěstí. A všechny čítárny, moderní pomůcky pokroku, osvětové a lidové přednášky, všechna popularisace vědy, mají jediný cíl: poučováním povznésti kulturu člověka. — »V práci a vědění je naše spasení«, bylo heslo dávného českého vlastence. Že práce člověka, jeho skutky jsou jedinou, neklamnou známkou jeho charakteru a jeho ceny, zajisté je nesporno: Ale že v pouhém vědění nespočívá vnitřní štěstí člověka, je dnes rovněž již dokázáno. *Vzdělání rozumové bez současného a stejnoměrného vzdělání vůle naprosto nepřináší člověku štěstí.* —

Byl to blud staré filosofie *stoické*, která učila, že vědění je samo o sobě ctností. Že jest pouze jediná, hlavní ctnost, fronésis, *moudrost čili prozíravost,* a ostatní ctnosti že jsou vlastně jen pouha jména, různé názvy pro tuto jedinou ctnost. Stoa pravila: Dostačí dobro poznati, a člověk, jakmile je pozná, bude je také konati.

Dnes není snad již vychovatele, který by v tomto smyslu staré filosofické školy zastával význam vědění pro charakter člověka. Ba právě naopak moderní směry paedagogické na to poukazují, že význam vědění pro mravní charakter člověka nesmí se přeceňovati; proto zdůrazňují *výchovu vůle,* ač dle vystižných

slov *Försterových* »klam, že daemony z lidské duše lze vymítati poučováním, slaví namnoze ještě nyní veliké orgie«.

Tento bystrý paedagog ve své »*Jugendlehre*« (str. 523) dobře praví: »Že duševní práce — pokud možno akademické studium — ještě dnes skoro všeobecně považuje se v nejvlastnějším smyslu za výchovnou práci, již to jediné ukazuje, že nevěnuje se mnoho hlubší pozornosti tomu, jaký vliv tento způsob naší práce má na naše duševní schopnosti. Jinak by nikdo nemohl zneuznávati, že právě abstraktní duševní činnost, jakkoli je vědě nutna a užitečna, přece pro vniterní výchovu člověka znamená daleko více nebezpečí nežli pokroku. Neboť tento způsob práce odvádí duševní sílu lidskou od jednání a sebevýchovy, kdežto všechno vzdělání daleko spíše záleží v tom, aby něco bylo »vzděláno« a utvářeno: totiž tělo duší. Ale čistě rozumová práce oddaluje ducha od těla; odtud ona roztržitost. Nejznámější zjev, že jsou velmi nevzdělaní lidé s velmi velikým a dobře vypěstěným intellektem, s dostatek přece o tom svědčí, že pouhé cvičení a plnění ducha nemá vlivu na vzdělání charakteru, totiž na používání duševních schopností k ovládání pudů, ke kontrole vášní a výchově vůle«.

Autor praví doslovně: »Für diese eigentliche Bildungsaufgabe liegen gerade in der nichtwissenschaftlichen und nicht abstraktgeistlichen Arbeit viel stärkere und reichlichere Möglichkeiten der Ubung, nämlich in all derjenigen Arbeit, die es mit irgend einer körperlichen Tätigkeit zum Zwecke der Ordnung oder Umgestaltung äusserer Verhältnisse oder mit der unmittelbaren Erziehung, Leitung und Beziehung von Menschen zu tun hat. Auf allen diesen Arbeitsgebieten wird der Geist genötigt den Körper und seine Aktionen zu dirigieren und kontrollieren, es wird eine mehr oder weniger komplizierte Innervation und Beherrschung von Bewegungen, Handlungen und Worten gefordert: Dadurch wird die Verbindung zwischen der reflektiven Gehirntätigkeit und den motorischen Erregungen gestärkt, entwickelt und gesichert, und gerade *in der Herstellung dieser Verbindung und der wachsenden Verfeinerung und Befestigung ihrer Funktion liegt das Wesen der menschlichen Bildung*, liegt auch das eigentliche Wesen dessen, was wir »Vergeistigung« und Beseelung nennen, — nicht aber in dem, was der Geist, losgelöst von der konkreten Beziehung zum Handeln, in rein wissenschaftlicher Tätigkeit gestaltet und entdeckt«.

Moderní paedagogická psychologie sotva jemněji a zřetelněji vystihla, v čem pravé vzdělání charakteru vlastně záleží, nežli to tento vychovatel vyslovil. A přece již *Leibniz*, největší filosofický duch 17. století, ve svém »*Noveaux essais*« napsal: »Pro opravdové štěstí stačí méně vědění ale za to více lepší vůle tak že ze všech nejnevědomější může ho právě tak snadno získati jako učenec.«

Ovšem, je vědění a bádání, které celému člověku vtiskuje jemné a šlechetné rysy, které jeho duši činí hlubokou a skromnou. Ale tyto výsledky duševní činnosti ukazují se jenom tam, kde předcházela vážná a dlouhá duševní práce. V neklidných letech rozvoje, která naše mládež prožívá, vědění nejde do žádné takové hloubky, aby ono vtiskovalo svoji velikou pečeť do její duše, a mělo přímý vliv na vytváření jejího charakteru. (Pokračování.)

Autorita.

(Napsal Dr. IGNÁC RATH.)

(Pokračování.)

Pravá svoboda a pravá důstojnost lidská nemohou býti v rozporu se zákonem a pořádkem. Údělem člověka nemůže býti žádná jiná svoboda než dobrovolné a ochotné uznání zákona a norem pořádku. Všechny bytosti od nejmenší do největší jsou normovány, jsou vázány zákony. Stéblo na zemi, hvězdy na nebi, každá bytost má své zákony a jen v zachovávání těchto zákonů spočívá její dokonalost a v jich opuštění zlo.

Uvnitř hrází nesou vody veletoku lodě; proudy, které hráze protrhnou, mají sílu a energii, jsou svobodny, ale spustoší nejnádhernější role. Žhavý kov stane se ve zvonu mistrovským dílem, plyne-li dle zcela určitých a přesných zákonů; proud lávy svou silou, energií a svou svobodou vymyká se zákonu a působí zkázu. Právě tak je tomu u člověka, není-li jeho síla a energie normována autoritou a zákonem.

Jako nesmí jednotlivec ve své přirozené a oprávněné touze po svobodě podlehnouti svodům nevázané bezuzdnosti, tak *nesmí jíti ani společnost, s níž jsou úzce spjaty zájmy všech jejích členů, za bludnými hesly neb okamžitými rozmary vlivuplných osob, nýbrž musí se říditi ve svém jednání zásadami správnými, užitečnými, čestnými a osvědčenými.*

Poněvadž však úkoly společnosti jsou mnohem těžší a složitější než úkoly jednotlivce, proto nestačí pro zdravý společenský vývoj moudrost a zkušenost která postačí k řádnému vedení průměrné rodiny, nýbrž je třeba vědomostí a zkušeností vyšších, je třeba moudrosti vyspělejší a obsáhlejší.

Odtud si vysvětlíme, proč tak velice se chválí moudrost krále Šalamouna, a proč tak velké úctě se těšili filosofé, mudrci starověku. Moudrost není jen vzácným darem jednotlivce, nýbrž je také nezbytnou podmínkou, aby se společnost nejen na zděděné výši udržela, nýbrž aby ještě více se rozvíjela a mohutněla.

Pozoruhodná jsou slova, jež uvádí o samotné filosofii, této moudrosti lidí nejnadanějších a nejvzdělanějších, *Dr. Richard Falkenberk.**)

»Vytvořiti filosofii je snad jedním z nejvyšších účelů dění světového, jistě však nikoli jediným; účel ten je částí účelu úhrnného a nesmíme si diviti, že prostředky, jimž provedení svěřeno, nepracují výhradně v jeho službách, že působení jejich vedle výsledků, k nimž účel směřuje, vykazuje i takové, jež jsou filosofickému účelu vedlejší aneb zdají se mu býti na úkor. Myšlénky nemyslí se samy, nýbrž myslí je živí duchové, kteří jsou něco jiného a lepšího než pouhé myslící stroje, duchové, kteří myšlénky ty prožívají, osobním teplem je zahřívají a s náruživostí za ně zápasí.«

»Mezi logickou ideou a filosofujícím jednotlivcem pracuje celá řada podradných a se křižujících sil všeobecných: duch národa, duch času, povolání, věku, které v sobě jednotlivec cítí jako svoje části a jejichž popudů bezděky je poslušen.«

»Nikde není omylů tak poučných, nikde není nové tak velice jen doplňkem a pokračováním starého, ať jeví se samo jako celek anebo nepřátelsky vystupuje

---

*) Dr. Richard Falkenberk: „Dějiny novověké filosofie »Přeložil Dr. Fr. S. Procházka Str. 1. nn.

proti stávajícímu, nikde není zpytování samo o tolik důležitější než konečný výsledek, nikde nejsou kategorie »správno« a »nesprávno« tak nedostatečny, jako v oboru filosofickém. Povaha doby, duch lidu a individualita myslitelova, mysl, vůle a obrazotvornost mají mnohem silnější vliv prospěšný i škodlivý na utvoření se filosofie než v kterékoli jiné vědě.«

»Poněvadž předpokládáme pravdu jen jedinou, je mnohým mnohotvárnost filosofie kamenem úrazu a vysvětlujeme ji jednak komplikovanou rozmanitostí a zároveň omezeností filosofického myšlení (neboť filosofuje celý člověk, nikoli pouze rozum), jednak nevyčerpatelností předmětu.«

»Dějiny filosofie jsou filosofií lidstva, toho velikého individua, které dále vidíc než orgány, jimiž pracuje, může zároveň mysliti i co si odporuje a protivy vyrovnávajíc a nové objevujíc, dospívá nutným a jistým vývojem poznání k všeobsáhlé pravdě, které nelze si mysliti obšírnější a členitější. Ovšem nutnou podmínkou vydatné součinnosti o pokrok filosofie je klam, že nám právě nyní bohyně pravdy nadzvihne závoj, který ji zahaluje celé věky; historik však vidí v každé nové soustavě jenom nový kámen, který dobře otesán a na své místo k ostatním položen, přispívá k tomu, aby pyramida vědění do výše rostla.«

Proto právem dí *Dr. Julius Mayer* ve své zajímavé přednášce: »Pravá moudrost je přesvědčena o tom, že rozum není člověku dán proto, aby v nejvyšších otázkách života bloudil ve tmách, nýbrž aby našel pravdu; ale právě tak je takř přesvědčena, že je lidský rozum omezen a omylu podroben, že je vydán uvnit vlivu náklonností a zevnitř moci bludů právě tehdy nejvíce, jedná-li se o to, nabýti poznání nejvyšších životních pravd a bezpečného způsobu života. Pravá moudrost si dá raditi a dá se vésti, a ještě nikdy to nebyla pravá moudrost, která radu a vedení bez okolků a bez rozmyslu odmítla«.

»Vědomí vlastní slabosti vede a nutí člověka, aby hledal pravdu v čistších výšinách, povznešených nad lidské vášně, aby tak, pokud je to vůbec možno, byl z pout vlastní nesvobody vysvobozen; tak se učí člověk chápati potřebu autority a to potřebu autority absolutní«.

»Sama svoboda vyžaduje autority. Svoboda od nízkého, malicherného sobectví, svoboda duchovní nedospělosti a úzkoprsého smýšlení vyžaduje ochrany silné autority. Mravně-náboženská svoboda, vskutku svobodná lidská a křesťanská důstojnost duchovní osobnosti musí býti nesena a chráněna autoritou, která je vysoko povýšena nade všechny lidské ohledy a všechny lidské vlivy«.

»Mezi lidmi se musí každá pravda obávati bludu. Pravdy však, jež řídí život nábožensko-mravní, jsou dvojnásobně a desateronásobně v nebezpečí; proti nim stojí nejen lidská, omylům podrobená slabost vůbec, nýbrž zároveň celé voje lidských vášní, jimž vypovídají boj. Nemůželi tu promluviti své mocné slovo autorita božská, jsou tyto pravdy ztraceny«.

»Bez předsudků hledí člověk jen na málokteré pravdy; ale lidská nestrannost mizí rychle a úplně, jedná-li se o pravdu a zásady, jež vyžadují na žádostech a vášních lidského srdce obětí. Tu je třeba zákona Božího. Tužby a vášně se neobětují pro nestálé názory, ty se obětují jen pro pravdu, pro onu pravdu, která předstupuje a předstoupiti může s plnou váhou autority, jen pro pravdu absolutní«.

»Dějiny lidského myšlení a žití všech dob, zvláště však posledních staletí ukazují, jak naprosto nutným je člověku zjevení Boží t. j. jasné a určité sdělení

nejvyšších pravd a zásad světového a životního názoru s absolutním důrazem autority božské, jež lidského ducha a lidskou vůli nezměnitelně zavazuje«.

»Kde člověk vstupuje na půdu nadpřirozeného, tam není ani nejvyšší rozum tvora schopen raditi sobě neb jiným, neprojeví-li Bůh milostivou svoji vůli svým zákonem. Jen autorita opatřená božskou mocí a důstojností je s to, jasně vyznačiti duchovnímu zraku člověka ideální statky přes všechny bouře a úklady lidské vášně a zavázati lidskou vůli nezměnitelně. Tuto moc, tuto autoritu vidíme pro všechny lidi a pro všechny věky v Pánu našem Ježíši Kristu, v jeho pravdě, v jeho milosti, v jeho církvi. Ježíš Kristus učil dokonalému, nadpřirozenému náboženství pro všechny časy a pro všechny národy, učil náboženství světovému«.

»Aby toto světové náboženství zachoval a rozšířil, aby všem lidem až do konce světa umožnil poznání zjevené pravdy, pravou úctu Boží, přijetí milosti a dosažení blaženosti věčné, založil náboženskou, pro veškero lidstvo určenou a od státu rozdílnou společnost, jíž dal představené, aby byli správci jeho nauky prostředků jeho milosti a jeho moci. To jest ona církev v pravdě světová, církev pro všechny doby a pro všechny národy«.

K udržení světového pořádku je potřebí autority, opatřené dostatečnou mocí, která by ve své spravedlnosti a lásce dovedla a chtěla vyhověti všem rozumným přáním jednotlivce i společnosti, ale zároveň měla dosti energie a síly, aby ihned s úspěchem se mohla opříti všem snahám nerozumným a nespravedlivým, ať vycházejí od kohokoliv. Tato moc musí býti tak velká, aby každého bez rozdílu mohla donutiti k poslušnosti; musí býti skutečně tak ohromná, aby nikdo nesměl ani pomysliti na jakýkoliv odpor proti vážně projevené vůli této autority.

Právě proto, že musí býti tato moc tak velká, nesmí se dostati do rukou neschopných a zlých. Tato autorita musí býti ovládána zásadami tak podrobně a přesně formulovanými, že člověku ve všech kollisích usnadňuje nejsprávnější řešení. Tato autorita si však také musí vychovati takové množství osob v jejím duchu působících, by každý člověk přímo neb nepřímo podléhal jejímu vedení a ve všech věcech důležitých jejími zásadami se musil říditi, jsa k tomu veden a nucen vlivnými lidmi svého okolí.

Osobním zakročením a použitím všech prostředků, jimiž společnost lidská disponuje, musí tito zabrániti každému nepořádku, který by dříve nebo později nebezpečně ohrožoval důležité zájmy společnosti. Povaha jejich musí býti tak šlechetná a vliv jejich tak značný, aby chtěli a mohli přiměti všechny lidi svého okolí, by zanechali i takového nesprávného jednání, které sice neohrožuje společnost lidskou, ale které by škodilo těmto jednotlivcům samotným tak, že by později jistě byli nespokojeni a nešťastni a tak svému okolí obtížni ne-li nebezpečni.

S touto autoritou a její exekutivou budou jistě souhlasiti nejen všichni hodní lidé, nýbrž aspoň ve svých vlastních případech i lidé zlí, poněvadž se budou i oni vždycky dovolávati autority, která by jim mohla poskytnouti dostatečné ochrany proti nespravedlnosti a nemilosrdenství a to tím snažněji, poněvadž jsou přesvědčeni, že zlý člověk nekapituluje nikdy před zásadou, nýbrž toliko před mocí, která má dosti síly, energie a bezohlednosti, aby této zásadě zjednala platnost. Zlý člověk právem se musí obávati, že při nejbližších nepokojích, které by mohly vzniknouti následkem slabosti moci veřejné, majetkem a po případě

i životem svým mohl by zaplatiti všechna bezpráví a všechny křivdy, kterých se ve své špatnosti dopustil. Proto musí ve svém nejvlastnějším, osobním zájmu podporovati tuto autoritu společenskou.

Čím opatrněji a rozvážněji, důsledněji a rozhodněji, čím dokonaleji se autorita společenská řídí zásadami spravedlnosti a milosrdenství, tím upřímněji, s tím větším nadšením a s tím větší obětavostí jsou jí oddáni všichni lidé dobré vůle a široké vrstvy lidové vůbec, takže tato moc je vysoce ceněna od hodných i zlých a je proto po lidsku řečeno nezničitelnou.

Ale právě proto, poněvadž veřejná moc společenská má v praxi rozhodující vliv na řešení všech otázek nejen v životě veřejném, nýbrž i v životě soukromém, proto na tom nesmírně záleží, aby *každá veřejná společenská moc byla úplně prodchnuta duchem spravedlnosti a milosrdenství* a požadovala na všech, kteří jsou v jejích službách, aby se těmito zásadami v každém případě hleděli co nejlépe a nejúplněji říditi. Tím se zajišťuje nejen bezpečnost veřejného a soukromého života, nýbrž také jeho blahodárný rozvoj a pokrok, poněvadž pak veřejná moc přestává býti necitelným, bezohledným a nerozvážným despotou a stává se ochráncem a rádcem, přítelem a otcem slabých i silných. (Pokračování.)

Tažný pták.

(Podává prof. Dr. LUB. PETR.)

V nedávném svém článku ve »Vychovateli« uveřejněném ukázal jsem i na rub českého skautingu. Probíraje se listopadovým sešitem *Pharu*, německého časopisu pro pedagogiku, poznal jsem z článku gymnasiálního profesora mnichovského, *Dra Hoffmanna*, »*die Jugenderziehung im Wandervogel*« nadepsaného, že i německé hnutí návratu k přírodě, jak je representováno »Tažným ptákem« (Wandervogel), trpí podobnými vadami, ale v míře mnohem větší a početnější. Poněvadž Wandervogel jest i v Rakousku mezi německou mládeží značně rozšířen, nebude nevhodno čtenáře Vychovatele i s obsahem zmíněného článku seznámiti.

Naše mládež, dí dr. Hoffmann, hledá si nové ideály. Dosud veliká část její zvláště část mládeže studentské, spatřovala cíl svých tužeb v návštěvě hostinců, a v požitku alkoholu a nikotinu. Nyní proti tomuto způsobu života uplatňuje se reakce, jež hlásá návrat k přírodě, spojený s tělesným cvičením. Tak vznikly spolky, jež vytkly si za cíl vycházeti hojně do přírody, a jež daly si jméno *Tažných ptáků*. Největší z nich lipský »*Verband deutscher Wandervögel*« má 171 000 členů, hamburský »*Jungwandervogel*« 25.000, osnabrücký »*Deutscher Bund für Jugendwandern*« 11.000. V Göttingách má své sídlo *Altwandervogel*, v Mnichově *Bayerischer Wandervogel*, v Berlíně *Vaterländischer Bund für Jugendwandern*, v Hamburku *Zugvogel*. Spolky ty zaslouží si zajisté vší pozornosti vychovatelů mládeže; neboť veliký jest počet mladých lidí, kteří v rozhodujících létech svého života vlivu těchto spolků podléhají; a nebude tudíž na škodu, podrobíme-li kritice výchovné názory těchto spolků a osvětlíme-li je s různých hledisk.

»Tažný pták« chce své údy voditi do Boží přírody a povzbuzovati je k volným, radostným potulkám v ní. Tím vychází vstříc sklonu mladých bytostí. Jeho

základní idea jest tudíž správná a pravdivá. Čím hoch jest dospělejší, tím určitěji probouzí se v něm touha mysliti a jednati samostatně, utvářeti si život sám, poznávati vnější svět, odpoutávati se od rodičů a školy, jichž výchovnou činnost mládež považuje za tísnivá pouta. Heslo »zpět k přírodě« může tudíž vždy počítati s porozuměním mládeže.

A nelze upříti, i když nemůžeme přisvědčiti Rousseauovým názorům na přírodu a kulturu, že příroda chová mnoho omlazující síly pro tělo i ducha člověka. »Odcizení člověka přírodě jest následek vystupňovaného kulturního žití a nepřirozeného způsobu životu a práce; následek, jenž působí i zpětně a podporuje tento nepřirozený a nepříznivý vývoj. Nepřirozené požitky a vzpruhy vstupují na místo požitků a radostí přirozených, nevinných a zdravých. Výživa a zotavení, všecko nabývá tohoto nepřirozeného rázu. Člověk prožívá po tělesné i duševní stránce změny, jež mu nejsou na prospěch. Cíle vědomá, silná, ucelená osobnost ustupuje pokolení, jež pozbylo opory v sobě, jež stalo se nejistým a nervosním. Lidé postrádají přirozených podmínek životních, světla, vzduchu, zdravého pohybu, účelné výživy, volného rozhledu do nádhery a plnosti tvorstva, a vzmáha se degenerace duševní i tělesná, jíž i jednostranný vývoj intellektu nemůže viděti.«*)

Kulturní poměry, jež se byly před válkou v naší společnosti vytvořily, působily v dorůstající mládeži dalekosáhlé škody. Buďtež tu letmo uvedeny některé toho doklady.

Alkohol hrál ve společenském životě důležitou roli. Dospívající mládež, zvláště studentská, snažila se dokazovati svou mužnost v pitkách a v oněch neblahých zjevech, jimiž pitky zpravidla jsou provázeny. Bezpočetní jinoši sešli tímto způsobem na duchu i na těle. Snaha vrátiti se k přírodě, s níž úzce souvisí i touha po přirozeném životě, odvrací mládež od alkoholu. Spoluúčinkují i ohledy prospěchové. Zkušenost učí záhy, že tělesná zdatnost a výkonnost rostou, zdržujeme-li se opojných nápojů. A ježto dospívající mládež ráda zabíhá do krajností, není vyloučeno, že z tohoto odklonu od alkoholických požitků vyvine se *zásadní* odpor k nim. Z toho by přirozeně vznikal nesmírný užitek jak jí samé, tak i širším kruhům společenským.

Hyperkultura zvláště ve velikých městech vháněla mládež neodolatelnou silou do předčasné *zralosti a blaseovanosti.* Již v dětských létech jevily se u mnohých sexuální nepravosti. Tělo většinou slabé a choré podporovalo tyto neblahé jevy. Jen považme, jaké smutné vyhlídky do budoucna by mládež taková skýtala. Vyhne-li se jinoch ovzduší nakažlivých zárodků, cvičí-li své tělo na zdravém vzduchu, pak uniká tím mnohým sexuálním vzrušením. Jejich fysiologické příčiny jsou zmírňovány nebo odstraňovány; nervy se sílí, oběh krve stává se svěžím a pravidelným. Také fantasie a city odváděny jsou jinam. Chodec patří na divy přírody, jež zvedají a zaměstnávají jeho mysl, nálada se stává povznesenou a radostnou; smyslné a hrubé upadá v zapomenutí; ba víc, lidský zrak zvedá se k Tomu, jenž všecku tuto krásu byl stvořil. Tak může se častý styk s přírodou státi mládeži ochranným prostředkem proti sestupu do smyslnosti a tím i prostředkem proti degeneraci lidí.

---

*) Walter, der Leib und sein Recht im Christentum 1910, 680.

Nesděluji jistě nic neznámého, pravím-li, že mnohým mladým lidem jsou příčinou zkázy *biografy a špatné knihy.* Zábavami tohoto způsobu ničena jest energie a chuť k práci, a vychovávány jsou mnohé špatné náklonnosti, jež z člověka činí neužitečného úda společnosti nebo i zločince. Vyplňuje-li však jinoch svůj prazdný čas vycházkami do přírody, pak znemožňuje si jimi návštěvy biografů i četbu různých detektivních a loupežných povídek a pozbývá i záliby v nich. (Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

5. Školy hlavní a katechetika.

Z druhé hlavní části knihy methodní bylo obšírněji uvedeno, kterak měli býti kandidáti stavu duchovního v umění katechetickém na škole normální cvičen. Také se stala zmínka, že i starší kněží v tuto novou methodu měli býti uvedeni a v ni vycvičeni buď na škole normální nebo na některé farní hlavní škole a že toto vycvičení bylo podmínkou k dosažení beneficia.

Na jednotlivých hlavních školách bylo vyučování obstaráváno *zvláštními katechety* t. j. zvlášť pro tento úřad ustanovenými kněžími, kteří k povinnostem vykonávání duchovní správy nebyli vázáni.

V Praze již v srpnu 1775 primátor *Jan z Friedenbergu* a k dozoru nad školami ustanovený městský rada *Jakub Reissmann z Reisenbergu* pohnuli magistrát Starého Města Pražského k rozhodnutí, by v péči o školství městské věnoval 1000 zl. na zřízení hlavní školy, a roku 1776 byla tato při staroslavném Týně otevřena. Mezi pražskými farními školami dosáhla záhy chvályhodných výsledků škola u sv. Haštala a sv. Martina. Na škole u sv. Martina vzbudil pozornost katecheta *P. Antonín Hefner* tím, že k usnadnění vyučování u nejmenších dítek *používal vhodných obrázků.* (Helfert I. l. c. 420.) I farní škola u sv. Jiljí, zvaná Betlémská vynikala, jak dosvědčují zprávy o ní z let 1778 a 1789, kdy katechetou tu byl *P. Aleš Pařízek* (Vychovatel X. str. 4.).

Také na Novém Městě vynikly nově postavené školy u sv. Jindřicha a u sv. Štěpána. Roku 1777 během letní doby stržena byla stará budova školní u sv. Jindřicha a zbudována škola nová, pohodlná, na které »učitelé řeči německé neznalí dle předepsané methody v české řeči se vyučovali a do nového úřadu zlepšeného školství uváděli« (Šafránek. Vývoj 29.) Podobně i roku 1780 nově zbudovaná škola u sv. Štěpána byla zařízena tak, že »majíc učitelstvo úplně způsobilé a pomůcek nad potřebu, mohla dle úsudku pamětníka té doby vzorem býti všem českým školám«. (Šafránek tamtéž.)

Na těchto dvou školách nejen učitelům, ale i kněžím dostávalo se poučení o nové methodě. A kněží bylo hojně, kteří použili výhody dosažení znalost této v jazyku českém na oněch dvou školách.

Z roku 1778, půlletí podzimního, máme zprávu, že ve farní škole u sv. Jindřicha, jež byla dle vládního vzoru zařízena a *Kindermannem* samým za »jeho« pokládána, bylo vycvičeno neméně než 25 kněží výlučně v české řeči a českými pomůckami opatřeno. Z jara roku 1779 vyučeno bylo u sv. Jindřicha

28 kněží v české katechetice, na podzim 11, summou tedy 39 kněží. Roku 1780 letního semestru, vycvičeni 3 čeští kněží u sv. Štěpána a 22 u sv. Jindřicha v české katechetice. Zkoušky konali tito duchovní u komise normální na Malé Straně. (Čes. Katol. Duchov. 1906. P. Vavřinec Wintera OSB.: »Český živel ve školských reformách za Marie Teresie« str. 380.) Na škole u sv. Jindřicha získali si o novou methodu největších zásluh *P. Felix Rokyta*, kaplan, a *Vavřinec Amort*, učitel. Oni byli také mezi prvními, kteří byli na návrh Kindermannův odměněni pro zásluhy o školství. Katecheta *Fel. Rokyta* začal r. 1778 užívati ve škole u sv. Jindřicha *při vyučování náboženském učebných pomůcek*, menším dětem *ukazoval případné obrázky, jimiž vypravovaný biblický děj doprovázel*, u větších pak *užíval mapy a na ní pak města označoval, o kterých se právě při výkladu jednalo.* (Šafránek. Vývoj. 29.)

O názorném vyučování a o vyučování náboženství jazykem českým na těchto dvou školách píše krásně paedogogický spisovatel a vlastenec *František Jan Svoboda*,*) profesor na pražském staroměstském gymnasiu akademickém v předmluvě, psané v říjnu 1830, ku »Prvnímu stu mravných povídek k prospěchu mládeže vlastenecké« (Praha, Jan Hostivít Pospíšil 1831), v níž dokazuje právo a nutnost vyučování náboženství jazykem mateřským ve škole, takto: »A já ještě v třetím a padesátém roce věku svého s vděčnou radostí pamatuji se na milé učitele své, od nichž jsem v Praze na Novém Městě ve škole u sv. Jindřicha tyhle povídky slýchával, totiž na p. Václava Lumendu, kterýžto i *obrazy nedělních i svátečních evangelií*, aby naučení samo tím hloub do našich srdcí se vrylo, nám žáčkům svým před oči stavěl,**) a p. Jakuba Hlavu, tamnějšího kaplana a katechetu přehorlivého,***) jenž, aby příběhy: Starého i Nového Zákona tím mocněji vštípil do naší paměti, *nám ryté obrázky představující tyto příběhy, za odměnu rozdával.* †)

S velikou líbezností vyučoval nás též i jeho následovník nynější farář u sv. Štěpána, důstojný pán, pan František Volec, na jehož příchod jsme se vždycky těšívali velice. Tito Páni mateřským jazykem svaté náboženství, bez něhož pravého štěstí ani časného ani věčného nelze dosáhnouti, bez něhož ani člověk sám jediný, tím méně tovaryšstvo celé, šťastně trvati může, s apoštolskou horlivostí do útlých srdcí rozsévali. Tak horlivě a šťastně i ve škole sv. Štěpána *Vincenc Amort* ††) pracoval, kterýžto v neděli a ve svátek zvláště vypracované řeči nábožné k svým školákům míval... Umřeltě neunavný Amort (před r. 1808),

---

*) *Václav V. Tomek* v *„Pamětech“* II. 50. píše k roku 1835, že »prof. Svoboda na Starém městě, když pensum ze životopisu Karla IV. diktuje žákům svým, až prý v slzách se rozplývá«. Fr. J. Svoboda narodil se 22. března 1778 v Praze a tu † 16. července 1864. Vydal několik vzdělávacích spisů.

**) Snad to byly obrazy z díla biskupa Brixenského *Bernarda Galura*: »Svatá obrazárna k snadnějšímu vyučování křesťanskému ve školách i v chrámě a v domácnosti«, vydaná několikráte nákladem škol. knihoskladu.

***) Jakub Hlava † 1806 jako děkan v České Lípě.

†) Obrázky za odměnu vhodné vydávány byly normálním školním knihoskladem.

††) *Svoboda* píše chybně místo Vavřinec Amort, ten byl na konci XVIII, a na poč. XIX. stol. učitelem v Praze, a to u sv. Jindřicha a u sv. Štěpána. Školu svatoštěpánskou spravoval tak výtečně, že úřední zpráva nazývá ji vzorem školy. R. 1791 vydal: »Starý i nový zákon s obrázky pro mládež«, (Životopis viz »Český Slovník Bohovědný I.)

však český jazyk s ním ve škole u sv. Štěpána nevymřel, na jeho místě pracuje dosavad neustále p. Jan Černý; umřel dne 16. máje 1811 Lumenda, a s ním umřel i milý jazyk náš český ve škcle svato Jindřišské«. —

A opravdu podobalo se počátkem XIX. století, že snad vymře jazyk český. Vždyť v samotné Praze kolem roku 1809 hlásiti se k mateřskému jazyku bylo považováno za čiré bláznovství. (Pokračování)

FEUILLETON.

Z cyklu o dětských nectnostech.

ANTONIN JEŽEK.

(Nepozornost.)

Humbolt praví: »Cílem člověka jest nejvyšší a nejsouladnější vývoj mohutností jeho v dokonalý a souměrný celek, a cílem každé bytosti lidské má býti ustavičná snaha po rozvíjení a pěstování individuality«.

Tato slova zvýšenou měrou možno přesaditi do štěpnice školské, kde má býti podáno mládeži to nejlepší, aby nalezla v tom zalíbení a jednou poctivě ve světě mohla žíti a působiti ku blahu svému i lidstva veškerého.

Nemá-li snaha učitelova v niveč se rozpadnouti, jest nutno, aby mládež byla pozornou na každé slovo učitelovo.

»Vyučování bez pozornosti jest jídlo bez soli, mlatba bez zrní«.

Někdy bývá nepozornou mládež, zabývajíc se dobrovolně jinými věcmi než jest přikázáno. Již doma měla by matka pečlivě prohlédnouti kapsy svého dítěte a odstraniti všechno, co svádí ke hraní. Dětem vše se hodí; a proto při generální prohlídce uzří učitel různé hračky, kolečka, špulky od nití, motouz, atd. — to jsou věci, kterých dítě používá ku hraní, neuvažujíc o tom, že často přerušuje výklad učitelův, ostatní vytrhuje z pozornosti a sobě nejvíc škodí.

Z pozornosti vyrušuje mládež každá maličkost. Proto učitel musí hleděti, aby pokud možno čelil zbytečné nepozornosti. Stává se, že první půlhodina vyučování bývá rušena pozdním vcházením mládeže, při čemž všechny oči spočinou na nedbalci, který zapomněl na veršík, jemuž se naučil hned při vstupu do školy: »Hodné dítě časně vstává, lenosti se nepodává«. V zimě následuje svlékání svrchního šatu; několik dětí musí vyjíti z lavice, aby se zpozděné dostalo na vykázané místo a to se opakuje třeba několikráte. Proto má přísně učitel dbáti, aby si děti zvykaly jíti z domova v čas a při úderu zvoncem byly již ve škole.

Od pozornosti odvádí nešvar vycházení ze tříd za potřebou tělesnou. Dítě budiž navykáno, aby dříve než přestoupí práh školní světnice, i s učením, jeví-li se nutná potřeba, odebralo se na záchod a ne mezi vyučováním. Výjimkou jest nemoc dočasná nebo trvalá, zjištěná lékařem; a dle toho takové místo dítěti vykázáno, aby bez velkého vyrušování i bez hlášení mohlo ven vyjíti. Zbytečné vycházení nebudiž mládeži dovoleno, protože jedno dovolení vyvolá pět nových a školní řád dal taková ustanovení, aby i v tomto směru zdraví zadost učiněno bylo. Někteří žáci potom zneužívají dobroty učitele a jdou na procházku ven a za chvíli se zase vrátí. Stálé hlášení vyrušuje učite z přednášení a žactvo činí nepozorným. Nedbalostí jednoho trpí všichni.

Také sám učitel musí se míti na pozoru, aby svým jednáním nebyl příčinou nepozornosti svých svěřenců.

Před vyučováním, když si učitel připravil potřebné věci, někdy prochází třídou, tu a tam se zastaví, promluví k někomu pilnému slovo povzbuzení nebo i zažertuje. Takového učitele mají děti rády, někdy jdou mu naproti, provázejí ho cestou do školy a když ho spatří, hned k němu běží, neboť si je připoutal svou laskavostí. Nutno však pamatovati, že koření dává se do pokrmů jen nepatrně a tak i zde nutno vždy učiteli zachovati pravou míru, aby si děti nemyslily, že místo vyučování se bude s nimi mazliti, žertovati, atd. Jakmile zvoncem dáno znamení k zahájení vyučování, již mládež musí věděti, že úkolem učitele jest učiti a jejím býti pozornou, aby ani slova z výkladu jí neuniklo.

Někdy ví učitel již předem, že bude dáno mimořádné prázdno. Jistě bylo by

oznámení toto radostí pro mládež, ale učitel radost tuto ponechá na chvíli pozdější, na konec vyučování; jinak mládež stává se nepozornou a mysl její se obírá tím, jak ono prázdno promarní. Na konci vyučování bude také sice slyšeti nějaký projev radosti, ale již to škoditi nemůže a ujma pozornosti se nestala.

Mládeži musíme říci, že pozornost záleží v sebranosti mysli a nejen v tichém sezení. Někdy učitel poutavě vykládá, děti tiše sedí, a když se druhou hodinu ptá, pozná k své žalosti, že zlatá zrnka vědění padla na skálu. Mysl dětí byla ta tam a co jedním uchem slyšely, druhým vypustily.

Proto mládež musí býti patřičně poučena o pozornosti, aby čas ve škole ztrávený nebyl promarněn.

SMĚS.

Potřeba změn v celé soustavě školské. »*Věstník*« organisovaného učitelstva praví ve svém čísle z 29. září t. r. v úvodním článku toto: »Mohutné obraty, válkou způsobené, zatlačují do pozadí všecku malost a malichernost, a vyvolávají potřebu školské úpravy zásadní. Věcem těmto je na závadu, že valná část školských pracovníků vykonává povinnost válečnou, ale přes to vše obraty ve školství nepřestávají viseti ve vzduchu, ale ohlašují se již na konkretní půdě vyučovací a výchovné.

Změny ve školství, a to základní změny, jsou neodčinitelné. Marno před nimi zavírati oči, domnívati se, že válkou ochromeny budou i naše školské poměry potud, že vznik nových vnitřních i vnějších útvarů, zejména však vnitřních, nebude na dlouhou dobu možný. Každá válka při všech důsledcích pasivních má v zápětí i důsledky aktivní, a to je bezdečně její dobrá stránka, především dobrá pro záchranu existence válčících národů. Krátce lze říci: válkou vybije se mnoho energie lidské, ale mnoho energie se i vzbudí, jak velmi určitě nám ukazují dějiny dnešní války.

Tato skutečnost bude míti velice mocný vliv na příští události, tím mocnější, čím mohutnější je nynější rozpětí válečných sil. V souvislosti s tím nabudou i příští formy budoucích našich organisací podstatných změn a zejména změní se mnoho ve vnitřním ústroji jejich. Kdybychom se určitěji chtěli vysloviti, řekli bychom, že jisté stránky našeho duševního a organisačního života nabudou nového důrazu«.

Spoléháme, že právě učitelé, kteří prošli školou války, nejlépe pochopí, čeho je člověku v životě nejvíce třeba: pevného, na nerozborné basi založeného charakteru. A ti mohou z vlastní zkušenosti pověděti, co ze školní výchovy ve vřavě válečné bylo pouhým dýmem, frasí, a co je chlebem života. *r.*

Jesuité měly školy již ve XIV století. Tak aspoň objevila »Nár. Politika«! Píše tam professor reálného gymnasia v Praze, v Truhlářské ulici, Josef Kubín, ve feuilletonu dne 7. září t. r. o českých pověstech kladských Němců. Pomník prvního arbiciskupa Pražského Arnošta z Pardubic podává mu příležitost zmíniti se o životě tohoto vynikajícího arcibiskupa a píše »*Mladý Arnošt jako žáček jesuitské koleje latinské* . . .« Řád jesuitský založen r. 1540 a Arnošt se narodil r. 1297. Menším nedopatřením jest prohlašovati Arnošta za blahoslaveného: snad jím bude, ale k tomu má právo církev a ne pan professor. —*š*—

Sestátnění obecného školství. V Liberci konán byl o prázdninách sjezd německo-rakouského učitelstva, který radil se o požadavku za války se objevivším, sestátnění obecných a měšťanských škol. Při hlasování bylo 87 zástupců pro sestátnění, 41 proti. Mezi důvody proti uváděl ředitel Pohl obavu před zklerikalisováním školy. Ředitel Prade hlásal povinnost Němců, přispěti »finančně slabším národům německým ku vydržování školství« čehož se dá dosíci jen sestátněním. —*š*—

Pro zavedení tělesných trestů do škol. Učitelská »Akademie« ve Štýrském Hradci zabývala se v poslední době otázkou školské reformy a předložila svoje názory ministerstvu vyučování v pamětním spise, v němž mimo jiné žádá znovu zavedení tělesných trestů do obecných škol. —*š*—

Inspektorské jubileum. Dvorní rada Dr. Theodor Tupetz slavil dne 3. září jubileum své dvacetipětileté činnosti jako zemský inspektor.

Zvýšená činnost »Schulvereinu« v jižním Tyrolsku. Pražská »Union« sděluje, že v generální schůzi obnovené odbočky »Schulvereinu« v Tridentu bylo ohlášeno, že po válce zahájí spolek v jižním Tyrolsku dosti širokou činnost. Nyní se k ní konají přípravy. Také »Südmarka« rozšířila svou činnost na jižní Tyrolsko. — Německý »Schulverein« přijal za rok

1915 1,175.685 korun. I vojáci němečtí z fronty zasílali příspěvky na školský spolek německý. —š—

Přes 1000 saských učitelů bylo vyznamenáno železným křížem. Německá »L. Lehrerzeitung« přinesla seznam 1022 saských učitelů, kteří řádem tím vyznamenáni byli. —š—

Učitelský ústav za války. Ve čtvrtém ročníku německého učitelského ústavu v Liberci zapsán letos do čtvrtého ročníku pouze jediný kandidát. Všichni ostatní jsou vojáky. —š—

Volba themat a diktátů pro písemné práce. C. k. zemská školní rada nařídila výnosem z 29. července 1916 čís. 348 aby themata a diktáty písemných prací v každé měsíční poradě předem byla stanovena. Při stanovení themat úkolových má býti vzat hojný zřetel k látce směru loyálního. Případné změny aktuelních časových themat rakousko-vlasteneckých mají býti bezodkladně předem oznámeny správci školy. Zemská školní rad odůvodňuje vydání tohoto svého výnosu: »Na jedné škole se udál politování hodný případ, obsahující skutkovou povahu zločinu proti válečné moci státu, že učitel zvolil za diktát thema v přítomné době zvlášť nepřípustné«. — Ze školních knihoven byly vyloučeny přípisem k čís. I. 867 r. 1916, 38.451 zem. š. r. z 1. VII. 1916: Špalková: Diktáty pro obecné a měšťanské školy a Truhlářová-Špalková: Diktáty pro školy měšťanské a obecné. —š—

Kříž do škol v Terstu. Po dlouhou řadu let bylo bojováno v Terstu o umí tění kříže ve škol ch. Městská rada poručila kříž ze školních světnic odstraniti, a všechny snahy o opětné umístění kříže zůstávaly bezvýslednými i když biskup Sterk chtěl na svůj náklad kříže pro školy opatřiti. Nyní na rozkaz místodržitelství kříže opět do všech tříd byly zavěšeny. — I jiné změny na školách v Terstu staly se za války. Ze slovinských škol v okolí Terstu zmizely jednojazyčné vlašské nápisy a přibity byly dvojjazyčné tabule slovinsko-italské: »Mestna ljudska šola-Civica senola popolare«. Doposud Slovinci marně se namáhali, aby nápisy byly změněny. Nyní žadá slovinské učitelstvo, aby i zápisníky, denníky a jiné záznamy školské byly zavedeny v jazyku vyučovacím, tedy slovinském a nikoli vlašském, jako dosud. A žádost jeho potkala se s příznivým výsledkem. —š—

LITERATURA.

Před svatostánkem Básně. Napsal Klemens Marianský. Písek. Nákladem vlastním. Tiskem J. Hrušky v Písku. Cena 1 K.

S básněmi Kl. Mariánského (dp. P. Klem. Ševce C. SS. S.) shledáváme se v různých časopisech, jako v »Pokladu věřících«, ve »Vlasti«, v »Novém Obzoru« atd. a rádi si je vždy přečteme; také každou sbírku krásných veršů s radostí vítáme — dýšíť něhou a nadšením, jakého od básníka právem žádáme. Sbírka tato (148 str.) věnována jsouc Ježíši svátostnému, obsahuje řadu básní plných lásky a ohně k Eucharistii, tomuto našemu slunci. Rozdělena jest kniha tato na tři části, z nichž první nazval pěvce »Růže« (25 básní), druhou »Lilie« (24 básní) a třetí »Pomněnky« (31 básní); kromě toho jsou v úvodu básně dvě a v dodatku tři písně a náhrobní kvítí. Doporučujeme rádi. *Prok. Zaletěl.*

Právní poměr mezi farním úřadem a pohřebními ústavy. Napsal Jan Pauly, farář na Smíchově. Se schválením nejd. kníž. arcib. ordinariátu 21. května 1914 č. 5414. Cena 30 h. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství v Praze-II. 200. V. Kotrba. V místech, kde spolky pod různými jmény obstarávají pohřby, bude někde nutno tento praktický spisek (32 str.) si objednati — vždyť jest všeobecně známo, k jakým mrzutostem tu a tam dochází, ježto mnohý spolek takový osvojuje si práva, jichž rozhodně nemá. Duchovní, pročte-li si dobře tuto knížečku, jež podává přehledně jak stanovisko práva církevního tak i státního v tomto směru, může ihned spolek meze své působnosti přestupující odkázati k hranici jeho činnosti a vyhnouti se tak mnohé nepříjemnosti i pro budoucnost. Doporučujeme. *J. Fabian.*

Kalendář naší mládeže roč. V. je název roztomilého kapesního kalendáříku s malým zápisníkem na školní rok 1916/17. Mimo část kalendářní a přesné udání povětrnosti dle stoletého kalendáře obsahuje řadu článků poučných i zábavných, zvláště zajímavých a poutavých událostí z nynější světové války, jakož i pěkné a zdařilé illustrace válečné. Mírná cena 30 hal. je zároveň dárkem na záchranu sirotků po našich padlých vojínech. Objednávky aspoň 10 výtisků za 3 K franko obratem vyřídí *Serafinské dílo lásky na záchranu mládeže v Č. Budějovicích, Střelnická ul. č. 13. II.*

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 19. V PRAZE, dne 1. listopadu 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko za notové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Výchovný význam vědění. — Autorita. — Obrazy z dějin české katechetiky. — Návrhy na zakoupení učebných pomůcek pro náboženství katolické na středních školách. — Směs.

Výchovný význam vědění.

Podává EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Zastánci intellektualismu ve výchově často poukazují na staré Řeky a prohlašují, že právě oni svoji vzdělanost založili na vědě, hlavně ovšem filosofii, a na umění. Ale kdo hlouběji vnikne v jich dávný život, ten jasně poznal, že to byl národ hluboce nábožensky založený a v dobách jich největšího rozkvětu, za Periklea, bylo též náboženství se svojí bohatou a vyvinutou liturgií na nejvyšším stupni. Právě náboženství budilo jich umění, dávalo směr jich názorům a bylo pevnou základnou jich vzdělání.

Na pouhém vědění nelze žádnou mravní kulturu založiti. Ba pouhá učennost může pravou kulturu člověka v základech ohrožovati, svádějíc k přehnanému sebevědomí, k pýše, k podceňování méně učených. Vědomosti nestavějí hráze proti žádnému hříchu a žádné neřesti. Excessy, k nimž i učení dali se strhnouti, jsou toho nejlepším důkazem. Kdyby studium skytalo samo o sobě nerozborný základ morální kultury, nebyly by podobné zjevy možny.

Také *umění jednostranně pěstováno, neskytá žádných hradeb proti mravnímu poblouzení.* Už *Sam. Smiles* ve svém článku o umění zcela otevřeně praví: »Umění má své učitele a kazatele, a mnozí pohlížejí na ně jako na jakési náboženství. »Krásno je dobro, krásno je pravda, krásno je veleknězem dobrotivosti,« tak to zní ze všech stran. Mnozí myslí, že vkus lidu se zušlechtí a duše jeho povznese libováním si v umění. Je pravda, že se takovýmto vzděláním vkus tříbí, ale valných divů od toho očekávati nelze. Lepost oslazuje, zjemňuje život a zasluhuje pozornosti. Hudba, malba, tanec i krásná umění jsou zdrojem potěšení; nejsou smyslné, ale přece jen smyslové a nic více. *Záliba v kráse nemusí míti žádného účinku na vzdělání mysli a rozvoj karakteru.* Pohled na umělecké dílo ovšem tříbí vkus, budí obdiv; ale jediný šlechetný skutek, vykonaný před tváří lidí, působí blahodárněji na mysl a vypěstování karakteru, než celé míle soch a obrazů. Mysl, duše a srdce — nikoli umělecký vkus — činí člověka velkým.

Je pochybno, zdali umění, které obyčejně sloužívá jenom přepychu, prospělo lidskému pokroku tak velice, jak se obyčejně myslí. Spíše lze se domnívati, že výlučné pěstování umění spíše seslabuje než otužuje charakter, jelikož smysly člověka vystavuje většímu nebezpečí. »Obraznost, pěstovaná uměním, podlamuje odvahu, seslabuje charakter a činí lidi poddajnými,« praví Henry Taylor.

Umění obyčejně zkvétalo za úpadku národa, kdy je najímalo bohatství, aby sloužilo jeho přepychu. Velký umělecký rozkvět a mravní porušenost současně vpadaly v Řecku i v Římě. Jedva Feidias a Iktinos dobudovali Parthenon, nastal úpadek Athén. Totéž bylo v Římě. Nero i Domicián byli umělci a největší obludy v říši. Kdyby krásno bylo dobro, byl by Commodus nejlepší člověk; ale dějiny učí, že byl nejhorší.« (*Moudrost života.* Výbor ze spisů Samuele Smilesa. Přeložil a zpracoval Jan Váňa. Str. 208 a násl.)

Hlubší studium o vlivu umění na charakter rovněž ukazuje, že na pouhém umění nelze založiti kulturu. Umění ve službách pravdy a dobra ovšem je znamenitou hybnou silou pro zušlechtění charakteru. Ale jakmile umění vstoupilo ve služby vášní a hříchů, jakmile se odcizilo své první kolébce, náboženství a jeho pravdám a ctnostem, zůstavuje v duši divákově jenom neblahé stopy. Tolik jenom mimochodem, když chceme vysvětliti, že nelze výchovu charakteru založiti ani na vědění ani na umění.

Ti, kdo věří, že pouhou osvětou papírovou, knihami, přednáškami, poučováním lze založiti mravní výchovu lidstva, žijí v omylu. Zkušenost sama jednou je o tom poučí. A správně praví *Kat. Schirmacherová* (Moderne Jugend. München Str. 19): »Mravní kultura nezáleží ve vědění, ale v konání. Ona žádá, aby člověk svlékl starého Adama a jej utopil. A to je daleko obtížnější práce nežli osvojení si duševní kultury, a člověk naučí se daleko rychleji všem formulím chemie, nežli pouhé abecedě lásky k bližnímu.«

V nejlepším případě dává vědění člověku trochu zevnější kultury, propůjčuje jeho chování vyškolené způsoby (ač ne vždycky), ale tím není nikterak založena pravá, vnitřní kultura a výchova. Učením mravní vzdělání se nezajišťuje. Proto správný, byť břitký, je úsudek spisovatele knihy *»Rembrandt jako vychovatel«* (str. 333): »Případně nazval kdosi nynější dobu barbarstvím při plynovém osvětlení. Ona je brutální a vědecká zároveň. Obojí lze též zcela dobře spojiti; obojí vede k duševní i tělesné zakrnělosti.« (Dokončení.)

Autorita.

(Napsal Dr. IGNÁC RATH.)

(Pokračování.)

Má-li veřejná autorita společenská svého cíle dosíci, musí sice býti neomezená a přísná, ale zároveň i laskavá. S mužnou důsledností musí provésti všechny kroky, kterých poměry vyžadují; ale musí se také snažiti, aby s láskyplnou šetrností poskytla svým svěřencům vše, čeho spravedlivě, rozumně a slušně mohou žádati. Tu nestačí abstraktní zásady, nýbrž je potřebí také upřímné, bratrské ochrany a pomoci ostatní společnosti; je třeba schopných a hodných lidí, nadaných, rázných a jemných, kteří by se svým svěřencům s láskou a energií věnovali.

I ti nejmocnější v životě národů, i stát sám musí se říditi autoritou zákona mravního, chce-li se zachovati a nechce-li se státi břemenem nýbrž oblažovatelem svých národů, nemá-li lid míti zájmu na jeho seslabení, ochromení a zničení, nýbrž na jeho zachování a posílení. Jakmile veřejná autorita společenská uráží zásady spravedlnosti a milosrdenství, má proti sobě všechny lidi dobré vůle, ale mimo to i všechny lidi zlé. Vždyť ani nikdo z těch, kteří se těší přízni společenské moci, nemohou věděti, jak dlouho se budou těšiti pochybné této přízni, poněvadž se neštítí nespravedlnosti a nezná milosrdenství; je spravedlivou a milosrdnou jen k tomu, koho se bojí, a jen tak dlouho, dokud se ho bojí, aneb ještě nanejvýš k úzkému kruhu nevděčných a lehkomyslných vyvolenců.

Aby autorita zjednala svému hlasu potřebné váhy a náležitého důrazu, žádá a musí žádati naprostou poslušnost a obětavost. Činí tak autorita duchovní i světská. Ústy samotného láskyplného Spasitele světa pronesena byla ona vážná slova: »Kdo zachová život svůj, ztratí jej« a na jiném místě: »Co platno člověku, byť celý svět získal, ale na duši své škody utrpěl.« Jindy zase žádá Spasitel, aby člověk opustil všechno a následoval jej. Pro každý těžký hřích hrozí autorita duchovní zavržením věčným. Autorita světská pak právem války a trestu smrti vyhražuje si právo nad životem svých poddaných a také tohoto práva s veškerou energií užije a musí užíti, jakmile rozhodující kruhy poznají, že jiného prostředku k uhájení zájmů veřejných nezbývá. Kdyby lid nechtěl toto právo autority světské uznati, musil by za nedlouho trpěti nepoměrně více, až by tohoto práva bezohledně zneužívala anarchie a revoluce.

Toto právo není ovšem *právo absolutní*, nýbrž jenom podmíněné: držitelům autority duchovní je dáno v zájmu duchovního a věčného blaha věřících, a držitelům autority světské je dáno v zájmu časného blaha poddaných. Čím jemnějšími, ušlechtilejšími, duchaplnějšími a účinnějšími prostředky dovedou dosíci držitelé autority svého cíle, tím ochotněji bude jejich právo a jejich autorita uznávána a tím více bude zabezpečena jejich moc proti všem úkladům a útokům. Tím je také jistějším, že autorita jejich nejen nebude popírána, nýbrž s nadšením a nejráznější energií ihned a po každé od samotných poddaných hájena proti každému, kdo by ji chtěl seslabovati neb ničiti. Kdokoli ohrožuje autoritu duchovní neb světskou, která stojí na výši svého úkolu, která má všechny schopnosti, vědomosti a prostředky vedoucí k dosažení zvláštních jejích cílů a která je proniknuta vědomím zodpovědnosti a snahou vykonati vše, co je jí při odborné vyspělosti možného, kdokoli by takovou autoritu ohrožoval, ten ohrožuje životní, nejdůležitější a nejsvětější zájmy všech poddaných, všeho lidu. Proto má také proti sobě všechny; nejen ty, kteří jsou jeho podvratnými snahami přímo dotčeni, nýbrž i všechny ostatní, kteří vědí, že poškození autority v jednom případě je stálým nebezpečím pro její ignorování v případech jiných. Vždyť důsledkem takového ohrožování by mohla býti naprostá nemožnost, aby držitelé autority ujali se jednotlivce právě v tom kritickém a o veškeru jeho blahu rozhodujícím případě, kdy by její pomoci právě nezbytné potřeboval.

(Pokračování.)

Obrazy z dějin české katechetiky.

Sestavil FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Dokončení.)

Co za Marie Terezie učiněno a zařízeno bylo ve prospěch vyučování, to nástupci její obrátili ve prospěch moci státní a k upevnění této. A tak, byť snahy státní správy o zvelebení školství mnoho dobrého přinesly, přece centralisace v soustavu školní zaváděná a utužovaná, jakož i obecné zavádění němčiny do všech škol v Čechách vše opět poškodily. Centralisace školství v Rakousku byla dokonána studijní komissí dvorní, zřízenou císařem Leopoldem II. dne 1. ledna 1792, která zároveň byla ustanovena za nejvyšší úřad školní. Němčina všeobecně do škol v Čechách zaváděná, nezjednala u lidu českého obliby novému zřízení školskému a opravné snahy nejevily v Čechách ty účinky, jak bylo doufáno.

Nejvyšším nařízením císaře Františka I. ze dne 11. srpna r. 1805 vyhlášen byl nový zákonník obecného školství pod titulem: »*Politische Verfassung der deutschen Schulen für die k. k. österreichischen Provinzen mit Ausnahme von Ungarn, Lombardie, Venedig und Dalmatien.*«

Zákonník tento jest sbírka všech nařízení o věcech školských od časů Marie Terezie, rozmnožená některými výklady úředními a pozdějšími dekrety dvorními a dekrety dvorské studijní komisse. Školní tento kodex ve 23 dílech o 478 článcích nepřipouštěl změny a zůstal v plné platnosti až do roku 1848. (»Katechetické listy« III. 33.)

Dle tohoto zákonníku nikdo z kandidátů theologie nebyl vysvěcen na kněze, nevykázal-li se aspoň *dobrým vysvědčením o zkoušce z katechetiky a paedagogiky.* Kandidátům bylo navštěvovati paedagogicko-katechetický kurs, podrobiti se zkoušce za přítomnosti vrchního dozorce diecesního, aby dosáhli vysvědčení o vědomostech skutečně získaných. Výjimka dovolena toliko klerikům řádu Piaristů, protože se jim dostávalo podobného vzdělání v noviciátě kláštera; ale i těmto, dle pozdějšího nařízení z roku 1815, bylo ve čtvrtém roce poslouchati katechetiku; methodika v noviciatě jim přednášená postačovala jen k vyučování na školách jako učitelů, ne jako katechetů.

Studiu katechetiky a paedagogiky věnovány v »politickém zřízení škol« hlavně §§ 110—113.

§ 110. »Vzhledem na dorost způsobilých katechetů, zůstává nezměnitelně při onom nařízení, dle něhož žádný kandidát (vyjma Piaristy) na kněze posvěcen býti nesmí, dokud si nezískal *vysvědčení o dobrém prospěchu z katechetiky a paedagogiky.* Také nesmí nikdo tento obor potřebných vědomostí pro duchovní správu dříve poslouchati, než *až v posledním roce theologických studií, poněvadž katechetika ostatní vědomosti předpokládá*«.

§ 111. »Světští klerikové stavu duchovního jsou povinni předepsané katecheticko-paedagogické vyučování na hlavní škole toho místa, kde jest biskupský seminář, poslouchati; ku konci tohoto vyučování, od učitele a vrchního dozorce diecesního zkoušení, obdrží předepsané vysvědčení, které podpisem katechety, vrchního dozorce a razítkem hlavní školy opatřeno býti musí.«

Formulář takového vysvědčení podává Jos. Al. Al. Helfert ve svém spise: »System der österreichischen Volksschule.« (Prag 1861.) Str. 154:

Formulare:

Vorzeiger dessen . hat *den katechetisch-paedagogischen Vorlesungen* an der . beigewohnt, und bei den vorgenommenen Prüfung gezeigt, dass er in *der Katechetik* die Classe, in *der Methodik* die Classe verdienet hat.

N den

§ 112. »Klerikové nějakého řeholního domu nebo kláštera, u něhož je škola, mohou katechetice a paedagogice doma od některého kněze svého řádu vyučeni býti a na domácí škole se vycvičiti. Avšak ten kněz musí před tím u vrchního diecesního dozorce, který katechetu hlavní školy v místě diecesního semináře si přibéře, přísné písemní a ústní zkoušce z katechetiky a paedagogiky s dobrým prospěchem se podrobiti a potvrzení jako učitel těchto předmětů od zemské vlády si získati.«

§ 113. »Tak zkoušený a potvrzený učitel smí sice svým žákům vysvědčení o prospěchu dle předepsaného formuláře vystaviti, ale k platnosti jeho jest ještě třeba, aby také od hlavního dozorce, jemuž přísluší o míře vědomostí a vycvičení takových žáků opětnou zkouškou se před svěcením na kněžství přesvědčiti, bylo vidováno a pečetí hlavní školy opatřeno.«

Dbala tudíž vláda o řádné vycvičení kněží v katechisování, a také od kněží výchovu lidu žádala.

Ze zajímavých nařízení »politického zřízení« budiž ještě uvedeno: Dle § 295. byl za nemocného učitele povinnen vyučovati farář nebo kaplan; »vždyť jest k tomu způsobilým, nejen proto, že náboženské vyučování jest podstatnou částí vyučování školního ve školách obecných« (§ 1.), ale i proto, »že duchovní stav pro své povolání jest povinnen státu sloužiti v úřadě učitelském vůbec, jakož i před časy nejvíce sloužil«.

Napomíná také zákonník tento faráře, jak mají vyučovati, a na ně všechno vzdělání lidu skládá: § 225. »Povinnost tato vyučovati náboženství budiž faráři svatá tak jako vykonávání řádné bohoslužby, kázání, křest. cvičení a udělování svátostí, poněvadž prospěšnost úkonů těchto zakládá se z veliké části na pečlivém a k cíli určitému směřujícím vyučování katechetickém. Nesluší, aby se děti jen doslova učily katechismu a zase tak vyslýchány byly; třeba jest vykládati katechismus srozumitelně a každé učení obraceti na život mládeže. Učitel náboženství pilně se varuj mechanického vštěpování do paměti a hlediž vyučováním svým vzdělávati rozum a srdce dítek pokud možno.«

Proto napomíná již v předu v § 41. při školách triviálních: »Předem budiž přihlíženo *k vůli žactva.* Může se pak při této třídě lidí působiti na vůli jen skrze autoritu a skrze důvody čerpané z autority, kterýmž počítati jest i příklady, kteréž podněcují pud napodobovací. Ve knihách školních třeba podávati materiál, jehož by se při této methodě užíti mohlo; jak s materiálem tím naložiti, to zůstaveno jest kněžím, kteří vlastně jsou ku vzdělání lidu v mravnosti.«

Vláda, když po různých reformách na roli školské vzbudila odpor proti centralisaci a germanisaci, ponechala lid kněžstvu; to národ český probudilo a vzkřísilo, a odevzdala kněžstvu i řízení škol, ponechávajíc sobě toliko nejvyšší dozor. A duchovenstvo školství české pozdvihlo a zvelebilo — a pak mu školství bylo opět odňato.

Návrhy na zakoupení učebných pomůcek pro náboženství katolické na středních školách.

(Podává dr. JOS. HANUŠ.)

Požadavek katechetů, by určitá kvota z roční dotace na učebné pomůcky byla vymezena pro náboženství, byl částečně splněn výnosem c. k. ministerstva z 29. května 1916 a oběžníkem c. k. zem. šk. rady na ředitelstva ze dne 15. června 1916. Katecheta nemusí se již mnohde doprošovati a záviseti na libovůli ředitelství nebo konference.

Ovšem roční dotace 20 K jest nepatrná, ale postupem přece může si katecheta potřebné pomůcky zaopatřiti. Jest třeba však vyhraditi si onu částku *na učebné pomůcky* a nevzdáti se práva na zakoupení aspoň jednoho díla odborného theologického každoročně pro knihovnu učitelskou, na kterou má právo právě tak jako jiní odborníci, kteří mají také oddělené dotace (země- a dějepis přírodopis, fysika, chemie, kreslení). To patrno ze znění výnosu.

Dlužno však dobře rozlišovati, co má si katecheta koupiti pro vyučování náboženství a co má společné s pomůckami země- a dějepisnými. Zde krátký nástin.

A. Nejnutněji potřebuje biblických obrazů k vyučování dějin zjevení Božího a ku katechismu.

1. Nejlépe vyhovují *biblické obrazy Fugelovy.* (Fugel: Biblische Bilder *24* (12 St. Z. + 12 Nov. Z.). Formát s podložkou šedou 78×60; Kösel Kempten, menší vydání *24 M.*) Obrazy ty jsou umělecky provedeny v barvotisku, názorné, realistické co se týče místa, oděvu, tváří osob znázorněných a při tom velmi vážným dojmem působící.

K tomu nabízen jest rámec ku vyměňování obrazů za 4 M; ale lze jej dáti zhotoviti doma (v zadu 4 ocelová pružná péra přitisknou tvrdou papírovou desku na vložený dovnitř obraz).

Týž mnichovský umělec vymaloval krásnou křížovou cestu pro jeden klášterní chrám mnichovský, jejíž reprodukce jest podobného formátu i ceny jako jeho obrazy. Rovněž velmi vhodné jsou pohlednice křížové cesty (14 za 1·80 K v Cyrillo-Meth. knihkupectví).

2. Podobně odporučiti lze vřele *obrazy Schummacherovy* (barvotisk; formát 85:55). 60 obrazů St. a Nov. Zák., lze vybrati si nejvhodnější po 1 M (objednáli se jich aspoň 30). Isaria-Verlag, München Theresiestrasse 118. Jsou idealistické, ale povznášející. Dle nich kan. Dr. Podlaha uspořádal nádherné album vydané u Unie: Život P. Ježíše (cena tuším 30 K).

Obrazy Hofmannovy krásné v světlotisku; Lehmanovy (Schick et Comp.) po 3 M, Renkaufovy, Herderovy a p. více se hodí pro obecné a měšť. školy.

Prakticky lze užíti také *biblických pohlednic Leinweberových,* nyní přes 12 serií po 6 obr. Je však nutno, aby serie vloženy byly do většího rámu.

Jestliže by byl překročen rozpočet 20 K, možno doplatiti v roce příštím.

Kdo má již cyklus biblických obrazů, opatřiž si význačnější reprodukce nejslavnějších obrazů světových, *barevné tisky Seemannovy* po 1 M. Die Galerien Evropas vom E. A. Seemann v Lipsku, velice věrné (formát menší 20—30 cm). Všech vyšlo přes 600; ovšem asi 80 hodí se pro náboženské vyučování.

Velice umělecky vypravil reprodukce světových těchto obrazů F. Bruckmann v Mnichově zv. *Pigmentdrucke* (fotografie v světlotisku). Formát 22×29 cm. po 1 M.

Týž Bruckmann vydal *Medici-Drucke;* formát velký (přes $^1/_2$'m) reprodukce podobné originálům, velmi krásné, ale dražší (obraz od 15—40 M), několik v menším formátě po 6 M, ale není mezi nimi vhodných obrazů pro náboženství.

Zdařilé světlotisky s provodním výkladem obrazu a životopisem malíře ve formátu 30×42 vydal *Callwey, Kunstwarteverlag, München*: *Meisterbilder*. Přes 200 reprodukcí po 25 Pf. Možno vyžádati si seznam uvedených zde reprodukcí nebo račiž se obrátiti na podepsanáho, jenž dle přání a počtu navrhne nejvhodnější obrazy pro biblické dějiny. Některých obrazů biblických nelze však užíti pro školu.

Bylo by však vítaným katechetovi, by tyto umělecké reprodukce zakoupil ústav pro vyučování dějepisu (o umění), jak se na mnohých ústavech stalo. —

(Dokončení.)

SMĚS.

Smutné zjevy. Věstník organis. učitelstva píše ve svém úvodním článku z 20. října toto: »Jsou zjevy, které v nynější době vzbuzují zvýšenou pozornost všech vážně myslících lidí. Je to především hromadný úpadek lidského charakteru. Poklesnutí charakternosti je tak širokým zjevem, že přímo už zevšedňuje a to i v nejbezohlednějších svých obměnách. Smysl pro cizí cítivost den ode dne mizí a zůstává tupé nitro nekonečných zástupů všech společenských vrstev.

Jak! bezohledně mohutní hltavý egoism, hrabivost na úkor tisíců a tisíců nejpotřebnějších!

Vzbuzený smysl pro potřebu charakternosti by právě teď měl míti dostatek síly, aby čelil zlu, které slove širokým mravním úpadkem. Očekávalo by se, že právě dnes morálka napne všechnu energii, aby překonávala rostoucí mravní úpadek. Ale zdá se, že právě teď ryzí smysl mravní je tak sláb, že není s to, aby měřil se vítězně se zlem. Všeobecnost mravního úpadku je tak již hluboká, že svědomí člověka ozývá se jen nesměle a zrak pro rozpoznávání skutků lidských a pro jejich přesné hodnocení ztrácí houfně na potřebné pronikavosti.

Mravní úpadek lidský vtěluje se v tisíceré způsoby, ale pravidlem nosí jednu jedinou masku: masku jistého oprávnění, masku, kterou si osvojuje tak bezohledně, jako bezohledně provádí své činy. Nikdy svět neměl tolik farizejů i tolik pokrytecké t. zv. inteligence jako teď. A snad právě ve vrstvách tak zv. inteligence úpadek mravní řádí nejhůře a nejbezpečněji.

Není toho všeho příčinou jen a jen válka, nebo snad její poměry, nepřímo jí vyvolané. Poměry uvolnily zlo, aby mohlo se projevovati bez obavy, že bude stíháno mravní společenskou přímostí a přísným společenským soudem. To zlo tu už bylo, neviditelně mohutnělo a my postřehujeme je v jeho mnohosti dnes, kdy vystupuje s troufalostí, na kterou dříve nebylo pomyšlení.« —

Nedostatek charakteru a svědomí shledal Fr. W. Förster, dříve generální sekretař německé Volné školy, jediné v zanedbané výchově náboženské. A od toho okamžiku stal se nejpřesvědčenějším obhájcem výchovy náboženské. Právě v letošním zimním semestru na mnichovské universitě přednáší 2 hod. týdně o náboženství a vzdělání charakteru. Doufejme, že také »Věstník« s jeho názory se seznámí. *r.*

Česká sekce profesorů náboženství konala schůzi členskou dne 11. října 1916 v Křesťanské akademii o 5. hod. odpolední. Přítomni byli předseda Dr. Petr, členové Em. Žák, Dr. J. Kašpar, Jos. Šprongl, prof. Gust. Verich, Dr. J. Smrček, Dr. J. Čihák, V. Jiruš, Dr. Kadlec a jednatel.

V novém roce školním vítá předseda přítomné kolegy s vroucím přáním, bychom v něm dočkali se kýženého míru, a žádá o horlivou součinnost v pracích sekce. Po přečtení protokolu a schválení jeho čte dopisy kolegů mimopražských o revisi knihovny žákovské. Při žádosti jednoho zasloužilého

kolegy o slíbené uveřejnění knih závadných usnáší se sekce vyčkati, jak se zachová c. k. zemská školní rada k zaslaným ode všech posudkům o knihách zmíněných ústavů. Úplný seznam knih závadných nemohl býti ještě sestaven, ježto pouze dva kolegové mimo posudky některé ve schůzích zaslali svá dobrozdání. Rovněž třeba bráti v úvahu, že měřítko posuzování jest přece jenom subjektivní, někde přísnější, čímž by veřejnosti resp. straně nepřátelské dán byl podnět k útokům třebas neoprávněným, jak se již také stalo. Tím však není naznačeno, že by sekce otázku tuto odložila; ale bude vděčna za každý posudek o knihách závadných, bude dále potřebný materiál sestavovati v seznam a k dotazům o knihách nejochotněji odpoví.

Dr. Čihák činí dotaz, jak vhodně užíti nyní vyměřené dotace 20 K na náboženské pomůcky. Jak známo z výnosu zem. škol. rady pro království České ze dne 15. června 1926 (Normální dotace na učebné pomůcky pro vyučování náboženství; oběžník zaslaný ředitelstvím všech českých gymnasií, reál. gymnasií a reálek v Čechách) nařídilo c. k. ministerstvo kultu a vyučování výnosem ze dne 29. května 1916, aby pro náboženskou výuku z normální dotace na učebné pomůcky přidělována byla částka 20 korun katolickému náboženství. Tím částečně splněn požadavek české sekce, tlumočený jednatelem již r. 1911 na valné schůzi ústředního spolku v Praze a na všech pozdějších, který vymohl ústřední spolek (ref. Msgre Wolny) na ministerstvu, ač od navrhovaných sekcí českou 5 procent ustoupil (snad bez potřeby) a spokojil se 20 K ročně. Přece však něco dá se pořídit, když jest dotace každoročně.

Jednatel zdůrazňuje, že ona dotace jest pouze *na náboženské učebné pomůcky*, a nikoli na zakoupení theologických knih do knihovny professorské, jež má dotaci vlastní. Oněmi pomůckami rozumí se obrazy biblické, liturgické, po případě modely chrámu, svatostánku, historické, církevní.

K návrhu prof. Em. Žáka připraví se seznam vhodných pomůcek. Vypracování jeho bylo svěřeno komisi, do níž jednohlasně zvoleni Dr. J. Smrček, Dr. Čihák a jednatel. Ježto o návrzích jedná se v listopadu, jest třeba návrhy dáti do listopadového čísla Vychovatele, aby měli kolegové po ruce co by měli si zakoupiti.

V rozhovoru dalším stěžováno na nikoli ojedinělý zjev studentů bez vyznání, který vymyká se všeobecné povinnosti výchovy nábožensko-mravní. Nadřízené úřady se rozřešení této otázky vyhýbají, jak ze zkušenosti jednoho kolegy vysvítá. — Co se týká dovolení žákům přespolním obcovati bohoslužbám v rodišti, usneseno doporučiti všeobecně praksi mnohých kolegů, by žáci takoví podali si žádost na ředitelství, na níž má býti již potvrzeno domácím farním úřadem žákovým, že žádost tu podporuje, žák pak pokaždé přinese v sešitku potvrzení od duchovního místního, které katecheta podpisem reviduje. Tím předejde se případům, že někde zajisté důvodně duchovní správce odepře potvrzení přítomnosti na službách Božích. Ježto jiných návrhů nebylo, předseda s poděkováním schůzi ukončil. *Dr. Jos. Hanuš.*

Naše postavení. Skutečný obrázek z dnešní doby: Jsou tři děti z jedné rodiny. Nejstarší syn je knězem a po ročním kaplanování, stár 25 let, usťanoven za *výpomocného katechetu na měšťanské škole* v S., s ročním platem 1200 K (t. j. 60 procent základního služného zastávaného místa; § 3. zákona ze dne 8. září 1899, čís. 60 z. z.). Studoval gymnasium a universitu a po 12tiletém studiu má *100 K* měsíčně platu! Sestra jeho, 17tiletá, obdržela místo *úřednice v továrně* ve svém rodném městě s měsíčním služným *150 K* a novoroční remunerací. Má školu měšťanskou a dvouroční školu obchodní. Třetí z rodiny vyučil se *zámečníkem*, je mu 19 let a je nyní zaměstnán ve Škodových závodech. Vydělá pravidelně 34 K týdně, t. j. *136 K* měsíčně a béče tak zv. premie časové, tak že na př. v měsíci září bral jeden týden s premií celkem 112 K! A postavení katechety je prý skvělé; musí se stravovat v hostinci a činí se naň zvláštní ještě požadavky. —š—

Výměna.

Def. katecheta měšť. školy v menším okr. městě, rád by vyměnil místo s def. katechetou v kterékoliv diecesi a kdekoliv. — Nabídky do adm. t. l. pod značkou: »Brzo — 20 hodin.«

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 20. V PRAZE, dne 15. listopadu 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko za notové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Výchovný význam vědění. — Tažný pták. — K revisi žákovských knihoven. — Dozor při náboženských cvičeních. — Návrhy na zakoupení učebných pomůcek pro náboženství katolické na středních školách. — Směs. — Literatura.

Výchovný význam vědění.

Podává EM. ŽÁK.

(Dokončení.)

»*Vědění jest moc*,« praví dávné heslo. A jest v něm mnoho pravdy. Ten, kdo má vědomosti, je si jasně vědom cíle, k němuž touží dojíti, a zajisté překoná toho, kdo vědomostí nemá a bezradný tápe a těká brzo tam, brzo onam. Ale vždy záleží na tom, kterak a k čemu svých vědomostí člověk užívá. Zasloužilý náš paedagogický spisovatel, zesnulý *Em. Makovička*, správně napsal: »Vědomosti jen u člověka energického a ctnostného mohou býti člověčenstvu prospěšny; vědomosti člověka bez mravů a ctností mohou býti strašlivým nástrojem proti prospěchům lidstva.«

Proto vždycky povznášeli největší vychovatelé varovného hlasu proti *jednostrannému vzdělání rozumovému* a kladli váhu na vzdělání t. j. *zušlechtění vůle.* A jestli nynější směry vědecké paedagogiky kloní se k voluntarismu, kladouce přední váhu na výchovu vůle, činí tak zajisté proto, že ve školní praxi až dosud všudy převládal a převládá čirý intellektualismus, který chce hlavu žákovu naplniti všemi možnými vědomostmi, a zušlechtění vůle klade až na druhé místo anebo je dokonce přehlíží.

Rozum, opatřený vědomostmi, má zajisté veliký význam pro výchovu člověka. On ukazuje na stinné a jasné stránky činu, který člověk chce vykonati. Staví mu na oči cíl jednání, ukazuje mu ideály; jest vůdcem člověka, který ho na bezpečí či nebezpečí jeho cest upozorňuje. A bylo by jenom krásným kdyby každý vzdělanec hlasu svého rozumu následoval. Ale bohužel, není tomu tak vždy. Člověk velmi často řídí se svojí nedisciplinovanou, neukázněnou vůlí. A kterak si vysvětlíme tento častý zjev? Jediné tím, že vůle sama o sobě je svobodna, i když rozum dávno již pravdu poznal. Rozum často vůli nepřesvědčí, byť jí podával sebe více důkazů.

Už starý básník římský, *Horác*, doznává: »Video meliora proboque, sed deteriora sequor.« Vidí dobré a schvaluje je, ale jde za horším. Naznačuje tak zajisté onu neodvislost vůle na rozumu, její autonomii. Vůle má často své vlastní

cesty; ba ona má své argumenty a pravdu převrací a překrucuje. Proto již prorok *Isaiáš* volá: »*Běda vám, kteří říkáte zlému dobré, a dobrému zlé, kladouce tmu za světlo a světlo za tmu; pokládajíce hořké za sladké a sladké za hořké.* (Isaiáš 5. 20.) Stejně král David mluví o tom, který »*nechce rozuměti, aby dobré činil*«. (Žalm 35. 4.) A v témže smyslu *sv. Pavel* mluví o pohanech, »kteří v marnosti smyslu svého, odcizeni jsou od života Božího *pro slepotu srdce* jejich.« (Efes. 4. 18.)

Zkušenost tisíckráte nám ukazuje, že zlá vůle vyvolává zlé myšlenky. Že vášeň je narkotisujícím, uspávajícím prostředkem pro mnohou dobrou myšlenku, a rozum stáva se pak advokátem, obhájcem špatnosti. Tu platí v smutném slova smyslu: »*Stat pro ratione voluntas.*« Zlá vůle drží rozum v otroctví. Vůle je otcem myšlenky a činu, místo aby tomu bylo naopak a rozum byl otcem činu.

Často nyní citovaný paedagogický spisovatel, mnichovský universitní profesor, dr. *Frid. W. Förster* správně dí: »Intellektuelní výchova zajisté nesmí býti podceňována; ale musí již zmizeti onen klam, že ona jediná již dostačí k zajištění mravní kultury. Moderní psychiatři velmi často vyprávějí o neřídkých případech, kdy silně vyvinutá intelligence jde ruku v ruce s mravní slabostí. A to dostatečně dokazuje, jak málo souvisí intelligence s charakterem. Ba rozumová kultura stává se naprostým nebezpečím pro charakter člověka všudy tam, kde již předem nebyla podřízena výchově svědomí a cvičení vůle. Rozumu užívá se takořka jako zlodějské svítilny, aby hledal a osvětloval cestu žádostem a jejím ukojení.« (Schule und Charakter. Str. 10.)

»*Wer viel gelernt hat, ist nur gelernt,*« praví krátce Schopenhauer. Kdo se mnoho učil, je pouze učený; ale proto nemusí ještě býti vzdělaným a charakterním člověkem. Proto právem protestuje moderní paedagogika proti jednostranné intellektualní výchově mládeže a klade důraz na vzdělání a výchovu vůle k dobrému. Ale zároveň je toho daleka, *aby význam vědění podceňovala.* Ona pouze nepřikládá vědění toho významu pro výchovu člověka, jaký je mu namnoze neprávem přičítán a klade dúraz na stejnoměrné vzdělání vůle. *Kirchner* ve svém slovníku základních filosofických pojmů (znovu zpracován Michaelisem) praví: »Voluntarismus daleko ještě nepřemohl intellektualismus, ale nanejvýš jej omezil.«

Ve výchově musí ruku v ruce jíti výchova rozumu s výchovou vůle.

Ježíš Kristus nejenom pravdu Boží lidem zvěstující, ale i všudy dobro konající, žijící v sebezapírání, odříkání, v službách lidstvu, jest ideálem výchovy. Jeho slova: »*Ego sum via,*« já jsem cestou, jsou slova nejhlubšího paedagogického významu. Kdyby byl Kristus pouze přišel na svět proto, aby lidstvo vykoupil, pak mohl právě jako Adam objeviti se na zemi v plnosti svých let a mohl zde pobýti právě jenom tak dlouho, kolik bylo potřebí, aby výkupnou obět smrtí svojí na kříži vykonal. Ale on chtěl více. Chtěl dáti lidem příklad života. Proto na konec veřejné své činnosti pravil: »*Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili, jako činil jsem já.*« Proto právem řekl berlínský paedagog *Paulsen*: »Byli nám doporučováni různí vychovatelé: Schopenhauer, Rembrandt a jiní. Já mohu však říci: Ježíš je vychovatelem našeho lidu a vychovatelem lidstva. A nevěřím, že přes tuto metu bude možno jíti dále.«

Tažný pták.

(Podává prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

K těmto ochranným vlivům styku s přírodou přistupují neméně důležité jiné vlivy, které člověka *kladně* posilují a zušlechťují. Z těch buďtež tu aspoň uvedeny hlavní.

Především *otužuje se jím tělo a uchovává ve zdraví.* Pochůzky na čerstvém vzduchu, spojené s rozumnou životosprávou, jsou nejlepším lékařem nervů. A právě naše doba se svým překotným spěchem, se svým přejemnělým a nezdravým způsobem života potřebuje takové léčby. Vniklyť škody těchto nezdravých poměrů hluboko ve všechny vrstvy lidu.

Stykem s přírodou jinoch *vychovává a bystří své smysly*, zvláště oko, jemuž podivujeme se u člověka přírodou odchovaného. Člověk učí se rychle a správně postihovati věci. S tím spojeny jsou i mnohé *praktické dovednosti* jako správné odhady vzdáleností, orientace, čtení map, bystrost postřehů, klid, rozvaha a jistota jednání. Tyto zisky podporují přirozeně i činnost duševní; prokazují také *škole* důležité služby a vyvažují ztrátu času, jíž si potulky v přírodě vyžadují. Některým předmětům vyučovacím dostává se přímého obohacení jako ku př. přírodopisu, zeměpisu, kreslení.

Vycházkami do přírody člověk seznamuje se *s krásami a poesií přírody;* tím budí a pěstuje se jeho *cit estetický.* Lze zajisté nazvati velikou mezerou a velikým nedostatkem vzdělání, nemá-li člověk porozumění pro přírodu, její nálady a krásy; chodí-li slepě podle nich a nechápe poeticky a umělecky jejich bohatství. Takový člověk zbavuje se nejčistšího požitku, jejž nám dobrotivý Tvůrce poskytuje. *Sebe hlubší vzdělání jest jednostranným, nedostává-li se člověku smyslu pro přírodu a její krásy.* Člověk nedospívá k jemnému, poetickému cítění. Jak vynikali po této stránce bibličtí pěvci Starého zákona! V jakých sytých obrazech líčí všechny jevy přírodní, vše veliké, vznešené, velebné, zářící, a pak zase vše jemné a malé, temné i odstrašující. Prohlédají přírodu do samého nitra jejího a mluví řečí, jež duši naší předvádí plný život její. Časté pochůzky údolím a horami, lesem a nivami sbližuje člověka s přírodou a umožňuje mu cítiti a slyšeti život její.

Přírodními požitky zúrodňuje se i *život citový.* Jako slunce svými zářivými a hřejnými paprsky objímá všechen svět, tak vnikají lučinami a bory veselí a životní radost do srdce poutníkova a zaplašují stíny rozladění a stesku. Srdce družně se otvírá a přátelskou účastí ulevuje své tísni. Toto citové osvěžení a obnovení přečkává i dobu pochůzek a udržuje radostnou mysl a chuť k práci. Požehnání, jež tato nálada po všem životě rozlévá, jest veliké a bohaté.

Cestování po otčině *seznamuje člověka se zemí a jejími obyvateli a budí city vlastenecké a lásku k domovině.* Přispívá odstraňovati i onen všeobecný sklon, jenž všechny lidi zachvátil, sklon k cestování do ciziny. Ony pochůzky odhalují krásy domácí půdy a seznamují se skvosty života lidu; sem patří obzvláště jeho *národní písně.* Ve vznětlivé duši jinochově probouzí se odhodlání hájit milované otčiny proti nepřátelům i za cenu vlastního života.

Také *mravní* hodnoty tvoří cestování. O ochranných jeho účincích proti požitkům alkoholickým a výstřednostem sexuálním byla již zmínka. Již v tomto jediném účinku spočívá nedocenitelný užitek, jenž mnohdy rozhoduje o všem ži-

votě lidském a své požehnání rozlévá všemi směry. Ale i kladné výhody mohou býti dosaženy. Osobnost rozvíjí se příznivě pod vlivem ušlechtilých nálad citových. Klíčí v nich prostota a spokojenost, jež snadno zříká se přepychu a nepřirozených požitků, šetrnost, dobrota, zdvořilost, romantický smysl rytířství, odvaha, kázeň, sebeovládání, nezištnost, štědrost, sklon vůle k ideálům.*)

I náboženský smysl může cestováním býti vzdělán a upevněn. Již bylo zdůrazněno, že Písmo sv., zvláště proroci a žalmy, obsahují hotové perly přírodní poesie. V církevních knihách obřadných, ve spisech mystiků, v lidovém básnictví jsou rovněž nádherné její ukázky. Tato přírodní poesie má však svoji výchovnou hloubku a výšku z náboženského ducha. V pravdě, nikde nesetkává se s námi myšlenka na Tvůrce, na všemohoucnost jeho, moudrost, dobrotu silněji než procházíme-li jeho děly a hledíme-li tváří v tvář na jeho tvůrčí činnost jeho. Slyšíme takřka hlasy jednotlivých bytostí, od zrnka písečného do vysokých obrů horských nebo do majestátního dómu hvozdů, jež svému Tvůrci pějí slávu. Srdce lidské, této nádheře široce připustné, jest pak ochotno i k jinému uctívání Božímu. I člověk, jenž Boha pozbyl, pociťuje v okolí velikolepé přírody náboženskou náladu a touhu. Neví sice, ke komu ji má obrátiti; přechází snadno k pantheistickému zbožňování přírody a bohoslužbu zaměňuje za uctívání její. Nábožnému člověku stávají se však, jako sv. Bernardu, duby a lípy a všechna příroda písmem z něhož se učí Boha poznávati a jemu sloužiti. (Pokračování.)

K revisi žákovských knihoven.

Při nařízené revisi žákovských knihoven, jíž účastniti se jsou povinni všichni členové sboru, tudíž také katecheti, bude se zhusta jeviti značná *různost v názorech*, zda tu neb onu knihu sluší prohlásiti za závadnou a z knihovny ji vyřaditi, aneb může-li v knihovně zůstati.

Rozumí se samo sebou, že *úplné shody* v tomto nazírání nikdo nebude očekávati a žádati.

Avšak různost v názorech nemusí býti příliš veliká, budou-li všichni censorové předpisy školních úřadů a zásady vychovatelství v příčině četby žákovské znáti, na paměti míti a při posuzování jimi se říditi.

Úředním předpisům odpovídá a s požadavky vychovatelství souhlasí pouze měřítko *přísné*.

Na dotvrzení toho uvádíme některé výňatky z úředních nařízení a vychovatelských zásad:

Vyloučeny buďte všecky knihy, které by mohly *vzbuditi pochybnosti po stránce státo-občanské nebo nábožensko-mravní*, které by urážeti mohly úctu k náboženství, oddanost k nejvyšší dynastii, vlastenecký cit nebo úctu k vlasteneckým zřízením ., jež by mohly na povahu a na vlastenecké i loyální smýšlení jejich míti škodlivý vliv . . ., spisy, v nichž se velebí skutky zlé, vítězí špatnost nad dobrem, zločin nad nevinou, prohnanost nad nezkaženosti, kde se líčí zevrubně nečistota a hrubost.

---

*) Handbuch für Jungendpflege, Langensalza 1913, str. 421.

Zařaděny buďte knihy, jejichž vhodnost jako spisů výchovných *nesporně jest dokázána.* — Při posuzování hleděti jest k tomu, kterým způsobem kniha přispívá k buzení a podporování nábožensko-mravního přesvědčení, oddanosti k nejvyššímu rodu císařskému, lásky ke společné vlasti rakouské a k domovině, jakož i ostatních státoobčanských ctností. Neobsahuje-li ničeho, co by v tomto směru mohlo buditi nějaké pochybnosti.

Přísná bdělost nad knihami a pomůckami učebnými jeví se býti tím nutnější, ježto se, jak tomu zkušenost svědčí, právě učebných pomůcek často užívá k neoprávněným a povážlivým záměrům rázu politického, národního a církevního.

Vyučování vychovávacímu nejde o to, aby určité množství knih jakýchkoliv od žáků bylo čítáno, nýbrž aby jistý počet knih uznané výbornosti a k doplnění vyučování školského sloužících od žáků co možná mnohých v čase studií jejich na škole střední byl přečten.

Z poesie moderní vybírati jest jen to, co jest dokonalé a zdařilé. Škole může býti poslouženo jen výborem básní.

Z báchorek buďtež vybírány takové, které přes vší pestrost a fantastičnost děje chovají v sobě jádro mravní, ač bez spasitelných naučení a dlouhých výkladů.

Hojnost literárních plodů ukládá vychovateli povinnost, aby skytal svému chovanci jen knihy nejdokonalejší. Knihy k četbě buďte bezvadnými obsahem i formou. Proto neobsahujte nic, co by bylo proti mravnosti a náboženství; mimo to neobsahujte věcí, kterými by se zlehčovaly některé stavy lidské společnosti, a věcí, kterými by se podrývala láska k vlasti, k panovníkovi a jeho rodu.

Čtení mělo by býti zařízeno tak, že by žák již od prvé třídy byl uváděn v literární život národní; to však vyžaduje vedení se strany učitelů. — Bylo by s prospěchem, kdyby učitelé určili pro každou třídu některé nejznamenitější spisy, které důkladně pročísti byl by povinen jedenkaždý žák. Tak by žáci poznávali znenáhla nejdůležitější plody literatury domácí, pokud přiměřeny jsou věku a stupni vzdělání té které třídy, a nesáhali by tak snadno po četbě jim nezdravé.

Nedostačí, aby žáci z vyloženého seznamu podle slibného titulu knihy si vybírali.

Dobré knihy buďte v knihovně v několika exemplářích.

Recensentovi jest se vžíti v myšlení a cítění mládeže a jejíma očima pohlížeti na vnitřní i vnější cenu spisu. Nesmí se zapomenouti: že »Lepší vidím a horšího se držím« není u mládeže výjimkou, nýbrž skoro pravidlem. Dobrá intence spisu sama o sobě nerozhoduje, nýbrž jen ve spojení s dokonalou formální úpravou a nezávadným způsobem provedení.

Recensent ať nemá zření k osobě spisovatelově nebo k veřejné kritice — anebo ku prospěchu nakladatele.

Námitka, že žák někdy s horšími věcmi v životě se setkává, jest pravdivá; ale škola nesmí je stavěti žáku před oči, i kdyby to bylo v sebe krásnější formě.

V půjčování knih jest šetřiti míry, aby žáci nečetli příliš mnoho a kvapně, nýbrž aby, co čtou, i řádně zažili. — Přílišným čtením vytvořil by si chovanec zvláštní smyšlený svět, jenž by se se skutečným světem nikterak nesrovnával. Přílišným čtením odnímá se mnoho času obcování s přírodou a lidmi.

V duchu úředních nařízení i zásad vychovatelství má tedy býti v knihovně žákovské jen *výběr knih uznané výbornosti.*

Lépe vyhovuje svému účelu knihovna, jež na 400—500 knih výborných ve více exemplářích, než knihovna mající 2000—3000 knih, mezi nimiž je mnoho méněcenných, závadných a zbytečných.

Při četbě mají se říditi žáci názorem a doporučením učitelů, a nemají se dáti učitelé vésti názorem žáků nedospělých a snad již mravně porušených.

Heslem: posuzovati přísně po stránce státoobčanské, ale ne přísně po stránce nábožensko-mravní, nemůže se ovšem říditi katecheta, nýbrž bude posuzovati knihu stejně přísně také po stránce nábožensko-mravní a nestvrdí podpisem, že jest nezávadná kniha, v níž se šíří protikatolický názor na české dějiny (velebení husitství, následky porážky bělohorské . .), zlehčuje učení a zřízení katolické církve (modlitba, pobožnosti, kněžský úřad, řehole), vypisují zápletky milostné a cizoložné, byť i autorem byla osoba velebená.

Studenti neutrpí ujmy ve vzdělání, budou-li v době studií čísti jen knihy výborné, ale dovedou později lépe rozeznati cenné od méně cenného.

Obava, že by si žáci málo vypůjčovali knihy z knihovny žákovské, byla by smutným vysvědčením o mravním stavu žactva, který by se však ještě horšil kdyby škola poskytováním knih ne nezávadných činila mu ústupky.

Opatří-li si žáci knihy k četbě *jinde*, nebudou aspoň v bludu, že škola názory v nich obsažené schvaluje. *J. K.*

Dozor při náboženských cvičeních.

Napsal FR. K.

C. k. zemská školní rada vydala dne 5. července 1916 v důsledku několika nálezů c. k. říšského soudu, zvláště ze dne 7. dubna 1913 č. 108 a 1. července 1915 č. 350 výnos, jak si vésti při obmeškávání náboženských cvičení dítkami škol národních.

Promyslíme-li oba nálezy říšského soudu (Ord. List 1913 str. 108 a 1915 str. 116) a citované v nich zákony, seznáme, že mládež školní *povinna jest účastniti se náboženských cvičení* ve škole předepsaných právě tak, jako povinna jest účastniti se vyučování školního; že *může k tomu donucována býti* týmiž zákonitými prostředky a touž měrou, kterou může býti donucována k návštěvě školy, a že *zanedbávání náboženských cvičení jest proviněním* touže měrou, jako zanedbávání školního vyučování. *Předpisy, které vydány jsou v příčině návštěvy a zanedbání školního vyučování vůbec, platí stejnou měrou také v příčině návštěvy a zanedbávání předepsaných náboženských cvičení.* Jsou-li tyto předpisy takové, že se jimi nutí rodiče, aby děti posílali do školy a dali je učiti čtení, psaní, počítání a j., nutí se též, aby je dali učiti náboženství a vychovávati náboženskými cvičeními. *Nucené školní vzdělání mládeže nese s sebou i nucené účastenství mládeže na předepsaných cvičeních* školních, tedy i *náboženských.* To je jasno z nálezů říšského soudu a uvedených v něm zákonů, toho vyžaduje i výnos zemské školní rady.

Avšak výnos ten zdá se na pohled neúplným, a naskytují se otázky (»Čech« čís. 285 t. r.), *kdo má o to pečovati,* aby mládež účastnila se náboženských cvičení, a *kdo má znamenati* zanedbávání těchto cvičení?

Jako říšský soud výnosy své vydal na základě dřívějších platných nařízeních, tak i v této příčině dlužno se ohlédnouti na starší nařízení. Probéřeme-li zákony a nařízení školní sem se vztahující, poznáme ihned, že výnos c. k. zemské školní rady není ničím novým, že *nařízení o věcech těchto tu již jsou*, a že třeba jen, aby byla obnovena a úřady školními správám škol *znovu připomenuta*.

Ku otázce první dává odpověď vlastně sám výnos c. k. zemské školní rady; jsou tu učitel, správa školy a úřady školní, jichž povinností pečovati o to aby docházka mládeže školní k náboženským cvičením byla řádná.

Definitivní řád školní a vyučovací pro školy obecné a měšťanské (min nař. 29. září 1905 čís. 17) ukládá povinnost tu:

učitelům, kteří dle § 74 především mají působiti k nábožensko-mravnímu chování školních dítek ve škole i mimo školu« (odst. 1.) a »dozor nad dítkami ve škole *zavírá v sobě také dohled nad dítkami při závazných náboženských cvičeních*« (odst. 2.);

správcům školy, neboť správce školy »v prvé řadě jest *zodpověden za přesné provádění* zákonů a nařízení, jakož *ustanovení školních úřadů*« (§ 131 odst. 3.) a »správce školní má podřízené sobě učitelské osoby naváděti *k věrnému konání povinností* a je ze všech sil podporovati v jich povolání«. Školní správce má je ve všem *dobrým příkladem předcházeti* (§ 133). Správce školy »má *největší pozornost věnovati vychovávacím a vyučovacím výsledkům*« a »k tomu působiti, aby shledané snad nepořádky a vady byly odstraněny (§ 134) a proto dle prováděcího předpisu k defin. řádu škol. a vyučovacímu (výnos c. k. zem. šk. r. ze dne 13. června 1907 čís. 25704) k § 134 jest »povinen pojednati s učitelem náboženství *o věcech týkajících se školního pořádku a o prostředcích výchovných.*«

K pořádku školnímu pak nenáleží jen, že dítky »mají v předepsaném čase vyučovacím pravidelně choditi do školy«, ale i »*býti účastny ohlášených náboženských cvičení svého náboženského vyznání*« (§ 63. odst. 1. defin. řádu šk. a vyuč. a oběžník c. k. zemské školní rady ze dne 16. října 1906 čís. 47.701 z. ř. r., kterým upozorňuje zemská školní rada, že »dítky do národní školy přijaté, mají býti účastny ohlášených náboženských cvičení svého náboženského vyznání«.

Ve vykonávání svého povolání má učitel a správa školy ku pomoci *úřady školní*.

Aby zákony školní se provedly a zachovávány byly, aby *šetřilo se nařízení vyšších úřadů školních* a podle toho školství v místě přiměřeně zřízeno bylo, o to má pečovati *místní školní rada* dle § 11. zemského zákona ze dne 24. února 1873 čís. 17 z. z., které zejména, jak odst. 6. uvedeného paragrafu praví, přísluší »aby učitelstvo podporovala u výkonech jeho povolání, zvláště by *bděla nad tím, co vliv má na vychování mládeže školou*«. Vyšším úřadem, který »má péči o to, *by zákony*, u věcech obecných škol se týkajících vydané, a nařízení, od vyšších úřadů školních vynesená *byly vyhlašovány a vykonávány*« jest dle § 26. odst. 3. onoho zákona ze dne 24. února 1873, *okresní školní rada*.

Uvedené paragrafy definitivního řádu školního a vyučovacího vyjadřují to, co obsaženo bylo v § 50. a § 74. zatímního řádu škol. a vyučov. (ze 20. srpna 1870 čís. 105 ř. z.) a nařízení vydaná k těmto paragrafům *jsou posud platna*, vždyť v poznámce ku výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 13. června 1907 čís. 25.704 (prováděcí předpis) se výslovně praví: »kde se dřívější výnosy zem-

ské školní rady, které podle toho prováděcího předpisu svou působnost podržely, dovolávají provisorního řádu školního a vyučovacího z roku 1870, tam rozuměti jest budoucně ovšem příslušné ustanovení definit. řádu školního a vyučovacího.«

Uvedeme jen několik příkladů sem náležejících. Tak patří sem vynesení c. k. zemské školní rady z 17. prosince 1883 čís. 37.948, v němž čteme: »C. k. zemské školní radě bylo oznámeno, že nestarají se školní správy všude, kde zvláštní školní služby Boží nedělní a sváteční se konají, o zákonitý dozor ke školním dětem při těchto službách Božích. Za tou příčinou ukládáme c. k. okresním školním radám, aby k tomu dohlížely, *by správy škol povinnost svoji přesně plnily.*« Na základě tohoto výnosu zemské školní rady vydaly některé okresní školní rady nařízení, že náleží správě školy starati se o zákonitý dozor, že dozor ten vykonávati sluší v zimě jako v letní době (»Vychovatel« VI. str. 120), že dozor nad dítkami súčastněním se celého sboru učitelského konati se má (»Vychovatel« VI. str. 136).

Okresní školní rada v Praze 20. ledna 1890 čís. 4927 se schválením zemské školní rady vyzývá správy a ředitelství škol obecných a měšťanských, aby ve smyslu § 50. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna 1870 a § 48 školní novelly z roku 1883 při službách Božích o náležitou *disciplinární dohlídku* skrze učitele, *nejsnadněji skrze učitele třídní pečlivě se staraly.*

Podobný výnos v nejnovější době, před vydáním nařízení c. k. zemské školní rady z 5. července 1916 vydala okresní školní rada v Hradci Králové. (»Vychovatel« XXXI. str. 158 a n.)

Jest jasno, že dozor má býti konán ne jedním učitelem, ale že *má býti řádný, disciplinární* a to je nejlépe a nejsnadněji skrze *učitele třídního*, jehož také na předním místě je povinností pečovati o to, aby mládež jeho třídy účastnila se na náboženských cvičeních.

Z toho také již samo sebou plyne, že *jeho je povinností míti v evidenci návštěvu těchto cvičení a ji zapisovati.*

Jestliže *ku návštěvě školy náleží* pravidelně choditi do školy, pravidelně se účastniti vyučování i nezávazným předmětům, ku kterým se dítky přihlásily a *účastenství na náboženských cvičeních* (§ 63 def. řádu šk. a v.) a *zameškání školy má denně zapisováno býti v třídním katalogu třídním učitelem* (§ 70) — jest zajisté nesporno, že **i zameškání náboženských cvičení, která k návštěvě školy náležejí, do těchto katalogů třídním učitelem zapisována býti mají;** ten také zákonem předepsané výkazy o zameškání zdělává a je pak správce školy sebrané a sestavené předkládá místnímu úřadu školnímu (§ 30. odst. 3.)

V tom smyslu vydalo c. k. ministerstvo vyučování dne 3. března 1891 čís. 3298 výnos, jímž stanoví, že neomluvené zameškání předepsaných služeb Božích třeba jest stejně posuzovati jako neomluvené zameškání, vyučování pročež *od třídních učitelů má býti zanášeno ve třídním katalogu.*

Návrhy na zakoupení učebných pomůcek pro náboženství katolické na středních školách.

(Podává dr. JOS. HANUŠ.)

(Dokončení.)

3. Podobně jest to i *s obrazy slohů chrámových.* Ale není-li této snahy, ať si zaopatří katecheta aspoň čelnější ukázky slohů chrámových. Nejlepší jsou obrazy *Seemannovy*: *Seemanns-Wandbilder* (formát 60×78) po 3 M ve světlotisku *nelakovaném* (třeba uvésti). 10 reprodukcí libovolných 25 M — chrám v Ravenně, v Pise, Florenci, v Remeši, Kolíně n. R., sv. Petra v Římě a p. Obrazy tyto jsou umělečtější než známé obrazy Langlovy.

Pro vlastní přehled a poučení o obrazech světových i slozích pro vyučování ve škole doporučují se krásné monografie: »*Die Kunst dem Volke*«. Allgemeine Vereinigung für christliche Kunst. München, Karlsstrasse 33; po 1 M. Vyšlo 16 monografií (Dürer, Richter, Angelico, Holbein, Murillo, Rubens, Vatikán, Vánoce v malířství, katedrály ve středověku a pozdější. Obrazy některé jsou na celé stránce.

Pomůcku vhodnou, ač méně uměleckou vydala firma *H. Kirsch*, Vídeň I. Singerstrasse 7: 100 obrazů biblických v barvotisku (42×32) za 20 K také odděleně dle volby. Mnohé obrazy jsou známé již ze »*Zlaté bible klassiků*«, sepsané kan. Drem Sýkorou, vydané Herzigem ve Vídni r. 1900, mnohé z nich jsou zdařilé, zvláště pro Nový zákon. Ovšem cena jest nepatrná, nejlépe jako osobní příručku koupiti.

Pro zeměpisný kabinet navrhnouti nejlépe *Rothangovu Palestinu* (hodící se pro Nový zákon). Pro církevní dějiny lze použíti map dějepisných příslušné doby.

Plán Jerusalema a panoráma ukřižování *Fugel-Krieger* 2·40 K. Podobně *Aucler-Panorama*: *Chrám Jerusalemský* za časů Kristových. Barevný tisk velice vkusný dle *Dra Schicka* 2·80 M s označením památných míst.

Obrazy Palestiny v albu vydala *firma V. Kotrbova* v ceně snížené pro studenty 3 K; vhodné nejlépe vložiti do skříně, aby si je žáci prohlédli, nebo doporučiti žákům, by si je koupili. Tamže vyšla panorama umučení Páně (3 K).

Pro dějiny církevního umění v Čechách vřele jest doporučiti, by ústav odebíral jako všeobecnou pomůcku *Umělecké poklady Čech*, řízené Drem Wirthem, vydávané Štencovým grafickým kabinetem v Praze I. Salvatorská ul. Mnohých obrazů (kaple sv. Václavská, chrámy pražské a p.) může vhodně použíti také katecheta. Jinak cyklických obrazů českých umělců odděleně nemáme, vyjma alba (Poklad svatovítský, loretánský, svatojanské album). Tomuto citelnému nedostatku čeliti chce *Křesť. akademie* vydáváním uměleckých památek jako pomůcek k vyučování náboženství na školách českých. Do komise v ní ustavené poslán sekcí jako zástupce jednatel.

Ovšem největší obtíží bude otázka finanční: budou však hledány cesty, prostředky a prameny vhodné pro uskutečnění tohoto velezáslužného podniku. Bude podávána zpráva o činnosti této komise.

B. *Pro knihovnu učitelskou* hlediž katecheta dle práva svého aspoň jedno odborné dílo theologické každoročně získati, by každé odvětví výuky náboženské mělo své zastoupení. Především: *Český slovník bohovědný* (ročně aspoň *10 sešitů*

po 1·40 K). *Bible česká* nákl. dědictví svatojanského; 10 sešitů po 1 K. Mezi časopisy *Hlídka brněnská* roč. 12 K.

Pro bibl. studium: *Schuster-Holzhammer*: *Handbuch der biblischen Geschichte*, Herder Freiburg 1910 2 díly M 28·—, *V. Schanz*: Apologie des Christenthums 3 díly 1895 32 M u Herdera. Pro dějiny církevní; *G. D. Rauschen Mair Dr. Schmidt*: Illustrierte Kirchengeschichte, Vídeň Allg. Verlagsgesellschaft 24 M, velice zdařilé dílo obrázkové, ač o českých dějinách je zde málo.

Pro mravouku: *Cathrein*: *Moralphilosophie* Herder 1911 2 díly. 24 M. Zvláště Lexikon der Paedagogik Herder 1913. 4 svazky 56 M. Nejlepší dílo paedagogické.

Ovšem při tom jest též míti na zřeteli *česká díla*, vydaná *dědictvím sv. Prokopským* a ve *Vzdělavací knihovně katolické*.

Seznam pomůcek na rychlo načrtnutý bude ještě doplněn. Nadepsaný s velkou radostí přijme rady a pokyny zkušených kolegů, by doplněno a opraveno bylo, co jako návrh bylo předloženo.

SMĚS.

Jak se časy mění. Byly doby, kdy zjednání lepších existenčních poměrů v učitelském stavu hledělo se dosíci nejostřejší toninou, po případě passivní resistencí. Nyní soudí se zcela jinak. Věstník organis. učitelstva v čísle z 27. října praví: »Když organisace naše dosáhly toho, že po energickém a neobyčejně houževnatém úsilí zřízeny byly zemské permanentní komise, kterým dáno bylo za úkol formulovati naše požadavky přesnou osnovou zákona a dáti jim finanční základ, bylo jisto, že vyhráli jsme první důležitou bitvu. Potom už jenom scházelo, aby vypracovanou osnovu přijal zemský sněm český. Věc naše stála tehdy dobře zejména v tom, že už předem odstraněny byly překážky, pro které by osnova nebyla mohla dosíci sankce. Ke splnění našich požadavků v nejumírněnější, přímo řečeno: *minimální* zákonné osnově chyběl jen krůček. Ale neblahé politické poměry v království způsobily, že z malé časové mezery stala se dočasná propast. Jak ji překlenouti? Sebe většímu úsilí těch, kdo tu o naší věci pracovali, postavily se vstříc poměry, které nebylo naprosto možno přemoci ani největším mistrům. Nastaly poměry, které charakterisovány mohou býti tím, že vyvřely z hlubokého politického našeho rozkladu. Letos k tomu přistupují ještě jiné zřetele. Jsme vázáni válečnými poměry, slova i pokusy naše mají jisté meze, rozvahy, kritické, rozumové rozvahy je mnohem více třeba než jindy. Tehdy spontánní projevy naší nespokojenosti volně vyvíraly z našich hromad a posilovaly i naši energii pro konane zápasy. Dnes takové projevy více by nám braly nežli dávaly, působily by neblaze v naší situaci, docela by ohroziti mohly všecku možnost domáhati se zlepšení našich poměrů. Na naší straně chybí naprosto i možnost politické obrany. Výjímečná doba žádá tudíž na nás největší ukázněnosti a jisté prozíravosti a obezřelosti. Právě v tak kritických, nanejvýše kritických chvílích musíme si ujistiti, že vítězství naše nad vnitřní nespokojeností, ať její stupně jsou jakékoliv, znamená projev naši pevné inteligence a to že na vše strany imponuje více, než bouřlivý nesoulad, z něhož těžko dochází k plodným, výsledným krokům.«

Proti kultu nenávisti. Nenávist, jež dala podnět k nynější světové válce, nesmí se šířiti v dobách míru: Proto bude úkolem všech, aby na obnovení a upevnění přátelských styků mezi znepřátelenými národy horlivě pracovati. V tom smyslu krásně napsal universitní profesor mezinárodního práva ve Vídni dvorní rada Lammasch: »Ze soukromých sdělení — noviny nechtějí nebo nesmějí o tom nic přinášeti — většina z nás

ví, že vojáci v zákopech bojují bez vzájemné nenávisti, z lásky a věrnosti k vlasti a z citu pro povinnosti, ano že si občas dokonce dávají projevy vzájemné úcty. Není pravda, že čisté kultury nenávisti jak je na mnohých místech oblíbena, je třeba, aby se u vojska udržela bojovná mysl. Nepotřebují stimulace »písněmi nenávisti«, šlechetnější momenty vedou je k tomu, aby všecko obětovali pro vlast. A my doma měli bychom onoho jedu potřebovati jako podněcujícího léku? Budoucí generace budou ony zpěvy nenávisti možná považovati za největší hanbu naší doby a vysloví nad naší civilisací krutý soud. Před historií obstojí nejlépe ten stát a národ, jenž se jich nejdříve zřekne«. V tomto smyslu bude všem nám pracovati nejenom na obnovení přátelských styků mezi různými národy, ale i mezi stavy a stranami téhož národa. Nesnášelivost, závist a zášť proti vlastním je často příčinou nepřátelství vůči cizím. Kultura srdce bude heslem reformované školy příští. *r.*

Jak si vésti při obmeškání náboženských cvičení dítkami školními. Výnos c. k. zemské školní rady o náboženských cvičeních (5. července 1916) byl předmětem jednání německého odboru zemské školní rady počátkem října. Zástupce učitelstva, cís. rada Legler, podal proti němu některé námitky, které předsedající president c. k. školní rady, ryt. z Campe poukazem na rozhodnutí říšského soudu vyvrátil. Že *ve věci jednáno bude se vší laskavostí*, toho dokladem sám výnos a nynější doba. J. Ex. světící biskup Dr. Frind zdůraznil, že v nynější válečné době, jak katecheti tak i správy škol jistě vyjdou ochotně vstříc v omlouvání dětí, ale že je konečně třeba, *aby již jednou kroky byly učiněny proti takovým, kteří zúmyslně zabraňují dětem v plnění náboženských povinností, a na takové že vztahuje se zmíněné trestání.* Poukazuje, že již roku 1907 vydaly ordinariáty instrukce o mírném jednání katechetů při zameškání náboženských cvičení, nejedná-li se o zásadní zabraňování se strany rodičů.

Kapitulní konsistoř Pražská v »Ordin. Listě« č. 10. upozorňuje vzhledem k výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 5. července 1916 č. 34.745, že zemská školní rada vydala k definitivnímu školnímu a vyučovacímu řádu pro školy obecné a měšťanské prováděcí nařízení (13. července 1907), a že episkopát v Čechách vydal k obojímu vrchnopastýřské poučení (31. srpna 1907), kde v § 63. uvádí instrukce, jak si počínati v příčině osvobozování a obmeškání náboženských cvičení. Onen paragraf znovu v »Ord. Listě« č. 10. otištěn. Ku konci tohoto připomenutí z kapitulní konsistoře se dokládá: »Uvádějíce na paměť zásady této instrukce, upozorňujeme spolu na nuzné poměry, jež nastaly v mnohých krajinách následkem války, a jich následky jevicí se v nedostatečném oděvu dětí. *Jak bude zařízeno, aby obmeškání náboženských cvičení bylo zjišťováno, o tom zajisté očekávati nařízení úřadů školních.*« — Že doplnění výnosu c. k. zemské školní rady je nutné, ukázáno ve »Vychovateli« (str. 159) a ve »Věstníku katol. duchovenstva« čís. 2. (str. 19), kde správně se žádá, aby byl vydán bohoslužebný řád pro školy obecné a měšťanské, aby náboženská cvičení řádně byla určena; ať se též určí jak se má dozor vykonávati, ať se nezapomene na cvičení písní kostelních! — Zcela správně, aby katecheta nemusil za každou píseň doprošovati se a bojovati v konferenci, kde na konci za dnešní doby je odbyt, že k tomu není nyní čas, poněvadž zpěv je na mnohých školách z vyučování vynechán. Bohoslužebný řád byl při vydání definit. řádu školního slíben, ale vydán posud není. *K.*

Rozšíření učitelského studia. Dle došlých zpráv z Vídně jest v ministerstvu kultu a vyučování úplně připraven návrh na reformu učitelských ústavů. Návrh ten zpracován byl před válkou a nyní dokončen. K vydání příslušného nařízení, kterým by reforma vešla v život, nedojde asi dříve, až po válce, ač-li nynější poměry nezpůsobí, že návrh bude zase změněn a přepracován, možná, že ze základů. Ústavy mají se rozšířiti na pět ročníků. Maturita má býti jedna a to na konci 5. ročníku, takže mladí učitelé do života vstupující, budou dvacetiletí. Polní hospodářství, varhany, klavír budou předměty nepovinnými; druhý zemský jazyk bude povinný. Ostatní učivo ozšiřuje se na požadavky učiva vyšší střední školy. Také v Uhrách nový ministr vyučování chystá dalekosáhlou úpravu učitelských ústavů. —*š*—

Školy polských uprchlíků. V době války zřízeno bylo polských škol v Čechách 63. (v Chocni bylo ve škole 1502 žáků), na Moravě 18, ve Slezsku 1, v Dol. Ra-

kousích 4, ve Štýrsku 19, v Tyrolsku 4, v Korutanech, v Kraňsku, ve Vídni a v Uhr ch po jedné. Dle výkazu, jejž obdržela zemská školní rada pro Halič, navštěvovalo ve školním roce 1914—15 školy ty 6636 dětí. —š—

Péče o mládež za války. Již před válkou zjistili učitelé ve velkých městech, že se přihází, že děti z chudých vrstev přicházejí často do školy bez snídaně a sedí tam o hladu. Za války přirozeně se tyto smutné poměry nijak nezlepšily. *Ve Vídni* došla nyní živého ohlasu myšlenka redaktora Klebindera, aby školním dětem rozdílena byla před vyučováním *teplá snídaně*, praženka s kusem chleba. Školské úřady, radnice i státní vyživovací úřad uvítaly návrh velmi příznivě a byly zahájeny již přípravy k jeho provedení. — *V Berlíně* budou školní děti stravovány ve válečných kuchyních, které mohou poskytnouti jídlo 70.000 osobám. — *V Terstu* zakázáno mládeži do 17 let kouření tabáku, zdržování se na veřejných náměstích a ulicích po deváté hodině večer. Do hostinců a kaváren smí tato mládež jen v průvodu dospělých; do varietních, zpěvních a pod. síní nesmí vůbec. Podobně žebrání a podomní obchodování je mládeži zakázáno. Stejný výnos byl vydán dříve *v Tyrolsku*. I u nás *v Čechách* některá hejtmanství v podobném smyslu vydaly zákazy. Nyní prý bude *v Rakousku* vůbec mládeži pod 16. rok stáří zakázáno prodávati kuřivo. —š—

České čítanky. V časopise »Deutsche Arbeit« poukazuje se na české čítánky pro šestitřídní školy obecné a pro tři ročníky školy měšťanské, vydané Janem Jursou nákladem c. k. školního knihoskladu v letech 1911—13. V těchto čítankách musejí se školní děti dověděti skoro o každém jen trochu vynikajícím Čechovi, též o továrnících, vydavatelích časopisů a pod., vlastní články pojednávají o Moskvě, Petrohradě a ruských krajinách. Ruská, srbská a anglická literatura byla sem pojata v hodně širokém rozsahu, kdežto o ostatních národech rakouských, jmenovitě o Němcích, o jejich dějinách, poměrech a významu pro kulturu i hospodářství napsáno bylo mizivě málo. Tato nákaza, učiti se co možná nejméně o jiných národech rakouských, musí napříště konečně přestati. Také nám Němcům jest mnohé dohánětí, byť jsme v posledních letech učinili dobrý počátek s heslem: »Němci, učte se česky!« — Podobně ku svým čtenářům mluví »Budweiser Kreisblatt« a píše: »Účelnost naučení se druhé zemské řeči uznávána jest dnes ode všech rozvážných Němců. Kdo dnes uchází se o místo úřednické anebo hledá obživu i ve volné živnosti, nebo v obchodě, musí se již záhy vyzbrojiti znalostí druhé zemské řeči, nechce-li býti jinojazyčnými konkurenty předstižen. Proto budiž při začátku školního roku rodičům připomenuto, aby své děti dali už v obecné škole učiti českému jazyku, by včas docílily žádoucí pohotovosti.« —š—

Nové čítanky. C. k. zemská školní rada výnosem ze dne 12. září 1916 číslo I 1122 čís. z. š. r. 55.761 ai 1916 oznamuje, že vyšel první díl nové dvojdílné čítanky pro školy obecné, a díl II. a III. že co nejdříve dány budou do oběhu. —š—

LITERATURA.

Domácí lékař i s lékárnou pro každého. Sbírka léčivých bylin a jich použití v různých nemocech. S dodatkem: Nemoce nakažlivé, jež zvláště v době válečné se vyskytují. Jak možno proti nim se chrániti a je léčiti. Dle různých pramenů napsali Jar. Bastl, J. Vojta. Přehlédl Šrot. V Praze 1915. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. 70 hal.

V nynější době, kdy každé chvíle čteme o případech onemocnění tyfem, cholerou atd., jest zapotřebí zvláště veliké bdělosti a opatrnosti, bychom se nejen uchránili nakažlivých nemocí, ale i v jiných pádech věděli si rady a pomoci; k tomu výborně hodí se spisek tento (72 str.), jenž dává nejprve návod k zařízení domácí lékárničky, k úpravě prášku a thé, načež uvádí řadu bylin a jich léčivý význam; v části druhé uvádí jiné důležité látky domácího léčení, jako kafr, kamenec, ocet, med, mléko, syrovátku atd., v části pak třetí udáno první pomoc v neštěstí, na př. při utopení, oběšení, otrávení a j. V doplňku jest poučení o nemocech nakažlivých za doby válečné! Doporučujeme každému vřele.

Fab. Budil.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ČÍSLO 21. V PRAZE, dne 1. prosince 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Císař František Josef I. — Autorita. — Dozor při náboženských cvičeních. — Svěcení neděle a mládež. — Směs. — Literatura.

Zemřel vznešený ochránce školství,
otec říše, milovník dítek, náš slavný mocnář, císař a král

František Josef I.

Celá říše konala pilné a tiché přípravy, aby důstojným způsobem oslavila památku požehnané vlády stařičkého mocnáře, 68. výroční den Jeho panování. Všude bylo zříti ruch, touhu a radostnou naději, že všichni národové, pod jeho láskyplným žezlem spojení obzvláště slavnostním projevem osvědčí milovanému Otci svoji neochvějnou lásku, upřímnou oddanost a naprostou důvěru. A zatím Prozřetelnost rozhodla jinak.

V úterý, dne 21. listopadu, o 9 hodině večerní, vydechl náš vznešený panovník Svoji dobrou, čistou duši v ruce Nejvyššího. Zemřel po krátké nemoci, setrvávaje i nyní věrně u Svých povinností až do poslední chvíle svého dlouhého a činorodého života.

Všichni národové, pohrouženi v tichý, hluboký bol stojí u Jeho rakve. A modlitby jich, plynoucí z vděčného srdce, provázejí Jeho tělesnou schránku v tichý hřbitov vznešeného panovnického našeho rodu, v císařskou hrobku ve Vídni. Sem znova a znova zalétají svými nejkrásnějšími vzpomínkami, svými city vděčnosti, oddanosti a lásky.

Všichni vychovatelé mládeže s obzvláštní úctou a vděčností vždycky patřiti budou k majestátní osobě zvěčnělého panovníka, který při 60. výročí své požehnané vlády, kdy národové chtěli význačným způsobem oslaviti onen významný den Jeho nastolení, vydal heslo: »*Vše pro dítě*«. Budoucnost říše a všech národů rakouských tanula vznešenému jubiláru na mysli.

Tím dal veliký panovník popud k četným ochranným institucím, jež ujaly se chudých a opuštěných dítek, zanedbané a strádající mládeže, aby i ona pociťovala radost a teplo mládí a dobrodiní řádné výchovy. Tímto heslem, jež neslo

se celou říši a stavělo nové humannitní ústavy, *vyznamenal zesnulý mocnář stav učitelský a povznesl v očích celé říše všechny, kdo výchovu mládeže zvolili svým povoláním životním.*

A že přál si výchovu křesťanskou, založenou na pevném základu náboženství, to nejen slovy, ale i příkladem Svým a příkladem celého Svého vznešeného rodu slavně a opětovně osvědčoval.

Veliké srdce stařičkého mocnáře přestalo tlouci. Starostlivé Jeho oči zavřely se na vždy. Ale v mysli a v vsrdcích národů žíti bude stále.

Odevzdaně kořice se nevystihlé vůli Páně, která vzala nám vznešeného otce, krále, mocnáře, přenášíme všechny city věrných poddaných na jasného nástupce zesnulého mocnáře, císaře a krále Karla I.

I v Něm hledáme svoji záštitu, ochranu a pomoc. Zesnulému stařičkému mocnáři dej Bůh slávu věčnou! Novému, mladistvému císaři a králi, sílu a požehnání!

Autorita.

(Napsal Dr. IGNÁC RATH.)

(Pokračování.)

Držitelé autority stále musí míti na zřeteli, že *autorita jejich je při veškeré své účinnosti přece jen podmíněna skutečným zájmem poddaných.* Má sice právo žádati na nich i oběti největší, ale nechce-li, aby exekutiva ztrácela na spolehlivosti a účinnosti, nesmí žádati těch obětí tolik, že by se konečně musila autorita jeviti spíše jako jejich nepřítel než ochránce. Čím dokonaleji dovedou orgány veřejné autority pochopiti zájmy poddaných, čím způsobilejšími jsou, aby v každém jednotlivém případě dovedli hájiti zájmy poddaných s obětmi, pokud možno, co nejmenšími, čím lépe dovedou obětí svých poddaných použíti k svému zdokonalení a tím zase ku zvýšení blaha poddaných, tím snáze zbaví všechny projevy autority tísnivého tlaku a dodají jim rázu vážných, ale přece jen milých slov laskavého a moudrého otce. Moc držitelů autority bude tím radostněji uznávána, čím ochotněji, pokud je možno, účelno a radno, čím vlídněji a pozorněji vyslechnou názory a přání svých poddaných, čím šetrněji zjistí a uváží veškery jejich poměry a čím více se snaží, aby i při nejpřísnějších rozkazech udrželi v srdcích poddaných to bezpečné přesvědčení, že důvody těchto rozkazů jsou tak vážného rázu, že kdyby poddaní sami byli na jejich místě a měli k tomu cíli potřebnou způsobilost, jednali by s důrazem stejným a snad ještě větším Poněvadž ale na těchto autoritativních místech všichni býti nemohou a jen málo je těch, kteří mají dostatečnou k tomu způsobilost, jedná každý ve svém nejvlastnějším zájmu, když držitelům autority projeví v každém případě naprostou a ochotnou poslušnost.

Všichni moudří lidé uvažují a radí se před činem, ale uvažují a radí se i po činu, aby dle nových zkušeností, při posledním činu zjednaných, zařídili své jednání další. Moudrý člověk se nikdy nebojí přiznati, že chybil, a ochotně přijme ve věcech důležitých i spravedlivý a slušnou formou pronesený úsudek svého odpůrce, je-li účelem jeho užitečné a moudré poučení a nikoli planá

a urážející výčitka. Rovněž uznává, že i jiní lidé mohou na základě svých zvláštních zkušeností, neb svého zvláštního nadání dospěti k názorům, kteréž kdyby ignoroval, velice by pochybil.

Veřejná autorita společenská nesmí ovšem trpěti, *aby byl porušen neb ohrožen veřejný pořádek*, neb aby byla jakýmkoli způsobem veřejně snížena, potupena neb uražena její důstojnost. Nesmí však lpěti na malichernostech a nesmí také znemožniti každý projev nespokojenosti, jednak proto, že opravdu jsou jednotlivci tak slabí a tak málo intelligentní, že skutečně nedovedou ovládnouti své projevy, jež však nejsou pro veřejný pořádek a veřejnou autoritu spojeny s pražádným nebezpečím, jednak proto, že *správnou formou, na správném místě a před povolanými osobnostmi projevená odůvodněná nespokojenost lidí intelligentních a spravedlivých nikterak nesmí býti ignorována, nemá-li později veřejný pořádek, veřejná autorita a vnitřní její síla utrpěti vážnou a nebezpečnou škodu.*

Ano, náležitě spořádaná společnost, která dovede otěže vlády pevně a obratně držeti ve svých rukou, může zcela dobře dovoliti, aby *tento duch opposice byl i organisován*, ale tak, že nikdy nenabývá významu pro veřejný život rozhodujícího a nebezpečného, nýbrž i vůdcové její i veškeré její jednání zůstává ve všech případech známým, takže držitelé autority přímo svými orgány neb nepřímo členstvem těchto opposičních organisací si zajistí dostatečně prostředky okamžitě a hned v zárodku znemožniti vše, co by veřejnou autoritu ohrožovalo neb kompromitovalo. Pokud však opposiční názory jsou skutečně správné a spravedlivé, poskytne těmto organisacím možnost, aby své nároky ve formě respektující důstojnost veřejného života mohla opposice projeviti na kompetentním místě, aniž by tím volnost jednání úředních osob byla rušena. *Tohoto stupně shovívavosti, svobodomyslnosti a milosrdenství vyžaduje nezbytně psychologie poddaných, aby se necítili při důsledném a neúprosném hájení veřejného pořádku zotročenými*, vědouce, že mají také naprosto zaručené právo projeviti svá přání a své názory a že tyto jejich projevy budou s otcovskou a moudrou umírněností respektovány osobami k tomu schopnými a povolanými. Tato svoboda projevu, ale zároveň i jeho omezení na místa poddaným sice nadřízená, ale také upřímně jim nakloněná, bude pobídkou, aby projev sám byl po stránce věcné i formální vhodným předmětem pro vážnou práci zkušených odborníků. *Aspoň tolik volnosti musí býti duchu opposice poskytnuto, aby tvořil bdělou sice, ale pořádku a důstojnosti veřejného života neškodnou kontrolu*, jejíž projevy by byly užitečným podnětem a vítanou orientací pro osoby schopné a povolané, které vážně a opravdově usilují o blaho veřejné i blaho poddaných.

Poněvadž špatné vnitřní poměry v některé zemi mají nepříznivý vliv také na země sousední, a tím i na poměry světové, vzniká potřeba upraviti tyto poměry i tehdy, když by držitelé veřejné moci v této zemi se takovým opravám vzpírali. Každé zlomyslné a neoprávněné vmísení se do poměrů země cizí by však způsobilo více zlého než dobrého. Proto záleží nesmírně na tom, aby v této zemi bylo dosti vlivuplných jednotlivců, kteří pro světové zájmy mají dosti živé a hluboké porozumění. Mocí fysickou se za takových poměrů proti vůli držitelů veřejné moci nedá vyříditi ničeho. Nezbývá než *moc duchovní čili církevní, poněvadž držitelům moci duchovní, kteří požívají důvěry držitelů moci světské, po-*

skytuje jejich úřad a duchovní jejich vzdělání rozmanité prostředky, aby zásadám spravedlnosti a milosrdenství zjednali platnost i tam, kde jakékoli násilí a jakýkoli nátlak by vedl k osudným následkům. Takovými lidmi a takovými prostředky však nejspíše vládne *církev světová*, poněvadž o každém jejím upřímném příslušníku se na základě pouhé této příslušnosti zcela určitě ví, které světové zájmy je ochoten každé chvíle, na každém místě a proti každému neohroženě a obětavě, ale také moudře a šetrně hájiti a podporovati. A tak je příslušenství k církvi světové nejen zájmem jednotlivce, nýbrž i zájmem státu a veškerého lidstva.

Příslušenství toto musí býti ovšem skutečné a upřímné, v duchu a v pravdě, a nikoli snad jen formální, poněvadž se jedná o docílení výsledků, které vyžadují skutečných obětí, skutečného napjetí sil, skutečné moudrosti a skutečného nadšení, poněvadž se nejedná o pouhá slova, nýbrž o mužné, užitečné činy. (Pokračování.)

Dozor při náboženských cvičeních.

Napsal FR. K.

(Dokončení.)

Když jistá správa školy odepřela kontrolu návštěvy služeb Božích, tvrdíc, že povinností *katechetů* jest zjistiti děti nepřítomné a na konci měsíce předložiti vyhotovený soupis správě školy, která je k dalšímu úřednímu řízení předloží, Třeboňská c. k. okresní školní rada nařídila dne 24. září 1897 čís. 4178 takto: Zakládajíc ustanovením § 50. řádu škol. a vyuč., k tomu příslušným vynesením c. k. zemské školní rady ze dne 17. prosince 1883 čís. 37.948, dále ustanovením § 48. zákona ze dne 2. května 1883, z nichž s povinností k dozoru učitelů a správců škol nad dítkami při službách Božích plyne i povinnost ku konání toho, co s řádným a účelným prováděním dozoru toho souvisí, a přihlížejíc ku praxi, dle příslušného usnesení sborového c. k. okresní školní radou v té příčině již zavedené, ustanovuje c. k. okresní školní rada, že *správa školy i sbor učitelský má přítomnost neb nepřítomnost dítek při službách Božích* v neděli a ve svátek konaných *do příslušných výkazů docházky a prospěchu zaznamenávati*, čehož ku přesnému zachovávání vědomost dáváme.«

Podobně c. k. okresní školní rada na Smíchově na učiněný dotaz vydala roku 1901 pod čís. 6344 o návštěvě služeb Božích ustanovení a vysvětlení: »*třídní učitel jest povinnen míti přehled žactvem zameškaných služeb Božích*, pokud učitel náboženství sám si toho nevyhradil. Zjednati si přehled uvedený možno dle poměrů místních buď před službami Božími, pokud jim třídní učitel zároveň obcuje a žactvo k nim ve svých třídách se schází, neb dne následujícího, kde žactvo přímo v chrámu Páně se schází, a třídní učitelé v dozoru na ně se střídají. Neomluvené zameškání služeb Božích *poznamenává se*, není-li zvláštní seznam pro ně pořízen, *pro větší patrnost nejlépe v »poznámkách« výkazu«* slovy: »neomluvil zameškaných služeb Božích dne 21. XI. 1. XII.« a pod., rovněž tak označiti možno zameškání to *v měsíčním výkazu zameškání školy* v »poznámce« neb vedle školních neospravedlněných půldnů je připsati, na př.: 14 + 3 služ. B. a pod.«

Z toho co posud uvedeno bylo, je patrno, že jak z definitivního řádu školního a vyučovacího, tak ze starší praxe nařízené školními úřady plyne, že *škole náleží péče o to, by mládež náboženských cvičení se účastnila*, že jest *povinností*

učitelů a správců škol vésti dozor nad dítkami při řádně ohlášených náboženských cvičeních a že s účelným a řádným prováděním tohoto dozoru souvisí *zaznamenávání do příslušných výkazů* docházky a prospěchu přítomnosti neb nepřítomnosti dítek *třídním učitelem.*

Není tudíž výnos c. k. zemské školní rady ze dne 5. července 1916 ničím novým; to vše tu již bylo, někde se provádělo a snad i zachovávalo, ač mělo se prováděti a zachovávati všude. Dotazy — i v zasedání zemské školní rady — zdají se pocházeti z přílišné liberálnosti, nebo z neznalosti zákonů! Schází také na mnohých místech dobrá vůle, trochu ochoty a upřímnost v péči o náboženskou a mravní výchovu. Že na starší výnosy se zapomnělo, toho jest příčinou, že pro mnohé správy školy platí nařízení jen na čas, pak se zapomíná, až trvá pouze na papíře! A zapomíná se i jinde, na jiné straně, kde by mělo býti dobře pamatováno na rčení: »Vigilantibus iura!«

Zemská školní rada *výnosem ze dne 5. července t. r. jenom obnovuje starší praxi*, a výnos ten potřebuje pro ty, kteří mají »méně dobré vůle a ochoty« a pro ty, kteří »snadno a rychle zapomínají« doplnění, vyložení a připomenutí, aby tak stará, správná praxe úplně přišla k platnosti. Tím učiněn bude opět krok ku splnění toho, co se slibuje ku konci prováděcího nařízení k § 70. def. řádu šk. a vyuč., kde se praví: »Vydati zvláštní nařízení o tom, jak si vésti při obmeškávání náboženských cvičení školními dítkami, ponechává se po rozumu výnosu c. k. ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 31. července 1906 čís. 23.721, na dobu pozdější.« Tak obnovena bude stará dobrá praxe a úřady školní nechť dbají toho, aby byla zachovávána a plněna; tak vyvráceny budou mnohé pochybnosti, odstraněna mnohá nedorozumění a zabráněno mnohým nepříjemnostem.

Školy obecné zřízeny jsou k tomu, *aby děti* v mravnosti a *v náboženství vychovávaly* (§ 1. zákona ze 14. května 1869), *učitelé* především *mají působiti k nábožensko-mravnímu chování* školních dítek ve škole i mimo školu dozírajíce na ně (§ 74. def. řádu šk. a vyuč.) a *dítky mají býti* také *vzdalovány všeho, co by* na ně škodlivě působiti a jejich *nábožensko-mravní výchovu ohrožovati mohlo* (§ 77. def. řádu šk. a vyuč.). Proto ve smyslu vynesení c. k. minist. kultu a vyučování, ze dne 16. května 1880 č. 6205, jest *povinností školy, aby dotazem po návštěvě kostela a kontrolou docházky, byla i se strany učitelstva připomínána závaznost přikázání církevního.* To směřuje *k pravé výchově nábožensko-mravní, jež je cílem školy obecné, k němuž všichni na škole působící mládež vésti zákonem i přísahou jsou zavázáni.*

Svěcení neděle a mládež.

Dnes mnoho se mluví a píše o zpustlosti mládeže a hledají se prostředky, jimiž by mládež opět na pravou cestu byla přivedena. Na mravnost učňů hledívá se s jakýmsi pohrdáním. Ale kdo všechno to má na svědomí? Ti, kdo od pramene Boží síly mládež vzdalují; a nejen ti, kdo tomu dopouštějí, všichni, kteří by mohli zde pomoci a nepomáhají.

Nejedná se o maličkost, nýbrž o věc nesmírně důležitou! Nyní vydáno bylo nařízení c. k. zemské školní rady (5. července 1916) o zameškání nábožen-

ských cvičení školní mládeže. Náboženským cvičením na prvém místě jsou zajisté nedělní školní služby Boží. Katecheta povinnost tu vykládá, připomíná, nabádá k plnění ano i káže.

A nyní vizme: Mládež v neděli schází se ve školní budově, aby odebrala se odtud do chrámu Páně, ale má ku shromažďování volnou jednu, neb dvě třídy; v ostatních se vyučuje! Jsou tu *pokračovací školy živnostenské.* Každý zajisté přeje těmto školám všemožného rozšíření a zvelebení, ale nutno o těchto školách uvažovati i se stanoviska náboženského.

Na jedné měšťanské škole jednalo se na počátku školního roku o dozor při službách Božích a z desítičlenného sboru zbyli tři na dozor nad více než 400 katolickými žáky. Ostatní učitelé dozírati nemohli. Jeden s posměšnou poznámkou obrátil se ke katechetovi: »My učíme na pokračovací — my jsme atheisti!« — Měl to snad býti vtip, ale byla v tom trpká pravda. Kdo pomáhá aspoň nepřímo k tomu, že mládež se odcizuje kostelu? Školy pokračovací, na kterých se vyučuje v neděli po celé dopoledne.

Jak učitelům, tak učňům je morálně nemožno jít na bohoslužby. Jsou, vyjma některé svátky, odsouzeni po celé týdny jen ku všedním myšlenkám a starostem. *Pro ně není neděle dnem Páně,* škola je vzdaluje od Pána Boha, stírá celý nádech svatého dne, připravuje je o všechnu náboženskou obnovu, útěchu a posilu. A to se děje právě u mládeže, která nedávno školu opustila! Co platna byla ta laskavá i přísná slova katechety, připomínající povinnost každého křesťana ku svěcení dne Páně, připomínající povinnosti, jež ukládá církev! Přichází nová škola, živnostenská škola pokračovací, a ta snad po prázdninách zničí všechno, co katecheta po léta stavěl. On k návštěvě mše sv. vybízel, škola ji znemožňuje. Stačí ještě nějaká poznámka, a vše co katecheta zasil, je udupáno a zmařeno. Padá povinnost velikonoční sv. zpovědi a sv. přijímání, padá úcta k zákonům a přikázáním církevním i Božím, ale i k státním, rodinným a společenským. A mládež pustne! Proto, chceme-li míti lepší mládež, třeba slyšeti hlasy, jež volají: *Vraťte naší mládeži náboženskou neděli!*

Řekne se snad: před školním vyučováním může zadost učiniti své náboženské povinnosti. Ale zeptejte se učitelů na pokračovacích školách, proč žáci přicházejí pozdě? Proto, že měli ještě práci s úklidem ať v dílně, ať u mistra! Snad tu a tam na škole pokračovací je zavedena hodina náboženství. Ale ta hodina je mukou pro katechetu, poněvadž ví, že mluví a namáhá se zbytečně. Co platna jeho námaha, když hlavní povinnost náboženská žáky jako plněna býti nemůže. A kolik je takových škol, kde se náboženství vyučuje? Snad by ty pokračovací školy na prstech spočítal.

Dobře napsal kdosi v »*Našinci*« (čís. 434): »Kdykoliv vidím učně jít do školy v neděli, vždy mi s bolestí napadnou slova, jež zpíval kdysi Lutinov o církvi: Svět

»uvrhnul mne do chrámů:
Tu zpívej davu cokoliv!
A přijít ke mně nedá mu!«

Co pomohou všechny organisace, když na tu základní organisaci, církev, se nehledí! Nač všechny výzvy, aby se kněžstvo přičinilo o nábožensko-mravní

utužení mládeže, když se tato mládež nejen kněžstvu, ale i církevnímu životu naprosto odcizuje.

Měli jsme na gymnasiu ve třídě několik židů. Ti v soboty ani pera do ruky nevzali, ani křídy. K vůli nim nesmělo být v sobotu ani písemních úloh. To mohlo být, a katolická mládež nesmí vynechat školy a musí vynechat kostel, ač každé vyznání má zaručenou svobodu«.

Před dvanácti lety k. arcib. konsistoř upozornila na tento zlořád, že žactvo pokračovacích škol nemůže zúčastnit se služeb Božích, a vybízela k nápravě (Ord. List 1904 str. 29.). Ale kněžstvo v té příčině je velmi slabé a krátké. Ale v živnostenských radách jsou lidé pokřtění, ti přece by měli mít tolik úcty k neděli a *spravedlnosti ke katolické mládeži, která má nároky na svěcení neděle jako jiní lidé.* Či už je i u nás všechno zatopeno tím hrabivým egoismem, že už nic se nedbá ani na Boha a jeho požehnání ani na duše a jejich svaté zájmy? Kdo učí zanedbávati a pohrdati zákonem jedním, ten podvrací zákony všechny. Kdo podkopává oltáře, pomáhá vychovávat bořitele trůnů. A k tomu snad naše, tak utěšeně se rozmáhající školy živnostenské, založeny nebyly. Či má býti pravdou onen žertem pronesený výrok? Tak daleko to snad u nás nepřijde?! *K.*

SMĚS.

Jobova zpráva. Pod tímto nadpisem naříká »*Věstník*« organis. učitelstva ve svém čísle z 24. listopadu, že existence lidových učitelských kalendářů je ohrožena. Praví v něm též následující: »Byly to zajisté motivy velmi vážné, jež přiměly učitelstvo, aby samo účinně zasáhlo v obor literatury kalendářové, která v nejširších vrstvách našeho lidu bývá ve velmi četných případech jediným druhem produkce literární, již otevřena zůstávají vrátka zapadlých chat, a tak výhradně jen jí poskytována bývá příležitost osvěcovati a povznášeti rozum a srdce lidu. Ne posledními z momentů, které uspíšily konečné rozhodnutí, byly i takové, které snažily se vésti probudilé vědomí národní dle zásad pravdy a v souhlase s novodobými potřebami osvětovými v duchu národních našich dějin, a tak organicky a programově pokračovat ve smyslu národní historie v díle započatém našimi buditeli a obroditeli. A postupem tímto zdálo se, že bude také nejjistěji docíleno ucpání kalných pramenů, které jasný a pravý smysl historie národní zatemňovaly, kulturní tradice zkreslovaly a byly jen na překážku nepředpojatému poznávání a všemu kulturnímu pokroku. Proto uvedeny v život kalendáře *Havlíček* a *Palacký*. Program jejich působnosti vyznačen byl již v jejich názvu tak vystižně a přiléhavě, že ani dlouhými studiemi nemohl býti trefněji objasněn, a opravdová a vážná činnost jejich ani o vlas nezůstala za nadějemi, jež od počátku v poslání jejich byly skládány«. V tomto prohlášení je velmi slušná porce — sébeklamu!

K výnosu zemské školní rady o náboženských cvičeních. Ve schůzi německého oddělení zemské školní rady dne 26. září 1916 jednáno bylo o výnosu zem. šk. r. ze dne 5. července t. r., a poslanec Fr. Schreiter upozorňoval, že rozhodnutí říšského soudu jsou přece směrodatná pro celou říši, pročež tedy všeobecná úprava této věci měla býti ponechána ministeriu kultu a vyučování, dále že musí býti nápadným, proč právě Čechy v této posud sporné věci mají předcházeti výnosem. Pan poslanec asi neví, že jest nápadným, že právě z Čech přicházelo mnoho případů, na něž zemská školní rada poukazuje, že byly předmětem jednání říšského soudu a že právě uvedený nález ze dne 1. července 1915 čís. 350 ř. s. vzal počátek u okresní školní rady na Král. Vinohradech. Snad také neví, že ministerský výnos ze dne 29. září 1905 č. 13.200 výslovně praví: »úprava případných záležitostí *vyhrazuje se docela zemským úřadům školním.*

Na těchto tedy bude, aby v tomto oboru vydané od nich předpisy uvedly ve shodu s novým řádem školním a vyučovacím, aby k jednotlivým ustanovením toho nařízení vydaly podrobné předpisy prováděcí, a kde třeba, doplnili vlastními příkazy.« —š—

Vypisování učitelských konkursů s mužskou kompetencí. Po dobu války nejsou vypisována uprázdněná místa učitelů. Nyní vydá zemská školní rada předem v příloze k »Vládnímu věstníku« soupis míst uprázdněných a pak teprve budou okr. škol. rady zmocněny konkursy vypsati. Nejdříve však musí všechny okresní rady oznámiti zemské školní radě, která místa mohou býti vypsána. Až tak všechny učiní bude vydán soupis a potom teprve vypsán konkurs. —š—

Příjmy učitelstva. V žádosti za úpravu poměrů ku správní komisi král. Českého. sestavilo učitelstvo přehlednou tabulku o příjmech učitelstva obecných a měšťanských škol v Dolních Rakousích, ve Slezsku, na Moravě a v Čechách. Uvádíme ze zajímavé tabulky počáteční a konečný příjem. Učitel obec. školy: v Dol. Rakousích 2500—4500, ve Slezsku 1900—4510, na Moravě 1920 až 3920, v Čechách 1600—3520. Učitel měšťanské školy: v Dol. Rakousích 3100 až 5400, ve Slezsku 3000—5700, na Moravě 2600—5100 a v Čechách 2180—4580 K. —š—

Proti zrušení celibátu učitelek. »Wiener Algem. Zeitung« oznamuje z Wiesbadenu: Všechny organisace učitelské v Prusku a v Bavorsku vyslovily se jednomyslně proti zrušení celibátu učitelek. —š—

Důstojník v Německu nesmí býti bez vyznání. Německý měsíčník »Weltliche Schule« přináší dopis ministerstva války, ve kterém se praví, že důstojník musí náležeti k nějakému státem uznanému náboženství. »Trvati na příslušnosti k náboženství je nutno, poněvadž je pro výchovný vliv důstojníkův na mužstvo, pro poučení o přísaze vojenské a o povinnostech, na ní spočívajících, významu, bez kterého se nelze obejíti.« —š—

Tresty za nedbalou docházku školní. »Škola měšťanská« (č. 14.) přináší zprávu jak v Sasku rychle postupují. Na jedné škole na českých hranicích učinil správce školy pro nedbalou docházku žáka oznámení; týž den dostal otec žákův rozkaz na zaplacení 1 marky pokuty. Poněvadž druhý den (v neděli) nebyla pokuta zaplacena, v pondělí ráno stál již u továrny, kde muž pracoval, četník a žádal na něm 1 marku. Srovnejme nyní náš zdlouhavý postup, — píše »Šk. m.« — ale kdo tím nejvíce vinen? Kdo u okresních školních rad vede tuto záležitost? Nebývá to zástupce učitelstva? —š—

LITERATURA.

Kazatel. Ve svých »Kněžských problemech« (str. 355) napsal Dr. Fr. Novák toto; »Ut veritas pateat, placeat, moveat. V té jedné větě zavírá se celé umění kazatelské. Což kdyby se spisovatelé rozličných duchovních řečí odhodlali tuto větu položiti za základ při svých pracích! Aby nejen se obrátili k rozumu, nýbrž aby působili i na cit krásy. A především na srdce . . .« Když jsem tyto dny vzal do ruky ukázkové číslo *olomouckého Kazatele*, zaradoval jsem se. Četl jsem jednou, četl jsem podruhé a podpisuji oběma rukama poznámku redaktora prof. Fr. Jiráska, který na titulním listě tohoto sešitu píše: »Nejsem přítelem barnumské reklamy, ale jsem pro poctivou, svědomitou práci. Tímto sešitem zahajuji jedenáctou plavbu po moři českomoravském, poroučím Kazatele pod ochranu sv. Josefa a sv. Jana Křtitele«. Olomoucký časopis »Kazatel« shromáždil pod svým praporem již za dřívějších redakcí opravdu nejlepší české homilety, kteří mu zůstali věrni a přitáhli za sebou i nesčetné mladší, kteří opravňují k naději. Jména přispěvatelů v přítomném sešitě jsou tato: Bogar, Drábek, Hrnčíř, Jeřábek, Jirásko (red.), Koranda, Kubíček, Málek (kazatel staroboleslavský), Malý (s jehož praktickými exhortami se lze shledati v každém sešitě *Věstníku* katechetského), Mrázek, Myslivec, Ocetek (oslavovatel Sanctissima), Rohleder, Sládeček, Strmiska, F. Šubrt (jeden z nejplodnějších) a J. Zháněl. — Jakým duchem a směrem nesou se jejich řeči, poznati lze z jednotlivých nadpisů. Na př. Cesta ku štěstí. Buď sobě sochařem! Kostel, radost nebe, pomoc světa a útěcha očistce. Obraz Kristův v duši. Více veselosti! Buďme upřímni! Čisté svědomí nade všecko. Malý počet vyvolených. O sv. Anežce a Hátě. O sv. Efremu, Simeonu a Josefu . . . Samé praktické řeči. Kazatele, který stojí ročně 8 K. Upřímně doporučuji i pp. katechetům, neboť v něm najdou též pěkné exhorty pro měst. a střední školy. —a—

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze

ČÍSLO 22. V PRAZE, dne 15. prosince 1916. ROČNÍK XXXI.

Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3·50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele" 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel" se jim dává toliko zanotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 670-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

K uvítání. — Autorita. — První katechetská konference v Těšíně. — Katechismus v článcích. — Feuilleton. — Směs.

K uvítání.

Arcidiecése pražská obdržela milostí Apoštolské stolice a designací zvěčnělého mocnáře, císaře a krále Františka Joseta, svého nového arcipastýře, království české v jeho osobě svého primasa.

Dne 8. prosince byl Jeho arcibiskupská Milost, dr. Pavel hrabě Huyn, dříve biskup brněnský, v posvátném dómě svatovítském, v blízkosti slavných zesnulých církevních knížat a králů českých slavně ve svůj vznešený úřad uveden.

Vítáme nového pastýře co nejuctivěji. Posvátné city synovské oddanosti spojují české kněžstvo s každým arcipastýřem, jenž vůlí Prozřetelnosti povolán, vstupuje na první církevní trůn naší vlasti, a vážnost, oddanost a láska našich srdcí nesou se vždycky vstříc k jeho jasné osobě. Vždyť vstupuje na duchovní trůn, který svojí v pravdě apoštolskou horlivostí a mučednickou smrtí posvětil náš dávný světec, *biskup sv. Vojtěch.* S něhož působil veliký církevní kníže, který v osudy naší vlasti pevnou rukou zasahoval, *biskup Daniel.*

Pozdravujeme nového arcipastýře na stolci slavného, nevadnoucí úctě a lásce vždy se těšícího a v pověsti svatosti zesnulého prvního arcibiskupa, *Arnošta z Pardubic*, důvěrného přítele a rádce velikého Otce vlasti, císaře a krále Karla IV.

Vítáme Jeho Excellenci na trůně proslulého arcipastýře, syna sesterské Moravy, *Antonína Brusa z Mohelnice,* jenž byl císařovým zástupcem a znamenitým členem na slavném sněmu tridentském, a který o rozšíření a upevnění svaté víry katolické zjednal si v Čechách nehynoucích zásluh.

Vzpomínáme této chvíle velikých zásluh arcibiskupa, *Arnošta II., hraběte Harracha*, prvního kardinála na této staroslavné stolici, jenž o rozkvět náboženského života povoláním četných duchovních řádů v naši arcidiecési navždy se zasloužil. —

Nám starším kněžím v nezapomenutelné paměti trvá vznešený arcipastýř, kníže rodem i duchem, zvěčnělý *kardinál Schwarzenberg*, a jeho důstojný nástupce, pravý otec svého kněžstva, záhy zesnulý *kardinál hrabě Schoenborn.* A všem mladším, kteří v povolání svém pracují, u vděčné vzpomínce a trvalé

lásce vždy žíti bude svojí skromností, dobrotou a něžnou starostlivostí do našich srdcí navždy zapsaný předchůdce nového arcipastýře, *kardinál Leo ze Skrbenských.*

Všechnu svoji lásku, synovskou oddanost a poslušnost přinášíme nyní upřímně novému arcipastýři vstříc. A prosíme i jeho za otcovskou lásku, vzácnou shovívavost a pastýřskou trpělivost.

Bůh zachovej jej v pevném zdraví. Kristus, dobrý pastýř, žehnej mu na všech jeho apoštolských krocích. Maria, matka Páně, v jejíž velký svátek slavnostně vešel v úřad svůj, svojí mocnou ochranou a láskou kéž obklopí vznešený, slavný a posvátný arcibiskupský jeho prestol. *r.*

Autorita.

(Napsal Dr. IGNÁC RATH.)

(Pokračování.)

Náboženské společnosti menších rozměrů mají ráz příliš místní, v nejlepším případě národní neb státní. Zájmy všelidské, světové v nich nalézají příliš chabého a slabého zastání a porozumění. V důsledku toho řeší i zájmy individuelní, místní a státní se stanoviska příliš jednostranného. Náboženská společnost taková, je-li jejími příslušníky většina obyvatel, musí jednak povolovati zájmům těchto kruhů a sleviti se své přísnosti a přesnosti v názorech i zásadách, jednak opírá se o přízeň vlivuplných světských osobností, a následkem toho ani nemá moci a také se nesnaží o zdokonalení v oboru čistě náboženském, poněvadž by to bylo spojeno s obětmi duchovních i těchto vlivuplných laiků.

Církev světová musí s těmito náboženskými společnostmi místními konkurovati, a musí nad ně vynikati dokonalostí své nauky i své kázně, aby zjednala svým světovým a osvědčeným zásadám platnost na každém místě a za všech poměrů, a zároveň svým láskyplným i rázným vedením svým příslušníkům pojistila takový stupeň duchovního klidu a blaha, který v náboženských společnostech místních není dosažitelným. Musí dokazovati tím úsilovněji svoji superioritu v oboru náboženském, poněvadž jí schází přízeň a podpora moci světské.

V těchto zápasech, vyžadujících krajního napětí všech sil, *nashromáždila církev katolická během dlouhých staletí svého trvání nesmírných a mnohostranných zkušeností.* A kdo by nechtěl přijati tyto obrovské a převzácné poklady, snadno přístupné v knihách psaných formou vědeckou i populární, ten zůstává v nebezpečné neznalosti kulturního stavu své doby, nemůže si utvořiti přesný a správný úsudek, jakým způsobem má upraviti individuelní a společenský svůj život, aby se faktickým poměrům co nejúčelněji přizpůsobil a jich ku pravému blahu vlastnímu i těch, kteří jsou mu drahými, použil. Ten se neubrání konfliktům vnitřním ani vnějším, bude nespokojen ve vlastním nitru svém a nenáviděn a pohrdán ve svém okolí, poněvadž již pouhou nečinností a nevšímavostí svou skutečně překáží a škodí snaživým živlům v obklopující jej společnosti, které podle svého temperamentu, svých sil a své větší či menší zloby na jeho netečnost reagují vždy ovšem v zájmu svém vlastním a velice zřídka v zájmu jeho.

Církev však disponuje nejen theorií všestranně vyspělou, nesčetněkráte zkušeností potvrzenou a v praktickém životě osvědčenou, nýbrž také různými ústavy, prostředky a osobami, jichž podpora je člověku velice prospěšnou.

Svatými svátosmi i organisací církevní, svým duchovenstvem světským i řádovým poskytuje jednotlivci možnost, aby se poradil, aby pomocí jejich nalezl jiné lidi dobré vůle, kteří by se ho v jeho záležitostech upřímně a křesťansky ujali, jemu poradili a pomohli.

Její nemocnice, chudobince, sirotčince a vychovávací ústavy poskytují pomoc, ale i duchovní útěchu a sílu. *Světové její spojení jí umožňuje, aby pomohla i celým národům*, aby se jich učinně ujala a jim naznačila cesty, jak by i v nejsmutnějším svém postavení se uchránily zoufalství a nerozvážných, nebezpečných kroků.

Církev podává dokonalou nauku, oživuje ji životopisy svatých při denní pobožnosti, a při mši svaté a svaté zpovědi vede člověka, aby znovu a znovu srovnával své jednání s těmito zásadami a v čas se napravil. Učí člověka respektovati všechny důležité zájmy těla i duše, svého okolí i veškerého lidstva, učí jej, aby zlého důsledně se chránil a dobré dle možnosti, horlivě a obětavě hleděl konati. Člověk takto vedený, člověk poctivý a snaživý, obětavý a úslužný je velice užitečným a potřebným. Takový člověk také vydělá více, než pro sebe potřebuje, nepotřebuje tedy podpory jiných, nýbrž sám může podporovati jiné. Je tedy produktivním a ne parasitou lidské společnosti.

Církev je nejpovolanější vychovatelkou jednotlivce i lidské společnosti. Vždyť vyniká neobyčejnou životní silou, obdivuhodnou schopností přizpůsobiti se těm nejrozmanitějším a nejspletitějším poměrům a ze všech těchto poměrů zachovati si svoji důstojnost, svoji moc, svůj vliv a své světové spojení. Vyniká opravdovou péči o jednotlivce, společnost i národy, ochotnou ke všem, i těm nejtěžším obětem a zjednává skutečně všem chráněncům, kteří jí jsou upřímně oddáni, vnitřní klid a radostnou odvahu, rozvážnou vytrvalost a důslednost, respekt nepřátelů, důvěru, lásku a obdiv spravedlivých a moudrých lidí. Její bohaté a nesmírně poučné dějiny vykazují nepřehlednou řadu vítězství v duchovním boji jednotlivce i v zápase celých společenských vrstev a celých národů i v bojích významu světového. *Církev vládne dokonalou a všem potřebám i tužbám ducha lidského vyhovující organisací, řízenou staletou zkušeností, znamenitě osvědčeným zásadami právními, které během věků ve svém rozvoji podávají bohatý vědecký materiál pro plodné studium při řešení otázek, které nová doba a nové poměry ukládají.* Církev vládne do nejmenších subtilností spracovanou mravoukou i věroukou, jež svými základy sahá k samým počátkům lidského pokolení. S nejněžnější pietou a neochvějnou věrností respektuje pravdy, jež mocným činily národ vyvolený v Zemi zaslíbené i v jeho rozptýlení mezi národy, respektuje ducha mužné a cílevědomé kázně, která v starém i obnoveném císařství římském ovládala svět. S mateřskou něhou a otcovskou vážností provádí všechny zásady, které apoštolskému jejímu úřadu vnutily věky, aby úspěšně hájila autoritu slova Božího a kříže Kristova proti všem tajným i zjevným nepřátelům, proti nevěřícím, proti bludařům i proti zrádcům ve vlastních řadách.

První katechetská konference v Těšíně.

(Sděluje prof. Dr. JOSEF SMRČEK.)

Snahy, volající po úpravě učebných osnov pro katolické náboženství a důtklivě pronášená přání po nových náboženských učebnicích, jež by odpovídaly duši dětské a více přihlížely k praktickému životu křesťanskému, jsou společny všem rakouským diecesím. V rakousko-slezské části diecese vratislavské došly povšimnutí na kompetentním místě, a resultát toho i pro naše diecese české, kde tytéž bolesti a nářky, snahy a přání, jest zajímavý, poučný a povzbuzující.

Knížecí-biskupský generální vikariát v Těšíně nařídil již loni, by na pastorálních konferencích na jaře 1915 byly konány porady o učebné osnově a učebnicích na jednotřídních až čtyřtřídních školách. Zároveň vyzváni byli katechetové na obecných a měšťanských školách i profesoři na ústavech ku vzdělání učitelů, by vypracovali táž themata s ohledem na své školy. Obě kategorie prací měly podati určité návrhy na zlepšení, po případě udati nové pomůcky učebné na místo dosavadních.

Vyzvání gen. vikariátu mělo velmi uspokojivý výsledek. Ač vyslovena rozličná přání a projeveny různé náměty, nicméně ukazují společná hlediska, jež u přehledu zde podáváme.

1. Malý katechismus jest pro stupeň, jemuž jest předepsán, rozhodně příliš nesnadný a nedětský. Některé hlasy označují jej přímo za nevhodný pro nižší stupeň.

2. Střední katechismus budiž odstraněn; neboť pro vyšší stupeň jest předepsán veliký katechismus, a rodiče, kteří dětem koupili střední, těžko lze donutiti hned zase ke koupi velkého. Užívání obou současně v téže třídě působí u žáků jen zmatek, anoť číslování otázek jest rozdílné.

3. Veliký katechismus, jejž nutno prozatím podržeti, ač má své mnohé a mnohé stinné stránky, budiž nyní aspoň zlepšen a upraven ve skutečnou učebnici tímto způsobem: především předepsaná látka ku probírání se zmenší, text určený ku četbě oddělí se od textu určeného k memorování, mimo to jednotlivé otázky, jež vynikají obšírností, se přiměřeně zkrátí. Takto upravený katechismus zůstane, dokud nebude sepsána od odborníků nová učebnice náboženská, což nestane se ani ve dvou nebo ve třech letech. Některé hlasy přály si zavedení katechismu Augsburgského nebo Lindenova.

4. Biblické dějiny od Panholzra, jak veliké tak malé, jsou takořka jednohlasně zamítnuty jako nedětské, těžkopádné a nevhodné učebnice. Místo něho má se opět vrátiti Schuster, po případě na nižší stupeň Knecht.

Prozatímní návrhy opravní vyjadřuje duchovenstvo všeobecně v tento smysl:

1. V prvých dvou rocích školních není třeba užívati tištěných pomůcek, nýbrž buďtež biblické dějiny krátce vypravovány a z nich odvozeny základní nauky katechismové. Ve třetím roce školním má býti jednotná knížka náboženská, asi taková jakou vydal ve Vídni Pichler. Tak odpadne malá bible i malý katechismus sám sebou.

2. Od čtvrtého roku školního budou míti žáci veliký katechismus a velkou biblickou dějepravu, »ale ne onu od Panholzra.«

3. Jest si přáti též přídavek ke katechismu, který by pro školy obecné obsahoval nejpotřebnější věci z liturgiky a církevních dějin, jakož i nejdůležitější legendy o svatých.

4. Pro čtvrtý ročník měšťanské školy a pro pokračování školy přeje si jeden katecheta krátkou, tomuto stupni přiměřenou apologetiku.

To jsou hlavní tužby a přání, jež zmíněné práce přednesly generálnímu vikariátu v Těšíně.

Na základě těchto přípravných prací byla pak svolána katechetská konference do Těšína na den 13. září 1916, jíž se súčastnili: kníž. bisk. generální vikář těšínský, prelát Kolek, profesor katechetiky na bohosloveckém ústavě ve Vidnavě, Dr. František Schubert, profesoři při ústavech ku vzdělání učitelů, katecheté obecných a měšťanských škol, arcikněží jednotlivých dekanátů, po případě z každého dekanátu jeden kněz jako zástupce duchovní správy. Ač poměry jsou nyní dvojnásob obtížny zastupováním, výživou, železničním spojením, přece dostavili se na konferenci skoro všichni, kteří byli pozváni.

Jednání zahájil prelát Kolek, pozdravil přítomné a projevil svou radost nad tím, že se tato první katechetská konference uskutečnila, a přál sjezdu všeho zdaru. Vyslovil zvláště přání, by se ustavily pracovní sekce pro sestavení učebních osnov a předal řízení konference prof. Dru. Frant. Schubertovi,*) jenž úředně označen jako »vedoucí přísedící« celé akce.

Tento podal nejprve přehled prací z pastorálních konferencí duchovenstva i elaboratů od katechetů z povolání. Potom následovaly dva referáty katechetů měšť. škol, Dra. Wrzola a J. Tylíčka na thema: Rozlišení látky k memorování určené od látky čítankové ve Velikém katechismu. Oba referáty se doplňovaly navzájem a poskytly základ pro stanovení principů při novém vypracování učebné osnovy. Budiž připomenuto aspoň, že definice mají býti zkráceny a jen na nejnutnější obmezeny, dále že příliš dlouhé a příliš těžké otázky škrtnutím nebo rozdělením mají se učiniti pro žáky vhodnými. Tyto změny, které budou ve zvláštním dodatku připojeny k dnešnímu katechismu, znamenají nejen ulehčení pro vyučování náboženské, nýbrž i zvýšení účinnosti samotného předmětu.

d) Pro přípravu ku sv. zpovědi byl ustanoven třetí rok školní za fakultativní, čtvrtý za obligátní, pro prvé sv. přijímání analogicky čtvrtý a pátý školní rok. K nižším hranicím může katecheta výjimečně sestoupiti, ale na vlastní zodpovědnost.

e) Otázka modlitební knihy pro žáky na německých školách byla podrobně projednávána, a v zájmu jednoty tam, kde není vlastního zpěvníku, doporučena modlitební kniha Gotteslob.

f) Též otázka náboženského vyučování na průmyslových školách pokračovacích uvažována a nutnost jeho byla všeobecně uznána.

g) Na konec konference byly vykonány volby do sekcí pro učebnou osnovu a učebnice: prvá sekce jest pro obecné a měšťanské školy, druhá pro pětitřídní a vícetřídní obecné školy, třetí pro níže organisované školy obecné. K tomu přistupuje jedna sekce pro vypracování učebnic na školách s polským vyučovacím jazykem a jedna s českým. Ve všech sekcích jsou zastoupeni katecheté jak z povolání, tak z duchovní správy. Sekce pracují v náležité vzájemné dohodě a slíbily, že připraví materiál k dalším poradám do února 1917, kdy má býti svolána druhá plenární konference. První krok na důležité dráze pro vyučování náboženské učiněn se zdarem, kéž druhý nemenším úspěchem jest korunován! Vivant sequentes!

*) Viz Korrespondenzblatt für den katholischen Klerus Österreichs XXXV. 611.

Katechismus v článcích.

(Píše FR. KOŠÁK.)

Když v posledním ročníku zaniklé »Křest. Školy« psali jsme o novém německém katechismu, který sepsal a vydal i u nás šíře známý katechetický pracovník, *Jindřich Stieglitz*: »Katholischer Katechismus. Zeit- und Lebensbilder aus der Kirchengeschichte München 1914«, stala se zmínka o tom, že Stieglitz zamýšlí vydati i větší katechismus (»K. Š. XIV. str. 136.)

V čísle 8. Mnichovských »Katech. Blätter» 1916 podává Stieglitz ukázku ze svého nového katechismu, jejž nazývá »*Grösseres Religionsbüchlein*«, v němž obsažen »*Katechismus v článcích*«. Úvodem píše tu obšírně, jak k sestavení této knihy došlo a jakými zásadami se řídil. Slibuje, že kniha sama vyjde v několika týdnech; ještě letos. Má to býti jakási náboženská čítanka, v níž odpadá zastaralá, unavující šablona stálých otázek a odpovědí, která činí katechismus u dětí neoblíbeným. V této knize podány budou náboženské pravdy v souvislých článcích, což má, jak Stieglitz praví, nemalé výhody. Genetický vývoj, podle Willmanna perla mezi methodami, přichází tu ku svému přirozenému právu. Celé články dají se odíti v krásnější i dětem přístupnější formu, než je-li postup vázán stále otázkami. Také slova Písma sv. přicházejí tu mnohem více než dosud k platnosti.

Ku každému článku jsou připojeny drobnějším tiskem jako pomůcka pro dítě i pro katechetu otázky, jež v článku byly obsaženy a také tiskem vyznačeny. Jak spisovatel oznamuje, jest těchto otázek pouze 310, počet to, jenž jistě může býti probrán i za málo příznivých školních poměrů, zvláště když otázky a odpovědi jsou krátké, určité a snadné. Lepším žákům může býti z vlastního textu jednotlivých článků podle libosti přidána látka k memorování, zvláště slova Písma sv. Článků jest celkem sto (38 o víře, 32 o přikázáních, 30 o prostředcích milosti). Mnohý článek nedá se ovšem probrati za hodinu, ale je určen pro hodin několik.

Novinkou ku katechismu budou illustrace; 12 obrazů mnichovského malíře *Aug. Pachera*, zvláště pro katechismus vytvořené. Dva obrázky přidány byly již ku zmíněnému katechismu Stieglitzovu, roku 1914 vydanému. Jsou celostranné nádherně v barvách provedené, ale nám zdály se pro děti těžké. (Srov. »Kř. Šk.« XIV. str. 139).

Stieglitz svým novým katechismem chce realisovati myšlenku vídeňského katechety Vilema Pichlera, pronesenou ve »Vídeňském katechetském spolku« (Christlich-pädagogische Blätter 1915. 10.) na základě zásad přijatých na kongresu katechetském po přednášce prof. Dr. Göttlera (Referate des Kongresses f. Katechetik, Wien 1912 str. 1.—28.), a domnívá se, že »stará forma katechismu nedá se již trvale udržeti, nýbrž spíše či později padne«, a jest přesvědčen, že »katechismus v článcích jest katechismem budoucnosti!« (Katech. Blätter 1916 str. 197.—201.).

Dodatkem ku svému článku o nové knize své podává Stieglitz ukázkou tři články: 1. Božské zjevení. 57. Čisté srdce. 80. Ježíš s námi. K snazšímu poznání úmyslu a směru Stieglitzova budiž i nám dovoleno podati jeden z článků těch ve volném překladu. V závorce v něm uvedená čísla značí první číslo otázky

katechismu Stieglitzova, číslo druhé číslo souhlasné otázky »Velkého katechismu rakouského«, aby snazší bylo porovnání.

57. *Srdce čisté.*

(174.) V šestém přikázání zapovídá Bůh všechny hříchy smilstva: nečisté myšlení, pohlížení, poslouchání, mluvení a jednání. Neníť tělo křesťana pro smilstvo, nýbrž pro Pána. (1. Kor. 6. 13.) Proto varuje již starý Tobiáš: »Vystříhej se pilně, synu můj, všelikého smilstva« (Tob. 4. 13.), a sv. Pavel napomíná: »Smilství však a všeliká nečistota nebudiž ani jmenována mezi vámi, jakož sluší na svaté« (Efes. 5. 3.).

Žádný jiný hřích neposkvrňuje tolik důstojnost křesťana, žádný nevede tak jistě v záhubu. Sv. Pavel učí: »Nevíteliž, že jste chrámem Božím, a že duch Boží přebývá ve vás? Kazí-li někdo chrám Boží, toho zkazí Bůh; neboť chrám Boží jest svatý, a tím jste vy.« (1. Kor. 3., 16. 17.). Tedy *(175) máme se nečistoty zvláště pečlivě chrániti: protože znesvěcuje chrám Boží a tělo i duši v záhubu uvádí.*

Kdo však všelikých hříchů chce se uvarovati, musí rychle odpírati pokušení ke hříchu. Nebo »kdo miluje nebezpečenství, zahyne v něm.« (Sir. 3. 27.) *Čistotu duše porušují zvláště: 1. všetečnost očí, 2. špatní přátelé a spisy, 3. neslušné hry a tance, 4. nestřídmost v pití a zahálka. (176)*

Smýšlení lidského srdce kloní se sice od mládí ke zlému (1. Mojžíš. 8. 21.), ale (177.) *můžeme zachovati čistotu když: 1. varujeme se zlých příležitostí a pilně pracujeme; 2. svaté svátosti častěji přijímáme a v pokušení se modlíme; 3. Pannu Marii důvěrně vzýváme.* A vznešená bude odměna srdcí čistých. Sám Pán Ježíš to přislibuje: »Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.« (Mat. 5. 8.)

* *

174. (432.) Co se zapovídá v šestém přikázání Božím? — 175. (436.) Proč se máme nečistoty zvláště pečlivě chrániti? — 176. (433.) Co porušuje čistotu duše? — 177. (439.) Jak můžeme zachovati čistotu?

* * *

Ó, jak krásné jest čistotné plémě v stkvělosti! U Boha i u lidí jest památka jeho. Na věky korunované slaví vítězství. (Moudr. 4. 1.). I já své mladé srdce chci zachovati čisté a proto prosím; »Duše svatý, přijmi mně do počtu svých věrných! Veď, osvět a posvět mne! Spoutej ruce mé, by nečinily zlého! Chraň oči mé, by na zlé nepohlížely! Posvět srdce mé, aby zlé nemělo v něm místa! Buď mým útočištěm, buď mým vůdcem! Kam Ty mne povedeš, tam půjdu; co mě zakážeš, toho se odříkám; co mi poroučíš, chci ze všech sil svých plniti! Amen.

O zajímavých návrzích těchto a o poměrech u nás promluvíme v ročníku příštím.

FEUILLETON.

Z cyklu nectností dětských.

Napsal ANTONIN JEŽEK.

(Svéhlavost.)

Velkou stinnou stránkou při vychování bývá svéhlavost dětská. Již doma se objevuje, a *matka často ji živí povolností*, aniž by domyslila konců, které jí samé přinesou mnoho zla. Ten, kdo pouze dle svého rozumu chce jednati a dle své vůle bez ohledu na jiné, jest svéhlavý a nectnost tato má hluboké kořeny, neboť marně budete říkati: »Hlavou zdi neprorazíš.« Svéhlavé dítě neposlechne; raději hlavu svou rozbije, než by se podřídilo vůli a rozumu rodičů. Podobá se koni, kterému napadne vypověděti službu pánovi, a nedbá, že jest ranami častován, vyhazuje, škubá sebou, ale svéhlavost jej neopustí.

Dítě svéhlavé těžko lze napraviti a dlužno rodičům mnoho přemýšleti, aby napravili, co snad ledabylostí z mládí vypěstovali. Zdálo se jim, že koukole mnoho nebude, přehlíželi ho a teď... nevědí, co počíti. A když začne dítě choditi do školy, co si počne učitel se svéhlavcem? K jakému dojde cíli? Jakými prostředky?

Rozum praví: »Na svéhlavé dítě patří trest, jako na svéhlavého koně bič.« Než učitel vzpomene slov *Spencerových*: »Jestiť obecnou zkušeností, že umělec neobratný své dílo shudlaří, má-li i nástroje nejvybranější, a špatní učitelé chybují když method nejlepších se přidržují. Ba, právě přednosti a dobré stránky methody stávají se původem chyb, jako se dokonalost nástrojů, abychom v porovnání svém pokračovali, stává v rukou neumělých původem nedokonalostí na díle hotovém.«

Učitel musí zkoušeti různé methody, aby svéhlavost odstranil, neboť ví předem, že jí znemožňováno by bylo vyučování a že vůbec toho nesmí trpěti. *Sáhnouti nutno k očistnému prostředku, a tím bude v první řadě laskavost a mírnost,* která má zvítěziti nad svéhlavostí a docela ji potříti, zdeptati. Jako u dospělého, uhodíme-li na citlivou stránku jeho srdce — vždyť i slza zaperlí se mu v očích, tím více zmůžeme u dítěte, jestli že po vyučování, kdy všichni jsou pryč, zmocníme se jeho srdce. Má-li dítě trochu lásky k nám, nemůže zůstati svéhlavým a podřídí se našemu vedení, neboť uzná snahu dovésti je k prameni dobra, které jen sebezáporem může býti získáno.

Učitel může vhodně upozorňovati na nepěkné příklady svéhlavosti, které přinášejí zhoubné ovoce v životě veřejném. Svéhlavý syn opouští raději rodičů, nežli by poslouchal, a jde tam, kam ho touha táhne, byť i věděl, že bude nespokojen a rozerván. Svéhlavost byla příčinou i sebevraždy mnohých, kteří ve své výchovné krátkozrakosti chtěli svou vůli prosaditi, a když nemohli, raději odešli ze světa. Svou svéhlavostí způsobili žal a zármutek rodičům, sobě hanbu!

Svéhlavička prosadí svou vůli provdati se za toho, kdo se jí líbí, bez vyhlídek v budoucnost. Vidí jen v přítomnost, na budoucnost nevzpomene. Rodiče vidí dále, ale marně se namáhají, a na konec svéhlavička se stane nevěstou. A konce? Teprve potom nastane vystřízlivění, strádání; plahočení jest údělem svéhlavičky - ženušky, která to trpí, nechce-li slyšeti z úst rodičů výčitky. Jiné není hanbou stále strašiti chotě, že se odstěhuje k rodičům, nebude-li jí po vůli v nesmyslných rozmarech. Chce, aby vše se dělo dle jejího rozumu a vůle, svéhlavost doprovází ji celým životem a muž jest tím tak dotčen, že ho mrzí celý svět a domů nepospíchá. Takový život jest korunován trním a ne růžemi!

Učitel musí se chrániti všeho, aby dítě svéhlavé nestalo se zatvrzelým. A to by bylo tehdy, když by je trestáním a tuhou kázní chtěl obraceti na cestu lepší, přístupnějším jeho rozkazům a přáním. Tím by pouze přiléval oleje do ohně a zatvrdil povahu dítěte, které by svým konáním vždy ho chtělo přesvědčiti, že není přístupno ani domluvám, ani vyhrůžkám, ba ani trestům. Zvláště nyní, kdy mládež mnoho slevila s dobrého chování, by se to snadno stalo a učitel by stál nad svéhlavcem bez rady. Proto, dá-li se věc vyříditi po dobrém, učiňme tak a jistě více blaží učitele, může li říci, že obrátil dítě po dobrém, nežli trestem, kterého se děti sice bojí, ale v dobrém nezůstávají, nýbrž při vhodné příležitosti zase klesají.

Svéhlavosti nutno čeliti hlavně laskavostí!

SMĚS.

K politickému sjednocení národa. Založení »*Českého svazu*« mezi poslanci našimi na říšské radě provází »Věstník organis. učitelstva« ve svém čísle z 1. prosince těmito úvahami:

»Politické sjednocení našeho národa působí na všech stranách hlubokým dojmem. Skutek vybízí k úvahám a ty neomezují se jen na obory politické. Politika je plod života, život každého národa po vynikajících jeho vlastnostech obráží se v jeho politice. Aspoň měrou dosti značnou. Kdyby sjednocení našeho národa, jež stalo se tak přirozeně a samočinně, vycházelo ze širšího hnutí v národě, pak dojista bylo by počátkem hnutí, které bychom stejně upřímně musili vítat jako vítáme sjednocení politické. Musili bychom je vřele vítat, protože znamenalo by počátek kulturního přerodu.«

»Po drsné éře politických nesvárů potřebujeme klidu, abychom obrátiti mohli zřetel k věcem pro nás velepotřebným. Po éře vnitřních zápasů, při nichž povaha naše hrubla, potřebujeme rozpoznání potřeby jemnějšího vzdělání. Potřebujeme onoho hlubokého zkypření národní půdy, kde by s nejlepším prospěchem kvésti mohla naše ryzí kultura. Nelze věřiti, že politické sjednocení národa našeho provedeno bude úplně jednotně, nejen v hlavách, ale především v údech, nevěříme, že idea sjednocení vtiskne se každému jednotlivci potud do duše, aby všecky rozdíly mezi námi zmizely a ustoupily ideální dohodě. Snad v krutých okamžicích, jež nás očekávají, přiblížíme se k sobě více, ale dlouho trvati bude, než zmizejí úplně přežitky minulosti. Ale to nás odváděti od cíle naznačeného nesmí. Hledati musíme stálý vztah mezi reelním a ideálním a v tom vztahu zakládati sama sebe.«

Zcela správně konstatuje tu »Věstník« příčinu vášnivých bojů mezi jednotlivými stranami: nedostatek jemnějšího vzdělání. Strany budou a byly vždy, ale že by musily téměř všechnu svoji energii vyplýtvati vzájemnými spory, to jistě není známka vyšší kultury. *r.*

Česká sekce spolku profesorů náboženství na středních školách konala 29. listopadu 1916 členskou schůzi v místnostech Křesťanské akademie, za neobyčejně četné účasti. Přítomni byli: Předseda prof. Dr. L. Petr, profesoři: Em. Žák, Dr. J. Kašpar, J. Šprongl, Fr. Trnka, Fr. Schindler, G. Verich, Dr. D. Orel, Fr. Pluhař z Nymburka, Dr. V. Mutl, V. Houra, Dr. J. Smrček, Jos. Soldát, Dr. J. Čihák, Dr. J. Kadlec, V. Jiruš a jednatel.

Předseda Dr. L. Petr zahájil schůzi a v delší promluvě ukázal na vážnou, dějinou chvíli, již prožíváme, a která význačnými literami bude zaznamenána v dějinách naší říše a v dějinách světových. Na trůně našem vystřídává se panovník. Stařičký náš vladař, *J. V. císař a král František Josef I.*, jemuž Bůh téměř 68 let byl dopřál slavně říditi osudy našeho mocnářství, povolán byl Všemohoucím na věčnost 21. listopadu 1916. Skláníme se před majestátem smrti a dáváme výraz svému hlubokému smutku jakož i hluboce procítěné lítosti, že knížeti pokoje nebylo dopřáno skloniti svou znavenou, stařičkou hlavu za šťastného míru, jehož byl celý život svůj tak vřelým zastáncem. Kéž Hospodin štědře odplatí mu v pravdě otcovskou péči a lásku ku všem národům po všechny chvíle slavného a požehnaného života věnovanou! Upíráme s největšími nadějemi své zraky k Jeho vznešenému nástupci J. V. císaři a králi Karlovi. Provázíme Jeho nastoupení na trůn se zbožným přáním nejhojnějšího požehnání Božího. Prosíme Boha, aby mu dal moudrost, aby dobře spravoval lid svůj, a aby přivedl jej ze strašné války k trvalému, čestnému a šťastnému míru«. Slova předsedova, jež zapsána byla do kroniky odboru, vyslechli přítomní stojíce s hlubokým pohnutím.

Pak předseda vzpomněl vřelými slovy smrti J. M. zemského preláta *Msgra Dra J. Tumpacha*, zástupce katolické církve při c. k. zemské školní radě a vrchního dozorce katolického náboženství na středních školách českých. Měli jsme v něm, pravil, spíše přítele než představeného, jenž vždycky s naprostou nestranností a spravedlností snažil se vykonávati svůj těžký úřad. Kéž Bůh hojně odplatí mu dobrotu jeho zlatého srdce a dá mu lehké odpočinutí v rodné zemi, již byl zesnulý vždy tolik miloval. Přítomní členové uctili památku zvěčnělého povstáním. Sekce téměř všemi členy pražskými i z okolních měst súčastnila se 23. listopadu smutečných obřadů bohoslužebných na Hradčanech a jménem jejím předseda s jednatelem projevili nejhlubší soustrast J. M. Msgru Dr. J. Sedlákovi, kapitolnímu vikáři a metropolitní kapitole.

Po těchto smutečních projevech předseda vítá tak četně přítomné kolegy dává čísti zápis schůze minulé, jenž schválen a podepsán. Děkuje komisi za tak rychlé sestavení seznamu učebných pomůcek, uveřejněného ve Vychovateli. Pro úplnost bude radno, by vyžádala si nakladatelství mnohých těchto pomůcek ministerského schválení, ač pro navržení a zakoupení těchto pomůcek není nevyhnutelně nutné schválení. Jednáno o obtížích a nesnázích katechetů se žáky bez vyznání při přijímání do školy, kteří nemají známky z náboženství, a sděleny vhodné rady a pokyny. V zákonodárství v praksi jeví se nevyjasněnost a vyhýbání se určitému postupu.

Kol. Dr. J. Smrček upozorňuje sekci na bezpráví, které jest pácháno na kolezích ustanovených dle § 4. na neúplných ústavech, že jejich nárok na povýšení do VIII. hod. třídy, doporučený c. k. zem. šk. radou nebyl c. k. ministerstvem splněn. Třebas bylo to vlastně vyznamenání, nezávislé na desítileté činnosti středoškolské a někde se udělovalo extra statum, bylo toto opomenutí zúmyslné. Ústředí spolku ve Vídni bude jednatelem, jenž vyžádá si data od oněch kolegů (celkem tři), požádáno, by se této věci ujalo u c. k. ministerstva. — Rovněž týž kolega žádá, by ústřední spolek vymáhal u c. k. ministerstva vyměření válečného přídavku pro zmíněné kolegy ne dle nízkého základního platu dle § 4., nýbrž dle příjmů katechetových spolu s remunerací za přespočetné hodiny na témž ústavu doplňované a tvořící vlastně jemu příslušný plat po způsobu kolegů na celém ústavě ustanovených. — Dále upozorňuje Dr. J. Smrček na vigilii vánoční, letos 23. prosince slavenou, by c. k. ministerstvo dalo na ten den prázdno. Podobný případ byl kladně dříve vyřízen, proto jednatel i o tom ústředí zpraví. O prázdno na 23. prosince bude usilovati i vojenské nádražní velitelství, by dráha uvolněna byla pro všecky vojíny pražské jedoucí na svátky.

Kol. prof. Žák přimlouvá se za hojnější účast na přednáškách odborem křesť. akademie pořádaných. Pro zajímavost a poučení jest žádoucím, by kolegové hojně jich se účastnili. Jsou první čtvrtek v měsíci o 5. hod. v křesť. akademii. Na řadě jest přednáška kol. V. Hrudky o české ikonografii. Jednatel kolegy na ně upozorní.

Jednatel žádá sekci za souhlas, by jménem jejím mohl žádati nakladatelství česká i německá o darování jejich reprodukcí nebo ukázek obrazů náboženských pro zamýšlené Museum katechetské. Stalo se. Dále žádá, by sekce dovolila mu otevříti checkové řízení u České banky, filiálky na Vinohradech, by ušetřil kolegů od psaní a placení poukázek na členský příspěvek. Povoluje se. — Konečně podává zprávu jednatel o činnosti komise zřízené u křesť. akademie pro vydávání náboženských pomůcek z umění českého. Komise sestavená z členů uměleckého odboru křesť. akademie, kan. V. Müllera, jenž zvolen předsedou, mistra Klusáčka, prof. Dra Stejskala, doc. Dra Vajse, V. Hrudky, ze zástupce sekce Dra Hanuše a spolku katechetského ThC. Tatzauera měla jednu schůzi. V ní zastoupeny zájmy: umělecký, katecheticko-paedagogický a finanční. Usneseno vydati nejprve serie chrámových slohů ve stavitelství českém. Aby vybrány nejlepší ukázky slohů, požádán bude p. dv. rada prof. J. Fanta o radu, budou činěny kroky, by c. k. zem. šk. rada doporučila školám tento podnik. Odborník umělec ony obrazy nakreslí na kámen, by nebyly to fotografické, nýbrž umělecké reprodukce, konečně bude jednáno s některým nakladatelstvím soukromým, v jaké ceně, formátu a počtu tyto pomůcky mají býti vydány. Když návrhů jiných nebylo, předseda s poděkováním schůzi ukončil.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Biskup Spalding zemřel. V severoamerickém městě Peorii ve státě Illinois zemřel dne 25. srpna 1916 i mimo Ameriku chvalně známý biskup-učenec *John Lancaster Spalding*. Narozen r. 1840 zastával v letech 1877—1908 biskupský úřad v Peorii a po své resignaci jmenován byl titulárním biskupem v Scytopolis. Co Spalding vykonal jako biskup, tvoří značný kus novějších církevních dějin amerických. Založil mnoho gymnasií, farních škol, hospitů a sirotčinců. Roku 1899 otevřen »Spaldingův institut«, v němž sloučeno je gymnasium s vyššími vzdělávacími ústavy. Za světové výstavy v Chicagu r. 1892 byl Spalding předsedou komitétu pro katolickou paedagogiku. Později věnoval se založení katolické university ve Washingtonu. Na tento účel sebral sám 1,800.000 K a když v říjnu r. 1899 byla universita otevírána za přítomnosti presidenta Unie, nejvyšších státních úřadů a 80 biskupů, měl Spalding slavnostní řeč. Také v oboru sociálním roz-

vinul slavný biskup velikou činnost. Sociální otázkou obíral se r. 1902 vydaný Spaldingův spis: »Socialism and labour«. Všeobecně známým je zvláště jeho spis »Oportunity and osher Essays and Andresses«, přeložený skoro do všech jazyků. Dílo obsahuje řadu řečí a pojednání o vyšším vzdělání universitním, otázce ženské, o vychovatelství, náboženské budoucnosti, státních formách a j. Životním programem velikého biskupa bylo, co pravil při svěcení koleje sv. kříže na universitě Washingtonské: »*Všecko, co prospívá lidskému pokroku, slouží také křesťanskému náboženství a službě Boží v duchu a pravdě.* Musíme se naučit bez bázně kráčet světem, v němž vědění stále přibývá, pozdravovat každé obohacení klenotnice intelektuelního blahobytu jako přípravu, byť i vzdálenou, ke království Božímu, o něž Spasitel učil nás se modlit. *Není ničeho v katolickém náboženství co by překáželo pokroku ve kterémkoli odvětví vědy.*« — U nás pilně si všímala činnosti Spaldingovy ve svých časopisech katolická moderna a hojně z něho překládala. Zejména dp. Václav Lankaš uváděl k nám skvělé myšlenky Spaldingovy. —š—

Profesor Dr. F. W. Feorster z university v Mnichově vzal si na zimní semestr dovolenou, aby mohl své dílo »Staatsbürgerliche Erziehung« úplně přepracovati. K tomu prostuduje prameny, literární pomůcky a knihovny v neutrální cizině. —š—

Přídavky učitelům obecných a měšťanských škol. Dle sdělení »Prager Abendblattu« budou učitelstvu obecných a měšťanských škol v Čechách dosavadní mimořádné přídavky s pensijním přídavkem jako v roce 1916 i v roce 1917 vyplaceny. —š—

Konkursy na uprázdněná místa učitelská již se vypisují. Ve »Vládním Věstníku« uveřejněn v čís. 10. seznam učitelských míst, jež se mají definitivně obsaditi. Mezi vypsanými místy je na českých školách obecných 8, na měšťanských 16 katechetských míst. Na školách německých jedno místo katechety školy obecné (v Budějovicích) a 11 na školách měšťanských. Také je vypsáno jedno něm. místo katechety evang. náboženství (v Rosbachu). —š—

Činnost professora Masaryka. Londýnské »Times« dne 14. listopadu přinesly referát o Masarykově přednášce »O českých aspiracích«, v níž řečník užaslému posluchačstvu londýnskému vykládal, že v Čechách je revoluce a pod. Koncem listopadu pak oznamuje »Voss. Ztg.«, že filosofická fakulta university v Petrohradě nabídla bývalému profesoru na české universitě, Tom. Gar. Masarykovi, professuru a tento že již do Petrohradu přijel. Snad tak rychle to přece nejde. —š—

Učitel vůdcem rakouské sociální demokracie. »Bohemie« oznámila z vídeňských politických kruhů, že dr. Victor Adler odstoupí z vedení strany sociál. demokratické pro značné zhoršení svého zdravotního stavu. Za jeho nástupce vyhlédnut poslanec Seitz, který je učitelem a předsedou ústředního spolku vídeňského učitelstva a zastupuje v parlamentě a dolnorakouskému sněmu dělnický okres Florisdorf. —š—

Erasmus Rotterdamský. Koncem října a počátkem listopadu denní listy přinášely delší neb kratší zprávu, že 28. října konala se 450letá pamět narozenin mnicha Erasma Desideria Rotterdamského, vzkřísitele humanismu. Ale jak »Ottův Slovník Naučný« (XIX) udává, narodil se Erasmus dne *27.* října *1467*; připadá tedy ona pamět až na rok příští. Uváděn bývá i v dějinách vychovatelství (J. Kobosil: Děje vych. str. 105; Fr. Šmídek: Děj. vych. str. 112) pro četné své spisy z oboru vychovatelského. Zvlášť pěkné a správné myšlenky o výchově podává ve spise »Christiani matrimonii institutio«, kde náboženství jest mu prvním a nejhlavnějším činitelem ve výchově. »Má proto matka nadšena býti myslí zbožnou. Pavel, tak píše Erasmus, slibuje ženě blaženost z dítek, jestliže tyto zůstanou u víře, lásce a posvěcení v kázni. Žena, která toho u dítek svých nedocílí, jest jen polovičnou matkou«. Četné spisy Erasmovy přeloženy byly do češtiny, byltě Erasmus s českými humanisty ve styku. Jan Petřík z Benešova přeložil a upravil a roku 1534 v Praze vydal Erasma Rotterdamského: »Poctivé a nábožné rozmlouvání dítek«, které uvádí se namnoze jako katechismus Erasma. Erasmus nabyl veliké slávy jako humanista, mistr latinského slohu a plodný spisovatel, ale i jako tupitel církve a odpůrce scholastiků. Byl opravdu duch universální, v práci neunavný, skutečná hvězda doby své, ale hvězda ne vždy bezúhonným třpytem zářící. —š—

Školy a uhlí. Vážné události budí dnes uhelná otázka pokud se týká i nerušeného vyučování na školách. Na mnohých místech nemají školy žádných zásob, s nimiž mohly by snad nahodile vyskytnuvšího se nedostatku uhlí přestáti. Zásoby shánějí se teprve a výsledek vzhledem k tomu, že je uhlí potřebí stejně nezbytně na všech stranách, nemůže býti uspokojující. Z této obavy o nedostatek uhlí ve školách vznikla pověsť, která prošla všemi časopisy, že pomýšlí se na prodloužení pololetních prázdnin a to tak, že by trvaly od Vánoc až do února. Důvodem je prý úspora na palivu a svítivu. Za to pak by byly kratší prázdniny letní. »Pilsner Tagblatt« věděl už na jisto, prý »z pramene hodnověrného«, že vánoční prázdniny na obecných školách mají začíti již 16. prosince a trvati do 16. ledna! Školní rok by končil koncem července. — Že by zimní prázdniny byly jen na škodu mládeži, která ve škole užije tepla a které škola je dnes ochranou, na to zatím denní listy v touze po nových poplašných zprávách zapomněly. —š—

Knihovny pro neokomunikanty. O knihovnách těch v Německu, psáno ve »Vychovateli« r. 1915 (str. 80.), kde vyjmenovány některé spisy německé, v nichž ve formě povídek podána případná poučení a návod dětem ku přípravě na sv. svátosti. U nás literatura ta je posud chudá, a snad i běh nynějších událostí je toho příčinou, že na tak vhodný vychovatelský prostředek u nás zapomenuto. S radostí upozorňujeme, že »Anděl Strážný«, známý a i u nás hojně rozšířený list pro mládež, vydávaný XXXVI. rokem benediktinskou tiskárnou v Brně, přináší počátek vypravování pro dítky, které poprvé přistupují ke sv. přijímání: »V tiché vesničce«. Vypravování je volně přeloženo z německého, ale doufejme, že i původní české práce psané v tomto směru se dočkáme. Bylo by však potřebno, aby podobné povídky vydávány byly samostatně. Potřeba by jich bylo u nás tím více, poněvadž malý počet vyučovacích hodin náboženství omezuje přípravu na sv. svátosti na nejnutnější. Dejte nám vhodné pomůcky, knihy a knihovny pro neokomunikanty! —š—

Cvičení kostelních písní ve školách ukládají opět *nejnovější osnovy* učebné pro školy obecné vydané c. k. z. š. radou 23. února 1915 č. 9419; na str. 16 v kapitole »obecné poznámky« při článku o zpěvu se praví: »Od třetího školního roku budiž pěstována také píseň *duchovní* (zpěv církevní)«; při jednotlivých kategoriích škol (1—8 střídních) stále se opakuje: »Účel . . . Správné a přirozené přednášení cenných písní lidových i uměleckých, vlasteneckých a církevních (!) slovy a nápěvem podle not, aby je žáci pro život trvale zachovali«. *J. K.*

Bohoslužebný řád pro školy obecné a měšťanské v arcidiecési *Pražské* vydán byl vynesením k. a. konsistoře ze dne 16. května 1870 č. 3633, doplněn vynesením z 5. dubna 1893 č. 3263 a **republikován** vynesením ze dne **31. srpna 1907** č. 9033 (současně s vrchnopastyřským poučením k definitivnímu řádu školnímu); všechna ta vynesení zaslána byla c. k. okresním školním radám, aby je ve známost uvedly a při provádění jich laskavě spolupůsobily.

Podobně se stalo v ostatních diecésích českých. Příslušná vynesení jsou doslovně uvedena v knize »Školní zákon říšský a nejdůležitější nařízení i výnosy úřadů státních a církevních ve věcech školských. Vydáno k potřebě důstojného duchovenstva českého. Cena 3 K. v Praze. Tiskem a nákladem k. a. knihtiskárny v Praze 190—I. (Rohlíček a Sievers).«

Tyto bohoslužebné řády byly c. k. okresními školními radami nepochybně oznámeny všem správám škol, buď zvláštními přípisy neb v úředních listech a mohou tedy na všech školách býti známy světskému učitelstvu. *J. K.*

K revisi žákovských knihoven. K článku v čís. 20. na str. 184—186 budiž dodáno: Spisy výborné svou tendencí i formou (Smiles, Swett Marden a p.), avšak obsahující některá místa se stanoviska katolického a rakouského nevhodná, budiž upraveny ku zvláštnímu vydání bez oněch závadných míst. Rovněž nejlepší básně a drobné povídky předních spisovatelů buďtež vydány ve zvláštních sbírkách. Nakladatelé nebudou se rozpakovati upravit taková zvláštní vydání, bude-li moci počítati s tím, že více než 200 českých ústavů v Čechách a na Moravě zakoupilo by po 5—10 výtiscích těch knih 1000—2000.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. LEDEN 1916. ČÍSLO 1.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

L. J. Ch.! — Poznámky k nynějšímu katechismu. — Exhorta na I., II. a IV. neděli po Zjevení Páně. — Z praxe a různé.

L. J. Ch.!

Žijeme v době kritické. Nejen *válka* svou úporností, ale i *nové názory* vnikají mocně v život národů.

Jaké překvapení přinesla válka nepřátelům Rakouska! To Rakousko, dle jejich slov »senilní«, stává se jim *acies terribilis.*

»*Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles.*«

A tak tomu i s církví! Kdo by se byl nadál, že ten strom náhle rozpučí, aby vydal ovoce mnohé?

A kde jsou ti, kteří podtínali sílu jeho?

»*Deus afflavit et omnes dissipati sunt.*«

Celé legie mužů v poli naučili se znáti cenu náboženství. Ovšem ozývaj se též hlasy, jež vidí vycházeti červánky kulturního boje po válce.

Kdo má pravdu? Ví jen Vševědoucí, jemuž kniha budoucnosti otevřena.

Ale tolik pravda je, že nesmíme ruce složiti v klín a dáti se ukolébati zdánlivým klidem.

Prozřetelnost Boží způsobila *disposici*, *práci* však přenechává dělníkům na své vinici.

A nám katechetům božský Paedagog vykázal práci na té části vinice své, na které mu *záleží nejvíce.*

Nepřátelé volají po organisaci. »*Discite ab inimicis,*« to jest důvodem i k našemu sdružování.

Spolek katechetů v král. Českém a *jeho Věstník* při Vychovateli má býti jednou takovou složkou pomocnou k té práci na vinici Páně.

Předsednictvo nešetřilo *námah* ni *obětí* ve prospěch celku i jednotlivců a chápajíc vážnost doby, stálo se členstvem svým věrno myšlence *církevní*, *národní i státní.*

A nejen zájmy *duchovní*, ale i *materielní* pojímalo ve svůj obor.

Jaké enormní požadavky doléhají na nás, všude pomáhat, nikde nebýti pozadu, žádá naše doba ač naše příjmy jsou nejmenší mezi inteligenty.

Ale i v tomto posledním bodu učinilo Předsednictvo spolku více než co bylo možno za daných poměrů a dalšího vývoje nespouští s očí.

K realisování všech snah potřebí však jest *součinnosti* každé jedničky stavovské a proto jeho úsilovná snaha sdružiti pod svůj prapor *všecky*, tedy i ty kteří dosud chybí.

Kéž *legie dětí*, dětí dobré vůle, jež *katecheté rakouští* — v intenci rakouského episkopátu — povedou o *vánocích* ke svátostnému Spasiteli, vyprosí vlasti i císaři pánu toho *nejlepšího Ježíška* a kéž ty zvony novoroční hlásají celému světu, že rok 1916 dostal ve vínek dar *míru* od *Knížete pokoje.*

Fiat, fiat, fiat.!

Poznámky ku poznámkám.

Napsal X. DVOŘÁK.

Četl jsem se zájmem v čís. 8. Věstn. katech. (srpen 1915) »Poznámky k nynějšímu katechismu«. Uvádějí se tam vývody faráře Schoenigera (Christ. paed. Bl.) o nutnosti reformy katechismu, který byl vydán od episkopátu rakouského.

P. farář Sch. uvádí některé nedostatky methodicko-správného (!) zpracování. Hned v úvodu vytýká otázku 2.: Proč jest učení katol. náboženství učením nejpotřebnějším? a její odpověď: protože nás učí, co máme činiti, abychom Bohu sloužili a spaseni byli.

(Autor nebo překladatel čl. Schoenigerova opravuje odpověď takto: »proto že v náboženství katolickém se učíme, jak bychom Bohu sloužili a *tak* na věky spaseni byli.« Tím sice stává se odpověď stylisticky jasnější, ale nikoliv *dětem* jasnější a snazší. Ano, myslím, že konkretnější pro ně je, jak katechismus ji uvádí: »protože nás učí, co *máme činiti*, bychom Bohu sloužili ..« ale zdá se nám odpověď sama o sobě nejapnou a frasovitou. Jistě by stačilo říci: »protože nás učí, co máme činiti, bychom spaseni byli.« Avšak toto: »bychom spaseni byli« jest pro děti příliš abstraktní a nevýrazné, nevychází z toho ona potřeba náboženství svrchovaná; zamlouvalo by se mi daleko více, jak bývalo v katechismech starších: »bychom věčně blaženi byli.« Vždyť bez toho motiv i cíl člověkův jest vůbec blaženost — dle sv. Augustina.)

P. Sch. odvozuje z této odpovědi nelogičnost rozdělení katechismu; logicky by se dle toho prý měl děliti katechismus na 2 díly. Má prý dvojí účel náboženství. Tento účel jest: sloužiti Bohu a spasenu býti. Jak by dle toho dělil katechismus, opravdu nevím. Nad to se mýlí, když shledává v této odpovědi dvojí účel, neboť tento dvojí tu vyjádřený účel není souřadný. Učíme se, co máme činiti, bychom Bohu sloužili — a sloužíme Bohu, bychom spaseni byli. Tedy účel jest pouze jeden. A tak by vlastně dle této odpovědi měl katechismus toliko jeden oddíl: »Co máme činiti, bychom spaseni byli.« Tento oddíl nebo lépe obsah katechismu dá se pak rozděliti ovšem na pododdíly: 1. Máme věřiti, 2. máme doufati, 3. máme B. milovati 4. máme sv. svátosti přijímati, 5. máme spravedlivě žíti a umříti.

Není tedy ta nelogičnost v rozdělení katechismu tak samozřejmá, ba snad ani nelze jí vytýkati.

Ale jak už jsem kdysi v Pastýři duchovním (tuším) vytkl hned při vydání nově zaváděného katechismu, jest to rozdělení pro děti těžké, abstraktní. Už to, že má tolik oddílů!

A potom jest skutečně účelem katechismu učiti nás tomu jen, co máme činiti ? Není nejprvnějším jeho účelem učiti nás vůbec Boha a ovšem vůli jeho znáti a pak ovšem poznanou vůli Boží činiti? Nebo jak sám katechismus později praví o účelu člověkově »aby Boha poznával, ctil, miloval, jemu sloužil a tak na věky spasen (blažen) byl?! Ač i tu by se dalo říci méně frasovitě: »aby Boha poznával a jemu sloužil (t. j. ctil, miloval a poslouchal) a tak věčně blaženým se stal.« (= jak Bohu sloužiti.)

Tak by katechismus ovšem, jako náboženství vůbec se dělívá, měl 2 díly: Co věřiti; co činiti! A odpovídalo by to i požadavku Kristovu: »Ne ten, kdo mi říká Pane, Pane . . «

A lépe by to odpovídalo i té skutečnosti, že na středních školách takto se náboženství rozděluje a vykládá. Proč to nekonformovat, když o nic těžším se to nestává, ba naopak snad i snazším pro dětské chápání! (Pokračování.)

Exhorta na I. ned. po Epif.

Mše svatá.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

»*Když byl P. Ježíš ve 12 letech, vstupovali do Jeruzaléma podle obyčeje ke dni svátečnímu.*« Tak a nejinak, o milé dítky, počíná dnešní krásné evangelium. A čemu nás učí? Podává nám důkaz svědomitosti, s jakou sv. Josef a blah. P. Maria světili dny sváteční. Nic jim nevadilo, ani práce, ani dálka a obtíž cesty, kterou až do Jeruzaléma konati musili. Kdykoliv se blížil den sváteční, odložili dílo rukou svých, zavřeli svůj tichounký příbytek a šli, aby uctili Boha a posvětili jeho slavný den. A podobně jako oni, choval se i Pán Ježíš. Ačkoli byl Syn Boží a pravý Bůh, který mohl jednati, jak chtěl, nezrušil přikázání třetího a svědomitě zachovával dny sváteční od útlého mládí.

A vám by, milé dítky, byla ta půlhodinka nebo hodinka, kterou v neděli a ve svátek službám Božím obětovati máte, těžká? Chtěli byste zbytečně *mši sv.* opomíjet? Je to snad nesnadné? Máte do kostela daleko? Jinde to je třeba obtížnější. Tak mi nedávno psal můj bývalý spolužák, který je farářem v Texasu v Americe, že jeho ovečky a školní dítky musejí do kostela jíti až několik hodin, a přece přicházejí rádi. Neboť věří, že oběť mše sv. je 1. oběť *nejvznešenější* a 2. *užitečna*

1. Milé dítky, kterak mám vám dokázati, že mše svatá jest obětí *nejvznešenější?* Kdykoli vám ve škole vypravuji, jak P. Ježíš se svými učedníky v den zeleného čtvrtku slavil poslední večeři, věřte mi to upřímně, že ve své duši pociťuji skoro jakousi posvátnou bázeň. V duchu vidím Mistra v oné památné jídelně. Spočívá ve své nevystíhlé velebnosti uprostřed za stolem a kolem něho spočívají učedníci jako děti kolem otce. Ach, takovou slavnou večeři ještě nikdy nekázal apoštolům připraviti. Tak společně všecky ještě nikdy je ke stolu nezval. Jistě, že něco obzvláštního má v úmyslu!

Požívaje beránka velikonočního, tedy svůj vlastní předobraz, o tomto pokrmu nic nepraví. Ale po jídle mlčky vstává, opásá se rouchem a myje učedníkům nohy; pak opět ubírá se na své místo za stolem. A aj! tu pohled jeho snáší se na chléb, ležící na stole. V tom okamžiku P. Ježíš mění svou božskou

tvář, svatou rukou zvolna béře chléb a planoucí oči obrací k nebesům, jakoby Otci svému zvěstovati chtěl, že se chystá k *nejvznešenějšímu* úkonu celého svého pozemského života. Potom klopí zrak svůj zase na ten bílý chléb, žehná jej a vážným hlasem dí: »*Totoť jest tělo mé. Vezměte a jezte!*« Podobně při pozdvihování kalicha praví: »*Totoť jest krev má, která za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů. To čiňte na mou památku!*«

Ejhle, drahé děti, zde vidíte ustanovenou oběť Nového Zákona čili mši sv., na kterou v neděli a svátek přicházeti máte. Tenkráte když byla ustanovena, ovšem nejmenovala se ještě »mší svatou«, nýbrž pouze obětí, ale za to obětí ze všech, co jich kdy bývalo, *nejvznešenější*.

Zahledíte-li se, milé dítky, na chvíli duchem do šedé dávnověkosti ještě před Kristem čili do Starého Zákona, co tu shledáváte? Že už tenkráte oběti se konaly a sice hned od počátku světa. I pohané přinášeli oběti, jenže se ocitli na zcestí, neboť obětovali modlám a dopouštěli se při tom krutostí. Písmo sv. vypravuje, že král moabský, obklíčen jsa od krále israelského, zabil vlastního syna na hradbách, aby si takto vyprosil pomoci.

Takové oběti ovšem P. Bohu milé býti nemohly. Sv. Pavel napsal: »*Co obětují pohané, obětují ďáblu a ne Bohu.*« (I. Kor. 10). Co tedy as učinil P. Bůh? Aby aspoň od národa vyvoleného odvrátil podobné nelidskosti, uspořádal skrze Mojžíše obětní řád a nařídil trojí oběť: zápalnou, pokojnou a smírnou. A tak čteme v bibli, že obětovali Aron, Heli, Samuel, Šalamoun, Matatyáš atd. A s jakou vážností a svatostí obětovali! Nic tak velebně slaveno nebylo jako tyto starozákonné oběti.

Ale nyní jest otázka, zda-li tyto oběti P. Bohu byly milé? Byly opravdu Bohu milé a příjemné.

Když na př. Manne, otec Samsonův, oběť zapálil, vstoupil anděl u viditelné podobě s ohněm zápalné oběti do nebe, protože sobě Bůh v oběti vykonané velice zalíbil. Tak jsem to, drahé děti, četl v Písmě svatém a nevím, proč bychom svatému Písmu neměli věřiti. Když Šalamoun ve vystavěném chrámě oběť v zápalí obětoval, vstoupila veřejně sláva Boží do chrámu Páně a dým s hůry t. j. s nebe spadl dolů

Hle, tak miloval svrchovaný Bůh starozákonné oběti, ačkoli se všecko dálo pouze v podobenství a jako příprava k budoucí oběti mše sv.! Ja o slunce vzdáleno jest od země a jako světlo lucerny liší se od jasu, tak, věřte mi, ó děti drahé, lišily se tyto oběti od *nejvznešenější* oběti mše svaté. Ach, suďte nyní sami, kterak vzácná a příjemná musí býti Pánu Bohu tato nejvznešenější oběť, při níž se nevinná krev Beránka Božího obětuje!

2. Suďte a uvažujte, jak *užitečná* je tato oběť těm, kdož na ni v neděli a ve svátek přicházejí a při ní zbožně jsou přítomni! Ale dříve nežli o těchto užitcích mše sv. uvažovati budete, prozradím vám, že někteří bludaři ve svých zemích obět mše sv. před několika sty léty odstranili.

Tak stalo se na příklad v Anglické říši, ke které patří katolická země irská. Milé děti, stěží mně uvěříte, když vám řeknu, že po celou dobu 220 let byla v této katolické zemi mše sv. docela zakázána zákonem. Ale vidíte! Přes tento zákaz a přes krvavé pronásledování věrných katolíků nebylo přinášení oběti mše sv. na žádném místě Irska přerušeno — a tak po uplynutí 220 let bylo a jest Irsko právě tak katolické jako před tím.

Kterak a kde mohla tedy sv. oběť býti přinášena, když byla zákonem zakázána? Na tuto otázku dal odpověď r. 1909 na eucharistickém sjezdu v Kolí nad Rýnem rodilý Irčan učený kněz Colomeus. Ten vypravoval před nesčetnými posluchači, s jakými obětmi a strádáním, s jakou zmužilostí a věrností hájili si katoličtí Irové svou víru. Líčil na sjezdu tom, jakou lásku měli zvláště k nejsv. Svátosti Oltářní! S jakým nebezpečenstvím slavili oběť mše sv. na skrytých místech: ve stodolách a ve stájích, na polích a v lesích, v roklích a těžce dostupných vrcholcích hor! Kterak ve žhavých paprscích slunečních, jindy zase ve sněhu a dešti kolem prostičkého stolu obětního shromažďovali se mužové a ženy, starci a děti! Ano i děti, děti věku vašeho! (Čech v říjnu 1909).

Milé děti, nezní tohle jako pohádka? A přece to není pohádka, ale je to pravda. Je to pravda, která vás povzbuzuje a učí. Učí lásce k sv. oběti a povzbuzuje vás, abyste v neděli a svátek k této *užitečné* oběti pilně a rádi spěchali.

Užitky při mši sv. jsou nespočetné. Řeknu jenom, že při ní radují se dušičky očistcové, když se za ně obětuje. Hříšníci na ní přítomní si dobývají daru kajicnosti a spravedliví daru vytrvalosti v dobrém. Vy pak, milé děti, si vyprošujete síly a Božího požehnání. Jak mnohý otec a mnohá matka vyprosili si zde pro vás zdar! Jak často mše sv. utišila nepřátelství, ukojila hněv a přinesla mír!

A může snad býti jináče? Vždyť ten vševědoucí Slitovník nebeský okem laskavým hledí na shromáždění věřících v kostele, jakoby říci chtěl: »Tak, dobře, děti mé! Zde vás rád vidím, zde ochotně slyším prosby vaše. Neboť k vůli vám, z lásky k vám ustanovil jsem tento nevyčerpatelný poklad, tuto *nejvznešenější* a *užitečnou* oběť. Jen přijďte zase! Přijďte na mši sv. a buďte jisti, že vám počítám za zásluhu i cestu sem i domů, když zima jest neb horko, když bláto jest a déšť, když vítr a prach .«

Tak volá tichým hlasem Kristus Ježíš. A co mám k tomu dodati já, váš učitel ve sv. víře? Co mám říci k těm, kteří někdy zbytečně zanedbávají mši sv. a spolu i slovo Boží? Ó milé děti, P. Bůh neustále o nás se stará a není okamžiku, aby na vás nemyslel — a vy byste byli tak nevděčni a na Něj v neděli ani si nevzpomněli? Bůh vám ustavičně poskytuje potřebné dary a milosti — a vy byste mu ve dnech svátečních neděkovali? Bůh nakloňuje neustále ucho své k vašim prosbám a žádostem — a vy byste se zdráhali poslouchati slovo Boží? Bůh vám tak mnoho obětuje: šat, pokrm, nápoj, radosti, štěstí a vše, cožkoli nad to potřebujete — a vy byste jemu ani $^1/_2$ hodinku věnovati nechtěli? Co by z vás bylo, kdyby se Bůh choval k vám, jak někteří se chovají k Němu? Co by bylo z vás, kdyby Bůh zavřel dobročinnou ruku svou a nevděčným nic neskýtal a neobětoval? To dobře uvažte, ó děti drahé a po příkladu 12letého Ježíše spěchejte rádi na služby Boží! Amen.

Exhorta na II. neděli po Zjevení Páně.

O vlastnostech a ceně poslušnosti.

PAVLIŠTA JOS., katech. v Čes. Třebové.

Dí jim Ježíš: »Naplňte stoudve vodou!« (Jan 2. 7.)

Ve dnešním sv. evangeliu nás mile překvapuje krásný příklad poslušnosti. Pán Ježíš, ač jest toliko svatebním hostem v Káni Galilejské, poroučí služebníkům: »*Naplňte stoudve vodou!*« Hleďme, jak rozkaz Jeho vyplnili.

1. Spasitel tedy jim poroučí a hle, nikdo z nich si nestěžuje, že rozkaz Jeho je neoprávněný, z úst jejich neozývá se odpor, v zraku neblýská se hněvivá nelibost, jen ochota pobádá je, aby přání Páně ihned vyhověli.

Právě radostná ochota činí poslušnost obětí Bohu nejmilejší. Svobodná vůle toť nejvzácnější dar Bohem nám věnovaný. Kdo tedy radostně se podrobuje vůli bližního, poněvadž v něm vidí zástupce Páně, ten přináší Všemocnému obět nejmilejší. Proč nedopustil Hospodin, aby praotec Abraham obětoval svého syna? Proč anděla poslal, aby zadržel ruku již držící meč? Poněvadž ochotná radost již zračila se při horlivé přípravě k oběti. Láska k Bohu tryskající ze srdce upřímného položila tam nejmilejší obět svobodné vůle na oltář. Proto krásně o poslušnosti vyjadřuje se sv. Jan z Kříže: »Více se líbí Pánu poslední stupeň poslušnosti než všecky ostatní činy, které na svou pěst konáš.«

Kdysi světec tento jako studující bohoslovec poslán byl zpět do kláštera, aby uvykl společnému životu mezi řeholníky. Představený kláštera pokládaje Jana za pyšného a domýšlivého na své vědomosti, poručil mu, aby pročítal po slabikách jako žáček malý katechismus, ano zakázal mu čísti knihy jiné. Sv. Jan z Kříže podrobil se ochotně rozkazu tomu; po slabikách výrazně četl katechismus, aby se cvičil v poslušnosti. Pak se nedivme krásným cnostem, jež vypučely z jeho ušlechtilé povahy, neboť měly úrodnou půdou poslušnost.

A vzpomeneš-li na učitele svého Krista Ježíše, vyznáš, drahý křesťane, že nebylo nad Něho poslušnějšího mezi syny lidskými. Z poslušnosti opustil krásu věčnou a slávu nebes, jsa od věčnosti Syn Boží stal se synem člověka, byl poddán prostému tesaři a chudičké panně, jichž poslouchati nebyl povinen. Celý život Jeho pozemský byl obětí naprosté poslušnosti, již vyjádřil jsa potřísněn krvavým potem na skráních a v hluboké pokoře slovy: »*Otče ne má, ale tvá vůle se staň!*«

Zpytuj své svědomí, jinochu milý, plníš rozkazy tobě dané? Se studem se přiznáš, že sotva vyslechneš přání rodičů a vychovatelů neb představených, již se dere z úst tvých výkřik odporu, žehrání, odmluvy. Tváře hněvivostí červenají, čelo se vraští nelibostí a každý pohyb tvůj prozrazuje nespokojenost. Kolikrát musíš na rozkaz býti upomenut, abys jej vyplnil. Věru taková vynucená poslušnost jest bezcennou, neboť na ni lpí rez zlé vůle.

2. Ale obraťme pozornost svou opět ke služebníkům! Když ochotně vodou stoudve naplnili, dí jim Ježíš: »*Nalévejte a neste vrchnímu správci!*« I nesli. Hle, písmo sv. svou úsečností naznačuje, že sluhové plní přesně rozkaz, neohlížejíce se na hosta jim cizího a snad úplně neznámého. Bez posuzování přijali napomenutí Panny Marie řkoucí: *Cožkoliv vám řekne, učiňte!*« bez dlouhého rozmýšlení podrobili se rozkazu Páně.

Jedna krůpěj dokonalé poslušnosti jest lepší a cennější před Bohem, než nejvznešenější rozjímavá modlitba.

Zdaž, milý příteli také bez nejapných úsudků, bez dlouhého rozmýšlení, bez hrozivého klení vykonáváš rozkaz rodičů a představených? Pamatuj, že ze své vůle ti neporoučejí, ale konají jen svou povinnost, za kterou zodpovědni jsou Bohu. Jak tebe i je napomíná apoštol Pavel řka: »*Poslouchejte svých představených a budte jim poddáni, neboť oni bdí nad vámi jakožto ti, kteří vydají účet za duše vaše, aby to činili s radostí a ne se vzdechy; neboť toto by vám; nebylo užitečné.*« (Žid 13. 17.) . a dokládá: »*Není vrchnosti leč od Boha*

a které od Boha zřízeny jsou. Proto kdo se vrchnosti protiví, zřízení božímu se protiví « Řím 13. 1.). Kristus Pán pak potvrzuje slova jeho řka k apoštolům »*Kdo vás slyší, Mne slyší, kdo vámi pohrdá, Mnou pohrdá.*«

Proto sv. Felix, člen řádu kapucínského, velice přesně a rád plníval rozkazy představených, ať mu poručili cokoliv. Nejmenší pokyn, jenž mu byl dán okamžitě vykonal. Poslušnost jeho byla tak dokonalá, že představení jeho nesměli ani přání vyjádřiti, neboť je považoval za rozkaz a ihned vykonal.

Sv. Petr také přesně vyhověl přání Spasitele a vydal se opět lovit na jezero ač celonoční jeho práce byla marná a dle své zkušenosti mohl souditi, že ani za dne ryb nenaloví, když se mu to v noci nepodařilo. A hle! Pán poslušnost jeho odměnil nesmírným požehnáním.

Ve Starém Zákoně byl pro neposlušné dítky stanoven trest ukamenování. V údolí Josafatském u Jerusalema stojí náhrobek Absolona, nezdárného syna Davidova, který nechtěl býti poslušen otce svého, ale vzbouřil se proti němu, byl však v bitvě poražen, kopím probodnut, v lese do jámy hozen a na jeho mrtvolu naházena hromada kamení. Náhrobek skvostný dal si Absolon vystavěti ještě za svého živobytí, ale potom nebyl do něho ani pochován. Když však židé kolem tohoto náhrobku jdou, zdvihnou kámen a každý jím do něho udeří. Tím se stalo, že náhrobek jest obsypán hromadou kamení. Házejí naň proto, aby naznačili, čeho si zaslouží dítky, které neposlouchají svých rodičů.

Umiň si, duše drahá, že v rozkazu představených chceš vždy viděti přání Pána našeho Ježíše Krista; tak obět nejvzácnější úcty a lásky k Němu přineseš na oltář, hojné požehnání a zdar bude ti stále údělem.

3. Poslušností však prospěješ nejen sobě, ale společnosti lidské. Římané měli přísloví: Serva ordinem et ordo servabit te t. j. zachovej pořádek a on zachová tebe. Pořadek zachová se poslušností. Bez ní nebylo by pořádku, nebylo by možno vzdělání, nedařila by se práce hmotná v dílnách, továrnách, při zemědělství, práce duševní by úplně zanikla ve školách, v uměleckých síních, v úřadech. Dobře praví sv. Jan Zlatoústý: »Odstraň řiditele zpěvu a sbor dobrých pěvců bez něho nezapěje dokonale ani prostou píseň.« Ztratí-li vojenský šik velitele svého v boji, co prospěje statečnost i počet vojínů? Odstraň poslušnost a zničíš společnost lidskou!

Kéž, drahý křesťane, poslušnost jest perlou povahy tvé . poslušnost tryskající z radosti, z přesnosti, z lásky k Bohu i k společnosti lidské! Získá ti přízeň vznešených, vede ke spokojenosti v žití vezdejším a otvírá bránu nebes k věčnému štěstí. Amen.

Neděle IV. p. Epif.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Stěpána.

Požehnání svatoblažejské.

(Liturgické.)

Tento týden po Hromicích je památka sv. Blažeje a jak víte, milé děti, z liturgiky, v kostele se uděluje věřícím zvláštní požehnání. Abyste pochopili význam tohoto starobylého obřadu církevního, musím vám dříve několik slov říci o sv. Blažeji.

I.

a) Tento znamenitý světec *žil* ve 4. stol. po Kr. a byl biskupem v maloasijském městě Sebastě. Tenkráte panoval na východě císař Licinius, který sice spolu s Konstantinem křesťanům udělil svobodu, avšak nicméně nebránil svým vladařům v jednotlivých krajích, aby křesťany pronásledovali. A tak se stalo, že pronásledování zuřilo i v Malé Asii, kde sv. *Blažej byl biskupem.*

Sv. Blažej v nebezpečenství uposlechl napomenutí sv. evangelia řkoucího: »*Když vás budou pronásledovati v jednom městě, utecte do jiného!*« (Mat. 10.) Opustil město Sebastu, odebral se na poušť a ukryl se v jeskyni, která byla doupětem dravých šelem. Nerozumná zvířata se sv. muže ani neulekla ani mu neublížila, ale lichotila se k němu jako k laskavému společníku.

Mezitím císařský náměstek Agrikola uspořádal veliký hon. Řízením Božím se stalo, že se někteří myslivci, pronásledujíce zvěř, pojednou ocitli v jeskyni, ve které se skrýval světec. Ó jak nemálo se podivili, když jej uzřeli klečeti a modliti se uprostřed šelem a když v něm seznali známého biskupa! Bez meškání spěchali a zpravili o tom vladaře, který jim poručil, aby hledaného lapili a přivedli.

Navrátivše se k jeskyni volali: »Vyjdi ven! Neboť vladař tě volá k sobě!« Sv. Blažej odvětil přívětivě: »Milí synové, ach, s radostí půjdu s vámi! Neboť se mně minulé noci třikráte zjevil Pán Ježíš a volal mne k oběti. Přišli jste tedy v pravý čas!« Na to podal jim ochotně rukou svých a dal se od nich vésti.

Vladař se nejprve snažil lichocením a sliby odvrátit jej od víry. Ale když se mu to nikterak nedařilo, dal jej mučiti a zkrvaveného odvésti do žaláře. Na této cestě doprovázelo jej povzdálí 5 křesťanských žen, které s pláčem sbíraly krůpěje krve, jež z umučeného těla kapaly na zem. Avšak byly zpozorovány, poznány, ihned spoutány a také odvedeny do žaláře. Jedna z nich měla 2 syny, kteří matku prosili, aby jich neopouštěla, nýbrž aby je vzala s sebou. Rozumí se, že i oni byli spoutáni a do žaláře ke sv. Blažeji přivedeni.

Co se asi, drahé děti, stalo pak s těmito statečnými křesťany? Ženy byly sťaty mečem, ale i oba jinoši a sv. Blažej byli odsouzeni ke stejné smrti mečem. Když pak všichni tři společně kráčeli na popraviště, aj, tu stalo se něco obzvláštního! Odevšad sbíhali se s pláčem křesťané a doprovázeli sv. mučedníky.

Mimo jiné přiběhla také jedna matka s dítětem, jemuž byla uvázla v hrdle rybí kost. Utrápená matka položila svého synáčka na cestu před sv. biskupa a prosila ho takto úpěnlivě: »Ó svatý muži, přimluv se u Boha za mé ubohé dítě, aby se uzdravilo! Sv. Blažej položil ruku na hlavičku dítěte, pomodlil se a požehnal je sv. křížem. A ejhle! Pojednou vyklouzla kost z hrdla chlapečkova, takže byl zachráněn

b) Když potom po smrti mučedníka i mnozí jiní nemocní na jeho přímluvu v nebesích nabývali od Boha uzdravení, vešlo mezi křesťany v obyčej *požehnání svatoblažejské.* Kterak se asi koná?

Dne 3. února ráno přede mší sv. kněz posvětí dvě voskové svíce. Po mši sv. položí jednu přes druhou křížem, vezme je do své levé ruky a klade je věřícím pod hrdlo. Při tom je žehná pravou rukou a takto se modlí: »Skrze přímluvu sv. Blažeje, biskupa a mučedníka, kéž vysvobodí tebe Pán Bůh od nemoci hrdla i ode všeho jiného zlého ve jménu Otce i . . . Amen!«

Až tedy, milí žáci, v den sv. Blažeje zajdete si před vyučováním do chrámu, abyste i vy přijali toto posvátné požehnání, zač budete Boha při tom prositi? Zdali ne za to, aby vás milostivě chránil od všelikých bolestí v krku? Ale také za to, aby vás chránil ode všech hříchů, které z hrdla nebo z úst vycházejí.

II.

Které to asi hříchy mohou býti? Jsou to ponejvíce hříchy proti II., VI a VIII. přikázání Božímu.

a) Je to především: *brání jména Božího nadarmo a klení.* Ach, milé děti žalmista Páně dí, že »*svaté a hrozné jest jméno Páně.*« A my tomu rádi věříme. Ale jak mnohý křesťan na to nevzpomene a to sv. jméno Boží beze vší příčiny a neuctivě pořád vyslovuje! Směje se a žertuje — a při tom vyslovuje jméno Boží. Prodává a kupuje, baví se nebo pracuje a stále béře jméno Boží nadarmo. Jiný docela hněvá se, zlobí se a vzteká — a vyslovuje při tom jméno Boží. Jaká to lehkomyslnost! Jaká neuctivost! Jak těžký hřích?!

Milé děti, kdyby nějaký člověk vyslovoval bez příčiny, bez úcty a napořád někde na veřejné ulici jméno vašeho otce aneb matky, bylo by vám to lhostejné? Neokřikli byste ho? A když někdo kleje a Boha uráží, je vám to lhostejné?

Kterási dívenka slyšela jistého člověka v sousedství každodenně proklínati. Jednoho dne zpozorovala, že člověk ten se ráno modlil Otčenáš, ale brzo na to opět klel. I přistoupila k němu a řekla: »Vy jste se modlil Otčenáš a nazýval jste Pána Boha svým Otcem. Kterak můžete Boha nazývati Otcem, když tak hrozně pořád klejete a Jej urážíte?« Muž onen se zarděl, neodpověděl a polepšil se. Už nikdy z hrdla jeho nevyšlo proklínání.

b) Než milé dítky, bývá tohle snad jediný hřích, který lidem z hrdla vychází? Nikoli. Z úst některých nehodných lidí vycházejí také *nestydaté řeči, žerty a písně* a ty urážejí nejen Boha, nýbrž i lidi počestné.

Sv. biskup Valerich konal kdysi v zimě dalekou cestu a musil poprosit o noclech v jednom domečku u silnice. Sotva tam vešel, zpozoroval, že majitel domu vedl s někým oplzlé řeči. Sv. biskup pravil mírně: »Což nevíte, že lidé budou z každého marného slova Pánu Bohu skládati účty?« Oba mužové se dali do smíchu a mluvili tím nestoudněji. Sv. biskup řekl: »Chtěl jsem se tu ohřáti, ale raději budu celou noc chodit venku ve sněhu. Neboť mne vaše řeči trápí více nežli krutý mráz! Ale vězte, že před soudnou stolicí Boží se jistě opět sejdeme!«

Milí žáci, podle tohoto krásného příkladu nedopřávejte sluchu lidem nestydatým a sami mluvte vždycky stydlivě! Sv. Ludvík na smrtelném lůžku takto syna napomínal: »Drahý synáčku, mluv jenom takové věci, abys se nemusil červenat i kdyby tě celý svět slyšel!« Drahé děti, kéž nikdy neslyšíme, že by z hrdla vašeho vycházely řeči nestoudné.

c) A za třetí: kéž z hrdla vašeho také nevychází nikdy žádná *lež!* Kdo lže, ten (jak učí katechismus) vědomě jinak mluví nežli myslí. Komu se tedy podobá lhář? Podobá se hodinám, které jdou špatně: jinak ukazují a jinak bijí. Lhář jest jako falešný peníz, který se jinačím býti zdá nežli ve skutečnosti je. Všichni hodní lidé lhářem pohrdají. První křesťané i sv. Blažej mohli se snadno lží nebo přetvářkou zachrániti před mučednickou smrtí — a neučinili toho. Proč nelhali? Proč se nepřetvářeli? Protože Písmo sv. dí: »*Ústa která lhou, zabíjejí duši.*« Moudr. 1.)

Až vám tedy, drahé děti, bude p. farář na sv. Blažeje udělovat svícemi požehnání svatoblažejské, vzpomeňte si na obsah dnešní exhorty a proste Boha především za to, abyste neměli nikdy žádných bolestí v krku! Za druhé si umiňte že se budete vystříhati všech hříchů, které z hrdla vycházejí, hlavně klení, nečistoty a lhaní.

Devítiletý chlapec jednou něco rozbil a dal se do pláče, protože se bál trestu od přísného otce. Služka jej konejšila řkouc: »Ale neplač! Zapři to! Řekni tatínkovi, žes to neudělal. Já tě neprozradím.« Ale hoch zvolal: »Ó né! Raději chci býti stokrát potrestán, než abych svého otce obelhal. Jak bych se mu potom mohl podívati do očí, kdybych byl lhářem?«

Není-liž pravda? To byla krásná odpověď! Také vy si pamatujte, že lépe jest trpěti zasloužený trest nežli rodičům anebo ve škole v hrdlo lháti. Amen.

Z praxe a různé.

C. k. zemská školní rada. Ve schůzi *českého* odboru c. k. zemské školní rady, konané dne 30. listopadu 1915 za předsednictví c. k. místodržitelského rady *Otakara Kalandry*, promluvil p. papež. prelát dr. *Tumpach* k nastávajícímu 67. *výročí nastolení Jeho Veličenstva* následující proslov:

Veleslavné gremium! Velectění a velevážení pánové!

Vyžádal jsem si slovo, abych na počátku dnešní schůze českého odboru veleslavné c. k. zemské školní rady pro král. České mohl jménem a za souhlasu slavného gremia promluviti několik slov. Mají pak to býti slova úcty, slova lásky, slova oddanosti a holdu k posvátné osobě *Jeho Veličenstva*, našeho stařičkého, milého a vroucně milovaného mocnáře. Jeť zajisté právě dnes předvečer velikého dne, neboť pozitří slaví všichni věrní národové rakouští 67. výročí nastolení Jeho Veličenstva na slavný trůn habsburský, příležitost to zajisté nad jiné významná, když všem věrným srdcím a tudíž i nám velevhodná a velevítaná skýtá se možnost ke slavnostnímu a vroucímu projevu. Pravím, že nám, tomuto slavnému gremiu, vítána je příležitost ta. Myť věru jako členové nejvyšší školní instance v tomto staroslavném království víme velmi dobře, *čím jest pro naše školství české těch 67 let vlády Jeho Veličenstva.* Neboť kdežto roku 1848 bylo školství české podobno děcku, kterému ani ve snách nezdálo se o možnosti mohutného vzrůstu, stalo se školství to statným mužem plným jaré síly životní, majícím sídla svá po všech dědinách naší vlasti a šířícím po celém národě ty nejkrásnější statky kulturní tak, že se národ náš hrdě a směle řadí k nejvzdělanějším národům vůbec. My víme dále jakožto upřímné a vděčné děti, že v posvátné osobě *Jeho Veličenstva* měli jsme po všechna ta léta vždy dobrotivého a pravého otce, který nad námi bděl a nám vše potřebné na poli duchovního rozvoje štědrou rukou rozdával. Ano, my jako občané víme velmi dobře, *že nebýti vznešené osoby Jeho Veličenstva a prozřetelnosti Boží, která Ho tak dlouhou, výjimečně dlouhou řadu let na trůnu ve zdraví, svěžesti a síle zachovává, nebylo by naší veliké vyspělosti na žádném poli vzdělanosti, v žádném oboru kultury, věd a umění.* A proto jsou srdce naše, jako vždy, tak zejména dnes přímo puzena k tomu, abychom nepokrytě, upřímně a v překypujícím citu díků prohlásili, že jsme věrnými, vděčnými a nejoddanějšími dětmi *Jeho Veličenstva* našeho otce, kteří v této době vážné skutky dokazují, že tělem stala se slova hymny národů rakouských: *»Život svůj i statky dejme za císaře, za vlast svou!«*

A proto skládajíce Jeho Veličenstvu, milovanému a vroucně ctěnému mocnáři a otci svému hold nejhlubší oddanosti a projev své dětinné úcty, vděčnosti a lásky, jaka českým srdcem vždy prochvívá, a projevujíce vroucí přání, by Bůh všemohoucí

ráčil nám a všem národům veleříše rakouské mnohá ještě léta zachovati Ho v síle a zdraví, tak, by mohl tráviti je ve stínu vítězství a želaného míru, provolejme jaře:

»*Jeho Veličenstvu, našemu vroucně milovanému císaři a králi Františku Josefu I. budiž za jeho lásku k nám naše nehynoucí láska, dík, čest a sláva!*« (Volání slávy.)

Pan papežský prelát vyžádal si za souhlasu gremia, aby projev tento byl protokolován a tlumočen Jeho Excellenci panu *místodržiteli* s prosbou, aby jej složil u stupňů Nejvyššího trůnu Jeho Veličenstva *císaře a krále.*

Spolek katechetů v král. Českém konal 15. prosince *výborovou* schůzi. Předseda připomíná úmrtí člena Spolku vsdp. kanovníka, děkana Ant. Maděry. Přítomní uctívají povstáním jeho památku a většinou odsloužili za něho po jedné povinné mši svaté. — Schváleno přijetí nových členů, katechetů, dpp.: Jana Krlína v Černovicích u Tábora, Rud. Šuchmana v Týně n. Vlt., Petra Doležala v Plzni, Lad. Makeše v Radnicích u Plzně, Josefa Krále ve Staňkově. — Bylo vyřízeno mnoho dotazů o remuneraci a nových platech, — Eliščiny lázně poskytují slevu na spolkovou legitimaci. — Jednotná modlitební knížka a spolu zpěvník bude co nejdříve připravena péčí katech. Spolku a prof. Dra Orla a bude vydána v c. k. knihoskladu, jenž dá 20% nákladu školám zdarma, mimo jiné bonifikace. — Naše min. náboženská osnova, jejíž vydání a doporučení přijato všeobecným souhlasem, poslána byla 455 farním úřadům v ceně 40 h. Jen 26 ex. vráceno. Zdarma poslána členstvu. vikářům, sekretářům vik., nábož. školdozorcům a členům širší ankety pro def. osnovu. — Předseda referuje o druhé schůzi diecésní ankety. — Předsedové obou spolků katech. složili poklonu novým vicepresidentům c. k. zemské školní rady. — Ústřední spolek českých žen žádá, aby mu byla oznamována představení biografů, jež se nehodí pro děti. — Rozsudkem nejv. říšs. soudu ze dne 1. července 1915 rozhodnuto, že děti bezkonfesního otce, školu navštěvující, mají se účastniti povinných náboženských cvičení. — K valné hromadě připraví se dotazník na všemožná, různá vydání kolegů na účely válečné, aby Spolek mohl vypracovati celkovou statistiku. Usneseno, aby valná hromada konala se 6. ledna o 2. hod. ve spolk. místnostech a schválen program pozvánek. *K.*

Vídeňský spolek katechetů měl schůzi 23. listopadu, již poctil svou přítomností jejich arcipastýř *kard. dr. Piffl.* Přednášel msgr. dr. Weczerzik o »*paedagogickém významu antických sbírek dvorního musea*«. Sbírky císařského musea podávají cenné pomůcky pro náboženské vyučování biblické, církevně dějinné a liturgické. Pro vyučování staro- a novozákonní obsahuje museum vzácné dokumenty v kamejích a gemmách (polodrahokamy ryté do hloubky neb vypukle), ve starých nápisech a kusech architektonických, fragmentech chrámových a sarkofágových a mnohých památkách umění egyptského, babylonského, řeckého, římského a starokřesťanského. Polytheismus, úpadek pohanství, touha po Vykupiteli, začátek a šíření křesťanství, jeho požehnané účinky, znázornění křesťanských dogmat, zvláště eucharistie, vykoupení, nesmrtelnosti, zříti tu jednak naivně, jednak uměle na mnohých předmětech miniaturního umění. Liturgických předmětů zajímavých a cenných zvláště je tu hojnost; paramenty, relikviáře, artophorie, různé překrásné garnitury oltářní a zvláště předměty kultu eucharistického. Řečník sklidiv všeobecný potlesk slíbil, že touto zajímavou částí musea posluchače provede. Druhá přednáška (předsedova) byla o tom, kterak *šířiti mezi vojíny Písmo sv. resp. evangelium* a tak paralysovati vliv propagandy protestantů. Válka naladila vojíny k vážným myšlenkám, půda k semeni sv. evangelia připravena. Katechetský spolek ujme se iniciativy, zakročí o laciné vydání, povzbudí spolky jiné atd. Jeho Eminencí sdělil, že ze sbírky kovů mnohé předměty byly vyřaděny a ministr války na osobní žádost jeho je ochoten odprodati je pro církevní uměleckou sbírku.

Úmrtí mistra katechetiky opět zaznamenává katechetika německá. Nedávno (17. září) byl to prelát dr. Jakub Schmitt ve Freiburgu i. B. ve stáří 81 roků a nyní opět (4. listopadu) *P. Jakub Linden* T. J. v Cáchách ve věku 63 let. Duševně byli si blízci. Hluboká učenost theologická a obsáhlé katechetické vzdělání theoretické i praktické je pojilo. Také Linden věrně hájil stanovisko nadpřirozené a církevní. Není sice příkrým zastancem slovního výkladu jako Schmitt, ale připouští přece více než

nová škola. Záhy věnoval se práci o zdokonalení Deharbova katechismu, jemuž nedostávalo se názornosti a dětskosti a od let devadesátých nespokojenost s ním rostla. Proto oddal se po mnohá leta se svolením představených paedagogicko-katechetickým studiím a katechetické praksi. Roku 1900 vyšel po prvé u Pusteta v Řezně, jako manuskript tištěný, »der mittlere Deharbische Katechismus« jako pokus k rozřešení otázky katechismové, přepracovaný od Jakuba Lindena. Novější katechetická škola přijala jej s radostí, ale starý směr, zvláště světící biskup dr. Knecht ve Freiburgu i. B. jal se jej ostře potírati. Lindenův katechismus obstál a byl v r. 1908 zaveden ve všech diecésích bavorských mimo augsburské. V roce 1913 vyšlo u Pusteta vydání katechetské s cennými methodickými pokyny. Po zavedení Lindenova katechismu také zastanci novějšího směru počali lecos vytýkati. P. Linden musil se tedy hájiti na dvě strany. Ale právě v tom tkví jeho ospravedlnění: in medio virtus. Ideálem ovšem není ani Lindenův katechismus; jsou v něm mnohá místa abstraktní, těžkopádná, nedětská. Srovnává-li se však Linden se svým předchůdcem Deharbem, znamená se pokrok právě v názornosti, jednoduchosti a dětskosti. Severní Německo i Rakousko cítí tu převahu Bavorska. Budou-li Bavory pokračovati v otázce katechismové, budou jis ě stavěti jen dále na základě Lindenovým. Rakousko vzpomíná Lindena jako vynikající osobnosti v péře i slově na kursu paedagogicko-katechetickém (1908) a na vídeňském kongresu katechetickém (1912) a zachová mu památku vděčnou.

Na odpočinek dán: *P. Antonín Javorský*, při II. obec. šk. dívčí na *Kladně*.

Pozvání.

Valná hromada Spolku katechetů v král. Českém bude ve čtvrtek **6.** ledna **1916** o **2.** hod. odp. v restauraci p. Müllera vedle »Fleků«, Praha II., Křemencova ul.

*) Všemohoucí povolal na věčnost letos z našich řad dp. Frant. Šedu a zakládajícího člena vldp. Ant. Maděru; kdo dosud za spásu duší jejich necelebroval, učiň tak nyní!

Mikuláš Koukl, t. č. jednatel. ***Antonín Benda***, t. č. předseda.

Pro Červ. Kříž zaslali od **24.** listopadu do 24. prosince dpp. katecheté své příspěvky *K 10·72* Dolák Alois, v Novém Městě n. Met., *K 20·—* Makeš Ladislav, v Radnicích, *K 3·3?* Špale Antonín, ve Slaným, *K 1·66* Oliva Arnošt, ve Slaným.

V. Hála,
t. č. pokladník.

ČASOPISY KATECHETICKÉ

1. Mnichovské »Katechetische Blätter« XVI. roč. red. dr. Göttler a Stieglitz, 4 M., orgán katechetského spolku mnichovského (r. 1915), měsíčník. Minulý ročník věnován zvláště otázce jednotného katechismu a přines. mnohé a důkladné články; také měl praktické katechese, skizzy pro katechese a náboženské přednášky.

2. Severoněmecká »Katechetische Monatschrift« (Münster) pro výchovu a vyučování zvl. katechesi, red. škol. rada Bürgel, 4 M, měsíčník, za spolupracovnictví různých katechetů a náboženských učitelů, což však málo prospívá jednotnosti listu; pečlivě redigována jest příloha pro exhorty a katechesi.« (Red. dr. Douders).

3 »Der Pharus,« který vydává Cassianeum v Donauwörthu, stojí pololetně 4 M a chválí se. Tento měsíčník opravdu je s to, aby povznesl katechetiku a paedagogiku. Ke každému sešitu pojí se revue, která nahradí čtení jiných časopisů a referuje o tom, co kde znamenitého na oněch obou polích. Zmínky zasluhuje též příloha Pharusu, která se zabývá paedagogikou v ústavech.

4. Vídeňské »Christlich paedagogische Blätter« roč. XXXVIII., orgán vídeňského spolku katechetského pěstují theorii i praksi katechetickou a snaží se uvésti obé v souhlas a loni věnovaly se zvláště péči o reformu katechismu. Číslo srpnové bylo zvláštním číslem »katechismo-bibliografickým.« Katechese, exhorty nechybí. Ročně 4 K, red. Jaksch, katech. měšť. šk., nákl. Kirsch, Vídeň I., Singerstrasse.

LITERATURA.

Jakob Schumacher: Kirchengeschichte in Zeit und Lebensbildern. Vydání pro vyšší dívčí školy, 24 obrazů a 2 mapky. Freiburg 1914, Herder. Str. 110, 1·10 M.

Co doporučuje tuto knížku jako učebnici jest: rozdělení látky učebné v malé odstavce, omezení výběru látky na to, co nejnutnější a podstatné a konečně lahodný stil. Kulturně dějinný moment je tu zvláště zdůrazněn; s křesťanským uměním seznamují 24 dřevorytiny, jichž výklad právem ponechán učiteli. Jelikož knížka je určena pro vyšší dívčí školy, jsou v ní pojaty obrazy charakterní vynikajících paní: Cecilie, Perpetua a Felicitas, Anežka, Kateřina, Uršula, Matilda, Adela, Alžběta Durinská a Hedvika slezská, Lioba a Rosvita, Kateřina Sienská a panna Orleanská; Angela z Merici a Terezie.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. ÚNOR 1916. ČÍSLO 2.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Zápis o valné hromadě spolku katechetů pro král. České — Poznámky ku poznámkám. — Neděle VI. p. Epif. — Provolání.

Zápis o valné hromadě Spolku katechetů pro král. české, konané dne 6. ledna 1915 v Praze.

Ve druhém roce světové války sešlo se 28 členů do spolkových místností restaurantu p. K. Müllera v Křemencové ulici. Po druhé hodině zahájil předseda *Ant. Benda* valnou hromadu tímto oslovením:

Veledůstojní Pánové a drazí kollegové!

Zahajuji 19. valnou hromadu Spolku katechetů pro král. České za správní rok 1915 na základě stanov spolkových dle § 16.

Oznamuji, že valná hromada byla dle stanov církevním i politickým úřadům a veškerému členstvu v čas oznámena.

Nejdůstojnější k. a. Ordinariát jmenoval svým zástupcem na této valné hromadě vldp. c. k. prof. Emanuela Žáka, zde přítomného, jehož co nejsrdečněji vítám a prosím, aby Jeho Eminenci, našemu milovanému arcipastýři, tlumočil projev naší nejhlubší oddanosti a zcela objektivně o práci spolkové referoval.

Drazí kollegové! Vítám Vás všecky co nejvřeleji. Vzdálenost a nepříznivé spojení železniční Vás neodstrašilo, abyste svojí přítomností neprojevili Spolku svoji účast a přízeň.

Omluvné dopisy s přáním všeho zdaru poslali naši slovutní příznivci a čestní členové Jeho Milost pan generální vikář Msgre Dr. Jan Sedlák a Jeho Milost pan probošt Dr. Josef Burian. Dále se omlouvají a bratrský pozdrav posílají kollegové: k. a. notář V. Sedlák z Rokycan, Fr. Dvořák z Kardašovy Řečice a Alois Myška, t. č. polní kurát v Nagyszedenu ze Sedmihradska.

V tomto roce povolal Pán života a smrti na věčnost naše milé členy: dp. Františka Šedu, katechetu ze Světlé nad Sázavou a zakl. člena vsdp. kanovníka Antonína Maděru, děkana na Kladně. Pán Bůh odplatiž jim hojně za horlivé plnění kněžských povinností věčnou odměnou. Žádám Vás, pánové, abyste povstáním vzdali čest jejich památce. (Všichni přítomní uctívají povstáním jejich památku). Žádám p. jednatele, aby tento jednomyslný projev zaznamenal do protokolu.

Oznamuji, že jsme s pokladníkem odevzdali v presidiu zemského pomocného spolku Červeného kříže Jeho Excelenci panu hraběti Ervínu Nosticovi naši

sbírku v obnosu 2807 K 76 h. Tento značný neočekávaný dar při nevelkém počtu členů působil mocným dojmem.

Považuji za svou povinnost, abych jako předseda Spolku na tomto místě vzdal nejvřelejší dík celému výboru za společnou, nezištnou a obětavou práci ve prospěch Spolku, zvláště pp. funkcionářům za jejich horlivou a neunavnou činnost. Děkuji též redakci Čecha, Národní Politiky a Vychovatele vzhledem k Věstníku katechetskému za laskavé oznamování schůzí a uveřejňování zpráv ze schůzí členských a výborových. Stejný dík náleží kgovi Jar. Slavíčkovi, redaktoru »Věstníku katechetského.« Děkuji také zdejšímu p. restauraterovi za ochotné a bezplatné propůjčování osvětlených a vytopených místností ke schůzím spolkovým.

S potěšením doznávám, že členové plní vzorně své povinnosti vůči Spolku, až na nepatrné výjimky. Z usnesení výboru ze dne 15. pros. 1915 vyzval jsem, bez omluvy neplatící členy k zapravení povinnovaných příspěvků a znova uvádím na pamět, že dle § 10 spolkových stanov přestává býti členem jenom ten, kdo svoje vystoupení řádně a výslovně Spolku oznámil. Do té doby je dle stanov zákonitě povinen zapraviti členské příspěvky. Nestačí tedy odřeknouti Vychovatele v administraci.

Po pětileté své radostně konané práci ve prospěch Spolku přeji svému nástupci, novému výboru a celému Spolku, aby kráčejíce legální cestou a konajíce přesně své povinnosti i plně zachovávajíce úctu k nadřízeným, dobyli si tak sami vážnosti a patřičného uznání. (Proslov předsedův přijímá se s pochvalou.)

Na návrh předsedův upouští se od čtení zápisu o minulé valné hromadě, protože byl uveřejněn ve Věstníku. Přistupuje se k 3. bodu programu, a předseda žádá jednatele Mik. Koukla, aby přednesl zprávu jednatelskou za XIX. správní rok 1915. Jednatel ji přednesl takto:

Jednatelská zpráva za správní rok 1915.

Veledůstojní Pánové!

Konáme druhou válečnou valnou hromadu. Ve vážných dobách nynějších neznělo by pěkně lesklé slovo, jež by chtělo přikrášliti zásluhy našich prací, a také ho není třeba. Železný krok dějin netrpí nic slabošského, nutí síly k napjetí, ke zdvojnásobení. Což teprv, jsou-li úkoly tak důležité, jako je má náš stav kněží vychovatelů, jejichž řádné vyplnění je tisícům záchranou, nedostatek zkázou, zvlášť v těchto dobách, kdy rozhoduje duchovní energie. Předvedu stručně stav Spolku našeho a jednoduchými názvy připomenu postup jeho činnosti za rok 1915. Skutky sami mluví a vynutí si úctu k vykonané práci. Kdo sledoval uveřejněné zprávy ze schůzí členských a výborových, a zvláště kdo býval na schůzích přítomen, přesvědčil se, že při požadavcích naší doby na Spolku a jednotlivcích více ani vykonáno býti nemohlo. Minulou valnou hromadou zvoleni byli do výboru hlasovacími lístky kgové Ant. Benda, V. Hála, Jar. Vlasák, Fr. Dvořák, Fr. Košák. Za náhradníky: Bedř. Štamfest, Jos. Janout, M. Wilhelm, Jos. Dýcka. Za revisory účtů zvoleni: Fr. Čurda, V. Janota. Za revisory knihovny: Alois Myška, Karel Šindelář. Zvolení volbu přijali. Ve výborové schůzi konané hned po valné hromadě zvoleni byli funkcionáři takto: Předsedou Ant. Benda, místopředsedou Jar. Vlasák, jednatelem Mik. Koukl, zapisovatelem Fr. Pilný, pokladníkem V. Hála, knihovníkem V. Bečvář. Ostatní členové výboru byli: Jos. Tatzauer,

V. Paukrt, Em. Peroutka, Fr. Dvořák, Fr. Košák, M. Herynk. Náhradníci: Bedř. Štamfest, Jos. Janout, M. Wilhelm, Jos. Dýcka. Redaktorem Věstníku zvolen Jar. Slavíček. Předseda byv potvrzen výnosem nejd. k. a Ordinariátu ze dne 26. ledna 1915 vykonal návštěvu u Jeho Eminence, aby se poděkoval ze svoje potvrzení a složil poklonu našemu nejdůst. Arcipastýři a příznivci Spolku. Byl blahosklonně přijat a Jeho Eminencí vysloveno uznání katechetům, jejich zdatnosti a úspěšné práci, o které se přesvědčuje na svých visitačních cestách. Jeho Eminence přál katechetům v nastávajícím perném roce mnoho síly a zdaru.

Na konci letošního správního roku má Spolek 2 členy čestné, 12 zakládajících (z nich 8 na živu), 299 činných a přispívajících členů, celkem 309 žijících členů Spolku. Za členy přistoupili katecheti: V. Žalud z Mýta u Rokycan, Stanislav Gabriel z Kladna, V. Chalupský z Volyně, Petr Homolka z Vlašimi, Jan Krlín z Černovic u Tábora, Lad. Makeš z Radnic u Plzně, Petr Doležal z Plzně, Rud. Šuchman z Týna n. Vlt., Jos. Král ze Staňkova. Vystoupili: Em. Viturka, katech. z Klatov, Jan Stiebor, prof. ze Slaného, Fr. Břicháček, farář v Putimi, Emil Zadák, kap. ve Vodňanech, K. Koudelka, katech. v Kostelci n. L., Jos. Hrnčíř, katech. v Jilemnici v. v., P. Řehoř Vaněk, definitor v Domažlicích, Jar. Zíka, katech. v Plzni, Jan Nekut, katech. v Kumžaku, Jiří Blinka, farář v Kopřivnici na Moravě.

Dvaapadesáti katechetům nečlenům poslal jednatel v uplynulém roce zdvořilé vyzvání s krátkou, jasnou informací, vlastnoručně psané, aby se stali členy Spolku našeho a vlastně i svého stavovského, jak toho žádá čest každého katechety, zvláště když rady a pomoci Spolku potřebuje.

Všemohoucí povolal z našich řad na věčnost dp. Frant. Šedu, katechetu ve Světlé n. Sázavou, a zakládajícího člena vsdp. kanovníka Ant. Maděru, děkana na Kladně. Kollegové zajisté vykonali za ně láskyplnou povinnost, kterou si dobrovolně uložili na valné hromadě 6. ledna 1911.

Spolek konal 6 členských schůzí, 2 výborové a 2 mimořádné osnovové.

Činnost Spolku v uplynulém roce je čestně vyznačena návrhem minimální osnovy náboženské, jenž byv po nemalé práci, po dlouhých uradách a všestranné úvaze na zkušenosti se zakládající, vydán, dobyl si rázem všeobecných sympatií byl doporučen Ordinariátním listem a je rozeslán do širých krajů naší vlasti na pout apoštolskou. Radost a čest z toho plynoucí je nám odměnou za práce a oběti s vydáním návrhu spojené. Velmi mě potěšilo, co jsem četl před několika dny v poslední brněnské »Hlídce«, v zajímavém článku: »Nový způsob vyučovati katechismu«, a co se též vztahuje na náš Spolek. Tam stojí: Jako národům, tak i náboženstvím nastane po válce této úsilovné zápolení. Které náboženství bude chtíti obstáti čestně v tomto zápasu duchů, bude musit napnout všecky své síly, ukázati lidstvu jasným a přesvědčivým způsobem, co má v sobě dobrého a spasného. Hlavně tu půjde, jako vždy šlo, o vrstvy lidové. Tomu lidu bude muset i náboženství naše katolické jasným a přesvědčivým způsobem ukázati, že to, co ono mu přináší v ohledu duchovním, je pro něj nejpotřebnější a nejcennější. Hlavní úkol připadne tu vyučování mládeže v náboženství. To jakoby byli katecheté katoličtí již před válkou tušili. Důkazem toho je čilá práce jejich v otázkách týkajících se vyučování náboženství vůbec a katechismu zvláště.«

Definitivní úprava osnovy náboženského vyučování vyjde z diecésní ankety. Katechetský Spolek je tam zastoupen předsedou v užší diecésní anketě, o jejíž činnosti podává předseda občas referáty v »Čechu«.

V členských a výborových schůzích debatováno bylo s důkladností pojem věci vyčerpávající o všemožných předmětech a prostředcích, jež mají ve škole mládeži nám svěřené usnadniti náboženské vědění a zdokonaliti zbožné umění sloužiti Pánu Bohu a spáse své duše. Uváděna jména nových pomůcek, prvouk, biblických dějeprav, obrazů, modlitebních knih, zpěvníku, s posudky a upozorněním na vše, co v nich nového a zajímavého. Sdělováno, kde se co připravuje v tomto oboru, kde je třeba spolupůsobiti, nebo hmotně podporovati. Oznamovány nálezy říšského soudu chránící snahu katechetovu a školní děti ve vykonávání náboženských povinností. Ve schůzích promlouváno bylo o mnohých dotazech Spolku došlých, názory vyjasňovány, mnohá radostná poučení z toho vyplynula. Členům i nečlenům vyřízeny dotazy o platu, zvýšení služného, remuneracích, přespočetných hodinách, létech výpomocných, podpisech na vysvědčeních, o křesťanském pozdravu, pořádku v kostele a mnohé jiné; sestaveny rekursy, oznámeny hmotné výhody a slevy na spolkovou legitimaci a tím vším katechetům poskytnuta vzácná rada a posila. Bylo by záhodno, aby předseda sčetl dopisy, jež během roku, od členů i nečlenů přijal a většinou sám vyřídil. Na schůzích sdělovány radosti i žalosti, strasti i slasti našeho stavu a slovem bratrské lásky se vyrovnávaly. Hovořili jsme též o kněžských vyznamenáních a silou svou a pomocí dobrých přátel hájíme čestně svoje postavení i vůči jiným třídám stavu kněžského.

Ačkoliv práce naše ve škole je nejvýš namáhavá a vysilující, přece nevyhýbáme se veřejným úkolům a obětem, jichž nynější doba válečná na nás žádá. V příčině náboženské připravili jsme školní děti k veřejnému prosebnému průvodu u sochy sv. Václava před prázdninami a k sv. přijímání na úmysl Jeho Veličenstva o posledních vánocích. V příčině občanské podvolujeme se ochotně všem úkonům a obětem válečným. Členové jsou polními kuráty, doma zpovídají vojíny, pracují v chlebových komissích, pečují o vystěhovalce, skládají příspěvky na Červený kříž, podporují všecky fondy a sbírky na účely válečné a téměř všichni jednotlivě učinili značné úpisy na válečnou půjčku.

Opakuji, co jsem řekl loňského roku: Spolek náš trvaje neochvějně na stanovisku naprosté loyality k zákonitému panovníku bude vždy, přiměřeně svému stavu, plniti věrně slova našeho Mistra a Pána, jenž pravil: Dávejtež tedy, co jest císařovo císaři a co jest božího, Bohu.

V nezlomné důvěře v prozřetelnost Boží budeme klidně a trpělivě konati své povinnosti dále, s pevnou nadějí kráčejíce v budoucnost a doufajíce, že nebudou marny oběti na krvi a statcích, jež rakouští národové přinášejí, že zvítězí právo a spravedlnost, lidskost, křesťanství a Bůh v srdcích lidských po bojích hmotných i duševních a že přispěje i náš podíl na společné práci a obětech ku blahu naší svaté Církve, ke zdaru celé naší veleříše staroslavného arcidomu Habsburského, jakož i k duchovnímu povznesení našeho milého národa a ke cti našeho Spolku, jehož šťastné budoucnosti volám upřímné: »Zdař Bůh!« —

Zpráva jednatelská byla přítomnými pozorně vyslechnuta a schválena jednohlasně. Předseda děkuje p. jednateli za jeho celoroční neúnavnou a obětavou činnost a přítomní jednomyslně se k tomu projevu díků připojují.

Přistupuje se k 4. bodu programu, a předseda žádá p. pokladníka, aby přednesl zprávu pokladniční. Pokladník kga *V. Hála* předkládá ji takto:

Zpráva pokladní za rok 1915.

1. Veškerý příjem		2240·90 K
2. Veškeré vydání	.	1840·73 K
	Zbývá	400·17 K

Majetek spolku 31./XII. 1915.

1. V pošt. spořitelně		149·99 K
2. Pokladní hotovost . . .		150·18 »
3. Ve Vinohradské spořitelně	.	1490·98 »
4. Právní fond . .		202·78 »
5. Na dluzích mezi členy	.	589·50 »
	Celkem	2583·43 K

Předseda žádá revisorů účtů, aby podali svoji zprávu o činnosti pokladníkově.

Kga *Václav Janota* vypovídá, že revidovali s kgou *Frant. Čurdou* několik hodin pokladní knihy, spořitelní knížky a jmění na hotovosti a shledali všecko v dokonalém pořádku. Zároveň vyslovuje podiv velmi obsažné práci pokladníkově s takovou přesností a pečlivostí vykonávané. Poněvadž na vyzvání předsedovo nebylo k podané zprávě pokladní žádného dotazu ani poznámky, děkuje předseda kol. pokladníkovi co nejvřeleji za jeho namáhavou a svědomitou práci ve prospěch Spolku konanou a také revisorům vzdává srdečný dík. Zpráva pokladníkova jednohlasně schválena a uděleno jemu absolutorium. Potom následuje zpráva knihovníka dp. kgy *Bečváře.* Jeho referát zní takto:

Knihovní zpráva za uplynulý správní rok 1915.

Po opětné důkladné revisi knih shledáno, že katechetská knihovna kromě odbíraných vídeňských »Christlich paedagogische Blätter«, münsterských »Katechetische Monatsschrift« a »Bohovědného slovníku« má po odpočítání některých v loni vyřaděných knih celkem 412 svazků, z nich 198 nevázaných. Některé knihy jsou neúplné. Jubilejnímu katolickému spolku »Praha« na podnět kgy Karla Šindeláře byly loňského roku darovány tyto vyřaděné knihy: 4 díly váz. »Postilly« Dra In. Frencla, P. Tom. Nováka »Obrazy z dějepisu církve Páně« díl II., »Následování nejsv. Srdce Ježíšova« od P. J. Arnolda, 5 svazků »Rozjímání kněžských« od P. Chaignona, Karla Khuna »Mravná a spasitelná kázání díl I., prof. Šembery »Dějepis všeobecný« díl I., »Duchovní zábava« — sbírka mravních povídek, Dra Ed. Tersche »Meditationes über die Philosophie und Theologie des hl. Thomas von Aquinas« 1. a 2. díl, »Erklärung der Gebräuche und Ceremonien unserer katholischen Kirche zum Gebrauche der studierenden Jugend«, J. A. Hanla »Jesus der Weltheiland« 2. a 3. díl, »Monatsblätter für den kath. Unterricht an höheren Lehranstalten« 2 ročníky, Dr. Bern. Bolzano »Erbauungsreden für Akademiker« 2.—4. svazek, »Divi Aurelii Augustini meditationes«, »Acta et decreta concilii provinciae Pragensis a. D. 1860«, »Statuta synodi dioecesanae Pragensis a. d. 1863.«

Výlohy na knihovnu jsou tyto: Kotrbovu knihkupectví 5 K 60 h za 27. až 30. sešit »Bohovědného slovníku,« a 12 K 04 h za Christlich pädagogische Blätter v r. 1915, dohromady 17 K 64 h. Během roku loňského došel do knihovny 31.—36. sešit »Bohovědného slovníku.

Také loňského roku nedostala katechetská knihovna žádných darů ani odkazů z dědictví ve svůj prospěch.

Aby měl výbor Spolku usnadněnu volbu nových knih k zakoupení, byl uveřejněn v loňském říjnovém »Věstníku katechetském« č. 10 seznam pomocných knih k vyučování náboženství potřebných. K návrhu knihovníkovu schváleno ve výborové schůzi, aby byly zakoupeny: Stieglitz »Religionsbüchlein für die Kleinen«, a Jaksch »Kirchengeschichtskatechesen« 2. díly. Výpůjček bylo v loňském správním roce jen 10, z důvodu již dříve uvedených, že totiž kgové sami si opatřují časová díla z našeho oboru.

Podle usnesení výboru bylo upomenuto 12 členů Spolku o vrácení vypůjčených knih, které již měli delší dobu.

Konče tuto svou zprávu knihovní, prosím valnou hromadu o schválení její po vyslechnutí pana revisora knihovny a přeji svému nástupci v této funkci ještě utěšenější a uspokojivější činnost v novém roce. —

Poněvadž kga Alois Myška, revisor knihovny, nalézá se v hodnosti polního kuráta t. č. v Sedmihradsku, žádá předseda druhého revisora, přítomného kgu Karla Šindeláře, aby podal svoji zprávu o stavu knihovny a o činnosti knihovníkově. Kga Šindelář praví, že revisi knihovny řádně vykonal, přesvědčil se o souhlasu katalogu s obsahem knihovny, viděl vzorný pořádek, péči mnoha hodin a snahu zvýšiti úroveň knihovny moderními vymoženostmi. Přeje si ještě hojnější vyměňování starých vydání za nová díla a jistý obnos na vazbu děl cennějších.

Předseda na to odpovídá, že knihovník je zplnomocněn, vše potřebné sám navrhnouti a zaříditi.

Po té zpráva knihovní se jednomyslně schvaluje a předseda děkuje knihovníkovi za jeho neunavnou starostlivost o spolkovou knihovnu a obětavou práci.

Šestý bod programu: Volba čtyř členů výboru, čtyř náhradníků, dvou revisorů účtů a dvou revisorů knihovny.

Dle stanov vystupují z výboru kgové: Em. Peroutka, V. Paukrt, M. Herynk, V. Bečvář. Předseda připomíná, že vystupující mohou býti opět zvoleni. K sestavení kandidátní listiny navrženi kgové: V. Hála, Jar. Vlasák, Em. Pešek, kteříž tu funkci přijali.

Jmenovaná komisse uradila se po uvážení všech důvodů, směřujících ku prospěchu Spolku, na tomto: Do výboru navrhují se jako kandidáti kgové: Em. Peroutka, V. Paukrt, M. Herynk, V. Bečvář. Za náhradníky: Bedřich Štamfest, Jos. Janout, M. Wilhelm, Jos. Dýcka. Za revisory účtů navrženi: Fr. Čurda, V. Janota, za revisory knihovny: K. Šindelář, Em. Satinský.

Předseda oznamuje přítomným, tuto kandidátní listinu. Po schválení jejím dle jednomyslného přání valné hromady — voliti akklamací byli také akklamací navržení kandidáti zvoleni jednohlasně za členy výboru. Předseda táže se zvolených, zda volbu přijímají. Všichni volbu přijímají.

Devátý bod, volné návrhy. Protože ani předsedy ani jednatele žádných nedošlo, zahajuje se rozhovor a hlasování o předmětech na posledních členských a výborové schůzi projednávaných a pro valnou hromadu připravených.

V poslední výborové schůzi doporučeno valné hromadě, aby schválila vydání a rozeslání oběžníku všem členům, jímž by zjištěna byla všecka vydání kollegů přímá i nepřímá na účely válečné. V debatě o té věci pro a proti uznáno, že je záhodno zjistiti vydání, na něž se za tu dosti dlouhou dobu lehce zapomíná, že statistika o celkovém vydání členstva na válku má v budoucnosti

pro Spolek nemalou důležitost, že proti výtkám, nám již vícekráte učiněným, jako bychom v té příčině ničeho nekonali, je třeba tuto záslužnou činnost znáti, aby se mohlo na ni poukázati. Zatím bude chována v soukromí. Návrh na vydání a rozeslání dotazníků valnou hromadou se přijímá.

Potom sděluje předseda, že právě v den dnešní valné hromady došel Spolku pod č. 51.302 přípis »Zemského pomocného spolku Červeného kříže pro království České« č. j. 1078 G. z odd. pamětních listů s tím vybídnutím, aby i Spolek náš zakupoval pamětní listy ve prospěch Červeného kříže, jemuž světovou válkou uloženy byly nepředvídané povinnosti. Následkem toho důtklivě vybízí předseda členy přítomné, aby hojným zakupováním těchto pamětních listů projevili nejen své vlastenecké smýšlení nýbrž i takto hmotně podpořili požehnanou činnost Červeného kříže jak v poli tak ve vnitrozemí téměř půldruhého roku tak neúnavně vyvíjenou.

Vsd. nymburský vikariát žádá na katechet. Spolku, aby dle poznatků z nařízené revise žákovských knihoven upravil seznam nábožensko-mravně závadných knih a jemu laskavě zaslal, aby tím kontrola byla usnadněna. Spolek žádost vsd. vikariátu vezme v bedlivou úvahu.

Předseda táže se dále přítomných na valné hromadě, má-li se dále pokračovati ve sbírce pro Červený kříž a jakým obnosem má jednotlivý člen přispívati.

Po různých zajímavých sděleních usnáší se valná hromada jednohlasně na další sbírce ve prospěch Červ. kříže a žádá své členy i všechny katechety, aby odevzdávali od 1. února opět 1% ze zákl. služného pro Červený kříž, ale výhradně pokladníku Spolku. Zvláštní oznámení a dotaz o způsobu placení bude poslán všem katechetům českým.

Kollega J. Tatzauer v příští schůzi předloží nové biblické obrazy, vyhovující zásadám a požadavkům nynějšího vyučování katechetického. Po dlouhém hledání a po neočekávaných příhodách nalezl malíře, s nímž toto dílo vykonal.

Po skončeném jednání letošní valné hromady vyžádal si slovo zástupce nejd. k. a. Ordinariátu, vldp. c. k. prof. a k. a. notář Em. Žák a proslovil asi v tomto smyslu:

Již druhý rok působíme ve škole v poměrech stísněných a vzrušených. I duše dětí jsou neklidné, mají starosti o své pokrevence v poli, doma o viktualie, již to není ta práce jako dříve.

Nastala potřeba kontrahování učiva, rozdělování na důležitější a méně důležité. Právě nyní se ukázalo, jakou zásluhu si získal Spolek katechetů svým návrhem minimální osnovy náboženské. Válka je tvrdým oráčem na poli školském. Ukázala, jak důležitá je praktická stránka výchovy, odstraní mnoho zbytečné theorie, přesvědčuje, že je třeba především vychovati praktické řádné křesťany a dobré lidi.

Veleduch křesťanského světa, sv. Augustin, ve spise, kde analysuje sebe sama, napsal: Homines voluntates sunt. Vůle, snahy, činy člověka — to je pravý člověk. Řekl zajisté i božský Spasitel: Podle ovoce jejich poznáte je. To bude nutno míti na zřeteli při budoucí výchově. Katechetům ukládá jejich povinnost velikou práci, jež není s dostatek oceňována. S potěšením uveřejňova jsem ve Vychovateli článek dp. katechety Košáka o působení zvěčnělého sv. Otce Pia X. na roli školské, jenž pravil, že katecheta zastává první místo ve výchově náboženské. Aby tento jeho názor byl sdílen i jinde, i níže, aby práce kateche-

tova poctivá, neúnavná a nevděčná byla dle zásluhy oceněna, tomu volám upřímné »Zdař Bůh!«

Předseda děkuje vld. panu professorovi za jeho potěšující a povzbuzující slova a končí valnou hromadu, děkuje přítomným za účastenství.

Hned po tom svolal předseda členy výboru k první schůzi výborové, aby zvoleni byli funkcionáři.

Na všeobecnou žádost přijímá kga Ant. Benda opět úřad předsednický, a někteří členové výboru slibují mu pomáhati ve vyřizování mnohých dotazů, dle jeho návodu. Protože kga Jar. Vlasák vzdal se místopředsednictví a kga V Hála, jenž po šest let zastával funkci pokladníka, již jí nepřijímá, byl zvolen za místopředsedu kga V. Hála, a kga Jar. Vlasák, Smíchov Komenského 40, přijímá na snažné prosby ostatních aspoň na rok úřad pokladníka, jehož obezřetnosti rovněž nic neujde. Jednatel Koukl v Praze VII., Skalecká 5, ponechává si po přání ostatních svoji funkci ještě na poslední rok svého pobytu ve výboru, jakož i knihovník V. Bečvář, ve svém úřadě dobře zapracovaný. Zapisovatelem zůstává kga Fr. Pilný, redaktorem Věstníku kga Jar. Slavíček.

Jednohlasně přijati nově se přihlásivši členové: Jar. Štucbart, katecheta ve Pcherách u Slaného, Ant. Hájek, katecheta v Horažďovicích, Miloš Snopek, katecheta v Kolíně n. Labem. Vystupuje Fr. Cerman, katecheta ze Semil v. v.

Na to předseda schůzi končí.

Poznámka: Výnosem nejd. k. a. Ordinariátu ze dne 11. ledna 1916 č. 320 potvrzen byl v úřadě předsedy Spolku katechetského kga Antonín Benda, katecheta měšť. školy v Praze VII., Skalecká 11. *K.*

Poznámky ku poznámkám.

Napsal X. DVOŘÁK.

(Pokračování.)

2. V dalším P. Sch. vytýká učení o člověku. Mám důvodné pochybnosti, když si autor sám přečte klidně návrh svůj, že i potom by se mohl domnívati, že dle jeho návrhu zpracované učení o člověku bude dětem snazší! »Uzpůsoben pro pravdu, pro dobro, pro krásu« — jaké abstrakce! Autor tu činí rozdíl mezi rozumem a svědomím (!), které přec je prostou činností praktického rozumu. A tři náboženské povinnosti: Boha oslavovati, sebe posvěcovati a království nebeského dosíci. Jak lze oddělovati tuto poslední povinnost jako zvláštní? Když přece jest jen motivem 1. a 2. Motivem a spolu účelem!

Autor mluví o přirozeném a nadpřirozeném obraze Božím u člověka. Pro děti obecné školy je to příliš těžké. Už mnohem snazší by bylo mluviti prostě o darech přirozených a nadpřirozených. Ale nestačilo by vůbec jen, čím Bůh člověka obdařil? A když už nutno činiti ten rozdíl darů hned u prvních katechumenů, tož nebylo by vhodněji řečeno, o darech nadpřirozených, jak v staré bibl. dějepravě se líčí o ráji: »*Z obzvláštní lásky*« dal jim Bůh

(A ty dary nadpřirozené! 1. Nad míru (!) jasný rozum vhodněji se říká »osvícený«; 2. milost — nevhodně na 2. místě, lépe na 1.; 3. žili v ráji nesmrtelni (jak to?!) a blaženi — snad »byli nesmrtelni i dle těla« a žili v ráji blaženi!)

Nesprávno je: Bůh obdařil první lidi vyššími dary milosti (!), aby je nebeské říši učinil ještě *blaženějšími* (!) Což přirozené dary opravňují vůbec na nadpřirozenou blaženost? Či to vztahnje p. autor na blaženost v ráji? pak jest to řečeno nejasně i jaksi na plano!

To, co následuje, hodí se pro střední školy, nikoli pro naše katechumeny.

3. Zajímavé je, jak soudí P. Sch. o přikázáních. Praví, že jest proti methodice, vykládati přikázání Boží odděleně od církevních; že prý tím se stigmatisují za méně cennější (sic!) (snad méně cenné!) Skutečně také katol. morálka činí rozdíl mezi zákony přímo božskými a nepřímo božskými (círk. a obč.) Zákony nepřímo božské ztrácejí závaznost pro společnost nebo pro jednotlivce v jistých okolnostech, ale zákony přímo bož. nepřipouštějí žádné výminky. A pak když už jednou od sebe odděleny tvoří celky, které dítě jako celky znáti a odříkávati musí, proč je odděleně nevykládat? Není to pro děti lehčí?!

4. O úctě svatých dotvrzuje autor, že náleží do 4. přikázání. Ale úcta svatých i co do motivu i co do obsahu i co do účelu liší se od úcty, o níž je řeč ve 4. přikázání. Vždyť i se nazývá nepřímou bohopoctou. A položím-li je obě (přím. a nepřím.) vedle sebe, nenaskytá se mi vhodnější příležitosti, tím ostřeji rozdíly vyznačit?!

5. Nauka o odpustcích velmi vhodně vykládá se při, vlastně hned po svátosti pokání. Tím se ozřejmuje jasně rozdíl mezi svátostí a odpustky, ale také učel jejich a rovněž i podmínky k získání jejich (tedy kde není jistoty, třeba přijmouti svátost pokání, abychom byli schopni odpustků.) Psychologicky to jistě souvisí.

6. Právě tu, kde se mluví o mši sv., jest třeba zdůrazniti methodičnost v zařazení po nejsv. svátosti olt. Bez svátosti oltářní nelze mluvit o oběti mše sv. Obět mše sv. předpokládá znalost nejsv. svátosti oltářní.

7. Pohoršení, které vzbuzuje u p. autora oddíl poslední, není zcela odůvodněno, jen když se hlouběji uvědomí obsah. K spravedlnosti nestačí jen spravedlivě žíti, nýbrž i spravedlivě zemříti, a tak logicky ke křesť. spravedlnosti pojí se nauka o posl. věcech člověka. Ač nikoliv nebyl bych proti tomu, aby se věc ta probírala při »Věřím v Boha«, kam se ovšem ještě logičtěji řadí.

8. Co praví pod tímto číslem autor, jest »bohužel« zcela pravda, ba ještě mnohem více, ostřeji by se mělo toto politování zdůrazniti. Ale návrhem p. autorovým sotva by se nové učebnici pomohlo. Bude k tomu třeba mnohého sebeobětování, to jest, mnohé nezištné práce. A tuto práci mělo předcházeti studium historie katechismu. Bez takové stavíme bláznivě.

V každém katechismu najdou se stránky dobré; a tyto stránky poznat, pojit a z nich posléze krásný celek utvořit, to bude úkolem těch, kterým opravdu jde o dokonalou učebnici náboženskou. A na tomto poli »historie českého katechismu« u nás posud nic se nestalo.*) A toho sluší z celé duše želeti.

(Pokračování.)

*) Až na jubilejní článek o bl. P. Kanisiovi (»Styky. . .«) v Časopise katol. duch. 1897 i samostatně, který pp. kollegům doporučuji.

Neděle VI. p. Epif.

(FRANT. MALÝ.)

Sémě udupané.

1. Jak podivné bývají cesty Boží! My lidé se divíme, kterak mohla kdesi na strmé skále vyrůsti květina cizokrajná. Kdo ji tam zasadil? Byl to nejspíše ptáček, který tam semínko v peříčkách donesl a utrousil. Rosa nebeská zvlažila hrstku zetlelé skály, semínko se ujalo, vzešlo a vzbuzuje podiv lidí.

Podobně chodili rozsevači Kristovi po světě a rozsévali símě sv. víry. Některé semínko sice padlo vedle cesty, některé na tvrdou skálu a opět jiné do trní. Mnozí lidé sice sv. evangelium zamítli a setrvali ve tmách pohanství. Ale přemnohé semeno padlo za to do půdy výborné a vyrostlo jako v nějaký mohutný keř hořčičný. Zrno hořčičné je totiž malinké jako máček, ale v teplých krajinách východních vyrůstá do výšky keře, má široké listy a rozložité větve tak že (podle znění dnešního evangelia) může se na nich usaditi a přebývati množství ptactva nebeského.

Milé děti, co nám tedy Kristus Pán v podobenstvích dnešního evangelia chtěl předpověděti a naznačiti? Předpověděl, že se jeho církev z *malých počátků rozšíří po celém velkém světě.* Co myslíte, vyplnilo se toto proroctví? Vyplnilo, a to do slova vyplnilo.

Neboť sotva, že apoštolové prozatím jen v Palestině počali rozsévati sv. pravdy, tu se ihned tisícové lidí do lůna církve katolické hrnuli. Nejprve se jich dalo pokřtít 3 až 5 tisíc. Pak množství židovského kněžstva, komorníci královští atd. V krátkém čase byli křesťané v Jerusalémě, křesťané v Antiochii, křesťané v Samaří. V Egyptě, Athénách, v Římě, ba celý tenkrát známý svět se v brzku zelenal křesťanstvem. —

Milé děti, počítejte nyní, kolik asi uplynulo rokův od té chvíle, co první rozsevači Kristovi počali choditi po světě a rozsévati símě sv. evangelia? Uplynulo od té doby skoro 1900 let. A hle! Símě sv. náb. křesť. vyrostlo v mohutný strom, jemuž se říká církev katolická. Tento strom rozpíná své větve v šíř i v dál, takže můžeme tvrditi, že je dnes na světě nejméně 260 mil. katol. křesťanů. Není-liž to potěšitelné? Ano!

Ale, bohužel, přece jen ještě $^2/_3$ všeho člověčenstva (1000 mil.) trvají v temnotách pohanství. Co je toho příčinou, že křesťanská pravda neuchvátila dosud národy veškeré? Písmo sv. zodpoví nám tuto otázku: »Světlo přišlo na svět, ale lidé milovali více tmu než světlo.« (Jan 1.) Téměř ke všem národům doneseno bylo světlo sv. evangelia, ale mnozí národové milovali spíše tmu a násilně *udupali símě* sv. víry, které se mezi nimi tu tam počalo jeviti.

Na př. ve vých. Indii hlásal evangelium již sv. Tomáš a založil mnohé osady. Ale dnes je tam katol. křesťanů velmi málo. V Číně byli křesťané už v VII. stol.; ve středověku tam kvetla biskupství a jedno arcibiskupství. Ale dnes po všem zbyly jen nepatrné stopy.

2. A podobně dělo se i v *Japonsku*, kdež původně kvetoucí církev založil sv. František Xav. Ó milé děti, to se nedá ni vypočítat, co všecko tento apoštol asijských národů vykonal pro spásu Japonců, když k nim r. 1549 s několika soudruhy zavítal! Kolik pohanů vyučil a pokřtil sám! Kolik jeho soudruzi! I po jeho smrti šířila se utěšeně sv. víra v této japonské zemi, která se skládá z jed-

noho tisíce ostrovů. R. 1585 bylo tam již přes 200.000 křesťanů, kteří měli 250 chrámův a množství katolických škol. Ano i 3 japonští knížata přijali sv. křest, takže vzrůstala naděje, že se celá říše za nedlouho pokřesťaní.

Avšak tato krásná naděje se pojednou ztroskotala a sv. *símě bylo udupáno.* Kterak se to stalo, líčí mimo jiné známý český cestovatel-kněz*) takto

R. 1582 stal se totiž vladařem Hidejoši, který v prvních 5 letech své vlády byl missionářům nakloněn. Avšak později mu jeden z jeho osobních lékařů nepřestával vykládati, že prý křesťanští missionáři z Evropy jenom z té příčiny rozšiřují víru v Japonsku, aby tuto zemi tím snáze a tím rychleji podmanili říším evropským. Podobně i hrabiví kupci holandští pomlouvali ze závisti zase horlivé missionáře španělské, řkouce, že prý těmto cizozemským kněžím nejedná se ani tak o rozšíření víry, jako spíše o to, aby krásnou ostrovní říši japonskou podmanili králi španělskému.

Nerozumný vládce uvěřil těmto hanebným a nesmyslným pomluvám — a z přítele stal se nejúhlavnější nepřítel křesťanů:

Zde vidíte, děti drahé, jak pravdivý jest výrok sv. Jakuba: »Jazyk je sice malý úd, avšak veliké věci provozuje.« Zde vidíte, jak ohavným a nebezpečným hříchem jest pomluva. Kolik neštěstí už na světě natropila! Kdo sečte všecka nepřátelství, všecky sváry a hádky a hněvy, jež způsobila? Kdo změří ty potoky krve křesťanské, jež v jediném Japonsku pomluva měla v zápětí? Neboť slyšte!

3. Panovník Hidejoši neboli Taikosama uvěřiv prolhanému lékaři, závistivým kupcům a pohanským kněžím dal nejprve polapiti *26 missionářů* z rozličných řeholí. Katané mučili rozličným způsobem tyto neohrožené bojovníky Kristovy po delší dobu v žaláři, pak jim veřejně na náměstí uřezali část levého ucha a naložili je s rukama na zádech svázanýma na vůz. Pak je v tuhé zimě vozili ulicemi města hlavního i jiných měst japonských, aby se potupa jejich rozhlásila a ostatní křesťané postrašili. Neboť před vozem kráčel biřic, který hlásal, že jsou odsouzeni na kříž, protože zvěstovali náboženství Ukřižovaného.

Na této potupné cestě setkali se rodičové jednoho z odsouzenců se svým synem jménem Antonín a snažili se prosbami a pláčem odvrátiti jej od Krista. Ale on pravil: »Pohrdám všemi statky pozemskými a zůstanu věren Ježíši Kristu, který mně připověděl statky věčné v nebi.« Všichni byli dojati touto statečnou odpovědí a plakali.

Konečně byli odsouzenci přivedeni do velkého města Nagasaki a na blízkém pahorku jako na nějaké Kalvárii byli ukřižováni. Ani v krutých bolestech nepřestali vyznávati Krista. Nejvíce z nich se proslavil 33letý Pavel Miki, který s kříže jako z nějaké kazatelny shromážděným zástupům kázal a prohlašoval sebe za šťastného, že smí umříti právě tak jako Kristus ve věku 33 let a na kříži

Takovým způsobem skonalo *26 mučedníků japonských* v únoru 1597. Ostatky jednoho byly později přivezeny i do Prahy a chovají se dosaváde v chrámě sv. Mikuláše na M. Straně. Ve hlavní lodi tohoto chrámu stojí také socha sv. Pavla Miki a ještě 3 jeho soudruhů

*) A. Svojsík, Japonsko str. 197.

Já pak, milé děti, se vás nyní táži, abyste mně pověděli, proč jsem vám *dnes* vyprávěl o těchto mučednících? Podíváte li se doma do kalendáře, poznáte, proč? Protože dnes slavíme jejich památku.

A tážete-li se mne, zdali tito byli jedinými mučedníky v Japonsku, řeknu vám, že tam tehdáž mučeni byli tisícové: knížata, šlechtici, muži, ženy, jinoši a panny ano i dítky. Někteří byli ukřižováni a kopím probodeni. Jiní pilou rozřezáni nebo upáleni. Opět jiní v jamách udušeni, anebo do zamrzlého rybníka až po krk ponořeni, takže zimou ducha vypustili. Někteří byli vodou vařící ponenáhlu opařováni a konečně mnozí byli umořeni hladem v žalářích. —

Kdo se bude potom diviti, že sémě sv. víry bylo pak v říši japonské skoro nadobro *udupáno?* Zničeno — jako když přijde člověk nepřítel a vyrůstající sémě najednou pokosí. A kdo že zavinil tento zločin? *Křivé podezřívání, lež a pomluva.* Kéž by tyto hříchy proti VIII. přik. vyhynuly mezi lidmi! Kéž byste se se jich aspoň vy z lásky k Pánu Bohu varovali! To by mi bylo nejkrásnější odměnou za dnešní exhortu. Amen.

Milí kollegové!

Důstojní pánové!

Valná hromada Spolku katechetů v království Českém dne 6. ledna t. r. konaná usnesla se jednomyslně, aby i pro rok 1916 členové Spolku věnovali 1 procento ze základního služného ve prospěch Červeného kříže.

Když 2. ledna t. r. předseda a pokladník Spolku odevzdávali v presidiu zemského pomocného spolku Červeného kříže pro král. České J. Exc. vysoceuroz. p. hrab. Ervínu Nostitzovi dar Spolku našeho Červenému kříži za r. 1915 v obnosu 2807 K 76 h, byl J. Exc. velice překvapen a pravil: »Neměli jsme ani tušení, že také s této strany tak účinné podpory najdeme; je nám to dvojnásob milé. Přijměte, důstojní pánové náš opravdový dík.«

Milí kollegové! Kdyby všichni členové byli 1 proc. odevzdali Spolku, jak veliká suma by to bývala! Bývalo by překvapení na kompetentním místě ještě větší!

Příspěvky, které někteří kolegové — a bylo jich dosti — odváděli jinak a jinam, úplně se ztratily a zmínky nikde nebylo učiněno, že i katecheta tu přispěl svou hřivnou.

Aby dokonce snad nebyla nám, kteří dle nejkrajnější možnosti napínáme své síly v této válečné době a pomáháme různým způsobem všude, vytýkána malá účast na poli vlasteneckých povinností, doufáme pevně, že nebude ani jediného člena katechety, který by jiným způsobem 1 proc. odváděl, než prostřednictvím Spolku, k jehož cti a v jehož zájmu a prospěchu bude tato vlastenecká a humánní obětavost. Od 1. února t. r. očekáváme příspěvky. 1 procento možno zaslati buď najednou nebo v měsíčních rátách. Chek přiložen a ostatní cheky pro měsíční splátky se ochotně zašlou. Došlé příspěvky budou ve »Věstníku katechetů« kvitovány. Chek bude zároveň dokumentem, že koná z nás každý svou povinnost a nikdo jistě nebude a nemůže poroučeti, abychom jinak přispívali, když máme svůj Spolek, svou organisaci.

Ut omnes unum simus!

V Praze v lednu 1916.

Za spolek katechetů v království Českém:

Antonín Benda,
t. č. předseda.

Jaroslav Vlasák,
t. č. pokladník.

Mikuláš Koukl,
t. č. jednatel.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

Věstník katechetský

k XXXI. ročníku „Vychovatele.“

Ročník XIX.

Rediguje:

Jaroslav Slavíček.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSVA VLAST.
1916.

ROČNÍK XIX. BŘEZEN 1916. ČÍSLO 3.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Naše sanatoria na jihu. — Katechese o obřadech mešních. — Neděle I. v postě. — Z praxe a různé.

Naše sanatoria na jihu.

Jak se jim daří v nynější kritické době, zda Spolek gorický překoná těžkou zkoušku, nebylo by bývalo lépe také v jiné krajině podobná zříditi?

Těmi myšlenkami obírá se Correspbl. č. 24.: Ozývají se hlasy dávno, že podobné sanatorium mělo by býti v *Karlových Varech.*

Uvádí genealogii dosavadních tří sanatorií. Spolek založil v r. 1876 v Meráně emer. ředitel králové hradeckého bisk. chlapec. semináře prelát Dominik *Filip.* Dlouhý pobyt na jihu přinesl mu vyhojení nemoci plicní. Myšlenka pomoci i jiným vedla jej založiti spolek na podporu nemocných kněží. Jsa dvorním kaplanem a bývalým vychovatelem v knížecím domě Hohenlohů a tak ve spojení s kruhy dvorními a aristokratickými, dovedl pro svou myšlenku získati nejen klerus, ale i zámožné laiky. Založený spolek již v prvním roce mohl dáti podporu desíti kněžím v Meráně dlícím na léčení. Poznalo se, že kněžím churavým nejlépe by se prospělo, kdyby se jim poskytlo vhodné a laciné ošetření. Bylo tedy vyjednáváno se Sestrami sv. kříže, které již tehdy v Meráně měly vlastní dům (Marienherberge) a ty uvolily se, že v každé saisoně ošetří 12 kněží za mírný obnos a Spolek naopak zaplatí ct. Sestrám určitou roční summu. V roce 1882 bylo přeloženo sídlo Spolku »Priester-Kranken- und Unterstützungsverein« z Meránu do *Gorice.* I tu bylo založeno sanatorium pro kněze, jelikož Gorice bývá k tomu účelu od lékařů doporučována a od pacientů navštěvována. »Rudolfinum« (dle protektora kor. prince Rudolfa) bylo otevřeno r. 1884 a již v prvních letech od mnohých nemocných kněží v zimě a v létě navštíveno. Přes to dobyl si *Meran* větší slávy jako léčební místo pro plicní neduhy. I tam byl vystavěn vlastní dům »Filipinum«. Ale i ten nedostačoval a proto šlo se dále k moři a v blízkosti proslulé Abazzie v Ice povstal nový dům »Francisko-Josefinum«. Oba domy byly v poslední době několikráte rozšířeny.

Jak viděti domy byly původně určeny pro kněze, nemocné plicními neduhy, pro něž za jediný prostředek byl pokládán pobyt na jihu. Dnes však mínění to se změnilo, dnes i v severních krajích jsou léčebné ústavy pro ony nemocné, jižto potřebují zvláštního ošetření ve zvláštních účelně zřízených ústavech.

A tak přišlo to tak daleko, že v prospektech jižních sanatorií může se čísti: Nemocní na plíce nebudou přijati; při čemž zhusta se myslí na plicní tuberku-

losu. Nemoc ta v pokročilém stadiu pokládá se za nevyléčitelnou. Proto takoví nemocní nebývají ani do léčebných domů pro plíce přijímáni. Ale ve stadiu počátečném, které bývá označeno jako katar plicních hrotů, lze nemocné zachrániti. Jelikož však katar plicní anebo bronchiální potřebuje k svému vyléčení delší doby a v drsné krajině a ponebí jen zvolna mizí, doporučuje se delší pobyt na jihu zvláště v zimě a na jaře. A pro takové churavé jsou určeny a vhodny domy kněžského spolku sv. Josefa. Těžce nemocní t. j. tuberkulosní v pokročilém stadiu nemohou se přijímati. Neboť ti náchylni jsou k horečce a plicnímu krvácení a proto poutáni na lůžko a potřebují ošetření a lékařské pomoci, jehož jim dá nejlépe sanatorium v pravém slova smyslu a nemocnice. Naše sanatoria nejsou sanatoria v tom slova smyslu, ani nemocnice, nýbrž domy pro zotavení. Jsou tedy vůbec pro rekonvalescenty. A pro ty jsou naše domy pravým dobrodiním. Jižní klima a moře! Proto Spolek pomýšlí na druhý dům u moře, u Zadru v Dalmacii.

Pokud se týče návrhu: otevříti dům v jiných léčebných místech a zvláště v Karlových Varech, neodporuje to dnešním stanovám. Dle § 3.: »Účelem spolku je zřizovati a udržovati vlastní domy léčebné « Slovo »na jihu« dávno zmizelo. Nelze mysliti na dům pro těžce nemocné, neboť ten by prospíval jen jedné diecési a nikoli celé monarchii, neboť těžce nemocní z počátku nemohou daleko jezditi. Důležitá je otázka peněz! Pisatel nechce zatížiti nynějších domů, ani větší režijní poplatek uvaliti na hosty, protože účelem Spolku je poskytnouti laciné ošetření, ale doporučuje čilejší agitaci v získání členstva a dobrodinců. To klade na srdce zvláště dosavadním členům a zástupcům diecésním. Nebezpečí, že by Spolek i domy jeho dostaly se pod moc ciziny doufá, že je zažehnáno naší chrabrou armádou. Spolkové domy Meránský a v Ice jsou otevřeny a přístupny, ovšem za obtíží cestovních a rozumí se i dražší zaopatření.

Katechese o obřadech mešních.

J. POŘICKÝ, katecheta v Ledči.

(Dokončení.)

Mše věřících.

Text. Mše věřících je sestavena dle toho, co konal Pán Ježíš při poslední večeři. Skládá se ze tří částí: z obětování, proměnění a přijímání.

I. Obětování znamená darování nebo připravování chleba a vína k oběti. Dříve totiž přinášeli si sami věřící ty věci do kostela a kladli je s jinými ještě dary na stůl před oltářem. Jáhen oddělil z chleba a vína, kolik bylo potřebí pro oběť a pro svaté přijímání a donesl to na oltář. Pak začala bohoslužba. — Zbytkem těchto obyčejů bývá někde »oféra.« —

Nyní se koná obětování takto: O větších svátcích říká kněz Credo — Věřím v Boha, pak zdraví lid: Dominus vobiscum a vybízí k modlitbě: Oremus — modleme se! Připravuje si chléb a víno (s trochou vody) modle se při tom, aby Pán Bůh naši nastávající oběť milostivě přijal, umývá si ruce na znamení touhy po čistém svědomí a obrátí se pak k lidem řka: Orate fratres . . modlete se, bratří, aby naše oběť příjemná byla Pánu Bohu všemohoucímu.

* *

Výklad.

1. Katechumeni odešli, zůstali jen křesťané a připravují se na posvátnou chvíli, kdy bude mezi nimi Kristus Pán a kdy konati budou novozákonní oběť.

Zopakujme: Co obětovali ve Starém zákoně? . . (zvířata .) — Koho obětujeme my? . . Čeho je tedy k naší oběti zapotřebí? (Chleba a vína.) Proto začíná mše věřících přípravou chleba a vína. Říká se tomu obětování. — Povím vám, proč.

2. Za starých dob byl obyčej, že při bohoslužbě se konaly dobročinné sbírky. »Věřící byli jedno srdce a jedna duše — všechno jim bylo společno . . přinášeli peníze a kladli je k nohám apoštolů . . i rozdělovalo se, jak komu bylo potřebí . . « (Sk. ap.) — Vypadalo to takto: Zpěváci začali zpívati žalm, lidé po řadě vstávali a nosili své almužny na stůl před oltářem. — Jáhen je přijímal a určoval, co bude pro chudé, nemocné, na výživu duchovenstva a co pro nastávající bohoslužbu. — Pak se věci odnesly do vedlejší místnosti, jako je nyní sakristie, a zůstala tam jen část chleba a vína, kolik bylo zapotřebí k oběti a přijímání. Jáhen si umyl ruce a donesl ty obětní dary na oltář. — A z toho pochází název obětování. — Neznamená to oběť, — ta bude až při proměnění, — nýbrž někdejší obětování almužen.

3. Kolem stol. X. se zavedlo, aby kněží sami si připravovali chléb a víno. Proč? — Protože chléb musí býti pšeničný a víno pravé, v severních krajinách pak to leckdys nebývá, proto bylo nutno svěřiti to kněžím. Od těch dob začíná se chlebu dávati podoba bílých oplátků s odznakem kříže a dostává název: hostie, t. j obětní chléb. — Kláštery měly i předepsáno, jakým způsobem mají jej péci. Novicové vybrali k tomu čisté zrní, vyprali je a na bílém plátně na slunci osušili. Starší mnich oděný v albu je umlel na domácím mlýnku mezi dvěma kameny. Ti pak, co měli péci hostii, nejprvé se umyli, modlili se 7 žalmů a litanie, zatopili vybraným dřívím, rozdělali těsto studenou vodou, aby hostie dostaly bílý lesk a bez kvašení hned je upekli. — Upečené chleby kladli na bílé plátno a kněží z nich vykrajovaly hostie po mši sv. — Naučení z toho pro nás, že ke všemu, co se vztahuje k Vel. svátosti, máme se chovati co nejuctivěji. — Který český kníže je tím známý?

V řecké církvi užívají chleba kvašeného a dávají mu podobu obyčejného pečiva.

4. Teď už porozumíte, co dělá kněz při obětování. — (Stačí parafrase textu!) — Umývání rukou je také velmi staré — Jáhen, když přijal a rozdělil dary, umyl se, aby s čistýma rukama přisluhoval při oltáři. — Nyní se tím připomíná, že máme s čistým svědomím konati nejsvětější oběť.

5. *Jak se chovati při obětování?*

Nemocný hoch měl sen: že je neděle a on jde do kostela. U vchodu uvidí svého anděla strážného: Pojď, dnes budeme spolu na mši sv.! Šli na chór. Kostel plný lidí — ale to je tu dnes ticho! Co pak — vždyť kněz již je u oltáře a ještě nehrají? Ale hrají! Aspoň varhaníkovi je to viděti na rukou a zpěvákům na ústech, že zpívají, ale ku podivu, není slyšeti ani hlásku! Anděl ho šeptem poučuje: Ti lidé se modlí, zpívají, ale roztržitě, nedbale, a proto jsou před Bohem němí, Bůh jich neslyší.

A dole v kostele také ticho. — Někteří se sice modlí z knížek, na růženci, ale nejde jim to ze srdce, je tu ticho, ticho jako na hřbitově mezi pomníky. Teď zazněl zvonek, je obětování. — V téže chvíli se ozve tam poblíž oltáře známý hlas. Hoch se dívá, to jeho maminka tam klečí a modlí se z knížek. A je dobře slyšeti, co čte: »Podávám Tobě, Pane Bože za oběť sebe samu a všechno, co mám, své radosti i své žalosti . . « to se matka modlí z modliteb. Teď se zastavila a povzdechla si: Ba, Bože můj, mám velké starosti: stůně mi chlapec, já ve dne v noci na něho myslím, tolik slz jsem pro něho prolila . . . buď vůle tvá! Obětuji Ti svůj zármutek, budu mu dále sloužiti, jako bych to Tobě dělala . . , buď vůle tvá!

Hlas ten zněl celým chrámem a pronikal až k trůnu božímu. Ubohá, ustaraná matka modlila se to zbožně a upřímně, ji bylo slyšeti, její modlitba svolávala milosrdenství boží.

Když jsme v kostele, vzpomeňme si také: Nejsem-li i já tu němý? Musím se vzchopiti k nové pobožnosti, aby mě Pán Bůh slyšel!

Když pak je obětování, dejme Pánu Bohu také nějaký dar! Mám zlost, daruji to Pánu Bohu, odpustím . , mám necudnou knihu . . hodím ji do kamen, jsem líný, udělám hned po kostele svou práci dám almužnu a to k vůli Tobě, Bože můj!

II. Preface a modlitby před pozdvihováním.

Text. Když Pán Ježiš vzal chléb, nejprvé díky učinil Otci nebeskému a potom chléb proměnil, Proto apoštolové zavedli při mši sv. po obětování slavné *díkůčinění*, jež se koná dosud a slove preface, předmluva ku proměnění. Už od I. století začíná slovy:

Dominus vobiscum . . Pán s Vámi!

Sursum corda vzhůru mysl k Pánu!

Gratias agamus díky vzdávejme Pánu Bohu našemu!

Končí pak trojím Sanctus svatý. svatý, svatý Hospodin Bůh zástupů! Požehnaný, jenž přichází atd.

2. A nyní následuje příprava na pozdvihování. Řeckým názvem slove mešní kánon. Jest to řada starobylých, ctihodných proseb z dob mučedníků za církev, za duchovní a světskou vrchnost, za přítomné v kostele, za pokoj a spásu duší. Po nich skládá kněz ruce na obětní dary, žehná je a začíná Proměnění čili pozdvihování.

Výklad.

1. Už je po obětování, na oltáři je chléb a víno. Mělo by tedy hned následovati proměnění. Ale vy víte, že dříve je ještě něco jiného. V kostele slyšíte mnoho zvonit, ve zpěvnících čtete slovo Sanctus. Vyložím vám, co to je.

2. Když P. Ježíš vzal chléb, pozvedl oči svých k nebi a díky vzdával Bohu Otci. Po tomto díkůčinění pak chléb proměnil, řka: Toto jest atd.

Co to Kristus Pán říkal, nevíme, ale modlitba jeho učinila na apoštoly takový dojem, že i oni spolu s křesťany před proměněním díky vzdávali Pánu Bohu, a po nich ten obyčej trvá dosud. Jako děkujeme na konci škol. roku, nebo za starý rok, tak každý den děkujeme Pánu Bohu při mši sv. před pozdvihováním.

3. Dělá se to takto: Kněz říká potichu krátkou modlitbu a hlasitě pronáší její poslední slova (skrze Krista . jenž žije) per omnia atd.

Pak vybízí ku nové zbožnosti: Sursum atd. Gratias atd.

Před léty se našel v knihovně starodávného řeckého kláštera v Soluni popis křest. bohoslužby, ale popis nesmírně starý, pochází z I. stol. a má název »Učení dvanáctera apoštolů«. A už zde se mluví o díkůčinění a už zde to díkůčinění začíná slovy Sursum . . gratias . . . Když to tedy slyšíte v kostele, považte, že to je ozvěna ohromné řady věků! To cítíte při tom, že jste členy jediné pravé, prastaré apoštolské církve!

Následuje samotný chvalozpěv: V pravdě je spravedlivo, abychom díky stále vzdávali Tobě, Hospodine svatý, Otče všemohoucí, Bože věčný . . . nyní se vypočítávají dobrodiní boží podle různých svátků a dodává se: Tebe slaví andělé a archandělé, Cherubíni a Serafové se Ti klaní a s nimi spojujeme my své pokorné hlasy říkajíce: Svatý . . (Isaiáš). Ministrant třikrát při tom zvoní. Tomuhle chvalozpěvu se říká buď Sanktus, podle posledních slov, nebo také preface, to jest předmluva ku proměnění.

4. Co máme činiti při Sanktus.?

V Assisi umírala svatá řeholnice Klára. Bývalá šlechtična v rozkvětu mládí odřekla se světa a po 40 let vedla kající život plný bídy a nedostatku, jen v pracích a modlení. Ukazují v Assisi dosud její zahrádku; takový kámen před oknem, velký asi jako půl stolu, na něm hlína, a tu pěstovala sv. Klára květinky pro oltář — to byla její

zábava. Když pak umírala, když se loučila s pozemským životem, v němž zažila tolik bídy a bojů, začala děkovati Pánu Bohu za to, že ji stvořil, že jí tak dlouhý věk udělil, děkovala za všechny kříže a zkoušky svého života. To je ono dojemné díkůčinění svaté Kláry.

V kostele při mši sv., když je preface, vzpomeňte si také na nesčetná dobrodiní boží a poděkujme za ně. Nevděk vysušuje pramen milostí božích, vděčnost pak jej otvírá. Řekněme si: Díky vzdáváme Tobě za všechna dobrodiní tvá, všemohoucí Bože, jenž žiješ atd.

5. Po sanktus přijde již příprava na pozdvihování. Nazývá se mešní kánon. Vídáváte v missálu velkými červenými literami vedle obrazu ukřižovaného Spasitele napsáno: Canon missae, to jest postup modliteb, které mají doprovázeti nejsv. obět.

Stáří těchto modliteb přesahuje lidskou paměť. Jsou to dojemné a vážné prosby za církev, za duchovní a světskou vrchnost, aby jim Pán Bůh pokoj a jednotu udělil, za ty, co jsou v kostele, za ty, za něž se obětuje mše sv., vzývá se za přímluvu řada nejstarších světců, pak skládá kněz ruce na obětní dary a s nimi všechny naše starosti a potřeby, žehná je a začíná nyní mluviti v osobě Ježíše Krista jako jeho zástupce. Ministrant dá znamení, aby se přestalo hráti, všichni klekáme, nastává pozdvihování. Kniha mešní předpisuje, aby kněz říkal slova Krista Pána co nejpozorněji, jasně a zbožně: Toto je Tělo mé. Pak pokloní se sám Tělu Páně, ukazuje je lidem, aby oni je uctívali, položí na oltář a opět klekne. Ministrant při tom zvoní Totéž je při proměnění vína.

6. Co máme činiti při pozdvihování?

Svatý opat Nilus je v kostele na mši svaté cařihradského patriarchy — světce, Jana Zlatoústého. Je pozdvihování. Náhle chrám se plní nadzemským světlem a kol oltáře je viděti zástup andělů, bílých nebeských duchů a ti všichni hluboce skloněni s rukama sepjatýma klečí a bez pohnutí dívají se na oltář, kde spočívá tajemná oběť, Syn Boží, Kristus Ježíš.

Tento obraz napodobují stavitelé oltářů. Proto vídáváte v kostelích skoro všude vyobrazeny na oltářích anděly klanějící se velebné Svátosti.

Napodobme ty anděly i my lidé, když je pozdvihování. Klečeti . . . Nemluviti dívati se na sv. Hostii: Můj Ježíš, Bůh a Pán

III. Od pozdvihování do Pater noster.

Text.

Při proměnění přichází na oltář Pán Ježíš. Ale nesestupuje, jako Král slávy nýbrž ponižuje se pod nepatrné způsoby chleba a vína. Činí to k vůli Otci nebeskému a k vůli nám čili obětuje se. Kněz u jeho přítomnosti modlí se potichu hlavně za zemřelé a za nás hříšné, sám se při tom také bije kajícně v prsa. Po těchto prosbách poklekne, vezme sv. Hostii, činí jí několikrát znamení sv. kříže a spolu s kalichem pozvédá ji poněkud vzhůru. Tím se krásně vyjadřuje touha, aby naše modlitby předstoupily před trůn Nejvyššího. — Následuje Pater noster — Otče náš.

Tak končí mešní kánon a začíná příprava na sv. přijímání.

Výklad.

1. Co je vlastně pozdvihování? Jest to nejdůležitější chvíle z celé mše sv. V té chvíli začíná se na oltáři za nás obětovati Kristus Pán.

A jak se obětuje? Dám vám příklad: Maminka by mohla si kupovati nové a nové šaty, nositi zlaté hodinky a kol krku zlaté řetězy, mohla by se sháněti po divadlech a zábavách — ale nedělá to: šetří, sedí doma, stará se o své děti, aby jim nic nescházelo, na sebe nedbá — říkáme, že se svým dětem obětuje. A tak se obětuje při mši sv. Pán Ježíš: On, Král slávy se k vůli nám ponižuje pod nepatrné způsoby chleba a vína! A zároveň připomíná tu Spasitel své ukřižování, onu chvíli, kdy na kříži vykrvácel, kdy se oddělila jeho svatá Krev od zmučeného Těla. Čím se to připomíná?

Tím, že zvlášť se proměňuje chléb a zvlášť víno — Svátostné Tělo tu tedy vypadá jako krve zbavené.

Když to tak uvážíme, nemáme opravdu chovati v srdci lásku a vděčnost ke Kristu Pánu na oltáři přítomnému?

2. Abel obětoval. Na jeho prostém neumělém oltáři se spalovala zabitá ovečka. A co asi při tom Abel dělal? — Sedl si snad na mez a díval se, jak to hezky hoří? Nikoliv, nýbrž klečel a modlil se, aby Pán Bůh tu jeho oběť přijal a aby k vůli té oběti mu požehnal. Tak to máme dělati po pozdvihování i my, a tak to dělá i kněz. Místo, aby hned přijímal, modlí se celou řadu různých proseb, aby Otec nebeský pro Krista Ježíše zde obětovaného nám byl milostiv. Hlavní prosby jsou: za ty, co budou přijímati, za zemřelé a za hříšníky. Přijímajícím se vyprošuje, aby naplněni byli veškerým požehnáním nebes a milostí. O zemřelých se praví: Rozpomeň se také, Hospodine, na služebníky a služebnice své, kteří nás předešli s odznakem víry a spí spánkem pokoje.. Jmenují se někteří jménem . . . a pak: abys jim, Hospodine a všem v Kristu zemřelým popřál místa ulehčení a světla a pokoje, prosíme pro téhož — zde přítomného — Krista Pána našeho, amen.

Všimněte si, jak ctihodný to způsob mluvy: vážný, stručný, plný důvěry. Tak mluví katolická církev k svému Bohu.

Když kněz začíná se modliti za hříšníky, sám se při tom bije kajícně v prsa a prosí Pána Boha — zase pro oběť Páně — aby nehleděl na naše zásluhy, nýbrž na své milosrdenství a dopřál nám aspoň nějakého malého místa u svých světců a mučedníků.

Po těchto prosbách vidíte dělati několikrát znamení sv. kříže. To původně se dávaly na oltář klasy, ovoce a jiné plodiny a kněz jim žehnal — totiž prosil Boha, aby k vůli obětovanému Kristu naší úrodě požehnati ráčil. Nyní se už na oltář neklade nic, ale žehnání se uchovalo — vševědoucí Bůh ví, k čemu se vztahuje.

To tedy se koná po pozdvihování. Přednášíme Pánu Bohu své záležitosti a prosíme pro naši nejsvětější a nejdražší oběť, aby nám Pán Bůh pomohl. —

Španělský admirál Alfons plavil se s velkým námořním loďstvem po moři. Vypukla bouře, rostla a rostla, až moře zrovna se vařilo. Lodě sebou zmítaly, jedna vrážela do druhé, celé loďstvo se rozbije, vezme za své! Vypravují, že v té hrůze uchopil admirál malé děcko, zvedl je k zamračenému nebi a volal: Aspoň k vůli tomuto dítěti, které nic zlého neučinilo, smiluj se, Bože nad námi. A Bůh ho vyslyšel, bouře se tišila víc a více, až umlkla docela.

Podobně my voláme k Pánu Bohu při mši sv.: Pro tohoto Tvého Syna, který k vůli Tobě a k vůli nám se tolik snížil, smiluj se nad námi!

3. Za chvíli po pozdvihování vidíte, že kněz odkrývá kalich, kleká, béře do ruky vel. Svátost, dělá ní znamení sv. kříže a pak kalich spolu se sv. Hostií pozvedá. Co to je? Zakončení kánonu a zároveň dobrořečení nejsv. Trojici.« S tím Kristem — zde obětovaným — a skrze Něho budiž Tobě, Bože Otče všemohoucí, a Tobě Duše svatý, všechna čest a sláva na věky věkův.« Pozvedání Těla Krve Páně znamená přání, aby naše chvála a prosby vstoupily k trůnu božímu.

Na to je Pater noster, Otče náš, nejvznešenější křest. modlitba a tou končí mešní kánon, obětní modlitby a následuje příprava na sv. přijímání.

Pověstný švýcarský poustevník Mikuláš de Flue měl jednou v kostele zvláštní vidění. Bylo po pozdvihování, na oltáři spočívaly Tělo a Krev Páně, lidé klečeli u přesvaté oběti a modlili se. Najednou poustevníka ozáří nadzemské světlo a on vidí, jak z oltáře vyrůstá veliký, krásný strom, který naplňuje celý chrám, a se stromu visí celé hrozny bohatých květů. Co pak se stane dál? Hle, květy padají dolů, lidem na hlavy — ale nějak divně: na někoho mnoho, na jiné málo, někomu zůstaly čerstvé, jinému hned uvadly leckdos pak nedostal vůbec nic. Poustevník pozoruje to divné divadlo a brzy chápe, co to znamená: Krásné květy jsou požehnání a pomoc s nebe, kterou si lidé na mši sv.

mohou vyprositi. Kdo vroucně a nábožně se modlí, dostane mnoho těch květů, kdo je netečný a roztržitý, odejde s prázdnou.

Vzpomeňme si v kostele na to! Máme každý za co prositi: za rodiče, za sebe, za duše v očistci. Po pozdvihování je tu Pán Ježíš. Když k vůli Němu zapřísahám Otce nebeského, spíše dojdu vyslyšení — tedy nezapoměňme nikdy zvláště po pozdvihování vroucně se modliti — ať neodejdeme z kostela s prázdnou, ať i na nás spadne drahocenný květ lásky boží!

IV. Lámání vel. Svátosti a přijímání.

Text: Základem jsou slova Písma sv., že P. Ježíš lámal a podával apoštolům. Dříve se lámala vel. Svátost na tolik dílů, kolik lidí šlo k sv. přijímání. Nyní se láme jen na tři díly a nejmenší se dá do kalicha. Kněz se při tom modlí za dar pokoje. Říká: Pax Domini pokoj Páně budiž vždycky s vámi, a třikrát Agnus Dei . . Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi a uděliž nám pokoje.

Pak se připravuje k sv. přijímání. Skloněn říká tři modlitby, kleká, bije se v prsa: Domine, non sum dignus Pane, nejsem hoden atd.

Přijímá pod obojí způsobou.

Výklad. Po Pater noster se už jedná o sv. přijímání. A proč se vůbec přijímá? Bylo to již ve Starém zákoně. Pán Bůh dovolil, aby se celá obět nespalovala, nýbrž aby si lidé část z ní u oltáře snědli. A tak, když Šalomoun vystavěl chrám a když jej světili, měli se židé dobře: 14 dní se pořád obětovalo a 14 dní se pořád z obětí hodovalo! To bylo první posvícení na světě.

A co měly znamenati tyhle obětní hostiny? Že má Pán Bůh ty lidi, kteří obětovali, rád: jaksi je pozval ke stolu, jako my zveme své přátele. A proto také náš Spasitel zavedl při mši sv. obětní hostinu, a tou jest sv. přijímání. Vidíte, jak hluboký a krásný význam má mše svatá!

2. Při poslední večeři po proměnění bylo hned přijímání. Při mši sv. se však kněz trochu zdrží — proč? (Protože chceme se klaněti a prositi.) Když pak prosby jsou u konce, začíná příprava na obětní hostinu.

3. Nejprve se láme Vel. Svátost. Jest to podle evangelia, že Kristus Pán lámal a podával apoštolům. Za starých dob se Vel. Svátost lámala na tolik částí, kolik lidí šlo k sv. přijímání. Tenkráte se také nekladlo Tělo Páně lidem do úst, nýbrž na dlaň. Přijímající sklonil k sv. Hostii hlavu, aby mu posvětila zrak a a pak teprv ji požil. Ba bylo i ve zvyku, že kdo chtěl, odnesl si ji domů, poustevníci na poušť, nastávající mučedníci do žalářů, aby z ní čerpali svou sílu (sv. Tarsicius). Docela někteří si brali vel. Svátost i s sebou do hrobu, aby si zajistili slavné z mrtvých vstání. To všechno však časem bylo zakázáno a nařízeno, aby Nejsv. Tělo Páně se uchovávalo pouze v kostele ve svatostánku a místo velkého lámání aby se připravily již ku proměnění malé částky, které by sloužily k přijímání. Při mši sv. se láme vel. Svátost jen na tři díly a nejmenší z nich se dá do kalicha na znamení, že Kristus Pán na kříži zemřelý třetího dne zase vstal živý.

Ostatní výklad může býti jen parafrasí textu.

Co máme činiti při sv. přijímání.

1. Sami častěji a zbožně přijímati. Co z toho budeme mít? (Budem pospolu s Kristem Pánem — duši obohatíme o velkou zásluhu utvrdíme se tak v ctnostném životě.)

Se svatým přijímáním je spojena pomoc a požehnání s hůry! — Soudně dokázaný je tento případ:

Terezie Krebsova, 21letá dcera královského rychtáře z Mostu, nešťastnou náhodou přiskřípla si ruku a vymkla si palec. Zavolala lékaře, ale ti bolest jen zhoršili. Došlo to tak daleko, že celá levá ruka, ba celé levé rámě schromlo a uschlo. Když do něho bodali, nekrvácelo, když je štípali kleštěmi, ba když je drželi nad žhavým uhlím, nic nebolelo. Posléze loket a rámě se stáhly k sobě, že vypadaly jako zavřený nůž. Bylo

nutno co nejdříve ruku uříznouti, jinak hrozila brzká smrt. V těch úzkostech mladá dívka koná devítidenní pobožnost k sv. Janu Nep., modlí se a postí a devátý den jde v Praze do loretánského chrámu k sv. přijímání. Bylo to na podzim 21. listopadu. Došla sem s velkou bolestí. Vyzpovídala se a přiklekla k oltáři. A tu jak přijala vel. Svátost — sama to pod přísahou dosvědčila — horoucí oheň projel jí celou rukou, obvazy samy od sebe spadly, chromé a uschlé prsty se narovnaly, rámě i ruka nabyly ohebnosti a vlády, v okamžiku levá ruka má tutéž podobu a totéž zdraví jako pravá.

Tato událost je nade všechnu pochybnost zjištěna, jest to jeden ze zázraků před svatořečením svatého Jana Nep.

Se sv. přijímáním je spojena pomoc s hůry. Když klečíme u stolu Páně, konáme to věc tajemnou a velkou, Bohu velmi milou a nám nadmíru prospěšnou.

Když však slyšíme při mši sv. zvoniti: Pane, nejsem hoden . a není nám možno přijímati, přijímejme aspoň duchovně: Pane Ježíši, rád bych Tě přijal, měl bych velkou radost, kdybys ráčil býti mým hostem! Po Tobě touží duše má, o přijď ke mně, občerstvi a posilni mne a zůstaň se mnou na věky!

Kristus Pán má rád i takovéto zbožné přání, a až skutečně přistoupíme, nepropustí nás s prázdnou.

V. Závěr.

Text. Kněz osuší a upraví zase kalich, říká modlitbu po sv. přijímání, po ní pak oznamuje zakončení bohoslužby: dominus vobiscum, ite. missa est . . . Odpovídá se na to: Deo gratias — Bohu díky! Než věřící odejdou, dá jim ještě požehnání a čte začátek evangelia: Na počátku bylo slovo.

Výklad. Dnes máme krátké učení: O zakončení mše sv.

Po skončeném sv. přijímání kněz nejprv umyje a upraví kalich a pak z missálu se modlí díkůčinění. To vám jednou klečel nějaký hoch u stolu Páně. Přijal sv. Hostii, udělal kříž, sebral čepici a hajdy z kostela — pohan!

Co se má dělati po sv. přijímání? Jak dlouho? (asi čtvrt hodiny.)

2. Po modlitbách ohlašuje se konec mše sv. Dom. vob., ite atd.

To jest ještě starořímský obyčej. Konsul ve shromážděních lidu, když už všechno bylo projednáno, také říkal: ite

3. Na cestu se dává požehnání.

Šlechetný dobrodinec opuštěné mládeže, kněz don Bosco, přišel do města Cuneo. Tam před nedávnem milosrdné sestry zřídily sirotčinec. Měly se však velmi zle. Samy byly velmi chudé a odnikud žádná podpora. Zůstávaly v malé chatrči. Nábytek — to byly asi čtyry staré polámané židle, živobytí pak pytel kukuřičné mouky. Tak tu živořily dvě řeholnice a asi 6 osiřelých děvčat. Bosco přišel tedy se na ně podívat. Pozoruje tu převelkou bídu, slyší jejich nářky, že nemohou nikam, že musí všeho nechati nebo umříti hlady. Je tu zle, opravdu zle, ale mějte důvěru v Boha, všechno se změní a sepjal ruce a dal jim požehnání. Od té doby uplynulo 25 let, Bosco zatím umřel a byl pochován v hrobě u Salesiánů v Římě. Na jeho hrob připutovala pomodlit se sestra Angela. Byla to představená a zakladatelka sirotčince v Cuneo. Od té doby, co jim Bosco požehnal, vedlo se jim stále lépe a lépe. Lidé si je zamilovali. podporovali je, až si mohly postaviti velký ústav a v něm mají přes sto sirotků. Sestra Angela proto přišla poděkovat Boscovi za jeho požehnání.

Není zbytečné požehnání, které dávají rodiče dětem, není zbytečné požehnání, které dává kněz po mši sv. On je dává jménem Ježíše Krista, který řekl:

Rcete: Pokoj domu tomuto — a bude-li tam syn pokoje, spočine na něm přání vaše: pokoj váš — pakli ne, k vám se vrátí. Svatá Terezie proto tvrdí, že kdyby lidé věděli, jakou cenu má požehnání, když je člověk zbožně a důvěrně přijme, nikdy by bez něho neodcházeli z kostela.

4. Nejposlednější částí mše je čtení evangelia sv. Jana. Přidáno bylo teprv před několika sty léty. Začíná známými slovy: Na počátku atd. Vypisuje se v něm, co pro nás vtělený Syn Boží učinil a co čeká ty, kdož mu uvěřili a jemu věrně slouží. Těm, kteří Ho přijali, dal moc, aby se mohli státi dětmi bo-

žími. Slovo Tělem učiněno jest a my viděli slávu jeho, viděli jsme Ho, plného milosti a pravdy.

5. Po mši svaté — nebyla-li zpívaná, modlí se kněz s lidmi modlitby za vítězství a pokoj svaté církve. Nařídil to papež Lev XIII., když byla víra ohrožena tolika nepřáteli, že se zdálo, že musí podlehnouti.

Od těch dob se Bohu díky už mnoho zlepšilo.

Doslov.

Ukončili jsme dnes učení o mši sv. Viděli jste sami, že to je pobožnost významu plná, krásná a ctihodná. Ctihodná svým uspořádáním, ctihodná svým stářím a nade všecko ctihodná tím, že se při ní obětuje Kristus Pán.

Povinni jsme jíti na mši sv. v den sváteční. V tom buďte vždycky svědomití — bez mše sv. žádná neděle, žádný svátek!

Pojďme i všedního dne, — na př. když máme jmeniny, když chceme poděkovati, když si chceme něco vyprositi.

Chovejme se při ní co nejzbožněji. Klečme — ne-li po celou mši sv., aspoň od pozdvihování do přijímání, když je na oltáři Kristus Pán. A nosme s sebou modlitební knihy, abychom mohli buď zpívati anebo se modliti, jinak nejsme v kostele nic platni.

A věřte, Pán Bůh velmi dbá na to, jak si mše sv. vážíme, jak se při ní chováme!

Stalo se to u Turina a psaly o tom tamnější noviny: Je svátek, zvony volají do kostela, ale jakýsi mladík se chystá na hon. Matka ho kárá, zda-li ví, co se ve svátek patří, synáček se na ni utrhne, že kázání nepotřebuje a jde. Potká kamaráda, s nímž má smluvený dnes hon, a zamíří společně za město do polí. Lidé chodili z kostela a tihle dva běhali po mezích. Po desáté hodině mají hlad. Jsou právě u nějakého stavení, vejdou a dají si tam něco usmažitl. V tom zazní zvon, v kostele bude poslední mše sv. Hodná hospodyně polo vážně, polo žertem jim praví: Páni spěchejte, stejně jste ještě nebyli na mši a už bude poslední. A co mně je po mši, já mám hon! Dojedl, zaplatil, vyšel ven, ale dál se nedostal. Neví se ani jak, zakopl na dvoře o kámen, upadl, puška mu spustila a přímo do hlavy. Lebka celá prostřelena. Nechtěl dáti Bohu, co je Božího, a Bůh ho náhle povolal: vydej počet z vladařství svého. Nešťastný, hříšný, lehkomyslný člověk». Jaký si to připravil svátek tam na onom světě, jakou věčnost!

Mše svatá je nad míru velký dar boží, budeme klásti účet z toho, jak jsme jí užívali — nuže užívejme jí k svému prospěchu a ne ku své škodě!

Neděle I. v postě.

FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Průvodce.

1. Před dávnými věky panoval na ostrově Krétě král Minos, který dal pod zemí vystavěti bludiště neboli labyrint. Toto bludiště skládalo se z nesčíslného množství světnic a síní a křižujících se chodeb. V bludišti tomto bydlel drak Minotaurus, který roztrhal každého, kdo mu byl předhozen anebo kdo se opovážil vkročiti do bludiště a nemohl nalézti východu. Tomuto draku předhazováni byli na pospas nešťastníci, kteří byli odsouzeni k smrti, a kromě toho podle pověsti musilo mu odváděti každé město několik mládenců a dívek jakožto krvavou daň. Podobně i řecké Athény odváděly ročně 7 mládenců a 7 panen ze vznešeného rodu. Nebylo-li to, drahé děti, břemeno v pravdě strašlivé?

Avšak tu odhodlal se jednou udatný mladík jménem Theseus zbaviti Athény krvavé daně. Vypravil se na ostrov Krétu a dříve nežli vstoupil do labyrintu, získal si přízeň dcery královské, která mu odevzdala klubko niti. Theseus upevnil jeden konec niti na začátku bludiště, pak rozvinuje klubko kráčel spletenými

chodbami až doprostřed, zmužile vrhl se na draka, zabil jej a podle niti navrátil se opět šťastně na světlo denní.

Milé děti, tak vypravuje nám pohanské bájesloví a nemusí to býti pravda. Ale pravdou jest, a to vám potvrdí všichni hodní a zkušení lidé, že náš život pozemský podobá se bludišti. Že cesty naše v tomto životě jsou právě tak nejisté a nebezpečné jako podzemní chodby labyrintu krétského. Že tisícové lidí bloudí v temných chodbách zpozdilosti a zaslepenosti, že bloudí na chodbách hříchu a lehkomyslnosti, nemohou nalézti zpáteční cestu a bídně hynou. Ano! Hynou duševně!

Neboť na těchto chodbách života číhá ďábel-nepřítel, »obchází jako řvoucí lev hledaje, koho by pohltil,« žízní po naši krvi a žádá naši duši jakožto daň. A jistě by nás všecky zhubil, kdyby nás byl nezachránil druhý Theseus. Ach, milé děti, který Theseus? Vy víte, že míním Ježíše Krista, který s nebe na zem sestoupil! Neboť On světlem svého sv. náboženství osvítil temné bludiště našeho života. Příkladem svým ukázal nám bezpečnou cestu, která vede odtud nahoru do království nebeského. A co je nejhlavnější: porazil moc ďábla, který se i na Něj odvážil. Čím jej porazil? Jakou zbraní zvítězil náš Spasitel?

Ach, milé děti, hleďte sem a vizte zázračnou tu zbraň. Je to sv. *kříž*, zbrocený krví Kristovou. Na tom kříži osvobodil nás od nepřítele o památných svátcích velikonočních — a proto nám kříž tento rok co rok Církev staví na oči v době svatopostní před svátky velikonočními.

2. Ostatně, milé děti, i jindy i vždycky staví nám Církev na oči sv. kříž a po celý život nám vážně připomíná, že sv. kříž jest a býti má naším zvláště nejbezpečnějším *průvodcem* na stezkách tohoto života.

Ale vy se, milé děti, tážete: »Kterak může býti kříž naším průvodcem v životě od kolébky až do hrobu? Jen, prosím, chvilku se mnou vzpomínejte!

a) Když jste se *narodili*, já vím, že zbožná vaše matička poznamenala vás sv. křížkem a ústa její vroucně zašeptala: »Ó děťátko drahé, kéž by tě toto znamení sv. kříže přivedlo k Ježíši Kristu, který mi tebe daroval! Kéž bys bylo šťastné a zdravé!«

b) Potom poslala vás matička ke *sv. křtu* do kostela. Kněz poznamenal nejdříve křížem vaše čílko a prsa, jakoby říci chtěl: »Hle, milé dítě, od této chvíle nenáležíš pouze rodičům, nýbrž i Ježíši Kristu, který si tebe na kříži koupil!« Potom ve znamení kříže lil vám svěcenou vodu na hlavu říkaje zároveň: »Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.!« Lil vám tu vodu, milé děti, na hlavičku ve znamení sv. kříže a to třikrát, jakoby naznačiti chtěl, že vám to nezrušitelné znamení kříže takořka vtisknouti chce na věky do duše, aby je tam žádný nezničil.

c) Pak pod ochranou kříže jste vyrůstali a sotva jste počali mluviti a trochu chápati, už vás vaše dobrá matička učila *dělati křížek* na čele, na ústech a na prsou. Jak jste ten křížek dělali nemotorně, ale jak rádi, ochotně a zbožně! Zbožněji, než častokráte znamenáte se křížem nyní; věřte mi to, děti milé!

d) A ještě vám něco připomenu! Vzpomeňte si na onu chvíli, kdy vás dobří rodičové posílali poprvé *do školy*. Jak vás políbili, poznamenali křížem na čele, ústech a prsou! Jak vám na cestu starostlivě žehnali a vás vedli k naší školní budově. Vstoupili jste do třídy, ve které visel na stěně kříž. Co k vám ten sv. kříž volává dolů? Nevolá, ale prosí vás, abyste ve stínu jeho připravovali

duši svou pro budoucnost, pro čas pozemský a pro věčnost. — Abyste se vyzbrojili vědomostmi a ctnostmi.

e) Neboť, milé děti, až *dorostete*, nastane vám boj, boj se zlým a převráceným světem, boj s tělem a jeho žádostmi. A tento boj trvati bude po celý život váš až do smrti. Jestli-že zůstanete kříži a víře své věrni, Bůh vám bude žehnat a budete šťastni a spokojeni až do své smrti.

f) Největší boj ovšem nastává každému křesťanu *v hodinu smrti*, kdy duše v nevýslovných bolestech loučívá se s tělem. Co ale myslíte, že dělá hodný křesťan v této nejdůležitější chvíli, na které závisí celá věčnost? Umírající křesťan vztahuje ruku po svém nejlepším průvodci, totiž po kříži. Tiskne jej na chvějící se ústa a na srdce a umírá v Pánu s útěchou, neboť »blahoslaveni jsou mrtví, kteří v Pánu umírají.«

g) Ale ani po smrti neopouští kříž katolického křesťana. Neboť, co vidíváme tak často? Vidíme, kterak na rakev se připevňuje kříž a při pohřbu napřed se nese kříž. Dříve než se spustí mrtvola do hrobu, znamenají příbuzní rakev křížkem a konečně se staví kříž na *hrobě*, aby křesťan odpočíval v jeho stínu až do dne, kdy zavzní hlas trouby volající k soudu

3. A tak jsme, milé děti, poznali, že sv. kříž je nejbezpečnějším a stálým průvodcem katol. křesťana a sice od kolébky až ku hrobu, v radostech i v žalostech. A blaze tomu, kdo se za něj nestydí! Běda tomu, kdo jej zapírá!

Jak vám známo, není ještě sv. kříž ve všech zemích vztyčen, nýbrž na mnohých místech panuje dosud pohanství.

Jako na př. v Číně, kde nesčetní křesťané krví svou zalévati musejí kořeny křesťanství.

Jednoho času přivedli tam pohané 32 křesťany do jednoho domu, z něhož vedly 2 východy. Jeden z těchto východů jmenoval se »branou života« a druhý »branou smrti.« Kdo vyjíti chtěl branou života, byl zachráněn, ale na prahu brány této ležel kříž, a každý, kdo překročil práh, musil šlápnouti na kříž a byl považován za odpadlíka od víry křesťanské. U brány smrti naproti tomu stáli katané, kteří zabili každého, kdo skrze ni prošel a nechtěl zapříti víru.

Kolik, milé dítky, z uvězněných 32 křesťanů volili bránu života? Kolik jich šláplo na sv. kříž? Kolik jich setrvalo při sv. víře? Ach, milé děti, jenom 2 prošli branou života. Ostatních 30 zvolili bránu smrti . .

Kterou bránu zvolili byste i vy? Kdož ví? Neboť často v životě svém kráčeli jste branou života a šlapali jste sv. kříž! Je to pravda? Ano! Šlapali jste sv. kříž, kdykoli jste se dopouštěli těžkého hříchu . Nuže, konečně již přestaňte křižovati svého Vykupitele! Pohleďte sem na kříž a umiňte si, že se polepšíte, aby ten sv. kříž nebyl vám jednou znamením hrůzy a strachu, nýbrž znamení spásy věčné. Amen.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal 16. února *členskou* schůzi. Četné dotazy členů vyřídil předseda a oznamuje zajímavé případy pro poučení. — Za onemocnělé členy sboru supplují všichni ostatní do čtrnácti dnů. Po 14 dnech za supplování dostává se remunerace. Kde je zákonitý počet def. tříd, ucházejte se katecheté za remuneraci ustanovení o zřízení místa katechetského. — Paušál na školní služby

Boží je povinna hraditi místní školní rada. — Jednáno též o revisi knih školních pro mládež a kollegové se žádají, aby své poznatky v té příčině Spolku zaslali. — Opět rozhodnuto, že náboženství je jako povinný předmět podstatnou součástkou školního vyučování. — Našemu nejmilostivějšímu Arcipastýři poděkoval předseda osobně za své potvrzení a byl ujištěn blahovůlí Jeho Eminence, Spolku věnovanou. — Zástupci Spolku navštívili též druhého pana vicepresidenta čes. sekce zem. školní rady. — Na Červený kříž sešlo se již mnoho příspěvků v novém správním roce. Vldp. probošt z Roudnice zaslal 100 K. — Vyzvání ke sbírce a cheky rozeslány i nečlenům. — Dotazník o válečných vydáních jednotlivců, pro budoucnost velice důležitý, bude co nejdříve rozeslán. — Kollega Tatzauer předvedl nové, zajímavé obrazy biblické, doplňující dosavadní mezery a vynikající originelním, hlubokým pojetím. — Vldp. c. k. řádný universitní professor a kanovník u Všech Svatých Dr. Ant. Vřeštál, daroval Spolku druhý díl své Mravouky. — Ze Spolku vystupuje K. Kratina, katecheta v Žižkově, pro nával prací. — Noví členové jsou: Arnošt Kolář, katecheta v Kamenici nad Lípou, t. č. c. a k. polní kurát v Szolnoku, Fr. Stejskal, katecheta v Josefově, Jan Štukbauer, katecheta v Nýřanech. — Kollegové, mějtež strpení, nemohou-li se Vaše dotazy nebo žádané intervence ihned vyříditi. Jsme zde mimo školu v komisích tak zaměstnáni, že nám zbývá příliš málo času. Veškerá spolková práce spočívá na bedrách tří funkcionářů mimo knihovníka, hlavně pak na předsedovi. — Žádné dotazy se zbytečně neodkládají. Také nám kollegové laskavě oznamujte změny svého působiště. Páni nečlenové přihlašujte se za členy Spolku, jenž pro Vas pracuje a v úpravě platů docílil skoro všeho, co v hlavních petitech svých měl. Bez Spolku nelze dokázati ničeho. Ještě čtvrtina katechetů je mimo Spolek. *K.*

Příspěvky na Červený kříž pro rok 1916 zaslali v korunách dpp.: Jelínek Karel, katecheta, Heřm. Městec 10·—; Janda Vojt., katecheta, Lomnice n. P., 10·—; Cepník Fr., katecheta, Planá u M. L. 10·—; Vítek Václav, katecheta, Král. Vinohr. 20·—; Přítel Jaroslav, katecheta, Král. Vinohrady 13·—; P. Havelka Basil, katecheta, Plzeň 25·—; Čihák Jan, katecheta, Žižkov, 20·—; P. Dvořák Gerlach, převor, Strahov 5.—; Bušek Jarosl., katecheta, Benešov, 20·—; Šiller Fr., katecheta Č. Brod 3·32; Havran Václ., katecheta, Opočno 20·—; Kvasnička V., katecheta, Č. Skalice 10·—; Beneš Boh., katech., Lázně Bělohrad 10.—; Rosol Ferd., katecheta, Vel. Hamry 2·—; Kutina V., katecheta, Bubeneč 20·—; Bukovský Fr., katecheta, Plzeň 16·—; Studnička Ot., katecheta, Praha I. 20·—; Diviš Čeněk, katecheta, Žižkov 16·—; Jiříček Jos., katecheta, Police n· M. 1·66; Oliva Arn., katecheta, Slaný 3·32; Köhler B., katecheta Plzeň V. 20·—; Šebestík Fr., katecheta, Polná 10·—; Drda Karel, katech., Chotěboř 5·—; Čurda Fr., katecheta, Vršovice 10.—; Boštík Fr., katecheta, Pardubice 16·—; Pavelka V., katecheta, Domažlice 20·—; Martinek V., katecheta, Dvůr Králové n. L. 1·66; Wollmann Leop., katecheta, Příbram 10·—; Průša Vojt., katecheta, Praha II. 16·—; Taftl Em., katech., Praha I. 23·05; Štamfest Bedř., katecheta, Karlín 1·50; Rubík Ant., katecheta, Rychnov 1·18; Baštýř Jos., katecheta, Chlumec u Třeboně 10·—; Sedlák V., katech., Rokycany 2·—; Beznekr Jos., katecheta, Rokycany 1·66; Dušek Kar., katecheta, Dobříš 20·—; Gabriel Stan., katecheta, Kladno 4·—; Pěkný Jos., katecheta, Král, Vinohrady 4·—; Mareš Em., katecheta. Praha VIII. 2·—; Koukl M., katecheta, Praha VII. 16·—: Světelský Jos., katech., Třebechovice 3·06; Homolka Petr, kaplan, Lošany 4.—; Janás Vojt., katecheta, Lomnice n. L. 10·—: Šnajdr Jos., katecheta, Březové Hory 1·60; Bruna Jar., katecheta, Vysočany 2·02; Maule Em., katecheta, Kr. Vinohrady 4·—; Sklenář Jar. katecheta, Pacov 1 66, Komárek Fr., katecheta, Vamberk 10·—; Klenka Fr., katecheta, Bohdaneč 5.—; Pavlišta Jos., katecheta, Č. Třebová 4·30; Štucbart Jarosl., katech., Pchery 7·—; Tatzauer Jos., katech., Vršovice 16.—; Dušek Jos., katech., Jablonec n. Jiz. 2·—; Vdp. *Kotrch Václav, probošt, Roudnice 100·—*; Stejskal Fr., katecheta, Josefov 4·98; Bradáč Boh., katech., Příbram 2·66. (Pokračování.)

Poznámka: Žádám zdvořile dpp. kollegů, aby příspěvky zasílali pokud možno nikoliv v *měsíčních* splátkách, ale vždy buď celkově a nebo aspoň za několik měsíců; ušetří pokladníku trochu zbytečné práce i výloh s posíláním cheků.

Jaroslav Vlasák,
t. č. pokladník.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. DUBEN 1916. ČÍSLO 4.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Katecheta — třídním učitelem? — Poznámky ku poznámkám. — Poslední exhorta před velikonocemi. — Neděle I. po velikonocích. — Z praxe a různé.

Katecheta — třídním učitelem?

Napsal EM. CÍVKA.

Ačkoliv dle zákona jest katecheta roven ostatním učitelům co do práv i povinností, shledáváme přece, že se mu upírají někdy práva, která mu po zákonu náležejí.

Náboženství jest hlavním předmětem na škole měšťanské i střední a zaujímá první místo na zprávách a vysvědčeních, katecheta má tudíž právo státi se na těchto školách i ředitelem, ale kolik katechetů dosáhlo již tohoto úřadu?

O této věci bylo již dosti mluveno a za hlavní důvod bylo uváděno, že náboženství není zvláštním odborným předmětem, jako na př. země- a dějepis, a pak že zkouška katechetská, konaná pouze před vrchností duchovní, nemá téže ceny, jako před komissí státní. Zákon sice její platnost uznává tím, že činí zkoušeného katechetu rovným zkoušenému učiteli světskému, ale úřad ředitelský přece se katechetovi nesvěřuje, nebo jen velmi zřídka.

Proto mnozí navrhují, aby katechetská zkouška pro školy měšťanské i střední konala se před komissí státní, totiž před komissary z c. k. theol. fakulty a z konsistoře státem jmenovanými. O výsledku této zkoušky obdržel by katecheta právoplatné vysvědčení, jež by k žádosti o místo mohl přiložiti. Konsistoři zůstalo by ovšem vyhrazeno právo, aby v každém jednotlivém případě své zvláštní dobrozdání učinila.

Avšak ani tím by — dle mého soudu — nepovznesly se zkoušky katechetské na ten stupeň, aby byly pokládány za úplně rovnocenné se zkouškami státními. Myslím, že hlavním důvodem takového jednání jest obava — ovšem bezdůvodná — před zklerikalisováním školy a duch nyní panující.

Z týchž příčin lze asi též vysvětliti, že na některých školách ukládají se katechetovi přesně všecky povinnosti, na př. psaní protokolů, dozor na chodbách, v poledne, při hrách atd., ale upírají se mu některá práva na příklad: státi se třídním.

Dle instrukcí má býti třídním — pokud možno — učitel, který má největší počet hodin ve třídě. Katecheta má však jenom hodiny dvě, a to se zdá býti mnohým dostatečným důvodem, aby se třídním nestal.

Úřad třídnický ukládá mnoho povinností: Psaní výkazů, katalogů, zpráv, vyšetřování absencí, různých přečinů, půjčování knih atd. zabírají dosti času a působí často i různé nepříjemnosti. Třídní jest odpovědným dozorcem a zástupcem své třídy. Má znáti povahu každého žáka, povzbuzovati k pilnosti ve všech předmětech, kárati a trestati, podávati zprávy rodičům, má se zastati žáka — když by třeba bylo — i proti ostatním učitelům. Z toho zřejmo, že úřad třídního jest velmi důležitý a také dosti obtížný.

Za svou námahu dochází však učitel třídní též jisté odměny. Požívá ve své třídě větší moci a autority než učitelé ostatní, a jedná-li vždy nestranně a spravedlivě a stará-li se pečlivě o své žáky, získá si zajisté důvěru i srdce svých svěřenců. Žáci lnou k němu jako k svému ochránci a dobrodinci, učí se pilněji a raději předmětům, které jim přednáší.

Pro tyto výhody bylo by si snad přáti, aby i katecheta zastával úřad třídního. Žáci by viděli, že se neliší od ostatních učitelů, ve sboru i v poradě mělo by snad jeho slovo větší váhu, a při veřejném posuzování žáků a návrzích na odměnu a tresty mohl by snad své mínění více uplatniti, ano i mnohé nesprávnosti zabrániti.

Měl by tedy katecheta po tomto úřadě toužiti a jeho se snad i domáhati? Nepřisvědčil bych bez výhrady na tuto otázku. Ačkoliv poskytuje úřad třídního, učiteli světskému mnohých výhod, má pro katechetu zvláštní závady.

První je ztráta času. Kdežto jiný učitel má pro své předměty tři i více hodin může snadno čtvrt i půl hodiny místo vyučování věnovati pracím třídnickým, má katecheta toliko dvě hodiny týdně, a proto, má-li svému úkolu dostáti, musí bedlivě a svědomitě každé minuty použíti. Povinnosti třídního zabraly by mu mnoho drahocenného času, pak by byl nucen mnohé partie rychleji a povrchněji vyložiti, málo procvičiti, a tím by utrpěla jeho práce i náboženství takové škody, jež by se nedala ničím nahraditi.

Že by katecheta požíval u žáků menší vážnosti proto, že nebývá třídním, nezdá se mi též pravděpodobným. Katecheta zaujímá zvláštní, výjimečné postavení u žáků i ve sboru. Náboženství není jako jiný předmět, který se dá pouze naučiti, katecheta jest nejen učitelem, ale především vychovatelem, duchovním rádcem a vůdcem svých žáků. Učí a vede je, jak mají dle nauky Kristovy žíti, aby časné i věčné blaženosti dosáhli, koná bohoslužbu, přisluhuje sv. svátostmi, jimiž své žáky posvěcuje. Proto jest katecheta žákům osobou jinou, posvátnou, v jistém smyslu vyšší, než učitel světský.

Také ve sboru zaujímá katecheta výjimečné postavení. Upřímně smýšlejících přátel jest bohužel velice málo.

Proto dobře jedná katecheta, když jest nad stranami a když nevyhledáva příliš důvěrného přátelství s ostatními kollegy. Přesvědčí se zajisté často, když se bude jednati o jeho věc, že nebudou s ním ani ti, na které se nejvíce spoléhal. Vážnosti ve sboru získá si jenom přesným a svědomitým plněním všech povinností, bezúhonným životem, vyšším vzděláním, ochotnou výpomocí, ústupností a mírností ve věcech méně důležitých a pevností, jedná-li se o věci důležité zvláště náboženství se týkající.

Jsa třídním, byl by nucen katecheta vyšetřovati často věci velmi nemilé, nadávky, kresby, krádeže atd., za tyto přečiny kárati, trestati, o neprospěchu

a trestech rodičům podávati zprávy, to vše není zajisté zaměstnáním příjemným a k zvýšení úcty a lásky ke katechetovi i k náboženství málo přispívá.

Kdežto třídní učitel podobá se přísnému otci, jenž na všechno bedlivě dohlíží, a shledá-li něco nesprávného, ihned vyšetřuje, kárá nebo i trestá, má se katecheta podobati láskyplné matce, jež raději chválí než kárá, k dobrému vlídným slovem povzbuzuje a od zlého varuje, jež i přestupky, pokud se spravedlností se srovnává, mírně posuzuje a spíše za zmenšení, nežli za zvýšení trestu se přimlouvá. To vše žáci dobře pozorují, a tím si je katecheta také získá a k náboženství Kristovu, jež jest náboženstvím lásky, nakloní.

Z toho plyne, že nemusí toho katecheta želeti, nestane-li se třídním a že není třeba, aby příliš po tomto úřadě toužil a jeho se snad domáhal. Jenom výjimečně, onemocní-li některý člen sboru, nebo je-li počet členů ve sboru zmenšen, jako za doby nynější, a může-li řediteli i škole zvláštní službu prokázati, nechybí, přijme-li nabízený mu úřad třídnický, maje stále na paměti, že mírnost, láska a trpělivost jsou hlavními ctnostmi každého katechety.

Poznámky ku poznámkám.

Napsal X. DVOŘÁK.

(Pokračování.)

Autor »poznámek« stýská si do chybné mluvnické formy katechismu. Uvádí za příklad vadné otázky. Chce patrně mluvit o stránce didaktické, kam otázky spadají. Jsou to zejména otázky verbální, na něž poukazuje. A zcela správně, nebo otázky verbální zavádějí k mechanismu, k prostému hádání. Tím se rozum nevzdělává. Ale chybné jsou v katechismu i otázky věcné (doplňující).

Na př. otázka 3.: Jak se jmenuje kniha, v které je krátce obsaženo učení katolickému náboženství? Otázka je položena neobratně; tak se nebude nikdo tázati, nýbrž: V které knize jest krátce obsaženo učení katolickému náboženství?

Nebo otázka 253.: Proč končíme apoštolské vyznání víry slovem »Amen?« Otázka je těžká a nelogická. Po otázce předcházející: Co znamená slovo »Amen?« bude logicky zníti otázka 253.:

Co chceme říci (Co vyjadřujeme) slovem Amen na konci ap. vyznání víry? A odpověď správná:

Vyjadřujeme, že všecko, co v něm (ap. vyznání víry) jest obsaženo, stalo se nebo stane se; že to pevně věříme. (Potvrzujeme jím svou víru!)

Nebo monstrosní otázka 228.: Jak se nazývá církev katolická, protože podle ustanovení Ježíše Krista jediná jest řádným prostředkem, skrze který mají lidé vedeni býti ke spasení? Je možno takto se dotazovati našich maličkých katechumenů?!

Otázka: Kterak Bůh potrestal pyšné anděly? nezdá mi se zrovna vadnou. Ovšem bylo by lépe snad říci: Vypravuj mi, kterak Bůh potrestal pyšné anděly. Na otázku kterak není logické adverbium! (Autor má tu na mysli asi tázací slovce »jak«.) Tak hned v 3. otázce, o níž jsem mluvil: Jak se jmenuje kniha . . . nedotazuji se po adverbiu, ale po podstatném jméně; ač správněji bylo by slovce »kterak«, t. j. kterým jménem.

Autor poukazuje také na úpravu tiskovou. Vytýká správně, že otázky jsou tučně tištěny. Tím stává se, že se klade důraz na otázky, nikoliv na odpovědi, jak by ve skutečnosti mělo býti. Chyba to methodická. Že by bylo lépe otázky z textu odstranit a tisknout in margine, již jsem jindy pověděl.

O různosti tisku zajisté souhlasí kde kdo. Jen to chtěl bych připomenout, aby to, co bude garmondem tištěno, bylo možně nejvíce sestručněno. Je to látkou k memorování! Nepřetěžovat! musí být stálým naším heslem. A z různých důvodů!

Autor dožaduje se obrázků. Myslím, že o to nebude sporu. Mají důležitost didaktickou velikou: Uč názorně! Ale — musily by být šťastně voleny! Aby neodváděly, nýbrž vracely mysl stále k látce projednávané!

Musily by být jednoduchy, jasny (ne rebusy) a vhodny. Aby se látka na nich demonstrovala! A umělecké, aby se vzdělával také cit, umělecký vkus. Bylo by tedy třeba, aby byly »ad hoc« malovány, k svému účelu! Sebrati kde jaký obrázek a vycpati tím knihu, věci by neprospělo, ale věc by poškodilo. Takové obrázky zpovrchňují názor. Dítě se spokojuje jen zběžným pohledem na obraz, poněvadž mu nerozumí a příliš namáhat se nechce.

Pan autor stěžuje si dále do definic; uvádí na př. definici křtů sv. jako pro malé katechumeny nemožnou. Vzpomínám svého zesnulého přítele, Hub. Dudu, který z téhož důvodu opomíjel definic a spokojoval se jenom s podstatnými částmi. Říkával: v těch je definice! Téhož mínění byla i komisse katechismová při sestavování nové učebnice.

Ale kn. arc. ordinariát na to nepřistoupil. Konečně má to také svůj dobrý důvod. Ze zkušenosti každý ví, jak probudilé dítě každé zasypává zrovna své vychovatele otázkami stereotypními Co je to? a co je to? atd. Otázka to po pojmu, definici. Jaký div, že se malému katechumenu také zrovna vtírá otázka: A co je křest sv.?

Ale definice by se zjednodušily na míru nejnutnější. Na př. křest svatý jest svátost, kterou se nám odpouští hřích dědičný, kterou se duchovně znovuzrozujeme. Sv. biřmování jest svátost, kterou se duchovně posilňujeme k životu křesťanskému. Uvedené není návrhem přesným definitivním, nýbrž jen podnětem k úvaze.

Také co se týká výčtu účinků bylo by třeba zjednodušení, jak p. autor vytýká. Považme jen, že katechismus uvádí až 5—6 bodů (při sv. přijímání, při svátosti pokání anebo posledního pomazání). To jest přece upřílišený požadavek na paměť dítěte. A čím více bodů, tím spíše a dříve se vytratí z paměti.

Avšak autor ve své horlivosti nespokojuje se pouhým zkrácením výčtu účinků, nýbrž hned dává návod katechese. A s tím výkladem souhlasit nelze. To, co tu vykládá, jest místy už filosofie, vhodná pro dospělého »inteligenta« Na příklad: Co ví to ubohé dítě o šlechtictví, co o »rodovém« šlechtictví. Neznámé vykládat zase neznámým?!

Naší zásadou přední musí být: Vykládej prostě, jednoduše, jasně! Ovšem zajímavě! Ale výklad stává se zajímavým nejen novostí věci, její neobyčejností, nýbrž už tehdy, je-li prohřáta katechese ohněm srdce našeho. Zanícení katechetovo strhuje malé posluchače k stejnému zanícení.

Přiznávám rád, že některé ty výklady, jimiž poznámky a návrhy své p. autor provází, jsou duchaplné. Ale právě, že k nim přišel jako inteligent hlubo-

kými úvahami, vyplývá z toho, že je bude zase jen člověk vzdělaný, soudný, úvahám zvyklý chápati, po případě snadno chápati. A i když některé za vhodny uznány budou, bude to asi jiný stupeň katechumenů, než jaké obecná škola odchovává.

Ke konci p. autor podává návrh osnovy. Snad mi bude možno o ní ještě promluviti; ale i tak už sama sebou ukazuje, jak je pracně a ne prostou, nýbrž jaksi násilnou logikou vytvořená. (Dokončení.)

Poslední exhorta před velikonocemi.

Kterak trpěl Ježíš Kristus?

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Náš nejmilostivější císař a král. František Josef I. vydal se asi před 40 léty na podzim na dalekou pouť do Svaté země. Středozemním mořem plul po lodi až do přístavu Joppe, kde vstoupil na suchou zemi. Odtud ubíral se koňmo do Jerusaléma. Jakmile z dálky toto sv. město spatřil, sestoupil náš zbožný panovník s koně poklekl na zem, kterou políbil a delší dobu se modlil. Sotva že pak do sv. města vstoupil a sobě poněkud odpočinul, puzen jsa nesmírnou toužebností spěchal na všecka místa, která jsou křesťanům posvátná a drahá. Vystoupil na horu Olivetskou, kde P. Ježíš naposledy se modlil a proléval krvavý pot. Vystoupil na horu Kalvárii, na které v nesmírných bolestech umíral. Navštívil tam kapli Božího Hrobu, ve které dal sloužiti mši sv. za sebe, za svůj panovnický rod a za blaho všech národů říše rakouské. Při této oběti přistoupil také k sv. přijímání. Potom spěchal do Bethanie, putoval do Betléma i Nazareta, zaměřil i k moři Galilejskému a k řece Jordánu, aby na vlastní oči spatřil všecka památná místa, po kterých kráčely kdysi sv. nohy Kristovy.

My ovšem, drahé děti, nemůžeme do Svaté země putovati. Opravdu nemůžeme? A přece můžeme, aspoň v duchu. Neboť v našem kostele se nachází křížová cesta, která nám po celý Boží rok a zvláště nyní v postě hlásá všecky nejhlavnější události z bolestného utrpení Kristova. Postavte se, děti, dnes v duchu ke 14 zastavením té křížové cesty a rozjímejte se mnou o tom, *kterak P. Ježíš trpěl*

Nuže, kterak Pán Ježíš trpěl?

I. Nevinně a nezaslouženě.

II. Tiše a pokojně.

III. Zbožně a s odevzdaností

I. Blah. Tomáš Kemp. napsal: »Řiď a pořádej si všecko, jak sám chceš a rozumíš, ale vždycky shledáš, že ti něco schází. Vždycky budeš něco trpět a sice tak dlouho, dokavad se to bude líbiti Bohu.« Tedy milé děti, každý člověk na světě musí něco trpěti a bez bolesti není nikdo, protože je svět slzavým údolím.

Co už se mnozí lidé natrpěli *nevinně a nezaslouženě!* Trpěli mučedníci, kteří bývali od pohanských žoldnéřů voděni před soudy a na popravu; vrháni do moře anebo předhazováni šelmám. Trpěli a trpí millionové lidí až dosavád, a já věru ani nevím, kde bych měl začíti, a kde skončiti, abych vám ta všecka utrpení života vypočítal. Jenom tolik vám řeknu, že každý stav a každé povolání,

každý úřad a každá služba vyžaduje své obtíže a utrpení. Millionové lidí musejí v potu tváře dobývati sobě chlebíček, a hle, při krvavé práci a spořivosti trpí nedostatek a bídu a hlad. Millionové lidí podléhají rozličným nemocem v paláci a v bídné chatrči. Millionové statečných vojáků strádají na poli válečném a millionové s bolestí oplakávají své drahé padlé válečníky.

Možná, že i vy jste, děti drahé, v životě svém už dosti trpěli, a možná, že jste někdy trpěli *nevinně a nezaslouženě*. Ale nikdo z lidí netrpěl tak *nevinně a nezaslouženě* jako Spasitel náš Ježíš Kristus. Neboť kdopak z lidí může říci: »Já jsem úplně čist a nevinen jako Pán Ježíš?« Kdo pak z vás může říci: »Já nemám na sobě ani nejmenšího hříchu? To nemůže tvrdit o sobě nikdo. Žádný tedy z lidí není jako Spasitel, který nade všecky nevinné byl nejnevinnější, nade všecky čisté nejčistší a nade všecky svaté nejsvětější.

O jeho nevinnosti a svatosti vydal svědectví sám Bůh, když na břehu jordánském a na vrchu táborském s nebe volal: »Tentoť jest můj milý Syn, v němž jsem si zalíbil.« O jeho svatosti vydal svědectví anděl Gabriel, který jej už před narozením nazval »svatým« (Luk. 1.). O jeho nevinnosti a bezúhonnosti vydal úřední svědectví Pilát, který umývaje sobě ruce volal: »Já žádné viny na něm nenalézám.« Ano i sami úhlavní nepřátelé vydali toto svědectví. Když totiž P. Ježíš jednou kázal před velikým zástupem, tázal se mimo jiné: »Kdo z vás mne chce viniti ze hříchu?« Ale žádný mu nemohl na tuto otázku odpovědět; mlčeli i nepřátelé Jeho. Nemyslíte děti, že svým mlčením vydali vlastně největší svědectví o naprosté a všestranné nevinnosti Kristově?

Jestli-že však Kristus Pán trpěl přece, trpěl *nevinně a nezaslouženě* a nikdo nikdy až na věky netrpěl tak *nevinně a nezaslouženě* jako On.

II. Ale Spasitel náš trpěl *tiše a pokojně*. Vzpomínejte děti drahé!

Když Jej vlastní učedník zrádným políbením vydal v ruce nepřátel, nesl *tiše* tuto zradu, nevytýkal mu nic, nýbrž jenom se ho laskavě ptal: »Příteli, příteli, nač jsi přišel?«

Když byl jat a svázán a před vysokou radu dovlečen, když na něj falešní svědkové křivě žalovali a surový služebník Jej neuctivě zpoličkoval — Pán Ježíš mlčel, aniž otevřel úst svých. Kdo z lidí je tak *pokojný?*

Když byl v domě Pilátově od žoldnéřů k nízkému sloupu kamennému připjat a do krve nemilosrdně zbičován, ani jediným slovíčkem se nebránil. Sám Pilát se nad ním pohnul v srdci svém a ukázal jej vzbouřenému lidu, řka: »Ejhle, člověk!« Všichni volali, jenom P. Ježíš mlčel, aniž otevřel úst svých.

Když Jej přioděli hrubým, červeným pláštěm vojenským; z trní korunu Mu na hlavu vsadili a třtinu v pravou ruku vtiskli — On mlčel, aniž otevřel úst svých. Kdo z obyčejných lidí dovedl by takovou potupu *pokojně* snésti?

Když obtížili rámě Jeho těžkým dřevem kříže a na vysokou horu Kalvárii Jej vedli. Když jednou, dvakrát, třikrát pod břemenem klesl slabostí — mlčel, aniž otevřel úst svých.

Když Jej na kříž přibíjeli hřeby tupými, ó představte si, drahé děti, tyto rány bolestné, ale vězte, že On mlčel, aniž otevřel úst svých!

Když zástupové rozvášněných lidí pod křížem se Mu posmívali a necitelně rouhali — on mlčel, aniž otevřel úst svých. Opravdu pořád mlčel? Ach, milé děti, nemlčel, ale otevřel svá ústa a takto se hlasitě modlil: »Otče, odpusť jim!« Ach, komu že měl nebeský Otec odpustit? Těm kteří jej svázali a poličkovali?

Těm, kteří Jej křivě obžalovali, na smrt žádali, zbičovali a trním korunovali? Těm, kteří Jej na popraviště přivlekli, oděvu zbavili, žlučí a octem napájeli a konečně se mu ještě posmívali? Těm úhlavním nepřátelům měl P. Bůh odpustit? Ano, těm! Neboť žádal sám nejsvětější trpitel, Ježíš Kristus, který své utrpení snášel *tiše a pokojně.*

III. Ale nejen tiše a pokojně, nýbrž i *zbožně a s odevzdaností do vůle* Boží trpěl od začátku až do konce náš dobrotivý Spasitel. Když po večeři na Zelený čtvrtek vyšel s apoštoly ven, vedl je přes potok Cedron na horu Olivetskou. Dovedu si představiti, kolika otázkami jej po této cestě zahrnuli, ale jak klidně a laskavě jim na všecky odpovídal. Když přišli do zahrady, poodešel od nich maličko, aby se mohl modlit sám a sám.

Ó připojme se v duchu k němu a pozorujme, jak se modlí! Snad stojí jako kdysi onen farizeus ve chrámě? Ach, nikoli! Ale padá *zbožně* na kolena a s tváří skoro až k zemi nachýlenou svou koná modlitbu. Slyšte, co se modlí: »Otče můj, je-li možno . « Ejhle, tak *zbožnou* modlitbou a *odevzdaností* do vůle Boží počíná na hoře Olivetské svoje utrpení! A kterak je končí na kříži na hoře Kalvárii? Umíraje volá pln *zbožnosti a odevzdanosti*: »Otče, v ruce Tvé poroučím «

Tak, drahé děti, trpěl a umřel J. K. (1. 2. 3.) Co mám ještě k tomu dodat? Sv. Petr napsal: »Kristus trpěl za nás, pozůstaviv nám příklad, abychom následovali jeho šlépějí« (I. Petr 2.). Sv. Bernard napsal: »Nadarmo se jmenuji křesťan, jestli-že Krista Pána nenásleduji.« V čem tedy následovati budeme Trpitele? Následujte ho v jeho sv. *tichosti!*

Budete-li nemocni a trpěti bolesti, pohlédněte na Něj a pomyslete si, že není na Něm zdravého místečka. Ten pohled vás potěší a naučí trpělivosti. Budete-li nevinně trpěti křivdu a protivenství, pohlédněte na Něj a tažte se sami sebe, zda-li kalich utrpení vašeho je tak hořký jako kalich Jeho? Odpověď na tuto otázku vás potěší a naučí tichosti.

Sv. Ludvík upadl na křížové výpravě do rukou Saracénů, byl zajat, spoután a do žaláře uvržen. Jednou si příliš naříkal na své utrpení. Uslyšel to Mohamedán, který u něho byl na stráži, a pravil: »Proč tolik naříkáš a vzdycháš? Což se neklaníš Ježíši Kristu, který pro tebe trpěl a umřel na kříži?« Voják onen bezděky mluvil pravdu a zajatec si ji vzal k srdci.

Milé děti, vezměte si i vy k srdci tuto pravdu! Pán Ježíš si tak přeje, neboť řekl: »Blahoslavení, kteří trpí — neboť odplata jejich hojná bude v nebesích.« Amen.

Neděle I. po velikonocích.

Původ a účel zvonů.

Napsal EM. CÍVKA.

»Vstalť jest této chvíle,« zapěl kněz na Bílou sobotu u Božího hrobu a zbožný lid z radostného srdce pokračoval: »Ctný Vykupitel — Ježíš Kristus mile — světa Spasitel,« a v radostný zpěv věřícího lidu vpadly kovovým, jásavým hlasem posvátné zvony chrámové a hlas jejich velebně zněl městem, dědinami a šířil se poli, lukami a lesy, oznamuje všemu lidu i probouzející se přírodě vzkříšení našeho Spasitele.

A jako radostné Vzkříšení, tak i pokojné Narození Páně ohlašují naše milé zvony chrámové, i jindy ozývají se tito kovoví hlasatelé k oslavě tajemství naší sv. víry, vybízejí věřící ke zbožným modlitbám a svolávají je ke službám Božím do chrámu Páně.

Kolik desítiletí, ano někde i století zaznívá jejich lahodný, mocný hlas s věží chrámových! Kolik duchovních správců, kolik pokolení vystřídalo se již na osadě, ale zvony zpívají stále stejnou dojemnou píseň, mluví k srdci mocným hlaholem!

Ve vážné době, kdy skoro celý svět chvěje se neslýchanými hrůzami válečnými, jest povinností každého, aby ochotně přinesl každou i největší obět na prospěch a obranu ohrožené vlasti. — Také naše některé zvony mají sestoupiti se svých výšin, aby táhly do vřavy válečné společně s tisíci věrných, jimž pěly dosud pokojné své písně, a tam znovu se rozezvučely, ne ovšem v klidném, velebném hlaholu, nýbrž v hřímavém rachotu, ve svatém hněvu proti násilí, loupeži a věrolomnosti.

Velikou obět přinese zajisté každá osada, vydávajíc své milé, kovové hlasatele na oltář vlasti, těžce se bude loučiti s těmito památnými svědky zašlých dob, s tím známým hlaholem, jenž tak hluboko se vryl každému osadníku do mysli i do srdce.

Než věrný katolický lid přinese rád i tuto obět a prositi bude jenom při loučení Boha všemohoucího, aby zbylé zvony rozezvučely se brzy v radostném jásotu, oznamujíce radostně: »*Vítězství a pokoj Vám!*«

»Quotidiana vilescunt« praví latinské přísloví. Co vidíme a slyšíme každý den, to nám snadno sevšední, toho si často nevážíme. Tak i velebný hlahol zvonů, který denně k uchu našemu zalétá, pozbývá časem u mnohých moci a síly, nevniká v jejich srdce, zapadá lhostejně v jejich sluch. Nyní však, když snad loučiti se budeme s některými z těchto věrných svých společníků, zastydí se snad mnohý za svou lhostejnost a probudí a roznítí zase v srdci svém úctu a lásku k milým zvonům, jež jim právem náleží.

Aby každý z nás tím ochotněji učinil, připomeňme si dnes původ a účel zvonů chrámových.

Kdo jest vynálezcem zvonů a od koho nejprve v naší církvi byly zavedeny, nelze s určitostí pověděti. »To však se zdá jisté,« praví papež Benedikt XIV., »že se užívalo zvonů v církvi katolické již v pátém století, poněvadž v životopise opata sv. Kolumbana, který byl sepsán v VI. století, se uvádí, že o půlnoci na znamení zvonem ubíral se opat do chrámu a též ostatní mnichové zvonem ze spánku probuzení k modlitbám spěchali.«

Někteří jmenují vynálezcem zvonů sv. Paulina, biskupa v Nole na začátku V. stol. a jiní sv. papeže Sabiniana v VI. století.

Ze života sv. Paulina vypravuje se tato něžná legenda:

Jednoho letního odpůldne vyšel si sv. biskup do Boží přírody, aby na čistém vzduchu pookřál a pokochal se pohledem na spanilé luční a polní kvítí, o němž praví sv. písmo, »že ani král Šalomoun ve vší slávě své tak oděn nebyl, jako jedno z nich.« Slunce klonilo se na západ a ozařovalo zlatými paprsky pole, luka i tmavé hradby lesů obzor lemující. Skrytí ptáčkové prozpěvovali své večerní písně, tichý vánek roznášel po celém okolí líbeznou vůni, listí v blízkém háji šumělo, jakoby odříkávalo tiché modlitby; celá příroda hlásala moc a slávu

Boží. Tato velebnost a krása přírody dojaly sv. muže tak, že poklekl uprostřed kvítí lučního a vroucí modlitbou prosil Boha, aby mu vnukl nějaké znamení, které by mysl lidí povznášelo k Pánu a svému Tvůrci a je vybízelo, aby Tvůrce Svého stále chválili a velebili. Když takto vroucně se modlil, zaslechl náhle zvláštní jasné zvuky, tak milé a tklivé, že i zpěvné ptactvo umlklo a se zalíbením naslouchalo. S podivením rozhlížel se sv. Paulin vůkol pátraje, odkud by tyto milé zvuky vycházely. I zpozoroval, že lahodné to zvučení vychází z něžných kalíšků květinek, modrých zvonků, jež večerním vánkem jsouce kolébány z nitra svého milé zvuky vyluzovaly. — V tomto znamení viděl sv. biskup vůli Boží a vyplnění své vroucí prosby. Poděkoval Bohu, s radostí spěchal domů a dal ulíti z kovu nové nástroje hudební v podobě velkého kalichu květinového, jež na věže chrámové kázal zavěsiti, aby hlasem svým vybízely věřící k oslavě Boží a ke službám Božím. Tak vypravuje legenda.

Bezpečných důkazů, že sv. Paulin vynalezl, nebo že první použil zvonů k účelům církevním, ovšem nemáme; to však jest jisto, že v pátém století byly již zvony v některých klášteřích a za času Karla Vel. v IX. stol. byly v mnohých katolických kostelích.

2. *Účel zvonů* jest ryze církevní: Zvonů chrámových má se užívati k oslavě Boží a k povznesení ducha náboženského. K světským potřebám lze užíti zvonů toliko výjimečně v důležitých případech. Na př. hrozí-li osadě veliké nebezpečenství, nebo vypukne-li oheň, aneb na oslavu významných událostí celé vlasti a říše se týkajících.

Byl-li prohlášen nad některou krajinou *interdikt*, t. j. zákaz služeb Božích a přisluhování sv. svátostmi (kromě těžce nemocným), nesmělo se tam též zvoniti, jen výjimkou o svátcích vánočních, velikonočních a svatodušních.

Že jsou zvony nástroji ke službě církevní, vysvítá i z toho, že již v nejstarších dobách byly zvláštním obřadem od biskupa svěceny. Biskup umývá nový zvon svěcenou vodou uvnitř i zevně, maže jej sv. olejem nemocných a sv. křižmem a modlí se při tom příslušné modlitby. Pro podobnost těchto obřadů se sv. křtem nazývá se toto svěcení též křtem zvonů, avšak není žádnou svátostí, nýbrž toliko svátostinou.

Při svěcení dává se též zvonu jméno některého svatého, aby se vlastním jménem od jiných rozeznával a že spíše srovnává se s duchem zbožnosti, aby věřící lid hlasem světce do chrámu byl svoláván.

V naší vlasti máme mnohé památné a veliké zvony; největší z nich jest »Zikmund« ve chrámě Svatovítském, jenž byl ulit r. 1549 a váží 270 q.

Ale i nepatrný zvon, na věži vesnického kostelíka zavěšený, koná vznešený důležitý úkol, jest nejvěrnějším přítelem celé osady a výmluvným symbolem křesťanské lásky všech osadníků. Jeho hlas spojuje všechny v jednu velikou rodinu, s kterou cítí každou radost i každý zármutek. Proto volá básník: »Zněte, zvony, do údolí! — Hlásejte ty pravdy věčné! — Co nás těší, sílí, bolí, — až tam v hvězdy nekonečné! (Vrchlický.)

Radostně hlaholí zvonu hlas o velkých svátcích a slavnostech a smutně, lká, když oznamuje smrt některého křesťana, nebo když jej doprovází k poslednímu odpočinku.

A osadníci znají a milují hlahol svého zvonu. Jím povzbuzeni rádi se scházejí do svého chrámu ke službám Božím, a když ráno v poledne a večer

hlas jeho uslyší, odhalují pokorně hlavy své a modlitbou »Anděl Páně« chválu Bohu vzdávají.

Do mého spánku zalehlo cosi,
tak milý, sladký, přítulný tón,
ňadra se vlní, oko se rosí,
můj Bože, to ranní je zvon!
Kolem co život bouří a spěchá,
v nitro on mír a ticho mi svál,
jak bílé pírko, pták jež ti nechá
s' římsy, než uletí dál! (Vrchlický.)

Jasný hlas kostelního zvonu provází každého i do daleké ciziny, a když po letech vrací se poutník do své otčiny a z dálky uslyší známý zvonu hlas, zaraduje se jeho srdce a duše sklíčená radostnou nadějí se naplní.

Kéž i vám, moji drazí, jest vždy milým chrámového zvonu hlas! Kéž ochotně posloucháte jeho hlahol, když vás volá na služby Boží, nebo když vás třikráte za den vybízí, abyste zbožnou modlitbou uctili tajemství vtělení Syna Božího a pozdravili matku Páně!

Kéž zvonu hlas, s výše sestupující a k výšinám se nesoucí, obrací stále mysl naši k nebesům, pravé naší vlasti, a rozněcuje srdce naše ke chvále a slávě Boha všemohoucího! Budeme-li hlasu jeho vždy dbáti, a křesťanským životem Boha oslavovati, pak doprovodí jednou i jeho hlahol duši naši k trůnu Spravedlivého, aby přijala odměnu Boha za skutky své dobré. Amen.

Z praxe a různé.

Účast dpp. katechetů na slavnosti Božího Těla. (N. E. 1199.) Jeho Eminence, nejdůstojnější arcipastýř, ráčil co do účasti katechetů škol středních i obecných a měšťanských na slavnosti Božího Těla stanoviti toto:

1. Všecko žactvo jest povinno súčastniti se toho dne služeb Božích ať v kostele farním nebo ve školní kapli pro ně konaných, byť snad potřebí bylo hodinu jich toho dne jinak pro účast na průvodu posunouti, o čemž se dohodnou dpp. katecheté, sloužící školní mši sv. ve farním kostele, s duchovní správou a se správami resp. ředitelstvími škol za případné účasti místních náboženských dozorcův.

2. Proto jsou dpp. katecheté škol těch povinni školní mši sv. toho dne sloužiti pro mládež.

3. Dpp. katecheté škol středních súčastní se průvodu a dozoru žactva při něm o Božím Těle se sborem professorským. Dpp. katecheté škol měšťanských a obecných budou též se sborem učitelským na průvodě. K průvodu tomu dostaví se všichni dpp. katecheté v taláru, opásáni cingulem, majíce po případě i plášťík. Postaví pak se uprostřed svých žáků tak, aby na ně mohli řádně dozírati, svým chováním jim příklad dávati, o posvátné ticho pečovati, neb příslušné pokyny dávati, jakož i zabrániti, aby žactvo se nerozbíhalo a ratolestí u oltářů nelámalo. Slouží-li se pro žactvo mše sv. až po průvodu, vedou je s ostatním sborem na místo bohoslužebné. O veškerém chování tom buďtež žáci před slavností samou náležitě poučeni.

4. Dpp. katecheté mohou však tam, kde jednak o náležitý a spolehlivý dozor paedagogický jest postaráno, jednak pak jiných kněží pro assistenci a — kde není alumnův a kleriků — pro přísluhu oltářní není počet dostatečný, po dohovoru se správou resp. ředitelstvím školy, resp. i s vědomím

místního náboženského dozorce vyhověti žádosti duchovního správce a vypomoci buď při assistenci nebo i při jiných funkcích přísluhy oltářní a průvodové. Kde jest v místě farním dpp. katechetů více, učiní tak, je-li toho třeba, jen několik katechetův, a to střídavě každý rok jiní, jak se dohoda stane. Ale vše smí se státi jen bez jakékoliv újmy povinných služeb Božích, jak sub 1. a 2. bylo řečeno.

5. Tohoto ustanovení Jeho Eminence, nejdůstojnějšího arcipastýře, budiž v celé arcidiecési náležitě dbáno.

Z kníž. arcib. Ordinariátu v Praze, dne 4. února 1916.

Spolek německých katechetů diecése pražské měl valnou schůzi 19. listopadu 1915. O spolkové činnosti uplynulého roku 11. obšírně pojednal předseda Sinik, katech. měšť. šk. v Tachově. Spolek přispěl ze svého jmění na válečnou půjčku, přistoupil za člena Červ. kříže, jednotlivci přispívají částkou ze svého služného k témuž účelu a j. Přednášek bylo méně, protože bylo třeba více péče věnovati vydání zprávy o osnově pětitřídky »Bericht . . .« Referát praví, že zpráva ta je spolku ke cti, vzbudila pozornost českého episkopátu, katechetská sdružení jednotlivých diecésí povzbudila k podobné práci a nyní je základem pro zavedení nové jednotné osnovy. Užší výbor v předposlední schůzi v Chebu navrhl: vyznačiti z bibl. děj. ty články, jimž sluší učiti se nazpamět. Spolek má 65 členů. Spolek dává výraz své žalosti, že poslanec Moravetz, který padl na poli cti a slávy, i pro spolek znamená citelnou ztrátu, neboť týž při poslední úpravě účinně podporoval petita katechetů. Pak referoval člen výboru Hermuth o své záslužné činnosti pro jednotný plán. Pokladník Hankowetz ohlásil jmění spolku 683·14 K. P. Cepnik (Plan), Nestor spolku uvedl zmínku o nové světové řeči, která konkuruje s Esperantem. Univ. prof. dr. Jatsch děkuje písemně spolku za blahopřání k jeho zvolení za děkana theologické fakulty.

Z Kolína. Také c. k. okresní rada v Kolíně vydala nařízení o návštěvě dítek v *kinematografických* divadlech. Dítky samy nesmějí na představení divadelní vůbec. S rodiči pouze na odpolední představení, přinesou-li si svolení třídního učitele, opatřené razítkem správy školy. Každý nařízení toto chválí.

Na školách kolínských bylo následkem válečných událostí *omezeno* veškeré *vyučování.* Hodiny náboženské zkráceny na 40 nebo 45 minut. Zemská š. r. nařídila, aby katecheté vyučovali plných 22 hod. po 60 min. Teprvé po vyčerpání této zákonité míry smějí se přidělíti ostatní přespočetné hodiny výpomocným učitelům náboženství. (Tím by učili ne v 11, nýbrž třeba 14 třídách.) Katecheté rekurovali a z. š. r. rozhodla v jich prospěch, nečiníc za souhlasu zemské spr. kom. pro král. České námitek proti tomu, aby katechetům kolínským po dobu mimořádných válečnými událostmi zaviněných vyučovacích poměrů na školách kolínských čítány byly 40 resp. 45 min. hodiny jako u učitelů světských za plné vyučovací hodiny. *M. S.*

NB. Bylo by žádoucno, by z jiných míst dpp. kolegové podobné zprávy zasílali.

Orthodoxie: V čem se liší orthodoxie v theorii či dogmatech od katolicismu, řekne se krátce: Rozdíl není velký. U nás křest orthodoxních považuje se za platný. Nikoli však více versa. Formuláře o přijetí do orthodoxie svědčí jinak:

1. Odříkáš se bludů a nesprávností římsko-katolického vyznání?

2. Odříkáš se bludného učení, že ke stanovení dogmatu o vycházení Ducha sv. nestačí jen výrok Krista Spasitele: »který od Otce vychází,« nýbrž že nutný je dodatek: a od Syna?

3. Odříkáš se bludného mínění, že nedostačuje vyznávati Pána našeho Ježíše Krista za hlavu oekumenické církve a že hlavou celé církve je římský biskup?

Další otázka je: »Věříš, že duším zemřelých nepomáhá očistec, který neexistuje, že však velikou úlevu a útěchu přinášejí almužny a modlitby za ně, zvláště oběť nekrvavá?

Z toho bylo by lze souditi, že spojení obou vyznání je věcí snadnou. Ale zdá se, že odstavec o římském papeži vždy byl největším kamenem úrazu.

Do trvalé výslužby vstoupili:

P. *Ferdinand Halík,* katecheta měšť. školy chlapecké v *Bubnech* (školní okres pražský).

P. *Frant. Cerman,* katecheta měšť. školy chlapecké v *Semilech.*

Příspěvky na Červený kříž pro rok 1916 zaslali v korunách dpp.: (Pokračování.) Halama Vinc., katecheta, Pardubice 4·—; Mašina Jos., katech., Kutná Hora 24·—, Eismann Vil., katech., Škvrňany 30·—; Janota Václav, katecheta, Praha-III. 10·—; Janota Václav, katecheta, Vlašim 3·33; Pilbauer Bedřich, katecheta, Bernardice 5·—; Šabatka Fr., katecheta, Sušice 5·—; Jaroslav Vlasák, katecheta, Smíchov 8·—; Ant. Suchoradský, katech., Praha II. 20·—; Frt. Pilný, katech., Praha VII. 3·—; Jos. Mašina, katech., Kutná Hora 3·—; Josef Stanislav, katecheta, Nechanice 10·—; Frt. Jedlička, katecheta, Č. Budějovice 15·—; Frt. Javůrek, katecheta, Pelhřimov 2·—; Eug. Sak, katech., Milevsko 18·02; Jan Ptáček, říd. Valentina, Praha VIII. 20·—; Fr. Mimra, kaplan, Dol. Újezd 2·—; Dr. Ant. Ondroušek, katecheta, Ml. Boleslav 1·—; Prokop Uher, katecheta, Plzeň 20·—; Mat. Herynk, katecheta, Kladno 1·33; Karel Šindelář, katecheta, Nusle 8·—; Fr. Nerad, katecheta, Praha VII. 8·—; Štěp. Trojan, katecheta, Nymburk 10·—; Boh. Pokorný, katecheta, Rakovník 20·—; Václ. Chochola, katecheta, Příbram 16·—; Mat. Wilhelm, katecheta, Žižkov 4·—: Fr. Šeda, katecheta, Plzeň 6·—; Jos. Pavlišta, katecheta, Č. Třebová 2·10; L. Kožený, katecheta, Č. Třebová 2·50; Ot. Vosátko, katecheta, Pardubice 2·—; E. Taftl, katech., Praha II. 23·—; K. Žlábek, katecheta, Přeštice 5·—; Ant. Benda, katecheta, Praha VII. 20·—; Jos. Havel, katech., Pardubice 5·—; L. Šuler, katecheta, Beroun 1·66; E. Pivnička, katecheta, Vršovice 4·—; Jos. Bažant, katecheta, Holice 5·—; Al. Možíš, katech., Nusle, 20·—; Al. Šmakal, katecheta, Benešov, 20·—; Petr Jiříček, katecheta, Dašice 10·—; Jos. Smitka, katech., Soběslav 1·66; Jos. Jiříček, katech., Police n. M. 1·66. (Pokračování.)

Upozornění. Kollegové, obraťte se v záležitostech: 1.) spolkových, osobních atd. na předsedu: Ant. Benda, Praha VII., Skalecká 11, 2.) pokladničních: poklad. J. Vlasák, Smíchov, Komenského 40, 3.) redakčních redaktor J. Slavíček, Smíchov, Skalka č. 3.

Z našich rovů.

Mementote membrorum Societatis vestrae!

Antonín Provazník,

katecheta měšť. školy dívčí na Žižkově.

3./4. 1864 — 7./3. 1916.

Kněz horlivý, svědomitý, dobrosrdečný. Na schůzích častý, pro dobrou věc vždy nadšený. Svátostmi zaopatřen, podlehl zákeřné nemoci střevní u Mil. Bratří. Za hojné účasti vykropen a převezen do Hostivic, kde pochován v rodinném hrobě. Nad hrobem promluvil vdp. Hálek, farář libocký, který i zvěčnil jeho památku ve feuilletonu v Našich Listech.

Serve bone et fidelis,
intra in gaudium
Domini tui!

ČASOPISY:

1. **Vychovatelské listy**, roč. XVI. č. 1., ročně 10 K, orgán paedagogické Akademie Matice Cyrillo-Methodějské, redaktor prof. dr. Jos. Kratochvil v Příboře. Jsou jaksi i orgánem katechetů diecése olomoucké, opravdu vzorná revue česká toho druhu.

Obsah 1. čísla: Zamazal: Reforma našeho školství po válce. Groh: Opravné návrhy pro vyučování v nižších třídách obec. škol. Simonides: Nákres v přírodopisném vyučování. Dr. Geyser: Psychologie člověka a psychologie zvířecí. Dr. Kratochvil: Kolísání pozornosti a pokusy o jeho výklad. Kovařík: Antialkoholism ve světové válce. Hlavinka: Mluvnický kout. Literatura. Rozhledy.

2. **Věstník** jednoty katolických duchovních diecése brněnské. Orgán katechetů diec. brněnské. Měsíčník, vychází v Brně, roč. 5 K, red. Ladisl. Zavadil, farář v Lulči.

Obsah 1. čísla: Zavadil: Válečné půjčky v kostelních účtech. Zavadil: Farní archiv. N.: Sodalitos mutuo levamini. Krejčí: O mravním stavu lidu a poměrech náboženských a kněží po různých válkách v zemích českých. Různé zprávy a obšírná zpráva o činnosti jednoty za správní rok 1915. Věstník přináší zajímavé zprávy o horlivé činnosti katechetů diecese brněnské.

3. **Křesťanská škola**, časopis pro šíření ideí náboženských v českém školství, redakcí Václ. Špačka, ve 12. čísle roč. XIV. oznamuje: »Nepříznivé poměry nynější doby nutí nás, abychom »Křesť. školu« zastavili . . . Až dá Bůh a nadejdou doby příznivější, chopíme se práce opět za pomoci přátel, jak doufáme četnějších. Kéž se stane tak brzy!«

Katolíci, pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. KVĚTEN 1916. ČÍSLO 5.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

O modlitbách ke společnému sv. přijímání. — Neděle II. po velikonocích. — Neděle III. po velikonocích. — Z praxe a různé.

O modlitbách ke společnému sv. přijímání.

J. POŘICKÝ, katech. v Ledči.

Při přijímání sv. svátostí běží o to, aby děti k nim přistupovaly co nejzbožněji, aby opravdu cítily vroucnost a mystické zladění duše.

Pak také dočkáme se ovoce, totiž zušlechtění, zjemnění srdce u našich svěřenců.

Nemalý úkol tu připadá modlitbám k svatému přijímání. — Když po horlivé přípravě ve škole následují v kostele při posvátném úkonu rozvláčná a duchamorná všelijaká říkání, výsledek u dětí bude místo povzbuzení, sklamání a omrzelost.

Budiž mi tedy dovoleno sděliti několik zkušeností v tomto oboru, k nimž jsem po mnoholetých pokusech dospěl.

U nás máme zavedený Oltář. Do sanktus se zpívá mešní píseň, pak se děti společně modlí tři božské ctnosti a po nich asi po »Pater noster« modlitbu sv. Ambrože: Ke stolu nejsladčí večeře . — Po přijímání se říká společné díkůčinění. — Ale v tom mi snad dá každý za pravdu, že vzbuzování víry atd. je příliš rozvláčné a všeobecné, není v něm ani slova o sv. přijímání. Přípravná pak modlitba je pro děti suchá a abstraktní. Ještě větší měrou to platí o díkůčinění, které rozhodně dětské mysli je nepřiměřeno. »Mějte si, kteří svět milujete, bohatství, slávu, rozkoše, já Tebe mám a co bych mohl ještě více chtíti« .... když to slyším naše chlapce se modliti, vždycky se mi zdá, že si při tom myslí: No já to tak do opravdy zrovna neříkám. Vždyť přece máme u Pána Ježíše hledati pomoci ve svých potřebách, a zde ani slova o tom, spíše ještě naopak! —

Jiný způsob je, že kněz se modlí sám příslušné modlitby a děti na konec dokládají několik slov, na př. ano, tomu věříme, rozmnož tuto víru naši .... Tyhle pobožnosti se neosvědčují. Děti jsou jimi málo zaměstnány a nedávají pozor.

Modlitby mají děti říkati samy a mají to býti modlitby krátké, jadrné, jdoucí k srdci a odpovídající duchovnímu stavu a potřebám mládeže.

Pro zajímavost nutno, aby modlitby se střídaly s přiměřenou písní. Poznal jsem tu však sám, jak nesmírně to těžká věc sestaviti vroucí, stručnou modlitbu, která by se také dala *sborově přednésti*. Dosti se mi osvědčily modlitby veršem,

zvláště strofy některých písní. Pro mládež má báseň zvláštní kouzlo a dá se také do ní vložiti více citu než do prosy.

Před jednotlivými oddíly je dobře říci dětem několik slov na povzbuzenou, ale ať toho jest jen málo, nejvýš dvě, tři řádky!

Podám nyní nástin modliteb, k nimž jsem dospěl po mnoholetých pokusech, Modlitby jsou sestaveny pro starší žáky. Pro malé bylo by záhodno míti jiné, kratší, s více zpěvy.

Důstojní páni spolubratří račtež tento návrh doplniti a opraviti zase dle, svých zkušeností.

Pobožnost před sv. přijímáním.

Na začátku mše sv.: Přijď, o Duše přesvatý 2 strofy.

Modleme se: Pod ochranou Tvou

1. Vzbuzení víry.

(Vzbuďme víru! Uvažme, že tu jsme před svým Pánem a Bohem. On chce býti naším hostem. Musíme Jej tedy přijmouti co s největší zbožností pokorně a uctivě.) —

Modleme se: (Společně.)

Věřím a vyznávám pevně, — že ve vel. Svátosti je opravdu přítomen Ježíš Kristus. — Věřím, že dnes ke mně přijde můj Bůh. — Já sluha jsem, On můj velitel, — já tvor a On stvořitel, — já plný hříchů, — On pak Soudce můj. Svatá Maria, Matko Boží, — oroduj tedy za mne, — abych Jej dobře přijal, — aby mé přijímání nebylo snad hříchem, — nýbrž aby mi přineslo milost a požehnání. Amen.

Zdráv buď, Spasiteli, zde přítomný — drahý Vykupiteli náš láskyhodný! — Ježíši, skrytý ve Svátosti, — ctíme Tě s oddaností — věříce, že Bůh jsi náš, — jenž všechno ve své moci máš.

Píseň: Srdce moje, zaplesej, přicházíť Pán k tobě, pokorně jej uvítej chleba ve způsobě. Zavítej, o vzácný Hosti, čekám Tebe s toužebností, ó kdy již, ó kdy již, duši moji navštívíš? (Nápěv v novém brněnském kancionálu.)

2. Naděje.

(Mějme důvěru v Pána Ježíše! On bude naším Hostem a přinese s sebou požehnání. Dnes si můžeme mnoho u Něho vyprositi, ruka Páně nám je otevřena.) —

(Modlitba sv. Ambrože biskupa.) Pane Jezu Kriste, naplň duši mou — vírou, důvěrou a láskou, — aby toto svaté přijímání — dalo mi požehnání a nový život. — Ty jsi řekl: Kdo jí tělo mé, — ve mně přebývá a já v něm. — Dej mi tedy ucítiti sladkou radost z přítomnosti tvé. — Tajemný chlebe, jenž nás stále síliš, — a sám síly nikdy netratíš, — kéž Tě nepřijmou jen ústa má, — nýbrž i srdce mé — a duše celá naplněna je láskou k Tobě! — Chlebe svatý, chlebe živý, chlebe bez poskvrny, — zavítej do srdce mého, — posvěť a očisti a osvěcuj je! — Budiž mým vůdcem a mou stráží, — abych přišel jednou tam, — kde tváří v tvář Tě uvidím. Amen.

Píseň. V soužení mě, Pane, těš, posil v pokušení, nechať žiji, jak Ty chceš — prost všech provinění, — ať jsem hoden lásky tvojí, — štěstí, jež mi nebe strojí, — pomoc dej, pomoc dej, — v lásce své mně zachovej!

Posil víru, naději, — k lásce mne rozněcuj, — k svému srdci mne přiviň, — Ty jsi Pán a Bůh můj, — setři slze mé v zármutku, — zbav mne všech mých nedostatků, — milost dej, milost dej, — a v srdci mém přebývej!

3. Láska.

Vzbuďme lásku k Pánu Ježíši! — On si tolik přeje, abychom Ho měli rádi! Jako kdysi se ptal sv. Petra, tak dnes ze svatostánku zaznívá tichý a milý hlas jeho i k nám: Synu, dcero, miluješ mne? Z celého srdce? Nade všecko?

Modleme se! Miluji Tě, velebím Tě, můj milý Ježíši! — Tebe srdečně, časně, věčně chci milovati vždycky. — Když Tě mám, — všecko mám, — vším světem pohrdám, Tys mně vzácnější, — Tys nejmilejší.

Mám Tě rád, o Bože můj, — a proto odříkám se hříchů svých, — chci se Ti opravdu polepšiti, — pokušení přemáhati, — a zlých příležitostí se varovati.

Synu Boží, sladký chlebe, moje blaho jediné, — ó kéž svatě přijmu Tebe, — v této šťastné hodině! — V Tebe věřím, — v Tebe doufám, — Tebe vroucně miluji, — hříchy svoje oplakávám, — srdečně jich lituji!

Zůstaň, Pane, se mnou dnes, — zůstaň zítra, — zůstaň žití celé, — a vládni u mne víc a víc — v duši mé i v těle, amen!

Píseň.

Dej, ať tvůj vždy slyším hlas, — prost jsem nepravosti, — nechať Tobě v každý čas — věrně sloužím ctností. Kéž tak žiji neustále — ke tvé cti a ke tvé chvále — v srdci tvém, v srdci tvém, — na věky ať zapsán jsem!

4. Touha.

A nyní vzhůru, duše má, pojďme naproti Kristu Pánu, již se blíží!

Modleme se:

Dej, Jezu, plný ochoty, — tvé okusit mně dobroty — mě navštiv sám, — buď hostem mým, — ať sladkost tvoji ucítím! — Po Tobě toužím tisíckrát, — kdy v srdce mé se budeš brát? — Kdy budu já tvůj šťastný chrám? — kdy nasytíš mne sebou sám? — Přijď, Králi, přijď, má lahodo, — přijď, věčné spásy vévodo, — zaskvěj se mile v duši mé, — ó zboží vzácné, — vroucně čekané, amen.

(Zbude-li čas:)

Radujme se, — k nám se béře — ve způsobě chleba Pán! — Otevřme Mu srdcí dvéře, — svatý připravme Mu stan! — Jak po vodě jelen touží, — jehož horká žízeň souží, — tak, o Jezu, naše nebe, — s vroucí touhou chceme Tebe! — Přijdi, Bože, přijdi ke mně, — chřadneť bez Tebe tvé plémě. — Splň mou prosbu pokornou, — potěš duši přítomností svou! — Buď v ní Pánem, — buď jí vůdcem, — zůstaň vždycky jejím Hostem, — ve smrti pak hodině — veď ji k věčné hostině, amen! — Vyznávám Bohu (lze zpívati!)

Po sv. přijímání.

(Věříš v Syna Božího? ptal se Pán Ježíš uzdraveného slepce. Jsem to Já, jenž mluvím s tebou. Věřím, Pane, zvolal člověk a padnuv na kolena klaněl se jemu.. Takovou víru měj nyní i ty, duše má! S tebou je nyní Syn Boží!)

1. Klaňme se!

Modleme se! Ten, jenž v svatostánku žije, — spočívá v mé náručí. — Chovám jej, jak směl Ho nést — Simeon v náručí svém! — On nedá zhynouti duši, — jež má Ho v objetí. — On se mnou jest a já s ním — já jeho jsem, — On je můj, — můj Bůh a můj Pán.

Zdráv buď, můj milý Ježíši, — v srdci mém přítomný, — Beránku Boží nejtišší, — za mne umučený! — Zdráv buď, Synu Panny čisté, — nás ubohých útočiště, — pravdo, cesto, živote, — nejvyšší slasti na světě!

Tebe srdečně vítáme, — Tobě čest a díky vzdáváme — Tobě uctivě se klaníme — za milost Tě prosíme.

2. Odprosme!

(Je u nás Ten, jenž jednou nám řekne vážná slova: Vydej počet z vladařství svého... Já budu jednou hrůzou se třásti před tímto Soudcem.. Prosme Ho dnes, aby měl s námi milosrdenství.)

Modleme se! Na to zde Ti naříkám, — že srdce se Ti zcizilo, — hořkým pláčem toho pykám, hříchu že jest sloužilo! — O dobrý Boží Synu, odpusť hříchů těžkou vinu — dej mi ctnostně živu býti, — v tvé milosti umříti, amen!

3. Poděkujme!

(Pokoj domu tomuto! S tímto pozdravem přichází dnes Kristus Pán ke mně, a radost se rozlévá v srdci mém; tichá, pokojná radost, že se nemusím báti soudů božích, hříchy jsou mi odpuštěny . , ne nemusím se báti! Můj nebeský Host pomůže mi v mých pracích, požehná mi, a to krásné nebe bude mé a každým dnem mi je blíže!) Modleme se!

Vítej, Ježíši svátostný, — způsobou chleba zastřený! — Vítej, Ježíši náš drahý, — nebe i země Králi, — ty naše potěšení, — přemilý Spasiteli! Pochválen buď Pán Ježíš, — dokud Bůh zdraví dá, — chválen buď, až na nás zavolá, — pobožně, srdečně, — ode všech společně, — teď i v nebi věčně, amen.

(Odpustkové modlitby:)

Svatý, svatý, svatý jsi, — Hospodine, Bože zástupů, — země je plna velebnosti tvé! — Sláva Otci, — sláva Synu, — sláva Duchu sv. (100 d.) Chvála a díky buďtež nyní a bez ustání — nejsvětější, božské Svátosti oltářní! (100 dní odp.)

Sladké Srdce mého Ježíše, — dej, ať Tě miluji stále více!

Ježíši tichý a pokorný srdcem, — učiň, aby srdce mé tvému se podobalo!

Sladké Srdce Panny Marie, — budiž mou spásou! (po 300 d.)

4. Prosby.

(Obětujme svaté přijímání na nějaký dobrý úmysl, rozpomeňme se na své potřeby, na naše rodiče, na duše v očistci a prosme Pána Ježíše, aby pomohl.) Pomlčka.

Modleme se!

1. *Zdrávas Maria*. Ježíš, jenž prosby naše vyslyšeti račiž..

2. Ó jak milo s Tebou býti, — ve Svátosti Tebe míti, — nejmilejší Ježíši! Zůstaň s námi, žehnej stále, — mladé naší družině. — Bychom svatě živi byli, — vyznávali víru tvou, — Tebe věrně uctívali, — dej nám k tomu milost tvou.

Jezu, buď mi vůdcem na vezdejší pouti, — rač pomoci své mi vždycky poskytnouti!

Až jednou věku mého poslední se schýlí den, — nezamítej sluhy svého, nevyháněj z ráje ven! — O kéž zasvitne pak v hrobu noci — milostně mi nebe zář, — a já přijdu k Bohu, Otci, a zřím věčně jeho tvář, amen!

(Dle okolností lze přidati ještě některou z těchto modliteb:)

1. Ó Srdce Páně, lásky zdroji, nedej mně zahynouti — a s pokušením v boji nedej mně klesnouti! — Ať bázeň boží v srdci mám — a zákon Páně ostříhám — Ježíši, Pane Bože můj, — k tomu mne vždy nakloňuj!

Ty nebes. dary dáváš všem, jež Tě milují, — a hojně žehnáš těm, kdož Tě následují. — Ty voláš: Ke mně přijděte, — útěchy zde najdete. — O shlédni na mne Bože můj, — v nouzi mé mne obdaruj!

2. Za rodiče.

Bože, dej nám úctu k rodičům našim, — nauč nás poslušnosti a vděčnosti k nim. — Odplať jim všecko dobré, — co nám prokazují, a čeho my sami jim dosti odplatiti nemůžeme. — Nahraď jim jejich práce a starosti, — které mají o nás. — Nám pak dej, bychom v ctnostech prospívali, — jim zde radost působili — a s nimi jednou do nebe se dostali, amen.

3. K získání plnomocných odpustků.

(Třeba se modliti před nějakým křížem a přidati něco na úmysl sv. Otce.)

Ejhle před tváří tvou, dobrý a nejsladší Ježíši, — na kolena padám — a s největší vroucností duše Tě žádám a prosím, — abys vštípiti ráčil do srdce mého — živé city víry, naděje a lásky, — i pravou lítost nad mými hříchy — a pevnou vůli je napraviti, — když s velikým dojmutím a bolestí duše — tvých svatých pět ran rozjímám a uvažuji — a mám před očima, — co již ústy svými zvěstoval prorok David — o Tobě, o dobrý Ježíši, řka: — Zbodli ruce mé i nohy mé, — sčetli všechny kosti mé. (Ž. 21.)

4. Z modlitby sv. Františka Assiského.

Všemohoucí, nejsvětější, svrchovaný Bože, — Ty jsi silný, Tys veliký, Tys náš svatý Otec, — Král nebes i země — Tys naše naděje, naše obrana a ochrana, Tys sladkost našich duší. — Neopouštěj nás v potřebách našich — netrestej nás za hříchy naše, — vyslyš naše volání, smiluj se nad těmi, — které jsi drahou krví svou vykoupil.

Osvěť nás a naplň ohněm Ducha svatého, — abychom činili rádi to, — co Ty na nás žádáš, — a zasloužili si přijíti k Tobě.

Ty jsi náš, — my jsme Tvoji, — ó zjev nám jednou slávu svoji, — povolej nás do nebe, — dej tam věčně slavit Tebe, amen.

Jiná píseň k svatému přijímání.

(Nápěv v brněnském kancionálu.)

1. Pojď k Spasiteli, pojď ještě dnes a srdce čisté v oběť mu nes! On s trůnu svého, kde věčný ples, tak sladce volá: Pojď! — Sláva, sláva, duše zaplesá, pod jhem hříchů že již neklesá, a srdce touží jen v nebesa, o Pane, vstříc mi pojď!

2. Pojď, duše drahá, jest blízko Pán, On za nás všechny v oběť byl dán, mile zve všecky nás se všech stran, ó slyš a věř a pojď! Sláva . . .

3. Pojď, dítě milé, ten sladký hlas i tebe volá, dokud je čas, zde ve Svátosti čeká tě zas, ó nemeškej a pojď!

4. Pojď k Bohu svému, sem k němu spěj, život svůj celý v oběť mu dej, již lásce jeho čekat nedej, o dítě, vstaň a pojď!

Neděle II. po velikonocích.

Ovečky.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Když jsem chodíval přes pole do venkovské školy, rád jsem se zadíval na pastýře, který podle cesty pásl stádo ovcí. Vzpomínám si na něj i dnes, když jsem vám právě přečetl evangelium. Vzpomínám si na ty jeho *tiché* a trpělivé ovečky, kterak se držely vždycky pohromadě, zvláště mladší u starších. Ale nej-

více hrnuly se za pastýřem. Sotva učinil několik kroků, už se za ním v tu stranu kupily. Sotva na některou *zavolal*, upcslechla, a pastýř se spokojeně usmíval. Ale cizího člověka, zvláště nepřítele se *bály* velice .

Milé dítky, Pán Ježíš, který miloval nejen lidi, ale i němá zvířátka, přirovnává se sám v dnešním evangeliu k pastýři ovcí a přeje si, abychom my byli jeho dobrými ovečkami. Ale tu se naskytuje otázka: Náležíme opravdu ke stádu hodných oveček Kristových? Může nebeský pastýř o vás všech říci: »To jsou mé ovečky?»

Abych vám, milé děti, na tuto otázku mohl správně odpověděti, nejdřív povím vám v dnešní exhortě jaké vlastnosti ovečky mají. Jaké?

1. Ovečky jsou tiché a mírné,
2. znají hlas svého pastýře a
3. jsou bázlivé

Pojednání.

1. Že ovečky milují sv. mír a pokoj, kdo by z vás to nevěděl? P. Bůh, který stvořil všecky živočichy, dal skoro každému také zbraň, aby se mohl bránit. Ale ovečky ponechal téměř bezbranné. Ovečka nemá rohů, aby trkala. Nemá drápů, aby trhala. Nemá mocné šíje, aby nepřítele rozdrtila! Je úplně bezbranná. Mimo to je naprosto tichá a trpělivá. Když ji svazují, nebrání se! Když ji stříhají, nekřičí. Když jí ubližují, nemstí se. Ano i když ji vedou k zabití, neotevírá svých úst, aby naříkala. Není-liž to zvířátko obdivuhodné?

Jestli-že však nebeský Pastýř nazývá nás ovečkami, jakými tedy býti máme? Co od nás vyžaduje? Mírnost, tichost a trpělivost vyžaduje P. Ježíš od svých oveček! Neboť volával, dokud po zemi chodíval, toto: »Blahoslavení tiší! Blahoslavení pokojní, neboť oni synové Boží (= ovečky Boží) slouti budou!« Jestli že jste tiši a pokojni, jestli-že svárů a různic se vystříháte, jestli-že se nikterak nemstíte, pak je to známkou, že náležíte k ovcím nebeského Pastýře. Neboť On sám, když mu zlořečili, nezlořečil; když trpěl, nehrozil a když jako ovce k zabití veden byl (Is. 53), ani neotevřel úst svých.«

Ó milé děti, srovnávejte se tedy mezi sebou! Buďte shovívavi jeden ke druhému! Odpouštějte sobě a nemstěte se!

Za císaře Aureliána žili v Antiochii dva křesťané: Sapricius a Nikeforus, kteří se milovali jako dva bratři. Avšak pojednou se rozhněvali a hněv svůj rozličným způsobem projevovali. Nikefor poznal brzy svou chybu a snažil se s přítelem smířiti. Ale marně. Mezitím Sapricius byl pro křesťanskou víru odsouzen a měl zemříti jako mučedník. Už kráčel na popraviště. Nikeforus prodral se zástupem, hořce plakal, padl k nohám jeho a prosil, aby se aspoň nyní spolu smířili. Avšak prosil marně. Sapricius se od něho odvrátil a neodpověděl ani slova. Nikefor opět a opět prosil, takže se mu i pohané smáli jako člověku pošetilému; neboť nemohli pochopiti, že může tak dlouho prositi člověka na smrt odsouzeného. Ale prosil pořád nadarmo.

Ach, milé děti, byl tohle sv. křesťan, který neodpouštěl? Podobal se tenhle člověk tiché ovečce? Mohl nebeský Pastýř na to s radostí pohlížeti? Nikoli! Pán Ježíš byl velice uražen. A co se stalo? Když byl tento nesmířitelný křesťan už na popravišti, když už měl položiti hlavu na špalek — pojednou zapřel Krista a chtěl obětovati bohům pohanským. Za to ale přítel jeho Nikeforus přistoupil ke katanům, vyznal veřejně svou víru a prosil, aby místo odpadlíka byl umučen. Katané vyhověli jeho podivné žádosti a tak sv. tento muž jako tichá ovečka

položil život za nebeského Pastýře. Pravý křesťan tedy rád odpouští a právě tak jako ovečka nemstí se — —

2. Ale ještě jinou dobrou vlastnost mají ovečky, a sice: znají *hlas* svého pastýře. Nesčíslněkráte jsem už, drahé děti, pozoroval, že malé jehňátko pozná svou matku — třeba mezi 1000 ovcí. Dejme tomu, že ve stáji je 100 ovcí a každá z nich má mládě, které sotva několik dní je staré. Ráno přichází pastýř a vyžene ovce na pastvu, ale jehňata ponechá v chlévě. Když pak na večer vrací se napasené ovce domů, ach, milé děti, tu bych vám přál vidět divadlo, které se naskytuje! Každé mládě spěchá k vlastní matce, nezmýlí se, pozná ji ihned a s radostí se k ní tulí.

Kdo asi, milé děti, tomu zvířeti matku jeho ukázal? Kdo mu řekl: tohle je tvá rodička a žádná jiná! Nikdo mu to neřekl a nikdo mu matku neukázal. Ale nejmoudřejší Bůh, který se o všecky tvory stará, byl jeho učitelem a dal mu takový pud, aby svou matku poznalo po hlase. A kdyby v tom chlévě bylo ovcí na tisíc, jehně by mezi nimi matku svou poznalo a tulilo by se k ní.

A podobně jako poznává svou matku po hlase, tak poznávají všecky ovce také hlas svého pastýře.

Když nás tedy, drahé děti, nebeský Pastýř nazývá ovečkami, co nám tím chce naznačit? Nic jiného, než abychom poslouchaly hlasu jeho a hlasu Matky církve.

Nebeský Pastýř volá k nám: Nevezmeš jména Božího! Cti otce svého i matku svou? Nezabiješ! Nesesmilníš! Nepokradeš! A matka církev žádá: zasvěcené svátky světiti! V neděle a zasvěcené svátky celou mši sv. pobožně slyšeti! Ustanovené posty zachovávati ! atd. Chceme-li býti dobrými ovečkami, zdali se nesluší, drahé děti, abychom toto volání slyšeli? Či je snad hodnou ovečkou ten, kdo neposlouchá ani hlasu nebeského Pastýře ani hlasu církve?

3. Ale ještě podle jedné známky poznává se ovečka. Podle které? Ovečky jsou zvířata velice *bázlivá*. Nesmírně se bojí nepřátel a utíkají před nimi. Jak veliký strach mají na př. před vlkem v horských krajinách! Jak utíkají! Jak se bojí! Jak se třesou a k sobě bázlivě tulí! — Ale i když se náhodou někam zaběhnou a bloudí opodál stáda, jak úpěnlivě naříkají a zoufale pobíhají, až konečně najdou své družky a starostlivého pastýře.

Mé drahé děti, také vy byste se měli báti nepřítele! Měli byste se mu vyhýbat a utíkati před ním. Měli byste býti v této příčině naprosto bázlivi, neboť Šalomoun ve svých příslovích napsal: »Blahoslavený člověk, který je vždycky bázlivý.«

Ale vy se tážete: »Kdo je náš nepřítel?« Naši nepřátelé jsou: tělo, svět a ďábel. Neboť tělo svádí ke hříchu. Svět svádí ke hříchu. Ďábel svádí ke hříchu Tedy je náš největší nepřítel těžký hřích

Císařovna poslala své úředníky k sv. Janu Zlatoústému, aby něco učinil, co církvi mělo škoditi, jinak že bude potrestán. Ale světec pravil: »Řekněte císařovně, že se nebojím ničeho jiného nežli hříchu.« Když se pak sám císař Arkadius Janovi pomstiti chtěl, radili mu, aby ho buď dal ze země vyhnati nebo statky jeho pobrati nebo do žaláře uvrci anebo docela usmrtiti. Jeden z nich však řekl: »To všecko Jana sotva zarmoutí, to všecko rád snese. Ale chceš-li jej pane, potrestati, přinuť ho ke hříchu, neboť toho se bojí nejvíce!«

Milé děti, toho se bojte také vy, Kristovy ovečky! Poslouchejte hlasu svého pastýře! Milujte pokoj a sv. mír! A nebeský Pastýř vezme vás po smrti do svého nebeského zástupu vyvolenců. Amen.

Neděle III. po velikonocích.

Sv. žebrák.

FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána.

Když jsem vám, milé dítky, přednášel dnešní evangelium a při tom dospěl ke slovům Pána Ježíše: »Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko a uzříte mne,« vzpomněl jsem si na jistého podivuhodného, svatého žebráčka. Žebráček ten jmenoval se *Alexius*. Jeho životopis je tak roztomilý a zajímavý, že jsem si umínil k vašemu poučení vám jej dnes vyprávěti, budete-li mne pozorně poslouchati .

1. V polovici IV. stol. žili v Římě bezdětní manželé. Muž jménem Eufemián byl senátorem neboli radním, byl velmi bohatý, měl až 300 služebníků a požíval v celém městě veliké vážnosti pro svůj úřad, bohatství, zbožnost a dobročinnost. V Římě bývalo odjakživa mnoho chudých lidí, ale Eufemián dával pro ně přistrojiti den co den 3 stoly a sám chudé při jídle obsluhoval. I jeho manželka byla velmi zbožná a dobročinná a jako kdysi Alžběta modlívala se vroucně k Bohu, aby jim udělil synáčka. Modlitba její byla vyslyšena; obdrželi syna, kteréhož při křtu sv. nazvali Alexius.

Kterak asi vroucně děkovali rodičové za tento živoucí dar! Jak starostlivě svého synáčka vychovali! Jak jej vedli k P. Bohu! Jak jej učili modlitbě a dobrým mravům! Ó nedivte se, že Alexius, který viděl krásný příklad na svých rodičích, počínal záhy prospívati v dokonalosti křesťanské!

Dospěv v jinocha pohrdal bohatstvím, slávou a rozkošemi tohoto světa a poučoval se čtením sv. Písma a životopisy svatých. Když četl, kterak starověcí poustevníci a mučedníci sebe zapírali a z lásky ke Kristu vše i krev svou obětovali, plakával vnitřním pohnutím a čím déle tím více si umiňoval kráčeti v jejich šlépějích. I rozhodl se, že se dobrovolně vzdá všech statků a požitků světských, aby mohl nerušeně sloužiti P. Bohu a své duši.

Jednoho dne opustil rodný dům, opustil město Řím, opustil rodiče, vsedl do korábu a plavil se do daleké země Mezopotamie, kdež se usadil ve městě Edesse. Tu vyměnil své vzácné šaty za oděv žebrácký, rozdal chudým, co mu zbylo z peněz a přidružil se k žebrákům, kteří v předsíni chrámu Matky Boží prosili almužny.

Co tomu, drahé děti, říkáte? Nemyslíte, že Alex hřešil, když své rodiče proti vůli jejich opustil a je zarmoutil? Ach, ovšem, opustiti dobré a starostlivé rodiče a uprchnouti od nich tajně do ciziny a tam žíti po žebrácku — jak je to podivné! Kdyby byl opustil rodiče chudičké, které mohl prací svou živit, tu by ovšem nebyl býval beze hříchu. Ale rodičové jeho byli bohati a úmysl Alexiův byl šlechetný a svatý. Opustil statky tohoto světa, protože mu neposkytovaly pokoje a blaha. Zbavil se bohatství, aby naplnil slova Spasitele, který kdysi řekl k jednomu mládenci: »Chceš-li *dokonalým* býti, prodej vše, co máš a rozdej chudým!«

Opustil otce a matku, aby tím snáze mohl následovati Pána Krista. Stal se opovrženým žebrákem, protože P. Ježíš pravil: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři «

3. Zatím ovšem byl veliký zármutek nad odchodem milovaného syna v domě otcovském v Římě. Otec vypravil posly do všech zemí, aby ho hledali, ale nadarmo. Někteří z poslů těch přišli také do Edessy, zašli do chrámu, uviděli hle-

daného, ale mezi žebráky ho nepoznali. Alex dobře je poznal, slzy vyhrkly mu z očí, ale zapřel se a prosil jich za almužnu. A když ji obdržel, radoval se z toho, že mohl almužnu přijmouti od těch, kteří chlebem otce jeho se živili. Když se poslové s nepořízenou navrátili, zavládl v domě otcovském hluboký smutek, a matka se oddala přísné kajicnosti řkouc: »Nechci se lépe míti nežli můj syn, který se možná někde ve světě trápí . . «

4. Alex ztrávil jako žebrák v Edesse 17 let. Když pak jej lidé pro jeho nábožnost a učenost počali ctiti a chváliti, umínil si, že tajně odejde do rodiště sv. Pavla a sice do města Tarsu, aby se tam u kostela sv. Pavla uhostil a všecku pozornost lidskou od sebe odvrátil. Ale člověk míní, Pán Bůh mění, není-liž pravda, milé dítky?

Aby se i na něm naplnila slova dnešního evangelia: »Maličko, a neuzříte mně a opět maličko a uzříte mne a zármutek váš obrátí se v radost« — co asi Prozřetelnost Boží způsobila? Když se Alexius plavil do Tarsu, tu bouře mořská zahnala loď až ku břehům Italie. Alex se nevzpěčoval tomuto řízení prozřetelnosti božské. Připluv ku břehům italským, putoval do svého rodiště — Říma,

S tlukoucím srdcem vstoupil do domu otcovského a prosil, aby pro milosrdenství Boží bylo mu dáno přístřeší a popřány drobty padající se stolu.

Zestárlí rodičové nepoznali syna, neboť vlasy jeho zbělely, tvář byla palčivým sluncem opálená a tělo jeho vyhublo zapíravým životem. Zarmoucený otec vzpomínaje na syna a hnut jsa milosrdenstvím, přijal neznámého žebráčka do svého domu, vykázal mu k obývání slušnou komůrku a dával mu pokrmy se stolu svého.

Avšak pokorný žebrák spokojil se nepatrným koutkem pod schody, rozdával lepší pokrmy chudým a požíval jen pokrmy nejskrovnější. S'užebníci, místo co by se jeho příkladem vzdělávali a poučovali, posmívali se jeho pokoře a zbožnosti. On ale snášel trpělivě jejich příkoří a rozpustilost, nezapomínaje na výrok p. Ježíše, že »blahoslaveni jsou tiší, neboť zemí vládnouti budou.«

5. Ale tušíte, milé dítky, co mu asi přece jenom působilo bolest a rozpaky? Dovedete si představiti, jak musil zápasiti se svým vlastním srdcem, když každodenně viděl, kterak rodičové jeho vzdychají, naříkají a touží po vzdáleném synovi? Jak mu asi bylo, když se ho rodičové ptali po rodišti, po jménu a po osudech jeho předešlého života? Co jim odpovídal? Lhal? Ach, nikoli, nelhal, ale odpovídal vyhýbavě: »Jméno mé jest: křesťan a moje vlast je na nebi, kam jednou přijíti si přeji.« Jedinou radostí na světě byl mu kříž a obrázek P. Marie, jež při sobě nosil; a jeho jediné potěšení byl velechrám sv. Petra v Římě, do něhož chodil se modlit a se zpovídat.

Kéž by i vaší radostí, ó milé děti, byl chrám a vaším potěšením modlitba!

6. Svatý Alexius ztrávil pod schody v otcovském domě celých 17 let jako cizinec a žebrák. Veliká, není-liž pravda, a nepochopitelná byla tato pokora! Veliké jeho sebezapírání! Tichý život, ale slavný jeho konec. Neboť slyšte:

Když se přibližovala jeho smrt, poprosil o péro a papír a vylíčil podle pravdy celý svůj život od toho dne, kdy byl z domu odešel. Poděkoval rodičům za přístřeší a pokrm, za všecku lásku a soustrast, kterou mu byli věnovali. Přál jim Božího požehnání pro další život a doložil: »Maličko, a uzříme se zase všichni v nebeské vlasti.« Pak tiše v Pánu zesnul.

Jaké bylo překvapení otcovo, když jej mrtvého nalezli a list přečetli! S jakou bolestí vrhla se stařičká matka na mrtvolu synovu a smáčela ji upřímnými slzami! Jaký rozruch způsobila nečekaná tato zpráva v celém městě Římě! Sám papež Innocenc a císař Honorius přispěchali, aby uctili svatého žebráčka!

Tělo jeho bylo na rozkaz císařův slavně přenešeno do velechrámu sv. Petra, odkud pak bylo pohřbeno do mramorové hrobky ve chrámě sv. Bonifáce na pahorku Aventinském. Při tomto chrámě byl později založen klášter benediktinský, který je nám Čechům památný proto, že v něm náš sv. Vojtěch a bratr jeho Radim přijali roucho řeholní

Dříve než, milé děti, nyní exhortu svou ukončím, táži se vás: nezdálo se vám moje vypravování jako krásná pohádka? Ano, jako krásná, ale také *pravdivá* pohádka. Neboť jsem všecko čerpal z dějin postvátných. Krásná, pravdivá, ale také poučná pohádka. A čemu se z ní učíme? Pokoře, skromnosti a sebezapírání se z ní, prosím vás, učte! Neboť budou-li tyto ctnosti okrašlovati duši vaši, budete milí Bohu i lidem. Amen.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal 12. dubna t. r. *II. členskou* schůzi za nebývalé účasti. Omluvné dopisy zaslali dpp. prof. Xaver Dvořák, Frant. Dvořák z Kardašovy Řečice a Eman. Peroutka z Mnichova Hradiště. Památka zesnulého vzorného člena dp. Antonína Provazníka uctívá se povstáním. Členové, kteří dosud tak neučinili, odslouží za něho mši sv. Protokol minulé čl. schůze schválen a podepsán.

Předseda obdržel od poslední čl. schůze 50 dopisů. Všechny zodpověděny a za mnohé udělené rady došly děkovné dopisy. Jsou žádány osnovy, návrh katechismu, cheky na Červený kříž. Čtou se názvy zapověděných knih. Osobní přídavek pro katechety obecných škol, o kterém bylo živě debatováno a mnoho různých názorů vyměněno, je usnesením sněmovním; o zrušení jeho nebo udělení téhož rozhoduje sněm. Dp. kga Václav Peer daroval spolkové knihovně exemplář svého spisu: »Ve válce v Rusku a v Haliči.« Děti bezkonfesijních rodičů, jež posud nebyly přihlášeny k žádnému náboženskému vyznání, v němž by vyučovány býti mohly, má správa školy c. k. okresní školní radě oznámiti k dalšímu řízení. Katecheta může svou hodinu vyučovací na požádání z dobrých důvodů přepustiti a vyměniti za jinou. Kotrbovu knihkupectví k žádosti jeho dány naše návrhy osnovy do komise. 1% na Červený kříž je docela dobrovolný dar a nemůže býti nikomu bez vlastního jeho svolení ze služebních požitků strhováno, zvláště ne těm členům našeho spolku, kteří je odevzdávají prostřednictvím naší organisace. C. k. zemský konsevátorský úřad pro království České žádá spolek o součinnost k zachování památného místa hradu Tetína a poutí tam konaných. Nic nemůže zabrániti katechetovi, aby vybídl školní mládež k účasti na processí sv. Marka v letošní feriální den, naopak jest to jeho povinností. K mimořádné potřebné záměně funkcí a vzájemnému se zastupování katechetů s duchovní správou prováděné v rámci nařízení církevních, jest dobře a radno předem dohody se správou školy. Došel obšírný návrh revise knih a zajímavé návrhy nábožensko-osvětové práce, svědčící o ideálních snahách členstva. Vše předloží se správnímu výboru. Spolek náš k jednomyslnému návrhu přítomných členů požádá všechny nejd. Ordinariáty za dobrotivé udělení výpomoci zatímním, výpomocným a za renumeraci ustanoveným katechetům škol obecných z dotace určené státem pro nižší duchovenstvo. Žádost za definitivní úpravu platů, perm. školskou komisí navrženou, byla na příslušných místech v Praze podána a bude odevzdána též osobně na příslušných místech ve Vídni. Po tom předseda referuje o intervenci ve příčině platů téhož dne konané

u Jeho Exc. pana místodržitele hraběte Coudenhove, J. Exc. hraběte Schönborna, presidenta správní zemské komise, jakož i u p. t. pp. vicepresidentů c. k. zemské školní rady. O modlitební části zpěvníku, kterou vypracuje předseda, pojedná se ihned ve zvláštní schůzi po svátcích velikonočních a schválený elaborát zaslán bude vldp. prof. Dru Dobrosl. Orlovi. Předseda vybízí členstvo ke vřelé účasti na t. zv. Týdnu Červ. kříže a ku přihlášení se za členy Červ. kříže, kdož dosud jimi nejsou. Členský roční příspěvek 2 K. Návrh předsedův na zakoupení »Pamětního listu« a upsání čtvrté válečné půjčky se schvaluje a odkazuje výboru. Pohřebné po svobodných osobách učitelských i katechetech dědí příbuzní stejným dílem, ne však oštěřovatel nebo ten, jenž vypravil pohřeb. Za členy spolku se přihlašují: Čepelák Ferd., katech. v Praze-VII., Peer Václav, katecheta na Žižkově a Valášek Josef, katecheta na Smíchově.

V případě, že by intervence v úpravě platů katechetských ve Vídni byla nutna po 18. dubnu, bude zastupovati v té době výpomocí zaneprázdněného předsedu dp. kga Václav Hála, katecheta a místopředseda na Král. Vinohradech.

Mikuláš Koukl,
t. č. jednatel.

Vídeňský spolek katechetů měl valnou schůzi 22. února 1916. Předseda Müller podal krátký přehled činnosti spolkové. Ve čtyřech schůzích bylo přednášeno o zpěvu chrámovém, reformě katechismu, vojenském vzdělání mládeže a paedagogické ceně antických sbírek dvorního musea. Finance spolku klesly pro drahotu tisku a úbytek členů povolaných do pole. Péči, bohužel skoro marnou věnoval spolek vydání nového přídavku katechismu a nové knížce litanií k novému diecésnímu zpěvníku. Spolek přispěl účinně k založení kněžského spolku »Pax«, oživil katechetické konference na venkově, dal iniciativu ke zřizování polních kaplí pro naše vojíny, šíření evangelia na frontě« sám obstarává za značné podpory kléru i laiků. Po řeči předsedově rozvinula se debata o návrhu na sdělání definitivní osnovy pro školy obecné a měšťanské. Nutně by pak následovala i toužebná reforma katechismu. Jelikož dosavadní provisorní osnova není pro katechety závazná, vznikají z libovůle nesrovnalosti zvláště při přesídlení dětí. Nemíti určitého vodítka je prý pro katechetu zahanbující, jelikož u světského učitele toho nedostatku není ve světských předmětech. Nynější provisorní osnova pro 3. měšťanku je prý zcela nepotřebná. Filosoficko-spekulativní themata v ní hodí se pro přednášky spolkové, nikoli pro naši mládež, která si má odnésti ze školy především důkladné zopakování nejdůležitějších pravd katechismových, jež by doprovázely illustrace krátkých obrazů z dějin. Pro 1. a 2. měšťanku nutně potřebí jiného rozdělení biblické látky. Předsedou zvolen opět kníž. arcib. rada E. Müller.

Týden Červeného kříže. N. E. 4. 353.

Od 30. dubna do 7. května t. r. bude se konati na všech místech Rakouska týden Červeného kříže, aby zjednány byly pro Červený kříž nové peněžité prostředky, ježto dvouletým trváním války byly dosavadní již vyčerpány.

Místní výbory, jež byly v březnu r. 1915 zřízeny při vlastenecké sbírce kovů v jednotlivých městech a obcích, budou v tomto týdnu Červeného kříže za spolupůsobení sborů učitelských a starších žáků škol středních, měšťanských a obecných *sbírati peněžité příspěvky do pokladniček, přijímati přihlášky členů* a prodávati po 20 h *úřední* odznaky.

Výtěžek této sbírky v Čechách bude dle výnosu c. k. ministerstva vnitra ze dne 15. března 1916 č. 4986 rozdělen tak, že dvě třetiny z něho připadnou Červenému kříži pro království České a jedna třetina Pomocné válečné úřadovně pro péči o mládež. Jeho Eminence, nejdůstojnější arcipastýř, očekává, že důst. duchovenstvo co nejhorlivěji se súčastní tohoto podniku ve svých farnostech. Zvláště buďtež věřící *při kázání 30. dubna upozorněni na činnost Červeného kříže a péči o mládež a povzbuzeni, by nějakou oběť pro tyto ústavy křesťanské lásky pro bližní své přinesli*:

Kde všeobecné a pronikavé sbírky, jak svrchu naznačeno, po dohodě s obecním představenstvem a zprávou školy konati nelze, tam buďtež konány 30. dubna a 7. května sbírky v kostele a ke sbírce té buďtež požádány o pomoc čelnější osoby z farnosti.

Z kníž. arcib. konsistoře v Praze,
5. dubna 1916

Spolek kněží sv. Josefa v Gorici podává zprávu výroční za rok 1915, z níž vysvítá: Návštěva spolkových domů za rok

1915 byla: V Gorici 20 kněží, 1197 ošetř. dnů; v Meranu 46 kněží, 5 kleriků, 2177 ošetř. dnů; v Ice 63 kněží, 1 klerik, 2426 ošetř. dnů. Tedy celkem ve všech 129 kněží, 6 kleriků, ošetř. dnů 5800. Pro drahotu bylo třeba zvýšiti plat zaopatř. o 1 K denně a omeziti počet jídel. Ke spolku přistoupili r. 1915: 2 členové zakládající, 80 členů doživotních a 27 přispívajících. Všech členů 2800. *Dům v Gorici bylo třeba zavříti. Stálým ostřelováním města sice utrpěl některé škody, byl však dosud zachován.* Zamýšlená stavba domu na pozemku zakoupeném v r. 1914 v Bibinji u Zadru byla odložena na budoucí čas.

Sekretariát spolku kněží sv. Josefa je nyní v Ice (Priesterheim) pošta Ičici (v Istrii.) Tam buďtež zasílány přípisy a příspěvky.

Podložka ku psaní ve prospěch Červeného kříže a válečné péče. Válečná pomocná úřadovna při c. k. ministerstvu vnitra vydala u velkosti 57 cm a 45 cm podložku ku psaní, jež provedena jest z kůže se zlatým tiskem. K ní připojen jest kalendář a zápisník, jenž dá se vyměniti. Vnitřek položky rozdělen jest na 8 oddělení, velmi vhodných k uložení různých tiskopisů. Cena jedné podložky 10 K. Objednati buď přímo u Hlavní prodejny válečné pomocné úřadovny při c. k. ministerstvu vnitra ve Vídni I., Dorotheergasse 7, nebo v praesidiální kanceláři na radnici Staroměstské.

Péče státu o uprchlíky v době válečné jeví se v datech, jež nedávno uveřejnil německý »Vorwärts.«

Ve stavbách barákových bylo umístěno značně přes 100.000 uprchlíků. (Ve Gmündu v Dolních Rakousích asi 30.000 Ruthenů; v Leibnitz (Lipnica) ve Štyrsku asi 30.000 Poláků; v Chocni v Čechách asi 20.000 Poláků; v Mikulově, Pohořelicích, Kyjově na Moravě asi 20.000 Židů; v Brucku a. d. L. (Most nad Litvou) v Dol. Rakousích asi 3000 Židů).

Největší osady uprchlíků jsou: Vídeň asi 200.000 nezaopatřených uprchlíků všech národností a vyznání; dále Brno, Praha, Hradec, dohromady asi 100.000 uprchlíků; Více než 100.000 uprchlíků polských a židovských a dále více než 20.000 uprchlíků italských jsou v obcích českých. Asi 50 tisíc polských, slovinských, italských, židovských v obcích moravských; asi 15.000 italských, slovinských uprchlíků v Hor. Rakousích a tolikéž italských, několik tisíc německých, ruthénských a rumunských uprchlíků v obcích Dolnorakouských a konečně 40.000 israelských a slovinských provisorně v Uhrách. Počet uprchlíků nezaopatřených a státem živených činí dohromady 600.000. Náklad na ně ze státní pokladny asi 150 millionů korun.

Příspěvky na Červený kříž pro rok 1916 zaslali v korunách dpp.: (Pokračování.) Pavlišta Jos., katecheta, Č. Třebová 6·50; Peroutka Em., katecheta, Mnich. Hradiště 5·—; Mareš Em., katecheta, Praha VIII. 18·—; Dejl Otok., katech., Kukleny 4·—; Žalud Václ., katecheta, Mýto 3·50; Šnajdr Jos., katecheta, Březové Hory 1·60; Bíca Karel, katech., Nusle 16·—; Sedlák Václav, katech., Rokycany 5·84; Beznekr Jos., katecheta, Rokycany 3·32; Westfal Jan, katecheta, Strakonice 10·—; Vondrášek P., katecheta, Plzeň 20·—; Smitka Jos., katecheta, Soběslav 3·32; Jiříček Jos. katech., Police n. M. 3·32; Prantner Frt., katech., Roudnice 20·—; Šeda Frt., katech., Plzeň 6·—; Martinek Václ., katech., Dvůr Král. n. L. 3·32; Hradec Jos., katech., Dobrovice 10·—; Slováček Jan, katecheta, Žel. Brod 5·—; Vošahlík Karel, katecheta, Plzeň 20·—; Hůrský Frt., katecheta, Č. Budějovice 10·—; Vančura Ant., katecheta, Hořice 10·—; Makeš Lad., katech., Radnice 20·—; Nádvorník Julius, katech., Kralupy n. Vlt. 20·—; Suchomel Frt., katecheta, Vršovice 10·—; Rosol Ferd., katech. Vel. Hamry 6·—; Stella Jos., katecheta, Pečky na dráze 20·—; Herynk Mat., katecheta, Kladno 5·—; Maule Em., katech., Král. Vinohrady 4·—; Javůrek Frt., katecheta, Pelhřimov; 4·—; Sklenář Jan, katech., Pacov 3·32; Jiříček Jos., katecheta, Police n. M. 3·32; Stamfest Bedř., katech., Karlín 3·—; Vosáhlo Otok., katecheta, Pardubice 2·—; Šuler Lamb., katech., Beroun 1·66; Prosser Stan., katecheta, Beroun 3·32; Linhart Frt., katecheta, Turnov 20·—; Tůma Jos., katecheta, Žižkov 20·—. (Pokračování.)

Katolíci, pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. ČERVEN 1916. ČÍSLO 6.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Poznámky ku poznámkám. — Neděle I. p. Pent. — Neděle III. p. Pent. — Z praxe a různé.

Poznámky ku poznámkám.

Napsal X. DVOŘÁK.

(Dokončení.)

Dle poznámek svých navrhuje autor také osnovu učebnou. Ale prve jaksi ostýchavě doporučuje osnovu katechismu augsburského. Osnova augsburského katechismu vychází od základní myšlenky: Na zemi jsme, abychom Bohu sloužili a do nebe se dostali. Avšak od myšlenky té vychází už i Deharbe.

Abychom Bohu sloužili, máme: 1. věřiti, 2. plniti přikázání, 3. prostředků milosti užívati. Ale už v tom je nelogičnost.

Na zemi jsme, abychom Bohu sloužili, a důvod k tomu jest, abychom se do nebe dostali. Nebo dle apoštola »nemáme tu místa zůstávajícího, nýbrž budoucího hledáme.« Život pozemský jest přípravou na život věčný. Účely našeho pozemského života nejsou tedy dva, nýbrž jeden: »dojíti nebe.« Abychom došli nebe, jest potřebí dvojího: věřiti a prostředků spásy užívat; tyto pak prostředky jsou: milost a přikázání. Milosti dosahujeme modlitbou (dobrými skutky) a svátostmi.

Už tu byl by tedy rozpor, a uspořádání látky bylo by v jiném postupu: o víře, o milosti a svátostech a přikázáních. Také, myslím, že by bylo správnější mluviti dříve o svátostech, než o přikázáních, neboť milost má naše jednání předcházet, provázet a dokonávat.

Všeliké plnění zákona, které nevychází z milosti, neslouží (bezprostředně) k spasení. A takové rozdělení míval katechismus pražský (Schoenberk, Schwarz, Blanda). Katechismus, který byl mnohem snazší a nepotřeboval než jakési úpravy!

Avšak autor původního článku stýská si i do tohoto napolo doporučovaného katechismu augsburského co do učení o církvi. A vykládá v následujícím opravná mínění svá, až konečně vypisuje i vlastní osnovu svou. Základem jejím a celého rozvrhu jejího činí »církev«.

Už ve výkladech však jest pozorovati, že se autor dává uchvacovati zápalem svým a střízlivě neodvažuje slov svých, takže mnohé výroky spíše jako frásemi se zdají.

Pojem církve hned, kterak jest mu neujasněn! tuto praví: »Církev jest konkretním zjevem křesťanství.« A hned: Křesťanství je církví a církev je křesťanstvím.« (Hettinger.)

A opět: Církev, viditelná říše Boží na zemi, není nic jiného, než jako Bohočlověk, pokračující ve svém díle spasitelném (tajuplné tělo Kristovo)«. Úhrnem tedy lze říci (dle autora): Církev jest konkretním zjevem křesťanství, je samo křesťanství, je »jako« Bohočlověk, je tělo Kristovo. Není-li to změtení představ! Ostatně slovo »církev« jest vůbec u nás příliš neurčité a užívá se ho v různém smyslu, na př. nejen jako shromáždění věřících, ale ve smyslu církve učící, a opět ve smyslu nejvyššího neomylného úřadu učitelského, posléze v jakémsi abstraktním smyslu zcela neurčitém jako slovo bez představy, abych tak řekl. To tedy učinit základem osnovy učebné, bylo by dosti povážlivo.

Autor dovozuje, že nedostatečné (?) učení o církvi v katechismech jest příčinou hnutí »Los von Rom«. Ale to jest jako zamhouřiti oči před příčinami vlastními.

V učebnicích našich pojednává se rozsáhle o církvi a záleží na katechetovi, aby učení to hluboce vštípil. Ano, život katolický jest, ať tak dím, tolik prostoupen církví, že se nám právě přepiaté církevnictví vytýká.

»Postupujeme genetickohistoricky«, praví autor, a počínáme náboženské vyučování na vyšším stupni (tedy u nás v 3. třídě), tam kde jsme přestali na nižším stupni s biblickou dějepravou. »(Založení církve.) Mylný názor autorův, že učíme bibl. dějepravě na prvních stupních pro ni samu. Nikoliv! biblická dějeprava je nám jen znázorněním pravd nejpotřebnějších, které katechumenům znáti jest. A pak v každé třídě musí býti látka sama o sobě probírána postupně ve svém vývoji ať historickém nebo jiném. A tak tedy i na vyšším stupni. Postup by byl genetickohistorický toliko v poměru k předešlým ročníkům, a nikoli sám o sobě.

Autor odůvodňuje svůj návrh, že i náš katechismus začíná tím, co jest křesťansky věřiti, kde již o církvi zmínka se činí. Avšak to je odůvodnění velmi chabé, zvláště když tvrdil, že v biblické dějepravě o založení církve se vypravovalo. Pojem církve není tedy zcela (!) neznám.

Nebo důvod ještě chabější, že první otázkou při křtu jest; Co (čeho) žádáš od církve Boží? Vždyť důraz nehledáme v otázce, ale v odpovědi na členu, kterým doplňujeme neúplný soud otázky.

Právě odpověď na otázku ukazuje, že správně jedná katechismus, počínaje s pojmem víry, podstatným znakem náboženství. A ještě správnější bylo by začíti s pojmem náboženství, zvláště dnes, kdy o pojem náboženství vedou se boje; kdy je mnozí prohlašují nejraději za věc pouze citu a ne za věc celého vnitřního člověka.

A není nezajímavo, že autor sice slova náboženství ve své osnově užívá, ale o jeho výkladu v celé osnově (!) zmínky nečiní. Už z toho poznati, jak vratce založena jest celá osnova. A ještě toto!

Postrádám vůbec při těchto nových pokusech o reformu náboženského vyučování jednoho momentu, bez něhož jsou všecky pokusy plané a neužitečné Nevidím totiž nikde, aby se vycházelo od katechumenů, a ti jsou tu přece nejdůležitějším faktorem. Osnova sebe duchaplnější musí pak ztroskotat.

Osnova sama působila na mne depressivně. Tak maně mi napadla otázka Pariniho, když viděl, že z radní síně odstranili obraz Ukřižovaného: »Co jste učinili s občanem Kristem?«

Tak i v osnově vidíte tu pojmy nejvznešenější jaksi v podřízených úlohách Bůh, Kristus, Duch sv. atd. Dle této osnovy soudil bych, že se tu jedná spíše

o jakousi církevní státovědu než o pravé náboženství. Je to jakési zbožnění církve; Bůh tu odsunut a na místo jeho postavena církev. Ale tím ztrácí i církev i náboženství na své gloriole nadpřirozené. A pojem náboženství se tu doko-nale ztrácí.

Všechna definice církve toho nenahradí. Definice, která se autoru tolik zamlouvá, ale která jest mlhavá a neurčitá a která vede k tomu, že církev jaksi od sebe samých abstrahujeme, jakoby existovala mimo nás, jako bychom my sami nebyli členy a součástí této církve.

Jakou představu mají si učiniti o tomto království Božím, církvi, sám autor vykládá: skládá se z lidí a má vládce, který nařizuje (sic) a poddané, kteří poslouch a jí (sic); dle analogie světských (sic) císařství neb království můžeme žákům docela snadno podati správnou (!) představu o církvi Komu by se asi chtělo pak do takovéhoto království, které záleží v tom, že vrchnost poroučí a poddaní poslouchají. Kde tu velebnost, krása atd. Ach, docela jinou představu je třeba vštěpovat, jak ji Kristus naznačoval, kde panovati jest sloužiti a kde nejvyšším zákonem je milovati. Kde nalomené třtiny nedolomíš, dýmajícího knotu nedohasíš.

A co si může dítě dále mysliti o slovích, »v němž Ježíš Kr. světa Spasitel žije dále.« Jak si to žití Kristovo má dítě představovat řečenojest později tím, že jeho úřad dále v církvi trvá. To už je nad síly rozumu dětského daleko, vysoko. Nám jsou tyto pojmy běžné, ale dětem?! Vždyť tu autor stále myslí a píše ve smyslu přeneseném, ne ve vlastním slova smyslu.

Nelíbí-li se autoru slovo společnost v definici posavadní, může býti nahrazeno na př. slovem veškerenstvo pravověřících křesťanů atp. Ale vždy bude posavadní definice dětem bližší a pochopitelnější, poněvadž je konkretnější, nebo prostě konkretní.

A jak mnohem snáze budou chápati pak vlastnosti církve, které při navrhované definici, zůstanou dětem jen jakousi mlhavinou.

Již i postup v úvodu ukazuje, kterak je osnova překotně a ne logicky myšlena. Po větě 1. čekali bychom, že přijde definice (věta 3.); po definici její odúvodnění (věta 4.); potom, po čem se církev zevně poznává.

Kterak mohu uváděti známky, pokud nemám představy o věci samé.

Ale i pak zůstane obtíž s větou 5 Kdo má pravé náboženství; a kterak z toho vyvodí povinnosti, o nichž dále mluví. A přechod k vlastnímu rozdílu! Dle trojího úřadu Kristova?! — — —

Osnova sama pak ve třech dílech hledí zahrnouti všechnu látku posavadní. I tento rozvrh dle trojího úřadu Kristova zdá mi se pro školu obecnou těžký. Chápat církev v jejím trojím úřadě, to už je problem theologický. Byl bych vždy pro konkretní rozvržení; na př. kdybychom jinak podrželi obsah této osnovy, stačily by názvy: O apoštolském vyznání víry; o mši sv., sv. svátostech a modlitbě, o přikázáních Božích. Návrh je tu spíše jen kostrou a mezery vyplnilo by pak ovšem podrobnější zpracování; proto se u nich nezmiňují. — Jen na jedno poukazují, a to v II. díle: mše svatá se klade před svátosti. Pokládá se to jaksi za novum. Není (Skočdopole a před ním). A s ohledem na katechumeny, o ty pak se nejvíce jedná, jest to těžké. Bez svátosti oltářní nebudou dobře rozuměti. Logičtější jest věcně promluvit o mši sv. až při nejsvětější svátosti oltářní.

Vždyť ji Kristus i v souvislosti se svátostí oltářní ustanovil. Že by tím ztrácela na své ceně? Anebo spíše získává tím velebnost nejsvětější svátosti?!

Vždyť ani sněm tridentský jinak nepojednával o mši sv. a katechismus tridentský rovněž zařazuje mši sv. pod titul nejsvětější svátosti. Ale základní důležitosti věc ta není. A dobrý katecheta dovede už vynésti vznešený význam mše sv. i tak, bude-li zařazena mezi svátosti. Ostatně není tu zásadního odporu, nýbrž jen relativní z ohledu na katechumeny. Má-li vyniknout vznešenost oběti a její souvislost s obětí na kříži, tu nezbytně musí předcházeti důkladné poučení o proměně zázračné a o osobní přítomnosti Ježíše Krista pod způsobami chleba a vína.

A v oddíle III. překáží mi opět věc, která tu zdá mi se spíše jen trasí pro naše katechumeny. »Duch sv. jest duší církve, činí církev nesmrtelnou a nezničitelnou.« Jestliže Kristus v církvi žije, je-li vlastně církev Kristus pokračující v díle vykupitelském, kterak si mysliti, že Kristovou duší je Duch sv. a činí jej nesmrtelným atd.

Ovšem theolog rozumí, co chce autor říci, ale naši katechumeni?! A tak radil bych zásadně, bude-li se dále pracovat na osnovách náboženského vyučování, aby brán byl zřetel především na katechumeny, co mohou stráviti duševně a čeho ne.

Přecpáváme-li hlavy jejich bombastem, ošklivíme jim předmět, zpovrchňujeme mysl jejich a vnucujeme jim představu, že náboženství je souhrn jistých vědomostí, které se musí memorovati. Takového pak náboženství lehko se člověk zříká, podléhaje svodu volání »Los von Rom«, zvláště kyne-li z toho hmotný prospěch. Třebas však jevila mi se osnova autorova nevhodnou pro školu obecnou, nemohu a nechci upírati, že koncepce její jest duchaplná a že mnoho přispěje ku tříbení názorů při dalších pokusech o osnovu, která by vyhovovala plně moderním názorům pedagogickým a didaktickým, které sami sobě dluhujem!

Neděle I. p. Pent.

Tajemství.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan v Praze, u sv. Štěpána.

Představte si, drahé děti, ctihodného starce, jak se prochází po tichém břehu mořském při záři zapadajícího slunce! Je všecek pohřížen v tiché rozjímání. Kam as jeho mohutný duch zalétá? Co asi zkoumá? Co zpytuje? Zda hvězdy na vysokém nebi, že tak často pozdvihuje oči vzhůru? Či chce vyzpytovati hloubku moře, že chvílemi se zastavuje a do vln pohlíží? Ach, nikoli! Jeho mohutný duch snaží se proniknouti více. Slyšte, co rtové jeho šeptají: »Jeden Bůh a to ve 3 osobách — to je přece veliké *tajemství!* Kdy je vyzkoumám?«

Ach, milé děti, touto záhadou, jak víte, obíral se kdysi na břehu moře sv. Augustin, když tu znenadání spatřil pacholátko. Nabíralo vodu skořápkou z moře a přelévalo ji do nepatrného důlku. Sv. Augustin dobrou chvilku hleděl naň, ale pak se tázal: »Pověz mi dítě, co to činíš?« »Přelil bych rád vodu z moře do tohoto důlku,« odpověděl pacholík. »Nech toho, dítě drahé,« pravil přívětivě světec. »Nech té marné práce! Kdybys tu seděl tisíc let, moře nepřeleješ.« »A přece bych to možná dříve dokázal,« namítl chlapec, »nežli ty prozkoumáš *tajemství* nejsv. Trojice.

Hle, milé děti, takovým způsobem zajisté sám P. Bůh skrze anděla poučil nejmoudřejšího křesťana, že *tajemství* o nejsv. Trojici zůstane vždycky *ta-*

jemstvím, jemuž ale věřiti musíme, chceme-li dosáhnouti království nebeského. *Tajemství* toto, milé děti, pochopíme až v nebi, ale na zemi je vyznávati musíme, nechceme-li se nazývati bludaři a nevěrci.

Ach, ovšem! Nevěrci a bludaři říkávají, že věří pouze to, co dovedou pochopiti a prozkoumati. Ale je to správné takto mluvit? Je to rozumné: věřiti jen to, co chápeme? To jistě není správné. Neboť v *životě* člověka a v *přírodě* jest ještě více *tajemství*, nežli ve sv. náboženství

1. *V životě člověka.* Přemýšleli jste, děti, někdy o tlukotu svého srdce? To je taková pumpa, která neustále je v práci, za minutu až 70 krát, za hodinu 4200 krát se stahuje a při každém stažení vmetne asi 10 gr. krve do oběhu. To dělá 7 litrů za minutu a 420 litrů krve za hodinu. To není ovšem žádné *tajemství.* A také to není žádné *tajemství*, že srdce zdravého člověka pravidelně a pořád pracuje a nikdy neodpočívá. Ale kdo je řídí, když bdíte? Kdo je pohání, když spíte? To je *tajemství.*

Která je hlavní příčina našeho dýchání? Našeho myšlení? Našeho cítění? To je *tajemství.*

A jak tajemné a spletité bývají cesty našeho života! Víte, drahé děti, co vám přinese zítřek? To je *tajemství.* Víte, zda budete zítra zdrávi či smutni? Víte vůbec, jak dlouho budete živi? Kdy, kde a jak zemřete? Nevíte. To je *tajemství.*

Kdysi sešli se v mnichovském hostinci 2 pánové a smluvili se, že si budou druhého dne společně prohlížeti památnosti města. Jeden z obou těchto cizinců vstal příliš časně a šel se zatím podívat sám na hřbitov. A hle, mezi mrtvolami v umrlčí komoře koho myslíte, že spatřil? Spatřil tam svého soudruha, se kterým se včera bavil a prohlídku města byl umluvil. Jak se ten člověk dostal do umrlčí komory? Ranila ho v noci v hotelu mrtvice a zemřel. Ale proč zrovna v tuto noc a ne jindy musil odejít? To je *tajemství.*

Jistý převozník v Trevíru padl při nízkém stavu vody do řeky Mosely, dostal se pod pramici a bídně utonul. A hle! Tento převozník byl už dříve tolikráte v nebezpečenství smrti! Bojoval v Alžíru, bojoval v Mexiku, bojoval za sv. Otce v Italii a vždycky zůstal zdráv a živ. Proč tedy nalezl smrt v řece, kterou v létě malé děti mohou přebroditi? Proč zemřel pod pramicí, kterou si byl vydělával živobytí? Proč unikl smrti v bitvách, ale malému nebezpečenství podlehl? To je zkrátka, drahé děti, *tajemství.* A kdybychom si mnohdy nad tou nebo onou událostí sebe více lámali hlavu, zůstává nám to přece záhadou a *tajemstvím.*

2. Ale ještě více *tajemství* nacházíme v přírodě. Hle! Tu na př. rolník z jara zasévá sémě do země a v létě sváží domů zralé obilí. To ovšem není pro vás žádné *tajemství*, viďte, že ne! Ale uvažovali jste někdy o tom, proč zaseté seménko nejprve shnije a potom teprve vyhání nad zem stéblo? To je *tajemství.* Pozorujte dále barvu! Semínko je žluté, země je černá, nebe jest modré — jaké je stéblo? Stéblo je zelené. Proč ta různost barev? Jak to vysvětlíte? Je to *tajemství.*

Vyslovujete často slovo »život«. Nuže, povězte mi, co je život? Mluvíte o síle. Nuže, co je síla? Mluvíte o elektrice? Nuže, co je elektrika? Jak může elektrická jiskra v malé chvíli proletěti drátem kolik set mil dlouhým? Jak může magnet přitahovati železo? To je *tajemství.*

Povězte mi, proč král ptactva orel, který se směle až do nedozírných výšin vznáší, přece se rodí jenom z nepatrného vejce? Slyšeli jste růsti trávu? Dovedli byste spočítati hvězdy a hvězdičky? Ty se jednoduše spočítati nedají. Jejich počet zůstane pro lidi povždy *tajemstvím.*

A která je to pochodeň, jež tak mocně všecky temnoty zahání a všecky díly světa ozařuje? To není přece žádné *tajemství*, pomyslíte sobě, drahé děti. Ovšem, že žádné. Ale řekněte mně, jak je to slunce veliké? Tycho de Brahe, jehož tělo odpočívá v týnském chrámě v Praze, pravil, že slunce je 140 krát větší než země. Ptolomeus tvrdil, že 166 krát atd. Ve skutečnosti to pro nás zůstane *tajemstvím*, které nás pranic nebolí. My jenom jsme rádi a děkujme Pánu Bohu, že nám bláhodárné sluníčko svítí, není-liž pravda? Ale slyšte dále!

Podržíte-li skleněný hranol na slunci, pak vrhá sluneční paprsek skrze tento hranol sedmibarevné vidmo na protější bílou stěnu. To není žádné *tajemství* pro vás. Po dešti láme se paprsek sluneční na každé kapce dešťové a tvoří na obloze sedmibarevnou duhu, která se nám všem tolik líbívá. Ano. Ale kdo nám vysvětlí tento krásný úkaz přírody? Ano je částečně *tajemstvím.*

Není-liž pak také to záhadná věc, že voda, která je od přirozenosti ohni protivná, přece když se na nehašené vápno leje, toto rozpaluje a skrytý v něm oheň probouzí! To přece ani olej, který je velmi dobrým přítelem ohně, nedovede! Kdo nám dovede vysvětliti toto *tajemství*?

Někdo snad namítne. »Učenci, přírodopisci, přírodozpytci a chemikové to vědí!« Ach, ovšem, něco vědí, a mnoho dovedou vysvětliti. Ale při tisícerých úkazech říkají přece: to je *tajemství*, jež neznáme ani my

A tak jste. drahé děti, dnes slyšely, že *tajemství* se vyskytují v našem životě i v celé přírodě.

3. Je-li tomu tak, proč by se nemohla a nesměla vyskytovati *tajemství* i v *náboženství.*

Katechismus učí, že jsou tři božské osoby, ale Bůh přece jenom jediný. To je *tajemství.* Katechismus učí, že Syn Boží sestoupil s nebe a učiněn je člověkem. To je *tajemství.* ale my je rádi vyznáváme. Katechismus učí, že ve svátosti Oltářní pod prostičkým bílým chlebíčkem je přítomen celý Ježíš Kristus. To je *tajemství*, jemuž však pevně věříme. Katechismus učí, že jako Kristus vstal z mrtvých, tak i všichni lidé jednou z hrobů povstanou. Jak se to stane, jak ty údy a ten rozptýlený prach se zase v tělo spojí, to nevíme, to je *tajemství.* Ale zaplať P. Bůh, že nás tomu víra učí! Neboť aspoň máme naději, že nespravedlivé stihne zasloužený trest a dobří budou odměněni!

Víra sv. nás dále poučuje, že Prozřetelnost Boží spravuje celý svět. Že blesky hromové, tma, světlo, války, pokoj, meče, drahota, úroda, dlouhý život, mor, zdraví, nemoci, štěstí, neštěstí, život a smrt — zkrátka všecko na světě se děje s vědomím Božím. To všecko je *tajemství.*

Ale, drahé děti, zdali nevěříte svému starostlivému tatíčkovi doma? Zdali nedůvěřujete své dobrotivé matičce, když vás poučuje, napomíná a vede k dobrému? Ach, věříte, a to rádi věříte! Nuže tedy věřte také dobrému Otci nebeskému a starostlivé matce Církvi, když vám k věření předkládá *tajemství!* Až se jednou dostanete do království nebeského, pak se vám všecka *tajemství* vyjasní. Amen.

Neděle III. p. Pent.

O sv. Antonínu.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Milé dítky, když jsem před 2 léty byl ve vlašském městě Padově a když jsem tam klečel, sloužil mši sv. a se modlil na hrobě sv. Antonína, vzpomněl jsem si také na vás a umínil jsem si, že vám jednou musím o tomto znamenitém světci vyprávěti. Dnes, milé děti, naskytá se k tomu vhodná příležitost, neboť právě slavíme jeho památku. Budete-li pozorně poslouchat, vyplním svůj úmysl a budu vám líčiti příkladný život sv. Antonína Paduánského.

1. Narodil se r. 1195 v portugalském hlavním městě Lissabonu a jmenoval se původně *Ferdinand*. Urození a bohatí rodiče věnovali mu největší bohatství, jež rodičové dětem dáti mohou. Jaké bohatství? Dali mu dobré vychování. Antonín čili vlastně Ferdinand již *v útlém věku* byl nad obyčej vážný, chodil pilně na služby Boží, modlil se zbožně ve chrámě i doma, jevil něžnou lásku k chudým a přímo úzkostlivě chránil se každého pokušení ke hříchu.

Milé děti, nebudete ho za to chváliti? Nemáte ho ale také následovati? Hle, jak často modlíte se: »tělo, svět, ďábla přemáhám«, ale je to skutečná pravda? Přemáháte opravdu tyto tři nepřátele duše lidské? Snažíte se přemáhati tělo, t. j. lenost a nestřídmost? Vyhýbáte se světu, t. j. špatným společnostem? Zaháníte ďábla, t. j. hříšné a svůdné myšlenky? Sv. Antonín ve vašem věku tyto povinnosti konal a proto uchránil svou duši od poskvrny hříchů.

2. Když poznal, kolikerým pokušením jsou lidé zde na světě vystaveni a jak snadno a lehkomyslně se připravují o nebeskou blaženost, roztoužil se po samotě, aby mohl nerušeně sloužiti jenom Bohu. Co as učinil? Vstoupil do augustiniánského *kláštera* nedaleko Lissabonu. A byl tam šťasten mladistvý řeholník! Jak dokonale poslouchal svých představených! Jak byl tichý, laskavý a ponížený ke starším řeholníkům, s nimiž pod jednou střechou přebýval!

Nerozumní lidé říkají, že mnichové v klášteřích nic nedělají a vedou život pohodlný. Je to pravda? Milé děti, je tomu právě naopak! Nebudu se zmiňovati o tom, jak mnichové pracují také tělesně jako řemeslníci, jak se postí a ujímají sobě spánku. Povím vám jen tolik, že sv. Antonín kromě svých obvyklých povinností studoval Písmo svaté, takže se mu naučil skoro z paměti; čítal a spisoval spisy sv. Otců a jiné poučné knihy, takže si nashromáždil nevyčerpatelné vědomosti pro své budoucí povolání.

Kéž byste se i vy, děti drahé, připravovaly v tomto svém nejkrásnějším věku na své budoucí povolání! Kéž byste nejen v náboženství, nýbrž i v ostatních předmětech neunavnou pozorností ve škole a bedlivou přípravou domácí nastřádali sobě hojně duševních pokladů pro své budoucí povolání! Kéž by žádná vaše hodina ve škole ztrávená nebyla bez užitku! Jak by to bylo milé vašim rodičům a učitelům!

3. Pro sv. Antonína byl klášter nejlepší školou života. Ale zajisté se budete diviti, když vám řeknu, že po 10 letech tento *klášter opustil*. Proč opustil? Snad se mu život přísný znechutil? Snad zatoužil po radovánkách světa? Ach, nikoli! Příčina byla jiná.

Toho času totiž kralevič portugalský přivezl mrtvá těla *5 františkánů*, kteří byli od nevěřících Maurů v Marokku umučeni, a dal je v jednom chrámě ne-

daleko Lissabonu vystaviti k veřejnému uctění. Na umučené missionáře přišel se podívat i sv. Antonín, vlastně dosud Ferdinand a byl pohledem tím tak velice dojat, že pocítil ohnivou touhu: Mohamedánům hlásat evangelium a podstoupiti smrt mučednickou.

Co si umínil, to vykonal. Vystoupil z kláštera sv. Augustina a vstoupil do kláštera sv. Františka, by se tu stal missionářem. Zároveň přijal nové jméno »Antonín«, které mu napotom na vždy zůstalo.

4. Hle, milé děti, co neudělá ten, kdo miluje Boha a nesmrtelné duše lidské! Sv. Antonín chtěl z lásky k Bohu zachrániti i duše nevěřících Mauretánů a proto se nejprve celý rok učil cizím jazykům. Pak se plavil po moři do severní Afriky. Ale sotvaže přistál na břehu africkém, dopustil na něj P. Bůh *těžkou nemoc*, takže byl nucen churavý se zase touž cestou vrátiti domů. K tomu ještě na na zpáteční cestě mořem strhla se bouře, která zahnala koráb ku břehům ostrova Sicilie nedaleko města Messiny.

Hle, tak sv. Antonín ani se nedostal mezi mouřeniny, ani se nevrátil do vlasti portugalské, ale ocitl se na půdě italské, na které setrval do své smrti. Kterak se tedy na něm vyplnilo přísloví: *»člověk míní, Pán Bůh mění!«* Ó milé dítky, nikdo nikdy nemá práva naříkati na Boha, ať se s ním děje cokoliv! My nevidíme do budoucnosti, ale Bůh vidí a řídí moudře osudy všech lidí.

5. Sv. Antonín byl spokojen s Božím řízením a působil dobře i v Italii. Co konat? Nejprve vyučoval bohosloví v rozličných klášteřích svého řádu, zvláště v Bologně a pak v Padově. Později složil úřad učitelský a věnoval se výhradně povolání *kazatelskému*, v němž vynikal nade všecky kazately té doby. Už jsem vám, tuším, vykládal, jak blahodárný účinek měly jeho řeči: že se podobaly rozvodněnému potoku všecko uchvacujícímu, že otřásaly hříšníky, rozněcovaly vlažné, přesvědčovaly bloudící, těšily smutné a posilovaly slabé.

Ano, on kázal jako kdysi Jan Křtitel a nebál se ani mocných tohoto světa. V tehdejší době uchvátil násilím vládu v městě Padově nešlechetný kníže *Ezzelin*, který hrozně sužoval poddané. Když se obyvatelé z města proti němu vzbouřili, dal jich na 10.000 porubati, vysmíval se jejich mukám a znesvěcoval chrámy. Všichni se před ním třásli, jediný Antonín se odvážil před něj předstoupiti a jemu pohroziti. »Jak dlouho ještě budeš vzdorovati nebesům! tak volal k němu v posvátném rozhorlení. Či se domníváš, že Bůh neslyší pláč a nářek ubohých, nevinně sužovaných lidí? Či se domníváš, že Bůh tvé nepravosti nepozoruje? Neustaneš-li, věz, že tebe jistě potrestá!« Tak neohroženě kázal světec — a divoký násilník skřípaje zlostně zuby, zkrotl jako ochočený dravec pod bičem pána svého a sliboval polepšení.

6. Byl tedy sv. Antonín znamenitým kazatelem, ale jak se obyčejně vyobrazuje? Všimněte si jeho šošky v našem kostele!

Stojí v řeholním rouše, drží lilii v ruce jedné a ve druhé Jezulátko. Proč je takto *vyobrazuje?* Legenda totiž vypráví následovně: Když sv. Antonín přenocoval jednou na cestách v kterémsi domě, v noci se modlil a četl si evangelium o Božském Synáčku Marie Panny — roztoužil se po Jezulátku jako otec po dítěti. Pojednou zazářila jizba podivuhodným světlem, zjevilo se Jezulátko a Antonín ve sv. nadšení vzal je na své lokty a vroucně tiskl k srdci.

To jest, milé děti, ovšem jenom legenda; ale pravda jest, že P. Ježíš oblažuje i nás svou přítomností, když po něm upřímně toužíme a když mu v srdci

svém čistý a důstojný stánek připravíme. Kéž tak činíte vždy, kdykoli se po zpovědi chystáte k sv. přijímání! Neboť P. Ježíš Jekl: »Kdo jí mé tělo ve mně přebývá a já v něm.« Kéž by přebýval v srdci našem pořád, až do naší smrti!

7. Neboť jednou všichni umřeme. Umřel i sv. Antonín, jehož krásný příklad jsem vám postavil dnes před oči. Dlouho sice nežil, ale, jak jste poznali, žil svatě a proto blaženě *umíral.*

Když mu bylo 36 let, rozstonal se od přílišné námahy na vinici Páně. Přijal nábožně sv. svátosti, odříkal 7 kajících žalmů a svou oblíbenou modlitbu k Rodičce Boží. Pak upřel oči k nebi a umlknul. Když se ho přátelé tázati, kam se dívá, odvětil: »Vidím už svého Pána.« A to pověděv, zesnul dne 13. června 1231. Zbráva o jeho smrti způsobila v Padově rozruch. Děti běhaly po ulicích, žalostně volaly: »Světec umřel!« a zástupem spěchaly, aby ještě jednou spatřily tvář zesnulého.

Milé děti, dejž Bůh, abychom i my všichni uzřeli jednou duši jeho v království nebeském. Amen.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v království Českém konal 10. května *výborovou* a po ní *členskou* schůzi. Z delegátů byl přítomen kga Peroutka. Ostatní tři řádně se omluvili. Po referátu o stavu spolkového jmění odhlasováno upsati 500 K na čtvrtou válečnou půjčku. Odhlasováno zakoupení Pamětního listu Červeného kříže v ceně 10 K a podpora 100 K v bídě postavenému členu našeho spolku, Červenému kříži z letošní 1% sbírky odvede se 1000 K. Cheky a provolání k členstvu zaslaná zemskou ústřednou čes. pomocného vdovského a sirotčího fondu, budou přiloženy k Věstníku katech. a výbor s jistotou očekává, že členové aspoň malou částkou k tomuto fondu přispějí. Neplatící a dluhující členové budou důrazně vyzváni předsedou, aby konali svou povinnost jako všichni ostatní. Jak bylo 12. dubna usneseno, byly poslány žádosti všem nejd. Ordinariátům v Čechách, aby částí drahotního přídavku státem nižšímu duchovenstvu pro jednotlivé diecése určeného na podporu, pamatováno bylo též na katechety obecných škol zatímní výpomocné a za remuneraci ustanovené. K častým dotazům, v jakém rozsahu je katecheta povinnen supplovati, odpovídá se ze spolku vždy jednotlivcům. Těžko je celou tuto věc generalisovati, protože se především musí přihlížeti k místním poměrům, v nichž katecheta právě jest postaven.

»V cizích službách«, článek toho znění byl dne 25. března 1916 ve všech pražských českých politických listech současně a souhlasně uveřejněn. *Jedná se hlavně o Masaryka.* Komentáře prozatím netřeba.

»Ve velké době, ve které nyní žijeme, dávají národové našeho mocnářství bez rozdílu nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti. Zdá se nám, že žijeme opět v dobách starých Řeků a Římanů, slyšíme-li o výkonech těch statečných a hodných vojínů, kteří na hranicích říše a hluboko v nepřátelské zemi skýtají vzorné příklady lásky k vlasti a k panovnickému domu. Epocha individualismu vydává v každém směru své nejkrásnější květy a ovoce. Déle než 20 měsíců vidíme všechny národy našeho mocnářství v šlechetném zápolení, aby státi mohly v řadách, jež se bíti musejí za myšlenku silného a mocného Rak.-Uherska s celým světem nepřátel, na prvním místě. Bez rozdílu politického přesvědčení jsou všichni toho názoru, že jen největší napětí sil umožnilo, aby důkladně bylo zkříženo prohnané a až do nejmenší podrobnosti propracované kejklířství, jež nás mělo zbaviti práva a učiniti žebráky. My jsme to dokázali a dovedli jsme svou vlast ochrániti před drzými vetřelci a jsme si toho vědomi, že všichni jsme konali svou povinnost a ji také i nadále konati budeme. Zájmy vlast

jsou příliš povznešeny, než aby s nimi mohlo býti nečestně pohráváno. Těžko věřiti, že se najdou lidé, kteří v této velké a vážné době klesnou tak hluboko, že za mzdu našich nepřátel provozovati budou politiku banditů a že se snažit budou, aby za mrzký peníz lid náš postaviti do nejhoršího světla a označiti jej tak za zrádce. A přece dokazují nám události posledních dnů, že jsou takoví lidé.

Učinili si to snadné. Místo aby, jak se na každého sluší, ve své domovině snášeli obtíže, plnili povinnosti nynější doby a vše podnikali, čím by boj, vlasti naší vnucený, ulehčili, uprchli živlové ti zbaběle přes hranice. Tam dali se najmouti do služeb našich nepřátel jako zjednaní vrazi a za mrzký peníz hanobí nyní náš národ a naši říši. Za několik stříbrňáků dopouštějí se nejhoršího zločinu všech časů: velezrady.

Oni uveřejňují, nejsouce k tomu nijak oprávněni, jménem českého národa manifesty a skrývají se za jakýsi výkonný komitét. Klamnými, naprosto vylhanými zprávami snaží se živlové ti v nepřátelské cizině získati víru, že jsou oprávněni jednati jménem Českého národa. Jich veškerá snaha má ten účel, aby se svým službodárcům — nepřátelským vládám — zalíbili a aby získali a také si udrželi jejich další hmotnou přízeň. Za tento hříšný peníz zrazují denně nejsvětější zájmy Českého národa a své vlasti. Zatím co statisíce Čechů udatně v sázku dávají svůj život za ohroženou vlast a za budoucnost silného a na všecky strany neodvislého Nového Rakouska, snaží se tito spřeženci posici vlastního národa zákeřnými činy ne-li oslabiti, tož aspoň poškoditi. Frázovitými manifesty, jež beze vši logiky prohlašují nejzmatenější věci, vykládá se nezasvěcené cizině, že český národ si nepřeje nic jiného úsilovněji, než vítězství čtyřdohody. Pisatelé těchto lživých manifestů mají i tolik drzosti, že tvrdí, že »příslušníci českého národa v nynější světové válce aspoň se snažili vykonati povinnost svou oproti civilisaci (?) a že svým pasivním odporem Rakousko desorganisovali, že Rakousko — tak lhou dále — přestalo existovati.« Poněvadž armády čtyřdohody našimi vojsky všude byly poraženy, prohlašují živlové ti drze, »že v těchto, pro čtyřdohodu tak tragických dnech pokládají za svou povinnost, aby jménem českého národa (?), jejž zastupují (?), čtyřdohodě vyslovili důvěru. Ucházejí se o čest státi na straně čtyřdohody.« S podivem tážeme se, kdo jsou vlastně pánové ti, kteří tak sebevědomým tónem podobné manifesty vydávají. Čteme-li pak jména osob na těchto »manifestech« podepsaných, a to jména prof. *Masaryka*, bývalého poslance *Düricha*, malíře *Kupky*, *Čermáka* a *Fischera*, pak stává se nám ledacos jasným. Prof. Masaryk a Dürich! Mohli bychom skutečně srdečně se zasmáti nad těmito dvěma jmény, avšak zájmy, o něž se tu hraje, jsou příliš vážné. Velezrada, které se oba proti vlastnímu národu dopouštějí nehodnou činností svou v nepřátelské cizině, to spřeženstvo, jež s nimi společně provozuje zločinnou hru, otevírají českému národu oči. Vidíme propast a trneme hrůzou. Takoví živlové vnucovali se v míru českému národu za vůdce, takoví lidé snažili se pod škraboškou slušnosti strhnouti na sebe vedení vnitřní politiky, a když přišla hodina osudu naší říše, přidali se rychle k našim nepřátelům. Nyní podezřívají věrnost vlastního národa, šlapou čest českého lidu v bláto a dopouštějí se zločinu za zločinem na nejsvětějších zájmech vlastních soukmenovců. Ještě včas byly rejdy jejich odkryty a dříve nežli živlové ti mohli příliš mnoho zla napáchati, byli odhaleni. Pan Masaryk a soudruzi pozbyli navždy práva zváti se syny českého národa. Strojili svému národu úklady, avšak nebezpečí, na štěstí bylo odvráceno. S Masarykem a jinými agenty čtyřdohody nemá a nemůže míti český národ ničeho společného.«

Dr. Masaryk — Národní filosof. Jeden z hlavních rysů životního úkolu Dr. Masaryka byl býti národním filosofem. Víme dobře, že česká kultura byla mu nízká, že žil kulturu jiných národů evropských, že vedl ke kosmopolitismu své posluchače, ale to vše nezakryje to hluboké vnitřní přání býti Čechům tím, čím byl Hus, nebo aspoň Komenský a Štítný. Toužil tolik po tom nimbu největšího narodního muže. Když to nešlo na půdě české filosofie, nebo tam nevymyslil nic nového a nemohl si vytvořiti svého systému, nebo na to nestačil, pak vrhl se na pole náboženské, kde je snad snadnější státi se prorokem. Vnesl do českého myšlení otázku náboženskou, počal řešiti náboženský problém národa našeho i problém náboženský u jednotlivce, ale i tu uvázl na písku. Náboženské myšlení národa nemohl zhodnotit, poněvadž národ český viděl jen v Českých bratří a v reformaci. To však je historická chyba, která rozbíjí

celý jeho systém. Český člověk byl pohanem, byl katolíkem, novotářem sektářem, mocí přivedený opět ke katolicismu. Byl duší hloubavou, ale i výstředním, byl nadšeným a skleslým, to všechno musí se historicky přijati a hodnotiti. Musí se znáti přirozená povaha českého lidu, a všechny ty složky, jež vývoj náboženské otázky přinesl do české duše, a potom teprve se může mluviti o české duši náboženské. To Dr. Masaryk neudělal, on zahloubal se do výseku českého náboženského vývoje a přenesl ho na celý národ, kterému chtěl naštípiti jiné náboženství. Musel tedy ztroskotati, poněvadž neměl kvalifikace obsáhnouti celý náboženský život národa.

Než ani náboženský problém u jednotlivce nebyl schopen rozřešiti. Předně sám nikdy nežil hluboký, opravdový náboženský život, jehož rozbíhavý duch do šířky nebyl ani schopen ponořiti se do mystických hlubin náboženského žití jednotlivcova. Jemu stačily zkušenosti nějakých quintánů, kteří už byli hotovi s náboženstvím! Než taková metoda zabíjí již v základech všechno, co se na ní stavěti chce. Jasný důkaz své neschopnosti podal svým vystoupením z církve a přihlášením se ke kalvinismu, s kterým nesympatisoval, jak se sám vyjádřil.

Skončila jeho snaha — býti náboženským reformátorem v Čechách — právě tak žalostně, jako touha býti velkým národním filosofem. Pouštěl se do věcí, se kterými národ neměl nic společného a také nesmí míti: Hilsner, Švihа atd. jsou etapami tápání a zabíjení filosofie a reformy náboženské. Byl příliš ve službách evropských orientálistů a proto nemohl slovanské duši naší rozuměti. Že ani národním snahám našim nerozuměl, to dokazuje jeho útěk do ciziny. Filosof národní, chce-li, aby se vážně bral, musí míti takový směr, který bude za všech okolností zastávati. Kdo v dobách těžkých uteče, dokazuje svoji plitkost a neseriosnost. Státní moci, která jeho filosemitské smýšlení honorovala příplatkem 2000 K ročně, odměnil se vtipným lístkem, který zanechal v prázdném svém bytě v Praze a který policejnímu úředníku hlásal, aby se neráčil namáhati, že všechno zavčas odvezeno bylo do bezpečí. Tak nebude jednati a nesmí jednati řádný, seriosní filosof.

Nasil však semene, které bude národu škoditi na hoře i ve vnitřním jeho životě. Utéci do Anglie a mluviti pro malé národy, když jeden z malých národů sám opustí v těžké době, jest více jak směšné. Jest jen litovati, že nesplnil to sbalení kufrů, jak o tom sám v »Čase« psal, už dávno, nebo nynější jeho útěk zaťal smrtelnou ránu jemu jako národnímu filosofu a náboženskému reformatoru. (Vychov. Listy morav. č. 1.)

Kněží a domobranecké přehlídky. 1. K přehlídkám je se dostaviti všem kněžím, kteří se narodili v letech v zákonné vyhlášce vypočtených (nejstarším z r. 1866) a kteří ani při odvodech, ani při přehlídkách nebyli uznáni způsobilými ke službě vojenské. 2. Rovněž tak dostaviti se jest k přehlídce oněm kněžím, kteří vyhověli služební povinnosti (služební doba končí zpravidla 31. prosince toho roku, kterým uplyne příslušná služební povinnost) a obdrželi list propustný (Abschied). Tak žádá analogie dle domobranců nekněží. 3. Není tak jisto, mají-li se dostaviti k přehlídce kněží, kteří byli při odvodě uznáni způsobilými a jsou zařazeni do evidence náhradní zálohy, ježto účel přehlídky jest konstatovati způsobilost ke službě domobranecké. Poněvadž však některé c. k. politické úřady trvají na výkladu, že povinnost, jíti k přehlídce, vztahuje se i na tyto kněze, bude jistějším, dostaví-li se i oni k přehlídce. K přehlídce jest vzíti s sebou potvrzení o působení v duchovní správě anebo v duch. úřadě učitelském, kněžím pak vysloužívším (2) i list propustný (Abschied).

Co vše má se dokázati z Písma sv.? Pravým národem israelským, tak píše se z Jeruzaléma, direktními potomky oněch 10 kmenů odvedených do zajetí assyrského jsou prý — dnešní Angličané. Tamější francouzsko-anglický časopis namáhá se zcela vážně to dokázati. Předkové britského národa jsou prý dítky Israele, kteří ze zajetí assyrského šťastně ušli a pak celou Evropu procestovali. Ovšem že později přijali křesťanství od věrozvěstů z Palestiny a pakz Říma. Ježíš měl prý obyvatele Anglie na mysli, když pravil ke svým učedníkům: »Jděte ke zbloudilým ovcím domu Israele, kažte a mluvte k nim: Přiblížilo se království nebeské.« Angličané mají prý všecky charakteristické známky požehnání, jejž Jehova národu israelskému slíbil: 1. Israel má míti všeho hojnost na zemi a plnost všeho na moři. Takovým nejbohatším národem na zemi a nejmocnějším na moři jsou bez odporu Angličané. 2. O Israeli je psáno: Máš půjčovati mnohým národům, ale od žádného z nich půjčky vzíti. Opravdu

Anglie půjčuje všem možným národům aniž by od koho z nich půjčky brala. 3. Israel má všem panovati a od nikoho z nich být ovládán. Anglie vládne mnohým národům a sama je svobodna. 4. Dle proroctví Isaiášova Israel praví: Místo pro mne je příliš úzké; dej mi místo a bydlení! a dle slov Mojž.šových: Israel má shromážditi národy od konců země! A opravdu anglické državy zámořské jsou tak velké, že v nich slunce nezapadá. 5. K Abrahamovi stalo se zaslíbení: Símě tvé má míti v moci brány tvých nepřátel! Vskutku Anglie má Gibraltar, bránu Španělska, Maltu, bránu Italie. Cypr, bránu Malé Asie, Port Said a Suez bránu Egypta, Perim a Aden bránu Arabie, rovněž pro Persii, Přední a Zadní Indii, dále Singapore a Hongkong brány Číny atd. 6. Israel má býti Božím svědkem před celým světem! Jiný národ nečiní tolik pro hlásání pravého Boha jako anglický. Důkazy rozumové pro identitu Angličanů s potomstvem Israele jsou: zvláštní záliba Angličanů k Palestině; přátelský poměr k židům více než k jiným národům; dosti hebrejských slov, které se nalézají v řeči anglické.

Česká obec Sokolská. Brněnský Věstník č. 2—3 uvádí *důvody*, proč byla rozpuštěna. Moravské místodržitelství poslalo autonomním obecním úřadům a okresním hejtmanstvím na Moravě výnos, jímž ukládá, aby se veřejně vyhlásily důvody, proč byla rozpuštěna Česká Obec Sokolská a Svaz Slovanského Sokolstva v Praze. V důvodech se praví: Česká Obec Sokolská, která jest střediskem českého Sokolstva, pěstovala v době předválečné ve svých kruzích přátelské smýšlení vůči Rusku a Srbsku, pěstěním intensivních styků s cizinou. Následky objevily se ve svém nebezpečí pro stát teprve průběhem války s Ruskem a Srbskem různým směrem. Už to za dnešních poměrů odůvodňovalo by nebezpečí České Obce Sokolské pro stát jako centrální organisace českého Sokolstva. K tomu přistupuje ještě dále: Brzy po vypuknutí války vystoupily vedle provedeného šetření v severní Americe rozmanité české organisace, jež od té doby otevřeně prováděly bezmeznou protirakouskou propagandu. Dnes je dokázano, že těchto velezrádných snah súčastnily se vynikajícím způsobem severoamerické české jednoty sokolské. Rovněž je dokázáno, že Česká Obec Sokolská byla alespoň s jednou z těchto sokolských jednot v písemném styku prostřednistvím svého starosty dra Jos. Scheinera. Docela bez ohledu na to, zda tento zjištěný případ styku s některým severoamerickým českým Sokolem zakládá sám osobně podstatu soudně trestného činu čili nic, jest už v takovém styku v souvislosti s prokázanými protirakouskými tendencemi severoamerického Sokolstva a v náladě pěstované Českou obcí Sokolskou nebezpečí, že takovými styky protirakouské agitace zmíněných severoamerických sokolských jednot mohly by se prostřednictvím České Obce Sokolské vnášeti do široce rozvětvené domácí sokolské organisace. Další existence spolku České Obce Sokolské ukazuje se tedy jako státu nebezpečná. — Také Svaz Slovanského Sokolstva se sídlem v Praze byl rozpuštěn pro tendenci nepřátelskou monarchii i dynastii, neboť i tento svaz ukazuje se jako státu nebezpečný.

Výměna.

Def. katecheta ob. a měšť. školy spojené s kursem, rád by vyměnil místo s jiným def. katechetou měšť. školy v kterékoliv dioecesi.

Nabídky do redakce t. l. pod zn.

»*Vedlejší příjmy*«.

Komutace.

Definitivní katecheta měšťanské školy dívčí v diec. kralovéhr. — místo příjemné — komutoval by během letošních prázdnin s katech. nejraději opět dívčí školy v diec. kralovéhr. i pražské. Laskavé nabídky během měs. června pod značkou »Výměna R + T« do adm. Vychovatele a Katech. Věstníku.

BIBLIOGRAFIE.

Lexikon der Paedagogik ve Freiburku u Herdera, IV. díl. váz. 14 M., vyd. Dr. Ernst Rolff. Hlavní spolupracovník dvor. rada prof. dr. Otto Willmann a řada jiných odborníků. V tomto díle jsou hesla: Religion, Religionsunterricht, -psychologie, -geschichte. Také moderní thémata: Schulhygiene, staatsbürgerliche Erziehung, Schulgottesdienst a j. pro paedagoga a zvl. katechetu pokladnice hojného poučení o tom, co by jinde dlouho a pracně hledati musil. Dílo nemělo by chyběti v žádné důležité knihovně a zvláště ne v spolkové katechetské.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. ČERVENEC 1916. ČÍSLO 7.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Duchovní cvičení pro kněze. — Duchovenstvo a válka. — Promluva ku primokomunikantům. — Papež a válka. — Z praxe a různé.

Duchovní cvičení pro kněze konati se budou r. 1916 tímto pořadem.

1. V kníž. arcib. konviktu v Příbrami od 24.—28. července jazykem českým.

2. V klášteře OO. Tovaryšstva Ježíšova u sv. Ignáce v Praze jazykem českým:

1. od 10.—14. července.
2. od 15.—19. srpna.
3. od 11.—15. září (především pro kněze sodály).

3. V klášteře františkánském v Plzni jazykem českým dne 17., 18. a 19. července bez stravování v konventu, tudíž hlavně pro kněze bydlící v Plzni a nejbližším okolí.

4. V klášteře františkánském v Zásmukách česky: od 17.—21. července.

5. V kolleji OO. Redemptoristů ve Filippsdorfu u Georgswalde v sever Čechách jazykem německým:

1. od 17.—21. července.
2. od 7.—11. srpna, a
3. od 28. srpna do 1. září.

Stanice (zastávka): Georgswalde—Filippsdorf. Zaopatření (strava a byt) v klášteře; tudíž žádoucno včas se dohodnouti se správcem kolleje.

6. V kolleji OO. Redemptoristů na Hoře Matky Boží u Králík, německy:

1. od 7.—11. srpna.
2. od 21.—25. srpna, a
3. od 11.—15. září. Stanice: Králíky—město.

Poznámka: V jiných duchovních domech nelze ani letos pro veliké nesnáze se stravováním společné exercicie pro kněze konati.

Letošních duchovních cvičení jest účastniti se především oněm důstojným pánům, kteří v roce 1912 neb ještě dříve exercicie konali.

Pp. účastníci račtež především vyjednati si včas pobyt a zaopatření v dotyčných duchovních domech; kdo by po přihlášce pro nenadálou překážku účastniti se nemohl, nechť v příslušném duchovním domě představenstvu ihned to oznámí, aby přijetí případně jinému žadateli poskytnuto býti mohlo.

Přihlášky písemné u k. a. konsistoře není potřebí.

Důstojné duchovenstvo snažně se vyzývá, aby i letošního roku těchto duchovních cvičení pokud možno v hojné míře se súčastnilo.

Z kníž. arcib. konsistoře v Praze, dne 3. května 1916.

Duchovenstvo a válka.

(Časová úvaha.)

Nepřátelé církve jsou stejní ke kněžstvu v míru i ve válce jen taktiku mění. Předhůzky, které nyní tlumeně pronášejí, po válce jistě budou intensivnější. Není tedy bez užitku všímati si jich námitek a paralisovati je, jak či i Christl. paed. Blätter č. 2. Také spolek náš vytkl si za úkol míti v evidenci činnost kněžstva resp. katechetů ve válce. Nejčastější objekce tedy jsou:

1. *Není to veliká škoda pro říši, když tisíce kněží je sproštěno povinnosti zbraně?*

Tak v Cislajtanii čítá se 18.000 světs. kněží a 5000 řeholníků; v Rakousku jsou mimo to i theologové osvobozeni, v Německu nikoli.

Ukážeme, že není to škoda pro vlast, naopak užitek.

Také starostové nejdou do pole i u soudů a v jiných státních úřadech musí tolik úředníků zůstati, kolik je potřebí ke konání služby. Je to na škodu vlasti a říši? Jaký nepořádek nastal by v obcích, úřadech a celé zemi, kdyby všickni starostové a úředníci vytáhli do pole! Rozvrat byl by tak veliký, že by nebylo ani možno posílati za vojskem do fronty potravy a střeliva, takže porážka by musila být neodvratná.

Tak tomu je i u kněží. Nynější válka jest bez odporu velikou metlou, jaká tak hned (leda za doby moru) člověčenstvo nestihla! A právě v takovém neštěstí mají lidé více než kdy jindy toho potřebí, aby se k P. Bohu obraceli a u něho hledali útěchy a pomoci. A v tom mají jim býti nápomocni kněží, oni mají lidi vésti k P. Bohu a to kázáním, vyučováním, bohoslužbou, udělováním sv. svátostí. Kdyby tu nebylo kněží, nekázalo by se, mše sv. by se nekonala, nezpovídalo by se, nepodávalo sv. přijímání atd., a lid zmalomyslněl by, ano i musil by si zoufati. A ta malomyslnost s celého lidu nutně by přešla i na vojíny a o nějakém vítězství nemohlo by se ani mluviti. V nynější válce žádají se mnohé oběti na lidu jako nikdy jindy. »Jmění, krev i život dejme za císaře, za vlast svou« to slovo důrazněji než kdy jindy mluví k srdci lidu. A kdo nejvíce má povzbuzovati a nadchnouti pro vše dobré tedy i pro toto? Kněz svým úřadem je k tomu nejvíce povolán a tu příležitost má jako nikdo jiný. V kázání, ve zpovědnici, v nemocnicích, ve spolcích a všude, kde kněží stýkají se s lidem, mají příležitost poučovati, že Bůh žádá té oběti za vlast a že ji také hojně odmění. A lid z lásky k Bohu přináší oběti hojné. Uherský ministerský praesident hrabě Tizsa prohlásil v jistém shromáždění 21. října 1915 toto »Důvěra v Boha našich vojínů, odevzdanost do vůle Boží našich uherských bojovníků posvětila je na hrdiny. A dětinná důvěra k Bohu mocně posílila doma pozůstalé, aby snášeli útrapy, strádání a osudné rány války. Nyní teprve můžeme to skutečně cítiti, jaký vznešený úkol plní naše církev, že pečlivou rukou nábo-

ženské cítění v duši lidu chrání. (Co tuto Tizsa řekl o církvi reformované, ještě ve větší míře platí o katolické církvi). Ale kdyby kněží musili spolu bojovati, nemohli by náboženství vštěpovati a pěstovati, nastal by úpadek a ztráta největší opory.

Kněží však pečují o náboženství nejen doma ale i v poli, ve frontě. Více než 2000 rakouských kněží vytáhlo do pole a snášejí s vojíny všecky útrapy a nebezpečí, budí v nich nadšení, před bitvou udílejí jim rozhřešení, ano i v dešti kulí udílejí raněným svaté svátosti. Kdyby také musili bojovati, nemohli by těch služeb vojínům prokazovati a vojáci neměli by ani stínu té odvahy.

Není tedy škodlivo pro vlast, naopak velice užitečno, nejdou-li kněží do pole se zbraní v ruce. Kdyby někdo soudil, že by také kněží měli bojovati se zbraní v ruce, bylo by to asi tak rozumné, jako by chtěl, aby také lékaři bojovali se zbraní, místo aby raněné a nemocné ošetřovali. V Německu chtěli protestantští duchovní táhnouti do pole, ale císař Vilém toho nedovolil. A z toho, co jsme řekli, vysvítá proč.

A také naši nepřátelé vědí, jak velice lid kněžími je posilňován ve věrnosti ke vlasti. Proto všude tam, kam u nás pronikli, měli namířeno zvláště na kněze. Z Haliče odvlekli Rusové na sta kněží katolických (namnoze řeckokatolických), mezi nimi i arcib. Szeptického ze Lvova a také Italové zajali kolem 50 kněží z pohraničních Tirol a Přímoří. Naši nepřátelé bojí se kněží více, vidí-li je ani činni jsou v duchovní správě než by se jich báli, vidouce je se zbraní v ruce.

2. Mnozí namítají: *Proč také kněží ve válce nebojují se zbraní v ruce?* Proč? Řekněte mi: Líbilo by se vám to, viděti kněze an ručnicí neb bajonetem neb kanonem lidi usmrcuje neb zraňuje? Pán Bůh dal knězi zcela jiný úkol. Kněz je tu, aby lidi s Bohem smiřoval, jim milost Boží sprostředkoval, trpící těšil a oblažoval a jim život věčný zjednával. Bylo by tedy přímo proti jeho povolání a proti vůli Boží, kdyby měl lidi usmrcovat a zraňovat. Proto církev ode dávna zakazuje kněžím službu vojenskou. Nejde jí o to, aby se kněžím úraz nestal, nýbrž o to, aby jiným zla nezpůsobili. Kněz má přinášeti lidem radost a požehnání, nikoli neštěstí a smrt.

3. *Přinášejí také kněží oběti ve válce* jako lid mnohé přináší? Již z toho, co před tím pověděno bylo, vysvítá, že i kněží přinášejí své oběti. Ve špitálech již mnozí podlehli nákaze, mezi nimi i biskup linecký dr. Hittmair, v poli jiní podlehli útrapám, padli za obět nepřátelským střelám, nebo byli zraněni neb zajati. Od vojenských úřadů již mnoho set jich dostalo vyznamenání, »uznání za statečné a obětavé chování před nepřitelem« anebo »uznání výborného a obětavého plnění služební povinnosti před nepřítelem.« A pro tu službu duchovní ve špitálech a v poli přihlásilo se více duchovních, než jich mohlo býti přijato od úřadů vojenských.

Pokud se týče dobrovolných obětí na penězích a statku pro vojáky v poli, pro raněné a pro vdovy a sirotky po padlých vojácích nebyli duchovní překonáni žádným jiným stavem. Většina duchovních má velmi skrovné příjmy, mnozí sami strádají, ale i ti udílejí z toho mála, co mají a utrhnou si od úst nějakoutu korunku. V péči o raněné vedou si kláštery velkolepě. Mnoho tisíc raněných je ošetřováno v klášteřích zadarmo, anebo jen za skrovničkou náhradu, ošetřování věnují se mnozí duchovní (zvláště theologové a klášterní bratři), mnoho set

řeholnic Sester koná službu samaritánskou do únavy při raněných vojácích ve špitálech a polních lazaretech.

4. *Neprohřešili se katoličtí kněží zradou na vlasti?* Co o zradě katolických kněží se mluví, je skoro všecko nepravda. Téměř všecky podobné žaloby, jak úřady vyšetřily, spočívaly na omylu neb zlomyslnosti. Na jihu bylo obviněno 17 duchovních ze zrady, byli zatčeni, vyšetřováni, konečně však propuštěni, jelikož se ukázalo, že žaloby byly neodůvodněny. V Horních Rakousích zatkli četníci na Velký pátek 1915 faráře a předvedli před vojenský soud v Linci. Po 14 dnech však byl osvobozen a od svých osadníků přijat s jásotem. A jestliže snad někde přece zjistil se případ zrady u kněze, co je to přece jen v poměru k 23.000 kněžím, již jsou v Rakousku. Velmi řídké výminky. Také mezi důstojníky byli zrádci. A bude míti někdo odvahu říci, že stav důstojnický není vlastenecký? Duchovní stav ve své věrnosti vlastenecké nebyl žádným stavem předstižen vůbec. Ve mnohých zemích v čas revoluce dokonce část armády krále opustila na př. v Portugalsku r. 1910, ale stav kněžský vždy a všude zůstal trůnu věrný. Proto také nepřátelé (Rusové), jak jsem pravil, mají namířeno na katolické duchovní a kolik jich mohli se zmocniti, odvedli do zajetí. Jmenoval jsem vám řeckokatolického arcibiskupa Szeptického ze Lvova. Když Rusové vtrhli do Lvova, chovali se k němu na začátku laskavě a navštívili i jeho kostel. Arcibiskup však měl u přítomnosti ruských důstojníků kázání, v němž své (řeckokatolické) věřící vyzýval, aby zůstali věrni pravé víře římskokatolické a také věrnost zachovali císaři a rakouskému státu. Pro to kázání byl jat, odveden do zajetí a velmi přísně střežen. To je tedy jeden příklad (z mnohých) hrdinné věrnosti, kterou osvědčilo kněžstvo v této válce.

5. *Co je pravdy na tom, že belgičtí kněží stříleli na německé vojíny a páchali ukrutnosti na německých raněných?* O belgických kněžích ukáže se plná pravda teprve po válce. Nebo ve válce nesmí se mnohá pravda mluviti, psáti, tisknouti, jelikož by nepřítel mohl míti z toho užitek.

Tolik ale lze již dnes říci: V Belgii část obyvatelstva bojovala proti německým vojínům, často lstivým způsobem. To je proti mezinárodnímu právu, t. j. proti smlouvám, které byly ujednány mezi všemi (neb skoro všemi) státy, jak se vespolek ve válce (neb jindy) chovati mají. Ty smlouvy určují, že ve válce smějí bojovati jen vojáci. Pro Belgičany je však polehčující důvod. Domnívali se totiž, že Němci sami dříve porušili právo mezinárodní svým vpádem do Belgie. Neboť Belgie byla pokládána za stát úplně neutrální, t. j. stát, který nesmí nižádným způsobem súčastniti se války, ale od stran vedoucích válku má býti také ušetřena v pokoji. Pochopitelno tedy je, že Belgičané velmi byli rozhořčeni, když pojednou Němci vtrhli do jejich země, aby se dostali do Francie. Mnozí Belgičané se domnívali, že takový vpád nutno všemi prostředky odraziti. Belgičané totiž nevěděli, že země jejich vskutku již neutrální nebyla, nýbrž že jejich vláda tajně smluvila s Angličany jakýsi způsob spojenectví proti Německu. Avšak oněch krutostí, jichž se dopouštěla část Belgičanů na německých raněných, nelze naprosto omluviti. Ale těch ukrutností jistě se nedopouštěli oni Belgičané, kteří jsou věřící a nábožní. Neboť i v Belgii je velmi mnoho nevěry a bezbožnosti, nevěrci jsou tam skoro ve většině, ač věřící katolíci mají tam vládu (ovšem vlivem t. zv. plurálního volebního práva.)

A co belgičtí kněží? Stříleli i oni na německé vojsko anebo vybízeli k tomu lid? Těžko tomu lze věřiti, neboť belgičtí kněží jsou velice vzdělaní. Jednotlivci snad mohli se dáti tak daleko strhnouti nadšením vlasteneckým. Ale oněch ukrutností proti raněným jistě se nesúčastnili, jsouce nejen hluboce vzdělaní ale i nábožní.

V časopisech církvi nepřátelských ovšem bylo lze čísti mnoho o oněch ukrutnostech belgických kněží. Tak v berlínských listech byla zpráva o táboru válečných zajatců v Münsteru. Bylo tam: »Také větší počet belgických civilistů dlí tu jako váleční zajatci. Jsou to ony bestie, které střílely z domů na naše čety a před příchodem německého vojska páchali na německých vojácích ukrutnosti. Když byli do Münsteru dopraveni, tu dokonce u těch netvorů byly nalezeny ještě uťaté prsty s navlečenými prsteny Spravedlivý trest brzy stihne tyto Belgičany, mezi nimiž je nápadné množství duchovních. Dvacet až třicet právě odsoudil jich válečný soud k smrti«. Spolek katolických duchovních nelenil a dotázal se vojenských úřadů onoho tábora zajatců, co na tom je pravdy a dostal tuto odpověď: Není pravda, že u belgických civilních zajatců v táboře münsterském byly nalezeny usekané prsty. Také rozsudek smrti nad oněmi zajatci nebyl dosud prohlášen od soudu válečného. — Také v Brémách něco takového se povídalo. Jistý farář brémský se rovněž na to dotázal. A obdržel od velícího generála doslovně tuto zprávu: Pověsti kolující o hanebnostech, jichž prý se dopustili belgičtí kněží, nalézající se nyní v münsterském táboru, proti německým vojínům, nejsou pravdivé. Také není pravda, že tři belgičtí duchovní právě byli zastřeleni a druzí ještě ve vězení podrženi, protože jim nemohla býti vina prokázána. Nějakých zvláštních momentů podezření nebylo proti žádnému z kněží. Pravda toliko je, že vznikla revolta v jednom baráku v táboře, v němž byli také čtyři kněží jako váleční zajatci. Ti však revolty se nesúčastnili.« Také spolek katolických duchovních vyptal se na jiné podobné případy oněch ukrutností, jichž prý se dopustili belgičtí kněží, ale ukázalo se, že všecky ty zprávy byly vylhané. Ale bohužel ony lži přecházejí v mnohé časopisy a knihy dosud, a mnozí lidé jim věří.

A příčina, že proti kněžím mluví se tolik nepravdivého? Ta, že mnohým lidem je náboženství katolické protivné. Takovým lidem jsou i kněží protivní a užívají každé příležitosti, aby je zlehčili. Spasitel pravil kněžím: »Jako mne pronásledovali i vás pronásledovati budou. Všechno zlé budou mluviti o vás pro mně!« To proroctví Spasitelovo vždy se plnilo a plní také dnes. *J. P.*

Promluva ku primokomunikantům.

Milé děti! Slyšely jste o zbožném stařečkovi Simeonovi. Žil před několika sty lety v Jerusalémě, kdy lidstvo již čekalo Vykupitele. Také on měl touhu po Messiáši. A jeho vroucí touha líbila se P. Bohu a P. Bůh slíbil mu, že nezemře, dokud na své oči neuzří Vykupitele světa. A to se stalo. Když Maria Panna a sv. Josef přinesli Ježíška do chrámu, přišel tam puzen Duchem svatým také Simeon a když popatřil na Ježíška, slyšel v srdci hlas Boží, že to dítko je Messiaš. I poklekl vroucně před Ježíškem a prosil P. Marii, by mu jej dovolila vzíti na lokty a děkoval Pánu Bohu se slzami v očích: »*Nyní propouštíš, Pane, slu-*

žebníka svého podle slova svého v pokoji, neboť oči mé viděly spasení tvé
Srdce jeho překypovalo radostí a v tu chvíli přál si zemříti.

Simeon zajisté žil ještě nějaký čas, ale myšlenky jeho zalétaly k tomu dítku betlémskému a protože věřil, že to dítko je Vykupitelem, chránil se ho hněvati nějakým hříchem a kdyby mu to bylo dovolilo jeho vetché tělo, byl by častěji zašel do Betléma a tam znovu a znovu byl by vzal Ježíška na lokty své. A Ježíšek mu žehnal a dal mu, aby zůstal věrný P. Bohu až do smrti a po smrti dostal se Simeon do nebe, kde dlouhá léta již se raduje.

Milé děti! Uhodnete asi, proč se vám zmiňuji o Simeonovi. Neboť to co se dálo se Simeonem, děje se dnes i s vámi. Vy také již delší čas máte v srdci svém touhu po Spasiteli. A dnes P. Bůh přivedl vás sem, a P. Ježíš čeká na vás ve svaté hostii. Za okamžik přistoupíte ke stolu Páně a P. Ježíš vyjde vám vstříc. A nevezmete ho jen na lokty své, on vám chce blíže býti a vejíti do vaší duše. A matička Boží, ač neviditelná, bude také při vás a radostně pohlížeti bude až budete přijímati jejího Synáčka. Srdce vaše bude také oplývati radostí a tu radost připravil vám P. Ježíš. Jak je k vám dobrotivý!

Ale hleďte, abyste se chovaly k P. Ježíši tak, jak se k němu choval Simeon. A P. Ježíš bude vás mít rád jako měl rád Simeona a bude vám žehnati jako žehnal Simeonovi.

Na Ježíškovi nebylo zevně znáti, že to je Vykupitel. Ale Simeon věřil, že je Vykupitelem, neboť řekl mu to hlas Boží a on věřil, že tomu tak je. Vy také nebudete viděti P. Ježíše ve svaté hostii, ale týž P. Ježíš řekl: »*Totoť jest tělo mé — tatoť jest krev má.*« Věřte tomu a vaše víra bude se líbiti P. Ježíši. Vyznejte: »*P. Ježíši věřím, že jsi přítomen v té sv. hostii, věřím třeba bych Tebe neviděl svýma očima, nebo Tys tak řekl a slovo Tvé je pravdivé.*«

Simeon měl Ježíška nadmíru rád, neboť věděl, že nikdo není tak dobrý jako P. Ježíš. Právě proto, že ho měl rád — toužil po něm, spěchal do chrámu, vzal jej na lokty své a přál si umříti. Tak i vy mějte rádi P. Ježíše! Neboť nikdo není k vám takový jako P. Ježíš. Víte, že P. Ježíš měl rád všecky lidi a zvláště malé děti. A tak dobrý je dosud i k vám. Víte že za nás za všecky umřel, život svůj za nás dal. A z té lásky chce i dnes k vám přijíti a dáti vám nebe. Vyznejte: »*P. Ježíši, miluji Tebe nade všecko, protože jsi nejvýš dobrotivý. Těším se, že přijdeš ke mně, toužím již po Tobě. A kdybych umříti měl, myšlenka, že budu se s Tebou radovati, osladí smrt mou.*«

Ale také po sv. přijímání chovejte se vždy dle příkladu zbožného Simeona. Také vy myslete často na P. Ježíše a buďte mu věrni! Kdybyste jej měly hněvati hříchy a následovati tak ďábla, bylo by to žalostné a smutné. Ale toho vy nechcete. Vy jistě v srdci svém slibujete, že budete věrni P. Ježíši až do smrti. A abyste toho dosáhly, budete se vždy těšiti na sv. přijímání a budete rádi, často a nábožně P. Ježíše přijímati. A jak byste neměly P. Ježíše radostně přijímati! Vždyť to svaté přijímání je pokrmem, který s nebe přichází a do nebe pomáhá. Vyznejte tedy: »*P. Ježíši chci Ti býti věrný až do smrti, ale protože vím, že jsem k tomu sláb, chci Tě často a nábožně přijímati. Ty mě budeš síliti a dáš mi abych do nebe se dostal.*«

Milé děti! Vzpomínejte často v životě na dnešní den! Dnes jste tak *šťastni*, jako šťastný byl Simeon. Ale nezapomínejte, abyste se také *podobaly* Simeonovi

v jeho víře, lásce a věrnosti k Spasiteli. »*P. Ježíši věřím v Tebe, miluji Tebe a chci Ti býti věrný do smrti.*« Ta myšlenka provázej vás v životě a P. Ježíš bude vás siliti, abyste žily k útěše rodičů a nás vychovatelů a dostaly se do nebe. Amen. — *J. S.*

Papež a válka.

(Myšlenky k exhortě neb katechesi.)

V nynější válce více než kdy jindy mluví se o papeži. Doufá se, že snad jemu podaří se uskutečniti mír. Ale ani jeho bezpečnost není zajištěna. Mnozí nejsou s jeho jednáním ve válce spokojeni. Je to náš duchovní otec a proto si promluvíme o tom, jak se mu vede v této válce.

1. *Postavení svatého Otce*: Dnes mluví se více než kdy jindy o svobodě, jakou má míti sv. Otec. Papež je nástupce sv. Petra, o něm řekl P. Ježíš: »Ty jsi Petr t. j. skála a na té skále vzdělám církev svou.« On je základem celé církve, dle něho musí se celá církev říditi. Na něho se vztahují také slova: »Pasiž beránky mé! Pasiž ovce mé!« On má říditi a spravovati celou církev. On zaujímá úřad a důstojnost vyšší všech císařů a králů. Aby však mohl vznešený úřad svůj plniti, má býti svobodný a neodvislý. Nemá býti podřízen nějakému císaři neb králi. Kdyby na př. byl podřízen králi italskému, pozbyl by důvěry v jiných zemích a řeklo by se: »Papež činí jen to, co mu přikáže král italský.« Zvláště v nynější válce nevěřilo by se mu v jiných zemích. V Rakousku a Německu byl by pokládán za nepřítele.

Jak tomu bylo druhdy s otázkou nezávislosti papežovy? V prvních stoletích křesťané vůbec a zvláště papežové byli utlačováni a dokonce utracováni od pohanských císařů, kteří vládli v Římě. Od 4. století však byli císařové křesťany a papežové také od té doby vždy více nezávislí. Císařové neměli svého sídla již v Římě, nýbrž v Miláně nebo Ravenně neb Konstantinopoli; v Římě byl papež vždy více a více považován jako pán města. V 8. století dopustil Bůh, že papež nejen město Řím, ale i celý kraj kolem města Říma obdržel darem. V tom kraji byl pánem jako nějaký císař neb král ve své zemi. Tuto zemi měl 1100 let. Pak mu ji Italové uloupili. R. 1870 vzali mu poslední zbytek i město Řím. Jen několik budov mu ponechali, mezi nimi Vatikán, kde nyní sídlí. Tím pozbyl i své svobody a nezávislosti. Italský král a italský stát považují jej za svého poddaného. Prohlásili sice zákon, jímž na oko papeži dávají plnou svobodu. Ale když o zákoně tom se usnášeli, papeže vůbec se neptali. Dle své libosti stanovili, jaká práva má papež míti. Právě tím, že papeže postavili pod zákon a neptali se ho, zda se zákonem tím souhlasí, dali dostatečně na jevo, že jej považují za svého podanného. Zákon ten mohou také každým okamžikem změniti a papeži vzíti i tu zdánlivou svobodu, kterou mu dosud nechali. Proto papežové neuznali toho zákona a od r. 1870 Vatikánu již neopustili. Jakmile by totiž papež opustil Vatikán, byl by tím spíše pokládán za poddaného italského státu. Policie by mu předpisovala kudy se má ubírati a kterou cestou nikoli, zda kde má míti řeč neb ne, co má mluviti a co nikoli. Proto tedy raději zůstane ve Vatikáně, aby přece aspoň nějak byl nezávislý. Ovšem na druhé straně je to jako kruté zajetí.

V nynější válce ještě lépe se jeví, že Italové nedávají papeži té svobody, která mu náleží. Činí mu překážky, aby svobodně se stýkal s Rakouskem a Německem. Vyslanec rakouský i německý nebyli v Římě ani jisti svým životem a musili odejíti. Italové chtí, aby papež v nynější válce jen jim přál sluchu a jim za pravdu dával. Nedovolí, aby ve svém úředním listě dával tisknouti své názory. Hrozí mu, že nebude-li s nimi držeti, přepadnou jej ve Vatikáně a vše zničí. Tak svatý Otec je ohrožován ve své činnosti. Ale nalézá se spolu i ve velkém nebezpečí. Nebo protože s nimi nejde, budou mu dávati vinu, povede-li se jim zle a svůj hněv vylijí si na něm. Rozhodně však nechtějí mu vrátiti svobody. Smluvili se výslovně s Francouzy, Rusy a Angličany, že při mírovém jednání nesmí se jednati o otázce svobody papežovy, neboť do toho prý nikomu nic není, to prý je zájem jen Italů. A přece je to zájem katolíků na celém světě. Katolíci celého světa nemohou připustiti, aby jejich vrchní hlava byla podrobena králi italskému. Dále Italové se svými spojenci se smluvili, že papež vůbec nesmí se míchati v mírové jednání. Vidíme tedy jak sv. Otec nalézá se ve velmi trapném postavení.

2. *Úsilí papežovo o mír a zmírnění útrap válečných.* Co říká sv. Otec nynější válce? Hluboký žal a bolest veliká ho jímá. Předchůdce jeho Pius X., zemřel krátce před vypuknutím války. Praví se, že z bolesti nad ní. Nynější sv. Otec Benedikt XV. hned po své volbě zvěstoval světu poselství (8. září 1914), kde praví, že tato hrozná válka působí mu nevýslovný bol. Že chce vše učiniti, co v moci jeho jest, aby urychlil konec její. Že prosí a zapřísahá vlády, aby si opět podaly ruku k míru. Od té doby Benedikt XV. opravdu učinil vše možné, aby národům opět získal mír, anebo aspoň zmírnil útrapy válečné. Navrhl, aby válčící mocnosti aspoň o vánocích r. 1914 vešly v příměří. Německo a Rakousko souhlasily, ale Rusko a Francie odepřely. A také válečných zajatců ujal se láskyplně. Nařídil biskupům, aby poslali válečným zajatcům kněží, i když tito váleční zajatci jsou jiného náboženství; kněží mají zajatce aspoň těšiti a jim pokud možno pomoc poskytnouti. Zvláště mají o to pečovati, aby příbuzenstvo každého zajatce bylo zpraveno o tom, jak se mu daří. A zajisté slyšeli jste, že biskup linecký dr. Rudolf Hittmair, navštíviv zajatce Srby v Mathausenu, onemocněl skvrnitým tyfem a zemřel. Papež docílil i toho, že váleční zajatci, kteří těžkým zraněním neb těžkou nemocí se stali zcela neschopnými k boji a s jichž strany nebylo by se třeba čeho báti, byli vyměněni a opět do své vlasti vrátiti se mohli. Tak mnoho set nešťastných zajatců válečných opět je na svobodě. Z různých zemí dostalo se od nich sv. Otci vroucích díků. Papež prosil švýcarskou vládu, aby dovolila nemocným zajatcům válečným, kteří nemohou býti propuštěni, přijíti do Švýcarska na zotavenou. Vláda švýcarská svolila. Od té doby mnozí zajatci zotavují se ve Švýcarech. Angličané zacházeli nějaký čas se zajatými plavci německých ponorných člunů jako se zločinci. Německo jednalo tak s částí anglických zajatců rovněž jako za odvetu. Sv. Otec obrátil se na vládu anglickou a prosil, aby bylo s oněmi zajatými plavci jednáno jako s ostatními zajatci. Prosba jeho byla splněna. Presidenta Spojených států amerických prosil papež snažně, aby pracoval pro brzký mír a aby Američané upustili od toho, co by válku mohlo prodloužiti. Tím zajisté mínil, aby konečně přestali dodávati našim nepřátelům nesmírné množství zbraní a střeliva. Papež Benedikt nařídil, aby po celém světě konala se pobožnost za vyprošení míru (v Evropě 7. února, mimo Evropu

21. března 1915). V té příčině sám složil překrásnou modlitbu za mír k božskému Srdci Páně. V měsíci máji pak, aby ta modlitba denně se konala při májových pobožnostech po celém světě. »O Ježíši, vnukni panovníkům a národům záměry mírumilovné!« jsou slova v té modlitbě. A zajisté, že slova ta mluvil k Italům, kteří právě v květnu nás také ještě chtěli přepadnouti. Všemožně se snažil, aby zabránil válce Italie proti Rakousku. Ale marně. Koncem července 1915, když válka trvala již rok, napomínal národy a vlády nejúsilovněji k míru. »Požehnaný ten,« pravil papež, »kdo první pozvedne olivovou ratolest, nepříteli nabídne pravici a navrhne mu rozumné podmínky míru!« Rakousko a Německo to učinily.

V prosinci r. 1915 veřejně prohlásily, že jsou ochotny uzavříti mír, ale nepřátelé odpověděli posměšně a pohrdavě. Na sv. Všech Svatých 1915 dovolil papež tři mše sv. každému knězi a to jednu na libovolný úmysl kněze, druhou však za duše v očistci a třetí zvláště za padlé vojíny. Pro nešťastné Poláky, kteří válkou nejvíce utrpěli, nařídil sv. Otec po celém světě chrámové sbírky. Jen v katolických kostelích v Německu bylo sebráno 1,500.000 marek. Také papež věnoval velký obnos pro Poláky a jiné země válkou spustošené. Tak sv. Otec láskyplně působí na všecky strany. Po celém světě doufá se, že nejspíše jemu podaří se uskutečniti mír. Benedikt XV. je pravý papež pokoje a míru, v pravdě zástupce knížete pokoje Ježíše Krista (Is. 9, 6).

3. *Výtky činěné papeži pro jeho neutralitu.* A přece jsou mnozí lidé s papežem nespokojeni a činí mu výčitky. Říkají, že by měl veřejně dáti se na stranu Rakouska a Německa a otevřeně prohlásiti Francouzům, Angličanům, Rusům a Italům, že činí bezpráví a jim přikázati, aby válku zastavili. Měl by tak učiniti? Nikoli. Musíme uvážiti, že sv. Otec je otcem všech katolíků, že nesmí od sebe žádný národ odmítati. »Ale aspoň by jim tedy měl říci, že si vedou bezprávně,« míní jiní. Nuže, pomysleme si, jaký by byl toho následek, kdyby papež slavnostně prohlásil: »Vy Francouzi, Italové atd. vedete válku nespravedlivou, složte tedy zbraně!« Uvěřili by mu a poslechli by? Jistě ne! Mezi našimi nepřáteli je většina bludařů a nevěrců. U těch především nepořídil by ničeho. Mezi katolíky pak francouzskými, italskými a anglickými řekli by mnozí i ti nejlepší: »Papež se mýlí! V té věci není neomylný!« A neposlechli by ho také. Katolíci pak vlažní byli by na papeže rozezleni a řekli by. Mnozí by řekli: »Papež je nepřítelem naší vlasti! Nepotřebujeme papeže vůbec. Pryč od Říma!« A snad milliony odpadli by od církve a jejich spása by byla ve velikém nebezpečí. A řekněme, že část katolíků mezi našimi nepřáteli přece by papeže uposlechla. Co by měli ti učiniti? Měli by složiti zbraň! Kdyby však to učinili, byli by jako desertéři zastřeleni. Pak-li by tak neučinili, svědomí činilo by jim hroznou výčitku: Vedeš válku nespravedlivou, jsi vrah!« Tak vystoupení papežovo nic by neprospělo. Naopak neblahý zmatek vznikl by ve svědomí a mezi národy a proti církvi rozpoutala by se hrozná zášť. Mohl by se papež omluviti před Bohem? Tak by svědomí své obtížil hroznou vinou před Bohem. A jeho šlechetné snahy o mír byly by zmařeny. Nebo jakmile by se postavil na stranu naši, nepřátelé neměli by k němu důvěry a nepřijímali by od něho návrhů mírových. A tím, že by se přidal k nám, válka by se nepochybně jen prodloužila. Proto jedná zcela rozumně, že jest neutrální a nestaví se na žádnou z válčících stran. Naši nepřátelé zkoušeli všecko možné, aby získali papeže pro sebe, ale marně. Ani nedal slavnostního nějakého projevu pro nás, ale mlčky jistě dává nám za pravdu.

Nedejte se tedy másti těmi výčitkami! Šíří je nepřátelé církve a zvláště zednáři. Zednáři vůbec nechtí, aby nějaký papež byl. Proto ustavičně štvou národy proti papeži. V Italii podněcují národ proti papeži, že prý nejde spolu s národem a u nás podněcují lid, že prý papež není nám přítelem. Mimo to vymýšlej nejhorší lži na př. že dává Italům peníze na vedení války a j. Nevěřte tomu! Důvěřujte sv. Otci! Myslí to dobře s námi, je velmi moudrý a Bůh ho vede. Buďte mu vděčni za jeho trvalé úsilí o mír a zmírnění útrap válečných! Čím více jej nepřátelé tupí a čím větší je nebezpečí, v němž se ocitá, tím věrněji lněte k němu. Modlete se často a vroucně za našeho nejvyššího pastýře Benedikta XV.! *J. P.*

Z praxe a různé.

Spolek německých katechetů diecése pražské. Schůze spolková (pátá) v úterý velikonoční v Karlových Varech byla četně navštívena. Předseda Sinik (Tachov) podal přehled o činnosti spolku v r. 1915. Dále podal zprávu o výsledcích svých kroků u úřadů příslušných v Praze a ve Vídni. Ministr kultu a vyučování sdělil, že postátnění škol měšťanských neb obecných v době přítomné je úplně vyloučeno, pokud se týče materiálních poměrů bylo by lze čekati malé zlepšení v tom smyslu, že bude přidáno a do pense vpočtěno 10 procent, sankce však návrhu platebního pro Čechy není možná z důvodů zcela vážných. Důležité je rozhodnutí nejv. správního soudu, že děti rodičů bezkonfesijních v nějakém náboženském vyznání v Rakousku přípustném mají býti vyučovány. Jednotná osnova učební pro nižší a střední stupeň (pětitřídní školu obecnou) byla konečně po dlouholetém a pracném jednání stanovena a došla souhlasu již i v diecési budějovické a královéhradecké, kdežto s diecési litoměřickou se dosud čile vyjednává. Členové ohlastež předsedovi dary (evang., růžence, modlitební knížky, devotionalie a j.), jež našim vojínům zaslali do pole. Z osobních zpráv uvádí se zvláště, že příznivec spolku prel. Helmer (klášter tepelský) byl promovován na doktora theologie.

Katechetika v Uhrách. Katechetický časopis uherský »Katholikus Nevelés« důrazně nabádá, aby v katechesi pěstovala se »*apologetika*«. Spolek katechetů středoškolských a škol obecných zvolil si v prosinci nového předsedu: dra Štěpána *Hanauera*; ve své úvodní řeči prohlásil, že jest si přáti, aby v náboženském vyučování větší míra se přičítala vzdělání vůle a charakteru, t. j. životu náboženskopraktickému. Ten cíl katecheta má míti na zřeteli při vyučování náboženském. Tím však nemyslí dr. Hanauer jen vnější náboženské úkony, nýbrž úkony z duše, z náboženského přesvědčení vyplývající. V čísle dubnovém »Kath. Nev.« uveřejnil dr. Achatius Mihalafi, prof. pastorálky na universitě v Budapešti, delší článek o současném vyučování náboženství v Uhrách; praví, že katechese v otázkách theoretických pokročila, ale pokud se týče uvedení jejího v život lecos bylo by si přáti; z lásky k methodice a theorii zanedbávalo se poněkud zušlechťování srdce a proto výsledek vyučování není takový, jaký by se měl čekati z obětí tomu věnovaných; katecheta považuje za svou hlavní úlohu, buditi a živiti víru nadpřirozenou. Názorem obou (Hanauera i Michalafiho) jest, že náboženské vyučování nemá se ztráceti v labyrintu method a theorií, nýbrž hlavní snahu svou má upínat k uskutečnění křesťanského života plynoucího z vnitřního přesvědčení. Stanovisko Foersterovo a nadšeného professora pastorálky pojí se tu v celek.

Náboženští inspektoři. To thema není pro nás nové. Ve vídeňských »Christl. paed. Blätter« (1916 č. 3.) je opět na programu. Dr. Linke si stěžuje, že sice v Rakousku není nouze o ty, kteří by chtěli býti náboženskými inspektory, ale že se jim nedostává odborné znalosti. Většina pánů, kteří jsou pověřeni tím důležitým úřadem, nevědí nic o katechetických pracích a proudech posledních 10—15 let, částečně ani o nových školních zákonitých ustanoveních a metodických snahách. Proto se

doporučuje katechetským spolkům a konferencím, aby žádali na svých úřadech inspektorů a zkušebních komisařů metodicky zkoušených a vyškolených. Navrhují se *diecésní inspektori*, kteří by se měli interesovati o literaturu paedagogickou a o pokroky na poli katechetickém. Na konci školního roku neb v prázdninách měli by se katecheté s ním jakožto předsedou sejíti a promluviti o praktických a theoretických otázkách paedagogických, methodických a katechetických. Visitace neměly by se oznamovati.

Filosofická prakse Masarykova. »Národní listy« přinesly na úvodním místě článek o prof. Masarykovi, z něhož vyjímáme:

»Když Masaryk a jeho společníci zrádně opustili svou vlast a ve Švýcarsku vstoupili do služeb našich nepřátel, pokusili se také o to, aby v Americe získali stoupence. Již z činnosti své v Praze pověstný kverulant Tvrzický a z Prahy uprchlý učitel Vojta Beneš, intimní přítel Masarykův, použili této vhodné příležitosti, aby své finance upravili. Učinili pokus, aby naše krajany v Americe nečistými prostředky uvedli v omyl a aby je získali pro své účely a pro pana Masaryka. Především měly býti sbírány peněžní prostředky pro velezrádnou propagandu, a sebrané peníze obdržeti měli Masaryk a Tvrzický. Ale američtí Čechové jsou po většině lidé rozumní a zkušení, kteří Tvrzickému nesedli na lep. Když Masaryk a Tvrzický zasílali prosebné dopisy na českou veřejnost v Americe, varovaly seriosní česko-americké listy před touto agitací. V Chicagu vycházející list »Vesmír« (vydavatelem jeho jest v Čechách známý apostata dr. Iška) ihned varoval před činností Tvrzického a soudruhů a prohlásil: »Jest vyslovenou lží, že Masaryk jedná za český národ a že vůdci Čechů jednání jeho schvalují, je lží, že se všecky politické strany podrobují vedení Masarykovu s neobmezenou důvěrou.« — Dále napsal jmenovaný list: »Jest již čas, aby proti těm, kteří v době, pro národ tak vážné, chtějí hráti hazardní hru se zájmy českého národa na útraty amerických Čechů a kteří tak velice národ kompromitují, veřejně energicky bylo vystoupeno. Ve staré domovině musí býti co nejdříve známo, že jejich krajané v Americe neztratili rozumu.«

Tvrzický, agent Masarykův, nezanechal však ještě této hry a s pomocí několika prodajných duší založil »Sdružení«, jež se především zabývalo sbíráním peněz. Nepravdivé zprávy z vlasti byly rozšiřovány, aby lidé ochotněji příspěvky udíleli. Sebraných peněz užívali pak Tvrzický a jeho pomocníci pro sebe. Podnikali cesty do Paříže a Londýna, toulali se po Švýcarsku a přímo se stýkali s nepřáteli své vlasti.

Český americký tisk znovu důrazně varoval. Česko-americký list »Národ« prohlásil: »Bude-li válka ještě déle trvati, pak plat jediného z »osvoboditelů« českého národa stráví celý fond, a že dojde k velikému skandálu, až se veřejnost doví pravdy o oněch sbírkách.«

Chicagský »Denní hlasatel« odsoudil činnost Masarykových agentů a prohlásil, »že se v Čechách s tímto jednáním naprosto nesouhlasí, nýbrž že se odsuzuje«. Dále těžce obvinil český tisk v Americe anglickou vlády, že používá českých nespokojenců pro své účely a že hraje falešnou hru. Tisk varoval před agenty Tvrzického a zapřísahal americké Čechy, aby zájmů celé vlasti nepoškozovali. Výstrahy tyto setkaly se také s plným úspěchem, a může se dnes prohlásiti, že agenti Masarykovi v Americe svoji úlohu dohráli. Američtí Čechové viděli však jasně, na kterou stranu se mají postaviti, aby potřebám starého domova bylo pomoženo, viděli, jak špinavé ruce se přičiňovaly, aby posice vlastního národa za mrzký zrádný peníz byly podkopávány, uposlechli rozumu a zrádce odkopli.

Český národ v Čechách může býti svým americkým krajanům jen vděčen, že tak jasně prohlédli. Tisíce Čechů bojují za vlast a dávají životy a statky za svého císaře Společně s ostatními národy našeho mocnářství přičiňují se o zřízení silného, nového Rakousko-Uherska a tím také o posílení svých vlastních národních a kulturních zájmů. Český národ v Čechách ohražuje se právě tak, jako jeho bratři v Americe, energicky proti jednání zrádců a volá na tato koupená individua: »Ruce pryč! Neposkvrňujte svýma zločinnýma rukama našich nejsvětějších citů a zájmů!«

Oznámení. Do příštího čísla Věstníku, který vyjde 1. září, připravil dp. Frt. Malý, kaplan v Praze u sv. Štěpána, zdařilý cyklus exhort o sv. pokání. Hodí se pro začátek školního roku neb pro dobu postní. I. Zpytování svědomí. II. Lítost. III. Opravdové předsevzetí. IV. Zpověď. V. Dosti učinění.

Upozornění.

Lázně Bělohrad v Čechách. (Železn. stanice, pošta a telegraf.)

Upozorňujeme důst. duchovenstvo na tyto lázně, jež se dobře osvědčují při léčení dny, rheumatismu, ischias etc.

Duchovním poskytuje se sleva 20% při koupelích slatinných.

Prospekt zašle na požádání lázeňské ředitelství.

Z kníž. arcib. konsistoře v Praze,

dne 2. května 1916.

Příspěvky na Červ. kříž pro rok 1916 zaslali v korunach dpp. (Pokrač.): Dušek Josef, katecheta, Jablonec n./Ji. 3·—; Kolba Frant., katecheta, Kralupy n. Vlt. 8·—; Oliva Arn., katecheta, Slaný, 3·32; Štamfest Bedř., katecheta, Karlín, 3·—; Macháně Ant., katecheta, Holice u Pard. 5·—; Žlábek K., katecheta, Přeštice 5·—; Cepník Fr., katecheta, Planá u Mar. L., 10·—; Vacek V., katecheta, Černý Kostelec, 10·—; Světelský Jos., katecheta, Třebechovice, 9·18; Šuler Lambert, katecheta, Beroun, 1·66; Pěkný Jos., katecheta, Král. Vinohrady, 4·—; Šnajdr Jos., katecheta, Březové Hory, 4·80; Klenka Frant., katecheta, Bohdaneč u Pard., 5·—; Gabriel Stan., katecheta, Kladno, 4·—; Řezníček Jan, katecheta, Červ. Kostelec, 15·—; Hozdura Frant., katecheta, Pardubice, 8·—; Wilhelm Mat., katecheta, Žižkov, 2·—; Slavíček Jaroslav, katecheta, Smíchov, 5·—; Šeda Frant., katecheta, Plzeň, 8·—; Špale Ant., katecheta, Slaný, 10·—; Šuler L. V., katecheta, Beroun, 1·66. (Pokrač.)

»Zaslal jsem již svůj členský příspěvek?«

BIBLIOGRAFIE.

Weltgeschichte. J. B. Weis. Všeobecné dějiny novověku. I. díl (1815—1835), nákl. »Styria«, Hradec a Vídeň 1915. 10 K 80 h.

Dílo velikolepé, jehož pokračování ve vyd. Kralik-ově tuto každý uvítá. Válka světová bortí nevlastenecké dějepisné konstrukce liberálních historiků a správnému výkladu dějin Rakouska razí cestu. Dílem vane duch přesvědčení o velikém světovém historickém poslání Rakouska, spravedlivé uznání snahy plniti ten úkol a naději do budoucna. S nadšením pro Rakousko pojí se v tomto vydání i láska k církvi.

Prof. Jos. Kobosil: **Dějiny vychovatelství.** V katolické literatuře české nebylo dosud knihy, z níž by mohli nabýti potřebného poučení o dějinách paedagogiky kněží ve škole působící vůbec a ke zkouškám katechetským se připravující zvláště. Autor praví, že povzbuzen vsdp. prelátem dr. J. Tumpachem, jal se na základě zkušeností, jichž nabyl, když vyučoval po několik roků též paedagogice, upravovati dějepis paedagogiky, zprvu jako učebnici, v průběhu práce však rozhodl se podati obšírnější příručku, z níž snadno lze vybrati, čeho je třeba ke zkoušce katechetské. Prozatím na toto pečlivé dílo upozorňujeme v naději, že nalezne místo své v každé knihovně katechetické. Vyšlo ve Vzdělávací knih. katolické. Cena neváz. 5 K.

Maximilian Josef, Freiherr von Somerau-Beeckh, kardinál kníže arcibiskup olomucký od r. 1836—1853. Životopis v době pohnuté. Napsal msgr. dr. Josef Schinzel, papež. čest. komoří, k. k. profesor v Kroměříži. Cena 4 h. Nákl. Lud. Richtra, Olbersdorf (rakous. Slezsko). Čtenář žasne, když vidí, jak ten znamenitý muž v dobách pohnutých zachoval nezlomnou lásku k císaři a říši, ač mnohý byl důvod ke zviklání se. Téměř uprostřed jeho činnosti jako arcibiskupa olomuckého jest bouřlivý rok 1848, říše jeví všude značné trhliny, trůn sám počíná kolísati, zdá se, že stará říše Habsburská je blízká svému zániku. Leč nepřátelé i hnutí bylo překonáno a dnes zažíváme překvapující rozmach sil dosud vázaných, utajených, jež dodávají říši nového lesku a slávy nesmrtelné. Kdo chce srovnávati dobu tehdejší s nynější, vezmi do ruky knihu Schinzelovu, kterou zvláště doporučiti lze theologům a mladým kněžím ku posílení jejich patriotismu.

Významná událost. Dnem 1. července odjíždí všeobecně milovaný J. Em. nejd. p. *Leo kardinál Skrbenský* z Prahy do Olomouce, změniv stolec z vůle Jeho Svatosti a své vlastní. Se stolce sv. Vojtěcha na stolec sv. Methoděje. Jeho příchod do Prahy byl paprskem radosti, jako jeho odchod vrhá stín stesku. Nehodláme ujímati látky budoucímu životopisci a pomlčíme o činnosti jeho 17leté, bohaté ve všech oborech církevního života, skutky milosrdnými a pastýřskou moudrostí. Tolik však nutno říci v úzkém rámci programu našeho listu, že *vzácné uznání, jež jevil vždy ke stavu katechetskému a otcovská péče o materielní postavení katechety, vybudovaly mu vděčný pomník v srdcích jejich.* Katecheté z Království s vroucím blahopřáním provázejí odchod Jeho Eminence do sesterského Markrabství. Co srdce pojí, země nerozdvojí. Jemu náležeti budou srdce bývalých diecesánů v diecési krajanů. Procedat in pace; in nomine Domini.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. ZÁŘÍ 1916. ČÍSLO 8.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Fr. Malý, Cyklus o sv. pokání: I. Zpytování svědomí, II. Lítost, III. Opravdové předsevzetí, IV. Zpověď, V. Dostiučinění.

Cyklus exhort o sv. pokání. *)

(FRANTIŠEK MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.)

I. Zpytování svědomí.

Za starých dob se namáhali mnozí lidé nalézti tak zvaný »kámen mudrců«, kterým by bylo možno věci nejobyčejnější proměňovati ve *zlato*. Alchymisté putovali od města k městu, od hradu ke hradu a slibovali důvěřivým lidem, že je naučí dělati zlato. Mnozí jim skutečně uvěřili a obětovali velké peníze, ba i celé jmění, jen aby se naučili tomuto vzácnému umění. Ale nenaučili se ničemu, ztratili své jmění a stali se žebráky. Všecka jejich snaha i oběť byly marny. Proč? Protože zlato hledali tam, kde ho nebylo a není.

Podobně všichni lidé na světě od jakživa hledali *štěstí* a *radost*, a málokteří je nalezli. Neboť jedni spatřovali své štěstí v bohatství a za tou příčinou úporně pracovali a pečlivě shromažďovali. Ale když je navštívila nemoc anebo zastihla smrt, pojednou byla veta po vší radosti. Druzí spatřovali je ve slávě a v hodnostech: ale tu zase nesmírné starosti udusily všecku jejich radost. Napoleon na vrchu své slávy a moci upřímně vyznal, že byl šťastnějším jako chudý chlapec nežli jako mocný vladař.

Když tedy ani v bohatství ani ve slávě nelze nalézti pravé radosti, kde jí, drahé děti, budeme *hledati*? Či jest vůbec na světě pravé štěstí k nalezení? Ovšem, že jest! Neboť sám P. Ježíš často vyprávěl o pokladu, jehož nekazí ani mol ani rez a jehož nekradou zloději. Nuže, kde se ten poklad nachází? Tento poklad, milé děti, je v nás a jmenuje se: *dobré, čisté svědomí.*

Pravda svatá! Čisté svědomí je poklad duše nejdražší, neboť ulehčuje bídu a oslazuje starosti, potěšuje v nemoci a zahání hrůzu před smrtí. Kdo má čisté svědomí, ten radostně pracuje a sladce odpočívá, ničeho se neleká a nehrozí, srdce jeho jest pokojné a duše klidna. Tedy, není-liž pravda, jediné čisté svědom poskytuje pravou radost a pravé štěstí!

To věděl dobře Spasitel náš Ježíš Kristus. A protože se na vlastní oči přesvědčil, jak mnozí lidé lehkomyslně a často svými hříchy pozbývají tohoto nejdražšího pokladu, co učinil? *Ustanovil svátost pokání*, ve které by kající hříšníci mohli opět nabývati čistého a pokojného svědomí. O této důležité svátosti chci vám, děti, k vašemu poučení promluviti.

*) Doporučuje se konati tyto řeči v postě anebo 5 neděl před společnou zpovědí kteroukoli. R

Pojednání.

Patero částek se vyžaduje k hodnému přijetí sv. pokání. Co je *zpytovati svědomí?* Svědomí *zpytujeme*, kdykoli vážně přemýšlíme a ve své vlastní duši pozorně čteme, kterých hříchů jsme se dopustili. Svědomí jest, milé děti, jako nějaká kniha, kterou P. Bůh svěřil naší duši a nám poručil, abychom si v této knize pořád četli a ji pečlivě opatrovali. Neboť ze všech věcí na věčnost si nevezmeme sebou nic nežli právě jenom tuto knihu, totiž svědomí.

Proto již pohanský mudrc *Pythagoras* velel svým žákům, aby se každého večera zkoumali, co za den činili a co opomenuli. Jiný mudrc *Seneka* napsal: »I já mám ten obyčej: každého dne se souditi a nic před sebou netajím.« To byli pohané. *David* z národa israelského napsal o sobě takto: »Přemýšlel jsem o dnech starých a léta věčná na mysli jsem měl. Rozjímal jsem v noci i se srdcem svým... a zkoumal jsem ducha svého« (16) a tak »nepravost svou vždy poznávám.« (50)

A kdo nás asi, drahé děti, naučil v Zák. Novém *zpytovati svědomí*? Zdali ne Ježíš Kristus, náš nejlepší učitel a katecheta?

Když se na zelený čtvrtek po večeři do zahrady odebral, pravil k apoštolům: »Zůstaňte zde! Já půjdu tamto sám a budu se modliti.« I poodešel poněkud do tiché samoty, padl k zemi, přemýšlel a vzdychal, až mu srdce pukalo a krůpěje krve zrosily tvář svatou. O čem přemýšlel a proč tak vzdychal? Sám nevinný jsa jako dítě *zpytoval svědomí* a sice svědomí celého pokolení lidského. A tu viděl před sebou nejen veliké mračno hříchů již spáchaných, nýbrž i všecky budoucí hříchy až do skonání světa. To mu, drahé děti, způsobilo tak veliký zármutek, že vraceje se k učedníkům pravil: »Smutná jest duše má .«

Hle, tak počal Spasitel náš konati pokání za hříchy *naše zpytováním svědomí*. A vy byste se nechtěly v tiché samotě a zevrubně *zpytovati*, kdykoli se připravujete ke sv. zpovědi? Vy byste snad odbývaly tuto povinnost nedbale a povrchně? Rychle nebo snad až v poslední chvíli, by bylo kdoví jakou obtíží to, co je vaší povinností a spásou? Ó popřejte mi, děti mé, tu sladkou naději, že si svědomí své pokaždé náležitě *zpytujete!*

1. Před *zpyt. svěd.* krátce se pomodlete k *Duchu* sv. za dar osvícení, aby vám dal poznati všecky hříchy! David se modlíval takto: »Bože můj, osvěť temnosti mé!« (17.) Vniknou-li do pokoje paprsky sluneční, je hned vidět tisícerý prášek. Tak i vaše duše, když ji osvítí milost Ducha sv., uvidí snadno i nejmenší nedokonalosti.

V nedávné době učinil muž jménem Röntgen důležitý objev. Sestavil fotografický aparát, který pomocí světelných paprsků pronikne fotografovaného člověka tak, že na obrázku je viděti celou kostru i tvrdé předměty, jež se právě v těle nacházely. Tohoto výzkumu užívají lékaři zvláště u raněných vojínů a tak snadno vypátrají, na kterém místě jest kost zlomena, nebo kde v těle vězí střelná koule. Obrázek vyhotovený Röntgenovými paprsky ukáže ji hned . . Je-li však duše zraněna hříchy, které v ní vězí, kdo je objeví? Ach, *zpytování svědomí* objeví tyto hříchy! Ale třeba jest, aby Duch sv. paprsky své milosti byl nápomocen.

2. Když jste se tedy k Němu pomodlily, *zpytujte* své svědomí! Ale nebuďte při tom ani příliš úzkostlivi ani povrchni! Počínejte si zkrátka tak, jako byste byly sami sobě nepřáteli! Neboť co činí nepřítel? Pátrá po všech chybách svého bližního. A vy pátrejte po chybách vlastních!

3. Nejprve si vzpomínejte: Kdy jsem se zpovídal naposledy? Na zač. škol. roku? Či o vánocích dobrovolně? Pak se v duchu tažte: Jaká byla ta poslední zpověď? Měl jsem lítost? Nezapřel a nezatajil jsem nějaký těžký hřích? Neudal sem menší počet? Nevymlouval jsem svůj hřích, aby se zdál menší? Anebo jsem snad na některý hřích zapomněl? Jak jsem vykonal uložené pokání?

4. Když jste si tyto otázky upřímně v duchu zodpověděly, čtěte v knize svědomí hříchy, kterých jste se od poslední zpovědi dopustily! Ale prosím vás, dítky čtěte vždycky popořádku! Pročítejte (v katech. nebo zpěvníku) jedno přikázání po druhém!

Napřed první — co se v něm poroučí? Především víra a pak modlitba. Přikázání II. zakazuje klení a rouhání. Přik. III. vám poví, kolikrát jste zanedbali služby Boží. Nad přik. IV. zamyslete se nejvíce, neboť vězte, že dítě, které své rodiče zarmucuje a jich nemiluje, bytostí je zvrhlou. Přikázání V. vám připomene zdali se na někoho hněváte nebo jemu ubližujete. VI. doporučuje stydlivost. VII. zní nepokradeš a VIII. zapovídá lháti

Drahé děti, ruku na srdce! Když jste prozatím jenom 10 těchto paragrafů zákona Božího promyslily, vidíte, co jste shledali vlastních hříchů! Vidíte, jak je důležito *zpytovati svědomí*! Nezbývá mi, bohužel, čas, abych s vámi *zpytoval* ještě dále. Ale nežli exhortu dnešní ukončím, něco vám povím.

Byla jedna hodná matka. Měla syna, kterého velice milovala a dobře vychovávala. Když dorostl, řekl moudrý otec: »Chlapec musí jíti do světa, aby něco zkusil a poznal. Zůstane tam několik let a pak se zase vrátí mezi nás!« Když nastal den odchodu, matka doprovázela syna daleko až k lesu, kde se s ním rozloučila. V tom z lesa vyšel stařec, který držel v ruce zvonek. »Hleď, matko,« pravil, »tento zvonek má tu vlastnost, že když zazvoníš, hlas jeho syn tvůj uslyší, ať je kdekoli.« »Dobrý starče, dej mi ten zvonek!« A matka s lehčím srdcem vrátila se domů. Zvonila ráno, v poledne i večer. A pokaždé ji slyšel syn a pokaždé mu poskočilo srdéčko, že naň matka myslí. Když se nacházel v pokušení ke hříchu, zazvonila matka, syn ji slyšel a hříchu se nedopustil. Ale přece někdy klesl do hříchů. Matka zvonila, a ten zvonku hlas mu znova i znova připomínal, že matka na něj myslí. A on šel, ve sv. pokání se ze svých hříchů obmyl a měl opět čisté svědomí

Doufám, že jste porozuměly tomuto podobenství. Matka, která na své dítky pořád myslí, je Církev sv. Třikrát za den dává zvoniti a třikrát za rok vede vás ke sv. pokání, abyste nabyl čistého, dobrého svědomí. Ale přeje si, abyste, tuto důležitou svátost řádně přijaly a *svědomí své poctivě zpytovaly*. Amen.

II. Exhorta.

Lítost.

Slyšel jsem o nemocné matce, kterou její dospělý syn přijel navštívit z daleké ciziny. Tento syn věnoval dosud pramálo pozornosti a lásky své matičce. A když teď viděl její bledé a nemocí ztrápené líce, byl pojednou velice dojat. Posadil se k jejímu loži, pohladil její vyhublé ruce a pravil: »Prosím vás, maminko, vypravujte mně něco z mého mládí! Já jsem si toho málo o sobě zapamatoval.« Matka se nemohla pro slabost odvážiti dlouhých řečí, ale pověděla synovi o zápisníku, do kterého po několik let zaznamenávala všecky důležité události z jeho mládí.

S dychtivostí vyhledal syn tuto zajímavou knížku, zvědavě ji rozevřel a s pozorností četl, četl. A čím dále četl, tím více hořely jeho tváře studem a *lítostí*. Neboť se tu předně dočetl, jak ve svém útlém mládí těžce stonal a jak jej matka úzkostlivě opatrovala ve dne v noci. Četl, jak se s pomocí Boží a matčinou uzdravil, zotavil a rostl. Ale byl neposlušný a hrubý, nezpůsobný a rozpustilý. Nerad se modlil a ve škole špatně prospíval. Matka se nad tím trápila, plakala a za něj se modlila, aby se polepšil. Sama si často od úst utrhla, sama se uskrovnila, jenom aby on v ničem netrpěl újmy. Ale on byl tolik tolik pořád nevděčný...

To všecko nyní četl syn a mnoho ještě. A když dočetl, dal se do *lítostivého* pláče, políbil matičce ruku a pravil: »Drahá maminko, ani jsem netušil, co jsem vám způsobil starostí a zármutku! Ó jak toho nyní upřímně želím!«

Milé dítky, kdybyste dobře zpytovaly své svědomí, čili kdybyste pozorně četly v zápisníku své vlastní duše, myslím, že není ani možné, abyste při tom nepocítily *lítost nade hříchy* svými

Pojednání.

Lítost je bolest duše nad spáchanými hříchy, praví katechismus. Ale chápete, děti, co je bolest duše? Tedy se postavte v duchu pod kříž! Postavte se tam s Rodičkou Boží, o které pěje církevní píseň takto:

Podle kříže plna žele
stála Matka Spasitele,
když Syn její na něm pněl.
Duši její přeubohou
zkormoucenou pro strast mnohou
bolesti meč otevřel.

Hle, to byla bolest duše! Tělo Matky Páně necítilo sice bolesti, ale duše její byla zarmoucena a proniknuta žalem!

Ach, děti drahé, pocítily jste někdy žal podobný? Když jste zpytovaly svědomí a poznaly tolikeré hříchy, nebolelo vás srdce, nermoutila se vaše duše proto, že jste urazily dobrotivého P. Ježíše? Nepocítily jste *lítost* nad svými spáchanými hříchy?

Ó dobře si uložte nyní v paměť, co vám řeknu! Bez *lítosti* není odpuštění hříchů a není spasení. Kdo se zpovídá bez *lítosti*, zpovídá se marně, kdyby se tisíckráte zpovídal a pokaždé obdržel rozhřešení. Jako ve vyprahlé poušti k zemi klesá a umírá poutník, který nemá vody — tak věčně hyne duše hříšná, která nedovede vzbuditi *lítost*. Kdo tedy bez *lítosti* umře ve hříchu smrtelném, ten je ztracen na věky, ať to je chudý nebo bohatý, ať kníže nebo sluha, učený anebo prostý.

Chápete nyní, proč u nás v kostele po požehnání zbožní věřící každodenně zpívají: »Nedej hříšným umříti bez *lítosti*!«? Poznáváte, která částka ve sv. pokání je nejdůležitější a nejprospěšnější? Ach, pod sluncem není pro křesťana nic dražšího a nic žádoucnějšího nežli *lítost* nad hříchy. *Lítost* je největší bohatství duše. Jediná upřímná slza *lítosti* je cennější nežli skvoucí diamant a nežli vzácná perla. A umět vzbuditi *lítost* je důležitější a prospěšnější nežli umět řeči a znát jména všech nebeských hvězdiček.

Lítost jest onen čarovný proutek, který proměnil miliony hříšníků ve světice a světce, kteří se dnes radují v nebesích. *Lítost* měl David, když nejedl a nepil, ale ustavičně volal: »Smiluj se nade mnou, Bože, podle velikého milosrdenství

svého a podle slitování svého shlaď nepravost mou!« *Lítost* projevila Magdalena, když se vrhla s pláčem k nohám Ježíšovým. *Lítost* pocítil Petr, když vycházeje z domu Kaifášova hořce plakal. *Lítost* vzbuzoval i lotr na pravici umíraje. Ó, co bylo kajícníků, kteří z *lítosti* opustili svět a uchylovali se do klášterů aneb do velebného ticha pouští, aby tam nerušeně, o samotě oplakávali své hříchy.

A vy byste, děti drahé, *lítosti* neměly, ačkoli jste tolikráte urazily Ježíše Krista? Což je tak těžko milovati Krista? Ublížil vám někdy? Byl vaším nepřítelem? Ach, nikdo není vaším lepším přítelem a nikdo vaším laskavějším otcem. Nikdo vás nemiluje více i tenkráte, když jste Jej zarmoutily!

Něco vám povím. Byl jeden hodný otec, ale měl nehodného syna. Jednou se nalézal tento syn ve zvrhlé společnosti a tu mu kdosi řekl: »Poslouchej, koupím od tebe srdce tvého otce a zaplatím ho draze.« Nehodný syn prodal srdce otcovo. Šel domů, vrhl se na otce, vyrval mu srdce z těla, vložil je do síťky a pospíchal s ním ke kupci. Pospíchal. Ale cesta byla stále neschůdnější a chůze obtížnější. Nohy mu umdlévaly. Klopýtal, zdvihl se a zase klesal, ale opět dále pospíchal, až se mu pot vyléval z čela v potůčcích. Tu promluvilo srdce otcovo: »Drahý synáčku, prosím tebe, dej pozor, ať si tou kvapnou a obtížnou chůzí neublížíš!«

Ach, milé děti, to nepromluvilo mrtvé srdce otcovo, ale to jste vy ubližovaly svému laskavému Otci a Spasiteli, když jste hřešily! Nuže, kde je vaše láska a kde je vaše *lítost?*

Což je tak nesnadné vzbuditi *lítost* nad těžkými hříchy? Jestliže toho nedovedete, ó vezměte si, milé děti, až přijdete domů, do ruky zpěvník, přečtěte si na př. píseň »Matka pláče« anebo »Dokonáno jest«, a přemýšlejte aspoň trochu o těch slovech! Vždyť je to všecko tolik dojemné a tak velice tklivé!

Anebo si vezměte biblickou dějepravu a přečtěte si pomalu a v pozornosti některý článek z umučení Páně. Pak se zamyslete a představte si všecko živě před sebou! Na př. Byla hluboká noc. Na nebi se válely černé mraky a mohutný vítr hučel ulicemi jeruzalémskými a po stráních olivetských. Chvilkami se zdálo, jakoby ve spadaném listí a suchém křoví syčel had. Chvilkami se zdálo, jakoby v korunách olivových stromů sténala a naříkala nějaká ztracená duše ... A v této nevlídné, pusté noci, hle, 12 mužů jako 12 stínů se ubíralo přes potok Cedron k zahradě getsemanské. 8 jich usedlo před zahradou, 3 v zahradě a jediný od nich zašel dále, asi tak daleko, co by někdo dohodil kamenem. Tam si klekl na zem, zbožně sepjal ruce, naříkal a sténal. »Smutná je duše má až k smrti!«

Ach, drahé děti, proč byla smutná duše jeho čistá? Proč úpěl náš dobrotivý Spasitel? Už jsem vám to řekl jednou: protože v tu chvíli pocítil *lítost* nad hříchy celého světa. Proto se potil krví a proto úpěl: »Smutná je duše má až k smrti«...

Až se budete, mé milé děti, zase jednou připravovat ku sv. pokání, až budete zpytovat své svědomí, věřte mně, že nic jiného vroucněji vám nepřeji, než aby také vaše duše byla smutná a naplněná upřímnou *lítostí*! Neboť čím smutnější bude vaše duše před zpovědí, tím šťastnější a veselejší bude po sv. zpovědi. Amen.

III. Exhorta.

Opravdové předsevzetí.

Před několika roky žila v Praze chudá, opuštěná dívka, která se živila šitím. Při práci a v opuštěnosti působil jí potěšení jediný tvor a sice roztomilý kanárek,

který své velitelce byl velice oddán. Jednoho dne se chudá švadlena těžce rozstonala. Kanárek počal truchliti, nepřijal pokrmu a přestal zpívati. Když dívka umírala, jevil neobyčejnou skleslost, nepokoj a úzkost. A když umřela, vyletěl její osiřelý miláček z klece vždy otevřené, posadil se vedle její stydnoucí hlavy na lůžko, posadil se pak i na okraj rakve, a žádný se ho neodvážil odehnat. Konečně po několika hodinách klesl mrtev vedle studené hlavy své chudičké velitelky, soucit a bolest jej usmrtily.

Moji milí posluchači! Koho z vás by nedojala vděčnost, láska, soucit a němá bolest tohoto nerozumného zvířátka k jeho dobroditelce? Nuže jestliže nerozumný tvor dovede se takto vděčně chovati, máte snad vy zůstati chladni a bezcitni k svému největšímu dobrodinci Ježíši Kristu? Nerostou-li všecky byliny směrem k slunci? Zdaž neotvírají všecky květiny svou korunku vždycky proti teplým paprskům slunečním? Zdali neočekává upřímný a laskavý otec od svých dětí vděčnost a lásku? Zdali nezasluhuje naší lásky Spasitel, ten dobrý pastýř, který zde na světě vyhledával ztracené ovečky? Ale On jich hledá posud a dosud něžně volá: »Stojím u dveří a tluku. Kdo hlas můj uslyší a otevře, k tomu přijdu a stolovati budu s ním.« Nuže drahé děti, neměly byste mu ochotně otevříti bránu svého srdce? Neměly byste Ho radostně přijmouti do svého srdce, když je vaše duše poraněna hříchy?

Ale tu je ovšem třeba nejdříve zpytovati svědomí, spáchaných hříchů litovati a pak vzbuditi *opravdové předsevzetí*

Pojednání.

Co jest *opravdové předsevzetí? Opr. před.* jest, milé děti: upřímná vůle po zpovědi se v pravdě polepšiti a už nikdy nehřešiti . .

Lítost a *opravdové předsevzetí* jsou jako dvě hodné přítelkyně. A já si nedovedu představiti jednu bez druhé Víte, co chci tím naznačiti? Nic jiného nežli že: *opr. předsevzetí* bývá nerozlučně spojeno s lítostí a sice tak, že nemůže býti upřímné lítosti bez *předsevzetí* a naopak nelze vzbuditi *opravdové předsevzetí* bez lítosti.

Co si tedy, drahé děti, umíniti musíte, kdykoli přijímáte sv. pokání? Musíte si umíniti: 1. že se budete varovati špatných *společností*;

2. že *odpustíte* všem, kteří vám ublížili, a odprosíte ty, kterým, jste sam ublížily;

3. že *navrátíte* všecko, co vám nepatří;

4. a že už *nikdy* nebudete hřešiti.

Ad 4. Ale tu si snad někdo z vás myslí: »To už jsem si *předsevzal* několikrát. Umínil jsem si, že se polepším. A hřešil jsem opět . « Ach, drahé děti, stalo-li se to, nelekejte se! Sv. Petr také slavně sliboval, že P. Ježíše nikdy neurazí a neopustí a že s Ním půjde třeba ihned na smrt. Ale za 2 hodiny Jej zapřel, a to třikrát a s přísahou! A kdo z vás by chtěl nespravedlivě tvrditi že to nemínil upřímně a že neměl *opravdového předsevzetí?* Kdo může říci že sv. Petr Pána Ježíše nemiloval? Ach, miloval a nechtěl Ho zarmoutit! Ale by křehký a proto klesl. A tak se stalo, že i vy jste, milé děti, při poslední zpověd vzbudily *oparvdové předsevzetí*, ale po čase jste zase hřešily a sice z křehkosti.

Ostatně, milé děti, nadobro se polepšit a nikdy již nehřešiti, to nejde na jeden ráz, ale ponenáhlu. Jistý hospodář poslal dělníka na pole, aby vyplel

osení. Ale ten když uzřel, že celé pole je zarostlé hojným plevelem, zhrozil se té obrovské práce a vrátil se domů zarmoucen. Hospodář jej napomenul takto: »Nerozumný služebníče! Věz, že není potřeba, bys celé pole najednou zbavil plevele; vykonej každodenně jen částku svého úkolu a dílo se ti zdaří.« Služebník uposlechl. A ejhle, za několik dní vykonal hravě obrovskou práci. Tak, milé děti, čiňtež i vy a znenáhla odkládejte své nejčastější hříchy!

Sv. Augustin měl v obyčeji klíti a se zaříkati; ale když se vyzpovídal, vzbudil *opravdové předsevzetí*, že se polepší, a ejhle, časem si klení odvyknul. Sv. František Sál. býval od narození velmi zlostný. Ale — jak sám vypravuje — jednou si umínil, že se schvalně nerozhněvá celý den, potom 2, 3 dny, celý měsíc a pak celý rok. A ejhle, přemohl svou hněvivost nadobro! Dalo mu to ovšem práci velmi velikou. Neboť když umřel a tělo jeho lékaři pitvali, nalezli v něm žluč zkamenělou. To bylo důkazem, že se musil velice přemáhati, aby splnil, co si *opravdově předsevzal*. — Myslíte, žáci, že byste nedovedli totéž i vy, jen kdybyste *opravdu* chtěli? Zpytujte se!

Ad. 3. Ošidily jste snad někoho o něco? Nechaly jste sobě cizí majetek? Ach, milé děti, to všecko musíte zase navrátit

Ad 2. Chováte snad proti někomu nepřátelství anebo nenávist? Milé děti, víte, co v této příčině praví Písmo sv. »Slunce nezapadej nad hněvivostí vaší!« Tedy máte se usmířiti a odpustiti ještě před zpovědí, ještě ten večer před sv. přijímáním

Ad 1. Stýkaly jste se snad se zkaženými osobami, které vás naváděly ke hříchu? Chodily jste do špatných společností, které vás kazily? Ach, milé děti, prosím vás upřímně: chcete-li vzbudit *opravdové předsevzetí*, musíte se takovým osobám vyhýbat, i kdyby to byl váš nejlepší přítel anebo vaše nejmilejší přítelkyně. Neřekl-li sám P. Ježíš: „Co platno člověku, kdyby celý svět získal« a na celém světě měl přátele, ale kdyby při tom trpěl škodu na své duši? Jakou obdrží náhradu za svou duši? Žádnou.

Dva přátelé, jinoši, vedli z mládí nepořádný život. Ale jeden z nich se později polepšil a sice po sv. zpovědi. Když se pak opět jednou spolu setkali, kráčel onen polepšený kolem zkaženého bez povšimnutí a bez pozdravu. Tento se velice divil a tázal: »Cožpak mne už neznáš? Což nevíš, že jsem ten a ten?« Hodný jinoch odpověděl: »Ovšem, že vím, kdo jsi ty. Ale já už nejsem ten, který jsem byl dříve. Já jsem předešlého života úplně nechal a opravdově jsem si umínil, že se polepším.« Nad odpovědí touto zamyslil se hříšný jinoch hluboce, zastyděl se a také se polepšil.

Zamyslete se, drazí žáci, prosím vás, také! A pamatujte sobě toto: Kdo není odhodlán opustiti místa i osoby, se kterými hřešil, ten nevzbudil *opravdové předsevzetí* a nepociťuje žádnou lítost. Kdo miluje nebezpečenství, zahyne v něm. Kdo nese drahý poklad, vyhýbá se zdaleka lesu, ve kterém se nacházejí loupežníci. Nevyhýbá-li se, co tím dává na jevo? Že mu na pokladu mnoho nezáleží. A kdo se nevyhýbá špatným společnostem, co tím projevuje? Že mu mnoho nezáleží na spáse vlastní duše. Origenes napsal: »Svatý mezi hříšníky, čistý mezi nečistými, zbožný mezi bezbožnými, dobrý mezi zlými je právě tak zřídka k nalezení, jako rubín v blátě anebo perla v písku.«

Král italský udělil r. 1900 v den svého sňatku milost některým zločincům, kteří byli zavřeni v žalářích. Ale jistý vězeň, který už bezmála 22 léta byl prožil

v okovech, bránil se proti svému propuštění. Trestanec tento jmenoval se Beltramo a nalézal se v tuhé káznici v Portoferajo. Když mu představený trestnice zvěstoval, že obdržel milost, dal se do pláče a prosil, aby směl v žaláři dále zůstati. Když byly prosby jeho marny, vyznal se ze 2 těžkých zločinů. Ale ani to mu nepomohlo a okovy mu byly sňaty. Konečně hrozil, že jakmile bude propuštěn, vrhne se ihned do moře. (Spirago.)

Milé děti! Nemusíme-li se vysmáti tomuto pošetilému člověku, kterému byly těžké okovy milejší nežli zlatá svoboda? Ach, ano! Ale není-li stejně pošetilým hříšník, který svých hříchů nelituje, *opravdového předsevzetí* nevzbuzuje a okovů hříšných se nechce zbaviti?

Co si tedy musíte umíniti, chcete-li se ve sv. pokání osvobodit od okovů hříchů? David jakmile své hříchy poznal, zvolal: »Přísahal jsem a uložil ostříhati soudu spravedlnosti tvé, ó Bože« (ž. 118). A vy, ó milé děti, jestli-že jste pozorně poslouchaly dnešní exhortu, už zajisté víte, v čem musí záležeti vaše *opravdové předsevzetí*. Musíte si umíniti, že 1., 2., 3., 4. (opak.) Amen.

IV. Exhorta.

Zpověď.

Za dávných časů sestoupil vznešený panovník do podzemních žalářů, ve kterých podle tehdejšího zvyku byli zločinci přikováni ke zdi. Panovník spatřiv je, umínil si, že aspoň jednoho z nich, který toho nejspíše je hoden, propustí. Za tou příčinou kráčel od jednoho vězně ke druhému a dotazoval se na jejich provinění. Každý se zapřísahal, že jest nevinen, a jeden po druhém říkali: »Milostivý pane, já jsem nic zlého neudělal! Mě sem přivedli jen moji nepřátelé a nespravedliví soudcové.« Konečně se panovník zastavil u vězně nejmladšího a tázal se ho takto: »Proč tě sem přikovali? Co jsi spáchal?« »Vznešený pane,« s pláčem odvětil tázaný, »byl jsem už od mládí špatný. Nechtěl jsem poslouchat rodičů. Utekl jsem z domu. Kradl jsem a vedl bezbožný život tak dlouho, až mne zachvátila spravedlnost. Vím dobře, že nezasluhuji nic jiného nežli trest a proto nesu trpělivě tyto těžké okovy.« Panovník, uslyšev toto upřímné vyznání, byl tak dojat, že kajícího zločince ze žaláře propustil. Ale ostatní, kteří zapírali a nevyznali, ponechal v okovech.

Zde poznáváte, drazí žáci, jak se každému člověku líbí *upřímné, úplné a zkroušené* vyznání. A víte, co se P. Bohu líbí? *Upřímná, úplná a zkroušená zpověď*

Pojednání.

Ó věru! Co by vám, děti, prospělo, kdybyste svědomí své sebe důkladněji zpytovaly? Co by vám prospělo, kdybyste nad svými hříchy prolévaly krvavé slzy lítosti? Co by vám prospělo, kdybyste si co nejpevněji umínily se polepšit? Co by vám to všecko prospělo, kdybyste si hříchy ponechali pro sebe a nikomu se z nich *nezpovídaly?* Vždyť už Písmo sv. v Zákoně Starém dí: »Kdo skrývá hříchy své, neobstojí. Ale kdo je vyzná a opustí, ten milosrdenství dojde.« (Přísl. 28.)

Dokud chodil P. Ježíš osobně na tomto světě, odpouštěl hříchy sám a to těm lidem, kteří toho byli hodni.

Tak na př. když jednou přinesli k němu do školy člověka šlakem poraženého a ležícího na lůžku, řekl jemu: »Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji.«

Když zase jindy seděl na hostině v domě farizea Šimona, přistoupila k němu žena jménem Marie Magdalská, klekla si k jeho nohám a smáčela je slzami lítosti. Přítomní farizeové se proto na ni horšili. Ale P. Ježíš k ní s největší laskavostí pravil: »Odejdi zase, dcero má, neboť tvoji hříchové jsou tobě odpuštěni!«

A zdali nevíte, drahé děti, když Pán Ježíš v nevýslovných mukách visel na kříži, že odpustil těžké hříchy kajícímu lotrovi a že mu docela i nebe přislíbil?

Spasitel náš ovšem hříšníky *nezpovídal* jako nějaký kněz, neboť byl vševědoucí a znal všecky hříchy lidí, ba i jejich nejtajnější myšlenky. Protože pak všecky lidi miloval, odpouštěl jim ochotně i bez *zpovědi*, jenom když pozoroval, že svých nepravostí upřímně litují. Avšak Spasitel náš nemiloval pouze lidí tehdejších, nýbrž miloval a milovati bude své věrné až do skonání světa. Ježto pak předvídal, že lidé budou vždycky až do skonání světa lehkomyslně hřešiti, zařídil *sv. zpověď*. Nežli se navrátil do nebe, pravil k apoštolům: »Jako mne poslal Otec (abych odpouštěl lidem hříchy), tak i já posílám vás. Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.«

Opakuji ještě jednou, že P. Ježíš *nezpovídal*, protože byl vševědoucí. Ale apoštolové nebyli vševědoucí a proto vyzývali kajicníky, aby jim své hříchy říkali. A tak se stalo, že »k nim přicházeli věřící, vyznávajíce a vypravujíce své skutky.« (Sk. ap. 19.) Všichni se *zpovídali* rádi a mnozí z veliké lítosti říkali své hříchy nejen po tichu, nýbrž často i veřejně. Zpočátku se *zpovídali* denně nebo aspoň týdně a při každé mši sv. přijímali společně s knězem. Později však někteří ve své horlivosti ochabovali a chodili ke sv. *zpovědi* řídčeji. Konečně (r. 1215) vydala Církev předpis, aby se dospělí *zpovídali* alespoň jednou za rok a to v čas velikonoční a školní děti třikrát do roka

Něco vám, milé děti, nyní povím. V poslední době byl vynalezen stroj, kterým lze zcela pohodlně koberce a příbytky zbaviti prachu. Stroj tento se nazývá »atom« a pozůstává z pumpy, jejíž ssací roura, dlouhá to hadice, provlékne se oknem a koncem této roury jezdí se po kobercích, mezitím co venku je stroj v činnosti. Všechen prach, písek a jiné smetí se takto v pokoji vyssaje a vmete se beze hluku a veliké námahy do zvláštní komory stroje. Nikdo nemůže si »atom« dosti vynachváliti, ale málo kdo si jej může koupiti, protože je drahý.

Ale já znám jiný stroj a sice stroj, který čistí lidské duše. Jmenuje se *zpověd* a J. Kristus jest jejím vynálezcem. Pomocí tohoto božského vynálezu můžete se, milé děti, zbaviti hříšného smetí duše a sice snadno, tiše, bez hluku, bez námahy a bez vydání peněz. Jediné, co se vyžaduje, jest: abyste se *zpovídaly úplně, upřímně a zkroušeně**) .

1. Nuže, prosím vás pro spásu vaší duše, *zpovídejte* se předně *úplně* t. j. ze všech hříchů, na které jste se upamatovaly! Povězte na sebe všecko zřetelně, aby vám zpovědník dobře rozuměl! Nezamlčujte žádný těžký hřích, protože byste se uvrhly do velikého neštěstí!

2. *Zpovídejte* se *upřímně!* Nevymlouvejte a nezmenšujte svá provinění! Neužívejte takových výrazů, ze kterých by zpovědník nevyrozuměl velikost a druh vašich hříchů! Žádného zpovědníka se nebojte, ale považujte jej za svého duchovního otce, rádce a lékaře, který chce vyléčiti vaši nemocnou duši.

---

*) Nevadí snad tato odchylka od katechismu? M.

3. *Zpovídejte* se konečně také *zkroušeně* a poklekejte ke zpovědnici slušně a uctivě! Vězte, že u zpovědnice se musí každý pokládati za ubohého hříšníka a že musí odložiti všelikou pýchu! U zpovědnice je vlastně každý ubohým žebrákem, který žebrá o smilování a odpuštění. U zpovědnice vládne rovnost jako na hřbitově, kde pán i sluha leží klidně vedle sebe a očekávají své zmrtvých vstání. Vězte, že i sám papež, když se *zpovídá*, odkládá zkroušeně tiaru; král odkládá své žezlo a korunu a padá zkroušeně na kolena

A vy byste se, drahé děti, opovážily ke zpovědnici blížiti snad neuctivě a snad s úsměvem na rtech místo s pláčem a vážností? Vy byste mohly odbývati sv. *zpověď* lhostejně, studeně, suše, rychle, jako byste vypravovaly nějakou obyčejnou povídku? Vy byste se nechtěly zpovídati zkoušeně?

Sv. František Sál. *zpovídal* kdysi člověka, který mu své těžké hříchy lhostejně a bez zkroušenosti vyznával. Sv. František dal se do pláče a řekl: »Musím plakat já, protože vy nepláčete!«

Drahé děti, P. Bohu se líbí jenom *zpověď úplná, upřímná a zkroušená*, neboť jenom v takové *zpovědi* se hříchy odpouštějí. To si hlavně z celé dnešní exhorty zapamatujte — a na konec poslechněte příběh z války světové:

Na podzim r. 1914 spočívali ve dvoraně pařížského nádraží na slámě těžce ranění vojáci francouzští a němečtí, kteří byli právě přivezeni z bojiště. Ošetřovatelky byly u nich, těšily je a laskavě se nad nimi skláněly. Jistý těžce raněný Němec, katolík z Porýnska,*) bolestně vzdychal. Když se ošetřovatelka tázala, čeho si přeje, šeptal: »Já bych se rád vyzpovídal, neboť se obávám, že za chvíli skonám.« Ošetřovatelka se vztýčila a rozhlížejíc se zvolala: »Je tu někde katolický kněz?« V druhé řadě raněných ozval se jeden Francouz a řekl: »Já jsem knězem. Doneste mne k raněnému! Já ho vyzpovídám.« Ošetřovatelka přistoupila blíže. Ale onen kněz byl tak strašlivě zraněn granátem, že by mu každé neopatrnější pohnutí přivodilo smrt. Zrazovala mu tedy jeho úmysl. Ale kněz-voják nedal se odbýti, nýbrž přímo velel: »Doneste mne k němu, neboť se jedná o jeho nesmrtelnou duši!« I odnesli jej k raněnému zajatci a položili je vedle sebe. Umírající říkal upřímně a zkroušeně své hříchy a kněz mu udělil rozhřešení. Ale nemohl už ani slabostí udělati nad ním kříž; ošetřovatelka mu musila nadzvednouti ruku. Potom oba sklesli nazpět do slámy, zpovědník i vyzpovídaný, a zemřeli ruku v ruce ještě dříve, než byl iodnešeni z nádraží do lazaretu. — Tuto skutečnou událost si, drahé děti, také zapamatujte! Amen.

V. Exhorta.

Dostiučinění.

Ve Starém Zákoně byl tento obyčej: kdykoli se někde nalezla mrtvola zavražděného, ale vrah nebyl vypátrán, byl mrtvý veřejně vystaven a starší lidu přicházejíce, vzkládali na něj ruce a vyznávali, že tímto zločinem vinni nejsou.

Milé děti! Kdyby zde teď uprostřed nás spočívalo mrtvé, umučené tělo Pána našeho J. Krista, kdo pak z vás by se odvážil říci: »Já smrtí Jeho vinen nejsem, protože jsem se nikdy žádného hříchu nedopustil?« Kdo z nás by tak v pravdě mohl tvrditi? Nesmíte totiž nikdy zapomenouti, že Spasitel náš trpěl nejen za hřích dědičný, nýbrž umřel za hříchy celého světa. Vždyť to tak už předpověděl

*) Nár. Polit. 15./11. 1914. Zpráva sice nedí, že to byl Němec. Ale neškodí dětem trošku humanity vyhledat i z války mezi národy.

prorok Izaiáš, který napsal: »On pak bude zraněn pro naše nepravosti a potřín bude pro naše hříchy.«

Tedy za naši nestoudnost byl ze svých šatů svlečen a bičován. Za naši neposlušnost byl korunován trním. Za naši hněvivost byl posmíván a uplván. Za naši lživost a pomluvy byl oblečen v roucho potupné. Za naši nestřídmost trpěl hlad a žízeň. Za naši nelásku byl napájen octem a žlučí

Když tedy nevinný Spasitel za *naše* hříchy tolik vytrpěl, neměly byste vy za *své vlastní* hříchy také něco vytrpět? Neměly byste alespoň ochotně vykonati *zadostučinění* čili *kajicné skutky*, které vám po zpovědi ukládá zpovědník?

Pojednání.

Co se tak obyčejně ukládá? Modlitba, půst anebo almužna; ale nejvíce jenom modlitba. Můžete říci, že je toto uložené pokání těžké? Myslíte, drahé děti, že tím, když jste se několik otčenášů pomodlily, už jste vykonaly všecko? Že už si nemusíte žádný dobrý skutek dobrovolně sami uložiti?

Ó, v dobách dřívějších se ukládalo *dostiučinění* daleko přísnější! Kdo na př. v neděli nebo ve svátek konal práci služebnou, musil se za to postiti o chlebě a vodě 2—3 dny. Kdo rodičům lál, musil se postit 40 dní. Kdo na ně vztáhl ruku, sedm let se musil postit.

Za veřejné hříchy se ukládalo také veřejné *pokání*. Na popeleční středu musili se takoví veřejní hříšníci postaviti před svého biskupa, který jim posypal hlavu popelem, oblékl je kajícím oděvem a z kostela je vyobcoval. Po nějaký čas nesměli do chrámu ani vkročiti, ale stáli u brány a jako nějací žebráci s pláčem prosili mimojdoucích za přímluvu. Později směli vstoupiti do kostela aspoň na kázání. Ještě později bylo jim dovoleno zůstat i po kázání na Božích službách. Avšak po celý čas, co toto *pokání* činili, musili se přísně postit a nesměli se ukázati při hodech anebo veřejných radovánkách. Posléze, když už za své hříchy *dostiučinili*, obdrželi rozhřešení.

Myslíte, drahé dítky, že se snad někteří takovému nezvyklému *dostiučinění* vzpírali? Ach, nikoli! Ale ještě si sami *pokání* přidávali, aby naplnili slova sv. Jana Křt., který volal na poušti: »Čiňte hodné ovoce *pokání!*« (Mat. 3.)

1. *Magdalena*, která bývala velikou hříšnicí, po nanebevstoupení Páně se uchýlila do jeskyně, kdež o samotě své těžké hříchy oplakávala a do své smrti úžasné skutky *dostiučinění* konala.

2 Sv. *Petr* Alkantarský dopustil se v mládí několika hříchů, za které po celých 40 let činil tuhé *pokání:* na holém těle nosil bolestivé roucho kajícné, jídal pouze jednou za 3 dny a přebýval v úzké cele, kde nemohl ani pořádně sedět ani ležet, nýbrž jenom stát anebo klečet.

3. Sv. *Alois* jako 7letý chlapec slyšel od vojáků proklínání a nepočestné řeči, které po nich nevědomky několikrát opakoval. Když povyrostl a smysl těchto hříšných slov počal chápati, pojal nad tím tak velikou lítost, že při své první zpovědi, kterou jako žák vykonal ve Florencii, docela omdlel. Potom po celý život oplakával hříchy svého mládí a konal přísné *dostiučinění*. Když vypukl v Římě mor, posluhoval nemocným, nakazil se a zemřel svatě jako 23letý jinoch.

4. *Boleslav II.*, král polský, dopustil se několika hříchů do nebe volajících. Ale želel jich a za *pokání* oblékl kajícné roucho, vstoupil (r. 1084.) jako neznámý němý poutník do kteréhos kláštera v Korutanech a prosil posuňky, aby tam byl

přijat. Stalo se, a kající král 8 let vykonával v klášteře tom ochotně nejnižší práce jako obyčejný sluha. Když tušil blížiti se smrt, otevřel konečně ústa svá a pravil k řeholníkům: »Já jsem Boleslav, král polský, který se dopustil mnohých ukrutností. Mezi jinými jsem v Krakově u oltáře vlastní rukou zavraždil biskupa Stanislava, který káral mé chyby. Papež mne za to vyloučil z Církve. I vydal jsem se k němu do Říma. On mne konečně rozhřešil a uložil mně *pokání*. Ale to mně bylo málo. A proto jsem na zpáteční cestě vstoupil do tohoto kláštera, abych tu za své nepravosti *zadostučinil.*« Na to skonal

5. Slovutný učenec anglický Dr. Samuel *Johnson* pocházel z chudičké rodiny a měl nemocného otce. Jednoho dne — bylo to 21. listopadu 1736 — řekl jemu churavý otec: »Synáčku, je mi zle, cítím se sláb. Jdi na trh a prodej některé knihy, abychom měli co jíst!« Ale syn nechtěl poslechnouti a vymlouval se, že je venku sychravé a studené počasí. Otec tedy sténaje opustil lůžko, šel sám a prodával celý den v zimě a nepohodě, aby uživil rodinu. Když pak se večer navrátil domů, ulehl a za několik dní zemřel. Toho se ulekl syn a od té chvíle pro samou lítost neměl nikdy pokoje. Každého roku, ať bylo počasí pěkné nebo ošklivé, dne 21. listopadu vydal se na ono místo, kde zemřelý jeho otec se kdysi nachladil. Tam stával nyní syn po celé 4 hodiny s hlavou odkrytou a lítostně oplakával svou nenapravitelnou vinu. Činil tak vždycky, i tenkráte, když se stal světoznámým učencem a velikým pánem. Činil *pokání* až do své smrti.

6. Vznešený *Francouz,* jménem »pán z Brecourtu« měl jedinou dcerušku, kterou velice miloval a opatroval jako oko v hlavě. Jednoho dne navrátiv se z lovu, zašel ihned do zahrady a žertem namířil nabitou pušku na svou dceru, která mu běžela naproti. Rána vyšla a dívka se skácela mrtva. Když to nerozumný otec spatřil, div, že neoněměl. Všecek byl zdrcen žalem a nenalézal na ničem žádné radosti. Opustil svět, vstoupil do kláštera kartuziánského v Chartrése a za *pokání* konal tam on — boháč nejnižší služby jako vrátný až do r. 1893, kdy nábožně zemřel

Drahé děti! Zda nepoznáváte z těchto několika příkladů, jak naproti tomu nepatrné je *pokání*, které se *vám* ukládá po sv. zpovědi? Spokojíte se tedy příště jenom s tímto *dostiučiněním?* Nepřidáte si ještě dobrovolně sami některé modlitby v kostele nebo doma? Či budete konati pouze *pokání* uložené? Budete snad toto *dostiučinění* konati ledabyle, ve chvatu a bez lítosti? Ó popřejte mi tu sladkou naději, že jsem vám nekázal o pokání nadarmo! Popřejte mi tu naději, že vám spása vaší vlastní duše není lhostejna, ale že se chcete vždycky dobře zpovídat, abyste mohly šťastně umírat.

Či snad víte, kdy umřete? Toho nevíte. A kolik máte duší? To víte dobře, že máte duši jenom jednu, a když ji ztratíte, že nemáte duši druhou, kterou byste zachránili. Víte, že máte jen jednoho Boha. Jestli-že vás ten po smrt odsoudí, kdo vás přijme na milost? Víte, že máte jen jedno nebe. Bude-li pro vás po smrti zavřeno, co vám zbude? Ani to nechci říci, co by vám zbylo. Jenom vás o to prosím, abyste se ku sv. pokání vždycky svědomitě připravovaly a upřímně se zpovídaly. Písmo sv. dí, že P. Bůh »nechce smrti hříšníka, ale aby se polepšil a byl živ.« (Ezech. 33.) Amen.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. ŘÍJEN 1916. ČÍSLO 9.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Pastýřský list Jeho Em. ndp. kardinála ze Skrbenských, jimž se loučí se svými milými diecesany. — Promluva na ned. XX. po sv. Duchu — před Vš. Svatými — na Dušičky. — Z praxe a různé.

Pastýřský list Jeho Em. ndp. kardinála ze Skrbenských, jimž se loučí se svými milými diecesány.

Milovaní v Pánu! Pozvedám-li dnes hlasu, abych naposledy jakožto Váš arcipastýř promluvil k Vám, které jsem dosud směl nazývati svými arcidiecesány, vystupuje mi v mysli velice živě vzpomínka na onen den, kdy více než před 16 roky po prve jsem se k Vám obrátil, jsa Vašim novým biskupem. Tenkráte, o svátku nejsvětějšího Jména Ježíš v roku spásy 1900, předstoupil jsem před Vás a oznámil Vám, že sv. Otec ustanovil mne arcipastýřem pražské arcidiecése a v tomto úřadě mne poslal k Vám. V prvním pastýřském listu svém vylíčil jsem Vám, s jakými city jsem se ujal berly sv. Vojtěcha. Moji drazí, vyložil jsem Vám, s jak velikou těžkostí já, Vám cizí, poměrů této země neznalý, mladý a v apoštolských pracích nezkušený, ujímám se obtížného úřadu v jedné z největších diecésí na světě a to za časů tak vážných. Než důvěra v toho, jenž vyvolil si »co slabé jest ve světě, aby zahanbil silné« (1. Kor. 1, 27), dodala mi odvahy odebrati se mezi Vás, jíti k Vám, státi se Vaším duchovním otcem a Vaším arcipastýřem. Ke své útěše a posile byl jsem si vědom, že Pán Ježíš Kristus sám mne sluhu svého, byť i nehodného, poslal k Vám, on řekl svým apoštolům a jejich nástupcům: »Jako mne poslal Otec, i já posílám vás« (Jan 20, 21). Takto upokojen, přišel jsem k Vám, moji drazí, nikoliv s novým poselstvím, ne s novým učením, nýbrž jako moji v Pánu odpočívající předchůdcové, jak náš velký světec, sv. Vojtěch, a mnozí jiní arcipastýřové této staroslavné diecése, přišel jsem hlásat Vám věčně nezměnitelné pravdy svatého evangelia Pána Ježíše Krista, Spasitele světa, prostředkovat Vám jeho spásonosné dary milostí, býti Vám duchovním pastýřem. Šestnáct roků uplynulo rychlým letem od doby, kdy jsem se ujal tohoto úkolu.

Dnes, moji drazí, kdy jest mi skončiti úkol můj, pudí mně srdce, přehlédnouti jej i čas, který jsem Vám věnoval.

Přišel jsem hlásat Vám a dát zvěstovati věčné pravdy svatého evangelia. Bylo proto mojí první povinností, abych sám slovo Boží Vám kázal.

Buďtež tisíceré díky Bohu, bylo mi možno tak činiti. Jak v četných svatyních mého arcibiskupského sídelního města, tak i na sterých kazatelnách v rozsáhlé arcidiecési za různých okolností, obzvláště však na arcipastýřských cestách

visitačních a biřmovacích, bylo mi dopřáno hlásati Vám slovo Boží a promlouvati k Vám útěšná i spasná slova, každému v jeho mateřské řeči.

Také četnými pastýřskými listy obracel jsem se opět a opět k Vám, abych Vás povzbuzoval a poučoval prostým sice způsobem, ale z otcovského vřelého srdce.

Pamětliv slov božského přítele dítek: »Nechte maličkých přijíti ke mně« (Mat. 19, 14), s obzvláštní radostí shromažďoval jsem kolem sebe při svých biskupských úkonech miláčky Pána Ježíše, Vaše drahé dítky, abych společně se svým věrným kněžstvem rozséval símě božské pravdy v jejich nevinná a vnímavá srdéčka.

Moji milovaní duchovní synové, Vaši kněží a duchovní správcové, podporovali mně neúnavně v povinnosti hlásati slovo Boží mládeži i dospělým; po celý ten čas neustávali evangelium Kristovo Vám kázati, vykládati a objasňovati Vám je v křesťanských cvičeních a katechesích; po mém přání starali se, aby jejich svěřenci zcela zvláště byli ve sv. náboženství poučeni a povzbuzeni zbožnými a horlivými řeholníky při nesčetných sv. misiích.

Tak bylo drahocenné símě slova Božího hojně zaseto do srdcí všech, kdož byli dobré vůle.

Ukolem biskupa jest však nejen se starati, aby se spasitelné pravdy svaté víry hlásaly, nýbrž i udělovati a prostředkovati milost, kterou Kristus zanechal své církvi.

Náleží tudíž k nejsvětějším a nejdůležitějším povinnostem arcipastýřovým posílati věřícím rozdavače božské milosti, kněze, aby přisluhovali věřícím svatými svátostmi.

Tak i já rok za rokem skrze svátosti svěcení kněžstva jsem posílal svým milým arcidiecésanům četné Bohu zasvěcené služebníky a rozdavače milosti Boží, aby mnou řízení spolu se staršími duchovními bratry svými pracovali o spáse duší jim svěřených.

Mnou zmocnění přijímali Vaše dítky na křtu sv. do církve Kristovy, ve svátosti pokání na místě Božím odpouštěli Vám i jim hříchy; u stolu Páně podávali Vám Pána Ježíše sama, původce milosti i spásy; ve sv. manželství žehnali svazku Vašich srdcí; svátostí posledního pomazání síliti Vaše drahé příbuzné k poslednímu boji; zemřelým chystali poslední křesťanský odpočinek v posvěcené zemi; při svaté mešní oběti vždy pamatovali a věrně vzpomínali před Hospodinem na živé i mrtvé.

Moji drazí, to vše konali moji věrní duchovní synové a spolupracovníci z mého rozkazu a za mé arcipastýřské správy na posilu Vašich duší.

Mně samému bylo však dopřáno s nimi a v jejich čele pracovati na svatém díle rozdávati milost Boží.

Jako jsem byl šťasten, moha po šestnácte let pro Vás vysvětiti 683 kněze, tak mně těšilo, že jsem mohl tisícům z Vás za různých okolností v četných chrámech a svatyních podávati tělo Páně; radoval jsem se obzvláště, že bylo mi lze podle mé přední biskupské povinnosti vzkládati na Vás své velekněžské ruce a více než 478.000 biřmovanců sedmerým darem Ducha sv. upevniti ve svaté křesťanské katolické víře.

Bylo mi dopřáno 20 nových kostelů a svatyň zasvětiti službě Boží a zbožným potřebám mých milovaných arcidiecésánů.

Rozmilí v Pánu! Předchozími slovy krátce jsem Vám vylíčil, jak jsem plnil veliký úkol před šestnácti roky započatý. Když jsem se tehdy ujal tohoto velikého díla, ujistil jsem Vás, že budu na Vás vždycky pamatovati v modlitbách, jak to náleží k nejsvětějším mým arcipastýřským povinnostem. Ujišťuji Vás nyní, že jsem slovu svému dostál.

Mnoho set mší sv. v těchto letech jsem obětoval za Vás; ať již v starobylém pražském velechrámu sv. Víta, nebo v četných kostelích v městech Pražských a jiných, anebo v sebe chudším venkovském kostelíku mé rozsáhlé arcidiecése, všudy vznášela se k Bohu moje modlitba a oběť za Vás. Kéž ráčí Bůh ve svém milosrdenství je milostivě přijmouti!

Tak byl jsem v letech svého pobytu mezi Vámi podle svých slabých sil nositelem a učitelem katolické pravdy, kterou jsem Vám sám kázal a která se Vám hlásala z mého rozkazu a mým jménem; byl jsem knězem, přinášeje u Vás a za Vás nejsvětější oběť, uděluje Vám sv. svátosti, světě a posílaje Vám kněze, kteří rovněž Vám rozdávali milost z pramenů spásy, které Kristus zanechal své církvi

Konečně byl jsem Vám dán od nejvyššího pastýře, náměstka Kristova, od svatého Otce, abych dlel mezi Vámi, vedl Vás a řídil, Vy pak abyste se kolem mně kupili jako věrné duchovní ovečky.

Moji drazí! Když jsem se Vám více než před šestnácti roky po prvé představil a první pastýřská slova k Vám pronášel, prosil jsem Vás, »abyste z lásky k Pánu Ježíši, pastýři a biskupu duší Vašich (1. Petr 2, 25), nezamítali lásky, s jakou jsem k Vám přišel«.

Tak jsem prosil tenkráte — a dnes? — Dnes, rozmilí, jest mi s pohnutým srdcem a z celé duše děkovati za lásku a důvěru, kterou jste mi vždycky hojnou měrou prokazovali od prvního dne mého pobytu mezi Vámi až do dnes. Tato příchylnost neochabla za ta léta, nikoliv, cítil jsem s povděkem, že vzrostla a viděl jsem, jak její projevy dosáhly netušeného stupně i živosti; zejména od chvíle, kdy se známo stalo, že jest mi snad s Vámi se loučiti.

Kolik důkazů příchylnosti dostalo se mi zvláště v době té!

Vzpomínám tu nejprve svých milovaných kněží bez rozdílu hodností, stáří a úřadu. Jako stáli po všechna minulá léta věrně při svém arcipastýři, jej ochotně podporovali a svorně s ním pracovali, tak i nyní v době loučení seskupili se olem loučícího se otce jako praví synové a dali mu nezapomenutelné důkazy své oddanosti.

Z plna otcovského srdce za to vděčně jim žehnán.

Ale také Vy, moji drazí diecésani stavu světského ze všech vrstev, předstihovali jste se v důkazech příchylnosti a laskavosti vůči mně.

Mám tu na mysli obzvláště obyvatelstvo mého arcibiskupského sídelního města, krásné staroslavné Prahy.

Kdekoliv a kdykoli objevil jsem se mezi jejím katolickým lidem, zejména v četných nádherných svatyních nebo ve schůzích a za každého jiného podnětu, oblažovala mne srdečná příchylnost pražského obyvatelstva. Buďtež Vám díky za Vaši lásku, Vy věrní, mezi nimž jsem v přední blízkosti žil!

Neméně živě vzpomínám důvěry a slavnostní radosti, s níž jsem býval přijat a provázen na arcipastýřských cestách v rozličných krajích rozsáhlé arcidiecése bez rozdílu národnosti.

Vděčně vzpomínám i laskavé přízně, přívětivé ochoty a součinnosti, která se mi tak rozmanitě a hojně prokazovala v mém biskupském životě a mé působnosti ode všech stavů, zvláště od velevážených členů věrné katolické šlechty a od úřadů všech oborů.

Kéž Bůh odmění tisíceronásobně veškeru přízeň a podporu, které se dostalo Jeho služebníku. Rozmilí v Pánu! Nastává hodina loučení.

Svatá Stolice schválila jednomyslné přání vys. důst. metropolitní kapituly olomoucké a touto apoštolskou úchvalou rozhodla, abych se vrátil jakožto arcipastýř do oné arcidiecése, jíž jsem náležel původem, rodem, duchovní výchovou a kněžskou činností; abych se stal nástupcem sv. Methoděje a zasvětil síly své nadále arcidiecési olomoucké.

Jsa ochotně poslušen tohoto apoštolského hlasu, dávám Vám srdečně s Bohem!

Vděčen za všechny milosti, které jsem tak hojně obdržel od Boha po všecka léta své činnosti v Praze, vděčen za veškeru lásku, jíž se mi dostalo, poslouchám též hlasu svého svědomí, uznávám-li pokorně a vyznávám-li veřejně, louče se dnes, svou slabost a nedostatečnost své chyby a opominutí ve správě dosavadního velepastýřského úřadu; i prosím Hospodina, aby mně byl milosrdným soudcem za můj život a moji činnost u Vás. I Vás, moji drazí, prosím o shovívavost ve všem, v čem jsem chybil, v čem jsem nevyhověl Vašim zbožným nadějím a potřebám, způsobil-li jsem snad někomu z Vás bolest, anebo pohoršil-li jsem někoho z Vás.

Pro lásku ke Kristu Pánu prosím Vás za odpuštění i za zbožnou vzpomínku před Pánem.

Tak rozvazuje se svazek, který nás vzájemně poutal nemálo let, svazek mezi arcipastýřem a stádcem. Než zůstaňme, rozmilí spojeni jiným svazkem, svazkem zbožné modlitby!

Rád Vám slibuji, že nedám uplynouti ani jednomu dni v dalším mém životě, abych Vás i Vašich milých rodin nevzpomínal v modlitbě u oltáře. Chci prositi Boha, aby zůstala s Vámi mocná jeho ochrana a jeho požehnání, aby Vás provázelo všecky na přímluvu nejsvětější Matky Boží, Marie Panny a svatých patronů této země.

Chci vzývati Pána, aby vždy Vám dal poznávati, že není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spaseni býti (Sk. apošt. 4, 12), než jméno Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista; chci ho prositi, aby Vám dal milosti vždy a ve všech trudech i protivenstvích pevně vytrvati ve svaté katolické víře, věrnými zůstati Vaši matce, svaté církvi katolické, aby Vám dal milost Vaše svěřence vésti ke Kristu a jeho církvi, křesťansky žíti a jednou křesťansky zemříti.

Pomozte mi svými modlitbami i skutky vyprositi u trůnu Božího, aby vyslyšeny byly tyto prosby, abychom se jednou zase shledali tam, kde bude »jeden ovčinec a jeden pastýř« (Jan 10, 16), na blažených luzích věčně vítězné církve Kristovy, v nebi.

Nyní naposledy pozvedám rukou svých jakožto Váš Arcipastýř, abych Vám všem na rozloučenou z celého srdce žehnal ve jménu † Otce i † Syna i Ducha † Svatého. Amen.

Dáno v Praze, dne 29. června 1916.

† Leo Kardinál ze Skrbenských,
kníže-arcibiskup.

Neděle 20. p. Pent.
Že hodné dítky miluje Bůh.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Milé dítky, když jste poslouchaly děj dnešního evangelia, nezdálo se vám, že přímo neskonalou *lásku* musil míti k synáčkovi svému otec, který přes hory a doly pospíchal, aby vyhledal nebeského lékaře Ježíše Krista? Který se nelekal cesty kamenité, nelekal se polí a lesů, nelekal se temné noci, takže cesta 7 mil, již uraziti musil, *z lásky* k synovi zdála se mu býti docela kratičkou. Tak jej pudila *láska* otcovská!

A vzpomeňte si dále, kterak nedočkavě volal ke Kristu, když jej konečně dostihl: »Pane, sestup, pospěš, nežli umře můj syn!« Nejinak, než jakoby říci chtěl: »Ó Pane, prosím, nemeškej! Neboť nemocný synáček jest mé jediné potěšení, má radost a útěcha! Spěchej tedy, ať mi neumře!« Když pak nebeský lékař jej ubezpečil slovy: »Jdi, syn tvůj živ jest — s jakou radostí spěchal domů! Jak svého uzdraveného syna zlíbal! Jak jej *miloval*!

Ale, milé děti, myslím, že se nemýlím, že i tento syn vroucně *miloval* svého otce, že to byl jistě syn *hodný*, který si *lásku* otcovu zasloužil. Kéž bych si to mohl mysleti o každém z vás! Kéž bych mohl se vší určitostí tvrditi, že i vy jste *hodny* lásky svých rodičů, lásky matčiny a lásky otce!

1. Než, milé děti, jest ještě jiný otec, který také *miluje hodné dítky*, ale přebývá v nebi. Modlíte se k Němu každodenně říkajíce: «Otče náš, jenž jsi na nebesích!« Od tohoto předobrého Otce, věřte mi, že všecko dobré dostáváte.

Od Něho jste dostali své starostlivé rodiče, od Něho máte učitele, kteří vás k dobrému vedou. Od Boha dostáváte každodenně jídlo a nápoj. Či nevěříte? Ne-li, proč tedy se k Němu modlíte: »chléb náš vezdejší dej nám dnes«. Od Boha pochází oděv těla vašeho a v čemkoli chodíte. Či nevěříte? Ó neklamte se, děti milé, a věřte mi, že nic by vám nemohli dáti vaši rodičové, kdyby jim to dříve Pán Bůh nepožehnal.

Od Něho dále béřete i zdraví, sílu a schopnost k učení, a bez jeho pomáhající milosti byste se ani naučiti ničemu nemohli. Od Boha všecko pochází: to slunce, které vám svítí ve dne; měsíc a hvězdy, které vás těší v noci; ta země po které chodíte a domky, ve kterých přebýváte — to vše závisí od Boha.

Co ještě více, moje drahé děti? Kdyby se všichni lidé na vás hněvali, Pán Bůh vás přece *miluje* a vám přeje. Kdyby se na vás všichni rozhněvali, kdyby vás všichni odháněli, Pán Bůh vás přece *miluje*. Avšak, pozor! Jen ctnostné a *hodné dítky miluje* ten Otec nebeský! Nezbedné, lživé a neposlušné, vzdorovité a zlé děti nemiluje. Doufám, že mi hlavně tohle budete věřiti a že si upřímně zapamatujete: že Pán Bůh *hodné dítky miluje*.

A vy byste také rádi věděli, které dítky lze nazvati *hodnými*? Které? Na tuto otázku vám neodpovím, co jsem vymyslil sám, ale co napsal tisíckráte moudřejší a učenější sv. Cyprián: »Dítky lze nazývati hodnými jen tenkráte, když se bojí Pána Boha, když rodičů svých poslouchají, když staré lidi ctí, když počestnost zachovávají, když poníženost, dobrotu a stydlivost milují«. Takové děti že skutečně Pán Bůh miluje, chci vám nyní dokázati na několika známých příkladech z Písma sv.

2. Připomenu vám nejprve *hodného* maličkého *Samuela.* Že se vždycky ve stánku pobožně choval, vroucně modlil a uctivě při bohoslužbách přisluhoval, tak jej P. Bůh miloval, že se mu ukázal v noci, s ním rozmlouval, později pak až ke králům za vyslance Božího jej poslal a velikým prorokem jej učinil. Ach, milé děti, nebylo-li to neskonalé štěstí? A tohoto štěstí se mu dostalo z té příčiny, že jako maličký chlapec pobožný a vroucí býval v domě Božím. Hle, kterak P. Bůh hodné dítky miluje!

Vzpomeňte si na *hodného Josefa*, syna Jakubova! Že poslouchával vezdy rodičů, že nikdy nerozhněval ani otce ani matky, že rád sloužil bratřím svým, to rádi viděli, že ale požaloval otci, když něco zleho na nich uviděl, rozhněvali se na něj bratři a vyhnali jej od sebe, avšak P. Bůh jej za to miloval a dal jemu milost, aby se stal prvním po králi egyptském. Hle, kterak P. Bůh hodné dítky povyšuje!

Na koho si nyní, drahé děti, ještě vzpomenete? Vzpomeňte si na *hodného Tobiáše!* Že rád posluhoval nemocným, že rád uděloval almužny, že otce i matku a staré lidi ctil, že se vždy chránil spolku nezbedných — sám archanděl Rafael k němu s nebe přišel a vedl jej po nebezpečné cestě jako vede starší bratr mladšího.

A ještě něco! *Tři hodní mládenci* v Babyloně nedali se od bezbožných navésti ke zlému a vždycky jenom pravému Otci nebeskému se klaněti, ačkoli kolem sebe viděli jen modloslužebníky. Král je dal sice hoditi do ohnivé pece, ale tři mládenečkové v ohni sobě zpívali. Ani se jim vlásek nespálil. Tak je chránil P. Bůh, protože hodné dítky miluje

A takových příkladů bych mohl vám, ó děti moje, na sta vyprávěti, kdyby čas mi zbýval. Ale protože čas prchá, povím vám toliko ještě, že sám *Pán Ježíš miloval hodné* maličké dítky. Jak čteme u sv. Marka (k. 10) volal je k sobě a říkal apoštolům: »Nechtež dítek, ať jdou ke mně! Nebraňte jim, neboť je miluji! Chci jim dáti království nebeské. Nechte jich tedy, aby šly ke mně! Já na ně budu vzkládati ruce a budu jim žehnati«. Co myslíte? Proč asi P. Ježíš volal ty dítky k sobě? Protože byly hodné. Proč se mu líbily? Protože jistě byly hodné. Proč se nad nimi modlil? Proč jim dával požehnání a proč jim sliboval království nebeské Ach, jistě proto, že byly nevinné a hodné.

Vy, moji drobní posluchači, vy už pomalu dorůstáte a brzo vyspějete, ale jste pořád ještě děti. Ó budete-li také vy vždycky hodni, budete-li se pobožně modlit ráno, večer a v kostele; budete-li k učitelům svým uctivi; budete li starých lidí sobě vážiti, na cestě pěkně každého pozdravovati; budete li mezi sebou upřímní a pokojní — pak vás bude P. Bůh milovati, bude vám žehnati a neopustí vás, až jednou dospějete. Věřte, že neopustí! Dokáži vám to na pěkném příkladě.

Jeden z arcibiskupů pražských v 18. století jmenoval se *Daniel Josef Mayer* a pocházel z prostičkého, chudičkého rodu. O něm vypravuje dějepis, že byl ve svém mládí velice hodný, že vynikal zvláště vroucí zbožností a láskou k rodičům. Za to jej P. Bůh odměnil a ozdobil skoro největší hodností duchovní. Ž votopisec líčí, když se stal arcibiskupem, s jakou láskou pečoval o svého starého, prostičkého tatíčka. Jak jej posazoval u stolu vždy na místo první a jemu co nejpečlivěji jídla předkládal. Když pak ochuravěl a z lůžka vstáti nemohl, jak on sám, arcibiskup, kníže a slavného království českého primas, ač měl hojnost služebníků, svýma vlastníma rukama jemu jídlo donášel, jemu se synovskou láskou posluhoval, u jeho lůžka mnoho hodin ztrávil . . .

Nemyslíte, děti, že ten stařičký otec vznešeného syna svého za to miloval Nemyslíte, že tato vzájemná láska libila se Pánu Bohu? Ó jistě!

Ale i vám dal Bůh rodiče. I já vím, že vás tito rodičové o nic méně nemilují nežli ten otec v dnešním evangelii svého synáčka. Ó kdo sečte, kdo ocení tolik probdělých nocí, tolik úzkostlivých dnů a tolik péče vašich rodičů? Chcete býti hodni jejich lásky? Chcete se vůbec nazývati »hodnými?« Nuže, pomáhejte rodičům, žádné práce se neštítíce! Onemocní-li, ošetřujte je ve dne v noci jako oni ošetřovali vás, když jste malí byli. Povolá-li je P. Bůh na věčnost, modlete se za ně! A protože Pán Ježíš hodné dítky k sobě volal, povolá jednou i vás a sejdete se tam se svými rodiči, abyste se od nich už nikdy neoddělili. Amen

---

Neděle před svátkem OO Sanct.

Jak se vyobrazují svatí?

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Když jsem, drahé děti, byl knězem v Příbrami, vídal jsem nesčetná procesí poutníků, kteří putovali na Svatou Horu. Některý den přijelo procesí jedno, jindy dvě, jindy zase tři i více, takže se ulice příbramské rozléhaly posvátným zpěvem a hudbou. Ale největší nával poutníků se jevil na samé Svaté Hoře! Do kostela poměrně malého se nemohli všichni poutníci vejíti. A tak se stalo, že někteří šťastni stáli až u oltáře, druzí v lodi chrámové a ostatní před chrámem, v tak zvaných ambitech.

Kdykoli jsem na tyto zbožné poutníky opodál hleděl, vite, milé děti, co jsem si myslíval? Myslil jsem si, že tato processí jsou obrazem celé Církve a celého pokolení lidského. Neboť, hleďte! I my a vůbec všichni křesťané, kteří na zemi žili, putovali a putují nahoru k věčné blaženosti do král. nebeského. My, kteří jsme živi, ještě putujeme a bojujeme zde na zemi s nepřáteli našeho spasení. Nazýváme se tedy »Církev bojující«. Druzí již doputovali a odešli na věčnost: ale nedostali se posud před jasnou tvář Boží, musejí trpěti v očistci. Náležejí tedy k Církvi trpící. Ale nejšťastnější jsou ti milionové, kteří doputovali, dotrpěli, a nyní se nacházejí před oltářem trůnu Božího, tam velebí Boha na věky, tváří v tvář na něho patříce.

I. Nuže, *kdož jsou tito*, kteří náležejí do Církve vítězné? Je to především nejbl. *Panna Maria*, která jako královna nebes je nade všecky duše svatých povýšena. Po ní řadí se četný sbor spravedlivých arciotců a proroků ze Starého zákona počínajíc od nevinného Abela až do neohroženého Jana Křtitele. Potom jsou v nebi sv. apoštolové a evangelistové. Dále mučedníci a mučednice, panny, vdovy a vyznavači »ze všech národů a pokolení a lidí a jazyků, ani stojí před trůnem a před obličejem Beránka, jsouce oblečeni v bílá roucha a majíce v rukou palmy« (zjev).

Jsou mezi nimi panovníci a papežové, biskupové, kněží a řeholníci. Sikví se mezi nimi šlechtici, hodnostáři a učenci. Jsou mezi nimi vojáci, jako na př. Jiří a Gedeon. Řemeslníci, jako na př. Kryšpín a Kryšpinián. Rolníci, jako na př. Isidor a Barlaam. Žebráci, jako Aleš a Servulus. Služky, jako na př. Nothburga, Zita a Julia. Vdovy, jako na př. Hedvika a Lidmila.

Ti všichni žili na zemi v nejrozmanitějších poměrech a okolnostech, v bohatství nebo v chudobě; žili ve cti nebo v pohrdání. Žili ve víru hlučného světa

anebo v ústraní. Ba někteří si oblíbili mrtvou poušť, kde Pánu Bohu sloužili. Někteří rozdali svůj majetek chudým a žili sami v nedostatku. Milionové za dob pronásledování podstupovali radostně a odhodlaně muka i smrt za víru. Někteří žili nadmíru přísně a postili se tak přílišně, že si děti nedovedete učiniti o tom ani pojem, a odpočívali na holé zemi. Kdo by je za to neměl ctít? Kdo by se jim nepodivoval?

II. Ale je jiná ještě otázka, která nás dnes zajímati bude a to otázka: kterak se svatí obyčejně *vyobrazují?* Viděli jste zajisté už osoby anebo obrazy mnohých. Vzpomeňte si v této chvíli na ně znova!

Vzpomeňte si, kterak se na př. vyobrazuje královna svatých *Panna Maria?* Známe-li skutečnou podobu této naší Matičky? Pravé její podobizny, bohužel, nemáme, protože za jejího času fotografování posud vynalezeno nebylo. Ale nicméně se v katakombách římských zachovaly některé její freskové obrazy, které nám ji představují v jednotlivých výjevech z jejího života. Nejstarší a nejznamenitější z nich jest Madonna s prorokem Izaiášem, pocházejí z konce I. století a v katakombách objevená r. 1851.

V pozdějších stoletích až do nejnovější doby vyobrazovali Pannu Marii rozliční umělci. Chcete znáti jména některých? Fra Angelico, Perugini, Rafael, Tizián, Dürer, Murillo, Cranach, Rubens; v Čechách pak Škréta a Liebscher. Milé děti, nestačil by ani čas, kdybych vám měl vyjmenovati všecky umělce, kteří Pannu Marii vyobrazili svým štětcem anebo dlátem.

Ale kterak ji ponejvíce vyobrazili tito umělci? Předně jako královnu nebes čili podle Zjevení sv. Jana »jako ženu oděnou sluncem, měsíc pod nohama jejíma a na hlavě její koruna 12 hvězd«. Jindy zase jako neposkvrněnou Pannu a to tak, jak se byla zjevila v Lourdech. Kterak se tam zjevila? Bez dítka, v bílém rouše, v bílém závoji, s modrým pásem, s růžencem v rukou. Nejslavnější obraz Mariánský, myslím, namaloval Raffael; nazývá se Madonna Sixtinská a uchovává se jako převzácná památka v Drážďanech. Ale hádejte, drahé děti, který obraz mariánský bývá křesťanům přece jen nejmilejší? Před kterým zbožní lidé nejraději klečívají? Před kterým se nejvroucněji modlívají ti, kdož v životě musejí hodně trpěti? Není-liž takový obraz i v kostelíčku našem? Není-liž to obraz na oltáři Bolestné Rodičky Boží? Tam si, drahé děti, zajděte i vy tam se pomodlete, kdykoli vás něco bude trápit! P. Maria vyslyší vaši prosbu.

III. P. Maria se nazývá královnou všech svatých. Nuže, nyní se nám naskytuje otázka: kterak se vyobrazují *ostatní svatí?* Jinak se, milé děti, vyobrazují svatí Starého zákona a jinak Nového.

a) Naši prarodiče *Adam* a *Eva*, kteří sice zhřešili, ale neskonalé pokání činili, vyobrazují se obyčejně nazí na znamení, že původně byli nevinní a svatí. *Melchisedech* vypadá téměř jako nějaký velebný pán u oltáře: v jedné ruce drží paténu se 3 chleby a ve druhé kalich. *Mojžíš* se vyobrazuje s deskami Zákona. Od hlavy jeho jakoby vycházely sluneční paprsky. Tak vypadal, když sestupoval s hory a vracel se mezi rodáky. *Eliseus*, Eliášův učedník a nástupce, který zázračně zjednal pitnou vodu jerišským a uzdravil Naamana, má ve znaku dvojhlavého orla. *Izaiáš* byl kolem r. 800 za krále Manassesa pilou rozřezán; proto se vyobrazuje s pilou.

Dle čeho, děti, rozeznáte svaté Starého a Nového zák.? Není-li to jednoduché? Tito mají kolem hlavy svatozář, kterážto ozdoba starozákonním svatým schází. Sv. *Jan Křtitel*, který se sice narodil ve St. zák. a umřel dříve nežli Kristus, tou svatozáří bývá ozdoben.

b) *Apoštolové* podle předpisů Ježíšových mívají dlouhé svrchní roucho bez rukávů, pás okolo beder, plášť a na nohou sandály. Hle, to byla celá ochrana a ozdoba jejich těla! Také má každý apoštol při sobě nástroj svého umučení. Na př. . . . ale sv. Petr má vždy klíče.

4 *evangelisté* se znázorňují podle začátků svých evangelií. Sv. Matouš má u sebe anděla v podobě lidské, poněvadž začíná svou knihu rodokmenem Kristovým. Marek má lva, poněvadž začíná slovy: »Hlas volajícího (lva) na poušti«. Lukáš má u sebe obětní zvíře, neboť začíná své evangelium líčením oběti Zachariášovy. Který ještě zbývá? Sv. Jan, protože své evangelium nejvzletněji počíná, takže se zdá, jako by svým duchem chtěl vzlétnouti až do nebes, má ve znaku orla.

Sv. *mučedníci* mají palmu na znamení statečnosti nebo prapor na znamení vítězství. Někdy bývají vyobrazováni s mečem, někdy s kopím, jindy se šípy, opět jindy s kolem nebo sekyrou. — Ach, milé děti, ani vám nechci vypočítávat všecky ty nástroje, jimiž byli ubozí od katanů mučeni. Jak se jmenuje na př. světec, který drží v rukou rošť, na kterém byl smažen? Není-li to sv. Vavřinec? Která to světice třímá v prstech kleště? Sv. Aponolie? Který Která . . (dle soch v kostele domácím).

Sv. *vyznavači*, kteří neumřeli smrtí mučednickou, vyobrazují se ve svém rouchu. Jindy zase jeví se nám s odznakem ctnosti, ve které obzvláště vynikali. Planoucí srdce co značí? Zdali ne lásku? Co kniha? Značí učenost. Co olivová ratolest? Značí mírumilovnost.

Sv. *dívky* a *panny* držívají významně v rukou lilii, jež značí bílou čistotu duše — — —

A tak bych, milé dítky, mohl dnes jakožto před svátkem všech svatých o těchto Božích miláčcích pokračovati pořád a dále, kdyby jenom čas byl k tomu Vězte však, drahé děti, že je těch Božích miláčků na sv. hoře nebeské mnoho milionů, že jenom vševědoucí P. Bůh všecky zná a v den posedního soudu je světu ukáže.

Spasitel náš dobrý kdysi pravil, že »království nebeské podobno jest kupci, který hledá dobrých perel. Když pak nalezl jednu drahou perlu, odešel, prodal všecko, co měl, a koupil ji«. (Mat. 13.) Nejsou-li těmito perlami míněni svat a světice v nebi? Co tedy máte činiti? Hledejte mezi nimi každý perlu svou! Na křtu sv. obdrželi jste totiž jméno některého svatého. Opatřte si jeho obrázek, čtěte jeho životopis, následujte jeho ctnosti! Dojdete tak jistě a šťastně na Svatou Horu nebeskou. Amen.

Promluva k studující mládeži na Den všech věrných zemřelých.

Napsal Dr. LUBOMIR PETR.

Dostojevský ve své knize *Idiot* nadepsané líčí vlastní dojmy, jež zažil 22. prosince r. 1849, kdy jako člen kroužku Petraševova byl odsouzen k smrti zastřelením, a byv spolu s jinými odsouzenci na popraviště veden, dostal před

samou popravou milost: »Pamatuji se na všechno tak jasně«, píše, »že nikdy ničeho nezapomenu z těchto okamžiků«. Na dvacet kroků od popraviště, kolem kterého stál lid a vojsko, byly upevněny do země tři sloupy, neboť provinilců bylo několik. Tři prvé odsouzence přivedli ke sloupům, přivázali je, oblekli do popravního oděvu, dlouhých bílých rubášů, přes oči jim stáhli kukle, aby nebylo viděti obličeje.

Zatím naproti každému sloupu postavila se četa několika vojínů. Byl jsem na řadě osmý, patřil jsem tedy ke sloupu třetího oddělení. Kněz obešel všecky s křížem. Bylo patrno, že zbývá k životu pět minut, nic víc. Připadalo mi, že těchto pět minut jest ještě nekonečnou lhůtou, ohromným bohatstvím, připadalo mi, že za těchto pět minut prožiju ještě tolik života, že není třeba, abych pomýšlel hned na poslední okamžiky. Rozvrhl jsem si dobu tak, že první dvě minuty určil jsem k rozloučení se soudruhy, druhé dvě určil jsem k tomu, abych ještě jednou o sobě přemýšlel, a poslední, abych naposledy se ještě kolem sebe rozhlédl.

Pamatuji se jasně, že jsem si učinil tyto tři rozvrhy.

Umíral jsem v 27. roce, zdravý a silný. Když jsem se loučil se soudruhy, pamatuji se, že jsem se jednoho z nich ptal po věci dost vedlejší a že zajímal jsem se dokonce i o odpověď. Pak přemýšlel jsem o sobě. Věděl jsem předem, o čem budu přemýšleti. Chtěl jsem si představiti, co možno nejrychleji, kterak to tak jest: nyní jsem a žiju, a za tři minuty budu již pouhé něco, cosi. A kde? O všem tom rozhodnou pouhé tři minuty. Nedaleko byl kostel, a vrchol chrámu s pozlacenou střechou se třpytil v jasném slunci. Pamatuji se, že zadíval jsem se na tu střechu a že oči nemohl jsem odtrhnouti od jiskřicích z ní paprsků; zdálo se mi, že tyto paprsky jsou novou mou přírodou a že za tři minuty se s nimi sloučím. Neznámost nového, jež co nevidět nastane, byla hrozná. Ale přes to nic nebylo, tíživějšího nad myšlenkou stále se vracející: Což kdybych nemusel zemříti, což vrátí-li mi život — jaká nekonečnost! Ó, to bych potom proměnil každou minutu v celý věk, ničeho bych nepromarnil, s každou minutou bych počítal a ničeho bych nadarmo neproplýtval!«

Hleďte, jaké ocenění času a každé chvíle života přináší pohled do blízké smrti a zamyšlení se nad ní. Moji milí, kdo z nás jest před ní jist, kdo může tvrditi, že nynější jeho hodina nemůže býti jeho poslední, kdo může říci, že v době, kdy smrt zvýšenou měrou životy kosí, budeme tu za rok všichni?

A po smrti co následuje? Kdo z nás jest s to, aby vlastní silou pozvedl roušku s tohoto tajemství? Řehoř Veliký koncem století VI. poslal opata Augustina do Anglie, ke králi kentskému Etelbertovi. Beda Venerabilis vylíčil nám toto první vystoupení křesťanství mezi Anglosasy. Před opatem nesen byl stříbrný kříž a obraz Kristův. Veliký kněz Northumbrů poklonil se první novému náboženství. Prohlásil své bohy za bezmocné a zvrátil jejich modly ranami kopí. Král anglosaský byl se již poradil se svými thany.*) V oné vážné poradě zvedl se jeden z velmožů a pravil: »Vzpomínáš snad králi jevu, jenž se někdy přihází za zimních dnů, když sedíš u stolu se svými knížaty a thany. Oheň v krbu plápolá, síň je vyhřáta, kdežto venku prší a sněží. Tu vlétne ptáček, mihne se

*) than — angl. thane, za doby anglosaské titul člena družiny královy (pozn. red.)

se sálem, vlétne jedněmi dveřmi a druhými vylétne. Ten malý okamžik, pokud je uvnitř, jest mu sladký, necítí deště a zimní nepohody; ale chvíle ta jest krátká, pták prchá v okamžiku a ze zimy vrací se do zimy. Takový jest život lidí na zemi, srovnáváme-li jej s nejistotou, jež vládne na onom světě. Zjevuje se na krátký čas, ale jaká doba nastane potom? To nevíme. Může-li nás tudíž toto nové učení o tom poněkud bezpečněji, zasluhuje, abychom ho následovali«. Tento názor převládl a následovalo pokřestění krále, velmožů i lidu.

Již dávnověk uměl tedy oceniti přednost křesťanského náboženství, v tom spočívající, že k veliké otázce o smyslu a cíli lidského života odpověď dává: Tvůj život vezdejší je setbou, je průpravou k životu věčnému.

Nikoli tudíž proto připomíná vám církev svatá v den památky všech zemřelých nutnost a všeobecnost smrti, aby vás ztravovala radosti života a chuti k energické práci. Vždyť proto nám byl život dán, abychom prožili jej v radostné činnosti. Ale lehkovážnosti chce vás církev uchrániti myšlenkou na smrt, abyste dobře hospodařili se životem svým, abyste poznali veliký význam jeho pro naše nynější i příští štěstí, abyste pamětlivi svého účtování s Bohem dali svému životu důstojný obsah a prožili jej ve shodě se zákonem božím. To povzbuzení má vám dáti památku všech věrných zemřelých, den Dušiček, jenž na hřbitov, do města mrtvých zavede vás, kde pamatováni jsme na smrt tak výmluvně, že nám neviditelná ruka bezděky k srdci sahá a na řasách bezděky zatřpytí se rozechvělé slzy. Co jest ve stínu smrti velikost světa? Dieu seul est grand, Bůh jediný jest veliký, pravil Massilon nad rakví Ludvíka XIV. Bůh jediný jest veliký, praví nám i hrob. Velicí světa, kteří v něm odpočívají, kdo bojí se jich ještě? Kdo zná a jmenuje je ještě?

Anglický spisovatel XVI. století *Raleigh* končí ve *Věži* (Towru) své *Všeobecné dějiny* hlubokými myšlenkami, jež v něm probudila smrt jeho ochránce, prince Jindřicha: »Uvažoval jsem, praví Šalamoun, o všech věcech, jež jsou pod sluncem a nalezl jsem, že vše je marnost a trýzeň ducha. Kdo však je ochoten věřiti této pravdě, dokud nepřijde smrt poučit jej o ní? Smrt to byla, jež probudila svědomí Karla V. a přiměla ho, aby nařídil svému synu vrátit Navaru. Smrt vnukla Františkovi, králi francouzskému, aby spravedlivě odplatil katům Mérindola a Cabrièra, na něž do té chvíle byl zapomínal. Smrt jediná nutí člověka k sebepoznání. Pyšným a vzdorným objevuje jejich vady, pokořuje je dohání k slzám a pokání. Vypočte bohatci, že není než žebrák všeho zbavený, jenž nemá nic než písek plnící jeho ústa. Krasavci před oči staví zrcadlo, nutíc ho dívati se na svoje tlení. Ó smrti, tys výmluvná, tys spravedlivá, tys mocná! O čem nikdo neodvažuje se zmíniti, ty nařizuješ, oč by nikdo se nepokusil, ty vykonáváš, které hýčkal všechen svět, vyháníš ze světa s pohrdáním. Hromadíš na jedné hromadě všechny veličiny, všechny marnosti, všechny ctižádosti a na vše to vrháš dvě slůvka: Hic jacet, zde leží«.

Smutný stesk a touha po shledání s předčasně zemřelými jímá v den Dušiček naše srdce. Den Dušiček den slz. Kdo neměl přítele, jemuž by rád za vše dobré ruky nestiskl? Kdo zemřelých svých rodičů v těchto dnech se zvýšenou vděčností nevzpomíná? Škoda, že často děti teprv tehdy dovedou oceniti všechnu lásku, když rodiče jejich dřímají pod drnem již svůj dlouhý sen. Proto jsi-li tak

šťasten, že máš ještě na živu rodiče svoje, nedej dopustiti, aby vděčnost a uznání vynořily se teprv ze slz bolestné ztráty jejich.

Na hrobě kardinála v kostele sv. Sabiny v Římě čteme slova: Ut moriens viveret, vixit ut moriturus. Aby žil umíraje, žít jako zemříti mající. Té moudrosti učíme se ze hřbitova: káže nám, že ke spícím na hřbitově přidružíme se všichni a máme-li tam klidně dřímati, že jest nám tu žíti jako věrným sluhům božím.

Je-li smrt spánkem jen, pak ještě jeden důsledek nyní, před památkou věrných zemřelých, kdy choditi budete mezi hroby, rád bych na konci vyvodil a připomenul vám. Jsou-li mrtví spícími bratry našimi, pak jest třeba, abychom tiše chovali se v blízkosti jejich. S úctou, s pietou chovejte se na posvátném místě hřbitovním, pamětlivi chvíle, kdy naši milí, jež tu zůstavíme i k nám choditi budou, aby slzami lásky a vděčnosti skropili naše mohyly.

Až přejde den, až budu spát,
přijď na můj hrob se podívat.
Jen podívat a neplač moc.
Vždyť kdo trpí spí vždycky rád
a sladká jest ta tichá noc,
když přejde den.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů pro království České konal 12. července členskou schůzi za hojné účasti. Na mnohé dotazy o úpravě platů, zákonitém zvýšení služného, třídnictví, komutaci, inspekci, disciplinárních, prostředcích, klassiifikaci, bezkonfessních dětech, bylo odpověděno již dopisy; ostatní vyřízeny budou nyní po projednání na této členské schůzi. Zajímavé byly mnohé případy a poučná řešení. Došly návrhy revise knih a seznamy válečných vydání. Úspěšné rady předsedovy byly s díkem od jednotlivců kvitovány. Na žádost našeho spolku za výpomoc aspoň katechetům obecných škol zatímním, výpomocným a za remuneraci z dotace pro klerus určené, odpověděl nejd. k. a. ordinariát v Praze negativně. Služné učitelstva i katechetů bude zlepšeno 10% provisorních přídavků čili 1/9 od 1. ledna 1916. Provisorní přídavky se započítají od 1. ledna 1916 všem těm, kteří vstoupili na odpočinek, jakož i těm, kteří nyní do pense zažádají. Ve čtvrtém ročníku měšť. školy v novém případě zařazeny pro náboženství dvě hodiny. Nesouhlasí-li někdo v důležité věci s hlasováním konference, dá si do protokolu votum separatum s patřičnými důvody. Rekursy si píše sám stěžovatel a podává je nejbližším nadřízeným úřadem. Zemská pokladna Červeného kříže s díkem potvrzuje dar spolku našeho 1000 K. Jeho Eminenci njdp. kardinálovi Leonu ze Skrbenských poslal předseda za spolek k intronisaci na arcibiskupský stolec v Olomouci blahopřejný telegram, na nějž došlo poděkování. Kdo ví cenu díla: Katechetská obrazárna r. 1866, ať to redakci laskavě oznámí. O polních kurátech platí, co se týká platu, toto: Kdo byl odveden r. 1914, za války a narozen r. 1879 byl odveden dle mobilisačních zákonů ne jako »Landsturm«, nýbrž jako aktivní voják. Proto dostává 1/3 civilního platu jako kurát v reservu. Landsturmkuráti jsou ti, kteří byli odvedeni v desítiletí před válkou a r. 1914 minulo jim 32 let. — Proponštěcí vysvědčení na škole obecné podpisuje katecheta vždy, na měšť. ve III. ročníku na konci roku. Mezi rokem vystupujícím, kde je to zvykem. Spolku došel zakoupený Pamětní list v ceně 10 K. Na den sv. Petra a Pavla radili se diecésní zástupci o základních rysech náboženské minimální osnovy pro pětitřídní školy obecné. Skupina duchovní správy Mies-Hayd-Plan vypracovala osnovu pro jednotřídní školy obecné a požádala užší komité pro minimální osnovu škol pětitřídních, by ji prozkoumala, přijala a nejd. k. a. ordinariátu doporučila, by táž ve školním roce 1916/17 na zkoušku zavedena byla. Komité po náležité úvaze tak učinilo s tím dodatkem, že bude i pro české školy podobná osnova vypracována a na zkoušku pro školní rok 1916/17, rovněž vyžádána. — Kolegové oznamujte nám laskavě změny působiště! Zbývající a nově nastupující nečlenové přihlaste se za členy k svému prospěchu a dojíždějte do schůzí.

M. Koukl, jedn.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. LISTOPAD 1916. ČÍSLO 10.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Promluva na ned. XXI., XXII., XXIII. a poslední po sv. Duchu. — Z praxe a různé.

Neděle XXI. po sv. Duchu.

Poslední věci.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

K sv. Filipu Nerejskému přistoupil jednoho dne lehkomyslný mladík, který počal s radostí vypravovati, že mu jeho rodiče konečně dovolili, aby studoval práva. Tiše poslouchal sv. Filip rozjařeného mladíka. Ale když tento řeč svou skončil, upřel na něj své otcovské oči a tázal se ho vážně: »Budeš tedy studovati práva? A co potom?« »Potom se přičiním, abych se stal ve světě slavným,« odpověděl jinoch. »A potom?« tázal se světec dále. »Potom?« Potom si snadno nashromáždím mnoho peněz a stanu se boháčem.« »A potom?« »Potom si vystavím krásnou villu a povedu bezstarostný život.« »A potom?« »Potom . . .« povzdechl si jinoch »potom budu žíti dále, až a již nedomluvil. Neboť sv. Filip pravil: »Ano, až do té chvíle, kdy umřeš a kdy tvou duši povolá k sobě nebeský Hospodář, abys (podle dnešního evangelia) vydal počet ze svého života

A ejhle, jakmile ta slova lehkomyslný jinoch uslyšel, zvážněl a pojednou si znechutil všecky krásné touhy a všecka rozkošná přání. S vážnou tváří počali mysliti na *poslední věci člověka.*

Ach, ano, drahé děti, co nás očekává »potom«, naposled, viděli jsme sam v uplynulém témdni, když jsme o dušičkách putovali na hroby svých zesnulých. Co nás tedy čeká? Čeká nás všecky *smrt, hrob* a *soud*

1. *Smrt.* Milé děti, přišli jsme na svět, ale nezůstaneme zde. Jako nyní za času podzimního list za listem se stromu opadává, tak i my jeden za druhým budeme padati se stromu života.

Poslyšte! Za jednu minutu zemře na celé zemi průměrně as 88 osob; za hodinu tedy 5000, za den umírá 127.000 lidí a za rok skoro 46 milionů.

Čtvrtina lidí zemře před 7. rokem, polovina všech lidí před 17. rokem. Ze 100 lidí dosáhne 60 let jeden jediný, z 500 lidí dosáhne jediný 80 let, z 10.000 lidí dosáhne jediný 100 let. Jakého věku dosáhnete vy? (Jakého já?) Kdož to může vědět? Ale jisto jest, že jednou umřeme.

Umřeme jistě, umřeme všichni. Umře učený a neučený. Umírá slabý a silný. Umírá chudák i bohatec. Umírá spravedlivý i hříšník. Či řekněte mi, drahé děti, kdo byl moudřejší než Šalamoun? A přece i on umřel. Rcete mi, kdo byl

silnější nežli Samson? On zkrotil lvy a brány města vyvrátil, ale potom? Potom i on umřel. Ó ta chladná smrt bez milosti béře všecky, nikdo jí neuprosí, ona je krutější nad kata. Tuhle bez lítosti rdousí hodného syna nebo zbožnou dívenku. Onde bez milosti béře dobrou matku aneb spravedlivého otce a nestará se o to, co si počnou ubozí sirotkové.

»Smrt,« jak praví sv. Augustin, »smrt neustále nás čeká.« Všude nám nadchází, pro ni žádné dvéře nejsou dosti pevné. Ona nečítá let, nehledí na moudrost, nekouká na sílu, nevšímá si krásy. Ach, milé děti, nepodobá-li se smrt sekáči? Co dělá sekáč? Na zeleném pažitě seče trávu, ale také kvítí. A tak smrt bez rozdílu podetíná staré i mladé, slabé i silné.

Chcete-li se o tom přesvědčiti, čtěte na svatém poli nápisy pomníků! Na každém pomníku bývá udán den narození a smrti nebo aspoň přibližné stáří zemřelého. Ó jak je to stáří rozdílné! Jak rozdílné je stáří několika osob, které v jediné hrobce odpočívají! Jak často umírají dítky, které se sotva zrodily! Jak nezřídka vidíte nápisy dětí, které zemřely ve vašem věku! Znal jsem sám takové mnohé a mnohé. Učil jsem je, vídal jsem je, mluvil jsem s nimi, pozoroval jsem, jak bývaly veselé a bezstarostné — ale pojednou odešly na věčnost. Smrt se neptala, co tomu řeknou rodičové, co učitelové; jak se budou divit spolužáci a spolužákyně; smrt nečekala, až si ty dítky vychodí svou školu, a hle, lavice školní už jich neuzřely

2. Avšak, milé děti, dejme tomu, že bychom i dlouho, hodně dlouho byli živi Bude to trvat věčně? Nikoli! Přece ještě jednou jistě umřeme, a potom? Potom bude naším údělem hrob.

Někdo z přátel napřed zatlačí nám oči, stáhne polootevřená ústa; umyjí nás a oblekou v bílý rubáš. Potom složí naše studené ruce a ovinou je svatým růžencem. Potom položí nás někam stranou, postaví k nám kmitající lampičku a otevrou okno, aby odcházel zápach hnilobný. Zatím umíráček smutně ohlásí v obci naše úmrtí, aby se naši známí za nás pomodlili.

Za chvíli se dostaví někdo k naší mrtvole, aby nám vzal míru na rakev. Třetího dne za truchlivého pláče položí nás do toho tvrdého, těsného lože, abychom již nikdy z něho nepovstali. Víko se pustí a zatluče. A potom?

Potom nás ponesou nebo povezou toutéž cestou, kterou jsme jindy veseli a zdrávi kráčívali, totiž na hřbitov. Tam okem zaroseným prohlédnou si naši známí tu úzkou, těsnou komůrku, ve které budeme přebývati až do soudného dne. Kněz naposledy smutným zapěje hlasem, naposledy bude nám přáti věčného odpočinutí a potom? Potom hodí na nás do hrobu několik hrud hlíny, která příšerně zarachotí, jako by to byl nějaký hlas z jiného světa, z podsvětí.

Potom odejde kněz. Odejdou i ostatní. Toliko přátelé a příbuzní zůstanou tam ještě u hrobu našeho, aby vyronili poslední slzu žalosti a pomodlili se za nás. A potom maličko — i oni odejdou, a pak chladně chopí se hrobař lopaty, v rychlosti zasype hrob a odejde i on. A my tam zůstaneme spáti sami, sami mezi mrtvými.

Za několik dní přijde snad zase někdo z příbuzných, aby nám na hrob zasadil nějaký kříž se smutným nápisem. Zatím však již dole děliti se budou o naše tělo hniloba a červi, pravím: červi a hniloba.

Za 10 a několik roků přikročí opět hrobař k našemu hrobu. Rozkopá drn vykope hrob — a co z nás zbude? Lebka a kosti, aby se naplnila slova Písma sv.: »Prach jsi, a v prach se obrátíš!«

3. *Soud.* Ach, ano! Tělo se obrátí v popel a prach, ale, drahé děti, co se asi stane s naší duší? S naší nesmrtelnou duší? Něco vám povím.

Před několika léty jela jistá vznešená dáma rychlíkem přes Semering za Vídní. Vlak tu vystupuje do obrovské výše a zase sestupuje směrem do Štýrska. Když se přiblížil rychlík k horskému svahu, stala se dáma velmi úzkostlivou a ve strachu se tázala průvodčího vlaku takto: »Prosím vás, co by se stalo, kdyby se vlak počal po kolejích řítiti dolů?« Průvodčí odvětil: »Přitáhneme brzdy. a vlak se zastaví.« »Jakpak ale, kdyby se brzdy zlámaly?« tázala se dáma, »co potom bude?« Průvodčí odpověděl: »Potom přijdou na řadu dvojité brzdy.« »A což kdyby i ty selhaly, co se potom s námi stane? Kam se dostaneme? Průvodčí odpověděl: »Potom přijdeme buď do pekla nebo do nebe nebo do očistce, podle toho, jaká je naše duše.«

Ach, milé dítky, nemyslíte, že odpověděl tento muž moudře a po křesťansku? Ano! Až umřeme, tělo naše sice odevzdají zemi, ze které bylo vzato, ale nesmrtelná duše vrátí se tam, odkud přišla a dostaví se ihned k soudu Božímu.

Z čeho bude každý člověk souzen? Každý člověk bude souzen z celého svého života, ze všech svých myšlenek a žádostí, slov a skutků jakož i z toho, co dobrého konati opominul. Co dí katechismus dále? Co se stává hned po soudu soukromém? Hned po soudu soukromém vykonává se na duši rozsudek a duše přichází buď do očistce, do pekla nebo do nebe...

Ó drahé děti, dejž Bůh, aby ten soudní rozsudek dopadl pro nás dobře! A dopadne jistě dobře, budeme-li na svou smrt, hrob a soud často rádi vzpomínati a na ně stále připraveni..

Když jsem býval kaplanem u sv. Jindřicha v Praze, zadíval jsem se častokráte v zadumání na starodávný obraz, na kterém byla vyobrazena následující událost: Sv. Jindřich, císař německý, modlíval se ve svém mládí často v Řezně v kostele sv. Emerama u hrobu sv. Volfganga. Jednou, když unavený cestou se tam modlil, usnul a ve snách spatřil státi před sebou sv. Volfganga, který ukazoval rukou na stěnu. Sv. Jindřich se na stěnu podíval a uzřel tam napsaná 2 slova: »Post sex t. j. po šesti«. Když se probudil, pokládat to za zvěst, že za 6 dní zemře. Ihned připravoval se vážně na smrt. Vyzpovídal se upřímně ze svých křichů, rozdělil mnoho almužny chudým a celý čas ztrávil na modlitbách. Ale po 6 dnech zůstal živ a zdráv. I domníval se, že tedy umře za 6 neděl. Když však ani za šest neděl ani za 6 měsíců nezemřel, myslil si, že jistě zemře za 6 let. Ale po 6 letech byl zvolen za císaře německého (1002) jsa stár 30 let. Jako císař vedl stále život svatý a zemřel u vysokém věku...

Nevíme, nevíme, ó drahé děti, kdy zemřeme. Buďme tedy na smrt připraveni, aby nás nepřekvapila; a kdyz nás překvapí, aby nás zastihla čisté a beze hříchu. Amen.

Neděle XXII. po sv. Duchu.

Pravdomluvný Kristus.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Ošklivým příznakem zkažených lidí bývá, že lhou a nemilují pravdy. Ale milé děti, kterak smýšlí o lži P. Bůh? Písmo sv. dí: »Není Bůh jako člověk, aby lhal, ani jako syn člověka, aby se měnil.« (4. Mojž. 23.) Bůh je nejvýš

pravdomluvný, on jest věčná pravda a moudrost, kteréž nelze, aby oklamala, aniž lze, aby oklamána byla.

Syn Boží Ježíš Kristus přišed na tento svět, říkával: »Já jsem se proto narodil, abych svědectví vydal pravdě.*) A skutečně Pán Ježíš vždycky pravdu mluvil a pravdy se zastával, ač věděl, že si tím neposlouží u svých nepřátel. Pán Ježíš pravdu miloval a celý život pro ni obětoval. To dobře věděli farizeové a proto mu dnes řekli: »Mistře, my víme, že jsi pravdomluvný.«

Ach, milé děti, my také dobře víme, že P. Ježíš byl pravdomluvným a my víme, že se vyplnilo vše, co kdy byl mluvil anebo předpověděl. Zopakujme si dnes z bible některé události, které se staly tak, jak je byl Pán Ježíš předpověděl....

1. Jednou se procházel Spasitel náš kolem moře galilejského a spatřil *Šimona a Ondřeje*, bratra jeho, ani pouštěli sítě do moře. I řekl jim: »Pojďte za mnou a učiním vás rybáři lidí.« Milé děti, vyplnilo se, co tu předpověděl pravdomluvný Spasitel? Ach, ano, vyplnilo. Neboť tentýž Šimon, který se později Petrem nazýval, ulovil prvním svým kázáním 3000 a druhým kázáním 5000 lidí. Brzy na to pak lovil ne jednotlivé lidi, ale celá města, celé kraje, celé říše, ba celý svět získal náboženství křesťanskému.

2. Jednou opět přišel P. Ježiš se sv. Petrem do svého nejmilejšího města Kafarnaum. Tu přistoupili k Petrovi výběrčí daně chrámové a žádali za oba daň chrámovou.

Ale ten neměl peněz. Pán Ježíš tedy pravil k Petrovi: »Jdi k moři, vrz udici a tu rybu, která nejprv uvázne, vezmi, otevři jí ústa a nalezneš stater; ten vezmi a dej jim za mne a za sebe.« (Mat. 17.) Statér, milé děti, představoval peníz, který stačil jako peníz daně pro 2 osoby. A ejhle, co se stalo? Petr uposlechl Pána — a peníz byl nalezen v ústech ryby!...

3. Slyšte dále! Jednoho dne byl Spasitel náš pozván k obědu od malomocného farizea Šimona. Když pak seděl za stolem, přišla žena, kterou celé město pokládalo za velikou hříšnici, přistoupila k Pánu Ježíši, rozlomila nádobu alabastrovou naplněnou drahou mastí a pomazala jí hlavu Ježíšovu, takže celý dům byl v okamžiku naplněn příjemnou vůní. Vidouce to ostatní hosté Šimonovi, horšili se nad tím a chtěli onu ženu odehnati. Ale P. Ježíš se jí ujal a řekl: »Amen, pravím vám, kdežkoli kázáno bude evangelium toto po všem světě, i to, co ona učinila, vypravováno bude na její památku.« (Mar. 14.)

Milé děti, víte-li, jak se jmenovala ta žena? Jmenovala se Maria *Magdalena*. Byla hříšnicí, ale obrátila se a stala se upřímnou kajícnicí. Po celém světě křesťanském se vypravuje o tom, jak litovala svých hříchů! A jako jsem vám její kajícnost líčil já, když jste se učili o svátosti pokání, tak se její jméno ozývá z tisícerých kazatelen a její obraz je zavěšen skoro v každém kostele. Zda se tedy do slova nevyplnilo, co o ní byl předpověděl pravdomluvný náš Spasitel Ježíš Kristus?..

4. Zda se doslova nevyplnilo, co předpověděl Spasitel o svém vlastním *utrpení*, *vzkříšení* a *oslavení*? »Aj, vstupujeme do Jeruzaléma,« tak totiž mluvil k apoštolům před svátky velikonočními a dodal: »Syn člověka tam vydán bude knížatům kněžským a zákonníkům, kteří ho odsoudí na smrt. A vydají ho pohanům ku posmívání a bičování a ukřižování; ale třetího dne vstane z mrtvých.«

*) Před Pilátem.

Ach, milé děti, schvalně jsem vám tuto předpověď Kristovu pověděl pomalu, slovo za slovíčkem, abyste poznali, jak doslovně se všecko naplnilo.

Neboť P. J. byl zradou vydán nejvyšším kněžím, kteří jej k smrti odsoudili a pak odevzdali Pilátovi a pohanským vojínům; od těch byl potupen, zbičován a ukřižován — ale třetího dne vstal z mrtvých, aby potvrdil pravdu své předpovědi.

5. Milé děti, nikdo na celém širém světě by se byl nenadál, že to bude jeho vlastní učedník *Jidáš*, který Jej za peníze zradí. Ale co se nikdo na celém světě z lidí nenadál, to dobře tušil a věděl sám Spasitel a apoštolům to předpověděl při poslední večeři.

6. Apoštolové zarmouceni a uděšeni slibovali, že aspoň oni zůstanou Pánu Ježíši věrni a Petr se zapřísahal, že je docela hotov i na smrt jíti pro Něj. Ale co jim řekl pravdomluvný Pán Ježíš? Že ještě téže noci všichni se nad ním pohorší a že se rozutekou. Co předpověděl Petrovi? Že ho ještě téže noci třikráte zapře. Ó drahé děti, dovedu si představiti, kterak se asi apoštolové v té chvíli zapřísahali, jak Pánu Ježíši dotvrzovali, že se to jistě nestane. A zatím se všecko na vlas vyplnilo

7. Avšak P. Ježíš dobře věděl, že apoštolové bázlivost svou poznají aspoň později, věděl, že mu nicméně věrni zůstanou a vykonají apoštolskou úlohu, ke které je povolal. Když je tedy opět kolem sebe shromáždil, pověděl jim, co dobrého je očekává v budoucnosti. Řekl: »Budou vás vydávati do rad a ve shromáždění svých vás budou bičovati. Před vladaře a krále budete voděni pro mne na svědectví jim a národům.« (Mat. 10.)

Ach, milé děti, mám vám dlouhými větami vykládati, kterak se tato Kristova předpověď vyplnila? Jak byli *učedníci Kristovi souzeni a bičováni?* Mám vykládati vám zevrubně události, jež čteme na posledních listech biblické dějepravy? Toho ode mne nežádejte?

8. Ale slyšte dále. Pán Ježíš pravil k apoštolům: »Až příjmete Ducha sv. přicházejícího na vás, budete mně svědky v Jeruzalémě a ve všem Judsku a Samařsku a až — *do posledních končin země.*« (Sk. ap. 1.) A co se tehdáž každému člověku zdálo nemožno, aby 12 prostičkých neučených apoštolů z opovrženého Judska obrátilo celý svět skoro až do posledních končin země — to se opravdu vyplnilo a stalo skutkem.

9. Také to předpověděl Ježíš Kristus, že Církev od Něho založená přetrvá vítězně všecky útoky, které proti ní podniknou její nepřátelé. Vzpomínejte, drahé děti, kterými slovy to Spasitel předpověděl! Nepravil-liž k Petrovi: »*Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám Církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou.*«

A co nám vypravují dějiny? Vypravují, že Církvi sv. se protivily po všecky věky rozpoutané náruživosti lidské. Že pohanství a židovství zdvihlo proti Církvi litý 300letý boj. Že nesčíslní bludaři usilovali ztřeštěnou zběsilostí Církev rozsápat. Že někteří mocnáři tohoto světa snažili se Církev jako otrokyni sobě podrobiti. Co ještě vypravují dějiny? Že mnozí velicí mužové snažili se rozvrátiti Církev vtipem a posměchem, násilím a lstí. Ano, byly chvíle, kdy se zdálo, jakoby loď Církve uprostřed těchto bouří tonula. Byly chvíle, kdy nepřátelé jásali volajíce: »Konečně je veta po Církvi« . . .

Ano, tak vypravují dějiny starého, středního a nového věku. Ale co vidíte, drahé děti dnes? Čemu vás učí přítomnost? Že »brány pekelné« Církve přece nepřemohly, ale že Církev je tu pořád, a že nástupce sv. Petra biskup římský

v míru i ve válce pevně sedí na svém stolci papežském A to všecko proto, aby se naplnilo slovo našeho pravdomluvného Spasitele.

10. Ale ještě jednu předpověď Jeho musíme sobě, milé děti, uvésti na paměť. Kterou asi? Když totiž jednou s apoštoly pohlížel s hory na krásné město *Jeruzalém*, pojednou zaplakal ve smutné předtuše a pravil: »Běda tobě, Jeruzaléme! Neboť přijdou na tebe hrozní dnové: obklíčí tě nepřátelé tvoji náspem a oblehnou tě a zouží se všech stran a porazí tě na zem, a neostane v tobě kámen na kameni...

A cože nám opět, táži se, vypravují dějiny? Že se tato předpověď doslova vyplnila: Římané dobyvše Palestiny krok za krokem, oblehli konečně i Jeruzalém, obklíčili ho náspy a sužovali obyvatele jeho nevýslovně. Konečně dobyvše města ztroskotali je a srovnali se zemí, takže nezůstalo známky, z ní by pocestný byl poznal, že tam stálo město nejkrásnější na celém světě

Ó kdyby to byli tušili oni farizeové, kteří ve dnešním evangeliu k Pánu Ježíši pravili: »Mistře, my víme, že jsi pravdomluvný!« Nazývali Jej pravdomluvným, a přece nechtěli věřiti pravdám, které učil a které předvídal, ale setrvali ve svém bludu.

My však, milé děti, už dobře víme, že všecko, co Pán Ježíš předpověděl, doslova se vyplnilo. Poznali jsme to v dnešní exhortě. Nuže, drahé děti, když je tomu tak, věřme, že vyplní se i ostatní proroctví Kristova, o nichž jsme dnes nemluvili. Vyplní se na př. slova: »Kdo neuvěří, bude zatracen .« Vyplní se také slova. »Kdo jí mé tělo (hodně) a pije mou krev, má život věčný, a já jej vzkřísím v den nejposlednější.« Amen.

Neděle XXIII. po sv. Duchu.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Kafarnaum.

V životopise našeho milého Spasitele Ježíše Krista jmenují se hlavně 4 města, a sice: Betlém, Nazareth, Jeruzalém a Kafarnaum. Betlém byl jeho rodištěm, neboť se tam narodil. Nazareth byl jeho domovem, neboť tam největší část svého pozemského života ztrávil. V Jeruzalémě stál chrám, do kterého se chodíval modlit a ve kterém byl obětován. A Kafarnaum? Tam P. Ježíš vykonal nejvíce zázraků.

Ale které asi z těchto 4 měst miloval Spasitel náš nejvíce? Které jmenoval městem »svým«? Kde nejraději přebýval? Snad v Betlémě? Ach, Betlémští Ho nepoznali a nepřijali, když se měl narodit. Tedy v Nazaretě? Ach, Nazaretští v Něj neuvěřili a vyvrhli Jej docela ven z města. A Jeruzalémští? Neustále strojili úklady jeho životu.

I. Pán Ježíš nejvíce miloval město *Kafarnaum*, jehož obyvatelé Ho s radostí přijali a učení jeho ochotně poslouchali. Kde asi, milé děti, budete hledati město Kafarnaum? Až přijdete dnes domů, vezměte do rukou biblickou dějepravu a v ní si vyhledejte mapu Palestiny! Najděte si nejprve Jeruzalém a pak se dejte prstem na sever a zastavte se u jezera Genezaretského neboli moře Galilejského.

Za onoho času, když se Kristus Pán plavíval po čistých vlnách tohoto moře, rozkládalo se na břehu dvacet městeček, která jako nějaká kytice věnčila

modré jeho vody. Jedno z těchto měst se jmenovalo Kafarnaum. Uzříte je na mapě vyznačené nedaleko ústí řeky Jordánu, na mírném svahu, jenž se skláněl ku břehu. Domy stály až u samé vody.

Město samo bylo ohrazeno zdí, mělo vojenskou posádku, celní a berní úřad a bydlilo zde mnoho obchodníkův a celníků. Zvláště tito celníci byli pověstni. Vybírali daně a cla, jež Římané ukládali podrobeným národům. Proto byli v nenávisti u židů, kteří jako národ od samého Boha vyvolený pokládali si to za potupu a ponížení, že musili platit peníz daně císaři pohanskému, k němuž necítili ani špetku lásky. Nedivte se tedy, milé děti, že židé v nenávisti měli celníky, kterým říkali »publikáni« čili po česku: veřejní hříšníci!

Ale podivno! Právě mezi těmito publikány našli se mnozí, kteří P. Ježíše milovali a jemu uvěřili! Podivno! V Kafarnaum bylo mnoho publikánů — a přece se tam P. Ježíš nejraději zdržoval a přebýval! Podivno! Farizeové a zákoníci se hříšných publikánů štítili, ale P. Ježíš je vyhledával a vyučoval. Ano, ještě něco podivnějšího! Co? Že P. Ježíš docela jednoho z celníků si vyvolil za apoštola. Který to byl? Byl to apoštol a evangelista sv. Matouš. Když mu P. Ježíš jeho bývalé hříchy odpustil, přilnul k Němu celou silou své lásky a ve svém evangeliu popsal zázraky, které Spasitel v Kafarnaum byl vykonal.

II. a) V kapitole 8. svého evangelia vypravuje na př., kterak Pán Ježíš uzdravil služebníka setníka Kornelia, když ten k němu přišel a prosil: »Pane, služebník můj leží doma šlakem poražený a zle se trápí. Setník tento byl příznivcem chudých, vystavěl v Kafarnaum synagogu a byl ode všech ctěn a vážen.

Když tedy tento hodný pán tak upřímně orodoval za svého nemocného sluhu, co asi učinil Spasitel? Šel ho uzdravit. Ale když už přicházel k domu setníkovu, vyšel mu setník z domu ven naproti, hluboko se Mu poklonil a pronesl tato věkopamátná slova: »Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale . . .« Co tím vlastně říci chtěl?: »Pane, ty se nemusíš obtěžovat až do mého domu k nemocnému. Nejsemť ani hoden, abys na jeden jediný kamének v mém domě pohleděl. Ty můžeš říci zde zdaleka jen jediné slovo — a služebník můj bude zdráv. Vždyť jsi všemohoucí, ty jsi Syn Boží!«

Ach, drahé děti, zdali neprojevil tento hodný setník velikou pokoru a hlubokou víru? Zdali tím nezahanbil farizeje a zákoníky, kteří se nad ním vypínali? Jestliže P. Ježíš prosbu jeho ihned vyplnil, nevyplývá-li z toho, že miluje lidi pokorné a hluboce věřící? Zdali nechápete, proč i před každým sv. přijímáním říkáte slova: »Pane, nejsem hoden . . .« Proč? Abyste projevily svou víru a pokoru.

Věru, že si to onen setník zasloužil, aby se jeho slova opakovala i při každé mši sv. A jest-liže je dle výpočtu na světě 500.000 katolických kněží, kteří každý den slouží mši svatou, tedy se slova kafarnajského setníka pronášejí na celém světě nejméně půlmilionkrát denně . . .

b) Než uvažujme dále, co vypravuje sv. Matouš! Hned po tomto zázračném uzdravení služebníka ubíral se Spasitel ve městě Kafarnaum dále a sice do domu apoštola Petra. Co tam dělal? Zázračně zase léčil. Sv. Petr totiž, milé děti, byl ženat. Matka jeho manželky neboli jeho tchyně byla dosud na živu, bydlila v Kafarnaum, ale těžce stonala; údy její trápila zimnice. P. Ježíš přistoupil k nemocné, dotekl se ruky její, a ejhle, jako v ráz: ostala ji zimnice. I vstala ihned a vděčně posluhovala svému Spasiteli.

c) Tyto dva veliké zázraky, které P. Ježíš v Kafarnaum za jedinou hodinu byl vykonal, postačily, že se pověst o tom rychle rozšířila po celém městě. Všichni se obdivovali divotvorčí moci Ježíšově a nemocní vyhledávali u něho o překot pomoc. Sv. Matouš vypravuje ve svém evangeliu takto: »A když byl večer, přinášeli k Němu mnohé, kteří měli zlé duchy« — a Pán Ježíš všecky, kteří se měli zle, uzdravoval.

Hle, drahé děti, za jeden jediný den vykonal tolik zázraků a prokázal tolik dobrodiní! Zdali mu ti uzdravení byli všichni vděčni? Zdali v Něj uvěřili? Zdali se polepšili? Zdali zůstali svému božskému lékaři věrni? Ach, milé děti, o tom sv. Matouš nenapsal sice nic, ale doufejme, že se Pán Ježíš v nich nezklamal..

d) Za to však sv. Matouš vypravuje v kap. 9. svého evangelia o jiném zázraku, který neméně rozrušil a překvapil celé město Kafarnaum. Povím vám tuto událost krátce svými slovy takto: Ve městě bydlel člověk, který nemohl vstáti z lůžka a trpěl veliké bolesti, neboť byl raněn mrtvicí. Když uslyšel, že P. Ježíš už uzdravil tolik nemocných, prosil, aby ho k Němu donesli i s lůžkem. Čtyři mužové vzali lůžko s nemocným na ramena a nesli je do domu, ve kterém P. Ježíš právě vyučoval. Ale tam bylo právě tolik posluchačů v místnosti i na chodbě, že nemohli s lůžkem ani projíti. Čtyři mužové vystoupili tedy s lůžkem na žstřechu. Ach, drahé děti, nelekejte se! Ať vás nepojímá snad hrůza! Neboť vězte, e střechy domů palestínských bývaly ploché a kromě toho zábradlím opatřené, takže bylo lze bezpečně po nich choditi!

Ale nicméně uznati musíme, není-liž pravda, s jakými obtížemi a překážkami nosiči musili bojovati, nežli nemocného dopravili na střechu. Ve střeše udělali otvor a tím otvorem spustili ubohého přímo k nohám Ježíšovým. A co činil Spasitel? Nejprve mu prokázal dobrodiní duševní, uzdravil jeho duši, neboť řekl: »Odpouštějí se tobě hříchové tvoji.« Pak teprve, když mu byl vyléčil duši, uzdravil i jeho tělo a dodal: »Nyní tedy vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého!« A jako na povel vstal ten, který byl dříve mrzákem a s tisícerými díky ubíral se domů k rodině.

Vy pak, milé děti, čemu se z tohoto evangelického příběhu učíte? Že důležitější a větší cenu před Bohem má nesmrtelná duše, nežli tělo, které je smrtelné Největší cenu před Bohem má odpuštění hříchů a čistota duše.

e) A největší zázrak, který P. Ježíš vykonal v městečku Kafarnaum, bylo vzkříšení dcery Jairovy; jak jsem vám o něm četl právě v dnešním evangeliu sv. Matouše. Snad ani nemusím vám, drahé děti, toto evangelium blíže vykládati! Vždyť je vám ten krásný příběh tak známý! Tolikrát jste už o něm slyšeli. Tolikrát jste se učili, že umřela 12letá dívka, dcera Jairova, ale že ji Pán Ježíš zase vzkřísil, aby nám ukázal, jak jednou vzkřísí také všecky nás...

Ó jest-liže Spasitel náš dobrý v Kafarnaum uzdravoval nemocné, veliké dobrodiní tím prokazoval! Když ale vzkřísil mrtvou, vykonal tím zázrak největší, o kterém si obyvatelé města Kafarnaum dlouho a dlouho vypravovali. Bohužel, že toto město brzo po Kristově nanebevstoupení ve válce bylo nadobro vyvráceno. Dnes na jeho místě rozkládají se pouze zříceniny, které, kdyby mluviti mohly, vypravovaly by o dobrotě Ježíšově. My jsme ji dnes a jindy poznali. Slibme tedy P. Ježíši, že mu vždycky věrni a vděčni zůstaneme. Amen.

Neděle poslední po sv. Duchu.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Soudí Bůh na zemi?

Učili jste se jistě o králi Břetislavu II. O tom zbožném a horlivém panovníku, který v naší vlasti vytrhával koukol zkomírajícího pohanství, posvátné háje a lesy mýtil, pohanské žrece a čarodějnice ze země vypuzoval — a víru křesťanskou zveleboval. Dějepis vypravuje, že sice byl za tuto snahu od šlechetných lidí ctěn a milován, ale nenáviděn od těch, kterým byly milejší pověry pohanské. A tak se stalo, že, když se bohatýrský tento král jednoho dne podvečer vracel z lovu v lesích křivoklátských do zámečku zbečenského, zlosyn kterýsi, jménem Lorek jej přepadl a svůj lovecký nůž do těla mu vnořil. Zděšená družina obklopila milovaného smrtelně zraněného vladaře, donesla jej na lůžko — ale všeliká pomoc ukázala se marnou. Břetislav trápil se v ukrutných bolestech ještě celý den, ale pak skonal s modlitbou na rtech a usmířen s Bohem 21, prosince 1100. A jeho vrah? ptáte se, milé děti, co se s ním stalo? Lidskému soudu sice ušel, ale ne soudu Božímu. Neboť nalezen byl zohavený v hluboké lesní strži, do které na útěku i s koněm se byl sřítil.

A tak, milé děti, *soud Boží* stihl hříšníka *již zde na zemi*, neboť Pán Bůh opravdu velmi často trestá lidi a celé národy, jestliže Ho příliš hněvají, — už zde na zemi. To bych vám rád dnes dokázal ještě na jiných 3 známých příkladech a sice z Bible

1. První, kteří svého Spasitele rozhněvali, byli naši *prarodiče*. Vzpomeňte si, kterak je Bůh ve své nesmírné lásce obdařil nedostižitelnými dary! V jejich tvář vryl svůj vlastní obraz. V duši jejich uhostil poklady nevinnosti, svatosti a milosti. Tělo jejich opatřil mnohými dokonalostmi. Postavil je jako vládce na zemi a podmanil jim takořka celý svět, živé i mrtvé tvory.

A co žádal za to všecko dobrotivý P. Bůh od nich? Požadoval pouze uznalost, vděčnost a nejskrovnější poslušnost.

Ale vy víte, že první lidé nebyli ani poslušni ani vděčni ani uznalí. Hřešili těžce. Proto se na ně Hospodin rozhorlil a vyslovil svůj soudní ortel: Duši je jich svlékl z roucha svatosti. Potravou červův učinil tělo jejich i potomků a učinil je otroky živlů přírodních. Konečně vypudil nevděčníky z ráje.

Hle, to byl první Boží soud, který se konal na zemi.

2. Když pak se rozmnožilo potomstvo Adamovo, Bůh poznamenal bratrovraha Kaina nesmazatelným znamením, aby každý poznal hanebníka. To byl jiný soud.

Když pak špatní synové Kainovi se přátelili se zbožnými dcerami Setovými, a pokazili množící se pokolení lidské, co učinil Bůh nejvýš dobrotivý? Káral je a napomínal, poslal i zbožného Henocha, aby je varoval, a posléze spravedlivého *Noema*, aby hříšníkům pohrozil Božím soudem. Sto let stavěl Noe archu čili koráb, lidé to viděli na vlastní oči, pozorovali, jak se tvář Páně kalí víc a více, slyšeli hlas káravý — ale to všecko marné bylo. Pojednou přestala láska a shovívavost Hospodinova a nastal soud Boží na zemi. Spousty vody se přivalily na nevděčné lidstvo a živá duše nezůstala na hříšné zemi. Jenom 8 lidí spravedlivých ušlo trestu Božímu . . .

Hle, to byl druhý soud Boží na zemi!

3. Dříve, nežli vám povím, který byl soud třetí, táži se vás, zdali znáte nějakou rodinu, ve které mají jen jedno jediné dítě? Co tu vidíváte? Pozorujete

jistě, s jakou obzvláštní úzkostlivostí tito rodičové jedináčka svého vychovávají. Jak jej zasypávají láskou a obětavostí a starostlivostí, jen aby se jejich dítěti v ničem neděla žádná křivda.

S podobnou láskou a starostlivostí bděl dobrotivý Otec nebeský nad vyvoleným národem israelským. Stačí jen povrchně si přečísti školní biblickou dějepravu, abyste poznali, jak Bůh tento národ miloval přede všemi ostatními národy, jak jej takořka hejčkal, jako rodičové hejčkají svého jedináčka.

Jen si vzpomeňte, kterak Bůh vedl Abrahama z pohanských krajin Mezopotamie do země zaslíbené! S jakou láskou pečoval o Isáka, Jakuba a Josefa Egyptského! Když pak národ tento v zemi Faraonů úpěti počal, kterak jej cestami nevyzkoumatelné moudrosti Své vyvedl na poušť, zde plných 40 let mannou a masem nasycoval, dokud se jim neotevřela hranice země mlékem a medem tekoucí. A nebyl-li to také P. Bůh sám, který jim ustanovoval statečné krále, posýlal sv. proroky a vytrhoval je z moci nepřátel.

Ale kdy jim P. Bůh lásku svoji nejvíce projevil? Zdali ne tenkráte, když Syna svého v Palestině zroditi dal?

Ale vy už, děti drahé, víte, že obyvatelé Palestiny Pána Ježíše neuznali za přislíbeného Vykupitele a že Ho nenáviděli. Ach, to mi věřte, že v Palestině není místa, na kterém by Kristus od nich nebyl býval pronásledován! Všude kladli nástrahy sv. jeho životu! Mnohý kámen tam ještě leží, kterým předrahou jeho hlavu chtěli rozdrtiti. Ba ještě více! Nevděční obyvatelé Jeruzalémští Jej ukřižovali jako největšího zločince mezi 2 lotry, přinutivše Piláta, aby podepsal ortel smrti.

Ale rozhněvaný Otec nebeský je za to soudil už zde na zemi. Neboť slyšte, co se potom dělo v Palestině!

Lakomý Pilát*) se krutě mstil obyvatelům jeruzalémským, že jej přinutil k nespravedlivému rozsudku, a počal je hrozně vydírati. Neštítil se ani sáhnouti na posvátné poklady chrámové. Když pak se židé shlukli před jeho palácem a žádali s vyhrůžkami poklady zpět, doufali, že jej zastraší jako dříve. Avšak Pilát se už nelekl. Poručil svým vojákům, aby se v přestrojení vmísili mezi povykující lid a na dané znamení mnoho jich pobili. Hle, kterak Pilát byl statečný, když se mu jednalo o poklady!

Brzy na to povstal falešný prorok, který hlásal, že na hoře Garizim jsou ukryty sv. nádoby ze starého Mojžíšova svatostánku. Vedl za sebou mnoho lidí z Jeruzaléma na horu, avšak vojáci Pilátovi je na cestě přepadli a pobili.

Pontský Pilát byl sice k žalobě židů konečně sesazen a do Vienny ve Francii zapuzen, kde zemřel sebevraždou. Avšak nástupcové jeho v Palestině byli ještě horší, takže krveprolévání a odírání Jeruzalémských nebylo konce. —

Posléze přiblížil se hrozný soud Boží, který předpověděl Kristus Pán v dnešním evangeliu. Napřed se podle této připovědi ukazovala rozličná *znamení.*

O veliké noci r. 67. byl chrám o půl noci najednou osvětlen jako by bylo pravé poledne. Kovová brána chrámová na východní straně tolik těžká, že 20 mužů nemohlo jí pohnouti, se sama otevřela, ačkoli byla zatarasena velikými závorami. Pak bylo viděti podivná znamení na nebi, jichž si nikdo vysvětliti nedovedl. O letnicích povstal v chrámě hluk a z chrámu bylo slyšeti prorokující hlas: »Utíkejme! Utíkejme!« Jakýsi Ananus po 3 léta chodil po městě a volal: »Zkáza

*) Tomáš Novák, Dějepis I.

na chrám! Zkáza na město! Od východu a západu, od půlnoci a jihu zkáza na chrám i Jeruzalém!« Představení města mu to zakazovali, ale on tím více volal: »Zkáza na chrám i na Jeruzalém!« Vydali ho římskému vladaři, který ho kázal nemilosrdně zmrskati, ale on při každé ráně tím více volal: »Zkáza, zkáza!« Hrůza jímala všechen lid. Když se ho tázali, co je zač, vedl stále svou: »Zkáza, zkáza!«

A zkáza přišla. Dostavil se na zemi Boží soud. Vespasián a Titus, římští panovníci, vtrhli do Palestiny, dobyli jednoho města po druhém a naposledy oblehli Jeruzalém, ve kterém se na neštěstí nacházelo 2 a půl milionů lidí. Ach, milé děti, nebudu vám líčiti, jak tito ubožáci hynuli hladem, morem a vzájemnými vraždami. Jak nelidsky byli trápeni a usmrcováni od Římanů! Nebudu vám líčiti, jak konečně Titus r. 70. Jeruzaléma dobyl a zbylé obyvately do otroctví odvedl. To všecko víte nebo uslyšíte v dějepise.

Jen tolik vám ještě povím, jak dojemně šlechetný Titus před posledním útokem na město napomínal zatvrzelé vůdce obležených. Pravil: »Před válkou napomínal jsem vás, abyste se přestali bouřiti. Když jste již dlouho bojovali, odpouštěl jsem vám, nad zajatými slitoval jsem se, zuřivost svých vojáků, pokud mohl, zdržoval, ke zdem vašim jen nerad jsem přivlekl válečné nástroje, po každém vítězství jsem vás vybízel k pokoji ne jako vítěz, ale jako přemožený. Tím vším jste pohrdli . .

Hle, to byl, milé děti, na zemi třetí soud Boží, který předpověděl Pán Ježiš. Bude ještě soud *čtvrtý*? Bude, musí nastati, protože jej také předpověděl Pán Ježíš a sv. apoštolové. Bude to den veliký a hrozný. A nebude lze ujíti hrůzám tohoto soudu?

Spasitel náš pověděl svým milým, kam by měli utéci při zkáze Jeruzaléma. »Tehdáž ti, kteří jsou v Judsku,« pravil, »nechť utekou na hory,« kam nepřátelská vojska nevrazí. Kdo chce utéci hrůzám posledního soudu, nechť hledá útočiště tam nahoře, nechť se tam často vroucně zadívá! Tam nahoru, děti, pohlížejte s důvěrou! A budete-li v žití zbožnými a hodnými, soudu Božího se báti nemusíte. Amen.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů pro království České konal 18. října *členskou* schůzi. Předseda vítá přítomné a přeje jim a všem kolegům v tomto třetím válečném roce mnoho zdaru na roli školské. Zesnulému restauratéru p. Karlu Müllerovi za jeho ochotnou blahovůli Spolku prokazovanou věnována posmrtná vzpomínka. Protokol minulé schůze byl přečten a schválen. Osnovu českou pro jednotřídky vypracoval na popud užšího komitétu předseda vzhledem k našemu návrhu a dle návrhu vldp. referenta professora Dra Grünnera.

Zástupcem Spolku v komitétu pro vydávání náb. obrazů při křesťanské Akademii zvolen kga Tatzaner. Pouhé přeložení a zavádění Pichlerova dílka (Religionsbüchlein) bylo oddáleno vzhledem k samostatným pracím našich odborníků, kteří pracují na nové osnově jakož i k jiným poměrům provinciálním.

Předseda vyřídil mnoho dotazů, poradil, sestavil žádosti, intervenoval atd. — K výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 5. července 1916, č. I. 522/1, ai 1916, č. z. š. r. 34.745 ai 1916, ve příčině, jak vésti při obmeškávání náboženských cvičení dítkami škol národních (Ord. L. 1916, č. 8. str. 115. sub N. E. 9815; Věstník vládní 1916, část VII. z 31. července str. 74) usnesla se členská schůze takto:

Budiž především dbáno vydaného prováděcího nařízení c. k. zemské školní rady k definit. škol. a vyuč. řádu pro školy

obecné a měšťanské (ze dne 29. září 1905) ze dne 13. června 1907 č. 25.704 a vrchnopastýřského poučení episkopátu v Čechách ze dne 31 srpna 1907 uveřejněného v Ord. L. r. 1907. Jak bude zařízeno, aby obmeškávání náboženských cvičení bylo zjišťováno, o tom lze vyčkati nařízení úřadů školních. Proto zaznamenávej každý katecheta obmeškání cvičení náboženských sám, obzvláště však tam, kde ředitel s učitelstvem nejeví ochotu anebo vůbec zdráhají se spolupůsobiti. Jen ne »contentio«. Dbáti jest především při omluvě obmeškání nábož. cvičení daných poměrů a okolností (§ 63. a 66. instrukce) jakož i všech prostředků lásky a napomínání k zachování týchž. Jest pak zvláště dbáti nuzných poměrů, jež nastaly v mnohých krajinách následkem války, a jich následky jevící se v nedostatečném oděvu dětí.

M. Koukl, jednatel.

Jak si vésti při obmeškávání náboženských cvičení dítkami školními. (N. E. 12.534). Vzhledem k uveřejněnému (viz Ord. List 1916 str. 115) výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 5. července 1916 č. 34.745 poukazuje kapitolní konsistoř k tomu, že c. k. zemská školní rada vydala k definitivnímu školnímu a vyučovacímu řádu pro školy obecné a měšťanské ze dne 29. září 1905 prováděcí nařízení ze dne 13. června 1907 č. 25.704 a že episkopát v Čechách vydal k obojímu *vrchnopastýřské poučení* ze dne 31. srpna 1907, jež bylo uveřejněno v ordinariátních listech téhož roku.

V úvodu odstavce k § 63. této instrukce se poukazuje na to, že dozor na děti při náboženských cvičeních týká se nejen toho, by se jich děti súčastnily příslušným způsobem, nýbrž i účasti samé a že v první řadě učitelé náboženství všemi prostředky lásky a napomínání na děti ve směru tom působiti.

V příčině osvobozování obmeškání uvádí instrukce toto:

»Při osvobozování jednotlivých žáků od cvičení náboženských, které se děje ve shodě se správou školy a učitelem náboženství, jakož i při omluvě obmeškání jich jest dbáti daných poměrů a okolností.

Učitelé náboženství budou též míti na paměti, že nejsou všecka předepsaná cvičení náboženská založena na stejném intensivním základě povinnosti. Jakt jest účast na nedělních a svátečních službách Božích závazna též na základě přikázání církevního, kdežto účast na službách Božích ve všední dny vychází popředně ze stanoviska náboženské výchovy. To pak je též základem rozdílu při provádění cvičení náboženských. Nechť se tudíž zjišťování účasti dítek na nedělních a svátečních službách Božích děje zpravidla vždy nebo aspoň častěji, kdežto zkoumání účasti na službách Božích ve všední dny dějž se jen někdy. Co do zmíněné účasti v neděle a svátky platí omlouvací důvody matky-církve samy, jdouce ještě dále než omlouvací důvody uvedené v § 66. (na př. nedostatek přiměřeného oděvu); co pak se týče účasti na službách Božích ve všední dni, doporoučí se ještě větší mírnost v užívání důvodů omlouvacích. Jeť účast tato z toho důvodu beztak obmezená na několik teplejších měsíců a v některých městech ze zvláštních ohledů na několik dní v témdni. Jedná-li se o neomluvené obmeškání služeb Božích, jest arci samozřejmo, že třeba nejprve zjistiti, zdaž a pokud jest vina na straně dítěte, a že jest možno vůči provinilým žákům pro neomluvená obmeškání služeb Božích v neděle a ve svátky použiti trestů stanovených v řádu školním a vyučovacím jen za dvou podmínek: když totiž zanedbávání to děje se často, a když před uložením trestu katecheta a učitel užili všech prostředků domlouvání po dobrém, aby svobodnou vůli jejich k tomu přiměli, jakož náboženský úkol bohoslužebný povahou svoji svobodně se koná. Dítěti má býti zřejmo, že jest trestáno jen pro špatné užívání své svobody a že má trest ten pro ně ráz prostředku výchovného.

Je-li spoluvina neb výlučná vina na straně rodičů nebo jejich zástupců, bude na učiteli náboženství, aby po svém eventuelním laskavém působení na ně žádal u správy školy po případě u místní školní rady za další upozornění rodičů na jejich povinnost, kterou co do spoluviny mají«.

Uvádějíce na paměť zásady této instrukce, upozorňujeme spolu na nuzné poměry, jež nastaly v mnohých krajinách následkem války, a jich následky jevící se v nedostatečném oděvu dětí.

Jak bude zařízeno, aby obmeškání náboženských cvičení bylo zjišťováno, o tom zajislé lze očekávati nařízení úřadů školních.

Z kapit. konsistoře v Praze, 6. října 1916.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

ROČNÍK XIX. PROSINEC 1916. ČÍSLO 12.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXI. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Císař a král zemřel... — Svatá zpověd a svaté přijímání žáků. — Promluva na 1. ned. adventní a poslední před vánocemi. — Pomůcky náboženské pro knihovny středních škol. — Z praxe a různé.

Císař a král zemřel...

Pod pláštěm noci létla zpráva celou říší
ze Schönbrunnu přes háje, lesy, přes hory,
že cherub smrti podal trpkosti nám číši
tak černou jak ty tisíceré prapory.

Již vlají závoje jich, vlají s domů, věží
a lkají zvony kaplí, chrámů, starých kathedrál —
ve zraku slzí proud lze zadržet jen stěží,
vždyť zemřel dobrý císař, pán a král!

Kol vroucně milované, drahé hlavy Jeho
genius dějin vine věncem zlaté vavříny
a národy se v pláči tlumí kolem něho,
lesk koruny když halen smutku ve stíny.

Však *svorná láska* jejich v těžké době,
ta vzácným květem září jako dřív;
ohnivou lilií jest úcty Pane k Tobě,
všem přátelům i nepřátelům na podiv.

Zůstane Austria, již *láska* zbudovala,
zůstane na věky, s ní velké jméno bude žít,
jež v knihu srdcí našich Tvoje láska psala,
dnes odcházejíc tam, kde věčný mír a klid.

Tvá hesla dvě, nám svatá budou zníti
pod mračny bouřnými i v zlatém úsvitě,
silami spojenými památku Tvou ctíti
chcem nezlomně, *vše* dobré konat *pro dítě*.

U rakve císařovy znovu přísaháme
a v světle slov nechť prchne pochyb stín,
že jako Tobě, Pánu novému vše dáme,
květ lásky chtíce jen své krve za rubín! —

Kéž Všemohoucí věčnou odplatu svou dá Ti
v nebi se radovat s Alžbětou, chotí Tvou —
kéž cesty k trůnu zdobí růžemi a zlatí
Karlovi Prvnímu i zbožnou se Zitou!

Jan Voborský.

Svatá zpověď a svaté přijímání žáků.

Napsal EM. CÍVKA.

»Přijímání sv. svátostí, pokání a nejsv. svátosti oltářní, jest teploměrem náboženského života katolíka«, praví jistý církevní spisovatel. A má zajisté pravdu. Dle toho, kolikráte a jak kdo přijímá obě tyto svátosti, dá se souditi, je-li horlivým nebo vlažným katolíkem.

Proto každý katecheta věnuje péči největší, aby své žáky připravil vždy řádně na sv. pokání a nejsv. svátost oltářní, a dbá toho, aby jeho žáci vždy hodně a důstojně ty svátosti přijímali. Naučí-li katecheta své žáky, aby se vždy na sv. zpověď a sv. přijímání dobře připravili, těchto svátostí si vážili, po nich toužili a v srdci svém pevné předsevzetí učinili, že je budou až ze školy vystoupí, často a hodně přijímati, může býti spokojen, položil pevný základ k dokonalému náboženskému životu svých svěřenců.

Dokud chodili žáci po prvé k sv. zpovědi ve čtvrtém a ku prvnímu sv. přijímání v pátém školním roce, byla ovšem příprava na tyto svátosti snazší a důkladnější. Dle nového nařízení přijímají děti svátost pokání a nejsv. svátost oltářní po prvé již ve třetím školním roce v době velikonoční.

Nevím, děje-li se tak všude, ale myslím, že nechybují katecheté, kteří aspoň až po druhé sv. zpovědi dovolují dětem přistoupiti ku prvnímu sv. přijímání. Příprava na obě svátosti vzbuzuje v mysli dítěte tolik nových dojmů a představ, že je skoro nemožno, aby najednou dítě vše potřebné náležitě pochopilo, do paměti si vštípilo a v duši zažilo. Při společné přípravě na obě svátosti snaží se katecheta, aby svým žákům vštípil hlavně zevnější úkony a naučil je slušnému chování; vzbuditi něžné city zbožnosti a lásky v srdcích dítek a roznítiti náležitou úctu k oběma svátostem sotva se mu podaří. A přece na prvním přijímání sv. svátostí velice záleží, první dojmy bývají nejmocnější a nejtrvalejší.

Že jest nutno, aby katecheta připravoval své žáky nejen na první, ale na každou sv. zpověď a sv. přijímání, není zajisté třeba připomínati. Jednu, dvě, někdy snad i tři hodiny věnuje každý ochotně této přípravě, i kdyby proto některou část učiva musil zkrátiti.

Jak má býti řádná příprava, tak i způsob přijímání obou těchto svátostí má býti důstojný a duši dětské přiměřený.

Pokud možno, má se zpovídati vždy v kostele nebo v kapli, jenom vyjímečně ve škole. Kde je více zpovědníků a děti nepřivádějí se najednou k sv. zpovědi,

nýbrž po třídách nečiní dětem zpověď v kostele velkých obtíží. Bylo by však záhodno, aby všichni zpovědníci zachovali stejnou praxi, aby na př. jeden neodpouštěl modliteb »Já bídný hříšník« a »Těchto a všech svých hříchů« a druhý jich žádal. Každý katecheta zajisté dbá, aby všichni žáci uměli nazpaměť tyto modlitby a vybídne je, aby při své zpovědi vždy je říkali; jest tedy zpovědník vlastně povinen, aby děti trpělivě vyslechl a bez důležité příčiny těchto modliteb neodpouštěl. Trpělivosti jest zvláště potřebí zpovědníku dítek a kdo této ctnosti nemá, ten ať raději dětí nezpovídá.

Napomenutí po vyznání z hříchů může býti zcela krátké, ale ne pouze všeobecné, nýbrž také některých hříchů se týkající. Jsou-li děti ze školy řádně připraveny, nezdržuje se zpověď a nepotřebují též dlouhého napomínání.

Při tom podotýkám, že by se snad měla modlitba po vyznání hříchů jinak upraviti. Zdá se mně, že jest dětem málo srozumitelná a k pamatování těžká. V starém katechismu byla kratší a lehčí: »Těchto hříchů svých i všech jiných, na které jsem se snad neupamatoval, srdečně lituji, protože jsem jimi Boha, kteréhož nade všecko miluji, urazil a rozhněval. Opravduť míním« atd.

K sv. přijímání přistupují žáci vždy při mši sv. Před mší sv. jenom tehdy, když by toho byla nezbytná potřeba. První sv. přijímání bývá zpravidla ve zvláštní den a slavnější. Před podáváním Těla Páně mívá katecheta promluvu, při které obnoví s komunikanty křestní slib a též po sv. přijímání povzbudí dítky několika srdečnými slovy k vděčnosti a lásce k Božímu Spasiteli.

Vhodná, krátká promluva buď před sv. přijímáním, nebo po něm, jest žádoucí i když větší žáci nejsv. svátost přijímají.

Při mši sv., při níž žáci přistupují k sv. přijímání nezpívá se stále, nýbrž konají se též vhodné modlitby.

Dp. katecheta z Ledče podal v květnovém čísle »Věstníku katech.« vzor takových modliteb, které, jak praví, děti společně a nahlas se modlí. Dovedou-li žáci tyto pěkné modlitby zbožně se pomodliti a písně zazpívati, jest to zajisté pobožnost krásná. Ale pochybuji, že by se dala i s náležitým zkrácením, všude provésti a že by měl kacheta tolik času, aby vše mohl nacvičiti a nemusil proto potřebnou přípravu zkracovati.

Dle mého soudu mají býti všechny modlitby k sv. přijímání, ne příliš dlouhé a dětem srozumitelné, ve školním zpěvníku. Může býti snad ve zpěvníku vhodných modliteb několik, ale katecheta vybéře a určí, které se budou děti při posvátném úkonu společně modliti, při přípravě ve škole sám ty modlitby přečte, nebo dá přečísti a ostatní pouze dětem doporučí.

Modliti se jiné modlitby, nežli ty, které mají děti ve svém zpěvníku, bych nedoporučoval. I kdyby celebrant sám, nebo jiný kněz místo něho, takové neznámé modlitby se modlil, neupoutá jimi pozornost a mysl žáků.

Do pozdvihování zpívají žáci vhodnou mešní píseň. Do pozdvihování zůstanou klečeti, a jak byli ve škole poučeni, otevrou si zpěvníky, kde se nalézá modlitba před sv. přijímáním. Tuto modlitbu a pak vzbuzování tří Božských ctností, ovšem ne všeobecné, nýbrž »před sv. přijímáním«, modlí se kněz, který klečí v lavici, ze zpěvníku a děti společně buďto nahlas, nebo potichu s ním. Místo kněze může se též modliti některý z dospělejších žáků, který umí správně čísti a má zvučný hlas.

Když otevřel celebrant tabernakl, začne sám vyšším hlasem obecnou zpověď: »Zpovídám se Bohu všemohoucímu«, děti se připojí a společně s ním nahlas tuto

modlitbu říkají. Pak (promluví celebrant několik vhodných slov) modlí se »Smiluj se«, »Odpuštění« a pak říkají komunikanti nahlas společně s knězem třikráte: »Pane nejsem hoden . .«

Při podávání Těla Páně klečí žáci u mřížky a za nimi v řadách ostatní, ponechávajíce uprostřed uličky pro odcházející, kteří přijali Tělo Páně. Ti odejdou do zadu, nebo do svých lavic, kleknou si a děkují božskému Spasiteli, že k nim přišel, prosí ho za milosti potřebné a obnovují dobré předsevzetí.

Dokud žáci přijímají, nezpívá se žádná píseň, jest buď úplné ticho, nebo varhaník jemně preluduje. Mysl komunikantů má býti obrácena jenom na božského Spasitele, kterého mají přijmouti, nebo kterého právě přijali. V té posvátné chvíli, každý sám potichu se modlí, aneb se Spasitelem v duchu rozmlouvá.

Po sv. přijímání modlí se kněz nebo určený žák příslušné modlitby ze zpěvníku buďto nahlas nebo potichu s ním. Po mši sv. modlí se celebrant se žáky mimo obvyklé modlitby ještě třikrát »Otče náš« a »Zdrávas« na poděkování za milost přijatou a celá pobožnost může se ukončiti vhodnou písní, na př. »Anděle Boží, strážce můj«.

Neděle I. adventní.

Nebojte se!

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Jak se asi, milé dítky, dobře pamatujete, v poslední exhortě dokazoval jsem vám na příkladech, že Bůh soudí a trestá lidi často už zde na zemi. Na konec jsem podle katechismu dodal, že nás také bude souditi jednou všechny, živé i mrtvé, dobré i zlé. A hle, toto přečtené evangelium rovněž poučuje, že nastane jednou soud poslední, soud velký a hrozný. Nebojte se, děti, tohoto nastávajícího soudu? Nemusíte se báti! Neboť zde na zemi, pokud ještě žijeme, naskytují se nám 3 prostředky, pomocí nichž ujíti lze hrůzám soudu Božího. Které to prostředky jsou? Jest to: 1. sv. zpověď, 2. sv. přijímání, 3. častá vzpomínka na smrt . .

1. Že tomu tak, představte si na př. člověka těžce nemocného! Jeho dech se krátí, prsa se dmou, zrak slábne a bledne, na jeho čele se perlí studený pot, jakoby se něčeho velice bál. Ano, má strach, mimořádný strach, bojí se smrti. V tom ale k němu přichází lékař. Nemocný volá: »Pane doktore, pomozte mi, neboť umírám!« Lékař se k němu sklání a praví přívětivě: »*Nebojte se!* Pomohu vám! Neboť znám ještě jeden prostředek k vašemu zachránění. Ale dříve se vás táži, chcete-li použíti tohoto prostředku?«

Co myslíte, děti drahé, že asi nemocný odpoví? Ó jistě, že zvolá ze všech sil: »S největší ochotou použiji toho léku! Jen když zůstanu živ!«

I já vím, milé dítky, o jednom léku, který nás zachrániti může před hrůzami soudu Božího. Není to prostředek ani odporný ani hořký ani nebezpečný, ale užitečný. Je to sv. *zpověď*. Ano, děti, je to sv. zpověď, která nás před hrůzami soudu Božího jistě zachrání.

Ježíš Kristus, náš budoucí Soudce, ji ustanovil v Církvi své na zemi jako nějaký tajný soud pozemský. Řekl k apoštolům a jejich nástupcům: »kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim; kterým je zadržíte, jsou jim zadržány.«

Když ta slova blíže uvažujeme, poznáváme, že každý kněz, u kterého se zpovídáte, zastává ve zpovědnici vlastně trojí úřad: učitelský, lékařský a soudcovský. Jako učitel poučuje, napomíná, radí a ukazuje pravou cestu života. Pak

jako lékař předpisuje léky t. j. ukládá za pokání modlitbu, půst nebo almužnu. Konečně jako nějaký soudce uděluje hříšníkovi rozhřešení, ale také mu smí, když to uzná za prospěšné, hříchy zadržeti.

Náš milý Pán a Spasitel, dokud po zemi chodil, také konal tento trojí úřad. Ale až přijde znova s nebe na zem, pak se neobjeví jako trpělivý učitel, aby nás poučoval, ani jako lékař, aby rány duší našich léčil. Nikoliv! Ale objeví se jako spravedlivý a přísný soudce, který bude neúprosně soudit.

Aby se však duše naše tohoto přísného budoucího soudu příliš obávati nemusila, abychom s libým úsměvem a radostnou tváří pohlížeti mohli ve tvář svého budoucího Soudce, zařídil už zde na zemi soud, tajný soud ve sv. zpovědi. Z té příčiny porozumíte slovům, jež napsal sv. Augustin: »Jdi často v životě k té soudní stolici a dej se ve zpovědnici souditi ze svých skutků!«

Už tedy také chápete, proč svatí a světice Boží často pospíchali k sv. zpovědi a proč tak činí i naši mnozí dospělí křesťané. Proč? Chodí častěji k sv. zpovědi, aby si vyprosili milostivý rozsudek na soudě Božím. Na př. papež Kliment VIII. zpovídal se zbožnému kardinálu Baroniovi, jejž si za zpovědníka vyvolil, každý večer. On se tedy nechal raději každodenně souditi za živa, aby se nemusil báti soudu Božího po smrti. — Vy ovšem m. děti, chodíte ke zpovědi jen třikrát za rok; a to stačí, když ji dobře vykonáte.

2. Sv. zpověď se obyčejně doplňuje sv. *přijímáním* neboli požíváním Těla Páně. Ach, milé dítky, to mi věřte, že zpověď a přijímání jsou v Novém Zákoně nejlepší ochranou proti hrůzám soudu Božího!

My ubozí lidé hříšní — co bychom si počali bez zpovědi? My ubozí lidé slabí — co bychom si počali bez sv. přijímání? Ale Pán Ježíš dobře věděl, čeho potřebujeme a proto nám přišel ku pomoci: ustanovil zpověď na odpuštění hříchův a Tělo Své dal nám za pokrm, který sílí v slabosti a křehkostech duše a který těší při vzpomínce na poslední soud.

Svátost Oltářní netoliko jako všecky ostatní svátosti uděluje nám milost posvěcující, ale ve sv. přijímání dává nám P. Ježíš docela Své vlastní Tělo a svou vlastní Krev! Vstupuje do nás, žije v nás a přebývá. A to je právě důležité! Neboť, milé děti, táži se vás: má se duše, ve které přebývá soudce Kristus, také obávati soudu Božího?

Abych vám to ještě jasněji vyložil, užiji podobenství. Představte si novou, hroznou válku! Copak obyčejně vojáci chrání nejvíce před zuřivostí nepřátel? Zdali ne stan, ve kterém přebývá král? Obydlí královské se tedy šetří nejvíce, a teprve tehdy v plen se vydává, když se král z něho vzdálil

A duše křesťanská je tak dlouho pojištěna proti hrůzám soudu věčného, dokud v ní přebývá Kristus, věčný Soudce sám. Jaký to blaživý pocit pro křesťana, který s čistým svědomím přistupuje k sv. přijímání. Kristus bydlí s ním pod jednou střechou, neboť kdysi řekl: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.« Kristus bude k němu při soudu milostivý, neboť to slíbil, když pravil: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, já jej vzkřísím v den nejposlednější,« aniž se báti musí soudu posledního .

Ach, milé děti, už tedy také to víte, proč mnozí zbožní křesťané chodí tak často, ba někteří i denně k sv. přijímání? Vy sice tak často chodit nemůžete, ale blaze bude i vám, jestli-že jste posaváde vždycky s čistým srdcem přijímali! Kristus odpočíval ve vašem srdci, vy jste mu připravili čistý příbytek — těšte se tedy, On vás bude dobře znát, bude vám při soudu milostiv a připraví vám pří-

bytek ve svém království. Na to si vždycky vzpomeňte, až bude zase sv. svátosti přijímat!

3. A pak si také *vzpomeňte často* na svou *smrt!* Neboť, kdo často na smrt vzpomíná, soudu se neleká. Písmo sv. dí: »Ve všech činech svých pamatuj na poslední věci, na věky nezhřešíš!« a nebudeš se muset bát soudu! Sv. Bernard dí: »Kdo za živa v peklo nahlíží, jist býti může, že po smrti do něho nevstoupí.«

Vy, m. děti, si však myslíte: »Vždyť jsme ještě mladí a nacházíme se v nejkrásnějším věku! Proč tedy máme mysliti na smrt?« Dobrá, milé děti, ale neznáte přísloví: starý musí, mladý může? Nezemřel ještě žádný váš spolužák? .... Na počátku byli na světe jen čtyři lidé: Adam, Eva, Kain a Abel — Abel byl nejmladší, a přece ze všech umřel nejdřív. Nespoléhejte na své mládí, ale věřte, že před hrůzami soudu Božího přece jenom jistě zachrání vás častější vzpomínka na smrt.

Slyšeli jste někdy o Kartuziánech neb Trapistech? Tito mnichové vedou tuhý a přísný život, pilně se modlí a pracují, skrovně jedí a mezi sebou nemluví. Když se potkají, pozdravují se: »Memento mori«.

Znáte obraz Maří Magdaleny? Rozpuštěné vlasy její splývají volně dolů, oči jsou plny slz a pravá její ruka spočívá na lebce. Co nám její obraz povídá? Nic jiného, nežli že Magdalena vzpomínala pořád na smrt.

Pohanský mudrc Zeno, který vedl mravný a ctnostný život, tázal se v Delfách věštkyně, co by měl činiti, aby trvale v ctnosti prospíval? Věštkyně odpověděla: »Zeptej se mrtvých!« Co je to za podivnou radu: zeptej se mrtvých A přece v ní spočívá hluboká pravda. Neboť kdybychom se mrtvých ptali o radu, jak nejsnáze ujdeme přísnosti soudu Božího — a kdyby mrtví odpověděti mohli, jistě by řekli: »Pamatujte na smrt! Choďte k sv. zpovědi! Přijímejte hodně Tělo Páně! Pamatujte na smrt! A nebojte se soudu Božího!« Amen.

Poslední exhorta před vánocemi.

Koho čekáme?

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Před dávnými věky poslal starý Tobiáš svého mladistvého synka do médského města Rages, aby odtamtud přinesl 10 hřiven půjčených Gabelovi. Mladý Tobiáš vykonal správně svou úlohu. Ale když se dlouho nevracel, rmoutila se velice dobrá jeho matička Anna. Den co den vystupovala na vůkolní kopce a toužebně se rozhlížela na všecky strany, pátrajíc, zda-li už konečně nepřichází její vytoužený syn.

S podobnou touhou a láskou očekávali staří národové příchod Messiáše a nemohli se Ho ani dočkat. Dnes, milé děti, dovedeme zvláště pochopiti jejich velikou touhu a nedočkavost. Neboť, není-liž pravda, na žádnou slavnost roku církevního netěšíváme se tolik jako na vánoce. O žádném dni se neradujeme tolik jako na den štědrý. Ó myslím, že se nemýlím, když řeknu, že se už tohoto památného dne nemůžete ani dočkat.

Ale proč se tak na vánoce těší všichni křesťané? Čili abych se zkrátka vyjádřil: I. *Kdo k nám zavítá?* II. *Proč k nám zavítá?* Odpovím na tyto otázky v dnešní exhortě .

I.

a) Před 1916. léty panoval v říši římské hodný císař Augustus, který podmaniv sobě skoro všecky tehdáž známé národy, ukončil války a nařídil všeobecný mír. Když tedy po dlouhém čase válečný ryk umlknul, nastal skoro na celém světě pokoj. Ale byl to, milé děti, pokoj tajuplný, protože se v něm cosi velikého připravovalo.

Pohanští národové očekávali mocného vévodu, který měl přijíti od východu a měl se nad nimi ujmouti vlády duchovní. Národ israelský očekával Vykupitele. Neboť podle předpovědi prorocké byla již berla královská odňata od Judy a Palestina byla podrobena panovníku cizímu. »Buď nyní přijde Messiáš aneb nikdy« — tak říkali pravověrní a zbožní Israelité

A hle! Mezitím co takto mluvili a co Augustus seděl na zlatém trůně v Římě, narodil se v Betlémě ve chlévě Vykupitel Ježíš Kristus. Po matce sice také pocházel z rodu královského a to Davidova, ale po Otci pocházel z nebe, neboť Otcem jeho byl Otec nebeský.

Aj, tedy, drahé děti, tážeme-li se, kdo k nám zavítá, můžeme odpověděti: zavítá k nám *jednorozený Syn Boží*. Bůh Otec sám se totiž k němu hlásil jako k Synovi. Poprvé nad řekou Jordánem a po druhé na hoře Tábor pravil veřejně: »Tentoť jest můj milý Syn, v němž jsem sobě zalíbil!«

Jak bychom se tedy neměli těšiti na štědrý den, když sám jednorozený Syn Boží k nám zavítá?

b) Tenkráte když před 1916. léty na svět zavítal, přišel jako *Bůh a spolu člověk*.

Přišel jako pravý Bůh, skrze něhož všecky věci učiněny jsou a před Nímž má klekati každé koleno tvorů pozemských. Přišel jako člověk, který se dal obvinouti plénkami a položiti na hrstku slámy do chudičkých jeslí.

Ach, ano, drahé děti! Jednorozený Syn Boží objevil se v Betlémě v největší opuštěnosti a nouzi, aby nám ukázal, že nepohrdá chudobou a ponížeností. On jako zrozeňátko v lidské podobě plakal, usmíval se, jedl a spal, aby nám dokázal, že je nejen pravý Bůh, ale také spolu člověk.

On plakal. Ale ty slzy se netřpytily v jeho očích snad proto, že jeho kolébka nestála v bohatém paláci. Spíše to byly slzy, kterými už oplakával naše hříchy. On se usmíval. Ale neusmíval se jen proto, že nad Betlémem zpívaly pluky andělské. Spíše z té příčiny se usmíval, že nad sebou viděl nejhodnější na světě matičku, Pannu Marii, a nejhodnějšího pěstouna sv. Josefa. Proto se usmíval, když přišel na svět Bůh a spolu člověk .

c) Co mám, děti, k tomu ještě přidati podle katechismu? Čemu učí článek druhý? Že Ježíš Kristus přišel na svět jako *náš náš pán*, jemuž my máme s tělem i s duší náležeti. Prorok Izaiáš jej předpovídal takto: »Maličký narodí se nám a Syn bude nám dán. A vloženo bude knížetství na ramena jeho a nazváno bude jméno jeho: »Podivný, Rádce, Bůh, Silný, Otec budoucího věku, kníže pokoje«...

Proto se, drahé děti, na jeho příchod těšíme.

II.

Ale je otázka: *Proč*, z jaké příčiny k nám zavítá? Čili abych se správněji vyjádřil: Proč asi jednorozený Syn Boží z blaženého nebe sestoupil k nám dolů do slzavého údolí? Příčiny byly tři.

a) za prvé, aby nás *vyučil pravé víře* a nás seznámil s naším Otcem nebeským. Pán Ježíš to prozradil sám, proč mezi lidi přišel; neboť se jednou modlil

takto: »Tenť jest život věčný, aby lidé poznali Tebe, jediného Boha pravého, a jehož jsi poslal, Ježíše Krista« (Jan 17.)

Ale cožpak lidé tehdáž Boha vůbec neznali a žádné víry neměli? Tenkráte, když J. Kristus se naroditi měl, byli na zemi 3 nejslavnější národové: římský, řecký a židovský. Byla 3 nejslavnější města: Řím, Athény a Jerusalém. Řím, kde sídlil císař. Athény, které vynikaly učeností mudrců. Jerusalém, kde se vypínal nejkrásnější chrám. Avšak pravé víry mezi těmito národy v těchto městech nebylo. Rímané se klaněli modlám. V Athénách sice učenci měli jakési tušení o pravém Bohu, ale jen tušení. Jeruzalémští znali sice Boha pravého, ale nedokonale.

Proto tedy Syn Boží s nebe sestoupil, aby lidi pravé víře vyučil. A vy víte, že opravdu učil pravdám, které věřiti, a ctnostem, které konati máme. Není mi možná všecky tyto pravdy opakovat. Ale šestero základních znáte dobře . . Není mně možno vypočítati všecky ctnosti, které Syn Boží slovem i příkladem svým doporučoval.

b) Ale tolik vám musím říci, že hlavní příčina, pro kterou Syn Boží mezi lidi zavítal, byla, aby napravil vinu našich prarodičů, aby *za nás trpěl a umřel* Povím příklad.

Když za starého věku v Athénách panoval král Kodrus, učinili do území vpád nepřátelé, Dórové. V úzkosti své se Athénští obrátili o radu ku věštkyni Delfské. Ta jim zvěstovala, že Athénští budou zachráněni jen tenkráte, když ejich král bude usmrcen rukou nepřátel. Co tedy učinil šlechetný král Kordus? Oblékl šat služebníka, vplížil se do ležení nepřátelského a tam nepoznán způsobil schvalně hádku, při které byl usmrcen rukou nepřátel. Ti pak, když poznali, koho zabili, prchali poděšeni zpět.

Podobně hlásali věštcové čili proroci St. Zák., že pokolení lidské zachrání jediné král nebes svou smrtí. Tak na př. Izaiáš věštil takto: »On pak raněn bude pro naše nepravosti. Potřín bude pro naše hříchy. Žsinalostí jeho budeme uzdraveni.« Co tedy král nebes učinil? Vzal na sebe podobu služebníka, totiž lidské tělo a lidskou přirozenost a sestoupil s nebe mezi hříšné lidi, kteří Ho nepoznali a usmrtili

c) On pak, jakmile zase vstal z mrtvých, založil na světě duchovní království. Které království? Abych vaší paměti, drahé děti, pomohl, řeknu, že se toto od J. Krista založené duchovní království rozprostírá po celém světě, po všech 5 světa dílech. A jak se jmenuje? Jmenuje se *Církev svatá katolická*. Ježíš Kristus, když ji založil, sám byl její první viditelnou hlavou, a když vstoupil na nebesa, stal se její hlavou neviditelnou, čili neviditelným pastýřem svých křesťanských oveček. A tak se tu plní slova Izaiáše proroka: »Jako pastýř bude stádo své pásti; v rameni svém shromáždí beránky a v klíně svém chovati je bude.« (40)

A tak, milé dítky, už nyní víte, proč Syn Boží přišel v Betlémě na svět. Proč? Zopakujme si to! za 1. aby nás poučil o pravé víře. 2. aby za nás trpěl a umřel. 3. aby založil duchovní král. na zemi neboli sv. Církev. Proto se v Betlémě narodil, a my si jeho svaté narození budeme připomínati o vánocích, na které se těšíme a připravujeme.

V Římě na kapitole ve chrámě zvaném »ara coeli« nalézá se soška plénkami obvinutého Ježíška, jenž bývá každoročně uctíván zvláště od malých dítek. Sošku tuto umělecky zhotovil a omaloval žák sv. Františka, o němž víte, že ustrojil první jesličky. Rok co rok o vánocích soška tato milostná září démanty a drahokamy a bývá umístěna na postranním oltáři uprostřed sošek Marie a Josefa. Na protějším pilíři se zřídí malá kazatelna, na kterou vystupují 7—12letí Římané a Římanky a líbezným říkáním oslavují Jezulátko. Ó nedovedete si představiti, co tu bývá v domácnostech příprav na tuto dětskou slavnost! Otec i matka, bratři a sestry, celý dům bývá zaměstnán. Jedni skládají vánoční kázáníčko, druzí z něho vyslýchají mladinké řečníky a řečnice. Kterým se však má dostati tohoto vyznamenání (a těch není mnoho), ti si ho musejí zasloužiti vzorným chováním.

Také vy uzříte brzo jesličky a usměvavé Jezulátko! A jak bych si přál, aby se na vás usmívalo nejen to Jezulátko, nýbrž aby měl z vašeho chování radost sám skutečný Ježíš Kristus, který se na vás dívá s vysokého nebe. Amen.

Pomůcky náboženské pro knihovny středních škol.

a spolu také seznam spisů, které se hodí do škol. knihoven sestavilo knihkupectví V. Kotrby v Praze-II., 198 za pomocí professorů dlouho na středních školách působících a rozesílá je právě vdpp. professorům a učitelům náboženství v době, kdy návrhy na zakoupení pomůcek učebných se sestavují. Bohatý seznam našich českých spisů, jejž nejen možno užíti k doplnění a rozšíření vlastních vědomostí v tom či onom oboru, nýbrž mnohých dobře užíti jako pomůcek při vyučování samém, prospěje vdpp. katechetům zajisté velmi dobře a doporučujeme jej jejich pozornosti. Jsouť tam zastoupeny spisy jednající o mnohých důležitých otázkách nové doby, spisy které jsou výbornou pomůckou pro exhorty, v neposlední řadě mohou býti četbou i dospělejšího žactva.

Bělina Jan, Bible a věda. Rozhovory o námitkách proti Písmu svatému. K 1·50.

Bilczewski J. Dr., Archaeologie křesťanská ve službách dějin církevních a věrouky. S četnými illustracemi v textu. Z polského originálu podává Dr. J. Tumpach. K 5·—.

— Eucharistie ve světle nejstarších památek literárních, ikonografických a epigrafických. S četnými obrazy. Z polského originálu podává Dr. Josef Tumpach. K 6·—.

Borchert A. Dr., Animismus neboli Původ a rozvoj náboženství ze ctění duší, předků a duchů. Přeložil V. Vávra. K 2·25.

Cámara Fr. T., Náboženství a věda. Odpověď na Draperovy Dějiny konfliktů mezi náboženstvím a vědou. Přeložil A. Frecr. K 4·80.

Didon P., Ježíš Kristus. Dogmaticko-historické pojednání o životě, skutcích i smrti Pána Ježíše, v odpověď na útočný spis Renanův. Autorisovaný překlad od J. E. Hulakovského. K 11·—.

Duhr B., Bajky o jesuitech. Přeložili a doplnili Dr. Josef Tumpach a Dr. Ant. Podlaha. S dodatkem: »Co jsou jesuité« od J. Svobody. K 12·60.

Duilhé F. de Saint-Projet, Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních. Přel. Dr. A. Podlaha. K 4·20.

Fouard C., Svatý Pavel a jeho apoštolské cesty. Díl I. Přeložil J. E. Hulakovský. Cena K 6·—.

— díl II. Sv. Pavel a jeho poslední léta. Přeložil J. E. Hulakovský. K 3·80.

— Svatý Petr a první léta křesťanství. Přel. J. E. Hulakovský. (S přílohou: Dr. F.

Bulla, O věrohodnosti apoštolských skutků), K 6·—.

z Hammersteinů L., Několik vynikajících katolických povah XIX. století. Přeložil prof. J. Kosina. K 2·30.

— Od atheismu k plné pravdě (Edgar). Autorisovaný překlad dle 9. vydání pořídil Al. Svojsík. K 2·30,

Hello A., Podobizny svatých. Z franštiny přeložil S. Bouška. Četné obrazy starých i novějších mistrů. S titulním listem mistra Jeneweina. K 4·—.

Kadeřávek E. Dr., O původu tvorstva dle zpráv biblických. 80 hal.

Kachník J. Dr., Časové otázky paedagogické. K 3·—.

— Dějiny filosofie. K 4·10.

— Lidské vášně a jich výchova dle ethických zásad sv. Tomáše Akvinského. K 1·30.

Kobosil J., **Dějiny vychovatelství.** Obsahují děje vychovatelství do Krista u národů východních, zvláště Řeků, Římanů a Židů, děje vychovatelství po Kristu o výchově starokřesťanské, středověké a novověké se zvláštním zřetelem ke školství českému. (Novinka). K 5·—.

Kratochvíl Jos. Dr., Věda a víra ve filosofii středního věku. K 1·—.

Kryštůfek Fr. Dr., Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských, s obzvláštním zřetelem k zemím koruny české od roku 1740—1898. (S obrazy vladařů rakouských. K 17·—.

Kudrnovský A. Dr., Spiritismus. O jevech a učení spiritistickém K 4·35.

Kupka J. Dr., Církevní rok. Historicko-liturgické pojednání. K 10·—.

Leroy L., Katolická filosofie dějin. Přel. V. Kameš. 80 hal.

Müller V., Svatá země. Pouť v obrazích z Betléma na Golgotu. Vložky napsal prof. E. Žák. Malé vydání. K 6·—.

Musil A. Dr., Od stvoření do potopy. Biblické universitní extense. K 2·—

Podlaha A. Dr., Bedřich Nietsche a jeho filozofie. K 1·80.

Pohunek Fr., Antika křesťanství. Historicko-theologická studie. K 1·25.

Samsou. J. Dr., Církevní dějiny obecné od založení církve až do doby přítomné. K 13·20.

Sedláček J. Dr., Biblické zprávy v různém světle. I. Kniha východu Hebreů z Egypta. K 2·20.

— Úvod do knih Starého Zákona: a) obecný, b) zvláštní. K 5·—.

Slabý J. Dr.. Sion a město Davidovo ve světle nejnovějších objevů. 90 hal.

Slovník bohovědný český. Pořádají Dr. Jos. Tumpach a Dr. Antonín Podlaha za spolusoučinnosti mnoha jiných spisovatelů. Díl I. (seš. 1—20.) (A—Bascape) s 274 obrázky v textu a 15 přílohami. K 28·—

— Díl II. (seš. 21—40) (Baskath—církevn rok.) Se 120 obrázky v textu a 10 přílohami. K 28·—.

— Díl III. vychází v sešitech, (41. počínaje) a K 1·40.

Snopek Fr., Apoštolové slovanští Konstantin-Cyrill a Methoděj. Slovo odvety universitnímu profesoru Dru Brücknerovi. K 1·70.

Sýkora J. Dr., Pravost, neporušenost, věrohodnost a příslušná vážnost knih novozákonních vůbec, evangelií pak zvláště. K 1·60.

— Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista podle čtyř evangelií. Četná vyobrazení v textu a 2 přílohy. K 6·—.

Šanda V. Dr., Starosemitské nápisy. Sebral přeložil a vysvětlil K 2·50.

Špaček R. Dr., Božství Ježíše Krista. Apologeticko-dogmatická úvaha. K 1·30.

Špaldák A., Člověk a zvíře. Sbírka klassických studií o anthropomorfistickém pojímání života zvířat. S filosofickým úvodem »O duši zvířat«. K 1·60.

Tischer Fr., Heřman hrabě Černím z Chudenic. Obraz ze života a činnosti jeho. K 3·50.

Vacek Fr., Sociální dějiny české doby starší. K 5·90.

Vigouroux Fr., Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii. Dle 5. vydání franc. přel. Dr. A. Podlaha. Díl I.—V. K 23·60.

Vychodil P. Dr., Básnictví a mravouka. Filosoficko-theologické pojednání o literatuře vůbec, nemorální zvlášť. 80 hal.

Zahm J. A., Věda a učenci katoličtí. Dle 2. anglick. vydání přeložil ThC. V. Hazuka. K 1·50.

Z praxe a různé.

Archidioecesis pragensis pastore orbata nox novum salutabit archipraesulem.

Periucundum mihi est venerabili clero archidioecesano notum facere, a sanctissimo domino nostro

Benedicto P. P. XV,

glorioso regnante,
reverendissimum et excellentissimum
dominum dominum

Paulum de Huyn

episcopum brunensem

ad sedem archiepiscopalem pragensem designatum et ab augustissimo imperatore et rege

Francisco Josepho I.

die 19. Octobris a. c. archiepiscopum pragensem fuisse nominatum.

Statim ac per translationis pontificiae actum designatus novus antistes archidioecesi pragensi archipraesulis vinculo alligatus fuerit, venerabili clero archidioecesano publicare festinabo.

Pragae, die 3. novembris 1916.

Dr. Johannes Sedlák, vic. cap.

Intronisace koná se 8. prosince o půl 9. hod. u sv. Víta v Praze.

Výborová schůze katechet. spolku diecése olomucké konala se dne 17. července t. r. v Přerově. Ač přítomná doba válečná stala se brzdou všeho spolkového života, přece sešel se výbor katech. spolku, aby porokoval o důležitých časových a stavovských otázkách. A bylo opravdu tolik látky k debatě, že nestačil skoro ani vytčený čas schůzi. Jednomyslně usneseno bylo, aby spolek náš deputací představil se novému p. kardinálu. Zajímavá debata rozpředla se o výsledcích časnějšího sv. přijímání na školách obecných. Dále bylo rokováno o nové osnově, nové prvouce, která má býti vydána (zatím už vyšla v soukromém nákladě) a o bibl. dějepravě. Také o úpravě perikop proneseny mnohé návrhy. V otázce katechismové upozorňuje se na pokus skupiny katechetů ostravských, kteří hodlají vydati malý katechismus (minimální), v němž by obsaženy byly nejnutnější statě k memorování. Také o palčivé otázce nábož. inspektorů bylo zevrubně pojednáno. Při záležitostech stavovských poukázáno bylo na nepoměrnou »úpravu« platů katechetských při posledním sněmování a usneseno, aby spolek dle příkladu ostatního učitelstva, které žádá v nynější době drahotní přídavek, rovněž podal odůvodněnou petici na zemský výbor, aby při případném udělení tohoto drahotního přídavku pamatováno bylo také na katechety škol obecných a měšťanských. Za tím účelem vyslán jeden člen výboru do Brna, aby tam osobně v této záležitosti jednal. Dále bylo jednomyslně usneseno, aby spolek co nejúčinněji podporoval snahy univ. prof. dra Hejčla o museum biblické, ke kterému hodlá spolek připojiti později výstavku vhodných pomůcek náboženských. Jelikož doba pokročila a mnozí členové výboru museli odjeti, zakončena byla tato zdařilá schůze s tím přáním, aby katecheté své zkušenosti a stesky uveřejňovali ve spolkovém orgánu »Vychovatelských listech« a tyto co nejúčinněji podporovali hlavně vhodnými články a posudky.

Faraonský palác z doby exodu. »American Magazin« přináší zprávy neobyčejné ceny pro svět archaeologický, přinášející nadmíru významné doklady historické. Badatelské výpravě pensylvanské, která zahájila svou činnost v zemi faraonův a v jejíž čele stojí vynikající autorita doktor Clarence Fisher, zabývala se již po delší dobu vykopávkami na místě staré Memfidy, kde nyní dosáhla znamenitých výsledků. Základy, jichž odkrytí obrala si výprava za úkol, ukazují na palác Merenefty II., do jehož doby kladou historikové exodus. Tento královský palác byl nadmíru rozsáhlý a velkolepě vyzdobený. Byl kdysi poškozen požárem, který zničil některé části jeho. Ježto byly nalezeny v paláci řecké vázy, lze souditi, že požár rozzuřil se sotva dříve, než v sedmém století před Kristem, možná že ještě později. Byl-li Mereneftah sám budovatelem paláce, nelze prokázati, nicméně je to pravděpodobno. Jisto je, že byl jím palác obýván, a jak bylo zvykem faraonů, rozšířil jej a zvelebil. Byl-li sám jeho budovatelem, nutno klásti jeho vznik do třináctého století před Kristem.

Velikost paláce odhaduje doktor Clarence Fisher na 54 metrů délky a 30 metrů šířky. Budova měla dvacet místností různé velikosti. Největší a nejkrásnější byl trůnní sál, jehož strop nesen je šesti mohutnými sloupy a který se rozevírá do předsíně se dvanácti nádhernými sloupy. Trůnní dvorana má osmnácte metrů délky a dvanácte metrů šířky a je neobyčejně bohatě vyzdobena. Zejména dvéře a architrávy mají

skvělou výzdobu. Řezby vykazují velmi jemné vzorky, vykládané zlatem. Trůn samotný se stupni, které k němu vedly, stojí dosud na svém místě. Zde vrhali se k nohám koruny Oboru Egyptů zástupcové a vyslanci cizích národů. Zde možno si představiti i Mojžíše s Aronem. Zvláštností tohoto paláce je však sbírka praehistorických předmětů, která vyvolala svrchovaný úžas objevitelů. Badatelé nalezli zde značný počet kamenných nádob a nářadí, rozličné nože, srpy, hrotů k šípům, jakož i hrnců, pánví, které vztahují se patrně k praobyvatelům egyptským. Nehledě k tomu, že tyto nálezy vrhají nové světlo na objevy pana de Morgan v údolí nilském, naskytá se otázka, jak dostalo se toto nářadí do faraonského paláce.

Doktor Fisher dospěl k názoru, že byl farao sběratelem a shromáždil tyto předměty v museu, které založil ve svém paláci. Nijakému modernímu badateli nebylo by snad možno sestaviti takovou sbírku praehistorických památek egyptských, jakou se honosil egyptský farao ve třináctém století před Kristem. Nález je tedy obrovské důležitosti i pro historii sběratelství, neboť král Mereneftah je nyní nejstarším historicky známým sběratelem starých památek.

Příspěvky dpp. katechetů na červ. kříž: Šuler Lambert, Beroun, K 1·66, Herynk Mat., Kladno, 4·—, Jiruš Václ., Praha-VII., 10·—, Peroutka Em., Mnich. Hradiště, 5·—, Prosser Stan., Beroun, 5·—, Wilhelm Mat., Žižkov, 2·—, Světelský Jos., Třebechovice, 9·18, Pilát Jos., Rozdělov, 8·—, Bečvář Václ., Žižkov, 4·—, Šuler Lamb., Beroun, 1·66, Gabriel Stan., 8·—, Šebestík Frt., Polná, 10·—, Žlábek K., Přeštice, 15·—, Suchomel Fr., Vršovice, 10·—, Oliva Arnošt, katechela, Vysočany 8·64, Šuler Lambert, katecheta, Beroun 1·66. *Dosud sešlo se na přisvěvcích na červ. kříž od 1. ledna 1916 do dneška* **1601 kor 35 hal.**

N. B.: *Žádám slušně dpp. členů Spolku, kteří dosud předplatné s členským příspěvkem nezapravili, aby tak během měsíce prosince jistě učinili chekem. Jaroslav Vlasák*, t. č. pokladník.

Hostina veliká. Rozpravy o častém a denním sv. přijímání. Nápsal Josef Ocetek. Vydal V. Kotrba v Praze. Cena 40 hal. Slovutný spisovatel, známý hlavně svými nadmíru srdečnými promluvami o nejsv. Svátosti podává v úhledné knížečce o 70 stránkách třinácte úvah o předmětě, jejž nadpis naznačuje. Mezi nimi je také dekret ze dne 20. prosince 1905 o denním sv. přijímání. Nadpis vzat z Písma. Podobenství o veliké večeři (Luk. 14, 16 n) tvoří také první úvahu. Nadpisy jednotlivých úvah, jako: »Roucho hodové, Nepřátelé, Horliví, Bojácní, Úzkostliví, Lehkomyslní, Děti, Simeonové a Anny, Příprava a Díkůčinění, Pojďte ke mně všichni« ukazují nejen obsah, nýbrž i logické a vystižné uspořádání. Ale cena a kouzlo malé knížečky záleží hlavně ve slohu p. spisovatele jenž dovede mluviti od srdce k srdci, jako otec a přítel zároveň. Doporučujeme.

Z našich rovů.

Mementote membrorum Societatis vestrae!

†

Msgre Dr. Josef Tumpach.

apoštol. protonotář, domácí praelát Jeho Svatosti, kanovník kustos při velechrámu sv. Víta, vicekancléř c. k. theologické fakulty české, k. a. konsist. rada, arcikněz svatohorský, člen c. k. zemské šk. rady, starosta Křesťanské akademie a Dědictví sv. Prokopa, zakládající člen spolku katechetů v král. Českém, slovutný spisovatel atd. atd.

Zesnul v Pánu po dlouhé a těžké nemoci, kterou s pravou křesťanskou trpělivostí a odevzdaností do vůle Boží snášel, posilněn na cestu do věčnosti častým přijetím sv. svátostí, v pondělí 20. listopadu o 7. hod. večerní, v 54 roce věku svého.

Tělo v Pánu zesnulého bylo vykropeno 23. listopadu o 9. hod. kanovnické residenci a po slavných exekviích v metrop. chrámu P. u sv. Víta převezeno do Oseku, kde v pátek 24. list. o půl 11 hod, pochováno.

Pln ideálního snažení, stále nových tužeb a plánů, vzácných osobních vlastností, bohatého nadání, neunavné píle, prozíravosti, důkladnosti v každé práci ať jako referent kapitulní ve věcech školských, ať jako předseda církevního soudu, dobročinný a mecenáš v umění.

Ve feuilletonu »Čecha« (23. list.) zvěčnil světlou památku jeho vdp. prof. Em. Žák.

Consumatus in brevi, implevit tempora multa.

Zachováme jej ve vděčné a milé vzpomínce.

R. p.

Knihtiskárna družstva Vlasť v Praze.

Obsah „Věstníku katechetského“ v roce 1916.

1 Báseň.

Císař a král zemřel Jan Voborský. 121.

2. Články.

Proslov L. J. Chr. 1.
Poznámky ku poznámkám. Xav. Dvořák. 20, 39, 61.
Zápis o valné hromadě Spolku katechetů pro král. České v Praze (6. ledna 1915). 13.
Naše sanatoria na jihu. r. 25.
Katechese o obřadech mešních. (J. Pořický). 26.
Katecheta — třídním učitelem? (Em. Cívka). 37
O modlitbách k společ. sv. přijímání. (J. Pořický). 49.
Duchovenstvo a válka. 74.
Papež a válka. 79.
Pastýřs. list J. Em. njdp. kard. Leo ze Skrbenských, jímž se loučí s diecésány. 97.
Sv. zpověď a sv. přijímání žáků. 122.

3 Exhorty

Frant. Malý: Mše sv. (1. ned. po zjev. P.). 3.
Jos. Pavlišta: O poslušnosti (2. ned. po zjev. P.). 5.
Frant. Malý: Požehnání sv.-blažejské (4. ned. po zjev. P.). 7.
Sémě udupané (6. ned. po zjev. P.). 22.
Průvodce (1. ned. postní). 33.
Kterak trpěl Ježíš Kristus? (posl. exhor. před velikonocemi). 41.
Em. Cívka: Původ a účel zvonů (ned. 1. po velik.). 43.
Frant. Malý: Ovečky (ned. 2. po velik.). 53.
Sv. žebrák (ned. 3. po velik.). 56.
Tajemství (ned. 1. po sv. Duchu). 64.
O sv. Antoninu (ned. 3. po sv. Duchu). 67
Cyklus o sv. pokání.
1. Zpytování svědomí.
2. Lítost.
3. Opravd. předsevzetí.
4. Zpověď.
5. Dostiučinění.
Hodné dítky miluje Bůh 101.
Před svátkem Všech svatých. 103.
Dr. Lub. Petr: Na duši čky. 105.
Frant. Malý: Poslední věci (ned. 21. po Duchu) 109.
Pravdomluvný Kristus (ned. 22. po sv. Duchu). 111.
Kafarnaum (ned. 23. po sv. Duchu). 114.
Soudí Bůh na zemi? (ned. posl. po sv. Duchu). 117.
Nebojte se! ned. 1. adv.). 124.
Koho čekáme? (před vánoci). 126.

4. Exhorty příležitostné.

Jarosl. Slaviček: Ku primokomunikantům. 77.

5. Různé zprávy.

C. k. zem. šk. rada (slavnostní schůze). 10.
Úmrtí mistra katechetiky (P. Linden T. J.). 11.
Účast dpp. katechetů na slavn. Božího Těla. 46.
Návštěva dítek v kinematografě (z Kolína). 47.
Orthodoxie. 47.
Spolek kněží sv. Josefa v Gorici. 59.
Péče státu o uprchlíky. 60.
V cizích službách (slovo o velezrádcích). 70.
Dr. Masaryk — národ. filosof. 70.
Co vše se má dokázat z Písma. 71.
Zákaz České Obce Sokolské. 72.
Duchovní cvičení kněží v r. 1916. 70.
Katechetika v Uhrách. 82.
Náboženští inspektoři. 82.
Filosofická prakse Masarykova. 83.
Významná událost (odjezd J. Em. njd. p. kard. Leona ze Skrbenských). 84.
Jak si vésti při zameškávání náboženských cvičení dítkami školními? 120.
Pomůcky náboženské pro knihovny středoškolské. 129.
Významná událost (příjezd J. kniž. arc. Mil. dr. Pavla z Huynů). 131.
Faraonský palác z doby exodu. 131.

Mimo to po různu v číslech byly uveřejněny schůze Spolku katechetů v král. Českém i jiných spolků katechetských tu- i mimozemských, recense katolických knih a brožur, příspěvky na Červ. kříž, nekrology zvl. členů spolku, komutace a jiné zprávy osobní a drobné.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXI. ROČNIKU „VYCHOVATELE".

ROČNÍK XIX. Redaktor TOMAŠ JOS. JIROUŠEK.

Ježíšek vzorem maličkým.

Napsal ANT. JEŽEK.

Malé děti, které začínají choditi do školy, mají zvláštní zálibu v obrázcích, na nichž jsou výjevy ze života Božského dítěte. Vzpomínám na chvíle strávené v »mateřské škole« a pamatuji se živě, jak jsme tiše a pozorně seděli, když nám naše pěstounka-učitelka dovolila jednomu po druhém vybrati obrázek, jichž měla na stolku několik druhů. Kdo seděl tiššeji, obdržel dříve. A jak se každý blaženě tvářil, když sestupoval s podia a v ruce držel odměnu pěkného chování.

Láska k obrázkům ze života Božského dítěte nezmizela u dětí a také my dospělí se zářícím okem na ně pohlížíme. Leč, nejen že se kocháme jejich často uměleckým provedením, my jako učitelé a vychovatelé zříme v nich daleko více.

Celou řadu ctností můžeme vypěstovati v srdcích těch nejmenších pomocí obrázků ze života Božského dítěte. Jen některé uvedu. Vidí děti obrázek, jak malý Ježíšek drží v ručce misku a se zářícím zrakem, plným lásky k malinkým, bělounkým holoubkům ve své štědrosti sype jim zrnéčka. Zdaž nespočine oko dítěte na tomto výjevu s plným uspokojením a neřekne si po výkladu učitelově: »musím býti také štědrým k ubohým ptáčatům, která často v zimě zvědavě pohlížejí oknem do světnice, jakoby prosila a žadonila o nějaké sousto, trochu drobtů. A uvidíme, že mládež ukazuje štědrost svou i ve škole, vždyť najdeme na římse okenní drobty, o něž již mládež nestojí, jež jinde bývají snad smeteny pod lavici, nebo stranou odloženy

Před zrakem jeví se nám domek v Nazaretě, na zápraží Panna Maria přede a dívá se směrem ke studnici, odkudž přichází Ježíšek a přináší v malém džberu vodu. Hle, dítě vidí poslušnost Ježíškovu, jemuž radost září v obličeji, že může v domácnosti pomáhati a něčím prospěti. Poslušnost a pracovitost jako dvě sestry jdou spolu v životě Božského dítěte. Dítěti zdá se, že i ono má doma matičku, která je také posílá pro různé věci a nyní rozpomíná se, zdali hned jde, jak matička poroučí, zda neváhá, neodmlouvá a na ulici marně se nezdržuje, zvláště když matička nedočkavě čeká. Vzor Ježíškův účinkuje na život dětský a ono si umíní, že půjde jeho stopou v poslušnosti a pracovitosti. Co se týká pracovitosti, můžeme říci, že dítě rádo se něčím zabývá, již v době první třímá v útlé ručce hračky a tak pomalu přizpůsobí se dítě považovati práci za pásku, která nemůže býti sňata s rukou člověka. Snad později nakloní se člověk spíše k lenosti, ale nezkažené mládí rádo se chápe práce a za ni se nestydí . . .

Ježíšek jest v malé zahrádce, konévku má v ruce a zalévá květinky a stromky. Nevzbudí tato scéna v duši dítěte vzpomínku, zdali i ono nalezlo

zalíbení v květech, jichž nesmírné spousty rozsela ruka Boží po nivách, loukách i lesích? Dítě má rádo květy, sahá po nich ručkami a žadoní je na těch, kteří je nesou domů. Říká se, že ten, kdo miluje květiny, vyniká jemností chování, útlou a nezkaženou myslí. Dítě jest s počátku nevinné, čisté a nezkažené, tudíž má si zachovati jemnost, útlocitnost i nadále a to se stane tehdy, když nebude trhati květin a za nedlouho odhazovati jich do smetí, když pozná, že strom i květina také žijí a vyžadují dobrého pěstění. Važ si květin a věz, že takovou krásou nebyl ve vší slávě své odín ani Šalamoun jako jedno z nich!

Vidíme Ježíška již dospělejšího v dílně tesařské, nebo na dvorku, jak osekává dlouhý trám, nebo přeřezává pilou. Již se přiučuje práci, která mu bude údělem potud, pokud nezahájí svůj učitelský úřad. Čeho se chápe dítě, pokud chodí do školy a co se mu zamlouvá, to zaměstnání v mnohých případech by mělo býti rodičům vodítkem při volbě budoucího povolání dětí. Nucení k jednotlivým řemeslům budí často odpor, když dítěti se to nelíbí a takový hoch nebo děvče pracuje s nechutí a hledá jen příležitost, jak by se nenáviděné práce zbavilo. Hoch rád pomahá otci, když k tomu svolí, nuže, nebraňme mu, bude tak přivykati pomalu práci, která se mu jednou stane v životě nepostradatelnou.

I utrpení Kristovo zanechává v dítěti nesmírný dojem a jest pohnutkou k lehkému snášení bolestí i nemocí. Obrázek a živé slovo vykonávají divy na zušlechťování těch nejmenších srdcí. Malý obrázek předvedu. Představte si pětiletého klučinu, který chodí do »mateřské školky«, pěkně se chová a dává pozor, aby mu z výkladu pěstounčina ničeho neuniklo. Hošík se roznemohl a když matka přišla omlouvati nemocné dítko, vyprávěla, že se musilo podrobiti dosti bolestné operaci. Hošík se navrátil s otcem domů od lékaře a pravil: »Maminko, bolelo mne to, ale já jsem neplakal; vzpomněl jsem si na Pána Ježíše, jak on mnoho pro nás trpěl a na naši slečnu, která nám o tom vyprávěla, že i my máme býti v bolestech trpělivými.

Tak působí mnoho dobra nábožensko-mravní výchova již u těch drobných, vnímavých hlaviček, které jsou plny zájmů pro život Spasitelův. V duši tento čistý obrázek dovede psáti učitel zlatým písmem svaté pravdy, které by zaujaly celé dítě, ba vstřebaly by se v krev, kdyby v tutéž duši nepřítel dříve, nebo později nenasel koukole.

I matka dovede vésti dítě stopami Spasitele. Vzpomeňme jen na tolikráte opěvovanou matičku Kosmákovu. Vypravuje o ní syn-kukátkář: »Jedenkráte jsem šel s matkou přes pole na návštěvu. Byli jsme chudi. Obuv jest drahá. Sezuli jsme střevíce a šli bosi. Bylo nám jíti po stráni kolem rybníka, kde bylo mnoho drobného kamení. Píchalo mne to. — Maminko, mne to píchá do nohou, žaloval jsem. — Dítě, nenaříkej. Jak to teprv Pána Krista píchalo, když šel bos na horu Kalvarii a nesl ještě těžký kříž a bili ho a strkali jím. Vytáhla růženec a počala se modliti. Mne to již nebolelo.«

Kdyby takových matek bylo mnoho a vedly své děti k dobrému na základě života Spasitelova, kdyby je přivedly k poznání sebe samých a učily je snášeti vše s oddaností do vůle Boží, přetvořilo by se lidstvo během doby, zanechávalo by svých chyb, dovedlo by něco snésti a nesahalo by hned ke zbrani, když nastane bol a přikvačí utrpení.

Kristus byl by jejich vůdcem ve strastech a souženích, podporoval by jejich vůli, aby dovedla podrobovati se vůli Boží. On, Věčná Pravda a Moudrost, vedl by je snad cestou křížovou na horu Golgothu, odkudž jest vstup do nebes a lidstvo jako za doby prvních křesťanů rádo šlo by za Kristem s úsměvem na rtech, třebas by údy prohýbaly se bolestí a třásly strachem. Tak dle světlého zjevu Kristova vychovali bychom si bojovníky světla, jimž pochodeň ctnostného života vzpálila by netušenou měrou a osvěcovala cestu budoucímu pokolení!«

O čem sv. Václav má nám býti vzorem?

(K promluvám ku mládeži.)

Země naše postavila v Praze svému patronu sv. Václavu velkolepý pomník, což jest pro nás ctí, kterou se honositi můžeme.

Než nezůstávejme jen u ctění této památky našeho velikána, dokažme také životem svým, že jsme opravdu dítkami svému patronu a otci podobnými. Bohužel však musíme s bolestí říci, život nás Čechů ve mnohém velmi se liší od života sv. Václava, a to hlavně v dvojím ohledu. Chceme býti vlastenci, chlubíme se býti katolíky, ale nebýváme vždy ani upřímnými vlastenci ani upřímnými katoliky. Svatý Václav byl však *vzorným vlastencem* a byl zároveň nejlepším *dítkem matky naší, církve sv.* — ejhle vzor, jenž k následování mocně, nás vybízí. * *

Za dnů našich cení se vlastenectví více dle slov, než dle skutků. Čím více umí kdo křičeti, vychvalovati se a bíti se v prsa, tím větším vlastencem jest — dle náhledu mnohých lidí. Takoví vlastenci podobají se však kramářům, kteří o výročních trzích zboží své ku prodeji vykládají a při tom se honosí, že zboží jejich jest nejlepší, ač jest to třeba odpadek špatný.

Takovými jsou tedy mnozí z vlastenců našich, slovy jsou hrdinové; a kdyby jazyk byl jedinou zbraní na světě, tu by tito lidé naše nepřátele pojednou ubyli; ale skutek po tom byste se marně dotazovali. To jest to moderní vlastenectví. Jinak sv. Václav, ten miloval svou vlast, ve skutcích byl opravdovým vlastencem. A lásku svou nedával na jevo snad jen slovy, nýbrž skutky. On to byl, jenž hleděl, aby veškeré sváry v zemi usmířil a vyrovnal. On chtěl, aby v zemi zavládl pokoj; jeho život blahu země české byl věnován, ano i ke křtinám u bratra svého Boleslava šel, ač mu nebylo tajno, jak nenávidí jej bratr jeho, šel jen proto, aby jej nerozhněval ještě více, a odbojem bratra proti bratru pokoj v zemi porušen nebyl — a odměnou za to byla mu koruna mučednická.

To bylo pravé vlastenectví, to byla ona Bohem posvěcená láska k vlasti, jež člověka pozvedá k činům vznešeným, k činům neobyčejným ku konání dobra.

O něm může se říci, co napsal sv. evangelista o Kristu: »Chodil dobře čině«. Život sv. Václava byl nepřetržitou řadou skutků vykonaných ku prospěchu a dobru milé české vlasti.

Sv. Václav byl horlivým katolickým křesťanem a přesvědčení katolické nevadilo mu, ba naopak učinilo z něho dobrého vlastence; byl českým vévodou, ale i hodným synem sv. církve katolické, a proto mu vzdáváme veškerou úctu, proto jest naším vzorem, kterého máme následovati. On znal dobře slova Spasitelova: »Co jest platno člověku, byť všechen svět získal, a na své duši škodu trpěl.«

Proto bylo jeho největší péčí, aby svaté náboženství v našem národě hojně šířil a utvrzoval. A tak jedná a jednati má posud každý pravý vlastenec.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

K zápisům dětí ve školách. Zemská školní rada pro král. České vyzvala veškeré správce škol, aby věnovali zvýšenou pozornost správnému psaní rodných jmen dětí ve školních katalozích a na vysvědčeních a sice podle zápisů farních matrik.

Péče o zdraví školní mládeže v Německu. V Gambíně (v Prusku) zavedla královská vláda pozoruhodné opatření ve prospěch zdraví školní mládeže. Ve mnohých školách gambínského okresu jsou žáci, kteří mají daleko domů a ve vlhkých dobách ročních přicházejí do školy s promáčenou obuví. Aby nebyli nuceni zůstati ve škole sedět několik hodin s mokrými botami na nohách a nepřivodili si tak choroby, přezouvají se ve škole do suchých trepek nebo střevíců. Vláda, oceňujíc toto zařízení, požádala inspektory, aby je zavedli pokud možná ve všech okresích, kde bude třeba. Nikdo sice nemá býti nucen, ale vláda je přesvědčena, že rodiče uznají sami výhody tohoto zařízení a ochotně opatří svým dětem na přezutí trepky.

Nový referent zemské školní rady na Moravě. Ministerský sekretář v ministerstvu kultu a vyučování Felix Vobr byl jmenován místodržitelským radou a referentem o správních a hospodářských záležitostech zemské školní rady na Moravě.

Ku vzniku písně „Bože před Tvou velebností“. Čech v čísle 356 ze dne 24. prosince 1915 přináší z péra dp. Jana Plešingra pod nadpisem »Kdo složil píseň »Bože před Tvou velebností?« tato zajímavá a pro učitele i mládež poučná sdělení: Podnes rozléhá se v našich chrámech pěkná a důstojná píseň »Bože před Tvou velebností na kolena padáme«, jejíž text byl několikráte přepracován. Onen původní pochází od kněze Tomáše Fryčaje, který narodil se roku 1759 v Kelči na Moravě. Studoval v Lipníku a potom v Brně, kde byl na kněze posvěcen. Záhy proslul jako výborný kazatel a pilný kaplan u Bystřice pod Hostýnem, kde při hrozném požáru přišel o vše, co měl — i o zdraví. Stav se farářem v Mistelbachu, stižen byl chrlením krve tou měrou, že musil jíti do pense. Žil po té v Brně, maje celých 200 zlatých výslužného. Při tom zastával duchovní správu ve věznici a psal velice pilně. Ze všech jeho spisů však nejvíce obliby došel jeho »Katolický kancionál«, který v krátké době dočkal se osmého vydání a jest dílem podnes cenným. Známější písně upravil sám. Jsou to: Bože před Tvou velebností. — Pospěšme Boha vzývat. — Církev nás volá k oběti. — Začíná se konat. — Bůh sám přikázal. — Již jsem dost pracoval a j. Vydání Fryčajova kancionálu jest významné pro onu dobu, kdy se vše poněmčovalo. I z kostela češtinu vyhazovali a Fryčaj a s ním kněží-vlastenci ji tam opět zaváděli. A s jakou to činil láskou. Lékař mu zakazoval: »Nepiš!« — ale kněz-vlastenec neuposlechl a psal: »Zpívejte v Pánu, vlastenci, a toť bude zisk a mzda má!« píše na jednom místě. — Zemřel jako farář v Obřanech dne 28. června roku 1839 jako kmet osmdesátiletý, oplakáván všemi. Podobiznu a životopis kněze Tomáše Fryčaje, přinesl kalendář družstva Vlast: »Svatý Vojtěch« v roč. XII. na rok 1913.

Pečujme o zdraví mládeže!

Curtmann praví: »Nezavrhuj ani odsouzence pod šibenicí, ale polituj ho, že neměl nikoho, kdo by v něm budil city etické a v činnosti je udržoval.«

Ten, kdo kouří a nemá dobře vyvinuté plíce, prohřešuje se také proti etice, neboť páchá sám na sobě pozvolně sebevraždu. Máme na mysli hlavně mládež, která chce se podobati starším a tohoto zla ke své škodě, ba často nevědomky se dopouští. Na učitelích nesmí lpěti vina, že nevarovali mládež před touto zhoubou, oni musí svým vlivem, ba přísností toho dbáti, aby mládež nemusila přiznati jako Voltaire, jenž pravil, že stálým kouřením ponenáhlu se otravoval až do 60. roku svého věku.

Škodlivé účinky předčasného kouření znamenitě odpozoroval a posoudil »Časopis českých lékařů«, když napsal: »Při vyšetřování žactva zjištěny v mnohých případech příznaky chorobné, podmíněné předčasným kouřením. Kouření v době vývoje vždy má za následek těžké poruchy zdravotní. Mimo tento zdravotní vliv však dlužno vzpomenouti, že u mnohých dětí kouření stává se příčinou různých přečinů a vůbec v ohledu mravním škodlivě působí. Co se týče poruch zdravotních, tu v první řadě trpí ústroje zažívací (nechuť k jídlu, vrhnutí, katarrh žaludku). Poruchy těchto orgánů mají pak dále za následek špatný celkový stav zdravotní. Mimo to ve značné míře poškozen bývá i systém nervový. Soustava nervová přílišným kouřením trpí i u dospělých, tím více pak škodlivě působiti musí na nervový systém kouření u dětí. Duševní neklid, tlučení srdce, osláblost soustavy nervové i nervosní předrážděnost s následným snížením povšechné činnosti duševní i tělesné jsou pak následky dalšími. V druhé řadě trpí i ústroje dýchací. Katarrhy dýchadel provázené kašlem jsou věcí všeobecnou.«

Francouzský lékař, M. Bean praví v pojednání, vydaném pařížskou Akademií věd, o tabáku toto: »Hrozná jest nemoc, zv. tlak prsní; objevuje se náhle, potrvá několik minut, ano i hodinu a jeví se nesnesitelným postrachem v končinách srdce spolu s bolestmi, které se odtud po všem těle, ano až ke hlavě rozšiřují. Nejvíce však trpí srdce; bolestný nepokoj, jenž je svírá, jde tak daleko, že často přerušen bývá oběh krve, načež náhlá smrt následuje jako výsledek úplného přerušení oběhu krve. Příčiny nemoci té jsou však druhu rozdílného; chci zde toliko jednu uvésti, o níž nebylo po tu dobu pilně uvažováno, jest to nemírné kouření tabáku, čili lépe nemírné užívání tabáku.«

Mládež brzy vyhledává příležitost zakouřiti si, ale následky prvního pokusu hned se dostaví jako trest v podobě bolení hlavy a nevolností, k čemuž přidruží se i nechuť k práci, zvláště duševní, následkem rozčilení. Kouřiti učí se mládež z domova, neboť nevidí často otce, leč s fajfkou v ústech. Mnohý otec již malému dítěti půjčuje v žertu dýmku a má radost, že mu to sluší. Mládež jde po ulici a vidí každého druhého muže s dýmkou, nebo doutníkem v ústech a již dostává také chuť okusiti zapovězeného ovoce. Hoši pasoucí husy dělají si malé dýmky z plodu kaštanu divokého, nacpou bramborovou, sušenou natí a zkouší kouřiti. Po takové dobrotě není se co diviti, že se jim zamotá hlava a obrací se žaludek. Často obcují i s výrostky, kteří nedávno sedali ve škole, od těch vyloudí kousek cigaretky a podloudně kouří, ba i sami nějaký haléř — mohou-li — obětují na oltář boha rozmařilosti. I ve škole již se přihodilo, že nalezl některý žák pod lavicí cigaretu, ba zjistilo se, že odvážnější i na záchodech holdovali kouření. Či nenašel učitel nikdy u žáka sirek? Proč je měl sebou ve škole?

Nutno zvýšiti bdělost ve škole v tomto směru, kdy se jedná o zdraví mládeže. Jsou již státy, kde se přísně trestá přečin kouření u nedospělé mládeže.

V Kolíně nad Rýnem se postavili proti dětskému kouření velmi rozhodně. Policejní president nařídil strážníkům, aby oznamovali kouřící žáky školnímu úřadu k potrestání. Komandující generál vydal nařízení, dle něhož se zakazuje prodej zápalek, doutníků, cigaret a tabáku mladistvým osobám do 16 let i tehda, kdy nakupují pro jiného.

Chceme míti národ silný, plný energie, schopný velikého díla a to by podařiti se nemohlo, kdyby mládež již záhy ničila své zdraví a mrhala jím svévolně. Kouřiti znamená urychlovati život a přece on jest to nejdražší, co máme na světě. Kolika již mladíkům kouření urychlilo smrt? Zdaž vzpomněli v té chvíli, kdy loučili se s ním, snad právě tehdy, když vracelo se jaro k nám a přinášelo své krásy sebou darem, že život jest přece tak krásný a oni uloženi budou v tmavý hrob, jako výstraha ostatním, aby marně život svůj nezkracovali. Doutník v ústech nedospělé mládeže jest hřebem do rakve.

Mládež sama to neuzná, zvláště naše, které se vše povolí. Jest zhýčkanou, proto také nesvou, nervosní, těkavou a toužící po požitcích světa. Dříve by byl nesměl synáček na oči tatínkovi s doutníkem, pokud nedostal za vyučenou a takto nevstoupil do života, nyní sotva dovede vzíti nějaký nástroj do ruky, již se nebojí před otcem kouřiti. A otec se dívá na synáčka radostně, jak se má k světu

Mládež nutno vésti cestou pravou, stále nad ní bdíti dlužno, aby nezašla na cestu, která by ji vedla k záhubě snad časné. V rukou rodičů, učitelů leží dobro národa! Přiložme ruku k dílu, možno že nám nebude mládež vděčiti, bude-li varována, napomínána, snad i trestána, ale jednou až se pozná, bude vděčiti památce těch, kteří jí zachovali svou radou sílu a zdraví. *Ant. Ježek.*

Více radosti — do školy.

Napsal O. V. RÁČEK.

Jistě není potřebí teprve dokazovati, že veselá mysl či radostivost není snad pro mládež stejně jako pro vše, co souvisí se školou a s vychovatelstvím, pouze jen krásným, roztomilým nádavkem, nýbrž že je něčím veskrze podstatným a důležitým a že je — zvláště pro školu — nepostrádatelnou pomocnou silou.

Bohužel nedostává se v dnešní moderní škole velmi často tohoto koření; schází učiteli při vyučování a dětem při učení. A vynikající paedagogové přiznávají a žalují, že *to je právě bolestivou stránkou našeho věku a příčinou vší bídy školské, že není ve škole doby přítomné opravdové, skutečné radosti.* *)

Ovšem v tom se také shodují všichni, že za tento těžce ve školství pociťovaný nedostatek nemůže býti zodpovědným činěn výhradně a pouze tu učitel, onde zase dítě, tam posléze náhodně nepříznivé poměry, nýbrž že tento nedostatek s bytím moderní školy úzce souvisí.

Jistě se podstatně — a sice příznivě — změnily v posledním čase učitelovy poměry životní a stavovské oproti dřívějšku; jistě že také nedostatečné, nehostinné místnosti školní z valné části nahrazeny téměř již všude vzdušnými, svět-

*) Srov. P. W. v. Keppler, Freude.

lými síněmi, plnými pěkných obrazů a přístrojů; zmenšen také počet žactva v jednotlivých třídách a znamenitě zlepšeny pomůcky vyučovací. Než přes to přese všecko jistou nechut a odpor k sobě škola moderní přemoci nedovedla. *Učitelé* naříkají na nedostatek volnosti a svobody při vyučování a na přílišnou vázanost školskými předpisy; *dítě* zase pociťuje s bolestí, jež se druhdy projevuje dokonce odporem, že bylo vypuzeno z útulného, teplého domova, plného bezstarostnosti, dětských radostí a her, a převedeno do školy, kde zavřeno, ba někdy téměř sešněrováno a spoutáno. A neschází ani hlasů, jež vytýkají moderní škole, že je učírnou, v níž se dítě vycpává knižní moudrostí a učiteli se pije krev a vyssává dřeň.

Nechybí ovšem také pokusů, jež mají tyto neutěšené zjevy podstatným přetvořením školy odstraniti a rozhojniti míru radosti *ve* škole a *ze* školy. A tak jedni vidí jediné východisko a spásu v přeměně *školy výuky* ve školu *práce* *) a ujišťují, že se jim zaměstnáním dítěte a výukou, spojenou s prací, podařilo přemoci nepřirozenou trpnost, že tak učinili ze školy milý, roztomilý koutek a že vnesli tam radost a jas. Naproti tomu druzí, zavrhujíce výchovu dítěte jako jedince, volají po výchově společenské, **) nebo usilují o výchovu na podkladě volnosti a svobody, odmítajíce jakýkoli autoritativní vliv a každé vynucování vědomostí a poučování, po němž dítě samo netouží. †) A neschází ani takových paedagogů, abych tak řekl »lidumilů«, kteří — jako druhdy chtěli obyčejnou abecedu vštěpovati mládeži cukrovými písmenkami — snaží se zdokonalením různých těch vyučovacích method všecku práci školní obrátiti jen a jen v zábavu a hru

Souhlasíme jistě všichni, že lze ještě mnoho vykonati pro dítě v ohledu výchovném; že lze docíliti, aby vyučování dálo se přirozeněji, aby více odpovídalo *dětství*. A tu musí *především býti přitrž učiněna pochybené snaze*, jež má povznésti školu obecnou (ba i vyšší ještě) tím, že se přidává stale a rozmnožuje učebná látka, že se zvyšují požadavky, jež tvoří učebný cíl.

Je sice pravdou, že může býti velmi ulehčeno a práce usnadněna jak žáku, tak učiteli, stále li se zlepšují methody vyučovací a vychovávací, stále-li se zdokonalují učebné pomůcky. Než přes to *práce, a druhdy úsilovné, bude vždycky a stále vyžadovati* na žáku *učení*, na učiteli *vyučování*; a nikdo se nedočká toho, že škola bude kdy dítěti nejmilejším koutkem.

Přece však netřeba se domnívati, že by byla pouhopouhá bezradostnost smutným a snad neodvratným škole naší údělem. Že tomu tak není, toho důkaz podávají (Bohu díky!) mnozí ještě, abych tak řekl, zvláštním půvabem a kouzlem vychovatelským obdaření učitelé (ať muži či ženy), kteří umějí připoutati duši dětskou k sobě i ke škole a kteří dovedou je získati k dobrovolné, ba radostné spolupráci. *A na tom záleží především a všecko;* neboť *osobnost učitelova je ve škole rozhodující.* Učitelovo oko, jeho počínání, jeho slovo hned síň školní jasem naplňuje a hned zas dusným činí školské ovzduší. Toho svědkem je škola každým dnem.

Malou jen ukázku. Dnes je učitel poněkud churav a zdá se, že pro to mrzut a smuten. Tišším hlasem než kdy jindy počíná právě obvyklou před vy-

*) Wetekamp, Selbstbetätigung und Schaffensfreude.

**) Netorp, Volkskultur und Persönlichkeitskultur.

†) Pannwitz, Das Werk der deutschen Erzieher.

učováním modlitbu. A hle! děti, které začaly se modliti zvučně a vesele, hlas svůj hnedle přizpůsobují učitelovu a již zní modlitba temně a smutně, stejně jako učitelův hlas. A tak učitel, sotvaže vkročil mezi děti, svůj špatný rozmar na děti přenesl, do dětí vočkoval. — Z tohoto drobného obrázku viděti, že *nebude radosti ve škole, nebude-li radosti v učiteli*; *a nebude také radosti ze školy* tam, kde nemá učitel radosti ze svého povolání, kde jeho celou bytost svírá nespokojenost, snad dokonce s vlastním stavem, a tísní špatný rozmar; nebude také radosti tam, kde učitel nedovede se snížiti a k dítěti sestoupiti, ježto se pokládá za příliš nad to povýšena; nebude dále radosti tam, kde se učitel považuje ne za přítele mládeže, ale za státem či zemí placeného úředníka, který dobře zná a cítí svou moc a také ji dítěti — cítiti dává.

V *takové* škole bude učitel dítěti stále jen cizincem, ba co více — bude jeho nepřítelem a v tomto nesnesitelném rozbrojném stavu autorita učitelova nebude se moci uplatniti jinak, leč donucením a násilím a tak bude poslední zbytek radosti ze školy na konec — vypráskán

Dovede-li však si učitel vážiti svého povolání; vidí-li v dítěti mu svěřeném, co viděti má; podřizuje-li zájem svůj zájmům dítěte; vykonává-li úřad svůj s nejčistším úmyslem, z lásky k svému povolání a z lásky k dítěti, potom sama jeho *radost z povolání bude o to míti péči, aby se ve škole přese všechnu vážnou práci a přísnou kázeň nescházelo také radostivosti.* Ovšem zde nikterak nestačí čistě přirozené hledisko, čistě přirozené podněty a síly. Ty by brzy otupěly a vypotřebovaly se v úporném tom každodenním, nervy drásajícím boji proti oněm všelikým nemravům dětství, proti jeho slabosti, lenivosti a zlobě, proti lehkomyslnosti, ba druhdy i nepřátelství otcovského domu, proti všem těm malým i velkým rušitelům a škůdcům všeliké radosti. Zde je potřebí oné lásky k učitelskému povolání a k dítěti, jež čerpá svou posilu přímo z Boha, jenž je láska sama. A jistě netřeba zdůrazňovati, že to, co tu řečeno o učiteli vůbec, měrou zvýšenou platí o učiteli náboženství, jehož vyučování má býti radostivostí jakoby oduševněno a prozářeno.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Školství v král. hl. městě Praze Z činnosti školského referátu a obou c. k. okres. škol. rad v Praze, za rok 1915 se sděluje: Za rok 1915 přijato úhrnem 12.135 podání a doručeno úřadům a stranám 28.309 přípisů. Úlev, osvobození pro nemoc a propuštění od návštěvy školní bylo uděleno 40. Pokut pro nedbalou návštěvu školní uloženo v obnosu 145 K.

Školství nejdůležitější větví státní správy tak nazval zemský místodržitel bar. Bleyleben dne 10. ledna v dolnorakouské zemské školní radě obecné školství.

Polskou universitu ve Varšavě v r. 1915 do 20. prosince navštěvovalo 1096 studujících v tomto rozdělení: v lékařství 534, v přírodnictví 226, v státovědě a pravnictví 215 a 81 ve filosofii. Mimo to bylo zapsáno 92 studujících na lékárnictví.

Gregoriánský kalendář v Turecku hodlá zavésti tamní vláda. Počínati bude 1. lednem. Arabské počítání času s měsíčním rokem zůstane jako počítání ve věcech náboženských. Předloha jest hotova.

Školy v zákopech. Prof. dr. Peerz zřizuje v zákopech rakousko-uherského vojska školy. Zimní večery při posičním boji přinášejí mnoho nudy a proto může přijíti bojovníkům poučení velmi vhod; zažene se jím dlouhá chvíle a vojín zvýší své vzdělání. V zákopových školách učí se především němčině. Podobné školy zřízeny byly též v zákopech v Belgii. Novinka tato ve vyučování zasluhuje zaznamenání pro dějiny školství.

Čeští učitelové a kněží v České Matici.

Malý pohled do minulosti. Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Česká kniha nalezla vždy v českém učiteli a českém knězi štědrého podporovatele. Nejen že český učitel s knězem sami činně súčastnili se literární činnosti a byli horlivě spisovatelsky či í, ale oni vždy českou knihu rozšiřovali a razili jí cestu tam, kde dříve byla vzácným zjevem. A když založena byla při Museu Českém Česká Matice k podpoře a vydávání české literatury, byli to zase jen čeští kněží a učitelé, kteří stávali se zakládajícími členy této, ve svých závětích na ni pamatovali a nové členy rádi získávali.

Nechci v tomto malém pohledu do minulosti uváděti jména všech paedagogů, kteří byli činní v letech 1852, jak vykazuje je seznam zakladatelů České Matice, který mám při ruce, nýbrž jen jména učitelů a katechetů, profesory středních a vysokých škol a vyšší církevní hodnostáře vyjímaje.

V tehdejším seznamu nalezáme jména: Jan Adamec, ředitel hlavní školy v Poděbradech (za člena České Matice přistoupil r. 1847), dr. Karel Amerling, ředitel c. k. české hlavní školy v Praze (1834).

Josef Bačkora, učitel na c. k. české hlavní škole v Praze (1835), František Bakeš, učitel v Žeraticích na Moravě (1852), Matěj Barcal, školní pomocník v Sobotce (1851), Josef Batěk, učitel ve Starém Sedle (1834), Ivan Beřič, svetjenik, katecheta u Zadru (1852), Václav Cirin Bernat, úd řádu pobožných škol v Praze (1851), František Bezděka, gymnasiální katecheta v Písku (1836), Kornelius Bělecký, představený piaristské residence a ředitel hlavní školy v Berouně (1833), Vincenc Bíba, učitel na c. k. české hlavní škole v Praze (1852), Petr Bílka, ředitel vychovávacího ústavu ve Vídni (1851), Jan Bittner, učitel v Domažlicích (1852), Is. Bogdan Kubata, vychovatel u c. k. rakouského vyslance hr. z Knefsteinu v Drážďanech (1850), Ant. Buchtel, farář v Kyšperku a úřední správce bisk. vikariátu a školního okresu Králického (1847).

Jan Cvik, ředitel hlavní školy v Kolíně (1847).

Alois Jan Čepelák, učitel v Citolibech (1850), Jan Čižek, podučitel v Nové Pace (1852), Jan Čtvrtečka, učitel v Aberovicích (1837).

Vincenc Drábek, učitel ve Volenicích (1851), Antonín Duda, učitel a ředite hud y v Jaroměři (1852).

František Egert, katecheta na hlavní škole v Litoměřicích (1852).

Václav Faltys, supplující učitel na německé vyšší reálné škole v Praze (1852), Josef Filip, učitel na Smíchově (1849), Innocenc Frencl, katecheta na Staroměstském gymnasiu v Praze (1845).

Jan Gebhard, vychovatel u knížete Windischgrätze v Praze (1850), Jiří Guth, rektor koleje piaristské a farář ve Strážnici na Moravě (1843).

Antonín Hájek, učitel kreslení na hlavní škole Liberecké (1852), František Hartl, školní učitel ve Staré Pace (1850), František Hermann, učitel na německé vyšší reálné škole v Praze (1852), Jan Václav Homola, učitel a otec ochranitelny v Brně (1849), Štěpán Honc, učitel na Skalsku (1850), František Hůrský, katecheta v Táborské káznici (1850), František Hyhlík, katecheta v Poděbradech (1849).

Josef Jeřábek, učitel v Poličce (1852).

Jan Kadavý, učitel v Liptovském Sv. Mikuláši v Uhřích (1846), František Kavan, učitel hudby v Nových Dvořích (1846), Jan Kazda, katecheta na hlavní

škole v Německém Brodě (1843), Jan Klepl, školní pomocník v Kuklenách (1851), František Klobása, učitel v Rakovníce (1851), Josef Kock, učitel řeči francouzské, anglické a italské v Praze (1848), Josef Kolísko, národní učitel v České Skalici (1852), Václav Koťátko, učitel hluchoněmých v Praze (1838), Václav Kratochvíl, učitel v Blatné (1849), Jan Krbec, rektor u sv. Jiří v Praze (1837), Krescenz Kschier, oud řádu pobožných škol v Moravské Třebové (1850), Matěj Kučera, učitel v Sezemicích (1851).

Karel Miloslav Lambl, učitel na německé hospodářské škole v Děčíně (1847), Ceasar Leister, rektor kolleje piaristské v Kroměříži (1852), Jan Lodl, učitel v Rokycanech (1852), Kašpar Loula, učitel na hlavní škole v Třeboni (1852).

Ant. Majer, učitel na c. k. české reálce v Praze (1848), Jan Malýpetr, učitel tělocviku v Praze (1847), Jakub Martinek, vzorný učitel v Domažlicích (1849), Josef Martinovský, učitel v Blatně (1851), Karel Mašek, učitel v Praze (1849), Věnceslav Mezník, školní učitel v Zámecké Rožince na Moravě (1850), Václav Michálek, soukromý učitel hudby v Německu (1848), Josef Justin Michl, oud řádu pobožných škol a čekatel učitelství v Poličce (1836), Vojtěch Myška, kněz církevní a vychovatel u hr. Wurmbranda v Praze (1850).

Jakub Němeček, kněz církevní a pěstoun hr. Černína ve Vídni (1836).

Josef Petzold, ředitel hlavní i podreální školy a učitel náboženství v Novém Bydžově (1849), Engelbert Pistor, učitel v Dolních Břežanech (1850), Jan Přibík, učitel v Berouně (1839), Josef Procházka, učitel evang. náboženství na Staroměstském gymnasiu v Praze (1846), Josef Pultár, pěstoun v Postupicích (1839).

(Dokončení.)

Důležitost a potřeba dalšího sebevzdělávání učitelstva.

Píše O. V. RÁČEK.

Není o tom pochybnosti, že nutnost dalšího vzdělávání jeví se potřebna zejména v oněch vrstvách, které jsou v úzkém styku a živém takřka spojení s povšechným stavem kulturním. Platí-li slova tato o stavech jiných, platí jistě tím více o stavu učitelském, má-li tento stav zůstaviti výtěžky vzdělanosti lidské jako dědictví dorůstajícímu pokolení a uschopniti je, aby dovedlo bráti živou účast na kulturním životě doby přítomné. Odtud jeví se potřeba, aby učitel se zájmem sledoval veškeren skutečný pokrok své doby a znal všechny požadavky, jaké klade na něho přítomnost. A bylo by nanejvýš osudné, kdyby učitel — a s ním i škola — ztratil veškeren styk s duševními proudy dobovými, v nichž má býti mládeži vůdcem, strážcem i varovatelem zároveň.

Je také jisto, že, jako jiné obory vědecké, stejně i umění vychovatelské rozvíjí se s duchem času v plný, nádherný květ. Pokusné dušesloví podává nám dnes mnohé duševní zjevy v novém světle; a s těmi musí býti učitel důkladně obeznámen, aby dovedl odlišiti pravdu od klamu. — Rovněž plné pozornosti žádá si v přítomné době *otázka učitelská*, zejména pokud se dotýká učitelstva obecných škol. Vstupujeť učitel do úřadu a sice do úřadu nanejvýš zodpovědného poměrně mlád a to v době, kdy nelze ještě říci, že by byl povahově ustálen, vyhraněn; a již má býti vůdcem svěřené mládeže. Proto jest mu napnouti všechny síly, aby sebevzděláním doplnil, čeho se mu v té příčině nedostává.

Dnes ovšem snahy učitelstva škol národních soustřeďují se téměř výhradně na t. zv. *vědecké* sebevzdělání; a dojíti možnosti studia universitního je v době přítomné heslem značného zlomku našeho učitelstva.

Skutečně také některé státy vzaly již zřetel na toto přání, zatím ovšem jen v míře poněkud omezené. V *Sasku* na př. připuštěna k studiu universitnímu jistá *část* učitelstva, oni totiž, kdož při druhé zkoušce pro úřad učitelský obdrželi stupeň první.*) Tito učitelé mohou se pak podrobiti na universitě lipské zvláštní zkoušce, jíž svá studia jaksi uzavírají. — Také na universitě v *Jeně* připouštějí se k studiu vysokoškolskému učitelé obecných škol; ovšem nemají tu možnosti vykonati po absolutoriu nějaké zkoušky závěrečné. Za to ve *Výmaru* (od roku 1902) poskytuje se učitelstvu možnost zvláštní učitelské zkoušky universitní, která, předpokládajíc tříleté studium universitní, koná se asi ve stejném rozsahu, jaký stanoven zkušebním řádem university lipské. Od r. 1903 otevřeny brány universitního vzdělání učitelstvu v *Hessensku*, roku 1907 umožněn mu přístup k vysokoškolskému studiu v *Oldenbursku*, rok poté v *Bavořích* a posléze (od roku 1910) ve Würtembersku.

Jaký cíl sleduje universitní studium v Německu, o tom dovídáme se z časopisu »Pädagogische Blätter«.**) V království *Saském* je účelem studia vysokoškolského zjištění vědecké schopnosti k vyučování na učitelských seminářích, dále na reálkách, vyšších dívčích školách a učilištích jim na roveň postavených, při čemž zvláštní důraz se klade na vzdělání paedagogické; v *Sasku-Výmarsku*: způsobilost k vyučování, založenému na vědeckých základech; v *Hessensku* má jím býti na jisto postaveno, zdali je uchazeč způsobilý k vyučování na vědeckých základech na ústavech, zřízených pro vzdělání učitelstva; v *Bavorsku* má podati důkaz, je-li kandidát schopen převzíti místo ředitelské nebo místo seminárního učitele na královském ústavě pro vzdělání učitelů; ve *Würtembersku* posléze pak má jím býti dosaženo schopnosti pro převzetí dozorčího úřadu nad školami obecnými, jakož i pro nabytí místa učitelského na ústavech pro vzdělání učitelů, nehledíc k místům učitele hudby, kreslení a tělocviku.

Prusko až do přítomné doby neposkytuje učitelstvu možnosti, aby se dále vzdělávalo na universitách. Za to však jsou zřízeny t. zv. *pokračovací kursy* v Berlíně, Poznani a Münsteru a ty mají za účel dále vzdělávati příští učitele ústavů učitelských čili seminářů. Tyto kursy trvají čtyři semestry, ale učitelstva neuspokojují, ježto o přijetí každého jednotlivce rozhoduje *stát*, a tím ovšem vzata většině učitelstva možnost dalšího pronikavějšího vzdělání. — A ještě menší spokojenost vyvolávají t. zv. *kursy středoškolské*, které jsou poslední novinkou, jakou uvedla v život touha učitelstva po dalším vzdělání na různých místech v království Pruském i také u nás.

Stejně pak jako tam je brána universitní uzavřena učitelstvu u nás, v *Rakousku*. Ve Vídni uvedeno sice v život t. řeč. »Paedagogium«, které je nyní ústavem státním a stojí ve službách dalšího vzdělání učitelstva. V něm mají dojíti ukojení především *praktické* potřeby učitelstva: jestiť ústav tento jakousi přípravkou svých posluchačů pro zkoušku učitelské způsobilosti a pro zkoušku na školy měšťanské;***) vedle toho ovšem má tu dojíti uznání i snaha učitelstva po svo-

*) Roloff, Lexikon der Paedagogik (J. Poetsch) II. 7. sl.
**) Pädagogische Blätter für Lehrerbildung 1910, Heft 6.
***) U nás v Praze přichází se vstříc této praktické potřebě učitelstva, pokud je mi známo, zatím jen podnikem soukromým.

bodném vzdělání, především pak tu mají býti prohloubeny vědomosti posluchačů v oboru nejdůležitější pro každého učitele nauky, paedagogiky, a v oboru ostatních věd pomocných.*) — O zdatnost učitelskou pečuje dále jak v Německu tak u nás znamenitý počet nejrůznějších »*kursů*«, jež byly založeny dílem učitelskými spolky, dílem přáteli učitelstva. Tak na př. Vídeň, Berlín, Drážďany, Magdeburk a Královec mají stálé, po celý rok trvající kursy přednáškové a cvičné. Četná města universitní pořádají dále pro učitelstvo t. zv. *kursy prázdninové*. Jinde opět uváděny jsou v život jakési přednáškové *cykly*, v nichž řadou přednášek podává se posluchačstvu stručný, ale ucelený obraz jednotlivých oborů vědeckých. U nás ovšem posledně uvedeného způsobu vědeckého vzdělávání účastní se kromě učitelstva i širší, po vzdělání toužící obecenstvo.

Přispívají-li pak tyto „pokračovací“ kursy v přední řadě učitelstvu *větších* měst, jsou úřední porady učitelské, u nás zpravidla konané jednou v roce, dále pak učitelské spolky a vychovatelské listy s prospěchem pro učitelstvo jako *celek*. — V Německu vynořil se v poslední době plán, zříditi pro pokračovací kursy zvláštní akademie, t. zv. *vychovatelské*; ovšem proti takovýmto zvláštním zařízením vzdělávacím mluví mnoho vážných důvodů. (Dokončení.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Co se může dělat kuchyněmi pro školskou mládež. V denních listech čteme toho příklad. Noviny sdělují, že 160.000 obědů na jediném pražském předměstí bylo rozdáno za uplynulý r 1915. Předměstím oněm, jež tak důstojně staví se v popředí důležité péče o mládež, vyživovanou nedostatečně, jsou Král. Vinohrady. Ve školní kuchyni jejich rozdáno bylo dětem v uvedené době celkem 159.930 obědů. Bylo by si jen přáti, aby i všechna předměstí ostatní alespoň poměrně stejný počet obědů, poskytnutých nejpotřebnějším maličkým, vykazovala. Za jediný měsíc prosinec t. r. rozdáno bylo na Vinohradech opětně 14.045 takých školních obědů.

Stav našeho národního školství v království Českém v roce 1914. Výroční zpráva zemské školní rady za rok 1914 má mnohé zajímavosti. Pět měsíců trvala v tom roce válka, a její vliv na školství je patrný. Měšťanských škol přibylo 5, obecných 36. Českých škol měšťanských bylo toho roku 382, obecných 3359; německých měšťanských 242, obecných 2334. Poměr dle národnosti jest při školách obecných 59 : 41, při školách měšťanských pro Čechy o něco příznivější. Téměř o všem ostatním možno říci Ubylo. Ubylo učitelstva, totiž sil mužských. Na školách měšť. bylo 2277 učitelů, t. j. o 225 méně, učitelek 1017, o 44 více než roku předešlého. Na školách obecných jest mužských sil 12.143 (o 3448 méně) a ženských 4577 (o 925 více než roku předchozího). Následkem úbytku učitelstva značně přibylo tříd s vyučováním polodenním; byloť jich rok před tím pouze 42, nyní 581: na 657 školách učí se částečně polodenně, částečně celodenně, kdežto roku předchozího bylo takových škol pouze 37. Škol mateřských jest 399, opatroven 157; oněch ubylo proti roku předchozímu 27, těchto 14. Je to pozoruhodné zvláště v době, kdy by bylo právě třeba ústavy ty rozmnožovati.

Znetvoření křestních jmen nemělo by se trpět i ve škole. Je opravdu někdy hanba poslouchat, jak lidé a po nich i dítky si přezdívají. Nyní, když různá názviska lidí nepřipouštějí se v úřadech, neměla by se trpěti ani u dětí, aby se u nich nevžila v jejich budoucnost. První z úřadů vystoupilo proti zpotvořování křestních jmen policejní ředitelství ve Štýrském Hradci a prohlásilo, že na policejních přihláškách nesmí být křestní jména zkracována a zkrucována. Různé Miny, Mimi, Dadly, Tini, Lilli atd. jsou nepřípustny, ježto vedou k nemilým zmatkům. Zcela v pořádku.

*) Srov. Jahresbericht 1905/6.

Důležitost a potřeba dalšího sebevzdělávání učitelstva.

Píše O. V. RÁČEK.

(Dokončení.)

Má-li hlubší studium učitelovo přinésti opravdu *prospěch* nejen učiteli samému, ale i *škole*, je potřebí, aby se učitel skutečně pohroužil do studia nauky jeho povolání nejvlastnější, totiž do studia paedagogiky, z níž se mu podávají za jeho studií na ústavě pouhé drobty. Než — bohužel — právě tato nauka netěší se *všude* dostatečné pozornosti a péči našeho učitelstva. Omluvou pro to leckde by snad mohla býti ta okolnost, že pro nauku vychovatelskou nebylo vzbuzeno v mladém čekateli učitelství s dostatek zájmu. Leč bývá pohříchu druhdy také — zejména mezi učitelstvem škol vyšších — pronášen a šířen názor, že stačí učiteli, je-li pro příští hodinu vyučovací náležitě obeznámen s probíranou látkou; *schopnost*, podati tuto látku přiměřeně žactvu, prý se již dostaví sama. Těm, kdo tak mluví, budiž připomenut výrok Kantův: »Výchova je největší a nejtěžší záhadou, jaká vůbec může býti lidstvu zůstavena.« — A skutečně, kdyby šlo škole jediné o to, aby chovancům osvojila jistou míru vědomostí a jakousi technickou obratnost, pak by ovšem vychovatelství bylo *zbožím přepychovým*. Ale škola má jistě vyšší ještě cíle: ona chce rozvinouti tělesné i duševní síly, jež v dítěti dřímají; ona chce je také uzpůsobiti, aby bralo činný podíl na kulturním životě doby, již prožívá; aby bralo na ní účast jako člověk, jako občan a jako křesťan. Odtud tedy jeví se býti cílem vší výchovy (a sice cílem, vytčeným náboženstvím a mravovědou) jistý vychovatelský *postup*, odpovídající této úloze; postup, jenž se opírá o důkladnou znalost duševního života; jenž připoutává se k logickým zákonům; jenž poznává a volí si nejcennější, vzdělání schopné statky, které nesmějí býti lidstvu ztraceny, nemá-li utrpěti citelné škody.

Z toho dále patrno, že náboženství, mravověda, dušesloví, logika a věda sociální jsou oním polem, na němž pracovati a se dále vzdělávati jest nerozlučně spojeno s povoláním učitelovým. Těmito pak pomocnými vědami staví se vychovatelství zrovna *doprostřed* bojů, jaké se v přítomnosti právě svádějí o *názor světový*.

Učiteli je také více než jiným stavům potřebí, aby poznal *velké vzory*. Dobrý příklad pudí k napodobení, dává úsudku vyšší zákon a tak bezděčně odkazuje na studium *dějin* vychovatelství. Vidí-li na př. učitel, jak se Pestalozzi obětoval pro mládež, co všecko pro ni konal a vykonal, jak se tím roznítí jeho láska a nadšení pro vlastní povolání! — Všecky opravné návrhy řídí se úsudkem dějinným. Stojíme na půdě zařízení, jež byli vytvořili a vystavěli předkové dávní. Sledujeme-li vývoj jejich snah, učíme se teprve opravdu si jich vážiti.

A nebylo by takového velebení nejednoho opravného návrhu, kdyby lidstvo *více* četlo v dějinách vychovatelství a seznalo, že to zpola všechno, co se v tom ohledu chválí a vynáší, dávno již tu bylo.

Je také potřebí, aby *praxe byla výronem theorie*, na pevných základech založené. A mladý učitel dobře činí, setrvá-li, aspoň pro začátek, při oné methodě, již si byl na ústavě osvojil. Teprve *mistrovi* je dovoleno rozbiti formu. — Co pak vlastní, domácí přípravy na látku se týče, neradno zejména zvykati *příliš* různým těm t. zv. »rukovětem«. Kdo se výhradně s těmi spokojí, podoben je

zahradníku, který byl svou zahradu vyzdobil květinami jinde nařezanými. — Rovněž třeba s jistou opatrností sahati po všelijakých tiskem vydávaných »praeparacích«. Může býti zajisté jen s velkým prospěchem, *studuje-li* učitel skutečné *mistry* toho oboru; ale žádný učitel se nepropůjčuj k tomu, aby prostě jako stroj podle plánu takové tištěné »praeparace« vykládal a vyučoval. Díla tohoto druhu mají pouze *poučovati*, *povzbuzovati*, k srovnávání vlastní práce a vlastní dovednosti *nabádati*; a špatně pochopil jejich účel, kdo chce, aby mu to ve škole přesně podle nich »klapalo«.

Již tím, že se obírá studiem vychovatelství, je učitel veden k studiu v oborech jiných, zejména k studiu písemnictví a umění, zeměpisu a věd přírodních. Nad to stojí uprostřed života, bohatého událostmi politickými a společenskými. A žádný z těchto oborů nesmí zůstati učiteli neznám, nechce-li platiti za nedouka. Spíše ať učitel béře podíl i na životě veřejném, ať však se netlačí v popředí jako *politický straník*: vystavujeť se tím předem již *odporu* a jistě i povážlivé *nedůvěře* veliké části rodičů vlastních žáků. Učitel odebírej *dobrý* politický list, nespokoj se však pouhou četbou lecjakého snad krajinského lístku. Také nějaký vážnější časopis měl by býti odebírán; nelze-li jinak, tedy aspoň čtenářským kroužkem, jejž snaživý učitel i v menší obci snadno může zaříditi. Zejména buď však učitel pamětliv dalšího sebevzdělání v otázkách *náboženských*, aby tak, obrněn jsa v otázce světového názoru přítomné doby, pokud právě školství se dotýká, dovedl se zastati vlastního *přesvědčení*.

Ovšem nesmí býti soukromé studium učitelovo překážkou při práci školní, tím méně snad ho dokonce od práce té odváděti. Toho-li není, pak vší chvály je hodna snaha, dosíci zvláštních, odborných vědomostí v tom kterém vědeckém odvětví. Když *těch* učitel dosáhne, pak není jen *pouhým učitelem*.

Že pak nejlepší záruka zdaru vší vychovatelské práce spočívá v *osobnosti* učitelově, o tom není, tuším, jistě sporu; i jest tudíž vynaložiti učiteli všechno úsilí na zdokonalení vlastního »já«. Již v povolání učitelském samotném je *povinnost* sebevzdělání vyslovena. Učitel působí nejen tím, co *činí*, ale stejně i tím, čím sám *jest*. A teprve v zušlechtění sebe sama je *koruna snah* po dalším sebevzdělání.

Čím jest katolický učitel mládeži?

Napsal ANT. JEŽEK.

Jestliže jest škola druhým domovem mládeže, kamž má spěchati s radostí a vroucí touhou po vědění a zdokonalení, potom učitel ryze katolického smýšlení jest jako druhou matkou dítěti, ba mnohdy ještě více, otcem i matkou zároveň. Katolický učitel dobře uvážil, kam vstupuje, vzpomněl na chvíle, kdy sám navštěvoval školu, uvědomil si, jakou zodpovědnost na sebe béře před Bohem i lidmi. Škola činí nesmírné požadavky a práce naskytuje se v pravdě velká, chce-li učitel všemu učiniti zadost a učitel katolický v pravdě tomu chce a neleká se obtíží, které naň čekají a jimž vyhnouti se jest zcela nemožno.

Před očima katolického učitele, když vstupuje do třídy, září slova Viktora Huga, románopisce francouzského: »Vytvořiti sochu a vdechnouti jí život jest krásné, vytvořiti vědění a vdechnouti v ně pravdu jest mnohem krásnější. Učitel

sdělující svou myšlenku podobá se kojné sdílející své mléko. Někdy bývá učitel více otcem než otec vlastní, právě tak, jako bývá často kojná více matkou než matka vlastní.«

Z náruče mateřské přejímá katolický učitel dítě a stará se o ně s patřičnou pílí a snahou, aby nepociťovalo s počátku několikahodinné odloučení od rodičů, svých bratříčků a sestřiček, kteří musili zůstati doma. Jako pečlivý zahradník dbá katolický učitel o svěřené dítě, aby mu neuškodil a nezvrátil důvěru, s kterou k němu přišlo. Snad doma, když nechtělo poslouchati, matka mu říkala: »jen počkej, až půjdeš do školy a nebudeš poslouchati, pan učitel tě potrestá. A dítě si to zapamatovalo, po očku hledí na svého učitele, zda splní se hrozba matčina.

Učitel katolický již v prvních hodinách zří různé vady, nedostatky, ale hned netrestá, nýbrž zkoumá, kde jest pramen všeho a jakým způsobem, zda po dobrém, či po zlém bude nutno o nápravu pečovati. Ozdravující řez jest nevyhnutelný, způsob stanoven bude dobou. Během několika let vyučování stává se učitel mistrem v poznávání povah a léčení vad, které často ponechány byvše způsobily by v budoucnu nesmírné zlo. A tím způsobem i učitel stále se ještě přiučuje dle slov J. Amosa Komenského, jenž praví v Didaktice: »Mnohému já jsem se naučil od učitelů, avšak více od svých spolužáků, od žáků ale nejvíce.«

Na venkovských školách setkává se učitel se jmény stále se opakujícími. Jsou to děti z téže rodiny, více - méně stejných povah, dobrých i zlých vlastností, návyků atd. Působí-li učitel na jednom místě celou řadu let, práce jeho v poznávání povah jest snazší a prostředky k dobrému vedení mládeže mohou býti účinněji voleny.

Čím jest katolický učitel ve svém povolání, vysvětluje R. Piramovicz: »Každý učitel o tom musí býti přesvědčen, že na něm všecko ve vychovávání závisí. Vlastnosti jeho rozumu i srdce vplynou v rozum i srdce žáků. Učitel musí býti psychologem, znáti dobře základní stavy člověka, náklonnosti jeho, žádosti i vášně, duševní sílu každého věku dětského, rozsah vědomostí lidských; musí býti vytrvalý, spravedlivý, dbalý dobra žáků svých i společného dobra všeho lidstva. — Kdokoliv béřeš na se úřad ten a vlasti své opravdu chceš sloužiti, rozvaž dobře povinnosti, kterým zadost učiniti máš, síly, které přinášíš.«

Práce s radostí počatá katolického učitele brzy přináší užitek a bývá viděti během čtvrtletí v první třídě, že tam vládne bystrá hlava. Děti s počátku nesmělé, krčící se v nepatrných lavicích, pozdvihují směle zrak svůj k učiteli a ručky jako malincí motýlkové třepetají se nad hlavami, když jest učitelem dána otázka. Každý chce odpovídati, aby mohl to sděliti doma, bude-li tázán.

A děti milují svého učitele, ba někdy ocitne se něco na stolku na př. hruška. Tážeš-li se, co to, odpoví nějaký čipera: »to prosím Z. přinesl panu učiteli.«

Dobře poměr učitele k dítěti charakterisuje John Koráb: »Učitel přijímá dítko z náručí matky, vede dále jeho vychování, vštěpuje vědy užitečné v útlá srdce dítek — a jest po matce největší dobrodinec nejen dětí, ale také člověčenstva.«

Katolický učitel buduje celé vychování dětí mu svěřených na základě čistě mravně-náboženském, jímž jest sám cele prodchnut. Koná s dětmi vzorně modlitby, sám jsa zářícím příkladem. Nedbá svých kolegů-učitelů, kteří jinými názory jsou prodchnuti, nýbrž jde svou dobře vymezenou cestou. Ještě dnes jsou

učitelé obecných a měšťanských škol, kteří ne ze školní povinnosti, ale dobrovolně i s rodinou každou neděli a zasvěcený svátek obcují mši svaté, ba jsou i takoví, kteří v době velikonoční jdou k sv. svátostem a nepožívají u osadníků menší vážnosti a cti, nežli jiní učitelé, kteří povinnostem v chrámu činí zadost jen tehdáž, když musí míti »dozor« při školních službách božích. Takovým učitelům nábožensky založeným rodiče rádi svěřují své děti. (Dokončení.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Výbor Jednoty katol. českého učitelstva a přátel křesť. výchovy pro král. České konal v neděli dne 6. února svoji správní schůzi, již vedl řídící učitel p. Jos. Kafka. Předseda při zahájení schůze přečetl poděkovací dopis z kabinetní kanceláře na blahopřání výboru k jmeninám Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I. zaslaný a dopis za pochvaly všech členů výboru dal zanésti v opisu do protokolu. Dále vzpomenul předseda nadšenými slovy vítězného postupu rakousko-uherských a spojených vojsk německých a bulharských na Balkáně a vyslovil přání k úplnému vítězství spojených armád. Památka v Pánu zesnulého příznivce katolického školství J. M. vsdp. univ. prof. a dvorního rady Msgre Frant. Xav. Kryštůfka uctěna povstáním z křesel všech přítomných. — Dále následovalo vyřizování běžných záležitostí. Jednatelem p. Boh. Šubrtem byl přečten protokol z minulé schůze, probrán a schválen. Pro jednotu zakoupen ve prospěch dobročinné válečné péče vydaný »Pamětní list v upomínku let 1914—1916«. — Pánové: místopředseda jednoty red. T. J. Jiroušek a členové výboru: p. prof. Rich. Vojáček a spisovatel p. Jan Voborský podávali zprávu o své audienci u J. M. vsdp. generála-velmistra Jos. Vlasáka z řádu Křižovníků s červ. hvězdou, při níž mu přáli k jeho zvolení. Jeho Milost byla touto pozorností potěšena a slíbila býti přítelem a příznivcem katolického školství jednotou zastaveného. Po vyřízení dalších běžných záležitostí spolkových usneseno, aby výroční řádná valná hromada jednoty svolala se na neděli 12. března v 10 hodin dopol. s následujícím pořadem: 1. Zahájení schůze. — 2. Čtení protokolu z minulé výroční řádné valné hromady. — 3. Výroční zpráva jednatelská. — 4. Zpráva pokladní, účetní a revisorů účtů. — 5. Zpráva knihovní. — 6. Schválení darů pro rok 1916. — 7. Volba předsedy, výborů, náhradníků a revisorů účtů. — 8. Volné návrhy. — 9. Přednáška. — Výbor prosí o hojnou účast pp. členů a členek. *Zvláštní pozvání se nerozesílají.* *Výbor.*

Bezmocné matky. Vídeňský »Journal« píše: Z různých částí Německa přicházejí stesky, že se jeví nedostatek dozoru na mládež, protože otcové jsou na vojně. Některá vojenská velitelství proto vydala nařízení proti potloukání se mládeže pozdě večer, návštěvě divadel a biografů atd. Mnohého již bylo dosaženo, ale mnoho ještě zbývá. Tak stěžuje si v listech vratislavský dopisovatel, že kol 11. h. v noci ještě pozoroval na ulici děvče asi jedenáctileté. V Hamburku si pomáhají úřady tím, že děti dávají do vychovatelen. V Toruni byla stíhána matka, že neposílá 13letého chlapce do školy, ale musila býti osvobozena. Prokázala, že hocha měla k návštěvě školy, ba za provaz ho do ní vlekla pomocí třetí osoby, ale hoch se vysmekl a unikl. Je již silnější než matka a přemůže ji. Mladý nezbeda a tulák musil být dán do polepšovny.

Na katolickou universitu v Solnohradě podle poslední zprávy universitního spolku ku konci měsíce ledna t. r. vzrostlo *během minulého roku* jeho jmění o 294.966 K.

Školy manželství. Z New-Jorku došla zpráva o novém sociálním hnutí žen. Jistá mladá dáma pí. L. Williamsová, která dle vlastních slov našla »v přístavě manželském zdroj nejčistšího štěstí, pokoj tichého jezera« usiluje se o zvláštní pomník, totiž o založení škol pro mladé dívky, které mají úmysl vstoupit do stavu manželského. Školy mají být odborné v tom smyslu, že by vyučovaly všemu, co děvče potřebuje. Neobmezují se jen na vaření a ruční práci, nýbrž též na výchovu dětí, společenské mravy a zvláště chování se mladé paní ku svému manželu. Tuto poslední »nauku« zdůrazňuje paní W. V New-Jorku jest už jedna taková škola zřízena. (Dle »Vlasť i Svet, Budapest, 23. januára 1916«.)

Čím jest katolický učitel mládeži?

Napsal ANT. JEŽEK.

(Dokončení.)

V »zákonech školy dobře zařízené« Komenský připomíná toto: »Učitelé buďtež muži učení, počestní, činní a bedliví ctností, k nimž jiné vésti mají. Nejbližší péče učitelů bude, aby příkladem dobrým ke všemu dobrému mocně táhli, protože není ničeho přirozenějšího, než aby následníci ve stopy předcházejícího vstupovali, žáci pak aby se spravovali příkladem učitelovým. Naši učitelé se tedy střezte býti podobnými oněm sloupům při cestách, kteří, kudy se jíti má, ramenem rozpřaženým ukazují, sami pak nejdou. Všichni učitelé žáky své živobytím nebes důstojným, andělskému podobným, učiti nikdy neopomíjejte, příkladem pak nějakého světáctví, některého z maličkých svých pohoršiti se střezte. Když konají se k Bohu modlitby veřejné nebo soukromé, učitelové hleďte, aby se konaly nejinak, než s náboženským vzezřením a s myslí povznesenou k Bohu, modlitbám veřejné pobožnosti všichni obcujte, každý se stádem svým na svém zvláštním místě.«

I katolický učitel setká se během let s mládeží surovou, špatně vychovanou, která nezná, co jest tvé a co mé, která lže a podobné nectnosti ukazuje. Leč snahou jeho jest bejlí odstraniti a přivésti dítě k poznání rozumovému, že takto by neobstálo ve víru světa, ale že musí život svůj napraviti, pokud čas tomu ještě dovoluje. A učitel ukáže zkažené mládeži cestu pravou, sdělí s ní zásady mravně náboženské, které budou ji podporovati v dobách zlých a budou jí vzpruhou, až mysl bude klesati a snad nezdar provázeti její snahy.

Škola jest dílnou lidskosti, kdež lidé mladí a suroví bývají ku přijetí plných a pravých obrysů lidskosti vzděláváni, aby nezůstali pařezy, ale stali se živými obrazy Boha, tvory Tvůrci nejpodobnějšími.« (Jan Amos Komenský.)

Jak pohlíží lid na učitele?

Mnozí ho ctí a milují, oceňují jeho práci a v duchu žehnají jeho snahám. Vidí v něm přítele svých smavých dětí a rádce i nabadatele, který je vede k dobrému.

Jiní nic ze jmenovaného v učiteli nespatřují, leda snad tyrana svých dětí a svého utiskovatele, jestliže nepřezírá nedbalou docházku dětí do školy, upomíná na povinnost, nebo udává místní školní radě a navrhuje k peněžité pokutě. Přezírají, že učitel má na zřeteli blaho dětí a ne svůj prospěch. Snad děti právě takových rodičů ukracují učiteli svou nevázaností a notorickým zlobením běh života.

Karamsin oceňuje právě obecnou školu a její dílo těmito překrásnými slovy: »Obecné školy působíce na první živly národa, mohou a mají býti užitečnější, nežli všecky akademie všeho světa, skromný učitel pak, jenž dítkám chuďasů a pracovníků vštěpuje písmena, číslice a vypravuje prostými slovy zajímavé události historické, nebo zavádí mravoučnou rozmluvu, dokazuje, jak člověku jest býti dobrým: ten prostý učitel v očích mudrců není menším metafysika, jehož ostrovtip snad i učenci chápou, není menším přírodozpytce, fysiologa, astronoma, kteříž naukami svými zajímají toliko část lidstva.«

Katolický učitel zasvětil život svůj Bohu a národu a dle tohoto stanoviska pohlíží na vše kolem sebe. Prodchnut vznešenými zásadami, může zvolati s Vrchlickým:

»Přec díváme se jinak na ten svět;
co jemu lhostejné, nám často k pláči,
co jemu drahé, na úsměv nám stačí,
co jemu tret, nám spasný amulet.

O žákovských vycházkách.

Uvažuje O. V. RÁČEK.

Přes to že moderní škola oplývá pomůckami všeho druhu, dovede poskytnouti žákovi matný jen a nedokonalý obraz vezdejšího světa. A je někdy potřebí, aby žák odložil knihu, vyšel si do světa a dal se tu poučiti přírodou samou. Z té příčiny v každém čase ročním vyletují ze škol zástupové drobotiny i hloučky větších studentů a putují za vedení učitelova druhdy i daleko za město, aby si prohlédli tu podnik tovární, onde památku historickou, onde pak posléze aby se potěšili krásou a půvaby velebné přírody.

Chtějí pak takové žákovské vycházky hověti zejména dvěma důležitým požadavkům moderního vychovatelství: co největší *názornosti vyučování* a *péči o tělesnou výchovu* mládeže. Tak slučují důležitý článek methodický s cvičením, zdraví lidské podporujícím, cestováním totiž, jehož nesmírnou cenu pro vývoj tělesný i duševní teprve *nová* doba správně poznala a chápe.

Jakou cenu má vyučování ve volné přírodě, věděli již staří Řekové; a známi jsou zajisté tak řečení *peripatétikové*, stoupenci nejslavnějšího filosofa čtvrtého věku př. Kr., žáka Platonova *Aristotela*, kteří vykládajíce nauky své žákům svým, volně se procházeli. — Také později usilovali četní paedagogové o vydatné těžení z tohoto zdroje, oživujícího jakékoli vyučování. *Montaigne* na př. si přál, aby širý svět byl chovancovou knihou; *J. J. Rousseau*, jenž požadoval návrat k přirozenosti a k přírodě vůbec, zařadil vycházky do své soustavy; a slavný německý básník *Goethe* vyznává o sobě, že poznal cestami, čemu se v knihách nenaučil.

Rovněž v poslední době ozývají se důrazné hlasy, jež volají po soustavném pěstování žákovských vycházek, a četné zprávy o výletech v odborných časopisech a výročních zprávách školních nasvědčují tomu, že volání nezaniklo bez účinku. Vždyť nesmí učitel, chce-li skutečně dosíci výsledku, omeziti se jediné a pouze na úzkou síň školní, plnou obrazů a knih, vycpaných zvířat a přístrojů, nýbrž musí ven odtud, do přírody. *Tam* je pravé pole práce, ježto tu může učitel se svými žáky nejenom mysliti, nýbrž i jednati a — užívati.

Že mají takové cílevědomé vycházky příznivý vliv na vytváření povahy žákovy, na jeho chování k učiteli i k spolužákům, o tom jistě není pochyby. Než tuto jde především o to, abychom ukázali, jak lze dosíci vycházkou co největšího výtěžku k účelům *vyučovacím*. Vždyť teprve tenkrát škola naplní docela poslání své, vezme-li si k srdci slova našeho *Komenského*, kterýž dí, že není potřebí, aby lidé cvičeni byli v moudrosti jediné z knih, nýbrž i z nebe, země,

dubů a buků A požadavek, od dob *Pestalozzových* nesčíslněkrát zdůrazňovaný, že názor jest a musí býti základem všeho poznání, dá se provésti jenom tím způsobem, že jsou žáci *bezprostředně přivedeni k předmětu*, o němž jim učitel vypravoval, a že vidí v přírodě takořka před očima se vyvíjeti zjevy, o nichž prve jednáno ve školní síni.

Bohužel při dnešních poměrech nedostává se veliké většině dětí velkoměstských nejdůležitějších představ o přírodě, o životě venkovském; ba co více, scházejí tu představy také o těch zjevech, jež velké město den co den na oči staví a to v množství takovém, že mladistvá duše nemá ani kdy, aby si je ujasnila a jako trvalý majetek uchovala. — Čtenář snad užasne nad tím, řeknu-li, že veliké procento dětí nemá správného ponětí o východu a západu slunce; že je spousta dětí, jež nikdy neviděly živého zajíce, jež neviděly hory, lesa, řeky. Ba jsou i takové děti, jež za celý život svůj nespatřily vesnice.

Snad se čtenář nedůvěřivě usměje, ale doložím mu tvrzení své příkladem z vlastní domácnosti.

Před několika roky jel jsem s rodinou na letní byt kamsi do Orlických hor. Jela s námi služka, Pražka rodem, děvče čítající osmnáct jar a jinak chytré a čiperné. Malebná krajina budila zájem, a také dívka, která jindy při podobné »štrapáci« zatvrzele spává, hleděla zvědavě ven. Pojednou vyslovila podiv. Překvapovalo ji množství vesnic podél trati i dále odtud a chtěla znáti jména. Marně hledám v mapě, marně pátrám po kraji kukátkem ozbrojeným zrakem, kdeže jaké vesničky. Posléze se domlouváme: pokládala za vesnice po kraji tu rozseté — chaloupky . A přítel mi před časem vypravoval příhodu neméně poučnou: Bylo před velikonocemi a v domácnosti stahovali beránka. Když byli hotovi, nařídila paní služce, aby odnesla kůži řezníkovi a prodala. Děvče — stejných asi duševních kvalit jako svrchu vzpomenuté — chvíli váhalo a posléze se osmělilo k otázce: »A nač to milostpaní prodává, když milostpán jí tak rád dršťkovou polévku?« Nebohá nadějná hospodyně pevně měla do té chvíle za to, že se dršťková polévka vyrábí z — beránčí kůže

Než žerty stranou. »Takových dětí, jež ničeho neviděly a ničeho nepozorovaly, nelze vyučovati,« praví německý filosof *Herbart*; a nabádati dítě, aby *vidělo, pozorovalo a chápalo*, je hlavním úkolem vycházek, jež tím stavějí hráz ledabylosti a povrchnosti, do nichž si za našich dnů lidé tolik stěžují.

Kromě potřebného názoru zprostředkují však vycházky žáku i pohled do příčinné spojitosti událostí a dějů, s nimiž se byl chovanec ve škole dosud jenom odděleně setkával; možno v nich dokonce viděti i důležitý prostředek, který vyrovnává roztříštění, jež bylo vneseno do vyučování, zejména na ústavech vyšších, zavedením *odborných učitelů*.

Ne v dusné sí školní, ne z knihy a mapy, ale v přírodě, jež zůstává stále táž, pozná dítě jasně, co je to *město* a *ves*, co *hora* a *údolí* a tak osvojuje si první *vědomosti zeměpisné*. A s rostoucím věkem a s přibývajícím vzděláním poznává vlast svou, tento svět v malém, a na základě něho učí se pochopovati makrokosmos, svět ve velkém. — Co jinak platno, mluví-li se dítěti ve škole o vodstvu, horstvu, osadách, nemá-li v nejbližším okolí možnosti přirovnání se vzory známými? Oč jiná naproti tomu vzniká v mysli dětské představa, možno-li vyložiti dítěti na malém poměrně okrsku vlastního domova, co je to pahorek,

co pata, vrchol, svah, co potok, řeka, koryto, břeh! K pochopení obtížných výkladů z oboru hvězdářského zeměpisu a z oboru zkoumání povětrnosti může pak žák býti přiveden jediné ve volné přírodě a na základě vlastního pozorování.

A stejně tak nutné a prospěšné jako při vyučování zeměpisu jsou vycházky žákovské i pro vyučování *přírodopisu*. Volná příroda musí býti a zůstati ideálem každého přírodopisce. — V *botanice* nesmí se učitel spokojiti pouze snad se zásobou rostlin, jež mu byli nanesli žáci; ba ani školní zahrada botanická, jež bývá druhdy zřízena při škole, daleko nemůže nahraditi vycházky do přírody. Nemáť žák viděti rostlinku pouze snad jen v období jejího rozvoje a vytrženu z vlastního okolí a přirozené společnosti, ale musí býti veden k tomu, aby ji dovedl, bude-li potřebí, samostatně nalézti a aby se naučil poznávati přírodu v jejím ponenáhlém rozvoji. — Poněkud těžší a obtížnější ve volné přírodě je pozorování příslušníků *říše živočišné*. Ale přes to i tu slibuje vycházka bohatou kořist, ana učí žáka rozuměti řeči ptačí i hlasu divoké zvěře a poskytuje pestrý a druhdy i zajímavý obraz zvířecího života, na př. na rozsáhlém rybníce, v oboře a j. (Dokončení.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy pro kralovství České koná se v neděli dne 12. března v 10. hod. dopol. ve sborovně družstva Vlast v Praze-II., v Žitné ulici číslo 26 nové. Členové dostavte se v hojném počtu!

Kdy smějí děti do kinematografů? — C. k. policejní ředitelství v Praze sděluje: V poslední době byly proneseny zejména z kruhů, jež vytkly si za účel ochranu dítek a mládeže, stížnosti ohledně škodlivého vlivu kinematografických představení na mládež po stránce mravní i duševní, ježto při představeních před 8. hodinou večerní pořádaných, které ve smyslu § 23 min nař. ze dne 18. září 1912 č. 191 ř. z., jsou přístupny dětem a mládeži, *proti určitému znění* tohoto paragrafu bývají předváděny obrazy, jichž obsah dle § 18 odst 2. cit. min. nař. jest označen *nepřístupný* pro mladší 16 roků. — Vzhledem k tomu nařizuje c. k. policejní ředitelství, že k odpoledním představením (až do 8. h. večerní trvajícím), *jichž program* nebyl censurními lístky schválen jako *pro mládež přiměřený*, nesmějí býti za žádných okolností připouštěny osoby mladší 16 roků. Rovněž tak nemá mládež *vůbec* přístupu ku představením *po 8. hodině večerní*, nehledě k tomu, zdali předvedený program jest pro tuto přístupným čili nic.

Doplňovací zkoušky studujících — vojáků. Na zvláštní dotaz štyrské zemské školní rady, co dělati s býv. gymnasisty, kteří po návratu z aktivní vojenské služby mezi školním rokem 1915/16 k vůli dalšímu studiu přijati jsou do vyšší třídy, ač nemají ročního vysvědčení o třídě nižší, a zvláště ve výkazu o znalostech z přírodopisu 5. a 6. třídy, a zda později před maturitou má býti od nich žadána *dodatečná zkouška* z tohoto předmětu, odpověděl ministr vyučování, že doplňovací zkoušky předběžné musí skládati pouze *externisté*, ale pro studenty vojáky že to neplatí. S těmi se má jednati, jako by vyučování *pravidelně navštěvovali a s úspěchem dokončili*.

Výnos ministerstva vyuč. o úpravě studia narukovavších studentů. Jak oznamuje »N. W. Tagblatt«, vydal ministr vyučování vídeňské universitě a také ostatním universitám rakouským výnos, jehož účelem je částečně zmírniti nevýhody, vznikající universitním posluchačům, v poli se nacházejícím, vůči jejich kolegům, již zůstali ve vnitrozemí, pokud jde o studijní postup. *Výnos hlavně stanoví, že se právníkům a také filosofům umožňuje zkrátiti studijní leta o celý rok.* U mediků bylo umožněno, aby co nejdříve se dostali ku přísným zkouškám, protože nebylo vhodno, a to vzhledem na zvláštní poměry při tomto studiu, omezovati studijní látku.

O žákovských vycházkách.

Uvažuje O. V. RÁČEK.

(Dokončení.)

Co pak se stránky *jazykové* týče, co zajímavosti tají se leckdy v různých těch názvech místních a jménech hor, potoků a řek! Dokonce i zásoba slovní při takové příležitosti vzrůstá, když se udá příležitost spatřiti předmět, žákovi do té chvíle ještě ani podle jména známý. A vědomosti, získané na vycházce vlastním názorem, poskytují zase vhodné látky k slohovým úlohám, ježto se při práci představy jistě snadno vybavují a s nimi i zásoba slovní.

Naposledy i *kreslení* může vydatně z vycházek těžiti, poněvadž se tu žákovi naskytá příležitost, načrtnouti si leccos — byť jen zhruba — podle živé přírody.

Ovšem každé světlo má svůj stín. Hlavní věcí má a musí zůstati vyučování školní a nelze dobře schvalovati, aby se čas, vyměřený k práci, byť i jen v době odpolední, *příliš často* vycházkami stravoval. Pořádání pak vycházek v době školní prázdně nelze zase doporoučeti z té pouhé příčiny, že není *povinností* žákovou bráti podíl na vycházce; *komandují-li se* pak prostě žáci beze všech ohledů na takové vycházky, jichž, jak patrno z výročních zpráv některých škol, je někdy počet nemalý, zvyšuje se jen míra přetížení žactva a není potom divu, že žák, zvláště slabší, naříká, že mu nezbylo času na přípravu pro školu.

Ovšem ani mezi učitelstvem netěší se napořád vycházky žákovské takové přízni, jaké by zasluhovaly. Vyžadujíť na učiteli mnoho času i zájmu o žáky, kladou zvláštní požadavky v ohledu kázně a nejednou všecka chut, podniknouti vycházku, ztroskotá se o zodpovědnost, jaká se tu uvaluje na bedra učitelova. — Platí zajisté (ve větší jen míře) o vycházkách totéž, co o vyučování. Jenom z hodiny řádně připravené může žák míti užitek; a stejně tak má se to s vycházkou. *Řádná příprava* k ní podmiňuje prospěch. A tedy potřebí, aby se učitel *i před vycházkou* náležitě připravil. — Má dnes, bohudík, písemnictví naše s dostatek pomůcek k tomu potřebných a při dobré vůli a snaze učitel ledacos tu najde, co mládež cestou potom poučí, nadchne, potěší.

Ovšem třeba na vycházce i jisté *ukázněnosti*, a těžko je podniknouti vycházku učiteli, který nedovede ovládnouti žáků ve školní si i. Oč hůře by se mu vedlo ve volné přírodě, kde pozornost žáků je ustavičně lákána hned tím a hned zas oním! A z tohoto právě důvodu mnozí učitelé až úzkostlivě se vyhýbají vycházkám, jen aby nemusili sebe a své vychovatelské schopnosti vystaviti k posouzení širší veřejnosti. Připočteme-li pak k tomu ke všemu ještě *zodpovědnost*, jaká tu připadá osobě učitelově, a v neposlední řadě i *výlohy*, jaké s vycházkou takovou bývají spojeny, pochopujeme, proč pro vycházky žákovské není leckde mezi učitelstvem nadšení a porozumění. A je opravdu zajímavo i to pozorovati, kterak jiné stavy, druhdy i v lepších než učitel poměrech, dovedou si své hospodářské výhody a výsady opatrovati, dokonce ani peněžité odměny za práci mimořádnou se nezříkajíce: jenom na učiteli se žádá, aby konal všechno — ze svatého nadšení A přece daly by se mnohé z uvedených obtí snadno odkliditi, jen kdyby bylo více porozumění pro žákovské vycházky, kdyžtě *tak veliký jejich výchovný význam*.

Valná hromada

Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy konána byla v domě Družstva Vlast v Praze, v neděli dne 12. března 1916 v 10 hodin dopoledne. Schůzi zahájil předseda Jednoty řídící učitel pan *Josef Kajka* modlitbou, uvítav přítomné, přečetl jména všech zemřelých členů, načež povstáním přítomných všem vzdána poslední čest. Jsou to následující: Vldp. Appl Valentin, děkan a bisk. notář v Ústí n. Orl.; Vldp. Bernat Josef, probošt na Mělníku; Vldp. Frecr Antonín, děkan ve Slaném; Pan Kavka Václav, učitel v Cerhenicích, padl na bojišti u Ježové v Haliči; Vldp. Hlavsa Josef, farář v Chomuticích u Hořic, zemřel náhle jako polní kurát; Vldp. Kašpar Josef, farář v Moravské Radiměři; Pan Ludvík Karel, říd. učitel v. v. v Praze; Jeho Milost vsdp. Frant. Marat, velmistr řádu Křižovníků v Praze.

Dp. *Ant. Suchoradský* prohlásil, že ranní mši sv. sloužil jako loni za všecky zde jmenované členy.

Na to přečteny pozdravné a omluvné přípisy, kteréž pochvalou provázeny a jednomyslně usneseno poslati pozdravné přípisy: Jeho Excellenci hr. Coudenhovovi, místodržiteli král. Českého, J. Em. ndp. kardinálu Leonu ze Skrbenských a Jeho Excellenci p. Vojt. hr. Schönbornovi.

Jeho Excellence p. hr. Coudenhove, místodržitel král. Českého!

Valná hromada Jednoty katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy prodchnuta nejloyálnějšími pocity v době vážné, ubezpečuje Vaši Excellenci svou oddaností a věrností k církvi a trůnu.

Jednota katolického učitelstva českého.

Jeho Eminenci nejdůst. panu Leonu kardinálu Skrbenskému, knížeti arcibiskupu v Praze! Vaše Eminence!

Vzpomínajíc dosavadní milostivé blahovůle, projevuje valná hromada Jednoty katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy svou nejhlubší úctu a oddanost. Své prosby s modlitbami arcipastýře spojuje

Jednota katolického učitelstva českého.

Jeho Excellence Vojtěch hrabě Schoenborn, praesident zemské správní komise v Praze!

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy v král. Českém děkuje za všecko, co Vaše Excellence pro učitele a učitelky k jich dobru a prospěchu ráčila podniknouti a uskutečniti a ubezpečuje svoji oddanost.

V úctě oddaná Jednota katolického učitelstva českého.

Po těchto projevech četl jednatel *B. Šubrt* protokol minulé řádné valné hromady, kterýž jednomyslně schválen. — Týž podal jednatelskou zprávu za uplynulý rok; zněla následovně:

Velevážené shromáždění!

Při minulé valné hromadě ve své jednatelské zprávě promluvil jsem jistě ze srdcí všech přítomných v naději a s přáním, by v brzku nastal kýžený vítězný mír a klid v naší zemi. Minul však rok a zklamány naše naděje. Morana válečná zuří dále a ještě ve větších rozměrech, válka opravdu světová a Bůh jediný zná dobu, kdy zavládne opět mír a svatý klid v drahé vlasti naší. Není snad rodiny, jež by neměla někoho ze svých drahých na poli válečném, daleko v zemi cizí. Co tisíců dítek modlí se denně za brzký a šťastný návrat svého drahého tatíčka. Kdy to však bude? Řešení otázky této není však úkolem našim,

k tomu jsou kruhy povolanější a na prvém místě náš Všemohoucí Bůh. Protož přítomnost i budoucnost naši dejme odhodlaně v ruce Nejvyššího a důvěřujme v Jeho mocnou pomoc a ochranu. On dopouští, ale neopouští. Kde nám možno, pomozme raněným, invalidům i jinak potřebným a prosme Boha, by žehnal našim statečným vojínům, aby nám přinesli brzký a radostný mír. Co tu bude radostných slz při shledání se svými drahými. Druhé pak potěší a posílí náš Všemohoucí Bůh.

Jako ve všech spolcích a korporacích, tak i v naší Jednotě vlivem tísnivých poměrů činnost naše letošního roku nedoznala úspěchů takových, jakých bylo by si přáti, ač snažili jsme se konati ve prospěch katol. školství a výchovy mládeže, co možno bylo. Proto nevím, zda moje stručná zpráva o činnosti naší v uplynulém roce Vás, velectěné shromáždění, poněkud upokojí.

Počnu hned I. ustavující schůzí a dovoluji si sděliti, jak ustanovil se náš výbor podle šarží. Pana zasloužilého předsedu zvolila si slavná valná hromada a tu bylo třeba dáti jemu k ruce zdatné pracovníky. Otázka tato rozluštěna jednomyslně a ustanoven za I. místopředsedu osvědčený ředitel a redaktor Tom. Jos. Jiroušek, za II. místopředsedu nemocný sice, ale horlivý učitel Vlast. Jelínek a pokladna naše svěřena našemu dávnému a neunavnému pokladníku dp. Ant. Suchoradskému. Poslední pak šarže pisálka — jednatele přisouzena mé osůbce.

Takto ustavený výbor za součinnosti ostatních pánů a dam výboru snažil se ve svých schůzích probrati, prozkoumati a vyříditi všeliké došlé a nahodilé se záležitosti ku spokojenosti všech a bděl na stráži nad výchovou katol. mládeže ve škole i pokud lze, v domově.

Jak již pan předseda s Vámi sdělil, odešlo z řad našich letos opět 8 členů. Děkuji za Váš upřímný projev, který Jste povstáním učinili.

Druhou smutnou zprávu musím sděliti, že dobrovolně z různých důvodů odešlo 18 členů. Aby ztráta nebyla tak citelná, potěšeni jsme přírůstkem nových vzácných členů a to: J. M. ndp. Jos. Gross, biskup litoměřický; známý český katol. spisovatel Alois Dostál, kníž. arc. notář a farář v Ouvalech, a vážený profesor J. Schindler, kn. a. notář v Praze.

Celkový stav členů jeví se tudíž následovně: učitelů a učitelek 78, kněží 116, arcibiskup 1, biskupové 4, laiků 45, konsistoř 1, spolků 45, tudíž všech členů čítá Jednota 294. Z těchto jest činných 140, přispívajících 110, zakládajících 44.

Činnost naše na venkově letos také ochabla, neboť náš horlivý pracovník, učitel Vlast. Jelínek, jsa těžce raněn na půdě válečné, dosud jest v lékařském ošetřování a jest si jen přáti, aby se brzo a úplně uzdravil, v kruh náš zavítal a opět nastoupil svůj apoštolát po českém venkově.

Nutno se zmíniti o audienci u Jeho Excel. p. místodržitele hr. Coudenhova, kteréž se súčastnili: dp. Ant. Suchoradský a řed. T. J. Jiroušek. Oba pánové vylíčili hlavně zásady a činnost naší Jednoty, jakož i stav školství v Čechách. Jeho Excel. zvláště zajímala zpráva o literatuře a knihách Jednotou naší pro mládež vydávaných. Na jeho přání doručen jemu »Vychovatel« s »Učitelskou přílohou« »Vzdělavací četba« a »Český Cratulant.«

Dále vyslána deputace k Jeho Milosti ndp. J. Vlasákovi u příležitosti nastoupení na místo generála-velmistra řádu křižovníků a k panu Jar. Smutkovi, říd. učiteli v Praze za příčinou vyznamenání papež. zásluž. křížem, panu zasl. řed. Tom. Jos. Jirouškovi blahopřáno k 30leté spisovatelské činnosti a podobně různým příznivcům a vynikajícím osobám.

Ve schůzi 28. listopadu proslovil p. předseda říd. učit. Jos. Kafka upřímnou a vlasteneckou řeč k velepamátnému dni 2. prosince, kdy dostoupil náš milovaný císař a král František Josef I. 67. rok svého požehnaného panování.

Při úmrtí J. Em. kard. Bauera vyslovena písemná soustrast nejdůstojnější kapitole.

Dle usnesení vydán i pro rok 1916 kalendář Štítný za redakce p. říd. uč. Jos. Kafky a opětně úplně rozprodán.

Ani »Vzdělavací četba« nezůstala nevydána a vyšlo za redakce veledůst. pana k. a. notáře Al. Dostála 6 čísel, celý ročník.

Učitelskou přílohu při Vychovateli řídil za nemocného redaktora p. Vl. Jelínka obětavě I. místopředseda p. Tom. Jos. Jiroušek po celý rok.

Velmi ku prospěchu pokladny i naší mládeže vydán obšírný Gratulant, v němž snesena práce vynikajících našich spisovatelů.

Ač rok letošní neposkytuje náladu ku zábavné četbě, přece knihovna naše nezahálela, o tom však nechci a nemám práva se zmiňovati, an učiní tak ve své zprávě pan knihovník sám.

Jako minulá léta, tak letos učinila Jednota různé dary a to: Spolku na Zakl. katol. knihoven 25 K, Tiskové Lize 25 K, Českému dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech 50 K, Učitelskému paedagogiu u sv. Jana pod Skálou u Berouna 50 K a k obrannému roku 1915 50 K.

Na žádosti povolil výbor dvěma pp. učitelům mimořádnou podporu 20 a 30 korun.

Při každé schůzi koná se kolekta ve prospěch učit. paedagogia u sv. Jana pod Skálou a tak možno v jich prospěch několik korunek odvésti.

Nutno zmíniti se o horlivé činnosti p. uč. J. Hrubého, neb téměř v každé schůzi koná velmi pěknou a případnou přednášku. Jen litovati dlužno, že není více posluchačů. Budiž mu projeven dík se žádostí, by i pro příště něco poutavého připravil.

Zakoupen od Zemského pomocného spolku Červeného kříže pro král. České pamětní válečný list a darovány různé knihy do nemocnic raněným vojínům.

Mimo uvedené vyřídil výbor mnoho vnitřních záležitostí, příležitostných dopisů, dotazů a pod.

Tímto jsem poněkud naznačil činnost odstupujícího výboru a mám přání, by i nově zvolený výbor pracoval svorně ruku v ruce na společných snahách Jednoty. Ku konci zbývá mi ještě poděkovati všem našim přátelům a příznivcům s prosbou, by i na dále přízeň Jednotě naší zachovali. Dále povinni jsme vzdáti dík slav. družstvu Vlast za laskavé bezplatné propůjčování místností ke schůzím a valné hromadě a konečně slav. redakcím: Čechu, Vasti, Našim Listům, Vychovateli za ochotné uveřejňování našich spolkových zpráv.

Končím tuto svoji zprávu přáním, a mluvím zajisté ze srdcí Vás všech, by Bůh Všemohoucí požehnal zbraním našich chrabrých vojínů, aby kýžený mír vrátil se co nejdříve do domovů a rodin našich. Kéž nás Bůh ochrání všech zhoubných nemocí a dopřeje nám opět klidného žití.

Další činnosti Jednoty naší přeji hojně zdaru a Božího požehnání.

Zdař Bůh! (Dokončení.)

Valná hromada

Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy.

(Dokončení.)

Zpráva jednatelská jednomyslně schválena a předsedající jednateli poděkoval, načež následovala zpráva pokladní, kterouž přednesl pokladník dp. Ant. Suchoradský. Jeví se následovně:

Jmění na počátku roku 1915 K 2018·80 a vzrostlo na K 2574·68, vydání během roku K 971·07, takže zbývá pro rok 1916 K 1603·61 a jest uloženo v Městské spořitelně K 1178·02, na šekovém kontu K 407·73, v hotovosti K 17·86. — Jubilejní fond měl na počátku roku 1915 s přírůstkem K 4864·17, z toho vydáno na podpoře K 80·—, zbývá tudíž K 4784·17 a jest uloženo v Měst. Spořitelně K 4778·87, na hotovosti K 5·30.

Po přečtení této pokladní zprávy referoval revisor účtů p. *Jan Žák* za souhlasu p. prof. *J. Schindlera*, že účty bedlivě zkoumali, s doklady porovnali a vše ve vzorném pořádku shledali. Dp. pokladníku za pečlivou práci jeho poděkováno a uděleno absolutorium.

Zprávu knihovní podával knihovník *T. J. Jiroušek.* Následkem poklesnutí čtenářů vypůjčeno bylo letos jen ke 200 svazkům knih. Aby pohodlněji mohli se čtenáři z knihovny vypůjčovati, ustanovil se knihovník na tom, že půjčují se knihy každý všední den od 8 hod. do 12 dopol. a od 2 hod. do 6 hod. večer v místnosti družstva Vlast. Do půjčovny přibyly od družstva Vlast nové svazky »Ludmily«, spisy Kosmákovy, Brodského, Raisovy a Třebízského. Hotovost knihovny činí 80 K.

Referát vzat s povděkem na vědomí a předsedou knihovníkovi vzdána pochvala.

Po provedených zprávách funkcionářů následovaly volby: předsedy, výboru, náhradníků a revisorů účtů a jsou jednohlasně zvoleni: *Předsedou*: Jos. Kafka, říd. učitel ve Zdětíně u Nov. Benátek. Jakkoli projevil přání, aby více volen nebyl, ale jiný mladší pán jeho místo převzal, na přání shromáždění předsednictví se zase ujal k potěšení všech účastníků schůze. *Do výboru*: T. J. Jiroušek, ředitel v Praze; Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově; Bohuslav Šubrt, faktor v Praze; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Jiljí Březina, ředitel škol; Jan Kalivoda, c. k. prof.; Jos. Hrubý, učitel; Jan Voborský, spisovatel; Richard Vojáček, c. k. profesor; Křišťan Havlíček, říd. učitel v Drahlíně; Josefa Bayerova, učitelka: Terezie Urbanyi, úřednice, vesměs z Prahy. *Za náhradníky*: Ant. Prokeš, říd. učitel v Chotěborkách; Bohumil Varhaut, stavitel; Prokop Sláma, učitel v Prachaticích; Bohumil Havel, učitel ve Vojslavicích a Jan Pelikán, říd. učitel ve Veselíčku; Albína Fortýnova, učitelka. *Za revisory účtů*: Jan Žák, účetní a František Schindler, c. k. gymnasiální profesor v Praze. —

Zvolení pánové a dámy funkce své přijali.

Dalším bodem valné hromady bylo udělení obvyklých darů. Dp. pokladník jménem výboru navrhl takto: Tisk. Lize 25 K, Spolku na zakládání katolických knihoven 25 K, Českému dívčímu gymnasiu na Kr. Vinohradech 25 K, Učitel. paedagogiu ve sv. Janě pod Skálou 25 K a Dobrovolnému podpůrnému sdružení válečnému v Praze (pro manželku neb dítky po českém učiteli) 50 K.

Jednáno o pořádání »Učitelské přílohy« při »Vychovateli« a usneseno, by i na dále nechána v redakci p. uč. Vlast. Jelínka a po dobu jeho choroby uvolil se na požádání práci tu konati redaktor T. J. Jiroušek.

Následovala přednáška p. prof. *J. Vojáčka*: »Nutnost vzájemných styků mezi školou a domovem.« Všichni přítomní poutavou přednášku s pozorností vyslechli a p. předseda vzdal p. profesorovi upřímný dík za pěknou přednášku. Bude uveřejněna v Učitelské příloze, aby vnikla v širší veřejnost, jak si toho zasluhuje.

Pan ředitel a místopředseda Družstva Vlast sdělil, že »Historický kroužek« koná odpoledne svoji 25 letou oslavu v Jednotě katol. tovaryšů v Praze a žádal přítomné, by se slavnosti súčastnili.

Volných návrhů nebylo, protož probrána řada různých přání a dotazů, kteréžto odkázány k vyřízení nově zvolenému výboru, načež předseda provolav s přítomnými třikráte slávu: sv. Otci Benediktu XV., Jeho Veličenstvu císaři a králi Frant. Josefu I. a českému nejdůst. episkopátu, zakončil modlitbou tuto valnou hromadu za velmi přátelské nálady.

Po valné hromadě sešel se výbor a zvoleni byli: *za I. místopředsedu* řed. T. J. Jiroušek, *za II. místopředsedu* učit. Vl. Jelínek, *za pokladníka* dp. katecheta Ant. Suchoradský *a za jednatele* Boh. Šubrt.

Další činnosti »Zdař Bůh!«

Zodpovědnost učitelova.*)

»Tak praví Pán: Hled, já sám chci
po svých ovcích hleděti a je shledávati.«
Ezech. 34, 11.

Uvaha.

Učitel, který je pověřen výchovou dítek, má drahocenný statek ve svých rukou. Jsou mu svěřeny duše, *které Ježíš Kristus svou krví vykoupil, které jsou nadějí církve, společnosti a rodiny a na které má nejrozhodnější vliv.*

Jak veliká jest tedy jeho zodpovědnost před Bohem a lidmi!

Povoláním rodiče zastupovati jsou učitelé zavázáni, aby bděli nad svými žáky »jakožto ti, kteří vydají účet za duše jejich.«[1]) Vzhledem ku každému žáku jest učiteli řečeno: »Opatruj statek svěřený!«[2]) a převzetím svého úřadu odpověděl podle příkladu patriarchy Judy: »Já přijímám pachole, z mé ruky vyhledávej ho!«[3])

Přivádí-li prozřetelnost Boží učiteli dítky, pak ukládá mu péči o jich vychování, ukládá mu povinnost o jich duchovní potřeby pečovati a činí jej za vše zodpovědným, co náleží jeho úřadu.[4]) Dodává mu srdce, řkouc: »Vezmi tyto dítky a odchovej mi je, já dám tobě mzdu tvou.«[5]) Ale současně ho varuje, volajíc k němu slovy božského Spasitele: »Vizte, abyste nepohrdali některým z těchto maličkých!«[6])

*) Vyňato z »Zweiundsiebenzig Erwägungen über das Schulamt« nach dem Geiste des selig Johann Baptist de la Salle.

[1]) K Žid. 13, 17. — [2]) I. Tim. 6, 20. — [3]) Gen. 43, 9.
[4]) De la Salle Betracht. in der Bittwoche. — [5]) Exod. 2, 9. — [6]) Mat. 11, 30.

Neklamme se proto! Když jsme přijali úřad vychovávání, vsadili jsme duši za duši;[7]) stali jsme se za ni rukojmími. Ježíš Kristus svěřil nám dítky slovy: »Pasiž beránky mé!«[8]) »Tak také není vůle Otce vašeho, jenž jest v nebesích, aby zahynul jeden z těchto maličkých.«[9]) Slíbili jsme podle písmeny i ducha svých pravidel věnovati se výchově dítek.

To jest smlouva, *podle které budeme jedenkráte souzeni.* Církev, jejímiž jsme pomocníky, vznáší na nás část své péče. Tato něžná matka považuje nás vzhledem k našim žákům jako rovné »správcům tajemství Božích. Tu však se vyžaduje při správcích, aby každý byl shledán věrným.«[10]) Kdybychom nebyli, čím máme býti, obviňovala by nás, že jsme zklamali její očekávání a se slzami by zvolala: »Ach, komu jsem svěřila duše svých dítek!« Ve své bolesti by žádala za potrestání naší nedbalosti.

Učitel jest dále *zodpověden státu,* který mu mládež předává, aby vzdělal čestné a slušné občany, kteří slouží všeobecnému blahu a také rodině, která mu svěřuje to nejdražší a která tím klade své štěstí v jeho ruce, neboť jest dobře vychované dítko radostí rodičů tak, jako jest špatně vychované jejich hanbou a bolestí.

Běda nám, kdybychom jako vychovatelé nebyli svého jména hodni! Klamali bychom hrozně rodiče a tito by s hořkými slzami litovali, že nám věnovali svou důvěru.

Ale ještě zodpovědnější jsme svým žákům. *Na jejich vychování závisí jejich budoucnost*; »neboť,« praví Duch sv., »přivykl-li jinoch své cestě, neuchýlí se od této, i když zestárne.«[11]) Máme pečovati, aby putovali po cestě spasení, neboť sami nás k zodpovědnosti povolají. Hoši se stanou muži. Pak posoudí počínání svého učitele a podle tohoto soudu budou mu žehnati a zlořečiti a to proto, poněvadž dobré vychování jest bohatý kapitál, se kterým nijaký stvořený statek nemůže býti porovnáván, naproti tomu má špatné vychování často za následek největší časné i věčné zlo.

Ó, jak mnozí zavržení se pozdvihnou v den soudu proti svým učitelům a vytknou jim, že jsou vinni jejich záhubou.

Pomněte, že jsme také zodpovědni svému ústavu, který právem s naší věrností a oddaností smí počítati, neboť jsme to slavnostně slíbili, rovněž dobrodincům svých ústavů,kteří přinesli tak mnohou obět ku blahu nám svěřených dítek.

Pozorujme svůj úřad ještě po jiné stránce. Pomněme, *že jsme zodpovědni také nejblahoslavenější Panně,* této něžné matce našich žáků, která za ně prosí a nám pro jejich vychování nutné milosti sprostředkuje; rovněž také svatým andělům strážným těchto dítek a jejich svatým patronům, jichž jsme pomocníky.

Praktické použití.

Hleďme, abychom povinnosti svého stavu přesně poznali a namáhejme se tyto plniti, jak toho Bůh od nás žádá. »Splňme pečlivě,« praví sv. Jan Zlatoústý, »povinnost, kterou Kristus nám ukládá, abychom bděli nad nevinou dítek, pro které přišel na zemi a jichž andělé bez ustání na jeho božskou tvář patří. Ó, co bychom odpověděli, kdyby naší vinou byly ztraceny?«

---

[7]) Da la Salle Betracht. für den 22. Juni. — [8]) Jan 21, 16. — [9]) Mat. 18, 14. — [10]) I. Kor. 4, 1. [11]) Přísl. 22, 6. —

Rozjímejme tedy často slova: »Vydej počet z vladařství svého,« jako námi řízeného a pátrejme ku konci každého dne, jak jsme své povinnosti vyplnili.

Suďme sami sebe přísně, »abychom nebyli souzeni.«[12]) Vynasnažme se, abychom poznali všechny chyby, kterých se jako učitelé dopouštíme. Prosme Boha, aby nám je odpustil, uvědomujme si denně zodpovědnost svého úřadu. Tímto způsobem budeme s to říci svému soudci: »Ty, kteréž jsi mi svěřil, opatroval jsem a nikdo z nich není zatracen[13]) mou vinou.«

Obrácení učitelovy mysli k Bohu.

Ó, Pane, třesu se pomyšlením na počet, kterýž mám jako křesťanský učitel skládati; přece však utěšuje mne vědomí, že Tvé milosti vždy odpovídají našim potřebám a mohu proto počítati touž měrou na Tvou štědrost, když jest má zodpovědnost veliká. Prosím Tebe, stůj při mně v úřadě na mne vzneseném, aby se mi podařilo své žáky v dobré křesťany vychovati a tím očekávání všech zadost učiniti, jimž jsem zodpověden a tím, činně podporuje Tvoji čest a spásu duší, si zasloužil Tvého milosrdenství nyní i pro věčnost. Amen. A. J-ský.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém přihlížejíc k aktuálním sociálním potřebám a v důsledku prohloubení svého programu zřizuje *lékařskou poradnu* pro otázky sociální. Porady udílejí se tu ve věcech lékařských v pondělí a v úterý od půl 9. do půl 10. Poradna eugenická otevřena jest ve středu a ve čtvrtek v téže době a poradna pro potírání chorob pohlavních v pátek a v sobotu rovněž od půl 9. do půl 10. Poradna otevřena bude v nejbližší době v ústavech České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v Praze II. v Kateřinské ulici čp. 1476 (v domě »U Lva«). Nežli bude poradna otevřena, o čemž svým časem bude podána zpráva, možno o uvedených záležitostech se poraditi v ambulanci pro choroby nervové v c. k. laryngologickém ústavě v Praze II., na Karlově náměstí (roh Myslíkovy ulice).

Zákaz nošení barevných čapek u mládeže středních škol. Dle vídeňských listů vydalo ministerstvo vyučování výnos, jímž se zakazuje žákům středních škol nositi barevné čapky, které byly před několika měsíci zavedeny na některých středních školách, v nedávné době také na dívčích středních školách.

Uniformy nejsou pro děti. V úřadní části »Troppauer Zeitungu« z 28. března otištěna je vyhláška slezského zemského presidenta, kterou se zapovídá oblékati chlapce do šatstva, jež úplně napodobuje důstojnickou uniformu. Rovněž zakazuje se dětem nošení střapců při poboční zbrani, jež napodobují důstojnické portepeé, a konečně na límci kabátu důstojnické distinkce. Přestupky tohoto zákazu trestány budou politickými úřady pokutou až do 200 K nebo vězením až do 14 dnů, jež bude vyměřeno zástupcům dětí.

Kraslice i letos zakázány. C. k. moravské místodržitelství vydalo vyhlášku, kterou se podobně jako loni zapovídá vyráběti a prodávati v předvelkonočním čase kraslice.

Český gratulant. Jednota katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »*Český Gratulant*«. Cena K 1·20, poštou K 1·35. Objednávky jen za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

[12]) 1. Kor. 11, 31. — [13]) Jan 17, 2.

Čeští učitelové a kněží v České Matici.

Malý pohled do minulosti. Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)*)

Ondřej Rettig, oud řádu pobožných škol v Kroměříži (1850), Vinc. Rozhon, učitel v Prostějově na Moravě (1851), Jan Václ. Rozum, učitel na německé reální škole v Praze (1848).

František Řezáč, kooperátor v káznici u sv. Václava v Praze (1848).

Josef Soukup, učitel na hlavní škole v Kolíně (1852), Josef Spála, učitel na hlavní škole staroměstské u sv. Jakuba v Praze (1850), Josef Spudil, učitel IV. třídy na hlavní škole plzeňské (1849), Kristián Stefan, prozatímní gymnasiální učitel v Hradci Králové (1851), Josef Stínil, kaplan a učitel náboženství v Nových Dvořích (1847), Antonín Svoboda, učitel na c. k. hlavní škole v Pardubicích (1849).

Josef Šebor, učitel hudby ve Varšavě (1846), Jan Škoda, katecheta na c. k. české hlavní škole v Budči v Praze (1838), Karel Šmídek, učitel náboženství na gymnasiu znojemském (1849), Vincenc Šoffer, učitel v Dobříši (1849), Josef Šolle, učitel u sv. Mikuláše v Praze (1850), Ignác Špinár, učitel hlavní školy v Polně (1850), Jan Šťastný, supplující učitel na c. k. české reální škole v Praze (1851), Jan Šuran, pomocný učitel v Praze (1847), Jan Švarc, učitel v Ivančicích na Moravě (1852), Josef Švestka, učitel v Karlíně (1849).

Antonín Tkadlec, učitel na reální škole v Králové Dvoře (1852), Liborius Tollmann, učitel v Nové Huti (1847), Matěj Tuma, druhý učitel v Hostivicích (1852).

František Ulrich, ředitel a katecheta hlavní i reální školy prostějovské na Moravě (1851), Krištof Urlich, podučitel v Praze (1852).

Josef Walter, učitel na c. k. české hlavní škole v Praze (1852), Josef Vlasák, školní učitel na Mělníce (1839), Josef Vohnout, školní pomocník z Hradiště (1851), Václav Vojáček, učitel v Levoči v Uhřích (1839), Josef Vostrejš, podučitel v Jimranově u Poličky (1852), Frant. Vosyka, učitel kreslení v Novém Bydžově (1851).

Antonín Zámečník, učitel na hlavní škole v Novém Bydžově (1852), Josef Zátka, katecheta v Jindřichově Hradci (1836).

Mnozí z těchto zde uvedených kněží-katechetů a učitelů hráli v probuzenském hnutí našeho národa veledůležitou úlohu a proto nechť není tento výčet jen pouhým výčtem, nýbrž i vzpomínkou na naše vzkřísitele.

Též synové učitelů přistupovali dosti zhusta k Matici České a s nimi i hojná řada studujících, bohoslovců a žactva vůbec. Tak čteme m. j. v seznamu jména: Vincenc Baumann, žák na německé hospodářské škole v Děčíně (1852); Alois Karel Bulíř, syn učitelův ze Světlé (1849); Ferdinand Lorenc, syn učitelův v Kroměříži (1852); Adolf Ignác Mach, žák na Týnské hlavní škole v Praze (1852); Karel Prucha, syn učitelův v Kotouni u Nepomuku (1851); Otakar Skřivan z Vyšňova, žák na c. k. české hlavní škole v Praze (1852); František Spurný z Předboře, čekatel na c. k. české hlavní škole v Praze a první zakladatel z nadání Jungmannova (1852) a m. j. v.

Rovněž i celé vikariáty (na př. budyňský, turnovský atd.), a knihovny školní přistupovaly za členy Matice. Tak přistoupila r. 1852 knihovna školní

*) Opozděno pro nával neodkladné látky. Pozn. red.

v Dašicích a v Chrasti, v Turnově r. 1850, knihovna školy židlochovské na Moravě r. 1851, dále knihovny učitelské v Praze r. 1847, školní v Skutči téhož roku, školy telecké r. 1845; knihovna školy tynišťské r. 1837, knihovna české školy bohoslovní při biskupském alumnátě v Českých Budějovicích r. 1838, knihovna žáků píseckého gymnasia r. 1848, škola městská v Josefově r. 1849, škola města Mýta Vysokého r. 1846, škola hlavní v Novém Bydžově (darem pana Josefa Kneisla, děkana bydžovského), hlavní a podreální škola táborská (na věčnou památku dne 21. listopadu 1850 zemřelého svého ředitele Ant. Svatoše) r. 1851, měšťanská školní knihovna v Semicích r. 1850 a m. j.

Z uvedeného krátkého výpočtu vidíme, jak český kněz s českým učitelem svorně pracovali ve škole ve prospěch české literatury, která ještě byla v plénkách, a nabádali nejen slovy, ale doprovázeli i skutky a tak získávali mládež, by byla co nejúžeji spiata s českou knihou.

Ze zakladatelů Matice do konce r. 1852 zemřeli z učitelstva a kněžstva ve škole působícího: P. Dominik Kinský, kněz řádu pobožných škol a úřední translátor v Brně († 16. prosince r. 1848) a Jan Vlastimil Svoboda, učitel farní školy u sv. Mikuláše v Praze († 1844).

Tak vzkvétala pokladnice Musea na vydávání dobrých knih českých, příjmím »Matice Česká«, peněžními obnosy, tak vybudována později i monumentální budova Musea království českého, do něhož český kněz a učitel pilně snášeli jak do sbírek bylin, nerostů, zkamenělin, živočichů, do knihovny, do sbírek rukopisů, do archivu, do sbírek starožitností, mincí, medalií, pečetidel, obrazů a j. Dnes, vkročíme-li do našeho Musea, naplněni jsme opravdovou hrdostí na naše přední buditele, kteří z lásky k minulosti pilně shromažďovali staré skvosty, bychom z těchto mohli čerpati poučení a rozhledy po naší bývalé slávě i našem utrpení.

A k těmto předním nadšencům a vzkřísitelům české knihy a života náleželi *český učitel a kněz*, a doufáme, že toto prvenství podrží si i nadále, až po trudných dobách nadejde zase doba práce a vzpruhu, kdy opět tito staří pracovníci s mladickým zápalem a ve svornosti budou budovati na díle naší osvěty tam, kde před válkou přestali

Nutnost vzájemných styků mezi školou a domovem.

O. V. RÁČEK.

Pozorujeme-li ony četné příčiny, jež mohou a dovedou rozloučiti školu a dům, zdá se nám nejednou, že by bylo téměř žádoucím a prospěšnějším, aby se domov a škola od sebe navzájem odpoutaly a aby se, jak by mělo tomu vlastně býti, každý z nich omezil pouze na *svou* úlohu: domov na výchovu a škola na vyučování.

Zatím však zkušenost učí, že v době přítomné škola a dům jsou na sebe až příliš odkázány, než aby se mohly navzájem *s prospěchem* opomíjeti a přehlížeti; a hospodářské přeměny, které se dějí v posledním čase nejenom u nás, ale i v jiných zemích, zřetelně nasvědčují, že tito dva v životě mládeže důležití činitelé budou v době příští ještě více na sebe odkázáni, zvláště pak že se neobejde bez školy dům. A jako kdysi neschopnost domova, jež nedovedla do-

rostu předati duševních pokladů přítomnosti a minulosti, vyvolala trvalé zřízení školy, tak táž neschopnost domova dnes škole přenechává *úkoly výchovné*; jdeť v době naší dům vstříc žalostnému úpadku, pokud hledíme k výchově.

Průmyslový vzrůst znesnadňuje a tužší činí lidskou soutěž a staví úsilí o vezdejší chléb v širokých vrstvách lidových tou měrou v popředí, že je tím co nejcitlivěji dotčena a trpí domácí výchova dětská. Nejhůře je ovšem tam, kde nouze vyhání i matku z domu a žene ji za prací. Tu *musí* děti strádati tělesně i duševně, neujme-li se jich veřejnost s různými těmi svými útulnami pro kojence, školkami, školními stravovnami, feriálními osadami atp. — Ale i v hospodářsky lépe postavených vrstvách činí povolání otcovo tou měrou nároky na čas a síly, že otec hledá v rodině především klidu a osvěžení, a proto rád se vyhýbá vší vážnější práci, jaké vyžaduje výchova dítěte. Matce pak tu přečasto schází, aspoň zpravidla od té doby, co dítě dospívá, k zdárné výchovné práci potřebná *ráznost a vážnost.*

Chudší třídy lidu donucuje stále ještě nouze a bída, aby přidržovaly i dorůstající děti k různým těm i domácím pracím; čím však je rodina zámožnější tím méně zvídá dítě o ruchu všedního života. Odtud zůstávají takovému dítěti nejenom skryty a neznámy četné důležité životní podmínky, ale — co je povážlivější — takové dítě sotva se naučí používati ruky, této jediné tvůrkyně kultury, k něčemu jinému leč k strojení, psaní a kreslení, k výkonům hudebním a — sportu.

Také *vzrůstající blahobyt*, který ještě v dobách nedávných byl u nás zjevem jistě potěšlivým, ztěžoval v jistých vrstvách závaznost domova: vychovávati dítě. Kde v rodině se s blahobytem požívačnost snoubí, tam se zhusta ukazuje u rodičů povážlivá volnost v zásadách vychovatelských, u dětí pak ještě povážlivější nechut k práci a k námaze každého druhu a tak mizí stále víc a více mravní síla domova.

S takovým v ohledu výchovném na postupu jsoucím zakrsáváním rodiny vzrůstá přirozeně okruh povinností školy. A *nabude strašlivého rozsahu*, nebude-li se čeliti tomuto politování hodnému úpadku ze všech sil. Nemá-li vývoj událostí vésti posléze k zavedení povinné výchovy v ústavech (internátech), potřebí podle možnosti zase posíliti vychovatelský zájem a vychovatelskou sílu otcovského domu. To je zase v první řadě zájmem školy a učitelů, kteří si tím usnadní svou práci vychovatelskou.

Tážeme-li se po *prostředcích*, jež jsou po ruce pro tuto práci, pak třeba označiti tisk a zvláště *denní tisk* jako nejdůležitějšího a nejúčinnějšího činitele. Ten je v přítomné době nejen nejmocnějším tvůrcem veřejného mínění, ale i nejmilejším učitelem dospělých. Jeho poučování není totiž vtíravé, jako bývá někdy neobratných učitelů: podáváť nové poznatky spíše zábavnou formou a to činí jeho poučování právě tak příjemným jako účinným. Ježto pak má také snahu čtenáře — pokud to možno — všestranně pobaviti, béře do svých sloupců rád i sdělení a články povahy vychovatelské. Vychovatelé z povolání měli by tedy z toho co nejvíce těžiti a vhodnými články a úvahami buditi vychovatelské zájmy čtenářů, uvádějíce je tak na pravou cestu. — Je mnoho otázek tohoto druhu, o něž se otcové a matky zajímají a jimiž se rádi obírají, je-li jim jen správným způsobem dán k tomu návod. Mohlo by tak býti se světa sprovozeno mnoho předsudků a nedorozumění, mnoho nesmyslného nepřátelství mezi domovem a

školou. Kdyby pak dokonce mohl býti založen nějaký odborný, domácí výchově sloužící list, který by si za cíl obral vytvoření zdravějších poměrů mezi školou a domovem, bylo by jen s povděkem uvítati takový podnik.

Ale také *přímý styk* mezi oběma stranami vyžaduje pěstění a naléhavé péče. Dosud se domov snad až příliš škole vyhýbá a druhdy i naopak. Nezamlouvá se mnohým učitelům úřední příkaz, kterým se jim ukládá za povinnost, stanoviti v témdni určité hodiny k rozmluvě s rodiči; a naproti tomu zase mnozí rodičové chybně pojímají význam takových k hovoru určených hodin. Objevují se zhusta ve škole teprve před vysvědčením nebo ve chvíli, kdy se právě rozhoduje o tom, má-li dítě postoupiti čili nic. Potom chtějí pojednou věděti, jak to s jejich dítětem dopadá, a co vůbec činiti, aby jen hrozící neštěstí bylo odvráceno. *Takové* využitkování hodin k rozmluvě určených je ovšem učiteli trýzní a mukou a celý rozhovor mezi oběma stranami je zpravidla neplodný. Musí býti tedy rodičům objasněn účel a význam těchto hodin, určených k rozhovoru. Musí býti poučeni, že třeba, aby přicházeli již brzy po začátku školního roku a ne teprve na konec; a že je dále potřebí, aby se dotazovali po úsudku a radě učitelově ne jednou za rok, ale často. — Bylo by také žádoucno, aby nebyl předmět a obsah takových rozmluv vždy jeden a týž: zda je totiž učitel s dítětem náležitě spokojen. Jsou ještě jiné věci, jimž potřebí věnovati pozornost, a žádný učitel neměl by jich přehlížeti. Ať jen také rodiče se bez obalu svěří, co dělá dítě doma po škole; jaká je jeho práce a jaké vyhledává zábavy; s kým se stýká a co čte; kdy vstává a kdy jde spat atp.

K utvoření příznivějšího poměru mezi školou a domovem mohou dále dobře přispěti *přátelské schůzky* mezi rodiči a učiteli, při nichž na přetřes přicházejí netoliko otázky týkající se školy, nýbrž i otázky, souvisící s domovem nebo obecným životem.

Činěny také již pokusy *s návštěvou rodičů při vyučování*; ale neosvědčovaly se hlavně tam, kde je větší počet žactva. Ve Frankfurtě n. Moh. zavedeny na př. na zkoušku tak zv. »návštěvní dni«; ale nepřinesly žádoucího výsledku a tak zase ponenáhlu zašly.*)

Větší užitek, než co právě uvedeno, může míti *návštěva učitelova v bytě rodičů žákových*, neostýchá-li se ji učitel vykonati. Zvláště učitelstvu obecných škol otvírá se takovými návštěvami pole nejplodnější činnosti. Pozná tak učitel nejedno semeniště bídy a mravní zkázy a to ho připudí, aby nejen jinak žáka posuzoval a s ním jednal, ale i, bude-li nutno, aby zasáhl do rozháraných poměrů domácích. Má učitel doby přítomné po ruce školního lékaře, poručenský úřad, rozmanitou pomoc péče státní, obecní i soukromé, takže nemusí bezradně přihlížeti ke vší té bídě a zanedbanosti.

A není pochyby, že i touto cestou se valně upevní poměr mezi učitelem a žákem. Kde pak ti dva se dobře snášejí, tam i dům a škola dobře vycházejí. *V osobnosti učitelově skrývá se nejbezpečnější záruka dobrého výsledku. Vložte do nitra našich učitelů srdce, jež mládež milují, jež s ní cítí, a přijde domov sám, z vlastního popudu škole vstříc s palmou míru*

*) H. Weimer, Haus und Schule.

Rodiče a děti.

Časová úvaha. Napsala L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Nad tím jest možno vážně se zamysliti, jak jest v přítomné době naše mládež vedena, vlastně nevedena, takže potom není divu, vyrůstají-li kolem nás většinou — nezvedenci.

Neodsuzujeme šmahem, rádi připouštějíce chvalné výjimky, jest ale přímo povinností každého poctivě smýšlejícího člověka poukázati na závady v stávajících poměrech. —

Otcové jsou většinou mimo domov a jak mnohé matky své děti »vychovávají«, toho máme pěkné ukázky kdekoli vedle sebe.

Panuje všeobecný nářek na drahotu a proto snad se děti k nutné a rozumné spořivosti nevedou.

Jen pozorujme ty naše dva neb čtyři caparty, s jakou žádostí obstupují výklady cukrářů, jak dychtivě okukují na nůši vyložené sladkosti »cukrové báby.«

Pravda, děti jsou děti. Ale jest nutno, aby matka, je-li náhodou při tom, ihned a bez rozvahy poskytovala peníz na koupi mlsků pro zdraví dítěte nejednou škodlivých? Náhodné snad pokažení dětského žaludku není nic proti tomu, jak škodlivě působí na příští povahu dítěte, nenaučí-li se ono ničeho se neodříkávati. —

Z malého mlsálka vyroste veliký břichopásek a kam vede nezřízená honba za různými požitky, nejlépe by mohly dokázati zápisky soudních přelíčení, z nichž valná většina obírá se zpronevěrami spáchanými k docílení prostředků k marnotratnému životu. —

Škemrá-li dítě o peníz na koupi pamlsku, jak dobře učinila by každá matka (a po případě jak mnoho zármutku uspořila by si v budoucnosti), kdyby s laskavou a neúprosnou pevností řekla, že malé dítko nemusí míti všecko, co uvidí, že škoda peníz promlsati, poněvadž se nechá použíti k věcem užitečnějším. Ovšem se to řekne způsobem malému rozoumku srozumitelným a občas tu a tam se dítku dopřeje nějakého pamlsku, hlavně zdravého ovoce.

Naše poměry jsou totiž takové, že ovoce ať čerstvé, usušené či zavařované pokládáno jest u nás spíše za lahůdku, za mls nežli za nezbytnou potravinu, jak mělo by tomu vlastně býti. Čokoláda jest rovněž velice výživná, je-li požívána rozumně (jí-li se přes míru, působí horkost), ač ovšem je-li pravá, nefalšovaná, neboť padělek, sestávající z rozemletých úlomků s přísadou pražené mouky nemá valné ceny výživné a jest proto vždy lépe koupiti lepší druhy čokolády. Chléb s medem či po domácku připravený perník také jsou pro děti výhodnější. Podá-li se jim občas kousek něčeho, nebudou žádostivy jiných lahůdek, ale nebudiž z výjimky činěno pravidlo a jen za zvláštních příležitostí ať pochutnávají si dítky na mimořádné lahůdce, aby jim tato jaksi sváteční sousta neovšedněla; takto si zachovají zdravou chuť k jídlu a nenaučí se pohrdati zdravými a sytými pokrmy.

Dala by se napsati neutěšená kapitolka o tom, jak okolí dítěte mnohdy podporuje škodlivou nestřídmost malého světoobčana. Kéž by si také lidé uvědomili, jak pouze dítěti nejvíce tím škodí a draze snad v budoucím životě zaplatí člověk dospělý dětský svůj návyk, vlastně zlozvyk ten, že nenaučil se potlačovati své choutky.

Ze nepíšeme na plano, přisvědčí každý, kdo pozoruje bedlivě život současný a ostatně jsou zde doklady z dlouholeté zkušenosti pisatelky, která více nežli po dvacet rokův vychovávala dorůstající dívky, z nichž nejedna přišla do Prahy z venkova do škol s otřeseným zdravím, se vzezřením nikoli nejlepším, a po 2—4 letech vracela se domů uzdravena od žaludečního neduhu, veselá, plná života a svěžesti.

Ano, pak se říkává, že vlastně měšťáci měli by jezditi ku svému zotavení na venek!

Ale beze žertu! Zde jednalo se o dívky zámožných rodin, mnohdy rozhýčkané, uvyklé na blahobyt. Arciť ani po čas návštěvy školní jim pranic potřebného nechybělo v době, kdy dospívající tělesná soustava ku své zdatnosti vyžaduje jistých ohledů, ale — nebyla zde bohatě zásobená venkovská spižírna maminčina, kam dceruška obyčejně zacházela, kdykoli jí napadlo, či vlastně když dostavila se chuť na nějaké to »chytřejší« sousto.

Možno-li pak mluviti o zdravém zažívání u dívek bez výběru požívajících, co se jim namanulo? Perník a podmáslí, ovoce a uzenina, pomazánka, med, koláče, pečeně, zvěřina, kteréžto pokrmy samy o sobě dobré a vydatné, požívané bez výběru přes míru, věru postačí mladý žaludek důkladně pokaziti.

U hochů poukazuje se na ten odsouzeníhodný a záhubný zvyk předčasného kouření; dívky kárány ponejvíce k vůli marnivosti v oděvu, odsouzení a zavržení hodno jest obé, ale odřekne-li rozumná matka dceři parádu zbytečnou, sotva jí odřekne nějaké to »posilnění«, kteréž mívá nejednou účinek zcela opačný.

Máme toho v přítomné době časté a zajímavé ukázky, kterak nejvíce nešťastni a nespokojeni cítí se lidé, uvyklí na vybrané a hojné pokrmy. Jest přece samozřejmo, že v zájmu celku v době výjimečné třeba se ve všem uskrovniti, také při jídle. Zrovna hladu trpěti nemusí, aniž jest na výživě zkracován člověk moudrý, věda, že i prostší pokrmy mohou býti syté a vydatné (jako za časů našich dědečků, neznajících vybraných lahůdek, a přece bývali tehdejší lidé zdatnějšími) a že jest ve mnohém směru výhodno navrátit se k bývalé skromné jednoduchosti. —

Břichopáskům se tak přetěžce odvyká; těžce odvykalo se výše uvedeným dívčinám, kterým by bylo ukřivděno sice slovem břichopásku, ale které hojnou tabuli považovaly za něco zcela samozřejmého.

Proto tím hůře pro ně! Tím hůře odvykaly.

Ale pevná vůle všecko zmůže.

Mnoho neoblomnosti k tomu bylo třeba, pravda, aniž to šlo všecko tak hladce, jak se to napíše a přečte, než jaký dobrý úmysl lze docela bez obtíží vykonati? V dnešní době nejednou se přihodí, že lidé úplně cizí, učitelé, vychovatelé, katecheti jsou nuceni napravovati na dětech hříchy, kterých dopustili se na nich vlastní rodiče hřešící nejen proti Duchu svatému, ale přímo na těle i duších vlastních dětí.

Ano, rodiče a děti! Pěkně to zní a dobře je tam, kde posud panuje bývalý styk rodinný, kde lidé nedotčeni jedovatým dechem »moderních« názorů šetří aspoň útlá dětská srdce a nedávají příliš velká pohoršení.

Kolik je dnes na světě takových otců rozšafných, takových přelaskavých matek, kteříž by děcko varovali a napomínali laskavými těmito slovy:

»To nesmíš, Pán Bůh by se hněval a rodiče neměli by tě rádi.«

Píše tak oblíbený náš Josef Ehrenberger, kněz a spisovatel až posud na výsost oblíbený pro svoje spisy, jejichž čtením se každý potěší a duševně osvěží. Že byl Ehrenberger výborným duchovním pastýřem svým osadníkům, jest samozřejmo a kdyby chtěli dnes lidé následovati ten způsob, jak za dřívějších časů byly děti vychovávány, oč že by valnou většinou ubylo nářků na nezvedenou mládež? —

Netázal se kantor za starých časů, co kdo tomu řekne a jsa někdy vysloužilým vojákem, rákoskou prášil kanduše nezvedenců až jedna radost Nebyl za to k soudu potahován — nebylo mu vyhrožováno nerozumnými matkami. Za to, majíce to někde rákoskou napsáno, pamatovali si tehdejší hoši, že se nemají vybírati ptačí hnízda ani ničiti mladé stromky.

Dnes máme spolky pro ochranu a proti týrání zvířat, dětem se za každé příležitosti vštěpuje láska k přírodě a výsledek je ten, že časopisy neustávají odsuzovati surovost, s jakou se stromoví ničí a němá tvář pronásleduje.

Kdo není dobrým psychologem, nadarmo by se tázal, v čem to vězí? Vězí to valnou většinou také v té neutěšené okolnosti, že některé matky až do krajnosti drží se chvalitebného jinak hesla: »Svůj k svému«. Byť byl hoch vtělený rarach, neposedný, zlomyslný, neposlušný a matka či otec nepřestali na něho naříkati, jakmile napadne někomu cizímu chlapce napomenouti či dokonce potrestat, tu ihned bývá oheň na střeše a jsou křiky, jsou sváry, hádky pračky ba i do soudní síně přijde někdy případ, který byl by se nejlépe a nejúčinněji projednal svižnou rákoskou.

»Dítě jest moje, já si s ním mohu dělati, co mi libo, jiný nemá práva, aby hocha otloukal«, bývá obyčejný smysl takových případů.

Ale v tom právě vězí chyba, a sice veliká chyba, zastávají-li se rodiče dětí i při skutečných nezbednostech! Či není to nad slunce jasnější, oč méně natropilo by se nepěkných kousků, kdyby se malí zlomyslníci nespoléhali na obranu a na zakročení rodičů? — »Maminka mne nedá! Tatínek nedovolí mne ublížit,« troštuje se malý zbujník a rodiče, na místě aby byli povděčni tomu, kdo chce dítěti hlavu napraviti a metlou od pekla ho popohnat, ztropí pravidelně výtržnost takovou, že celá ta věc za to nestojí.

V dnešní době, kdy tak mnoho mužů-otců jest z domu, děti, zvláště hoši, přerůstají ustaraným matkám přes hlavy.

Tyto neblahé úkazy tak hojně se množí a budí oprávněné obavy pro budoucnost, že již ve mnoha obcích bylo zakročeno proti neplechám omladiny sotva škole odrostlé.

To již musí býti, je-li třeba úředního zakročení! Jen pomůže-li to také od kořene? Ovšem toulky, povykování a jiné úkazy nepěkné takto budou snad potlačeny, arci snad jen povrchně, ale aby se mládež skutečně napravila, bylo by třeba ještě něčeho jiného.

Totiž hned za útlého mládí vštěpovati dětem poslušnost a dávati jim ve všem příklad nejlepší. Říkává-li se, že příklady táhnou, nikde to tak silně neplatí jako u výchově dětí, které dovedou velice záhy chápati, mají-li uposlechnouti toho, kdo sám se řídí dle svých slov anebo vypověděti poslušnost tam,

kde slova a skutky si odporují, jak to obyčejně bývá u některých nerozvážných lidí.

Říkává se, že mají rodiče takové děti, jaké zasluhují a jak si je vychovali. Možná. Ale někdy uplatňují se různé vlivy, takže z nepořádné rodiny vůbec vyjdou vzorné děti a řádní rodiče pak přes veškero svoje úsilí dočkají se syna a dcery, o nichž dalo by se užiti toho obrazného rčení, že jako jablka tuze daleko padli od rodinného stromu.

Lidé měli by býti vždycky pamětlivi jedné okolnosti, kterou podceňovati není radno. —

Vyvede-li dítě nepěkný kousek, stín s toho vždycky padá na jeho rodiče a povídá se:

»Dítě nemá rozumu, jest špatně vychováno. Kdyby mělo řádného otce, pečlivou matku, nestalo by se něco podobného.«

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Císařské nařízení o započítání vojenské služební doby osobám stavu učitelského. Z Vídně. »Wiener Zeitung« uveřejnila 15. dubna *císařské nařízení*, jež týká se započítání vojenské služební doby při připuštění k učitelské zkoušce pro obecné a měšťanské školy. Nařízení stanoví, aby osobám stavu učitelského, které vyučují a které byly povolány za nynější války k službě vojenské, započítán byl čas, odsloužený ve vojenském, poměru do nejvyšší výměry jednoho roku, při vypočítávání doby, které jest třeba pro dosažení učitelského vysvědčení pro obecné školy, nebo dvou- event. tříleté doby praktického vyučování předepsané pro školy měšťanské.

Pro povinné vyučování češtině na středních školách německých v Čechách vyslovil se »Verband deutscher Slavisten (Sudetenländer« t. j. spolek německých profesorů, vyučujících češtině a jiným slovanským jazykům) a jeho deputace předložila ministerstvu vyučování obšírnou žádost o zavedení povinného vyučování českému jazyku do vyučovacího rozvrhu pro gymnasia a reálky ve vyšších třídách. Ministr ujistil deputaci, vedenou posl. drem Schreinerem, že přednesená žádost jest oprávněna a zdůraznil nutnost a účelnost vyučování českému jazyku a vyslovil naději, že snad již příštího školního roku bude požadavku tomuto vyhověno.

Moudrý zákaz. Městská rada v Plzni usnesla se dne 14. dubna na tom, aby dítkám, zvláště školním, byl zakázán přístup do jatek, kde se zabíjí dobytek a kůzlata. Městská rada odůvodnila své usnesení v zájmu mládeže, aby citově nesesurověla již v mládí. —

Před pražskou c. k. zkušební komisí pro školy obecné a měšťanské bylo právě vyzkoušeno v termínu dubnovém 197 osob učitelských (72 pánů a 125 slečen). Pro měšťanské školy zkoušeno bylo 22, pro obecné 107 (z těch 72 slečny), z frančiny 22, z angličiny 2, specialních zkoušek bylo 9, z němčiny pro měšťanské školy bylo vyzkoušeno 8, pro obecné školy 27 zkoušenců. Ze zkoušenců objevili se ve vojenských uniformách 23 zkoušenci a to 9 vojínů prostých, 4 desátníci, 2 četaři, 1 šikovatel, 3 kadeti, 1 praporčík a 3 poručíci. Jeden poručík a praporčík byli vyznamenáni válečnou medailí za udatnost před nepřítelem.

Školství v části Polsky, okupované Rakouskem. Jak příznivě se rozvíjí osvětová práce, zahájena úřady rakouskými v Polsce, ukazuje též fakt, že v době necelých dvou měsíců konala se tam již druhá konference učitelů. Konference, svolána na den 23. a 24. t. m. do Kielců, jíž se súčastnilo na 100 osob, zabývala se organisací a zařízením nových škol. Vedle kieleckého školdozorce bylo přítomno ještě deset školních inspektorů z okresů soudních. Se strany vojenských úřadů přibyl na konferenci plukovník Josef Plichy.

Pohledy do staré školy.

Několik pohledů do minulosti vybral OTAKAR JAKOUBEK.

Jaký byl pohled na školu v XVI. století v malém českém městě? Školní budovu postavila obec, jež obstarávala i opravy a opatřovala i veškeré potřeby školy. Správce školy čili rektor bral jistý plat od obce, *v Polici* na př. dvě kopy míš. pololetně. Za tento plat byl však povinen obstarávati nejen školu a kůr, ale musil také spravovati městské hodiny.

Rektora dosazoval obyčejně farář aneb probošt. Klášter dával rektorovi též »stůl« čili stravu, mimo to poskytl mu i některé jiné požitky. Mimo to vybíral v Polici a ve vsích na panství t. zv. »koledu« a měl příjem z pohřbů a jiných kostelních výkonů.

Kromě rektora býval při škole kantor, který měl pololetně jednu kopu míš. od obce. Bývali učitelé vždycky považováni za jakési obecní zřízence, jež musila vydržovati vlastně veřejná dobročinnost.

* *

V »Českém Lidu« (roč. XIV. a XV.) uveřejnil *Václav Schulz* zajímavé kapitolky ze života českého učitele na konci XVIII. stol., z nichž dovolujeme si některé podati v stručném obsahu. Že český učitel, hlavně na venkově, nikde neměl ustláno na růžích, jest všeobecně známo. Nebude však snad přece na škodu ukázati, jaké bylo jeho postavení v dobách minulých, jaké jeho příjmy, jaký jeho poměr k obyvatelstvu a s jakou láskou staraly se obce o školy a o svého kantora.

V registratuře rozsáhlého panství *Litomyšlského*, kterou roku 1896 V. Schulz pro archiv Musea království Českého zakoupil, shledal dosti značný počet listin z XVIII. a XIX. století, které se týkají tamějšího školství. Mnohé z nich, jmenovitě ty, které přímo na krajský úřad v *Chrudimi* byly zaslány neb od něho vyšly, jsou ovšem německé, ale přece i dosti českých listin, které ostrým světlem ozařují trudné poměry školské v této době. Jsou to jmenovitě žádosti učitelů neb obcí podané vrchnímu řediteli panství, které prostomyslně odkrývají celou tehdejší ubohost.

Poměr, jaký byl tehdy mezi učiteli a obcemi na panství Litomyšlském, byl zajisté i jinde v kraji Chrudimském a celkem i v celém ostatním království Českém vůbec. Proto podáváme zde jen obsah některých z těch listin v pořadu časovém na doklad, jak bylo v Čechách postaráno o školství ku konci stol. XVIII. Poznámek k listinám těm není potřebí. Mluví samy řečí až příliš zřetelnou a všem srozumitelnou!

R. 1778 (31. října) obec *Přívratská* žádala, aby sproštěna byla platiti dosavadní dávky kantorovi a faráři.

Ředitel rozhodl, že ano. A kantor V. J. Brožek s díky oznámil mu již dne 1. listopadu: »Známost činím, že jsem od Václava Záleského dostal 2 pecny chleba; ten třetí, on žádá, abych mu poshověl, až pojedu po posnopným. Poníženě ruce líbám za tu mně prokázanou milost.«

R. 1789 (26. června) žaloval kantor František Střítežský *v Sebranicích* řediteli panství, že mu nekatolíci desátek atd. dávati nechtějí.

Dle zápisu na zadní straně znělo vyřízení stížnosti této následovně: »Rychtářům Střítežským, v Širokým Dole a v Lubným se nařizuje, by oni v přiležejícím poznamenání vyjmenované nekatolíky v čas příležitý a jim dlužníkům k placení

pohodlný, ku příkladu po žních, k zapravení těch učiteli Sebranickému povinných a neodvedených desátkův přidržet hleděli. V zámku Litomyšlským dne 4. Julii 1789.«

R. 1790 (25. června) kantor František Střítežský v Sebranicích žádá opětně, aby nekatolíci byli donuceni dlužný plat jemu zapraviti.

Žádost dle poznámky na zadní straně vyřízena takto: »Až do soboty maj to zaplatit aneb se sem dostavit. D. 26. Junii 1790.«

R. 1790 (14. října) žádalo pět učitelů vrchnostenský úřad, aby nekatolíci přidržáni byli obvyklý plat jim vydati.

Poznámka úřadu při okraji: »Roku 1782 dne 13. března vyšlo, že nekatolíci nejsou povinni kostelníkům něco platiti aniž školmistrům, jestliže jejich dítky do jejich škol nechodějí«.

Učiteli J. Procházkovi z Heřmanic byli nekatolíci z Voděrad, Džbanova a Sloupnice dlužni ročně chleb, koláče, vejce, novoroční dar a koledu v úhrnné sumě 24 zl. 34½ kr., J. Rambouskovi z Dolního a Horního Újezda 63 čtvrtcl žita, 63 koláčů a 19 vajec, F. Střítežskému ze Sebranic ze vsi Lubné, Stříteže a Širokého Dolu koledy neb nového roku 2 zl. 15 kr., 45 chlebů, 45 koláčů, desátku 45 čtvrcí žita a tolikéž ovsa, sv. Řehoře a Zeleného čtvrtku 270 vajec, M. Částkovi z Cerekvice ze vsi Hrušové, Bohňovic, Bučiny a Javorník 153 čtvrcí žita, 113 oblací lnu a 2 zl. 39 kr. novoročního daru, a J. Pachtovi z Morašic ze vsi Morašic, Lažan a Oujezdce 35 čtvrcí žita, tolikéž ovsa a 137 bochníků chleba.

R. 1790 (13. listopadu) učitel Matěj Časek v *Cerekvici* si stěžoval, že od nekatolíků zadržené dávky posud neobdržel.

R. 1790 (22. listopadu) obec *Střenická* zdráhala se dávati posnopné učiteli Litrbašskému, poněvadž u nich nikdy proti mračnům nezvonil, a vlastní jejich učitel že nouzi trpí.

Téhož roku (30. prosince) učitel Fr. Střítežský v Sebranicích stěžuje si, že mu nekatolíci nechtějí dávati chléb.

R. 1791 (30. března) učitel Jan Šlegl v Střenicích žádal vrchního za pomoc, poněvadž pro nedostatek nemůže Litrbašskému učiteli nahraditi vybrané posnopné. Dopis končí slovy: ». Já za obdržené od nich té pomoci chci na mých nehodných kolenách za jejich dlouhé panování celé familie mé modlitby Bohu vykonávati.«

*

První zmínka o učiteli *humpoleckém*, jak píše P. J. J. *Nep. Solař*, býv. kněz řádu premontstrátského v Želivě v »Pamětech města Humpolce«, pochází teprve z r. 1371. V r. 1835 podle zachovaných listin bylo v Humpolci již více škol. Určitějších zpráv o těchto školách se však nezachovalo, až teprve r. 1725 se uvádí, že nová škola u kostela farního byla vystavěna, a ta byla dřevěná, pět sáhů zdélí a 2½ sáhu zšíří.

Roku 1790 byla na jejím místě postavena nová škola o jednom poschodí, která již byla vyzděna.

Ale tato nemohla pojmouti velký počet školních dítek, takže r. 1846 byly pronajaly ještě dvě světnice ve městě za byt učitelův a za školu. Dne 19. března r. 1828 byl ucitel *Vácslav Hrbek* od císaře Františka I. za své zásluhy zlatou medailií vyznamenán.

Přičiněním duchovenstva a lékaře MUDr. *Josefa Štulce* byl r. 1846 učiněn základ ke školní knihovně.

Dne 22. července r. 1851 byl slavně položen základní kámen k nové škole v Humpolci, která r. 1852 byla odevzdána svému účelu.

V r. 1861 bylo svoleno městským výborem povolání třetího učitele, jenž měl 300 zl. ročního platu se svobodným bytem ve školním domě. Katecheta měl 400 zl. r. č. a řádný byt, čtvrtý učitel 200 zl. a byt o jedné světnici ve školním domě. Ředitel měl 450 zl. služného. Ve školním roce 1862 navštěvovalo školy 221 hochů a 180 děvčat, dohromady 401 dítko.

Škola evangelická v Humpolci byla založena již r. 1801, avšak řádně učiti se v ní začalo teprve roku 1808, protože nebylo dříve prostředků, aby se mohl zvláštní učitel vydržovati. Nová evangelická škola vystavěna byla r. 1852 a navštěvovalo ji r. 1862 celkem 151 dítek

Roku 1860 pořídili si židé humpolečtí hebrejskou německou školu národní o dvou třídách. Navštěvovalo ji r. 1862 37 hochů a 33 děvčat.

Filiální školu v *Čejově* (v okresu humpoleckém) navštěvovalo roku 1862 73 hochů a 53 děvčat. Toť několik poznámek o bývalém školství humpoleckém.

* * *

Z Opočna byla do Vambeřic a do Varty v XVIII. století voděna procesí. Zajímavá jsou vydání procesí z té doby. V r. 1738 obdržel kantor jako ředitel procesí za průvod 12 kr. V dalších vydajích se uvádí: Opočenskému kantorovi a jeho pomocníku, kteří vedli procesí z města a zpívali, na pivo 1 zl. Jaký zajímavý doklad vedlejších »tučných« příjmů našich bývalých pánů kantorů!

* *

Zajímavý byl též vinš kantora *Jana Simonidesa Holického* měšťanům turnovským z r. 1657. Zní: »Slovutní a vzáctné poctivosti, Vaše Milosti, pane rychtáři Její Excellenci, pane purkmistře, páni radní a patronové ke mně laskavě dobrotiví! Jest dobře Vašim Milostem povědomé, že jedenkaždý člověk, i nerozumný tvor přirozeně k tomu se vede, aby pohodlnost vzdělání, časův rozličných potěšitelnou známost jmíti mohl. K čemuž spořádání oblohy nebeské, kteroužto Nejvyšší dobré, jenž sama svrchovaná počáteční dobrá jest (totiž Bůh) vzděláním částek každoročních a v každém dílu dokonalé známosti její nejplatněji slouží.

Tím dobrým oumyslem předkové naši každý rok na čtyry díly rozvrhujíce, při dokonání poslední částky roku a o společném shledání sobě štěstí vinšovali, nad tím se potěšujíce, že jim to Nejvyšší dobré, jenž jest Bůh ten rok v dobrém zdraví přečkati, a aby v nově nastávajícím zase v témž prospěšném a potěšitelném způsobu začíti dáti ráčil. Kteréhožto chvalitebného způsobu i já následujíce, aby dobrotivost všemohoucího Pána Boha v tomto nově nastávajícím 1658 roce Vašich Milostí otcovsky ochraňovati šťastného, pokojného, veselého, zdravého a spasitelného způsobu propůjčiti ráčil, z upřímného srdce žádám, a na dokázání toho pobožného vinše tento chatrný dárek papírový (malovaný kalendář) Vašim Milostem praesentiruji, té otěšené naděje jsouce, že laskavou myslí od Vašich Milostí přijat bude, při čemž Vaše Milosti ochraně Boží poslušně poroučím a zůstávám Vašim Milostem k službám volný Jan Adalbert Simonides, kantor školy města Turnova nad Jizerou.«

(Dokončení).

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Katol. spolek českého učitelstva na Moravě podjal se díla nejvýš důležitého tím, že chce širší veřejnost seznamovati *s novými směry vyučování a výchovy mládeže škole odrostlé.* Ukol to jistě časový, a přichází jako na zavolání v době, kdy směry vyučování a výchovy musí se bráti železnou nutností novými cestami následkem změny poměrů poválečných. Jisto jest, že hlavně menší národy po válce musí zdvojnásobiti čilost duševního života tím, že uvolní individuelně všechny složky duševních vloh, aby výslednicí zajistila se existence a blahobyt národní. Poslanec a ředitel *J. M. Kadlčák*, jako prozíravý a praktický pedagog, rozpoznává, že v době přítomné i budoucí připadne ženě důležitý úkol v závodění o hmotné a kulturní povznesení národu. Proto v časových rozpravách, jež chce vydávati Kat. spolek českých učitelů na Moravě a ve Slezsku, v čís. 1. rozepisuje se *o nových směrech ve výchově dívčí.* Ve spisku tom do detailu uvádí rozsáhlý obor působnosti, jak možno totiž dívce s úspěchem zasáhnouti do pestré dílny života, aby tím sobě i národu posloužila. Rodiče, jimž budoucí blaho dívek škole odrostlých leží na srdci, rádi uvítají tento spis a pročtou ho s radostí, neboť v něm najdou upřímnou radu. J. M. Kadlčák, autor tohoto spisu, vede si velmi stručně a jadrně, čímž věci samé prospívá. Cena spisku je 20 h, a lze jej obdržeti v administraci K. U. v Krčmani u Olomouce. Přátele »Katol. spolku českého učitelstva« prosíme uctivě, aby všude upozornili rodiče na tento spis.

Živnostenské školství na Moravě v r. 1915/16 působením zem. živ. rady se pohnulo k činnosti chvályhodné. Celkem opět se vyučuje v 74 pokr. školách všeobecných, 21 pokr. školách odborných, 14 dívčích pokr. školách, v 11 kupeckých školách pokrač., celkem je v činnosti 120 pokr. škol živnostenských a 42 učňovských besídek, jimž země povolila 70.000 K subvence. Stát a obch. komory subvence přislíbily. Je to výsledek účinné práce konsulenta Hatláka, kterýž v tomto oboru velmi účinně pracuje.

Česká zemská ústředna pro ochranu dítek a péči o mládež ve vévodství slezském, v níž jsou soustředěny všechny české Sirotčí spolky, obdržela v těchto dnech od *Ústřední záložny rolnické v Olomouci* velkomyslný dar 500 K, *pět set korun.* Ústředna provádí právě soupis válečných sirotků, zjišťuje jejich osobní poměry, aby získala podklad pro žádost na zemskou pomocnou válečnou pokladnu a později na c. k. vdovský i sirotčí fond. Čím více nám desítek nemajetných válečných sirotků přibývá, tím větší starost, zda síly naše stačí, abychom mohli býti nápomocni. Krásný čin Ústřední rolnické záložny v Olomouci vzbudí jistě radostný ohlas, posílí všechny spolupracovníky a dodá jim dobré naděje do budoucnosti.

Břidlicové tabulky ze škol zcela odstraněné zase do škol se vracejí. Není nadbytek papíru, ceny jeho vzrůstají, a tož některé okr. šk. rady již upozornily učitele na břidlicové tabulky jako dobrou náhradu papíru. Že se tím velmi mnoho ušetří a také vydání na školní potřeby zmenší, je nepochybné, zvláště když na žádost výrobců školních sešitů c. k. zem. školní rada moravská schválila zvýšení cen za všechny sešity školní.

Katolickou vysokou školu v Solnohradech zřídí spolek, kterýž má již 4,914.025 korun jmění. Universita solnohradská má míti ráz svobodného učení katolického. V čele spolku universitního je solnohradský kníže arcibiskup Dr. Baltazar Kaltner.

Spolek katolických učitelek založen byl v *Uhrách.* Presidentem zvolen byl arcibiskup dr. Ludvík Szmrecsanyi, čestnou presidentkou Julia hr. *Karolyiová*, místopředsedkyněmi pí. Fr. *Rapolthová* a Irma *Zechnerová.*

Konec školního roku v Uhrách. Ze směrodatných kruhů se potvrzuje, že vyučování na státních školách středních bude skončeno koncem měsíce května.

Školu holení pro dívky zřídili v Berlíně. Má děvčatům i ženám dáti potřebné vzdělání odborné, aby mohly netoliko jako pomocnice býti zaměstnány v holírnách, nýbrž také samostatně říditi holičské dílny se všemi obory práce holičské a kadeřnické.

Rodiče a děti.

L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Dokončení.)

Vždycky to ovšem pravda býti nemusí, což ale nevylučuje zármutek, škodu a kdož ví jaké ještě nepříjemnosti pro rodiče.

Třeba proto ohýbati stromek, pokud je mlád a lehko se ohýbá. Vyroste-li na plano, snadno se zlomí při násilném napravování. —

Není to nic nového, vědí to všichni, kdož dětmi se zabývají, ale nemůže se nikdy dost opakovat pro poučení bláhových či nerozvážných rodičů. Mohlo by se věru právem říci, kdo by chtěl děti náležitě vychovat, aby především počal s výchovou vlastních jejich rodičů. —

Všemu na světě se lidé musejí naučiti: čtení, psaní, řemeslům, umění i to, jak mezi druhými lidmi si počínati, ale nikdo se netáže při sňatku nastávajících rodičů, dovedou-li snad také řádně vychovati potomstvo, kterým je Bůh po čase obdaří?

To spíše jsou starosti o to, obživí-li se příští rodina, bude-li ne-li blahobyt, tož dosti chleba pro všecky. Ale což pak jen samým chlebem živ jest člověk? Což jsou zde potřeby pouze tělesné, že na duši nesmrtelnou tak málo pamatováno bývá?

Nejsou-li pak zcela přirozené ony nářky na špatně vedené děti, když to ani jinak býti nemůže, vyrůstají-li jako dříví v lese?

Zločiny nedospělých tak úžasnou měrou se množí, snad jest to jakýsi chorobný příznak nynější doby, k jehož odstranění měl by jedenkaždý všemožně se přičiňovati.

Dobře se osvědčuje, přibírány-li jsou děti k výpomoci práce v domácnostech a při hospodářství, kde zvláště jest jí plno na všech stranách; bude to pro ně užitečné a výhodné zaměstnání již proto, že ujdou té čertové podušce — zahálce, ale nesmí se jim opět ukládati námaha, která byla by nad jejich síly tak, aby vyvinující se dětská soustava tělesná nezakrněla či nedoznala jiné škody.

Co zmůže rozumné otužování, íme všichni a velice dětem škodí přehnaná starostlivost matek, hledících je uchrániti každého zavanutí ostřejšího větříku — tím dětem pramálo prospějí, spíše uškodí a sobě vychovají jen k zármutku změkčilá kňourátka, jejichž časté stavky budou z rodiny každou radost plašiti.

Není nad to, vštípiti dětem především smysl pro povinnost; kde toho není, člověk málokdy obstojí, ať jest v postavení jakémkoli; další oporou jest v životě vedle pevné a neochvějné důvěry v Boha ona zdravá sebedůvěra, prostá samolibosti a přeceňování, vyplývající z vědomí, že člověk ví, co chce a důsledně spěje k tomu cíli, který si pro další svůj život vytkl.

Této opory bude nesmírně třeba budoucímu pokolení, na kteréž život a poměry budou klásti mnoho zvýšených požadavků. Nejlépe bývá tomu, kdo do všeho ihned vpraviti se dovede, jehož nic nepřekvapí a jest proto povinností rodičů vésti své děti podobnými směry.

Má-li býti člověk šťasten a spokojen, musí si osvojiti dobré vlastnosti. A proto vždy budiž přední péčí rodičů, aby dobré vlastnosti již v srdcích dítek nejútlejších se ujaly a v mladistvých duších jejich nezvratnými zásadami se staly. Tyto dodají pak osobnosti dítka jistý spolehlivý ráz. V dobrých zásadách přesně

vychovaný člověk mnoho platí ve společnosti lidské a mnoho se dá na jeho úsudek a ví se o něm všeobecně a jeho pověst bývá nejchvalnější.

Jest nepopíratelnou skutečností, že dobré zásady jsou pevnými základy ušlechtilé povahy, ryzího charakteru. A tyto základy má klásti především rodina. Rodiče jsou jimi povinováni svým dětem, neboť na nich počne stavěti dítko, jakmile k rozumu dospívá.

Proto trefně psal znamenitý spisovatel-paedagog:

»Nejsvětější povinností rodičů při výchově dětí jest zušlechťování mohutnosti čili moci vůle k mravnému, ctnostnému a bohumilému myšlení, cítění a jednání. — K mravně náboženskému charakteru — ku ctnosti, t. j. k dovednosti, způsobilosti a hbitosti v plnění Božské vůle vůbec, jakož i ku způsobilosti v plnění přikázání Božích zvláště. Neni-liž samozřejmo, že jsou lidé proto na světě, aby zde ctnostný, bohumilý a šlechetný život vedli?

K tomu především jest člověk povolán, to jest cíl a určení jeho. Bůh učiniv člověka podobna sobě, dal mu rozum a svobodnou vůli a povýšil jej nade všecky tvory ostatní. Jestiť tedy rozum a svobodná vůle tím obrazem Tvůrce věčného, tou jiskrou Boží, která z lidí činí syny světla a vede je k dokonalosti!

Svobodná vůle, jsouc vedena rozumem a citem podpírána, buduje veškeré pozemské blaho; a moci užívati svobodné své vůle po rozumu to jest ta pravá svoboda a nikoli ona, které mají planí frasisté plná ústa, ač činí pravý vždy opak, hodlajíce jiné přivésti do svého vleku a přes odpor jejich podříditi je své vůli vlastní.

V pravém smyslu slova svoboden jest pouze ten, kdo sobě samému panovati dovede, zná krotiti škodlivé vášně a náruživosti a aniž by sám sobě zadal, ponechává každému jeho vlastní svobodu svědomí.«

Hle, jak se to zdá jednoduché a přece jak jest to složité, vychovati dle výše uvedených zásad z malého dítěte platného člena lidské společnosti! Stejné methody, jednoho způsobu používají rodiče jedné rodiny při mnoha dětech a přece téměř u každého dítka bývají výsledky zcela jiné. To se řídí dle povahy, dle duševního založení dítěte, a proto pravdu mají zkušení vychovatelé, když hlásají, že k náležité výchově především jest třeba obírati se každým jednotlivým případem zvláště.

Zhusta shledáváme se s tím zajímavým zjevem s hochy změkčilo, po žensku takřka vychovanými a s dívkami, jejichž neženská nehoráznost každého od podobných mužatek odpuzuje.

První z těchto výstřelků jest politování hoden, ten druhý dlužno co nejpřísněji odsouditi. Mýlí se dívčina v domnění, že snad každému imponuje svým »rázným«, nejemným vystupováním. Jen pro posměch a odsouzení bývá jako pro politování sženštilý mladík, jenž pravidelně jest též úplně neschopen domoci se v dalším životě obstojného postavení.

Hle, jak bylo hřešeno na takových lidech hned v útlém jejich dětství, neboť zpravidla jsou lidé tací, jak vychováváni byli.

Představme si dívku s ostříhanými vlasy, s mužským nákrčníkem, kouřící cigaretty a kordiálně si počínající mezi druhým pohlavím.

Jinoch, nosící zlatý náramek, napálené vlasy, šněrovačku (nyní dokonce i to »silné« pohlaví užívá někdy líčidla!) nebývá brán vážně; je-li náhodou bohat a může-li hověti svým choutkám, uchrání se mnohému, drsnému nárazu v životě,

ačkoli to z něho nesejme dojem směšného, v praktickém životě neužitečného gigrlete. —

Zdravý a ve svém základu pokaždé správný úsudek našeho prostého lidu slovy: »Jaká matka — taká Katka« — dobře vystihl poměr mezi matkou a dcerou, jejich vzájemné vztahy a snahu výchovnou. Škoda, že v době dnešní bývá téměř bílou vranou dívka rozumně po domácku vychovaná. — Ony samy za to nemohou, toť vinou jejich matek. A běda matce, která hned na počátku nedovede dětem vštípiti poslušnost! Některé nedaří se to, poněvadž není dosti rozumná aneb trpělivá, jiná jest pohodlná, přenechávajíc děti sobě samým nebo placené čeládce; opět jinou baví roztomilost těch drobných capartů a veselé jejich kousky, i chrání se proto, aby přísností je nepoplašila a těší se prozatím lacinou nadějí, jen až děti poněkud odrostou a rozum nabudou, uposlechnou pak spíše nežli nyní, dokud nechápou důvody matčiny.

A věru není větší převrácenosti nad takové smýšlení.

Však to rovněž nebývá pěkné ani dobré ovoce, jaké takové matky později klidí. —

Zde úplně zaručený případ:

Dáma dosti zámožná, výborná hudebnice, která za svobodna vyučovala hře na piano, jsouc kromě toho oblíbenou klavírní koncertistkou, žádala za doporučení dobré učitelky piana, kam by mohla posílati dorůstající svoji dcerku jedináčka.

Vysloven podiv, že ona sama, taková umělkyně, dcerku též hudebně nevzdělává.

Zajímavá odpověď zněla:

»Ach, pro pána krále, vždyť on mne ten žabec za nic neposlechne! Dávala bych jí ráda sama hodiny, dosti by se tím ušetřilo a nyní jest každý krejcar dobrým, ale moje zdraví jest mně přece milejší, neboť děvče by mne načisto rozlobilo! Nadání sice má, ale jest těkavá, při učení nepozorná, jedním slovem, ať se s ní raději moří někdo cizí.«

Jaké nechvalné svědectví vydávala si tato matka!

Druhý případ:

Ze školy byla učitelkou poslána domů dívka patnáctiletá. Její bytná ustrnula. Děvče, které vyšlo z domu čistě umyto a pořádně učesané, mělo nejmodernější účes a obličej silně nalíčený. Nejen obličej, také rty byly natřeny červení a obočí načerněno

Zjistilo se, že dívka cestou do školy stavěla se v bytě jedné spolužačky, kde stala se s ní tato změna. Na rozhořčené dotazy rozumné a svědomité bytné, kde vzala tu smělost takto jíti do školy a jak opatřila si líčidlo, řekla dívka, to vše že si přivezla z domova, že jí to opatřila maminka (a bylo to pravdou!), kteráž prý líčení nepovažuje za nic zlého. —

K námitce, že svěží mladistvé pleti netřeba líčidla, odseklo děvče, že nikomu do toho nic není a poněvadž se domyslila, jak nesvolila by paní bytná, ona se nalíčila tajně u kamarádky. Obezřetnost učitelky potlačila tuto nepřístojnost, ale co bude z dcer takových matek?

Poloviční dítě v tom nalíčení mělo drzé vzezření odporné kokety. — Rodiče a děti patří k sobě. — Ale zasluhují názvu rodičů lidé, kteří o děti se ani tolik nestarají jako němá tvář? Aspoň v ohledu duševním. Matka se nestará, kde se

dcerky toulají, otci bývá úplně lhostejno, kde pobíhá a čím zabývá se odrůstající synek. Pravda, ony někdy ty hmotné starosti člověka zkruší až běda, ale nemělo by tomu býti až do té míry, aby to vedlo k přímé záhubě mladých duší.

Že nynější »výchova« dětí vyžaduje změny, toť samozřejmo; nesmějí-li se dnes trestati děti ve škole, nutno je trestati doma, jenže se ono tak neděje. Zle posloužil by si učitel i kněz, kdyby v zájmu dobré věci potrestali vzpurníka a i zpustlíci jsou mezi školními hochy. Snad by nejednou podobné včasné zakročení vyvarovalo před soudní síní, před zákonitým trestem mnohého nezvedence. Jest proto škoda, že neumějí anebo nechtějí mnozí rodiče uvažovati, že by současné vedení mládeže zvláště po stránce rodinné a domácí zasluhovalo pronikavé nápravy. —

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Zpívání hymny rakouských národů v kostelích. Ordinariátní list pražské arcidiecése sděluje z kníž.-arcib. konsistoře: K podnětu danému c. k. zemskou školní radou nařizuje se tímto, by po čas války k utvrzení vlasteneckého smýšlení školní mládeže zpívala se první strofa rakouské národní hymny o nedělích a svátcích po školní mši sv., nebo po oné mši sv., jíž se školní děti účastní. Nařízení toto platí též pro školní mši na všech středních školách. Kněz celebrující zůstane při hymně státi u stupňů oltáře.

Letní čas a školy. Zavedením letního času přeloženo vlastně odpolední vyučování na školách do doby, kdy slunko nejvíce pálí (na 1 až 3. hod. odp. dle starého času). Minister. vyučování vydalo proto pokyn k zemským školním radam všech zemí, v němž se doporučuje, aby při stanovení odpoledního vyučování brán byl zřetel ku zavedení letního času, aby v horkých dnech odpolední hodiny byly přeloženy na dobu pozdější. Provedení ponecháno místním a okresním školním úřadům. Doporučuje se též, aby dle možnosti zavedeno bylo nedělní dopolední vyučování, takže odpoledne by se nevyučovalo.

Naše školy ve válce. Ředitelství c. k. obchodní akademie v Chrudimi žádá zdvořile rodiče nebo příbuzné mobilisovaných bývalých učitelů a studujících našeho ústavu, aby mu laskavě oznámili, u kterého druhu zbraně a u kterého pluku slouží, kdy službu nastoupil, jaké vyznamenání obdržel, zdali byl zajat, raněn či padl, anebo zůstává dosud nezvěstným.

Ředitelství c. k. státních průmyslových škol v Praze a na Smíchově žádají rodiče, příbuzné a známé svých žáků i absolventů obou škol, kteří konají povinnost válečnou, za laskavé zaslání bližších zpráv o nynější jich vojenské hodnosti a získaných vyznamenáních, po případě též o jich zranění neb hrdinské smrti. Ředitelství hodlají zásluhy žáků a absolventů oceniti a památku jich na vhodném místě uctíti. Ve zprávách zasílaných buďtež uvedena osobní data dotyčného žáka, druh zbraně a pluk, u něhož sloužil, služební hodnost (šarže), jakož i případné vyznamenání válečné. Jmenovitě žádá se o jména padlých a v důsledcích války zemřelých žáků. Laskavé zprávy buďtež adresovány na ředitelství svrchu uvedených škol (Praha I., Betlemská ul. 4, Smíchov, Preslova ulice).

Ředitelství c. k. ústavu ku vzdělání učitelek v Praze přijímá kolkem za 1 K opatřené žádosti za dispens stáří pro přijímací zkoušku do I. ročníku nejdéle do 10. června. Žádati jest kandidátce, které dne 15. září není ještě 15 let. K žádosti se přiloží: 1. křestní list, 2. lékařské vysvědčení o způsobilosti k stavu učitelskému od úřed. lékaře, 3. poslední vysvědčení ze školy z I. pololetí r. 1915/16, 4. po případě též vysvědčení zachovalosti, není-li průkazu o návštěvě školy ve škol. r. 1915/16.

Expressní doručovací poplatek za zásilky. C. k. ředitelství pošt a telegrafů sděluje: Počínajíc 16. květnem t. r. zvyšuje se dle výnosu c. k. ministerstva obchodu ze dne 12. května 1916 až nadále expressní doručovací poplatek 50 h za balíky a 30 h za ostatní zásilky na 1 K za balíky a 60 h za ostatní zásilky.

Pohledy do staré školy.

Několik pohledů do minulosti vybral OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Řada druhá a poslední.

Na hřbitovech městských stávala obyčejně i městská fara a škola. Že také škola při kostele a hřbitovu položena bývala, toť historické dědictví. První školy vůbec bývaly při klášterských chrámech a v rukou církve. V městech hned z prvopočátku ujal se tedy chrám a kněz městské farní školy také.

Do listin krále Otakara II. r. 1265 v Praze při každém farním kostele měla býti zřízena škola pro děti. Školy při klášteřích a chrámech kollegiátních byly důležitější.

Škola byla někdy i v samém farském domě, jakož toho ve věku XVI. příklad máme na *Smečně.*

Litoměřičtí, majíce r. 1550 vysazenu školu novou, vyšší, vystěhovali chudé ze špitálu, na hřbitově stojícího a dali do budovy špitální školu, jen aby nebyla hřbitovu škola nevěrnou.

Farní a školní domy někde byly pěkné, jinde chatrné. O škole u sv. *Haštala v Praze* se říkalo: »U sv. Haštala — škola jako šatlava.«

V *Jindřichově Hradci* už v nejstarší knize od r. 1487 každoročně platí úřad za sto až tři sta vytlučených koleček skleněných ve školních oknech.

O škole *berounské* vypravuje městský kronikář, že byla r. 1553 již na spadnutí. Pročež se r. 1567 počala stavěti nová a stará byla pobořena a odklizena.

* * *

Když přijížděl do města pan podkomoří, mívali žáci a rektor školní velikou práci. *Rakovničtí* zase dle nejstarší knihy každoročně platili žáčkům, že »zpívali na pana hofrychtáře a nové pány konšely« vždy po několika groších. *V Hradci Jindřichově* dostávali žáci, že »na pány zpívali recordace« po 2 groších už v XV. století.

Někdy se rektor školský nadchnul slavností tak, že napsal latinské verše na nový ouřad, v nichž stržil ovšem i podkomoří několik bombastických poklon a chval. Za to pak páni rektorovi z milosti dávali odměnu. R. 1619 *mladoboleslavští* dali školnímu mistru Johannesovi Langmanio Bydžovino za verše in renovationem senatus 4 kopy grošů.«

Úlohu servusů v městech konali často kantoři. Tak byl na př. servusem ve Stříbře kantor Jan Kolínský, v Praze Jan Kutnauer, kantor od sv. Jindřicha, později Jan Ješín, kantor a j. v.

Kantoři dostávali, jak jsme se již dříve zmínili, t. zv. »koledu«. V Plzni dostávali kantoři po 10 groších a magister školní též. I na vysloužilého starého kantora bývalo leckde o Vánocích pamatováno.

Ve městech venkovských, když často nestačil obecní písař, zváni na pomoc školní žáci. Tak r. 1605 v Hradci Králové povoláni jsou tři školní mládenci, aby pomáhali písařům. Protrávili 22 grošů.

* * *

R. 1778 položen byl základní kámen ke školní budově v Králové Dvoře, která byla až r. 1792 vysvěcena.

R. 1816 vyškolily se ze Dvora Králové Verdek, Filířovice a Novoles, žřídivše si školu filiální, na kterouž celý sedlák platiti se zavázal 5 zl., $^3/_4$ sedlák 3 zl. 15 kr., půlsedlák 2 zl. 15 kr., čtvrtsedlák 1 zl. 45 kr., chalupník s polmi 1 zl. 20 kr., domkář 1 zl. Obec Kralodvorská jako patron dávala 4 sáhy štěpinového dříví a 4 kopy otýpek. Z těchto příjmů vyplácelo se učiteli 150 zl. služného a platilo se bytné z najatých školních světnic. Učitel vyučoval týdně 3 dni ve Verdeku a 3 dni v Novolesu.

Roku 1841 počala se stavěti v Králové Dvoře nová škola, která byla roku 1842 dokončena. Stála 24.482 zl. $13^3/_4$ kr.

* *

A nyní několik historických vzpomínek na školu kardašořečickou, kamž ze Pleší chodil i náš nezapomenutelný zakladatel družstva Vlast, kn. arc. notář, katecheta a redaktor *Tomáš Škrdle*.

Že farní škola byla v Řečici Kardašové už v XIV. století, toho důkazem jsou poznámky ve farním nekrologiu. Tam totiž čteme, že na Vánoční hod Boží zemřel *Mikuláš Komoň* (equa), pomocník učitelův, (socius) a 9. ledna *Oldřich*, školák ze Záhoří. Byl-li lu školák a pomocník učitelův, byla tu ovšem i škola, jež měla svého správce či rektora.

Škola, jež stála vedle hřbitova, oddělena jsouc od něho cestou, stavěla se nově r. 1631—1633, snad také po požáru. Leta 1623 odkázal bývalý řečický primas Adam Sulík, jemuž patřívalo hospodářství 41 na Horní straně (nyní č. p. 9), jakési peníze na stavbu školy, z nichž r. 1631 vydáno 15 kop, a r. 1633 ještě 5 kop grošů. Náklad na opravy školní budovy vedla obec, jak vidno z odpovědí na otázky konsistoře z r. 1676.

Písařem radním býval často v Řečici učitel, ale vyskytují se i písaři, o nichž nevíme, byli-li zároveň také učiteli.

Úpadek fary řečické ve století XV. měl za následek též úpadek školství. Bylať škola přímo závislá od faráře, a proto je přirozeno, že spolu zaniknutím fary zanikla i škola. Obnovena byla teprve ve století XVI., ač neznámo, kdy a kým. Mohlo se to teprve státi tehdy, když znovuzřízena fara a v Řečici se stále usadil farář.

První, dle jména známý správce obnovené školy řečické jest Šimon Lomnický z Budče, známý spisovatel a veršovec český, jenž v r. 1571 stal se správcem školy a působil tam až do r. 1781.

Škola řečická za války třicetileté úplně zanikla.

Teprve r. 1665 připomíná se Pavel Fanta, kantor a varhaník, spolu písař městský, a r. 1676 byl učitelem Jan Maxmilian Dvořák, rodilý ze Stráže, který absolvoval v Praze filosofii.

Školu vydržovala obec a hradila všecky její výlohy. Učitel, jenž byl spolu varhaníkem, dostával od obce 8 zl. ročně na hotovosti, od žáků sobotales a k tomu posnopné od všech sousedů přiškolených obcí, rovněž i z Pleší, rodiště Škrdlova. Farář byl povinen rektorovi každý svátek a v neděli, když se k oféře slouží, dáti oběd.

K tomu dle starodávného obyčeje — jak zapsáno r. 1648 — každoročně 4 míry žita, 2 míry ječmene a 1 čtvrť hrachu.

Učitele ke škole dosazoval collator čili patron fary řečické, ve století XVII. tedy rektor jesuitské kolleje jindřichohradecké za souhlasu farářova, jehož po-

vinnost byla též školu často navštěvovati a zkoumati úspěchy a pilnost žáků. Z tehdejší školy m. j. vyšli: Jan Šlechta, rodák řečický a později mistr při vysokém učení pražském a P. Cyprián Petrů, rodák klenovský a později kanovník na Hradčanech v Praze.

Dne 3. května r. 1814, kdy shořelo v Řečici Kardašové 75 domů, shořel i kostel a škola.

R. 1820, když vzrostl počet školních dítek, zřízena z bytu učitelova druhá síň učební a učiteli vykázán byt v soukromém domě.

Po celé století XVIII. mívala škola jen jednoho učitele. R. 1713 v duchovní přiznávací tabelli mluví se o příjmech školního mistra, jenž dle té zprávy byl prostředně zaopatřen. Jako varhaník dostával od obce řečické 5 zl. ročně.

Štola mu vynášela 24 zl. Posnopného dostával z celé farní osady z každého lánu po dvou snopech žita a tolikéž ovsa. Mimo to měl ovšem sobotales a jiný důchod z vánoční koledy.

R. 1768 dosazen od vrchnosti za učitele Josef Cvikar, jenž působil na škole až do své smrti r. 1792. Po něm byl správcem školy Václav Haaszmann, jenž zemřel leknutím při požáru r. 1814, kdy i škola vyhořela. Roku 1814 dosazen na školu od knížecího úřadu Jan Čapek, bývalý učitel v Sudoměřicích.

Jan Čapek měl do r. 1820 pomocníky: Ondřeje, po něm Fr. Neužila a Václ. Kalce. V r. 1835 posnopné vynášelo učiteli 8 snopů pšenice, 3 mand. 5 snopů žita, 2 mand. 10 snopů ječmene, 3 mand. 5 snopů ovsa a 2 libry kaprů na Štědrý den.

Po smrti Jana Čapka stal se provisorem Fr. Čapek.

V Pamětní knize škol řečických, založené a vedené příznivcem Vlasti a spisovatelem a býv. ředitelem řečické školy *Václ. Kursou*, se uvádí, že r. 1848 platy učitelské upraveny tak, že provisor měl 330 zl. stř. kromě bytu, dříví a štoly, první podučitel 170 zl. a byt, a katecheta za vyučování náboženství 90 zl. stř.

Vyučování ve všech třídách dělo se ovšem českým jazykem, ale od r. 1842 ve třetí třídě učilo se také počátkům jazyka německého. Školu tuto navštěvovaly pouze děti křesťanské. Obec židovská vydržovala si zvláštní soukromou školu židovskou, v níž židovský kantor vyučoval německy.

Po odchodu P. Muchky stal se r. 1869 ředitelem nový kaplan P. Frant. Wildmann. Po Wildmannově odchodě r. 1875 stal se ředitelem obecné školy dosavadní její učitel *Václav Kursa*, jehož činnost na poli školství až do jeho vstupu do výslužby jest chvalně známá a všeobecně oceněna. Tento působil rovněž jako ředitel, když stala se školou měšťanskou a dívčí byla oddělena. Na dívčí byl jmenován správcem Ferd. Huml, jenž v Řečici působil jako podučitel a učitel od r. 1865.

Do Řečice jsou přiškoleny obce: plešská, klenovská, plasenská, mnichovská a nítovská.

Drahov má svoji školu a jest k ní přiškolena obec zlukovská.

K obecné škole *dráchovské* přiškolena vesnice *Ceraz*.

Obec *Mostečná* farou i školou patří ke *Žďáru Pluhově*. K této obci je přiškolena vesnice *Pohoř* a *Samosoly*. Vesnice *Újezdec* školou patří k Drahovu.

Toť několik drobností o školství z kraje, v němž se zrodil náš Tomáš Škrdle a v němž prožíval své dětství, stav se později jako kněz nejen apoštolem lidu ale velikým synem činů a synem jihu.

* *

Z předešle uvedeného často jsme poznali, že ač platy učitelské bývaly vrchností ustanoveny dosti vysoko, že přes to učitelé těžce je dostávali. Tak na př. jistému učiteli v Dymokurech r. 1789 upravila vrchnost plat na 241 zl. 6 kr. Učitel byl s výší platu spokojen, ale »Inu, kdyby nebylo právě to, ale Nikdo mu služné »nechtěl platit.« Snad by byl musil zemříti hlady, kdyby si byl nevydělal něco ještě mimo školu

Vedl totiž správu sirotčince, který založil hr. Fr. z Kolloredo a v němž bylo umístěno 12 sirotků. A za vedení této správy si mohl »trochu přilepšovati.«

* * *

Ještě malý obrázek ze školy na konci XVIII. století. Městská škola v *Blatné* náležela tehdy k zajímavým. Školné se v ní vůbec neplatilo. Náklad na učitele byl hražen z místních nadací.

Dle fassí z měsíce listopadu r. 1796 dostávala škola tato úroků z nadace hraběnky Serenyiové, roz. hr. Valdštejnová od r. 1751 z jistiny 3500 zl., od r. 1762 z jistiny 7500 zl. a od r. 1796 vzrostlé na 11.641 zl. Hlavní učitel měl ročně 321 zl. 39 kr. platu a druhý mu podřízený 220 zl. 30 kr. ročně.

* *

Na počátku XIX. století musili choditi učitelé ještě *na zkušenou*. Učitel dostal tehdy vysvědčení, ale to ještě nebylo všecko. Byloť proto mnoho pomocníků školských bez zaměstnání. Neměli často kde učiti, ač měli třeba vysvědčení s vyznamenáním v kapse.

Roku 1815 na př. nařídila kn. arc. konsistoř, aby školní čekatelé, kteří dokončili běh normální školy, ve škole *kopidlanské* dále se cvičili. Kdo z čekatelů nechtěl opravdu čekati, nezbývalo mu nic jiného, nežli že musil se vydati do světa.

Tak zaznamenáno v kronice ve Slovči, že tamější učitel Václav Vanc, dříve nežli stal se učitelem ve svém rodišti, musil projíti jako kočující hudebník Štyrsko a Rakousy. O jiném pomocníku školním se dovídáme, že v Dolních Rakousích působil po dva roky u kapely, protože žádné místo ve škole české nemohl obdržeti.

Uzavírám tímto řadu druhou a poslední »Pohledů do staré školy.« Podal jsem v krátkosti několik drobností, z nichž čtenář si osvětlí činnost staré školy a pomocníků školních. Leckde zní zmínka o staré škole a starých učitelích v tónu humoristickém, ale vyzírá z ní přece smutná pravda, že český kantor ze staré školy nikdy nezbohatl, protože málokde měl na růžích ustláno. Až teprve úpravou nového školského zákona počala se objevovati náprava v zanedbaném školním řádě a počaly příjmy učitelovy rovnati se jeho vzdělání.

Katolíci, pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Ve zdravém těle — zdravý duch.

Dle přednášky † řed. K. Chmela upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.

»Ve zdravém těle zdravý duch,« praví české přísloví. Zdraví je největší poklad. — Kdybychom měli bohatství, hodnosti a neměli zdraví, nebudeme spokojeni. Jak mnohý boháč celý svůj majetek by obětoval, kdyby měl zdraví.

Proto rozumný nezávidí nikomu ani bohatství ani slávy. Máme-li zdraví, najdeme vždy spokojenosti a to zejména v práci, třeba i klopotné.

Jak mnohý pohrdá svým zdravím, lehkomyslně ano furiantsky je v šanc vydává a dopouští se tím těžkého hříchu nejen proti sobě, ale zejména proti svému potomstvu. — Žel Bohu, že následky toho se objevují v míře povážlivé.

Ovšem pravda, že na zdraví naše zhoubně působí také poměry v nichž žijeme. Neurovnané poměry sociální, které zhoubné stopy zůstavují na zdraví nejširších mass naší společnosti vůbec.

Jak právě tomuto zlu odpomoci, není úkolem vyložiti v tomto článku, neboť řešení této otázky je příliš dalekosáhlé a tak důležité, že uvedu je v samostatné stati.

V těchto několika řádcích vylíčíme, co zdraví našemu škodí a co mu prospívá.

Nutno obrátiti pozornost svoji především k našemu obydlí. —

Pozorujeme-li tu krásnou přírodu, neujde našemu obdivu, kterak živočichové zřizují si obydlí, která vyhovují jejich přirozenosti, jejich pudu pro zachování potomstva a zejména jejich zdraví. — Hnízda ptáků jsou nám především toho dokladem. Pták staví si své hnízdo vždy tam, kde nehrozí mu nebezpečí nepřítele jak zvířete tak člověka. Pěvci na vysokých stromech, v houštinách, vodní ptáci v nepřístupném rákosí. Datlové v dutých stromech, sovy v děrách skalních, pod střechami a j. Podobně ssavci staví svá doupata velice opatrně: krtek, křeček, sysel, liška a j.

Všecka tato obydlí našich živočichů vynikají čistotou, volným příchodem čistého vzduchu a dostatečnou prostorností.

Jak mnozí lidé měli by následovati těchto nerozumných tvorů! Chceme-li zdraví sobě a svým rodinám zachovati, hleďme především, abychom měli zdravé obydlí. Ty nejtěžší nemoci jako tuberkulosa, skrofulosa, různé nemoci oční, svalové i kostí, mají svůj původ v nezdravém bytě. Byt náš budiž především světlý a suchý. Za tou příčinou hleďme byt najmouti i s okny pokud možno k jihu neb východu obrácenými, aby hodně mnoho paprsků slunečních do oken nám přicházelo. Nebojme se vedra v době letní, tomu dovedeme různým způsobem odpomoci. Naopak, važme si toho božího sluníčka a neskrývejme se tak před ním, jako to činí velkoměstské dámy, které se bojí, aby je neopálilo. »Kam chodí slunce, tam nechodí lékař,« praví pořekadlo a zajisté zcela správně. — Byt, který je paprsky slunečními hodně osvětlován a oteplován, je nejen světlý ale i suchý a tím zdravý. Zejména ti rodičové, kteří mají malé dítky, neměli by jiných bytů ani pronajímati. V pozdější době teprve na svých zdravých dítkách seznají, co ušetří na lécích oproti těm, kteří své dítky v tmavých a vlhkých bytech vychovali.

Proto je důležito, abychom se varovali zejména bytů podzemních, které díky zakročení úřednímu víc a více mizí. Nejlépe je obývati v I. neb II. poschodí.

Žel Bohu, že naše poměry nás v Praze a jiných velkých městech vyhánějí až do 4. poschodí. Ale přece lépe tam bydleti než v podzemí.

Byt náš budiž dále dle počtu členů rodiny prostranný, dle lékařských autorit třeba pro 1 člověka 10 m^3 vzduchu na 4 m^2 prostory. To je však ta nejbolavější stránka, neboť větší byt vyžaduje větší nájemné a tak tísní se mnohá rodina dělníka neb malého úředníka v malém příbytku a ještě mívá podnájemníky.

Jak důležitou se naskytá otázka zdravých a laciných dělnických bytů. Pokud ta nebude rozřešena, marná bude snaha po nápravě hygieny bytů.

V Londýně je již zákon o dělnických bytech, ve Švýcarsku a v mnohých městech Německa inspekce bytů, v Rakousku děje se pramálo, u nás v Praze nic. — Písecká záložna předešla ostatní města a zřídila první takové byty. Ovšem, mnohé továrny u nás taktéž zřídily pro své dělníky byty, které však málo kde zdravotním zásadám vyhovují aneb jsou přeplňovány. V roce 1898 založena byla ve Vídni nadace císaře Františka Josefa I. pro stavbu dělnických domků. Nadace bude na svůj účet stavěti a pronajímati dělníkům laciné byty, v nichž bude zakázáno chovati podnájemníky. Svobodní dělníci budou míti zvláštní kabinety pro 1—3 osoby. V celém okresu Ottakringu bude místa pro 7000 osob. — Na zdravý byt veliký vliv má pečlivá hospodyně. Neopomene denně setříti prach s nábytku, nejméně jednou měsíčně i se stěn příbytku, neboť v prachu najdou svoji skrýš miliony bacilů různých nemocí. (Pokračování.)

»Výchova dětských srdcí.«

(Píše ANTONIN JEŽEK.)

Dítě v rodině!

Jak září oko matky, která, třebas v bolestech a s nasazením polovice svého života, porodila a na spanilých loktech svých může hýčkati své dítě. Není možno, než aby je milovala celou horoucností své duše, vždyť ono jest částí jejího těla a krve. S úsměvem patří v něžné oko dítěte, kterému se otvírá nový, nevídaný svět.

Steré oběti přináší matka svému dítěti, aniž by dobře chápalo, co vše to znamená. V nemoci je ošetřuje, celé noci nezamhouří oka, jako anděl strážný bdí nad každým, samovolným pohybem svého dítěte. Dítě obletováno starostí matčinou roste, sílí, již pohlíží na svět více »znaleckým očkem,« všímá si věcí a osob, které zří kolem sebe.

V té době zbožná matka počíná zřetel svůj obraceti k tomu, aby své dítě poučila o tom, který sídlí nad hvězdami. Béře své dítě na lokty, ukazuje mu k nebes výšinám a vypravuje při tom o Pánu Bohu, kterému podnoží jsou bleskové, třpytné hvězdičky. Dítě posloucha napjatě, když slyší, že andílkové slouží Pánu Bohu, poslouchají Ho na slovo, a očka jeho zazáří, »když mu matka řekne, že »anděla strážce« dal každému člověku Pán Bůh, tedy i jemu.

Ruka dítěte kyne na pozdrav Tvůrci, již matka z počátku řídí a hubinka se nese ze slzavého údolí k azurným výšinám.

Matka připomíná mu také Ježíška, který byl také malinký a tolik měl rád děti, že nebál se říci: »Nebudete-ti jako jedno z maličkých těchto, nevejdete do

kralovství Božího.« Poukazuje se mu na nejsvětější Pannu Marii, orodovnici naši, onu rajskou révu, na které vyrostl a uzrál hrozen rubínové krve spásy lidstva.

Zbožná matka učí své dítě spínat ručinky a modlí se s ním nejjednodušší, ale zajisté nejkrásnější modlitby. Učí je modlitbě, poněvadž ví, že modlitba jest dcerou Boha nejvyššího, která vinu člověka bedlivě provází, chtíc ji ulehčiti. Kdo vděčně a laskavě ji přijímá, za toho u Boha se přimlouvá, kdo jí zhrdá, žaluje naň a trest na otci svém mu vymáhá.« (Homer-Illias IX.)

«Dítě bez modlitby nemůžeš přijíti do nebe, všichni andílkové stále se modlí v nebesích a chválí Pána Boha,« napomíná matka, když dítě nemá chuti k modlitbě. Bdí matka, aby nešlo dítě na lože bez modlení. Jest modlitba dle Moslíma »vědou víry, duší náboženství, osvícením věřících a klíčem nebes.«

Neučí matka modliti své dítě jen na chvíli, na krátkou dobu, nýbrž vkládá mu v srdce klenot modlitby pro celý život, aby v ní nalézalo útěchu, mír, pokoj svědomí. Má modlitba nesmírnou cenu. Poznáme poklad ten na konci života, jak poukazuje Chatenbriand. »Jediné — Ave Maria — které pomodlily se naše rty pod obrazem Madonny má konečně jednou na konci života pro člověka tisíckráte větší cenu, než všechny pochybné vědomosti tohoto světa.«

Nejen ráno a večer nabádá matka děti své k modlitbě, nýbrž i v poledne, aby si vzpomněly, že co dostanou, béřou z ruky Boží. »Již staří nebrali své krmě, aniž by napřed nevzývali bohů« (Athenaios.).

Židé i Římané nejedli nikdy bez modlitby; ba jedno přísloví dosvědčuje v ohledu tomto jednomyslné cítění celého starověku »Nevyndavejte z kotlíku potravu dosud neposvěcenou« (Hello.).

Když dítě naučilo se modliti, již vkládají mu zbožní rodičové v srdce pravdy sv. náboženství pamětlivi jsouce biskupa Bindera, který praví »Manželé mají se jedním srdcem k Bohu povznášeti, jednou duší pracovati k dosažení nebeské spásy, jednou myslí konati povinnost svého povolání.«

Slavný kukátkář V. Kosmák vypravuje nám, jak dítko rádo vzpomíná na dobrou matku svou i v letech pozdějšího věku. Kosmák často vzpomíná na svou matičku, jež vštěpovala mu krásné a vznešené pravdy svatého náboženství, že žádná zloba světa nedovedla je vyrvati z srdce a sama mu předcházela příkladem.

Jednou šel s matkou svou k příbuzným. Šli bosi, cesta byla kamenitá, byli chudí, obuv si nesli v rukou. Kosmáka to píchalo do nohou. I naříkal na drsné kamení. Ale matka řekla: »Nenaříkej dítě! Jak to asi píchalo Pána Ježíše, když bos nesl těžký kříž na Kalvarii, když ho bili a jím strkali! Vytáhla růženec a modlila se. Kosmáka již více kamení nepíchalo.

Kosmák vzpomíná na matku jako muž v dospělých letech, jako spisovatel-kněz chlubí se jí před celým světem a nazývá ji královnou. »Tys hvězda mého života! S nebe hleď na mne dolů, žehnej mým pracím, bych byl dítětem tvým nejen dle těla, ale i dle duše. Jsem na tebe hrd drahá matko, jsem synem královny! Kol čela tvého stkví se diadem ctností. Oroduj za mne matko drahá, bys mohla býti i ty hrda na mne, až umru.«

Jedenkráte pravila matka Kosmákova k dětem: »Zítra jest sv. Františka Paulánského. Náš František bude míti svátek; on se nemůže ještě sám ke svému patronu pomodlit, pomodlíme se za něho.«

Byl tehdy půl leta stár. Sepjala malému děcku v kolébce ručičky a kleče pomodlili se všichni jeho jménem. Matka plakala.

»U boháčů,« píše Kosmák, bývá v ten den veliká hostina, šampaňské teče, mé matce tekly slzy, šampaňské to — andělů!«

Jaký utěšený život dětí, mají-li hodnou, zbožnou, ctnostnou matku, která se stará o duševní i tělesné blaho svých svěřenců!

Spisovatelka českého lidu dobře známá Božena Němcová, zachytila krásný obrázek, jak to kdysi v našich českým duchem proniknutých domácnostech vypadalo. Vypravuje totiž ve své knize »Babička,« jak staruška ráno nejprve políbila křížek na růženci a tiše zapěla ranní nábožnou píseň. Potom vzbudila vnoučata, s nimi poklekla a společně modlila se ranní modlitbu. Podobně i na večer, dříve než ulehla, společně s dítkami Bohu za vše dobré jim prokázané poděkovala.«

Výchova za starších dob nesla se jiným směrem, nežli nyní.

Nedivno tedy, že vycházeli ze škol lidé zbožní, citem náboženským provanulí na kolbiště života. Škola doplňovala a vystříbila úsudek dítěte, který si přineslo z domova.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Soutěž. Na pamět osmiletého úmrtí velikého pěvce národního Svatopluka Čecha vypisuje Jednota Svatopluka Čecha literární soutěž o cenu 100 K na nejlepší pohádku veršem nebo prosou, jejížto podmínkou jest v rouše alegorickém *řeč mateřská. Rukopisy do 1. září t. r.*

Spisovatelská cena 44.000 K. V Krakově konala se výroční schůze akademie věd za přítomnosti arcibiskupa, biskupů, místodržitele a j. Spisovateli Henryku Sienkiewiczi byla za jeho životní dílo udělena výroční cena 44.245 K ze základu Jezmanovského.

Zvýšení drahotních přídavků učitelům v král. Českém. Po skončení jednání, které zahájeno bylo mezi c. k. vládou a zemskou správní komisí král. Českého, usnesla se zemská správní komise ve včerejším svém sezení za předsednictví presidenta hr. Vojtěcha Schönborna, aby se poskytlo učitelstvu v Čechách vzhledem k mimořádným drahotním poměrům pro *rok 1916* počínajíc 1. lednem dalších výhod a to: 1. učitelským osobám, které odcházejí na odpočinek resp. které po 1. lednu 1914 na odpočinek vstoupily, udělí se na základě dosavadního mimořádného přídavku *zvláštní přídavek pensijní*; 2. *substitutům*, za nynějších dob obzvláště četným, budou t. zv. *mimořádné přídavky* vypláceny v oné výši a za oněch modalit, jak jim byly povoleny před vypuknutím války; 3. ostatním učitelským osobám poskytnut bude *mimořádný drahotní přídavek ve výši* $^1/_9$ *mimořádných přídavků dosud jim vyplácených.*

Rukopisy † ředitele p. K. Chmela. Podařilo se nám získati rukopisy výborného paedagoga. Jsou to po většině přednášky které zesnulý p. ředitel Chmel míval mezi lidem. Tyto přednášky se svolením rodiny budeme otiskovati. Ředitel Chmel byl výborným sociologem, znal potřeby lidu s lidem velmi často na přednáškách debatoval. Tím nabyl bohatých zkušeností, které také napsal.

Katolíci, pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

»Výchova dětských srdcí.«

(Píše ANTONÍN JEŽEK.)

(Dokončení.)

Kanovník z Bayonney-abbé Pocy pravil o »Kolínském sjezdu eucharistickém«. — »Co členy francouzského kleru zvláště dojalo a nadchlo, to bylo krásné chování německých katolíků v kostelích. Já alespoň jsem byl hluboce dojat, vida toto chování svědčící o tak vroucí a osvícené zbožnosti a zvláště jsem zpozoroval u dítek toto dokonalé křesťanské vychování.«

Dle příkladů dospělých poznati lze snadno výchovu dětí.

Kdo chce dobře vychovávati, musí znáti povahu člověka vůbec, t. j. k čemu jest člověk na světě, jaký má cíl a prostředky k tomu potřebné. Charaktery dovede vychovati jen, kdo sám jest charakterem!

Vychovatel musí věděti, že »duše mladíka má větší cenu, než vítězství u Sedanu« (Michelet).

Na vychovateli — matce a otci — záleží, zda bude dítě spokojeno a šťastno v životě. Snad nejsou vůbec rodiče, kteří by si nepřáli, aby jejich dítě se nemělo lépe, nežli oni. A přece málo se starají o jejich duši, aby byla vyzbrojena proti útokům světa a nebezpečím, která jako chápadla mořského netvora obepnou jejich dítě.

V neděli a zasvěcený svátek mají posílati děti své do chrámu, aby čerpaly tam posilu ze studnice vody živé a hle — dítě nebylo v kostele. Proč? Ono musilo tatínkovi mýti kočár, jiné roznášelo obuv, dokonce jiné nechala schválně maminka spáti, anebo musilo vstáti a jít matce pro maso toť výmluva dětí. Jací rodičové, takové děti! Nejdou-li celý rok rodičové do kostela, nepošlou tam ani svých dětí. Zatím Pána Boha nepotřebují a až Ho budou potřebovati, jistě vyšlapanou cestičku k němu naleznou. Což duše? Zapomenuli, že ji mají v těle a dokonce — nesmrtelnou!

Na Papyrusu Prisse z doby XIII. dynastie stojí: »Jsi-li rozumným, vychovávej svého syna v lásce k Bohu. Je-li poctivým a namáhá se pro tebe a majetek tvůj rozmnožuje, dej mu nejlepší odměnu. Je-li však syn tvůj špatným, neodvracuj srdce svého od něho, nebo jsi jeho otcem, nýbrž napomeň ho. Je-li neřestným a přestupuje tvá nařízení, dej mu ran, jak zaslouží Lepší jest poslušnost, než všechno, co jinak jest milé a dobré. Jest něco nádherného, syn, jenž vnímá slova otcova; budeť starým, nebo Bůh miluje poslušného a nenávidí neposlušné.«

Z vychování naší doby lze zříti, že jest mnoho nerozumných otců, poněvadž místo lásky k Bohu vštěpují dětem svým — nenávist! Sami nasákli zásadami soc. demokratickými, které zmíněné straně — odboj k Bohu — jako jed napustili ti, kteří věří, že až přijde Messiáš stromy každodenně plod ponesou a pečené housky a hotové šaty z hedbáví růsti budou.

Bude se dítě namáhati, aby ulehčilo svému otci, když mu v žíly vtřebal odboj proti Bohu? Vzchopí se a vyžene otce od svého prahu, udeří ho v divoké šílenosti, zdeptá v prach čtvrté Boží přikázání.

Diví se mnozí, že děti zhrdají čtvrtým Božím přikázáním. Kdo nezná první, nezná ani čtvrté a tím stává se důsledným. Učte děti své prvnímu a budou také zachovávati čtvrté!

Pamatujte i matky na ta slova a vězte, že malé děti šlapou vám po nohou, velké po srdci za špatné vychování!

»Buď dívko jak to kvítko prosté,
co u potoka v trávě roste.
Měj srdce čisté, mysl živou,
pak každému, věř, budeš milou«.

Tyto verše mohly si zpívati naše babičky z těch starých, zlatých časů — nynější mládež mohla by prozpěvovati něco jiného. A také tak činí. Jdeme-li za děvčaty zaměstnanými v továrnách, slyšíme řeči a písně nestoudné, nad nimiž pozastaví se i pokrokový učitel. Zkáza! Sodoma!

A srdce čisté těžko hledati u děvčat, která sama, svévolně se vrhají v nebezpečí zhubiti své budoucí blaho i svého muže. Dokonce i matka často jest příčinou, že dceruška zahodí svůj věneček nevinnosti, aby byla poslušnou dcerou své matky-bestie.

Někdy zase matka zbožná staví svému dítěti hradby, aby nevzalo úhony a zatím svět, který je zkazil, vtiskne mu zbraň do ruky. Umíněná dcera volí dravý vír, nemůže-li podati ruku tomu, k němuž zahořelo srdce plným žárem lásky. Nedívá se, zda to člověk spořádaný, poctivý, jí záleží jen na tom, aby uzavřeli spolu svazek manželský, ostatní jest věcí vedlejší!

Má-li býti dítě dubem, o který se větry tříští, musí se v tom cvičiti.

»Milý život buď školou tvojí,
moudrosti se uč i v lese,
silným kmenem, jenž tam stojí,
každá rána neotřese«.

»Nezapomínejme, že mládí — doba setby — rychle utíká a již se nevrátí«.

Proto máme žíti ctnostně, aby pomyšlení na nevinné mládí bylo nám radostnou vzpomínkou ve stáří. Liliový květ — duše čistá — nechť k nebesům se tyčí a cloní se v záři slunečných paprsků. Nechť vůni vydává sterých ctností.

Odstrašujícím příkladem budiž dívkám katolickým dcera císaře Augusta, kterou vlastní otec vypověděl na osamělý ostrov, proto, že páchala prostopášnost a hýřila celé noci.

V rukou katolických matek jest položeno, co v budoucnosti má přinésti ovoce. Na nich záleží, zda bude ovoce ušlechtilé, nebo červivé a shnilé. Matka má šlechtiti v štěpnici rodiny pláňata a roubati svým příkladem a napomínáním své svěřence, pokud jsou malými. Starý strom nelze ohnouti, malý velmi snadno. Bohužel, nekteří rodiče se metly bojí. Pošle-li učitel lístek domů, aby dítě potrestali, že neustále vyrušuje, vzkáže neprozřetelný otec učiteli po svém dítěti, aby mu nikdy ničeho takového neposílal. Pak se lidi diví, že ani škola dítě nenapravila. Bez součinnosti rodičů jest škola v té věci bezmocná.

Všichni rodičové nedovedou býti dobrými vychovateli. Úkol jest veliký, zásluha však ohromná.

»O péče otcovská, o těžké povinnosti mateřské, kdo dovede oceniti tebe vedle zásluhy« .

Jak pěkně dovede vychovávati matka, vidíme na A. V. Šmilovském. Matka ho vodívala na roráte, na půlnoční, učila ho zpívat a posílala na kruchtu, seznamovala s kněžími . dle toho také vypadal život spisovatelův.

Dítě naší doby musí býti vychováno, ale jak se vychovává, o tom by se psáti mohly kroniky.

U Řeků mohly býti pohozeny v srázech Taygetu, aby zahynuly. Měly to býti děti-mrzáci, leč ošemetnost lidská vynajde si sama branku.

Poměry rodinné až hrůzou nás naplňují a vražda dítek tak zobecněla, že Tertulian vyzývá každého pohanského otce, aby odpřísáhl, může-li rukou svých krví dětí potřísniti. I ještě dnes mladé, zkažené děvče, když se stane matkou svou vinou, utratí své dítě —, páchá vraždu a očištěna odchází od soudu.

Kdyby matka dítě neutratila, byla by naděje, že je dobře vychová? Jak něco podobného možno mysliti? Hrozná chuť po věcech srdcervoucích přešla ze špatných divadel do špatných živlů (Ar. Hello-Člověk).

Můžeme říci, že krkavčí matka bude jednou matkou dobrou až vstoupí sňatek manželský? Sotva. A přece dítě jest andílkem, jehož sám Bůh k potěše sesílá rodičům, aby na ně přenesli svou lásku. »Ten půl nežil, kdo z kvítkového slast nepil dítek úsměvu.« (Šmilovský.)

Při tom mají rodičové své děti milovati. Praví Euripides. »K vlastním dítkám lne s láskou srdce otcovské i mateřské; nevydá otec žití dítka svého v »šanc.«

V době pokroku matky dávají život svůj v šanc, aby se zbavily přítěže — dětí. Marně neinserují v »Národní Politice« různé pomocnice. Rodina římská málokdy čítala tři dítky, systém francouzský diktuje dvě a moderní ženy i ze vzdělaných tříd — žádné! To jest láska rodičů — nemíti dětí, což Židé již pokládali za trest Boží.

Výchova děstkých srdcí, jak slastný úkol a požehnané ovoce, které po něm zůstává.

Chopte se úkolu toho rodičové jako zástupci samého Boha, aby církev i porobená vlast oslaveny byly!

Ve zdravém těle — zdravý duch.

Dle přednášky † řed. K. Chmela upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.

(Pokračování.)

Pečlivá hospodyně dbá o čerstvý vzduch. V létě nechá okna pokud možno stále otevřena, v zimě pak alespoň dopůldne větrá, aby vzduch v noci dýcháním spících zkažený, se za zdravý vyměnil.

Denně však můžeme se přesvědčiti o opaku toho. Mnohá naše hospodyně nejen že dá mech neb drtiny do oken, ano zalepí každou skulinku v oknech, aby ani trochu čerstvého vzduchu do světnice nevniklo. Je na omylu ten, kdo myslí, že tím se teplo udrží. Naopak. Vzduch čistý vždy snáze se prohřeje než zkažený. Proto větrejme pilně své příbytky v třeskutých mrazech třeba jen $^1/_4$ hod., ale větrejme. Pro zachování tepla úplně stačí dvojitá okna.

Větrání je zvláště potřebno tam, kde v obydlí se pere prádlo, vaří, řemeslo provádí a p.

Na vlhkosti bytu vinu mívá hospodyně, která nejen že prádlo pere, ale i suší a při tom nevětrá. Následky toho neobjeví se třeba hned, ale jistě později a to zejména u dětí.

Totéž platí o mytí podlahy. Je třeba často podlahu mýti a to pokud možno louhem, aby se i různým cizopasníkům zamezilo, ale zároveň třeba po každém mytí náležitě provětrati.

Nejlépe ovšem se osvědčuje podlaha lakovaná, kterou stačí toliko hadrem utříti. Zachová se tím nejen čistší vzduch, ale i nábytek, peřiny a j., které parami snadno nasáknou.

Lůžko naše budiž vždy jednoduché, ale čisté a dosti prostorné. Hleďme k tomu, aby každý člen rodiny pokud možno spal na vlastním lůžku. Zejména škodlivo je, spí-li dospělá osoba s nedospělou. Takovým spánkem dítku síly nepřibývá, naopak ubývá. — Naprosto však nebezpečno spáti s osobou churavou, není-li to třeba i nemoc nakažlivá.

U dítek zejména dbejme toho, aby šly spat, až skutečně jsou ospalé a ihned vstaly, jakmile se probudí. Lůžko jejich nebudiž příliš měkké a přikrývka jednoduchá. Zbytečné setrvání v posteli mívá v zápětí náklonnost dítek k onanii, která při teplejší přikryvce ještě vstoupá. Pozorujeme-li tuto velice nebezpečnou náruživost u dítek svých, dbejme všech těchto pokynů dvojnásobně.

Jaké hrozné následky pro celý život má takovéto ubohé dítě, mohl by každý poněkud zkušenější učitel mnoho vypravovati. Duševní otupělost, zadumčivost ano i zblbnutí, míchové nemoci a j. jsou toho dokladem. —

V každé domácnosti nescházej plivátko — nejlépe plechové s vodou. Drtiny nebo vyvařená káva se nedoporučuje. Plivátka plechová měla by býti v hostincích a vůbec ve všech veřejných místnostech. Plívati na zem budiž přísně zakázáno. Slinou totiž rozšiřují se zárodky zejména tuberkulosy, které prachem octnou se ve vzduchu, aby hledaly vhodnou půdu v našem vnitřním ústrojí. Dr. Wolland zjistil, že těmito zárodky v prachu se vyskytujícími nakazí se zejména děti po zemi se batolící. Vniknou do odřenin a způsobují různé vyrážky, choroby oční, ušní, skrofulosu a j. Platí-li pořekadlo »Čistota půl zdraví« vůbec, platí o našem obydlí zvlášť.

Nemenší význam pro udržení zdraví jest oděv.

V té příčině velmi poučlivou jest nám příroda.

Ptáci mají peří, ssavci srsť dle roční doby, v létě řidší v zimě hustší. Čím v studenějších krajinách žijí, tím je hustší a huňatější. Vždy však oděv živočichů je takový, aby vzduch měl k tělu volný přístup. Nemysleme si však, že tím snad je zvířeti zima. Naopak vzduch, jako špatný vodič tepla, nepropouští teplotu těla zvířecího.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Sproštění služby domobranecké učitelů škol pokračovacích. Předsednictvo Zemské Ústřední Jednoty učitelů škol pokračovacích odůvodnilo na příslušných místech nepostradatelnost učitelů škol pokračovacích ve službě školní a žádalo na základě toho o sproštění jich služby domobranecké. V těchto dnech dostalo se mu výnosu c. k. místodržitelství, ve kterém se sdělule, že c. k. min. veřejných prací v dohodě s c. k. min. kultu a vyučování prohlásilo, že zaměstnání učitele obecné nebo měšťanské školy na některé živnostenské škole pokračovací *samo o sobě nemůže* sice sproštění služby ve vojsku, země- nebo domobraně odůvodniti, že však v případech, kde jest nepostradatelnost učitele obecné nebo měšťanské školy nejen na škole obecné nebo měšťanské, nýbrž i na živnostenské škole pokračovací zjištěna, není závady, aby se též na posléze zmíněnou okolnost v návrhu na sproštění poukázalo. K vydání potvrzení o nepostradatelnosti ve službě na té které živnostenské škole pokračovací jest příslušný inspektor živnostenských škol pokračovacích povolán, na nějž se příslušná c. k. okresní školní rada v daném případě obrátiti má. Bližší informace v této záležitosti podá učitelům zastoupeným v organisaci Z. Ú. J. učitelů škol pokrač. předseda spolku Jan *Zlábek*, ředitel v Českých Budějovicích nebo jednatel Zemsk. Ústř. Jednoty Josef *Dolejš*, učitel na Král. Vinohradech.

Čím jest katolický učitel mládeži?

Napsal ANT. JEŽEK.

Jestliže jest škola druhým domovem mládeže, kamž má spěchati s radostí a vroucí touhou po vědění a zdokonalení, potom učitel ryze katolického smýšlení jest jako druhou matkou dítěti, ba mnohdy ještě více; otcem i matkou zároveň. Katolický učitel dobře uvážil, kam vstupuje, vzpomněl na chvíle, kdy sám navštěvoval školu, uvědomil si, jakou zodpovědnost na sebe béře před Bohem a lidmi. Škola činí nesmírné požadavky a práce naskytuje se v pravdě velká, chce-li učitel všemu učiniti zadost a učitel katolický v pravdě tomu chce a neleká se obtíží, které naň čekají a jimž vyhnouti se jest zcela nemožno.

Před očima katolického učitele, když vstupuje do třídy, září slova Viktora Huga, románopisce francouzského »Vytvořiti sochu a vdechnouti jí život jest krásné, vytvořiti vědění a vdechnouti v ně pravdu jest mnohem krásnější. Učitel sdělující svou myšlenku podobá se kojné sdílející své mléko. Někdy bývá učitel více otcem než otec vlastní, právě tak, jako bývá často kojná více matkou než matka vlastní.«

Z náruče mateřské přejímá katolický učitel dítě a stará se o ně s patřičnou pílí a snahou, aby nepocitovalo s počátku několika-hodinné odloučení od rodičů, svých bratříčků a sestřiček, kteří musili zůstati doma. Jako pečlivý zahradník dbá katolický učitel o svěřené dítě, aby mu neuškodil a nezvrátil důvěru, s kterou k němu přišlo. Snad doma, když nechtělo poslouchati, matka mu říkala: »jen počkej, až půjdeš do školy a nebudeš poslouchati, pan učitel tě potrestá . . « A dítě si to zapamatovalo, po očku hledí na svého učitele, zda splní se hrozba matčina.

Učitel katolický již v prvních hodinách zří různé vady, nedostatky, ale hned netrestá, nýbrž zkoumá, kde jest pramen všeho a jakým způsobem, zda po dobrém, či po zlém bude nutno o nápravu pečovati. Ozdravující řez jest nevyhnutelný, způsob stanoven bude dobou. Během několika let vyučování stává se učitel mistrem v poznávání povah a léčení vad, které často ponechány byvše způsobily by v budoucnu nesmírné zlo. A tím způsobem i učitel stále se ještě přiučuje dle slov J. Amosa Komenského, jenž praví v Didaktice: »Mnohému já jsem se naučil od učitelů, avšak více od svých spolužáků, od žáků ale nejvíce.«

Na venkovských školách setkává se učitel se jmény stále se opakujícími. Jsou to děti z téže rodiny, více méně stejných povah, dobrých i zlých vlastností, návyků atd. Působí-li učitel na jednom místě celou řadu let, práce jeho v poznávání povah jest snažší a prostředky k dobrému vedení mládeže mohou býti účinněji voleny.

Čím jest katolický učitel ve svém povolání, vysvětluje R. Piramovicz: »Každý učitel o tom musí býti přesvědčen, že na něm všecko ve vychování závisí. Vlastnosti jeho rozumu i srdce vplynou v rozum i srdce žáků. Učitel musí býti psychologem, znáti dobře základní stavy člověka, náklonnosti jeho, žádosti i vášně, duševní sílu každého věku dětského, rozsah vědomostí lidských; musí býti vytrvalý, spravedlivý; dbalý dobra žáků svých i společného dobra všeho lidstva. — Kdokoliv béřeš na se úřad ten a vlasti své opravdu chceš sloužiti rozvaž dobře povinnosti, kterým zadost učiniti máš, síly, které přinášíš.«

Práce s radostí počatá katolického učitele brzy přináší užitek a bývá vidět během čtvrtletí v první třídě, že tam vládne bystrá hlava. Děti s počátku nesmělé, krčící se v nepatrných lavicích, pozdvihují směle zrak svůj k učiteli a ručky jako malincí motýlkové třepetají se nad hlavami, když jest učitelem dána otázka. Každý chce odpovídati, aby mohl to sděliti doma, bude-li tázán.

A děti milují svého učitele, ba někdy ocitne se něco na stolku na př. hruška. Tážeš-li se, co to, odpoví nějaký čipera: »to prosím Z. přinesl panu učiteli.«

Dobře poměr učitele k dítěti charakterisuje Julius Koráb: »Učitel přijímá dítko z náručí matky, vede dále jeho vychování, vštěpuje vědy užitečné v útlá srdce dítek — a jest po matce největší dobrodinec nejen dětí, ale i také člověčenstva.«

Katolický učitel buduje celé vychování dětí mu svěřených na základě čistě mravně-náboženském, jímž jest sám cele prodchnut. Koná s dětmi vzorně modlitby, sám jsa zářícím příkladem. Nedbá svých kolegů-učitelů, kteří jinými názory jsou prodchnuti, nýbrž jde svou dobře vymezenou cestou. Ještě dnes jsou učitelé obecných i měšťanských škol, kteří ne ze školní povinnosti, ale dobrovolně i s rodinou každou neděli a zasvěcený svátek obcují mši svaté, ba jsou i takoví, kteří v době velikonoční jdou k sv. svátostem a nepožívají u osadníků menší vážnosti a cti, nežli jiní učitelé, kteří povinnostem v chrámu činí zadost jen tehdáž, když musí míti »dozor« při školních službách božích. Takovým učitelům nábožensky založeným rodiče rádi svěřují své děti.

V »zákonech školy dobře zařízené« Komenský připomíná toto: »Učitelé buďtež muži učení, počestní, činní a bedliví ctností, k nimž jiné vésti mají. Nejbližší péče učitelů bude, aby příkladem dobrým ke všemu dobrému mocně táhli, protože není ničeho přirozenějšího, než aby následníci ve stopy předcházejícího vstupovali, žáci pak aby se spravovali příkladem učitelovým. Naši učitelé se tedy střezte býti podobnými oněm sloupům při cestách, které, kudy se jíti má, ramenem rozpřaženým ukazují, samy pak nejdou. Všickni učitelé žáky své živobytím nebes důstojným, andělskému podobným, učiti nikdy neopomíjejte, příkladem pak nějakého světáctví, některého z maličkých svých pokořiti se střezte. Když konají se k Bohu modlitby veřejné nebo soukromé, učitelové hleďte, aby se konaly nejinak, než s náboženským vzezřením a s myslí povznesenou k Bohu, modlitbám veřejné pobožnosti všichni obcujte, každý se stádem svým na svém zvláštním místě.«

I katolický učitel setká se během let s mládeží surovou, špatně vychovanou, která nezná, co jest tvé a co mé, která lže a podobné nectnosti ukazuje. Leč snahou jeho jest bejlí odstraniti a přivésti dítě k poznání rozumovému, že takto by neobstálo ve víru světa, ale že musí život svůj napraviti, pokud čas tomu ještě dovoluje. A učitel ukáže zkažené mládeži cestu pravou, sdělí s ní zásady mravně-náboženské, které budou ji podporovati v dobách zlých a budou jí vzpruhou, až mysl bude klesati a snad nezdar provázeti její snahy.

»Škola jest dílnou lidskosti, kdež lidé mladí a suroví bývají ku přijetí plných a pravých obrysů lidskosti vzděláváni, aby nezůstali pařezy, ale stali se živými obrazy Boha, tvory Tvůrci nejpodobnějšími« (Jan Amos Komenský).

Jak pohlíží lid na učitele?

Mnozí ho ctí a milují, oceňují jeho práci a v duchu žehnají jeho snahám. Vidí v něm přítele svých smavých dětí a rádce i nabadatele k dobrému.

Jiní nic ze jmenovaného v učiteli nespatřují, leda snad tyrana svých dětí a svého utiskovatele, jestliže nepřezírá nedbalou docházku dětí do školy, upomíná

na povinnost, nebo udává místní školní radě a navrhuje k peněžité pokutě. Přezírají, že učitel má na zřeteli blaho dětí a ne svůj prospěch. Snad děti právě takových rodičů ukracují učiteli svou nevázaností a notorickým zlobením běh života.

Karamsin oceňuje právě obecnou školu a její dílo těmito překrásnými slovy: »Obecné školy působíce na první živly národa, mohou a mají býti užitečnější, nežli všecky akademie všeho světa, skromný učitel pak, jenž dítkám chuďasů a pracovníků vštěpuje písmena, číslice a vypravuje prostými slovy zajímavé události historické, nebo zavádí mravoučnou rozmluvu, dokazuje, jak člověku jest býti dobrým; ten prostý učitel v očích mudrců není menším metafysika, jehož ostrovtip snad i učenci chápou, není menším přírodozpytce, fysiologa, astronoma, kteříž naukami svými zajímají toliko část lidstva.«

Katolický učitel zasvětil život svůj Bohu a národu a dle tohoto stanoviska pohlíží na vše kolem sebe. Prodchnut vznešenými zásadami, může zvolati s Vrchlickým:

»Přec díváme se jinak na ten svět;
co jemu lhostejné, nám často k pláči,
co jemu drahé, na úsměv nám stačí,
co jemu tret, nám spasný amulet.«

Ve zdravém těle — zdravý duch.

Dle přednášky † řed. K. Chmela upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.

(Pokračování.)

Jak naproti tomu odívá se člověk ať bohatý, ať chudý, mnohdy prohřešuje se oděvem proti svému zdraví. Oděv náš budiž pokud možno jednoduchý a vždy volný. Dbejme toho, aby hlava a krk byly vždy vzduchu i v zimě přístupny. Jen nohy nechť jsou v suchu a teple. Na obuvi nikdy nešetřme, ta buď vždy zvláště v zimě dobrá. V létě doporučuje se obuv lehká, nejlépe by bylo chodit na boso. V té příčině je nesprávno, stydí-li se rodičové zejména z majetnějších rodin dítky své v létě nechati bosy choditi. Čím větší část našeho těla může ve styk vejíti s volným vzduchem, tím lépe. Neboť jako slunce, tak i vzduch a voda jsou ti nejlepší a neomylní naši lékaři.

Vzduch proniká pory naší kůže a osvěžuje tuto, podporuje oběh krve, zvláště vyměšování zbyťečných látek z těla našeho potem.

Jelikož z ohledů esthetických nemožno nám zjednati úplně volný přístup vzduchu k tělu našemu, nosme tudíž oděv vždy volný, tak aby mezi jím a naším tělem mohlo býti dosti vzduchu, který jako špatný vodič tepla teplotu našeho těla nepropouští.

Mimo to volným oděvem podporuje se dýchání, volný oběh krve, pohyb, pravidelný vzrůst těla vůbec, vnitřního ústrojí zvláště. Že proti tomu všemu šněrovačky našich dam jednají, je dávno známo.

Je dávno lékaři dokázáno, že šněrovačky způsobují zakrnění jater, sleziny, překážejí trávení a p. a tím se vysvětluje také proč i dítky venkovských matek daleko vyvinutější a zdravější bývají než matek městských.

I za nejkrutějších mrazů neoblékejme se příliš teple. Hleďme raději ohřáti se pohybem, chůzí a p., naše krev nám dostatečně teplo nahradí a mimo to celé tělo osvěží ano posilní.

Ty drahé huňaté kožichy našich bohatých spoluobčanů hodí se tak spíš do saní neb otevřeného kočáru při zimním výletě. Jinak ale nemají jiný účel než časté nastydnutí. Tělo naše třeba otužovati a proto přílišný strach před zimou našemu zdraví neposlouží. Rusové, cikáni koupají děti v ledové vodě. — Že oděv náš má býti vždy čistý, je samozřejmo, což platí zvlášť o prádle.

Čistotu mějme vždy a ve všem na mysli.

Voda, ten třetí lékař, budiž nám nad jiné důležitou.

Hlavně to buď voda studená.

Již v útlém mládí navykejme dítky, aby se myly denně ve studené, měkké vodě, při čemž je mýdla s důstatek po ruce.

Budou-li dítky naše a po nich i my všichni denně hlavu i prsa studenou vodou mýti, zabráníme mnohé rýmě i mnohému kašli a v krku bolení. Jen nohy nechť si myjí ve vodě vlažné a to nejméně jednou týdně.

Zvláště však důležitá je koupel. Každý člověk má se nejméně 1 za měsíc v létě v chladné, v zimě ve vlažné vodě vykoupati. V té příčině domácí řád trestní to přísně nařizuje. Ovšem tu zase jsme u té naší sociální otázky.

Mnohý by se koupal i častěji, ale kde? Doma nemůže pro nedostatek místa, do lázní nemůže pro nedostatek peněz. Stále se mluví o lidových lázních, ale nejen že lázně vůbec zdražili, nemáme ani kde se v létě lacino vykoupati, ač Prahou mohutná řeka protéká.

Koupání má velikou důležitost pro naše zdraví. Tuk, který z tukových žlaz v kůži vychází, s prachem tvoří špínu potu. Proto třeba, aby tyto pory byly stále otevřeny a výtoku potu způsobilými.

Jakou důležitost má strava.

Co by nám to vše bylo platno, kdyby tělo naše nebylo náležitě živeno. Na výživě závisí život ne jednotlivce, ale celých rodin ano společností.

Všimněme si v té příčině opět přírody. Každá rostlina, každé zvíře má jistou určitou potravu. Dejte kanárkovi, který se živí potravou rostlinnou, masa, za nedlouho vám zahyne. Nedáte-li naopak drozdovi potravy masité, nezhyne-li, zakrní.

Totéž platí o člověku. Potrava naše budiž přiměřenou jak jakostí, tak i množstvím.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Škola do služeb armády. Z Vídně, 7. července jak uvedeno v Pražských Novinách co tamější listy oznamují: Ministerstvo kultu a vyučování nařídilo toto: Významný úkol, jaký v moderním boji má morální živel, jak zřejmě dokazuje nynější válka, přiměl vrchní armádní velitelství uvažovati o otázce, *jakým způsobem mohlo by se státi posílení mravních činitelů v branné moci a jakými prostředky* dal by se i po uzavření míru povznésti smysl obyvatelstva pro branné postavení státu. V příslušné notě vrchního armádního velitelství z 25. ledna 1916, zaslané ministerskému presidiu, poukazuje se k tomu, že především je škola jakožto přirozená živná půda pro vlasteneckého ducha povolána, vstoupiti ve zmíněném způsobu do služeb armády. *Slavné ohlašování toho, že bývali učitelé a žáci onoho ústavu byli vyznamenáni před nepřítelem*, působilo by co nejlepším dojmem nejen na ducha příslušníků školy, kteří v příští době nastoupí k vojsku, nýbrž při těsné souvislosti mezi školou a domovem také na široké kruhy. Témuž účelu posloužilo by, kdyby *školní správy vydávaly ve výročních zprávách památníky o účasti příslušných škol ve světové válce* a uváděly všechny před nepřítelem sloužící učitele a žáky a poukázaly zvlášť na jejich vyznamenání. Zprávy o uděleném vyznamenání mohla by si ředitelstva škol opatřiti buď sama z úředních zpráv anebo dotazem u náhradních sborů.

Ve zdravém těle — zdravý duch.

Dle přednášky † řed. K. Chmela upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.

(Pokračování.)

Pokud se jakosti týče, máme potravu rostlinnou střídati s masitou. Nezáviďme oněm labužníkům, kteří libují si ve zvláštních jídlech těžkých a drahých. Mnohý z nás by svůj žaludek za jeho vyměniti nechtěl. Lepší žaludek, který dobře brambory tráví, než onen, který musí ku trávení umělým způsobem, kaviarem a p. býti donucen.

Jako strom v tučné půdě zahyne, tak člověk příliš silnou t. j. jen masitou a tučnou potravou zdraví si podrývá. Dožije-li se kdo vysokého věku, je to jistě člověk buď chudý, který nemohl být labužníkem, neb je-li bohatý, žil zajisté velice střídmě.

V té příčině zvláštní pozornosti třeba zejména u dětí, zvláště kojenců. Jak mnohá matka z přílišné lásky dítko své přecpe a pak celé noci s ním spáti nemůže.

Ubohé dítko bolestí se až svíjí, chřadne ano umírá a proč? Protože příliš hustou potravou dostává katarh žaludeční neb střevní a tak záhy zmírá. Kojenci dávati mléko na $^1/_3$ zředěné. Dítkám dospívajícím dávejme nejvíce potravu moučnou, mléko, zeleninu, masa co nejméně.

Dospělému svědčí lépe potrava masitá, ale vždy přece v menším množství než rostlinná, Pokud se mléka týče, buďme velice opatrnými. Nepožívejme nikdy mléka syrového, dlužno je dříve svařiti. To netýká se jen mléka, které nám mnohé mlékařky do měst přivážejí, když je byly dříve vodou rozředily, mouku, škrob ano i potaš do něho přimísily, to týká se i mléka úplně čistého.

Anglická královna měla ve svých chlévích 40 nejkrásnějších krav. Na popud lékařů dala je tuberkulínem zkoušeti a 33 z nich objeveno tuberkulosních. Co as zárodků těchto v kravách slabších. Je zjištěno, že většina krav má t. z. perlovku. Vniknou-li bacily tyto do našeho těla, snaží se ujmouti ať v plících, neb ve svalech, v kůži, v kostech ano i v mozku.

Však i jiné nemoci mohou se kravským mlékem rozšiřovati.

Tak 2 angličtí lékaři nalezli v mléce krávy bacily zánětu mandlí.

Proto nikdy nepožívejme mléka syrového, neboť jen svařením různé bacily v něm obsažené se umrtví.

K zamezení nákazy jsou v Anglii a Dánsku mlékařská družstva, která opatřují obyvatelům mléko úplně neškodné. V Čechách takovýchto družstev jest již 21.

K náležité výživě přísluší též zdravý nápoj. — Nejzdravější jest bez odporu čistá pramenitá voda. Žel Bohu, že té u nás po dlouhou dobu nebylo. Až nyní zavedeny byly veliké vodárny v Karaném a to péčí městské rady pražské. Bylo by žádoucno, aby i ostatní větší města česká měla totéž zaopatření a to nejvíce ta, v jichž středu je mnoho továren, které vlastně dobrou vodu ničí.

Vizme horala zdravím kypícího a zeptejme se ho, co jí a pije? Brambory, černý chléb, placky jsou jeho potravou, voda a mléko nápojem.

Jak naproti tomu vypadají ty zubožené tváře lidu nápojům lihovým příliš oddaného t. z. alkoholíkům. Alkoholismus a tuberkulosa jsou nejstrašnější příčiny degenerace naší společnosti; $^1/_5$ veškeré úmrtnosti má příčinu alkohol.

Nejčastější umrtí z této příčiny objevuje se mezi 31—40 rokem t. j. 36% Malá ukázka ze statistiky:

v Prusku z 1000 sklepníků a sklepnic umírá 528 souchotinami,

v Berlíně ze 100 hostinských umírá 45 tuberkulosou,

v Dol. Elsasku 69% sladovnických pomocníků.

Alkoholismus má za následek duševní nemoci, tuberkulosu, samovraždu, domácí sváry, žárlivost, nemoci jater, srdce, mozku, míchy, žaludku. Decaisue zjistil ve Francii v 1 roce 471 sebevražd z alkoholu. Dr. Mathaler v Bernu zjistil 30% sebevražd, 52% všech zločinců. V Londýně $^4/_5$ zločinců bylo alkoholiky a 30.000 opilců do roka přijde před soud.

Proč ústavy choromyslných jsou přeplňovány, příčinou jen alkohol.

Nejtruchlivější je při tom, že dítky takovýchto lidí, tedy bytosti zcela nevinné, nesou následky tohoto hříchu. Vědecky zjištěno, že jsou tuberkulosní hluchoněmé, slabomyslné, skrofulosní a j.

Rozstůně-li se takový alkoholik i na jinou nemoc, sotva se vyléčí, obyčejně velmi brzy umírá. Mnohý alkoholik omlouvá se tím, že se tou skleničkou pálenky posilní. To je klam, neboť to posilnění, osvěžení je pouze na okamžik, neboť pak následuje trvalé ochromení Pro nabytí síly je lépe vydatná potrava.

Jaké oblibě více a více těší se u nás alkohol, vysvítá z toho, že v r. 1870 připadlo v Rakousku ročně na 1 osobu 27 l piva a v r. 1890 již 31 l.

V Praze vypije 1 osoba ročně průměrně za 38·76 K lihových nápojů. Statistika nejlépe dokazuje, jak se alkohol šíří. — Nemysleme však, že by pití lihových nápojů bylo vůbec škodlivé, to může platiti nejvýš o dětech. Dospělý člověk, požívá-li takového nápoje s měrou, ne aby se opil, prospěje tím svému zdraví. Vždyť i některé lihové nápoje jsou i léky jako koňak, malaga, plzeňské pivo a jiné.

Zejména po tučných jídlech líh působí velmi blahodárně, protože rozpouští v žaludku tuky. — — —

Při této příležitosti dlužno několik slov věnovati kouření. Tato náruživost čím dál tím více stoupá u celé společnosti lidské ani dámy nevyjímaje. Tak v r. 1895 v Anglii snědlo se za 825 mil. franků chleba a 814 mil. fr. se prokouřilo.

I zde možno říci při mírném užívání tabák neškodí, zejména lidem dospělým, vždyť starci u vysokém věku stále kouří a jsou při tom zdrávi. Škodí tomu, kdo při kouření příliš plivá, neb kdo v kouři po delší dobu přebývá.

Však nejvýš škodlivo je kouření mládeži. A právě ta mládež kouří nejhorší material t. j. cigarety (v r. 1897 vykouřilo se 557,046 000 cigaret, nyní jistě třikráte tolik).

Do 16 let neměl by hoch doutníků, tím méně cigarety vzíti do úst. Následky u takových mladých kuřáků objevují se záhy: chřadnutí těla i ducha, příliš záhy se probouzející pud pohlavní a j. — —

Nejméně nikotinu je v obyčejném tabáku 0·52 – 0·85%. Je také kouření z dýmky nejméně škodlivé. Doutníky obsahují 0·65%, cigarety 0·8—2·89% a viržinka 2·96% nikotinu.

Z toho plyne, že nemůžeme-li již tohoto zvyku se zbaviti, hleďme alespoň pokud možno u mládeže kouření zameziti. Že i zaměstnání naše má vliv na naše zdraví, vysvítá z následujícího: V Berlíně zemřelo průměrně z 1000:

knihtiskařů 16·8, soustruž. 13·8, malířů 11·9, tesařů 11·1, truhlářů 10·8, kamenníků 10·7, zlatníků 10·2, krejčů 9·0, pasířů 8·4, pozlac. 8·0, zámeč. 7·8, klempířů 7·7, ševců 6·3, čalouníků 5·9, řezníků 4·5.

Nejmenší úmrtnost je mezi lesníky, potom rolníky, učiteli a t. d. — Největší pak mezi továrním dělnictvem, zejména v továrnách chemických.

Tuberkulosa.

Nejstrašnější zhoubce společnosti lidské jest za naší doby tuberkulosa. Zhoubná tato nemoc nepřichází občas jako mor, neštovice, tyfus, nýbrž řádí stále a na všech místech zeměkoule, a to nejen mezi lidmi ale i mezi zvířaty, zejména domácími. Jen ryba tuberkulosu nemá, toliko v její výkalech byly nalezeny bacily tuberkulosní.

V roce 1895 zjištěno ve Francii 150 000 osob, v Čechách 24.000 osob tuberkulosních. Úmrtnost tuberkulemi jest třikrát tak velká jako při jiných nakažlivých nemocech. Je-li tuberkulosa dědičnou, o tom se náhledy lékařů různí, že však je nejvýš nakažlivou, je zcela určitě dokázáno. (Dokončení.)

O kázni.

ANTONIN JEŽEK.

Kdysi měl učitel snadnou práci s dětmi neposlušnými a svéhlavými. Jako hrozný »mstitel« zdvihala se rákoska, která vyháněla děti z pekla. A děti se metly bály. Učitel ji nemusil snad stále držeti v rukou, stačilo, měl-li ji někde přichystanou »na zavolání« v koutku nebo na skříni. Dítě bujné bylo-li potrestáno, rázem stichlo, krev se uklidnila a ono dívalo se tázavě na učitele, zda při příležitosti neřekne vše tatínkovi nebo mamince, poněvadž potom by teprve dostalo pořádně »výlupek«.

Časy minuly a nastaly jiné, kdy rákoska-mentor měla zmizeti. »Dítě trestati tělesně není paedagogické,« ozývaly se hlasy. »Jinou methodou nutno vychovávati, po dobrém, ne po zlém.« A po širém světě roznesla se pověst pravdě odpovídající, že dítě jest nedotknutelným.

Leč, dítě na to hřeší, zvláště nyní, kdy bujná krev vře již v malých žilách nezvedenců. »Pan učitel mně nesmí ničeho udělati,« slyšeti z úst malé drobotiny. A mládež může zlobiti jak chce.

Jest pro naši mládež trestem, vystaviti ji před lavici? Nikoliv! Za zády učitele dělá hlouposti a šaška celé třídě.

Klečeti není — dle mínění c. k. škol. inspektorů — vhodné a jest to snižováním dítěti. Musí-li se užíti tohoto prostředku, tedy pouze kratičkou dobu.

Jestliže však — při přeplněných třídách — zvláště v době válečné — pro nedostatek sil dítě svým hrubstvím učitele trápí několik hodin denně, to nepokládá se za snižování učitele? Kárný lístek nemá valného významu, neboť táže-li se učitel, co říkal otec nebo matka, odvětí, že ničeho! Hrozte špatnou známkou z mravného chování, na to zhýralý hoch nic nedá.

Co schází škole?

Rozumné použití »nepáleného lískového popele!«

Již několikráte žádali učitelé v Německu (Prusko), aby odstraněná metla slavila svůj vjezd tam, kde stojí psáno »Pojď sem synu, uč se moudrým býti.«

Nechce snad býti učitel »karabáčníkem«, ale žádá, aby se směl o něco opříti, když ostatní kárné prostředky naprosto selhávají.

Spolek učitelů východního Pruska usnesl se roku 1886 na následující resoluci ve příčině tělesných trestů: 1. Dle mínění skoro všech praktických paedagogů nelze ani doma, ani ve škole potlačiti tělesné tresty, ačkoliv je někteří za prostředky přežilé a hrubé považují. 2. Zákon občanský tresty dovoluje, zákon božský je poroučí. 3. Vzpírati se užívání trestů tělesných ve školách obecných, znamená odporovati zkušenostem paedagogickým a příkazům Písma svatého. 4. Tělesného trestu buď užito jako prostředku nejposlednějšího. 5. Je-l třeba trestati přestupky kázně, užij se trestu hned. 6. Třeba-li trestati přestupky žáků, spáchané mimo školu, nechť se to stane ku konci vyučování u přítomnosti žáků. 7. Trestati žáky za hrubé přestupky (jako krádež, žhářství, poranění atd.), nenáleží učitelům, nýbrž rodičům a úřadům. 8. Tresty tělesné buďtež přiměřené věku, pohlaví, povaze, stupni, vzdělání a zdraví dítěte. 9. Učitel vystříhej se trestati, je-li u velikém rozčilení. 10. Učitel má svým chováním ukázati potrestanému dítěti, že je miluje a chce pouze jeho dobrému. 11. Ze školy buďte odstraněny tresty zdraví nebo životu dětskému nebezpečné. 12. Učitel trestej tak, aby zodpovídati se mohl před svým svědomím, před soudcem na zemi a před soudcem nebeským« (Paedag. Zeitung).

Před dvaceti roky pruský administrativní soud pštinského okresu dovolil učitelům žáky tělesně trestati, ale s tou výhradou, že jim nesmí býti ublíženo na zdraví. Modré skvrny neznačí ještě ohrožení zdraví, neboť citelný trest prutem zanechá též takové známky. Učitel může potrestati též žáka z jiné třídy i mimo školní síň. Žák může býti potrestán pro neslušné chování nejen ve škole, ale i mimo školu, což mnozí rodiče zhusta popírají. Školní trest může býti předmětem vyšetřování jen tehdy, když učitel potrestal žáka skutečně tak, že ohrozil jeho zdraví nebo život.

Blaze učiteli, nemusí-li vzíti metlu do rukou, potom vyučovati bude mu největším blahem, škola bude mu nebem a děti malými andílky.

Běda však škole, kde nemožno udržeti kázně. »Škola bez kázně, mlýn bez vody. Neboť, odejmeš-li mlýnu vodu, stane; odejmeš-li škole kázeň, oslábne. Jen kázní doděláme se náležitého prospěchu u vyučování a ošetříme mravnost i zdraví dítěte« (Jan Amos Komenský).

Není-li ve škole kázně, smutný bývá také prospěch a potom rodičové poukazují na to, že dítě má špatné vysvědčení.

Někteří paedagogové mají názor zcela opačný než Jan Amos Komenský. K nim druží se Salzmann, jenž radí toto »Nechmež jen dítě vždy činiti, co samo chce a bude dobré.« Tento vývod nemá pevného základu, vždyť dítě vždy nečiní vše z vlastního popudu, který nemusí býti vždy dobrým, nýbrž má vzory kolem sebe a těm se chce často přizpůsobiti. Proto vystupuje proti tomuto volnému směru Diesterweg a píše »Brzy přijdeme tam, kde jsou dnes ve Spojených státech amerických, tam totiž již ani otec nesmí nezdárnému synku svému záda ohnouti, ač jest tento ještě dítětem Čím větší svobodě těší se národové, tím přísnější discipliny jest potřebí jejich dorostu.« (Dokončení.)

Ve zdravém těle — zdravý duch.

Dle přednášky † řed. K. Chmela upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.

(Dokončení.)

Rozšiřuje se mlékem i masem. Proto je nutno, aby byly všude zřízeny nucené porážky, kde by se mohl každý nakažený dobytek odstraniti. V hovězím mase nelze tuberkulosní bacily zničiti ani pečením ani vařením. Totéž platí i o mase vepřovém.

Je dokázáno, že pouhým polibkem tuberkulosa se rozšiřuje. V té příčině Eskymáci jsou opatrnější, ti se líbají pouze dotykem špičky nosu. — Velice nákaze podléhají ženy v těhotenství, nejnebezpečněji v 6ti nedělí. Děti snáze nákaze podléhají než dospělejší.

Též lidé alkoholem, špatnou výživou, přílišnou prací tělesnou i duševní na těle sesláblí nákaze snáze podléhají než lidé zdraví, mysli klidné.

V Pensylvanii v Americe sňatky povolují se jen na lékařské vysvědčení, že muž ani žena netrpí tuberkulemi, opilstvím, sifilisem a j.

Nelze-li nemocného souchotinami úplně osamotiti, varujme se každého bližšího s ním styku. Nádobí, lžíci, vidličku, nůž, pomocí kterého jedl, dobře v horké vodě umyjme.

Prádlo, prve než se pere, nechť namočí se dříve do slabého roztoku kyseliny karbolové. Lůžko, peřiny, byt po něm stále větrejme. Zejména střezme se s ním spáti, po něm oděv nositi.

Plivátka udržujme v náležité čistotě, aby výpary s chrchlu nepřišly do vzduchu, který musíme polykati.

Chceme-li dítky své od této zhoubné nemoci zachrániti, od útlého mládí je cvičme v tělesném utužování nechoulostivění. Dbejme zejména toho, aby se hodně na volnem vzduchu pohybovaly a nenuťme je ku přílišnému sezení.

Poskytujme jim hojně sílící výživy. Dítě v mládí hladem trpící obyčejně v pozdějším věku je souchotinami postiženo. Vyhojení neb alespoň polepšení, konají-li se prostředky ochranné již v počátcích nemoci, podaří se as ve 20%.

Působení na tuberkul. bacila nutno ponechati budoucnosti. Pokud se podnebí týče, prospívá každá lesnatá krajina, kde není kouře, jedovatých výparů. Při dobré stravě a trvalém pobytu v čistém vzduchu, zejména časté zdržování se na slunci může uzdravení neb alespoň polepšení přivoditi.

Pro zamezení souchotin zřizují se t. zv. sanatoria, kde jsou tuberkulosní lidé léčeni a hlavně od ostatních obyvatel osamoceni. V té příčině na 1. místě stojí Anglie, neboť v samotném Londýně jsou 4. Proto úmrtnost v Anglii klesla ze 38 na 13 z 10.000 obyvatelů.

V Nizozemí dala královna vladařka 500.000 na sanatoria.

Ruský car Mikuláš II. dal na pamět carevny Marie Alexandrovny, jež zemřela na souchotiny 467.000 rublů na sanatorium. Mimo to dal k tomu účelu v Tajce celé panství s parkem, lukami a lesy.

Svatá synoda povolila sbírky na sanatoria v kostelích, hned první vynesla 1200 rublů.

Ve Svýcařích každý kanton má své sanatorium.

Poslední dobou hojně rozšiřují se v Rakousku sanatoria pro tuberkulosní občany. Tyto ústavy jsou pravým dobrodiním pro trpící.

Zakončení. — Všecky tyto pokyny našeho zdraví se týkající shrnouti možno v těchto 10 zdravotních přikázání:

1. Buď mírný v práci, klidné mysli. Nezacházej do krajnosti, a hleď ve všem míry.

2. Pobývej co nejvíc na čerstvém vzduchu, ne na světle slunečním.

3. Jez střídmě pokrmy jednoduché, jez zvolna a buď při jídle dobré mysli. Hleď, co nejvíc se pohybovati.

4. Užívej s měrou cvičení těla i ducha.

5. Koupej se často.

6. Oděv nechť tě chrání, ale ať dovoluje úplnou volnost pohybu. Neodívej se příliš teple v mládí a příliš lehce v stáří.

7. Spi v pokoji dosti větraném. Na lože ubírej se s myslí klidnou, abys neměl mnoho snů. Jen spánek beze snů tělo posílí. Nespi dlouho.

8. Pij čistou vodu, neb stejně čisté jiné nápoje. Nápojů lihových užívej s největší střídmostí.

9. Upravuj všecky úkony tělesné tak, aby spotřebované látky nehromadily se v těle. Starosti životní přijímej jako filosof, nedávej se dojímati příliš zdarem ani nezdarem.

10. Varuj se náruživostí, které činí ducha tvého otrokem, zapuzuj myšlenky pesimistické a hleď pěstiti veselého ducha.

O kázni.

ANTONÍN JEŽEK.

(Dokončení.)

Herbart Spencer dí: »Chraňme se ve výchově všeho despotismu, ale káže-li to nutnost, buďme despotickými za každou cenu.«

Moudrý Sirach praví »Nedávej moci v mládí svému synu a nepřehlížej obmyslu jeho; shýbej šiji jeho z mládí, dokud jest malý, aby se snad nezatvrdil a nevěřil tobě a měl bys' bolest duše.« A Siracha jakoby doplňoval sv. Pavel, učitel národů slovy »Vy otcové, vychovávejte syny a dcery své v kázni a trestání Páně.«

Arciť, to jsou nepatrné důvody pro »Českou Školu«, která se staví houževnatě proti tělesnému trestu a ústy neoblomného pokrokáře prohlašuje, že tělesný trest jest barbarstvím a do moderní (!) školy nepatří.

Ve své nedůslednosti, nebo spíše, aby své důvody vyvrátil, přináší list hned zprávu z Ameriky tohoto znění. Dle »The Schoolmaster« zrušili v Americe rákosku a dnes toho litují. Komité, které konalo v té příčině šetření, uvádí, že zrušení tělesných trestů má neblahé následky a že třeba je co nejdříve obnoviti. Vysvětluje, že si učitel neví rady s vypálenými uličníky, kteří ruší kázeň a pořádek a že zrušením tělesných trestů přibývá ničemů. Nejlépe by bylo stanoviti k výkonu tělesných trestů nějakou osobu a ne učitele, která by chladně (bez rozčilení) a to se rozumí bez ublížení klukovi vysázela.

Odpor »České Školy« proti metle odsuzuje Diesterweg »Nic není tak škodlivo mládeži jako přílišná shovívavost, která každou chybu mírně posuzuje a každý nezpůsob za malicherný prohlašuje; nic není tak nehumanního jako humanita, jež zarytou vzdorovitost a rozpustilost vyléčiti hodlá trpělivostí a shovívavostí. Proto právě nejvíce jinochů upadá v záhubu přílišnou shovívavostí.«

»Kdo přestupkům hoví, nepřátelství kuje proti ctnosti.«

Když jistý katolický list promluvil od srdce, že třeba ve škole metly proti vzdorovitým dětem, vyřítil se celý štáb pokrokářský na mluvčího, co ho může napadnouti — hrůzo hrůzoucí — rákosku zaváděti do školy a s ní tyranii.

Ale sotva se rozčeřené vody proti všemu dobrému, pochází-li od katolíků, utišily, vynořil se v pokrokovém listě sušickém »Svatoboru« — jako vodník v učitelském kabátě — řídicí učitel J. S. a při měsíčku začal pěti o závod tento hymnus » Obyčejně takové povahy zpurné bývají též takovými již za mládí ve škole. Tam na takovou nenapravitelnou chásku byla by nejlepším prostředkem pořádná rákoska. Snad by z nich potom byli lepší lidé, kteří by aspoň tolik cti v těle měli, že by proti svému bývalému učiteli drze nevystupovali.«

K těmto slovům dodává K. U. (Roč. IV. č. 11.) »Ano, ano, volání po rákosce do školy se množí a to právě z řad učitelských! Chápeme dobře! Učitelstvo poznává, že mládež zkažená svým okolím jest vždy horší a vzdorovitější, takže dovolené kázeňské prostředky jsou bezvýsledné. Avšak také musí i doznati (t. j. učitelstvo — pozn. spis.), že i samo má značnou vinu na těchto poměrech. Jestli svým působením podrývá ve škole autoritu u dětí — vážnost učitele náboženství — kněze, potom nesmí ani od dětí žádati vážnosti pro sebe, ale potom ani rákoska nepomůže.«

A proto správně praví Dr. W. Curtmann: »Nižádný stát neměl by ve svém zákonodárství a v organisaci školní přehlédnouti, že užitek, jenž veškerá společnost ze zřizování a vydržování škol má, záleží nejen v rozšiřování jistých vědomostí, ale hlavně v navykání dětí k zákonnému a mravnému jednání a že tedy veškeré zřízení školní hlavně k tomu cíli nésti se má.«

Poučné jsou názory J. A. Komenského o kázni. Jan Amos Komenský poučuje nás o kázni těmito slovy »Způsobu pak nejlepšímu kázně učí slunce nebeské, které rostlinkám země prospívá *a)* vždycky světlem a teplem, *b)* často deštěm a větrem, *c)* někdy také hřímáním a blýskáním, ačkoliv i to jim jest k dobrému. Tak tedy i mládeže vůdce dítky spravovati a napravovati má.«

Na jiném místě praví »Zuřivé trestání má býti pro tři věci. 1. Pro nepobožnost, oplzlost, rouhání a cokoliv proti přikázáním Božím čelí. 2. Pro vzpouru, když kdo poručením preceptorovým, nebo kohokoliv ze starších, zhrdaje, naschvál nečiní, co má činiti. 3. Pro pýchu a zůmyslnou lenost nebo závisť, když kdo od spolutovaryše požádán jsa poučiti ho nechce.«

Metly užívalo se již v nejstarších dobách. I přísloví nám zůstalo hlásající »metla vyhání děti z pekla.« Snad nemírným jejím užíváním leckde učiněn byl učitel tyranem a dětem nenavštěvujícím školu, ale zlobícím pohrozeno slovy »počkej jen, až přijdeš do školy, pan učitel tě zmrská, nebudeš-li poslouchati.«

Učitel nemá se snižovati při trestání k hrubosti. Jedno ze starých nařízení zní »Kárání děj se opatrně, a ne hrubými kyji, holemi, klíči nebo pěstmi.« Jiný ferman dí »Učitelové neperte do hochů jako do oslů, nervete je za vlasy, nekopejte nohama nebo nebijte jich klacky.«

V pamětní knize farní v Železné nalézáme stať, jíž má se říditi učitel ve škole, co se týká kázně. Stojí tam »Děti metlou toliko přes řiť trestati anebo klečením na zemi neb po škole zdržením. A tak nebude jim škoditi na zdraví

jako někteří přes tvář, přes hlavu mrskáním neb pohlavkováním a přílišným formlováním. Takové tresty asi všeobecně spadají do 17. a 18. věku.«

Kdyby učitel se snížil k některému z podotčených trestů, hrozí mu disciplinární vyšetřování, ba i žaloba proti těžkému nebo lehkému ublížení na těle dítěte. Otec, který jest »soc.-demokratického« smýšlení, čeká jenom na vhodnou příležitost učitele žalovati. Často bývá svědkem jen dítě samo a potom »nějaká rýha« po rákosce a již — jest odsouzen. Pravidelně však při líčení odvolacím v poukázání na bezúhonost učitelovu bývá tento osvobozen.

Jan Amos Komenský dává naučení o kázni i učiteli a bylo by vhodno, aby z úcty k tomuto paedagogu dle něho se řídil. Zní: »Předně má učitel kázeň konati příkladem ustavičným, sám na sobě živý toho, co se dělati má, obraz vždy dávaje. Čehož není-li kde, darebná jest všechna další práce. Za druhé slovy milými a za třetí trestem.«

Má-li učitel dávati ve všem dobrý příklad, musí se přičiniti, aby sám sebe dobře poznal. Až sám sebe pozná, chyby odstraní, dobrem je nahradí, potom bude jeho výchova nésti ovoce. Také mládež musí učiti sebe poznávati, chyby odstraňovati.

»Kdybych prošel celou zemí,
prozpytoval celé nebe
a vyniknul nade všemi —
více zná, kdo poznal sebe« (Jablonský).

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ve schůzi českého odboru c. k. zemské školní rady dne 19. září blahopřál předsedající pan c. k. vicepresident František Navrátil po zahájení schůze jménem gremia p. svět. biskupu dru Václavu Frindovi, jemuž císař udělil hodnost c. k. tajného rady. — Povoleno bylo: zřízení (v zásadě) dvoutřídní obecné školy pro osady Těšínov a Petříkov (šk. okr. budějovický); zřízení (v zásadě) jednotřídní obecné školy pro politickou obec Opatov (šk. okr. humpolecký); zřízení zimní expositury obecné školy slavoňovské pro politickou obec Jestřebí (šk. okr. novoměstský); zřízení celoroční expositury obecné školy ledečské pro osadu Lipinu (šk. okr. ledečský); otevření 3. definitivní postupné třídy při obecné škole v Pohoří (šk. okr. novoměstský); přeměna jedné definitivní pobočky při obecné škole v Kobylisích v 6. definitivní třídu postupnou (šk. okr. karlínský); přeměna jedné zatímní pobočky při měšťanské škole dívčí v Nové Pace v definitivní (šk. okr. novopacký); přeměna jedné zatímní pobočky v definitivní na obecné škole v Miletíně (šk. okr. novopacký); přeměna jedné zatímní pobočky při obecné škole v Staré Pace v definitivní pobočku (šk. okr. novopacký); právo veřejnosti propůjčeno kursu pro vzdělání učitelek ženských ručních prací pro školní roky 1915 až 1916 a 1916—17 Kongregaci sester Nejsvětější Svátosti v Budějovicích; povolena přeměna místa zatímního katechety v místo definitivní na měšťanské škole chlapecké v Černovicích (šk. okr. kamenický).

Nar. Politika píše dne 21. září 1916 následující článek:

Němci, dejte své děti učiti české řeči! Tak vola v posledním svém čísle ke svým německým čtenářům »Budweiser Kreisblatt«. Praví: »Účelnost naučení se druhé zemské řeči uznávána jest dnes od všech rozvážných Němců. Kdo dnes uchází se o místo úřednické anebo hledá obživu i ve volné živnosti neb v obchodě, musí se již záhy vyzbrojiti znalostí druhé zemské řeči, nechce-li býti jinojazyčnými konkurenty předstižen. Proto budiž při počátku školního roku rodičům připomenuto, aby své děti dali už v obecné škole učiti českému jazyku, aby včas docílily žádoucí pohotovosti.« — I tato výzva k Němcům jest zajímavým příznakem doby.

Zábavné s užitečným!

(Dle pojednání »O zábavách školní mládeže« od Františka Daneše, zasloužilého o školství děkana v Peruci, podává ANTONIN JEŽEK.)

»Oblažme dítě a máme jeho srdce. Že tomu tak, víme ze zkušenosti a proto pokládáme dělati radosti mládeži nám svěřené za prostředek získati ji pro vše dobré, k němuž ji vésti, v němž ji utvrzovati máme; proto hledíme jí to učení ve škole všelikým způsobem zpříjemniti; proto i žákům svým ku zjednání si jejich pozornosti, pilnosti a poslušnosti někdy slibujeme nějakou radost, objevujíce se v jejich středu nejen jako ti, kdož povinnosti ukládají, napomínají, mnohdykráte i kárají a trestají, ale i jako ti, kdož odměňují s radujícími se radujíce. Než nevzdělává každá zábava našich chovanců; nepomáhá nám každá k řádnému jich vychování. Mnohá může i chuť ke škole, k vážnějšímu ducha zaměstnání odnímati, ano i zhoubnému rozkošnictví vznik a život dáti. Opatrně a svědomitě jest nám si tedy počínati u zvolení radostí, jichž dětem chceme popřáti. Především zajisté má zábava dětem připravená sloužiti tělu i duši ke zdraví. Tužení těla a cvičení údů jeho již za útlého mládí člověka jest jeden z nejmocnějších prostředků ke zmnožení jeho síly, na níž závisí delší udržení jeho na živu, uzpůsobení ho ku pracím jakéhokoliv budoucího jeho povolání, nabytí možnosti k budoucímu poskytování pomoci bližním v rozhodných dobách jejich života. Dobrodiní prokazujeme dítěti učinivše je účastníkem radosti, při níž své tělo tuží. Nekonáme-liž tedy něco žádoucího, bavíme-li dítko hrou, při níž volněji se pohybuje, při níž chůzi, na niž není uvyklo, se podrobuje, na rejdišti jemu ustanoveném křepčí, běhá, skáče, leze, při tom plíce, oko, ruku cvičíc?

Neříkej nikdo, že takové radovánky mládeži naší jsou nebezpečny. Moudrý blažitel její dovede nad tím bdíti, aby se u dětí radost neproměnila v žalost, aby hrající ničeho nad sílu svou nečinili, aby, co sloužiti má k jejímu rozmnožení, nebylo k zmrzačení těla. On vezme při potěšení jejich zřetel na tělesnou dostatečnost, přihlédne k míře veselení se, aniž dopustí, aby, co sloužiti má k občerstvení při rozkoši dovolené, požito bylo k porušení zdraví. Jestliže při zábavě mládeže všelikým způsobem se pečuje o tělesnou stránku člověka, jak bude možno jejímu příteli nestarati se při ní, aby duchu dáno bylo, co jeho jest? Svědomitý vychovatel budoucího pokolení nezvlaží těla na útraty duše. Radost dětem od něho zvolená musí směřovati i k utužení zdraví mysli, srdce a vůle lidské; učitel učí, vzdělává a zušlechťuje své žáky i zábavou.

Vycházeje s nimi na nejbližší pahorek nebo horu, ukazuje jim odtamtud krásu přírody, velebnost skutků božích a pamatuje je zde na všemocnost, lásku a moudrost Stvořitele všehomíra a budí v nich několika tklivými slovy ty nejušlechtilejší city, jichž duše jest schopna. On volí k zábavě cestu do nejbližšího okolí v tu neb onu stranu, seznamuje děti s nejbližšími vesnicemi, dvory, samotami a možná-li i hrady a městy, upozorňuje bez učené přednášky tu na zvláštnost, sličnost stavby kostela, zámku a jiné budovy, na památky starobylosti a umění; připomíná děje, jež se zde a tam udály před dávnými věky i v novější době, mluví o mužích v krajině té někdy svými službami vlasti prokázanými, svými pracemi po sobě zůstavenými u vděčné památce jsoucích; nepomine háje, sadu, luhu, louky, pole, lomu a silnice, aby mu neposkytly příležitosti k nějakému poučení. Pořádek v obci, čistota na návsi, réva na domku,

zahrádka před ním, včelník u stěny, chmelnice v údolí, v dobrém stavu držená cesta a vedle ní po polích vysázené stromy a keře, pasoucí se stádo, mrav a způsob lidí, s nimiž se setkává se zástupem svých malých cestovníků, jež v práci vidí, jichž vlídnosti a srdečnosti se mu a jeho svěřencům dostává, stav osení a úrody o přičinění hospodářů svědčící, — to vše a mnoho jiného zavdává mu příčinu k utěšenému rozmnožení vědomostí v mysli dítek, jež se přiučují, aniž to tuší a většího, jasnějšího světla nabývají o tom, čemu ve škole se naučily. Při všem, co k zábavě dítek sloužiti má, dle vůle řídícího ji otcovského pěstouna jejich zachována musí býti největší slušnost, dobrý mrav a bezúhonnost srdce. Přihlížející k radostem dětí má oči všude, nic mu neujde, co se mezi bavícími a s nimi děje; a poněvadž veselící se mládež nejméně na to pamatuje, že ji někdo pozoruje, má on při zábavě více, než kdy jindy příležitost hlouběji nahlédnouti do duší mládeže, poznati, co se v nich děje a potřebná opatření učiniti, aby se ničeho nedělo k jejich pohoršení. Proto, pokud možno, odděluje rád děti při hře a veselení se dle pohlaví a jen takové společné vyražení dopouští, jež není na závadu jeho miláčkům. Zábava, z níž on jest zodpověden Bohu i lidem, má býti dle mínění mého odměnou za hodnost dítek, ale ne školou nehodnosti. Za tou příčinou vylučuje z té zábavy bez ohledu, bude-li se to rodičům líbiti či nic, každého ze žáků, který toho nezasluhuje, vypovídá z ní každého, kdož se při ní nechová, jak mu uloženo. Také nečiní při ní rozdílu mezi chudými a bohatými, on všechněm hodným stejnou měrou měří při své laskavosti a obětivosti a netrpí toho, aby jedni druhým činili bolest, když on všem činí radost. Zábava nesmí činiti svěřence jeho ku práci ve škole méně schopné, naopak musí pružnost mysli a ochotu vůle jejich rozmnožiti, on zavrhuje každou kratochvíli u svých žáků, o níž nabyl přesvědčení, že způsobila u nich ospalost, omrzelost a roztržitost, nechuť k učení a namáhání se.

Jak k jednomu cíli směřuje ve škole učitel duchovní a světský, tak jsou oba nerozlučitelní při pořádání a řízení zábavy dětské, kterou uchystali svým přičiněním a pomocí rodičů a přátel dítek. Jim jde o to, aby ukázali, že jim nepostačí o křesťanské osvětě, vzdělanosti a blaženosti jen mluviti, ale ji i v život uváděti; jim jde o to, aby dokázali, že křesťanství není nepřítelem radostí života, naopak, že jest jejich strážcem, ochráncem a množitelem a že jen tomu na odpor se staví, co po bídném užití rozkoší tisíceré bolesti pokolení lidskému přináší; jim jde o to, aby věděli chovanci jeho, že jest možno ze života se radovati bez urážení Boha a lidí, bez zkázy duše i těla, bez ztráty nejdražších statků člověka. Tak a nejinak plniti chtějí a plní učitelé úlohu množitelů radostí u svých nejen uvnitř školních světnic, ale i mimo ně, nejen svým přičiněním, ale i spolupůsobením cizím, někdy ve dnech obyčejných všedních prázdnin, ale i o dnech zvláštních, slavnostních, zábavou obyčejnou, někdy zvláštní v místě školy i mimo to místo způsobenou. Oni nechtějí učiti, aby neblažili a nechtějí blažiti, aby neučili.«

* * *

O zdravosti názorů Danešových nelze pochybovati.

Uplynula léta a o témže předmětu rozepsala se lvovská »Szkola« velmi podrobně. A co praví? Skoro totéž, co náš Daneš. Slyšme jen malý výňatek. »Nynější způsob vychování mládeže má mnohé nedostatky, které v prvé řadě se nesou k hygieně. Nejen u nás, ale i ve všech vzdělaných zemích počíná se

právem uvažovati, jak lze v té příčině učiniti nápravu. Oprava o rovnoměrném rozvoji sil duševních a tělesných u nás teprve nyní přišla na denní pořádek. V Anglii, ve Švédsku, ve Švýcarsku i v Německu učiněny byly již ve příčině té mnohé kroky. Škola jest povinna pečovati, aby cvičením těla více bylo věnováno času, aby úbytek sil tělesných způsobený vyššími požadavky duševních prací byl přiměřeně nahražen. A k tomu vedle tělocviku nejúčinnější jsou vycházky se žáky do přírody. Nynější mládež polovinu dne prosedí ve škole, ostatní pak čas tráví doma nad knihami a úkoly. Na zábavy a volné oddechnutí, které jest potřebno rozvíjejícímu se ústroji těla, nezbývá času. Naše mládež stárne předčasně, tak že lze říci: »Nemáme již dětí!« Vyvedeme-li děti nejméně jednou za týden do polí, do háje, nebo na louku, bude nejen o zdraví jejich lépe postaráno, ale i ve příčině didaktické může učitel rozmanitě ku vzdělání jejich a rozšíření vědomostí kořistiti. A tu poukazuje se zvláště k významu vycházek, který mají pro vyučování přírodovědě, zeměpisu a vlastivědě. »Děti, které ničeho neviděly, ničeho nezkoušely, nelze vyučovati,« praví Herbart. Každou věc, o které se mluví, třeba dětem ukázati, třeba je naváděti, jak si mají věci všímati. Tak učíme-li zeměpisu na mapě a neukážeme-li mládeži skutečných předmětů, učí se tato toliko mechanicky, vyučování takové nemá pak pravého významu. Má-li žák považovati mapu za věrný obraz země, jest mu třeba ukázati i předměty, kterých mapa jest obrazem. Podobně i v ostatních předmětech jmenovaných. Bylo by si zajisté jen přáti, aby o věci té hojněji se uvažovalo v kruzích našich a vycházkám se žáky do přírody věnovala se zasloužená pozornost.«

* *

Srovnáme-li oba názory, seznáme, že děkan Daneš nazíral na věc zcela správně a radil slučovati vždycky zábavné s užitečným.

Naše doba konečně dává nám mnohou příležitost baviti a učiti zároveň. Jistě rádi vzpomínáme na vycházky se svými professory v době studií a pamatujeme se živě na to, kterak, jako malí studentíci, každou chvíli přinesli jsme kámen, květinu atd., bychom byli o ní poučeni. To dálo se cestou, pojilo se zábavné s užitečným a stačilo na vyplnění středečního, nebo sobotního půldne. Co nás tehdy těšívalo, čiňme i nyní, kdy mládež ponechána sama sobě divočí a hrubne. Nepodáme-li jí my záživného chleba, potom nedivno, že vyhledává pouze stránku zábavnou, často i špatností oplývající. Zakládá si spolky, tajně se schází, dává si jména různých dobrodruhů dle receptu krvavých románů, skrývá v skrýších kradené věci atd.

Hodná a rozumná matka bude nám i vděčnou, zbavíme-li ji na chvíli starostí o děti, neboť bude ubezpečena, že jsou pod dohledem zkušeného učitele. Na některých místech Moravy již začali, snad bychom mohli i my, či máme býti vždycky se vším naposled? Vždyť i učitel potřebuje oddechu a jest stejné, jde-li sám, nebo provází-li ho řada hodných dětí. Tím zároveň poznají jeho společenský charakter. Doma budou vyprávěti zážitky své a dosvědčí, že to skoro nebyl jejich pan učitel, před nímž ve škole musí seděti zpříma a upiatě dávati pozor.

Zkusme to několikráte a zalíbí-li se nám pojiti užitečné se zábavným, pokračujme Statečnému přeje štěstěna!

Z počátků českého školství.

Píše OTAKAŘ JAKOUBEK.

Vzpomínáme dnes jen krátce prvních našich věrozvěstů, učitelů slovanských: sv. *Cyrilla a Methoděje*, kteří vynikli oba jako filosofové nejstarších dob, o které jako o zázračné, bylo se všech stran na sv. Otci žádáno. Každý národ chtěl, by aspoň jeden z nich byl jemu jeho učitelem. A sv. Otec Hadrian po smrti Cyrillově psal knížeti Pannonsko-Blatenskému Kocelovi, když žádal o poslání sv. Methoda do jeho říše: »Ne k Tobě toliko, ale všem těm stranám slovanským posílám jeho za učitele od Boha i od sv. apoštola Petra.« A na jiném místě tohoto listu připomíná: »Jestliže by kdo z přišlých Vám učitelův a posluchačů jejich, uši své od pravdy odvracujících, počal drze jinak do bludu svoditi Vás, *haně knihy jazyka Vašeho, vyobcován buď*, ale toliko v soud dán jak církvi, dokud by se nenapravil

S tímto listem přišel Method jakožto *učitel biskup* od sv. Otce splnomocněný do slovanských krajin asi na konci r. 869. A tím počaly i první počátky slovanského vychovatelství, dostavše se později i do naší země.

První česká škola nalézala se na hradě *Budči* a stávala již za Spytihněva I. Když kníže Vratislav I. odevzdal nejstaršího svého syna *Václava* k vychování své matce sv. Ludmile, věděl, že tato dobře jej vychová a své ctnosti i v srdce jeho vštípí. A sv. Ludmila dala jej naučiti písmu a knihám slovanským. A když rozum sv. Václava všecko dobře pochopoval, dal jej otec ještě *na Budeč*, když při kostele sv. Petra latinští kněží učili sv. Václava latinsky. V latině brzy mladý kníže dobře prospíval.

V r. 973 založen byl klášter u sv. Jiří na hradě pražském, kdež první klášterní panny zabývaly se zhotovováním mistrných ručních prací, určených k ozdobě kostelů, a byly učitelkami šlechtických panen, jimž i literní umění i cvičenost v lepých ženských pracích sloužila ke chvále.

Sv. Vojtěch dán byl na vzdělání do škol magdeburských. Tam učilo se množství mládeže, synů ze vznešených rodů, jak německých tak slovanských, ale byl obyčej ve škole jen latinsky mluviti. U přítomnosti učitele nesměl se žádný žák opovážiti ani slůvko pronésti rodným svým jazykem.

Učitelem a takřka mudrcem učenosti v celém Německu tehdy proslulým byl *Otherich*, učitel i sv. Vojtěcha.

Sv. Prokop přijat byl opět mezi žáky na Vyšehrad. Škola tam zřízena byla při kostele sv. Klimenta. Ale ta nepostačovala.

Toť několik připomínek jen letmo uvedených o prvních našich vynikajících učitelích a žácích.

Až teprve v r. 1294 král Václav zamýšlel dosavadní učení při kostele pražském proměniti a povýšiti na vysoké školy, aby Čechové do Vlach a Francie na studie jezditi nemusili. Ale jeho výborný plán se zhatil. Na všech stranách pracováno proti jeho uskutečnění, ba i v blízkosti královského trůnu.

Do r. 1347 spadá založení kláštera slovanského v pozdějším Novém Městě pražském. Velký otec vlasti Karel IV., jenž povolal sem slovanské mnichy, chtěl, aby lid v posvátném a ušlechtilém jich jazyce také vyučovali. (Pokračování.)

Z počátků českého školství.

Píše OTAKAŘ JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Nemysli ovšem sobě nikdo, že před založením vysokých škol pražských nebylo učených mužů v naší zemi. Byly též klášterní a farní školy a od r. 1215 založeno vyšší učení při biskupském kostele v Praze a v Olomouci.

Když v celém světě počaly se otevírati *university* čili *obecné učení*, mělo takové obecné učení své vlastní zřízení, výsady co právomoc nad svými údy a udělovalo hodnosti, všeobecnou platnost mající, čehož všeho při jiném učení nebylo. Přání Karla IV. bylo, aby obecné učení pražské bylo zřízeno podle učení pařížského a podle učení v Bologni. Též staral se pečlivý a starostlivý vládce o zaopatření dostatečného počtu profesorstva pro tyto školy Pro theologii získáni bratři *Mikuláš* a *Albert* Augustiáni, pro práva mistr *Štěpán*, pro medicinu mistr *Baltazar z Domažlic*, pro filosofii *Walter* atd.

Slavné veřejné jednání university i jednotlivých fakult vykonávalo se s počátku zejména ve velechrámě svatovítském a na dvoře arcibiskupově na Malé Straně. Z profesorů hned v prvém roce trvání byl zvolen rektor a císař neopomenul vyzvati české mladíky k vstoupení do škol těchto.

R. 1360 zřízena první statuta obecného učení a později se také fakulty od sebe přísněji počaly oddělovati. R. 1366 (30. července) založena byla kollej Karlova a kollej Všech Svatých. R. 1373 daroval císař Karel IV. právnické fakultě dům na Starém Městě poblíže Celetné ulice.

R. 1380 král Václav zřídil novou kollej v Praze a tato nazývala se »*kolleji krále Václava*«, a kollej Karlovu rozšířil a přesídlil.

V té době připomíná se i blahodárná činnost *Tomdše Štítného ze Štítného*, jenž vychován jsa od nábožných rodičů, strávil svá mladistvá léta v Praze, kdež hned po založení obecného učení dal se do něho jako žák zapsati a přednášky slovutných profesorů poslouchal. Stal se později největším křesťanským filosofem XIV. století.

Letmo vzpomínáme též, že od *Jana Husa* pochází také náš nynější *český pravopis*.

V r. 1348 připomenouti dlužno, že zvelebena byla také neobyčejně *stará česká malířská škola*.

Zmíníme se též o některých osobnostech staré doby a mistřích učení pražského. Byl to *Albík z Uničova*, pražský arcibiskup, jenž od r. 1387 byl mistrem svobodného umění na universitě pražské. R. 1407 věnoval se v Praze lékařství a jeho spisy o lékařství jsou cenny; *Štěpán z Pálče*, mistr na universitě pražské; *Stanislav ze Znojma*, mistr university pražské; *Ondřej z Brodu*, mistr a profesor theologie na universitě pražské; *Jan z Jesenice*, mistr učení pražského; *Jan z Příbrami*, jenž dosáhl mistrovství učení pražského r. 1413; *Prokop z Plzně*, mistr svobodného umění na universitě pražske od r. 1408; *Křišťan z Prachatic*, mistr učení pražského. Narozen okolo r. 1368. Dosáhl mistrovství svobodných umění r. 1389. Byl místokancléřem pražské university r. 1404. Rektorem byl v letech 1412 a 1434. Byl to muž nevšední učenosti. Pěstoval zejména mathematiku a hvězdářství.

Dále ještě sluší uvésti: *Petra z Mladenovic*, od r. 1409 bakaláře svobodných umění na universitě pražské; r. 1438 byl rektorem university.

Vavřince z Březové, mistra svobodných umění na universitě; jenž r. 1394 dosáhl hodnosti mistra.

Jan Kardinál z Reinštejna, mistr svob. učení na učení pražském. Studoval také práva.

Jakoubek ze Stříbra, mistr svob. umění na učení pražském. Mistrem byl učiněn r. 1397.

Martin Lupáč, bohoslovec; narozen ke konci XIV. století v Újezdci. Studoval na pražském učení r. 1408.

Jan z Rokycan vůbec Rokycana zvaný, mistr učení pražského, narozený kolem r. 1397 v Rokycanech. Vynikl již r. 1424 mezi mistry pražskými.

Jan z Jičína, mistr učení pražského.

Matěj Louda z Chlumčan náležel k rytířskému stavu a r. 1409 studoval v Praze.

Hromádka, žák a zvoník, bezpochyby z Jistebnice rodilý a j. v.

Byla mezi nimi celá řada katolíků nejhorlivějších a stoupenců učení, hlásaného mistrem J. Husem.

Na pražské universitě vyučováno bylo všem vědám. Byla při ní učitelská stolice německého státního práva, stolice řeckého jazyka a j. Dějepisu latinskému vyučovali během doby *Petr*, opat zbraslavský a *František*, kanovník kostela pražského a dále: *Neplach*, *Beneš Kabice z Veitmile*, *Pulkava* atd.

V mathematice vynikali: uvedený již *Kristian Prachatický*, *Jan Šindel* a mistr *Hanuš*, zhotovitel staroměstského orloje.

Studiem klasiků se obírali: *Řehoř Pražský a Jan z Rabštejna.*

Karel IV. založením vysokého učení pražského položil si sám pomník nejkrásnější. Jeho zásluhou povznešena věda a národ český víc a více stoupal na ceně před tváří vědecké ciziny, protože z učení pražského vycházelo vždy hojně učených vychovatelů do celého světa.

Svatý Mikuláš.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

Jakou radostí nevýslovnou rozechvívají se tu něžná, nevinná srdéčka dětská při vyslovení jména sv. Mikuláše. Očka září vesele, ústa špoulí se k úsměvu a možno z nich čísti zvědavou otázku: »Co mi maminko, tatíčku nadělí?«

V dřívějších dobách klidnějších proudů i rozvoje náboženského pociťování nikomu nenapadlo starati se o to, jak působí astrální jev sv. Mikuláše na mysl dětskou. Vědělo se dobře, že při obezřelém, rozumném vedení těchto zvyklostí obrazotvornost dětská stává se čilejší, mysl dítěte se obveselí těšením na něco neobyčejně krásného. Ano duše dítěte ve věku ještě andělském se skrovnou sice měrou, ale přec jen přípravně pro doby budoucí nábožensky vytříbuje. V přítomné době jest ale třeba býti na stráži před duchem modernistického nepromyšleného, ukvapeného cítění, kteréž snaží se podlamovati, zlehčovati i otupovati tyto krásné projevy a tím též i úctu k tak významnému svatému, jakým jest sv. Mikuláš. Tím ovšem nepřímo též trpěla by i naše drobotina dětská, kteráž nemoudrým jednáním, vycházejícím z nevěry i neporozumění svaté věci olupována by byla

o to nejdražší a nejkrásnější, o poesii večera svatomikulášského i podobných jiných zvyklostí svatvečerních na Štědrý den, kdy naděluje Ježíšek.

Pravdou je, že v době zvláště středověké konány byly zvyky svatomikulášské způsobem nádherným, rytířským. Byly to průvody okázalé, komonstvo, jež uvádělo biskupa sv. Mikuláše do domů, oblečeno bylo do drahocenných šatů ozdobených množstvím klenotů, pásy pozlacenými se sponami i věnci perleťovými. Jezdilo se též v bohatě vypravených vozech. Nescházela i hudba a slavnostní fanfáry. Než mnohé bujné »školní rytíře svatomikulášské« zavedl způsob tento, kterýž mimochodem řečeno ukazoval na dobré, zlaté časy, k nepřístojnostem hlavně hlučením po ulicích, tak že bylo nutno způsob tento omeziti. Za to ovšem ale církev nikterak nemohla. Naopak církev katolická vždy a všudy takové výstřední přídružné zjevy kárala.

V dobách nynějších ponejvíce udržel se zvyk chození přestrojeného Mikuláše s andělem a čertem po bytech nebo dávání punčošky zavěšené za okno. Než i tu mnohdy stanou se se strany pořadatelů těchto památných zvyklostí přehmaty a mnohé nepřípadnosti. V tom případě se někdy bez veškerého soudného myšlení na církev útočí, jako by ona byla nepřímo na těchto nepěkných zjevech vinna.

Chce-li někdo způsobiti dětem potěšení na památku sv. Mikuláše, má si dříve dobře uvědomiti aspoň stručný životopis toho světce.

Sv. Mikuláš, řecky Nikolaos tolik co »Vítěz lidu«, byl původem z Malé Asie, kde stal se biskupem myrským. Byl neobyčejně zbožný a dobročinný. Známa jest o něm legenda, kterouž ovšem dětem záhy vyprávěti nebudeme. Pozoroval totiž život nemajetné rodiny naproti němu bydlící, kdež tři dcery pro chudobu nemohly se provdati a zhoubnými vlivy otcovými nuceny byly k životu nečestnému.

Sv. Mikuláš dal jim tajně v noci položiti za okno věno, aby je zachránil od hanby. Jednak tím a vůbec známou jeho tajnou dobročinností zachoval se v světě zvyk dávati mikulášské nádílky dětem za okno do punčošky. — Za císaře Diokleciána byl pro víru žalářován. Za vítězné doby Konstantinovy dočkal se svobody církve. Zemřel r. 327, zanechav po sobě památku co světec lidumil. Je patronem též námořníků. Hrob jeho v Myře na Černém moři býval význačným místem poutnickým. Uctíván je též jako patron nevinně vězněných. Jména Nikolaj, Mikolaj, Miklos, Nikolaos, Nils, Nikita, Mikeš, Myška a j. naznačují, jaké veliké úctě se sv. Mikuláš těší v širém světě. Bezpočetná jest řada měst, vesnic i osad, honosících se jménem sv. Mikuláše. Jen v Čechách jest 114 svatyň mu zasvěceno. V prvé řadě ovšem vévodí tu chrám pražský, proslulý dienzenhoferovským barokem. Chrám tento, mistrovské dílo prvého řádu, vzbudí jistě v každém probudilém katolíku vědomí, že ne nadarmo stavěn byl, že světec tento úcty takové plně si zasloužil. Přivedeme-li dítky do velebného chrámu toho, neopomeňme jim ukázati pěkně zlacenou v nadživotní velikosti provedenou sochu sv. Mikuláše nad hlavním oltářem.

Ostatky tohoto světce nalézají se v Bari u Neapole od r. 1087, kamž je převezli italští kupci v 11. stol., kdy Saraceni dobyli Malé Asie.

Toť stručný nástin životopisný tak vynikajícího svatého.

Pokud dítě prožívá své dětství, ponechejme mu tu radost a neodhalujme předčasně, když nejsme ovšem okolnostmi k tomu jinak nuceni, tajemství svatomikulášského obdarování, vždyť i v jiných otázkách choulostivějšího rázu musíme tak činiti a odkazovati dítky na dobu pozdější. Proč prozrazovati dítěti předčasně, že tatíček, strýček, bratr i jiný byl přestrojen za sv. Mikuláše nebo proč jim hned říkati, že dárky za okno dány byly od nich a ne od sv. Mikuláše skutečného?

Nevypravujeme dětem pohádky z říší kouzelných, prozrazujeme jim též hned tajemství mezi skutečností a dějem vzniklým v obrazivosti lidu? Děti navštěvují rády pohádkové dýchánky, v loutkových i větších divadlech předvádějí se jim pohádky bohatě vypravené, ba i biografy baví je fantastickými ději až do krajní možnosti. Pokud se tak neděje často, neškodí to nikterak dětem. Ano i dospělí těší se z těchto představení. A radostný večer svatomikulášský jest jednou za rok. Proč bychom nedopřáli dětem toho požitku. Upřímně řečeno i rodiče sami by se tím připravili o tento pohádkový požitek, neboť radost dětí jest též radostí jejich. Nechme ty kučeravé hlavinky spinkati s blaživým pomýšlením na sv. Mikuláše a jeho dobrotivost. Není též dobře dítky nesmyslným způsobem strašiti, nýbrž klidným způsobem je upozorniti na obdarování, když budou hodnými a modliti se budou. Přemrštěné strašení může ovšem způsobiti u slabších povah dětských buď chvilkovou nebo delší poruchu nervovou. Kdo tím ale vinen, je potom zřejmo. Kdo toho ovšem nedovede, lépe učiní, když takových nerozvážných experimentů na dětech nezkouší. Jen povaha milá, ušlechtilá může na choulostivou duši dětskou působiti, může ji nadchnouti, povzbuditi a obšťastniti.

Stane-li se, že i při největší opatrnosti děti vystihnou tajemství svatomikulášské nadílky aneb dozvědí se od někoho pravdu, pak ovšem nezbývá nic jiného než je poučiti a na tom mnoho záleží, jak se to vysvětlení dítkám podá.

Sdělíme jim, že se obdarování koná na památku sv. Mikuláše. Byť tedy skutečný sv. Mikuláš světem nechodil, dávají rodiče nebo jiní lidé za něho, na jeho památku hodným dítkám dárky do punčošky. Jinde zase v upomínku na něho chodí přestrojený Mikuláš, pobízí dítky k modlitbě, odměňuje, neposlušné trestá. Vysvětliti můžeme, proč chodí sv. Mikuláš přestrojený jako biskup, co znamená anděl i čert jej provázející. Na počest jeho konají se i pro dospělé mikulášské společenské večery, kteréž kromě zábavy vynáší ve prospěch dobročinných účelů slušné obnosy. I tu se dárky přinášejí pořadatelům zábavy předem. To vše můžeme v takovém případu sděliti, kdy děti již vše zvěděly a ve věku pokročily. Podobně si počínáme i při dárcích od Ježíška. Kdo ovšem s povznesenou myslí, se zbožností s pomýšlením na záslužné skutky sv. Mikuláše opravdově vykoná pobožnost v kostele zvláště tomuto světci zasvěceném, na přímluvu jeho může ovšem mnoho dobrého získati.

Nejsou tedy svatomikulášské zvyklosti výplodem nějaké přemrštěné lidské fantasie, naopak jsou to krásné úkony symbolické, kteréž dobře řízeny a vedeny působí nejen dětem, ale i dospělým mnoho radosti.

Dobro matčino — zlem dětí!

ANTONÍN JEŽEK.

Smavé dítě a jeho malý obzor jak nás zajímá, když můžeme v jeho očkách radostí nezkalenou zářících čísti, když vidíme jeho tvářičku podobající se růžovému květu jabloně. A mnohý by uchvátil takové dítě v náruč a tiskl jako poklad největší, jen kdyby je měl. Žel, ti, kteří je mají, nečiní toho, vzdalují je od sebe a veškeru zodpovědnost kladou na vychovatelku, kterou v méně situovaných rodinách přenesli na obyčejnou služku. Ta musí uměti rozdělati oheň, městi, uklízeti, ale také dítě vychovávati. Jaká to ironie! A služebná osoba nečiní toho ráda, vždyť mnohá nechce ani službu k dětem. Dítě potřebuje k zdárnému vývoji ušlechtile smýšlející a jednající osobu, která život zasvětila dětem, celé své snažení a dovede se k nim také dle věku snížiti. Neumí-li toho, potom dítě jest ponecháno vlastně pouze sobě, neboť matinka také nechce činiti, co svazkem manželským na sebe vzala.

O dítěti takovém praví Pestalozzi: »Ubohé dítě, tvá jizba jest tvůj svět; ale tvůj otec jest vázán zaměstnáním, tvá matka má dnes mrzutost, zítra návštěvu, pozítří své rozmary; ty máš dlouhou chvíli, ty se ptáš, ale tvá služka nedá ti odpovědi, chceš ven, ale nesmíš, nyní pereš se se svou sestrou o hračku. — Ubohé dítě! Jak bídný, bezcitný a nákazou prosáklý jest tvůj svět.«

Jaký obraz učiní si dítě o matce pro budoucnost, když ji vidí často velmi dlouho shlížeti se v zrcadle, upravovati si účes, snad i líčiti se, ale pro ně nemá ani chvíle, aby se s ním trochu zabývala. Je-li dítě malé a vidí, že matka se někam chystá, rozpláče se a chce jíti také. A matka proto dá odstraniti dítě služkou do dětského pokojíku, neboť sebou je vzíti nechce, snad ani nemůže. Služka musí je těšiti, vypravovati mu pohádky, při nichž sklíží se malá očka, v jichž koutkách ještě před chvilkou zaleskla se slza.

Odvyká pomalu dítě matce, až jí odvykne zcela a za to přilne celým něžným srdéčkem k své vychovatelce, kterou pokládá za cennější než tu, která je odstrčila pro různé malichernosti od sebe.

Štěstí pro dítě, nalezne-li duši přímou, která v dítěti nenalézá přítěž, ale malého andílka. Štěstí pro ně, ukazuje-li mu, jak se má chovati, co jest hezké, dobré, zač bude chváleno Pánbíčkem i lidmi. A upřímné srdce, které s láskou se k nepatrnému tvoru sklonilo, dovede dítě oceniti. Zeptejte se ho potom, koho má raději, zda matinku či služebnou osobu, řekne jistě, že tu, s kterou musí tráviti veškeren čas. Jest to zahanbující pro matku, ale dobré, poněvadž praví Necker Saussure, že potěšení, jež matka ve společnostech nalézá, smí býti jen vedlejší!

Běda však dětem, které jsou svěřeny osobám služebným, jež v srdcích jejich nerozsévají pšenici svaté pravdy, ale koukol špatnosti. Snad neučí je právě zlému, ale svým osobním jednáním dávají pohoršení a ukazují cestu zlou. Otravný vzduch ssaje i dítě, aby jednou uvedlo ve skutek to, co vidělo a slyšelo. V sadech vidíme často služebné, které místo aby dohlížely na děti, baví se s vojáky; laškují s nimi a vtipkují. Děti mohou si dělati co chtějí, skotačiti, což na tom, jen když mají u sebe »dvojí sukno«. Služebné děvče a voják — jinak se to na hřišti pro děti ani nedá mysliti.

Necker Saussure praví: »Když chůva tvých dítek pomlouvá, lže, mlsá a šidí, může-li potom tvé dítko od ní něčemu dobrému se přiučiti?«

Dítě vše pozoruje, zdaž zlý návyk chůvin nestane se i jeho návykem? A draze jest zaplacen klid matčin, draze zaplaceny příjemnosti, které oddálily matku od dětí a naopak. Jen s největší opatrností možno svěřiti děti jiným. Nejbezpečněji v dobrém vychová si je matka sama. Ona to také nejlépe dovede, není-li naprosto lehkomyslnou.

»Matka, konajíc tu svatou povinnost, vykupuje si lásku dítěte, jakož i sama utvrzuje se v lásce k němu. Tím pak věnuje mu také více pozornosti a zabrání tak často i mnohým chybám, jichž by se opatrovnice dítěte mohly dopustiti. Matka jsouc přirozenou vychovatelkou dítka svého, má je vychovávati i každým pohledem svým. V oku matčině vyzírá dítku vstříc všecka duše její« (Göllert).

Podobnou lásku přinesla i sv. Monika svým drahým dětem, jak zmiňuje se sám sv. Augustin, veliký učenec církevní.

Zmiňuje se o tom ve svém spise »Vyznání« a praví, že předobrá matka jeho sama kojila své drahé dítky, neohlížejíc se na tehdejší »modu«, dle níž vznešenější paní odnímaly svým dítkám tuto službu mateřskou, svěřujíce je v této příčině osobám najatým. Pečlivě hleděla si sv. Monika zdárného vývoje tělesného svých miláčků.

Dnes nalezne se méně lásky k dětem, za to více lásky má matka sama k sobě. Pohnutky bývají různé, proč svěřuje děti najatým osobám, které často přijmou místo pro tučný plat a matka ráda vše dá, má-li jen od dětí pokoj. Ztratily matku, odvykají jí pomalu a ani kdyby ji delší dobu nespatřily, nebudou zarmouceny.

Matka mající na mysli své vznešené úkoly, bude je plniti i vzhledem dětí a nedá si jinými dobrovolně ukrásti jejich lásky a přítulnosti. Při tom také blaží ji vědomí, že je vychová mravně a bohabojně. To leží na mysli matce, která nepokládá děti za přítěž, nýbrž nutný následek manželského spolužití. Ona vidí v nich své blaho, štěstí a spokojenost. V nich zří své snahy, své mládí a ideje.

Jsi takovou matkou? Ne-li, učiň, bys takovou byla a věř, že budeš mnohem šťastnější v bouřích života!

Názory a myšlenky!

Napsal ANT. JEŽEK.

Sotva věk dítěte začne se otáčeti kolem šestého roku, již slyší o škole, vidí své bratříčky a sestřičky bráti ráno o půl osmé učení a putovati do školy. Čiperné dítě těší se na ten okamžik, až překročí práh školní budovy, až bude nositi slabikář a písanku. Jak sebevědomě bude kráčeti kolem »capartů«, kteří ještě nesmějí do školy! Některé dítě —, třebas že ještě nechodilo do školy zákonnitě, — již tam několikráte sedělo se starší sestrou nebo bratrem, když matka musila z domova a dítě sebou vzíti nemohla. A nyní bude choditi stále, bude mu vykázáno místo, na něž mu jiné sednouti nesmí. Šťastné dítě, těší-li se do školy.

Dítě, zaraženo zůstaneš státi jako Herakles na rozcestí, uslyšíš-li slova Restita Bretonského. Ten nazývá náš výchovný plán — bludem. Radí jiný systém, totiž, až do 6. roku neznej dítě jiného než svou kaši a své bonbony, až do 12. řehtačky a hračky; v 15. roce nechť se naučí abecedě, čtení a psaní, v 18. pak ať vstoupí hoši do střední školy a dívky do ústavu. Poslednější vystoupí odtamtud ve 20 letech, aby se vdaly, první ukončí svá studia ve 28. roce; potom 2 leta praktického cvičení a ve 30. roce by vstoupili do světa. Ve 35. dala by se jim žena a malý úřad až do zralosti rozumu, což by bylo ve 45. nebo 50. roce pro nejlehkomyslnější. Vidím v tom jednu překážku, to jest, že nelze, myslím, prodloužiti života lidského; bez této nehody bylo by to, co navrhuji, nejlepší.

Co se týká prvního stupně, můžeme s tím souhlasiti, s kaší i bonbony, možná že by spisovatel doporučoval i různé druhy výživných mouček, kdyby byly již tehdy na světě. S ostatním nelze jen tak lehce se smířiti, ač by mnohé dítě proti tomu nebylo, aby až do 12 let bavilo se hračkami, což konečně může potvrditi každý učitel.

Velice by byl spisovatel nenáviděn studentstvem, které již po 11. roce opouští obecnou školu a ubírá se na studie. Za zdržení ve studiích by se mu pěkně poděkovali. Patnáctý rok na učení zdá se býti pozdní, vždyť u nás ve 14. roce má býti dítě zcela připraveno pro život, nereflektuje-li na vyšší stav.

Jak by se zaradoval hoch, který měl vyjíti ze školy a nedovedl ani dobře počítati, ani čísti. Nevěděl, mnoho-li kusů čítá kopa a nadpis článku, který zněl »Požár«, překřtil na »Pozor!« Báseň by vůbec nebyl přečetl. Tento hoch snad nevědomky byl veden methodou —, v 15. roce uč se abecedě a počtům. A teď by šlo vše parou... Za tři leta hned na střední školu a tam se zůstane deset roků, aby vše bylo důkladné, proti čemuž by nebylo námitek.

Děvčata, vlastně slečny, měly by se ve dvaceti letech provdati. Jakmile to by slyšely naše slečinky v krátkých sukénkách s kožešinovým okrajem, uštípaly by navrhovatele tak zastaralého názoru. Ony již od 16. přece jsou obletovány motýlky a souženy veršíky o zlatitých vlasech, milém sluníčku, pomněnkových očích.

A i kdyby dívky se podvolily, jak by se dívaly noviny, kdyby musily vypustiti hned první rubriku: »Dopisy«. Co jen tam jest každý den toužení, bolu, smutnosti, těchy a vzdychání!

Jak si to děti pěkně povídají, na př.: »Mazuličko, neopustíš? Piš hodně o sobě. Kohoutek.

Snad by se konečně dopálily i dívky, kdyby nesměly kombinovati do budoucna. Co by jim pomohlo, kdyby se naučily kombinaci čísel ve školách a nemohly toho užíti v praxi? A odvážnému přeje štěstí. Potom bychom nečetli tento krásný inserát: »Nabídnutí k sňatku«. Šestnáctiletá dívka, žačka dramat. školy ráda by si učinila známost za účelem sňatku s intel. zámož. pánem. Ct. neanon. nabídky pod znač. Mládí a umění...«

U jinochů by učení do 28 let nedělalo zlou krev, měli by aspoň více času na jiné věci, než studování. A konečně někteří studenti nepotřebují se nechati mentorovati, sami prodlouží si studia a aby nemusili říci, že studují již 14. semestr, řeknou, že již jsou ve 4. ročníku na některé fakultě universitní. Ukončiti mohou brzy, jen co zatrolené zkoušky udělají, ale prohlášení ze 4. ročníku — působí dojem na maminky provázející dcerušky do plesu velmi dobrý

Konečně spisovatel mluví o zralosti rozumu v 45.--50. roce věku. Škoda, že spisovatel nerozvíjí dále své názory, v níž jest mnoho ironie, ale zároveň mnoho názorů, které stojí za uvážení.

Poněvadž nemůžeme s autorem plně souhlasiti, potom musíme vyslechnouti úsudek jeho o našem systému. Praví: »Pohleďte na naše mladé lidi. Na vážném jejich pohledu, na hlavě přemýšlející (což poznáte po vráskách, jimiž čelo jejich jest zbrázděno) pozorujete dobře, že vědí všechno a — že vědí příliš mnoho Vidíme dnes veliké chlapce šestileté a krásné slečny čtyřleté figurovati se společností s tolika učeností a takovou vážností jako jejich dědečkové a babičky (tak je vychování jejich dokonalé!)... Ale já — já pravím, že dítěti jest býti až ve dvacíti pěti letech hezky dokonalým...

Teď musíme sypati kadidlo autorovi. Odkryl správnou kartu! Dívejte se na mladé lidi! Skutečně, vážná tvář, vždyť v 6—10 letech probouzí se um dětí zázračných. Již třímají ruce jejich nějaký hudební nástroj, pořádají tourne po světě, zahrnováni jsou slávou, věnčeni bobkovým listím.. a leta jim zůstanou nějaký čas státi na desíti. Potom se nedivte, že jsou brzy mladými starci, když tak rychle začínají.

Zázračné děti, jaká to radost rodičů, kteří se musí dívati na ratolesti, které jsou zlaceny slávou a dukáty. Snad také to rozbrázdí malé čelo. Avšak, aby nezpyšněla mládež zázračná, budiž jí výstrahou slova tentokráte zase paní de Sévigne. Ta praví: »Doba přeměny mladých fenomenů trvá až do 15 neb 16 let a z mladých, zázračných učenců jsou pak praví hlupáci po všechen život.«

Nevěřím tomu, u všech to nemůže býti a ani bychom si toho nepřáli, ztratiti nějakého toho virtuosa nebo virtuosku.

Dobře pravil Restif, že naše mládež ví všechno, až příliš mnoho. Jen se podívejte na malého čaparta, přijde domů a řekne vám, že není sv. Mikuláše. Byl prý to soused a o pravdě toho přesvědčila ho kamarádka, která viděla, že tatínek si zapomněl vyleštiti jednu botu a Mikuláš měl také jednu botu nevyleštěnou. Podivná shoda a dobrý závěr.

»A Ježíšek také nenaděluje, to dává tatínek«, řekne malý klučina. »Jak to víš,« ptá se matka; »Povídal nám to pan učitel a ten nelže.« Matka zůstane ohromena. Její klučina obvinil matku ze lži!

Dítě přijde ze školy a doma mu řeknou, že mu čáp přinesl bratříčka. »Ale to není pravda, žádný čáp nenosí děti a já žádného bratříčka nechci,« řekne resolutně. Jen kdyby vědělo, odkud přišel bratříček? Doví se o tom brzy až příliš brzy a protože se bude ptáti, brzy sestárne.

Máme brzo vyspělé děti a proto zase tak staré, neboť kdo dříve začíná, přirozeně dříve skončí. Každý kupec nazývá klučinu, který má kalhotky ještě vzadu na knoflíky — mladým pánem a děvčátko o sukénkách pod kolínka — slečinkou. A nerozumní rodičové již »mladé pány« a »slečinky« párkují aspoň na oko, což může býti i skutečně v budoucnosti. A proto se nedivte dětem, že rychle zrají, mají mnoho rozumu. Chybujeme také ve výchově a proto ze srdce odpouštíme Restitovi Bretonskému jeho protichůdné názory výchovné. Byly jen ironií, ale zdravou!